NOVISSIMVS COLLEGII

COMPLVTENSIS

FR. DISCALCEATORVM

B. M. V. DE MONTE CARMELI,

ARTIVM CVRSVS,

In Libros de Generatione, & Corruptione.

DISPVTATIO I.

PROOEMIALIS.

VT compositionis methodum (quæ disciplinis tradendis aptissima est) in illis libris, quos Philosophiæ dicauit, indiuulsè obseruaret Aristoteles; priùs disseruit de ente mobili in communi, & de accidentibus ipsum consequentibus: quod abundè præstitit in octo Physicorum libris. Deinde considerauit ens naturale, quatenùs est mobile motu locali: quia motus hic vniuersalior est alijs motibus, & in cunctis ferè entibus naturalibus reperitur: in cuius contemplatione insudauit Philosophus in libris de Cœlo, & Mundo. Prætereà in his duobus libris de Generatione, & corruptione (quorum expositionem aggredimur) tractauit de ente mobili motu generationis substantialis, & de alijs, quæ ipsi generationi annectuntur. Sic enim ab vniuersalioribus ad minus vniuersalia descendens, illum in edocendo Philosophiam ordinem obseruauit, quem natura ipsa omnium magistra in suis operationibus amplexa est: progreditur enim ab imperfectis, & potentialibus ad magis actualia, & perfecta. Sed priusquam ad explicanda ea, quæ Aristot. tradit, accedamus; oportet aliqua circa obiectum, inscriptionem, & diuisionem huius operis prælibare. In quo tamen breuiter procedemus: nam illa, quæ poterant in præsenti discuti, constant majori ex parte ex ijs, quæ alibi scripsimus, & præcipuè in lib. Poster. disput. 19. quæst. 4. & in lib. Physic. disp. 1. quæst. 1.

QVÆSTIO

Vnica.

Quodnam sit horum librorum objectum.

NOn procedit præsens difficultas circa rationem *sub qua* hujus tractatus, & totius habitus Philosophiæ: illam enim statuimus loco proximè citato. Sed inuestigamus rationem formalem *qua* propriam, & adæquatam, quæ his libris correspondet.

§. I.

Statuitur communior sententia.

1 DIcendum est, objectum adæquatum horum librorum esse ens mobile ad formam, siue substantialem, siue accidentalem; intrinsecam tamen mobili. Per hæc vltima verba excludimus corpus, quod est præcisè mobile ad *vbi*, vti se habet cœlum: nam licèt *vbi* verè inhæreat mobili, resultat tamen ex aliquo extrinseco, nempè ex adjacentia loci. Conclusionem sic intellectam docent Aristot. in præsenti *capite primo*. Diuus Thom. *in proœmio*, tàm huius operis, quàm librorum Physicorum, Ægidius, Venetus, Marsilius, quos refert, & sequitur Rubio in præsenti, & alij plures.

Probatur ratione: quoniam illud est objectum formale, atque adæquatum respectu vnius partis alicujus scientiæ, quod continet omnia spectantia ad talem partem, & per se continetur sub objecto adæquato totius scientiæ, vt constat inductiue in omnibus habitibus: sed ens mobile ad formam omninò intrinsecam, ita se habet respectu huius partis, siue tractatus Philosophiæ: ergo est obiectum formale, & adæquatum illius. Probatur minor: quia in primis ens mobile ad formam intrinsecam potest moueri omnibus motibus, pertinentibus ad hunc tractatum, videlicet generatione, alteratione, augmentatione, & alijs: ergo continet omnia, de quibus Aristot. tractat in præsenti opere. Deindè ens mobile ad formam intrinsecam continetur per se sub ente mobili absolutè, siue ad quamcumque formam: sed illud est obiectum formale, & adæquatum totius habitus Philosophiæ: ergo ens mobile ad formam omninò intrinsecam continetur per se sub obiecto adæquato totius Philosophiæ.

Confirmatur primò: nam cùm ens mobile radicaliter sumptum sit obiectum adæquatum Philosophiæ; opus est, quod partes Philosophiæ diuidantur secundum differentiam mobilium, quatenus sunt radices diuersorum motuum: sed motus per se inspecti in hoc tractatu sunt generatio, alteratio, augmentatio, & alij, qui ad formam intrinsecam terminantur: ergo objectum proprium, & adæquatum huius tractatus est ens mobile ad formam intrinsecam. ¶ Confirmatur secundo: nam ideò ens mobile per motum localem est obiectum adæquatum respectu librorum de Cœlo, quia prædictus motus respicitur per se in illis libris: sed motus ad formam intrinsecam, quos nuper recensuimus, respiciuntur per se in præsenti tractatu: ergo obiectum adæquatum illius est ens mobile, quod per eos motus tendit ad formam intrinsecam.

2 Sed objicies primò: sub obiecto à nobis assignato continentur obiecta propria, circa quæ versantur libri de Animalibus, de Meteoris, & de Anima: ergo huiusmodi libri erunt partes præsentis tractatus: consequens est contra communem sententia Philosophorum: ergo obiectum huius tractatus non rectè designatur à nobis.

Respondetur, quod licèt obiectum huius tractatus contineat in esse rei obiecta propria librorum, & sit quid commune, & quoddam totum potentiale respectu illorum; nihilominus quatenus est obiectum præsentis operis, & terminat habitudinem illius, non continet obiecta aliorum librorum, quia provt sic est quid actuale, specificum, & atomum. Cuius ratio est: quoniam hic tractatus non attingit ens mobile ad formam intrinsecam, vt est explicabile per passiones, tàm communes, quàm particulares motus ad formam intrinsecam; quo pacto continet obiecta illorum librorum, qui in obiectione recensentur: sed versatur circa illud, quatenùs, est præcisè explicabile per principia communia motus ad formam intrinsecam, non descendendo ad aliquam speciem in particulari. Videantur, quæ diximus *in lib. Physic. disp. 1, quæst. 1*, vbi similem obiectionem diluimus.

3 Secundò objicies: sicut forma intrinseca, maximè si sit substantialis, est prior tempore, & dignitate, quàm forma extrinseca, qualis est vbicatio; ita motus ad formam intrinsecam est longè nobilior, quam motus ad vbi: ergo si hic tractatus haberet pro obiecto ens mobile ad formam intrinsecam, præcederet dignitate libros de Cœlo, qui versantur circa ens mobile ad formam extrinsecam, nempè ad *vbi*: consequens contradicit Aristoteli, & omnibus Peripateticis, qui hunc tractatum tertio loco, ordine, & dignitate post libros de Cœlo collocant: ergo obiectum præsentis operis non potest esse ens mobile ad formam intrinsecam.

Respondetur ex D. Thom. *in proœmio ad libros de Cœlo*, Aristotelem in ordinandis tractatibus Philosophiæ non attendisse principaliter ad dignitatem motuum; sed ad maiorem, vel minorem eorum vniuersalitatem. Seruauit enim, vt suprà diximus, methodum compositionis, iuxta quam ea, quæ sunt magis communia, debent priùs tradi, quàm magis specialia, vt eleganter docet D. Thom. in proœmio huius operis dicens: *De vnoquoque, quod in pluribus inuenitur, priùs est considerandum in communi, quàm ad species descendatur; alioquin oporteret idem dicere multoties, ita scilicet, quod in singulis id, quod est commune, repeteretur, sicut probat Philosophus in 1. de partibus animalium*, &c. Motus autem localis est vniuersalior alijs motibus; licèt illos in perfectione non præcedat, sed potius subsequatur. Quam brem tractatus de Cœlo, qui attingit ens mobile motu locali, debuit secundum ordinem doctrinæ præcedere præsens opus, quod mobile ad formam intrinsecam contemplatur.

§. II.

Referuntur opiniones contrariæ.

4 COntra nostram conclusionem tres inueniuntur sententiæ. Prima asserit, objectum adæquatum horum librorum esse præcisè generationem, & corruptionem substantialem. Ita Simplicius, Philoponus, & Boëtius. Quæ potest suaderi ratione: quoniam illud est objectum adæquatum, quod respicitur per se, & ratione sui; cætera vero ratione illius: hac quippè de causa Deus est objectum adæquatum Theologiæ, quia videlicet attingitur ratione sui, & est ratio attingendi alia: sed hic tractatus respicit generationem, & corruptionem ratione sui; alios verò motus, solùm attingit, quatenùs se habent consequenter ad illas: ergo genera-

tio, & corruptio substantialis sunt obiectum adæquatum præsentis operis. Minor probatur ex D. Thom. *in proœmio primæ partis Philosophiæ*, vbi assignans pro objecto hujus tractatus illos motus, qui in solis corporibus inferioribus inueniuntur: inquit: *Inter quos principatum obtinent generatio, & corruptio: alteratio enim ordinatur ad generationem, sicut ad finem: augmentum etiam consequenter se habet ad generationem. Et ideò necesse est, quod quia hi motus consequenter se habent ad generationem, simul cum eis de generatione, & corruptione tractetur.* Quibus etiam addimus, quod de nutritione agitur in præsenti, quatenùs est quædam partialis generatio; & de elementis, quatenùs sunt principia, tam generationis, quam corruptionis: ergo omnia, quæ cadunt sub consideratione huius tractatus, respiciuntur in eo per habitudinem ad generationem, & corruptionem; ac proindè eæ solæ mutationes erunt obiectum adæquatum præsentis operis.

Confirmatur: nam inscriptio alicuius operis sumitur ab obiecto illius adæquato: sed præsens opus inscribitur de Generatione, & Corruptione; siue, quod idem est, de Ortu, & Interitu: ergo generatio, & corruptio sunt obiectum adæquatum huius operis.

Respondetur ad argumentum, quod obiectum Philosophiæ non est motus physicus, sed ens mobile prædicto motu; ipse autem motus respicitur solùm, vt affectio, & actus prædicti mobilis. Quamobrem neque in hoc tractatu, qui pars Philosophiæ est, respicitur per modum obiecti generatio, vel corruptio, vel alteratio, vel alius motus ad formam intrinsecam; sed solùm attinguntur, vt affectiones entis mobilis ad formam intrinsecam; quod est proprium obiectum præsentis operis. Porrò ex prædictis motibus, non solùm generatio, & corruptio respiciuntur, vt affectiones propriæ entis mobilis ad formam intrinsecam; sed etiam consideratio aliorum motuum, vt puta nutritionis, & augmentationis, spectat per se ad opus præsens. Verum quidem est, quod ex prædictis affectionibus principaliores sunt generatio, & corruptio: hoc tamen non excludit, quod aliæ etiam pertineant per se ad hunc tractatum, licèt non ita principaliter. Quod satis expressit S. Doctor, dum loquens de prædictis motibus dixit: *Inter quos principatum obtinent generatio, & corruptio:* Supponit quippè, quod cunctorum consideratio pertinet per se ad præsens institutum; licèt generatio, & corruptio vendicent sibi principem locum. Vndè alteratio, augmentatio, & alij motus respiciuntur ob duplicem titulum: primò ratione sui, vt affectiones propriæ entis mobilis, secundò ratione generationis, quia vel illam præcedunt, vel ad ipsam consequuntur. In quo distinguuntur à generatione: hæc enim solùm attingitur ratione sui, quia videlicet est principalior affectio, etsi inadæquata entis mobilis ad formam intrinsecam. Quæ omnia illustrari valent exemplo secundarum intentionum, quæ pertinent per se ad obiectum adæquatum Logicæ, quamuis seruent inter se aliquam subordinationem. Videantur quæ diximus *in Logica disp. 1. q. 3.*

Ad confirmationem respondemus, quod vt inscriptio alicuius tractatus recta sit, sufficit, quod desumatur, vel ab obiecto adæquato, vel à principali affectione, & actu illius, hoc enim satis est, vt alia, quæ ad prædictum tractatum pertinent sufficienter innotescant; maximè quando nectuntur per se cum affectione præcipua. Et ita contingit in præsenti: nam alteratio, augmentatio, & alij motus habent connexionem cum generatione, quocircà potuit hic tractatus insigniri illa inscriptione.

5 Secunda sententia docet, obiectum adæquatum huius operis esse materiam primam, quatenùs est mobilis motu generationis substantialis. Hanc docent aliqui Recentiores, & probant ratione, quia obiectum adæquatum huius tractatus est ens mobile mediâ generatione substantiali: sed sola materia est, quæ transmutatur per generationem substantialem, cùm sit vnicum, & adæquatum subiectum illius: ergo sola materia est obiectum adæquatum huius operis. Probatur maior: nam sicut tota Philosophia respicit, vt obiectum adæquatum ens mobile vt sic; ita præsens tractatus debet attingere per se aliquod mobile, quod speciali motu moueatur: sed generatio est motus per se inspectus in hoc opere: ergo huius obiectum adæquatum est ens mobile motu generationis substantialis.

Confirmatur primò: quia præcipua affectio entis mobilis, quæ respicitur in præsenti, est generatio non sub ratione actionis, sed sub conceptu mutationis; siquidem Philosophus non agit de motu, quatenùs est actio, vel passio, sed quatenùs motus est: atqui sola materia est subiectum adæquatum generationis in esse mutationis, & per illam transmutatur, vt infrà ostendemus *disp. 2. quæst. 5.* ergo sola materia prima est objectum adæquatum hujus tractatus. ¶ Confirmatur secundò: nam sicut objectum totius Philosophiæ est ens mobile, non præcisè terminatiuè, idest, quod per motum fit, sed mobile subjectiuè, nempè quod per motum transmutatur, & illum recipit: ita obiectum huius operis debet esse ens generabile, non solum terminatiuè, idest, quod fit per generationem; sed debet esse generabile subiectiuè, videlicet quod recipit generationem, & per illam transmutatur: atqui sola materia prima recipit in se generationem, & transmutatur per eam: ergo sola materia prima respicitur in hoc opere, vt obiectum adæquatum.

Respondetur ad argumentum negando maiorem: quia licèt generatio substantialis sit motus per se inspectus in hoc opere; attamen non attingitur, vt motus adæquatus, & cuius notitia vnicè intendatur: sed hoc etiam competit alijs motibus, & affectionibus, quæ ens mobile ad formam intrinsecam comitantur. Neque hinc sequitur, quod obiectum peculiare huius tractatus confundantur cum obiecto adæquato totius Philosophiæ: nam illud non est ens præcisè mobile ad formam intrinsecam; sed comprehendit omne ens naturale, & mobile motu physico. Per quod patet ad probationem illius maioris.

Ad primam confirmationem constat ex nuper dictis, quod licèt generatio sit motus præcipuus, de quo agitur in præsenti; nihilominus alij etiam motus inspiciuntur per se, etsi non ita principaliter: quamobrem ens naturale, vt mobile per omnes hos motus est obiectum adæquatum præsentis operis. ¶ Ad secundam dicimus, quod sicut obiectum adæquatum totius Philosophiæ est ens mobile completum, videlicet totum substantiale, quod ex materia, & forma constituitur, vt statuimus *in lib. Physic. disp. 1. quæst. 1.* eo, quod sola materia prima non est per se cognoscibilis, & consequenter, neque scibilis, aut obiectum alicuius habitus. Ita ob eandem rationem nequit in sola materia obiectum peculiare, & adæquatum huius tractatus constitui: sed prædicta ratio debet attribui enti mobili completo, quod includit in se materiam, quæ est subiectum generationis, vt mutatio est. Vnde negandum est, quod obiectum adæquatum huius operis sit præcisè ens mobile subiectiuè per generationem: est enim ens mobile completum, quod prædictum subiectum includit.

6 Tertia sententia defendit, obiectum adæquatum horum librorum esse elementum, prout mobile est ad formam substantialem. Ita Auerroes *1. de cælo comment. 3.* & alij. Probatur primò ex Aristot. *lib. 1. de*

sensu, & sensibili cap. 4. vbi huic tractatum appellat *commentationem de elementis*. Deinde suadetur ratione: quia totus ferè liber secundus in contemplatione elementorum consumitur. In primo autem agitur de eorum mixtione, & ob eius intelligentiam tractatur etiam de generatione, augmentatione, alteratione, & alijs motibus: ergo signum satis manifestum est, quod obiectum adæquatum horum librorum est corpus simplex, siue elementum.

Ad hæc tamen facilè est obuiam ire: nam quia Philosophus plura in hoc opere discutit circa elementa, potuit meritò illud commentationem de elementis appellare. Hinc tamen non concluditur, quod elementum sit obiectum adæquatum illius; sed sufficit quod sit obiectum partiale. Vnde etiam constat ad rationem: negandum enim est, quod in primo libro tractetur de generatione, corruptione, & alijs motibus, quatenùs præcisè inueniuntur in elementis: disseritur quippè de illis, prout conueniunt enti mobili ad formam intrinsecam in communi accepto, & quatenùs abstrahit ab elementali, & mixto. Alios dicendi modos circa obiectum huius operis consultò omittimus, & quia minoris momenti sunt, & quia nullo innituntur fundamento, quod facilè non elidatur ex dictis.

7 In calce huius quæstionis animaduertendum est, hos libros iuxta translationem antiquam inscribi de *Generatione, & Corruptione*: sed secundum versionem Francisci Vatabli titulus *de Ortu, & Interitu* illis præfigendus est. Et licèt nonnulli voces has confundant, & pro eodem vsurpent; re tamen ipsa plurimùm distinguuntur: nam *Generatio* commune quid est viuentibus, & non viuentibus; ortus autem, propriè loquendo, solùm in viuentibus reperitur. Oriri enim est secundum aliquid substantiale, & per modum cuiusdam exitus procedere à generante: quod generationi inanimatorum adaptari non valet, ad hanc quippè minimè desideratur, quod aliquod principium substantiale decidatur à generante, sed sufficit inducere præuias dispositiones accidentales. De quo videndus est Angelicus *Doct. in* 3. *d.* 8. *q.* 1. *art.* 1. sed quamquam in rigore hoc ita sit; vsu tamen communi factum est, vt generatio, & ortus pro eodem accipiantur, & inanimata etiam dicantur, etsi minus propriè, oriri. Quamobrem tractatus hic, qui generationem in communi acceptam, tanquam præcipuam affectionem entis mobilis ad formam intrinsecam contemplatur, potest rationabiliter, non solùm *de Generatione, & Corruptione*, sed etiam *de Ortu, & Interitu* insigniri titulo.

LIBER

LIBER PRIMVS DE GENERATIONE, ET CORRVPTIONE.

TRACTATVM hunc in duos libros partitus est Aristoteles. Quorum primum in sex, deinde præcipuas distribuit partes. In priori egit de generatione, & corruptione: in secunda de alteratione: in tertia de nutritione: in quarta de augmentatione: in quinta de actione, & reactione: & in sexta de mixtione: quæ omnia decem capitibus complexus est. Nos autem Philosophi textum nec subijciemus, nec scholijs illustrabimus: sed quod luce indiget, per subsequentes disputationes curabimus elucidare; & quod notationem meretur, eisdem disputationibus, vt res postulauerit, inseremus.

DISPVTATIO II.

De Generatione substantiali in communi.

GENERATIONI substantiali in communi consideratæ, quæ alios motus hic consideratos dignitate præcellit, principem in hoc tractatu dicamus locum. Ad illius autem perfectam notitiam comparandam, suppositis his, quæ circa causam efficientem, & finalem statuimus *in libr. Physic. disp.* 10. *& disput.* 14. solùm desideratur, vt alias eius causas inuestigemus, nimirùm materialem, tùm receptiuam, tùm dispositiuam, & formalem, tàm intrinsecam, quæ est ipsius generationis essentia, quàm extrinsecam, quæ illius terminum importat. Quibus elucidandis præsens disputatio deseruiet.

QVÆSTIO I.

Vtrum generatio substantialis sit possibilis?

1 QVæstio *an est* alijs præmitti debet: & ideo oportet generationis possibilitatem statuere, priusquam reliqua ad ipsam spectantia determinemus. Sed vt majori luce procedamus, obseruandum est ex D. Thom. in præsenti *lect.* 9. solius substantiæ productionem posse dici generationem absolutè, & absque addito, productionem verò formæ accidentalis tantum appellari generationem cum addito, & secundum quid. Quoniam cùm generatio sit via ad *esse*, debet ab illo nomen, & speciem desumere: porrò esse substantiale, ad quod terminatur generatio substantialis, est *esse* simpliciter; *esse* verò accidentale, quod terminat generationem accidentalem, est dumtaxat *esse* secundum quid: quocirca generatio substantialis est generatio simpliciter, & absolutè, & generatio accidentalis solùm est generatio secundum quid, & cum addito. Vnde fit, quod generatio absolutè prolata fiet pro sola generatione substantiali. Cæterùm quia species substantiæ imperfectioris comparatiuè ad perfectiorem se habet vt priuatio, atque ideo vt ens diminutum: & è conuerso accidens perfectius, licet sit ens secundum quid, comparatum ad accidens imperfectius, habet rationem entis simpliciter: idcirco generatio substantiæ imperfectæ potest dici generatio secundum quid respectu eius, quæ attingit perfectiorem substantiam: & generatio accidentis perfectioris valet appellari generatio simpliciter respectu illius, quæ ad imperfectius accidens terminatur. Ad quod attendens Aristot. *in hoc lib. cap.* 3. appellauit generationem ignis generationem simpliciter: generationem verò terræ generationem secundum quid: & è conuerso generationem accidentis perfectioris nuncupauit generationem simpliciter; generationem autem imperfectioris generationem secundum quid. Quæ maximè illustrat Angelicus Doct. his verbis: *In omnibus substantijs, & accidentibus diuersificatur generari non simpliciter, sed secundum quid, secundum diuersum ordinem entis ad non ens, vel perfecti ad imperfectum. Vnde quodammodo in substantijs dicitur generatio simpliciter, si generetur ignis; non autem si generetur terra: & in qualitate dicitur generatio simpliciter, si ge-*

neretur sciens ; non autem si generetur nesciens. Sed quamvis hæc ita sint, attamen absolutè loquendo generatio substantiæ, licet imperfectæ est generatio simpliciter; generatio verò formæ accidentalis, quantumvis perfectissimæ, solùm est generatio secundum quid, ob rationem supra traditam. Quamobrem quoties nomine generationis, secluso alio addito, in hoc opere vsi fuerimus, sola generatio substantialis intelligenda venit.

§. I.

Communis, & vera sententia defenditur.

1 Dicendum est, generationem substantialem esse possibilem. Hæc conclusio statuitur, & propugnatur ab Aristot. in præsenti, *cap.* 3. admittiturquè communiter à Philosophis. Illius autem veritas satis apparet ex dictis *in lib. Physic. disp.* 4. *quæst.* 2. vbi ostendimus, formas substantiales posse educi de potentia materiæ, eductio quippè formæ substantialis est reipsa substantialis generatio, vt ex se liquet. Sed ijs relictis, & alijs, quæ *ibidem disp.* 2. statuimus circa principia generationis, suadetur deinde conclusio duplici ratione.

Primò: quia appetitus naturalis debet terminari ad possibile, aliàs frustrà esset inditus à natura, cum non posset obtinere id, quod appetit: sed viuens perfectum appetit naturaliter generare sibi simile: ergo generatio substantialis est possibilis. Probatur minor: quia viuens perfectum appetit naturaliter perpetuitatem in suo esse: sed hanc nequit consequi in se ipso; siquidem aliquando corrumpitur: ergo appetit generare, sibi simile, vt in illo meliori modo, quo potest conseruet esse.

Respondebis, viuens non corrumpi substantialiter: sed solum quoad accidentia; atque ideo duntaxat appetere productionem accidentium sibi similium. ¶ Sed contra: nam forma substantialis nequit, saltem naturaliter, sine suis proprietatibus conseruari: sed operationes, & potentiæ vitales, quæ sunt proprietates formæ animatæ, aliquando pereunt, vt experientia constat: ergo datur corruptio substantialis, per quam, vel forma substantialis pereat, vel saltem à materia separetur. ¶ Confirmatur: quia seruato ordine rerum, & citra miraculū ex accidentibus proprijs alicuius substantiæ, rectè ad cognitionē ipsius substantiæ proceditur: sed videmus accidentia propria alicuius substantię v. g. equi aliquando deficere; & accidentia propria alterius substantiæ, vtputa cadaueris, denuò produci: ergo signum est, quod vnum compositum substantialiter corrumpitur, & aliud compositum recens substantialiter generatur.

3 Secundo probatur eadem conclusio alia ratione: quia possibilitas mediorum ad aliquem finem infert possibilitatem istius: sed generatio substantialis est finis, in quem ordinatur alteratio, & hæc est possibilis; siquidem euidenter experimur aquam alterari ab igne: ergo possibilis est generatio substantialis.

Respondebis negando, quod generatio substantialis sit finis, in quem alteratio ex natura sua ordinetur: plures enim dantur alterationes, ad quas nulla consequitur generatio substantialis, vt videre est in illuminatione, & diffusione specierum intentionalium. ¶ Sed hæc solutio facilè impugnatur animaduertendo, quod non loquimur in præsenti de alteratione perfectiua, quæ procedit à corporibus, non quatenus corpora sunt; sed quatenus attingūt ordinem substantiarum separatarum, & participant aliquid ab illis; eò quod supremum infimi attingit infimum supremi, vt tradit D. Th. *q.* 5. *de potent. a.* 5. & huiusmodi sunt illuminatio, atque diffusio specierum. Sed loquimur de alteratione physica, & corruptiua, quæ fit cum expulsione contrarij; quo pacto videmus aquam v. g. pati ab igne, & terram ab aqua. Hæc autem posterior alteratio nequit non respicere vt finem generationem substantiæ: tùm quia per hanc alterationem destruuntur qualitates conseruatiuæ formæ præexistentis, atque ideò infert corruptionem prædictæ formæ: constat autem id, per quod corrumpitur forma præexistens, esse medium aptissimum ad nouæ formæ generationem, siquidem corruptio vnius est generatio alterius: ergo alteratio physica ordinatur vt medium ad generationem substantialem, tanquam ad finem. Tùm etiam, quia alteratio physica producit dispositiones, per quas materia inclinatur, & determinatur ad nouam formam substantialem, vt apparet in calefactione producente calorem vt septem, per quem materia ligni vltimò disponitur ad formam ignis; ergo sicut huiusmodi dispositiones ordinantur ex natura sua ad formam substantialem; ita alteratio illas inducens debet esse medium ordinatum ex natura sua ad formam substantialem, sicut ad finem. Vnde sicut alteratio physica est possibilis; ita debet esse possibilis generatio substantialis: illamquè re ipsa inferet alteratio, quoties fuerit in esse perfecto, siue in summo, qualis est calefactio vt septem.

4 Sed obijcies: stat benè, quod media sint possibilia, & quod repugnet finis: ergo ex possibilitate alterationis, non rectè colligitur possibilitas generationis. Suadetur antecedens: tùm quia grauitas corporum est medium per se ordinatum, vt omnia grauia collocentur in centro: & tamen impossibile est, quod seruato ordine vniuersi, omnia constituantur in illo. Tùm etiam quia habitus primorum principiorū ordinatur ad acquisitionem omnium scientiarum: & nihilominus intellectus noster secundum communem rerum cursum nequit omnes scientias acquirere.

Respondetur negando antecedens, quod neutra probatio euincit: non quidem primà, quia grauitas non est medium ad hoc, vt corpora omnia sint simul in centro; sed ad hoc, vt quodlibet corpus seorsim, & sublatis impedimentis quiescat in illo: quem finem semper assequitur, vt ex se liquet. Neque etiam secunda: quoniam homini pro hoc statu non debentur omnes scientiæ collectiuè sumptæ: vnde finis proprius habitus principiorum solùm est acquisitio vnius, vel aliquarum scientiarum pro hoc statu, vel omnium absolutè: ad hoc quippe satis est, quod omnes possint absolutè per illius lumen acquiri. Vnde non sequitur, quod prædicta media sint frustranea: quoniam illud solum dicitur frustraneum, quod non consequitur suum finem, quando, & vbi, & pro illo statu, in quo sibi debetur. Id quod in grauitate corporum, vel habitu principiorum minimè reperitur; cum proprios fines assequantur tempore, loco, & statu, in quibus sibi debentur.

§. II.

Antiquorum contraria fundamenta eliduntur.

5 Nonnulli ex Philosophis antiquis, quos in præsenti refert, & refutat Aristot. negauerunt possibilitatem generationis substantialis. Quorum positio potest suaderi primò: quoniam si generatio substantialis esset possibilis, deberet substantia genita fieri ex non ente simpliciter: consequens est absurdum: ergo generatio substantialis est impossibilis. Sequela ostenditur: quia vnumquodque fit ex suo contrario, sicut album

album ex non albo: sed substantia est ens simpliciter: ergo si generatur, debet fieri ex non ente simpliciter. Minor etiam liquet: nam quod est non ens simpliciter, est simpliciter nihil; sicut illud, quod est simpliciter ens, est simpliciter aliquid: sed virtute agentis finiti, quale solet esse principium efficiens generationis, ex nihilo nihil fit: ergo absurdum est, quod substantia genita fiat ex non ente simpliciter.

Confirmatur: quoniam id, quod ex aliquo fit, potest de illo prædicari, si vtrumque accipiatur in concreto; hac quippè de causa verificatur, quod lignum est arca, vel statua: ergo si substantia, quæ est ens simpliciter, fit ex non ente simpliciter, poterit verificari, quod non ens simpliciter est ens simpliciter: hoc autem manifestam inuoluit contradictionem: ergo &c.

Ad argumentum respondetur ex D. Thom. in præsenti *lect. 6.* concedendo sequelam: nam substantia completa, quæ est ens simpliciter, & terminus generationis, fit ex materia prima, quæ non est ens simpliciter; cùm sit ens in pura potentia consistens. Nec tamen sequitur, quod fiat ex nihilo: quia licet materia non sit simpliciter ens; est tamen aliquid, videlicet pura potentia receptiua formæ. Vnde licet ex eo, quod aliquid sit simpliciter ens, à fortiori colligatur, quod sit simpliciter aliquid; ex eo tamen, quod non sit simpliciter ens, minimè infertur, quod sit simpliciter nihil: quia inter ens simpliciter, & nihil simpliciter datur medium, videlicet ens per modum puræ potentiæ; quod licet re ipsa sit aliquid, nihilominus non est simpliciter ens. Quod magis perspicuum fiet obseruando ex D. Thom. *1. contra Gentes cap. 25. & quæst. 1. de Veritat. art. 1.* quod hoc nomen *ens* non desumitur à quidditate vt *res*, *& aliquid*, sed ab actu existendi. Vnde quia materia prima non habet ex se existentiam, neque dici ens simpliciter: quia verò importat re ipsa quidditatem, licet imperfectissimam, & est vera pars compositi substantialis, non est simpliciter nihil; sed est aliquid.

Nec refert, si obijcias ex hac doctrina sequi, quod cùm compositum substantiale sit, debeat dici fieri ex non substantia, siquidem fit ex materia prima, quæ non est simpliciter substantia: consequens est absurdum; cum materia sit reuera quid substantiale: ergo non saluatur, quod ens simpliciter fiat ex non ente simpliciter per hoc, quod fiat ex materia prima. § Non, inquam, refert: nam si substantia sumatur pro substantia simpliciter, dici debet, quod compositum fit ex non substantia; quandoquidem materia non est substantia simpliciter: & in hoc sensu concedimus sequelam. Quam tamen negabimus, si substantia abstrahat à substantia simpliciter, & à substantia per modum puræ potentiæ: nam materia hoc posteriori modo est vera substantia: atque ideo in isto sensu nequit dici, quod substantia simpliciter fiat ex non substantia.

Ad confirmationem respondetur ex eodem D. Thom. *7. Metaph. text. 25.* antecedens solum verificari, quando subiectum non significatur per terminum importantem priuationem formæ; secus autem si illam importet: aliàs ex vi prædicationis componeretur forma, & illius priuatio. Quamobrem licet hæc sit vera: *lignum est arca, vel statua*; hæc tamen falsa est: *lignum non figuratum est arca, vel statua.* Materia autem significata hoc nomine *non ens* importat priuationem formæ, & esse, quare non verificatur, *quod non ens* simpliciter sit *ens* simpliciter. Sed saluatur benè, quod hoc *materiale*, sit v. g. ignis.

6 Secundò arguitur: quoniam in quacumque transmutatione debet saluari idem numero subiectum, vt sic possit vtrique termino transmutationis substare, nempe termino *à quo*, & termino *ad quem*: ergo si generatio substantialis est possibilis, idem numero erit sub forma geniti, & corrupti; & consequenter idem numero erit genitum, & corruptum: nam quæ habent eandem numero materiam, sunt idem numero: consequens est euidenter falsum: ergo impossibilis est generatio substantialis.

Respondetur, negando primam consequentiam: quia licet genitum & corruptum habeant materiam eandem numero negatiuè, non tamen positiuè & formaliter: hæc enim variatur pro diuersitate formarum, vt diximus *in lib. Physic. disp. 3. qu. 3.* Vt autem genitum, & corruptum essent idem numero absolutè, debebant habere materiam eandem numero positiuè, atque formaliter, hoc est, sigillatam ad eandem formam, & quantitatem: quod tamen ex positione generationis minimè infertur.

7 Tertiò arguitur quia materia prima habet speciem à forma: ergo si esset possibilis generatio substantialis, posset materia recipere per eam formas specie diuersas: ergo modo esset vnius speciei, & modo alterius: hoc autem est inconueniens, quia iam non esset eadem materia: ergo generatio substantialis repugnat.

Respondetur negando minorem subsumptam: non enim est inconueniens; sed potius valde consonum propriæ conditioni materiæ, quod recipiat successiuè plures specificationes positiuas pro diuersitate formarum, quibus substat. Cum enim materia prima solum habeat ex se vnitatem specificam negatiuam, siue indifferentiam ad recipiendam speciem positiuam à forma, necessum est, quod succedentibus diuersis specie formis, sortiatur diuersam speciem positiuam: atque ideo, licet materia maneat semper eadem negatiuè, vel transcendentaliter: attamen non est eadem quoad vnitatem positiuam specificam, vel numericam. Videantur, quæ diximus in *lib. Physic, loco proximè citato.*

QVÆSTIO II.

Quid sit generatio substantialis.

SVpponimus ex communi Philosophorum sententia, generationem substantialem, prout immediatè terminatur ad substantiam genitam, distingui realiter, & essentialiter ab alteratione præcedenti, quæ terminatur ad dispositiones accidentales: hanc quippe distinctionem satis liquidè ostendit diuersitas cùm termini, cùm subiecti. Inuestigamus autem, in quo prædictæ generationis sic acceptæ quidditas sita sit.

§. I.

Prima conclusio ex mente Angelici Doctoris.

8 DIcendum est primò generationem substantialem, vt condistinctam ab alteratione non esse actionem. Hæc proculdubio est mens D. Thom. locis statim referendis: quem sequuntur Caiet. 1. *p. q. 54. art. 3.* Zanard. 7. *Metaph. q. 6.* Soto 3. *Physic. q. 1. concl. 3.* Fonseca 5. *Metaph. cap. 2. q. 6. sect. 3.* & alij plures. Probatur primò auctoritate D. Thom. *opusc. 32. de natura materiæ cap. 1.* vbi inquit: *Quia in termino cuiuslibet motus est quies quædam, secundum naturam illius motus, ideo in fine alterationis quies est inductio formæ substantialis. Alteratio igitur, per quam spoliatur materia à forma priori, in se requirit subiectum actu existens, quia ipsa est motus: in suo verò termino, non requirit subiectum actu existens. Terminus autem eius est generatio. Vn-*

de

de generatio non requirit subiectum, nisi in potentia tantum. Inde igitur manifestum est, quod generatio non est est motus, sed mutatio. Vbi plura tradit Angel. Doctor, in quibus apertè ostendit se nostræ sententiæ suffragari. Nam in primis docet, *inductionem formæ substantialis*, siue generationem, *esse quietem respectu alterationis*: constat autem quietem non esse actionem distinctam à motu antecedenti, ad quem consequitur: ergo ex mente D. Thom. generatio substantialis non est actio ab alteratione distincta. ¶ Deinde asserit, quod generatio est *terminus alterationis*: sed implicat, quod vna actio sit terminus alterius actionis: nam cum actio per se ipsam sit formale *fieri*, nequit fieri per aliud *fieri*, nec egredi per alium egressum; sicut nec vnio potest vniri per aliam vnionem, nec relatio referri per aliam relationem: ergo secundum D. Thom. generatio non comparatur per modum actionis ad alterationem præcedentem. ¶ Præterea docet, *quod generatio non requirit subiectum, nisi in potentia tantum*, hoc est materiam primam: si autem generatio esset actio, & consequenter verum accidens, non posset recipi in sola materia, sed deberet recipi in composito; siquidem in sententia S. Doct. quam *infrà* statuemus *quæst. 6.* materia prima nequit esse subiectum immediatum alicuius accidentis. ¶ Tandem concludit, *quod generatio non est motus, sed mutatio*: at actio prædicamentalis, cum sit formaliter transiens, est verus motus, vt constat ex dictis *in lib. Physic. disp. 16. quæst. 2.* ergo si generatio esset actio prædicamentalis, vt Aduersarij defendunt, non posset non esse motus: ergo cum D. Thom. disertis verbis asserat contrarium, planè sequitur, generationem substantialem ex mente ipsius nõ esse veram actionem ab alteratione præcedenti diuersam. Videatur idem Angel. Præceptor *1. p. q. 118. art. 2. ad. 4. & 1. 2. q. 83. art. 1. ad 3. & q. 3. de potentia, art. 9. ad. 5. & 5. Metaph. lect. 2. & quæst. vnica de Anima art. 12.* & alijs in locis: in quibus loquitur omnino consonè ad omnia tradita in loco, quem modo ponderauimus.

9 Deinde suadetur eadem conclusio, ratione primò: quia ad productionem formæ substantialis v. g. ignis in materia ligni, non requiritur noua actio distincta ab alteratione antecedenti, nempe à calefactione, per quam materia ligni disponitur ad formam ignis: ergo generatio non est actio diuersa ab alteratione antecedenti: Consequentia est euidens. Antecedens autem suadetur: quia id ipsum habet calefactio in actu secundo, quod habet calor in actu primo: sed ad producendam formam ignis non requiritur aliqua virtus proxima distincta à calore; sed sufficit calor vt subordinatus igni agenti, tanquam principio radicali, & principali, vt statuimus *in lib. Physic. disp. 10. quæst. 4.* ergo ad productionem eiusdem formæ non requiritur actio distincta à calefactione, sed sufficiet calefactio, vt correspondens igni, tanquam causæ præcipuæ. Vnde sicut calor, vt calor est, potest producere calorem; & quatenus est virtus ignis; potest producere substantiam: ita calefactio, vt correspondet calori, producet calorem, & quatenus correspondet igni, producet substantiam.

Confirmatur: nam alteratio præcedens potest attingere effectiuè formam substantialem denuò genitam: ergo non requiritur noua actio, in qua consistat generatio substantialis. Consequentia constat: quia propter rationem oppositam ponunt Aduersarij nouam actionem; existimant enim, quod alteratio præcedens nequit se se extendere ad attingendam formam substantialem. Antecedens autem probatur, tum ex D. Thom. *quæst. vnica de Anima art. 12.* vbi illud satis perspicuè tradit his verbis: *Agens naturale in generatione agit transmutando materiam ad formam: quod quidem fit secundum quod materia primò disponitur ad formam, & tandem consequitur formam, secundum quod generatio est terminus alterationis.* Quælibet autem actio attingit effectiuè suum terminum: quocirca alteratio debet attingere generationem, & formam genitam, quas D. Thom. asserit esse terminum alterationis. Quod etiam expressit *1. p. q. 118. art. 2. ad 4.* dicens: *Homo generat sibi simile, in quantum per virtutem seminis eius disponitur materia ad susceptionem talis formæ*: ergo sentit, quod ex vi actionis dispositiuæ, siue alterationis producitur homo denuò genitus: quod non posset verificari, nisi alteratio attingeret effectiuè terminum generationis. Tum etiam ratione: nam qui ponit vltimam dispositionem ad aliquam formam, attingit ex vi eiusdem actionis ipsam formam: quippè cùm inter vltimam dispositionem antecedentem, & formam, detur physica connexio; nequit non actio attingens vltimam dispositionem, attingere formam, quæ ad prædictam formam necessariò naturaliter consequitur.

10 Tertiò suadetur assertio alia ratione principali: quoniam nulla actio creata potest efficere immediatè substantiam: sed generatio vt condistincta ab alteratione attingit immediatè substantiam: ergo generatio non est actio ab alteratione diuersa. Minor, & consequentia constant. Maior autem probatur, tum ex D. Thom. *loco cit. de Anima*, vbi inquit: *Quod si est aliquod agens, cuius actio immediatè, & directè terminetur ad substantiam, quod huiusmodi agens agit per suam essentiam: & sic non erit in eo aliud potentia actiua, & eius essentia*: ergo sentit, quod nullius agentis creati actio queit immediatè, & directè ad substantiam terminari. Tùm etiam, quia principium immediatum, & terminus immediatus actionis creatæ debent esse in eodem ordine, vel substantiæ, vel accidentis: sed repugnat, quod actio agentis creati eliciatur immediatè à substantia, vt ostendimus *in lib. Physic. disp. 10. quæst. 2.* ergo repugnat, quod terminetur ad substantiam immediatè. Probatur maior: nam cum inter causam, & effectum requiratur similitudo, hæc debet attendi penes rationem formalem, & proximam operandi, & rationem formalem, & proximam terminandi: sed nequit hæc similitudo constitui in sola ratione entis; siquidem nullum agens creatum attingit terminum sub eius ratione: hæc enim vniuersalissima ratio est propria Dei: ergo requiritur similitudo in alteratione: atqui rationes, quæ immediatè sequuntur post ens, sunt rationes substantiæ, & accidentis: ergo principium proximum, & terminus immediatus actionis creatæ debent esse in eodem ordine, vel substantiæ, vel accidentis.

11 Nec refert, si dicas, similitudinem hanc solum requiri inter causam principalem, & effectum; secus verò inter rationem instrumentalem, ac proximam agendi, & terminum immediatum. Cùm enim virtus instrumentaria non assimilet effectum sibi; sed causæ principali, opus non est, quod sit eiusdem rationis cum termino immediato. Quamobrem licet virtus sit accidens, poterit immediatè efficere substantiam. ¶ Non, inquam, refert: quoniam similitudo effectus cum causa principali debet saluari in termino primario intentionis; secus autem in termino primario executionis, siue immediatè attacto: hic enim, cùm sit minus principalis, debet assimilari virtuti minus principali; sicut effectus principalior virtuti principaliori. Vnde sicut repugnat, quod actio sit à substantia, tanquam à virtute proxima, & minus principali; ita & quod attingat substantiam, vt terminum proximum, & primarium executionis.

Confirmatur, & explicatur amplius: quoniam actio, quæ prius in executione non producit dispositiones accidentales; sed immediatè fertur ad substantiam, nequit attin-

attingere terminum sub ratione limitata, & consequenter est actio infinita: ergo repugnat, quod, actio creata producat substantiam immediatè. Suadetur antecedens: quoniam forma substantialis ideò fit hæc in indiuiduo, quia educitur ex materia disposita per has potiùs dispositiones, quàm per alias: ergo actio non aliter respicit, & producit formam hanc potiùs quàm aliam, nisi quia præuiè, & antecedenter producit tales, vel tales dispositiones: ergo actio, quę prius non producit dispositiones accidentales; sed tendit immediatè in formam substantialem, nequit attingere terminum sub ratione limitata. Qua de causa sola actio Dei, quæ infinita est, attingit immediatè substantiam independenter à dispositionibus.

§. II.

Aliæ assertiones pro perfecta quæstionis resolutione.

12 Dicendum est secundò, generationem substantialem non esse essentialiter mutationem. Hanc conclusionem apertè indicat D. Th. 3. *p. qu.* 77. *art.* 3. illamquè docent Caiet. & Nuño *ibidem*, Zanardus 7. *Metaph. quæst.* 7. & alij plures. Fundamentum est: quoniam cùm species sacramentales comburuntur, in instanti desitionis accidentium producitur à Deo, vel per conuersionem quantitatis, vel per puram creationem materia prima: quâ semel producta, statim virtute agentis naturalis, nempè ignis comburentis, generatur nouus ignis: sed huiusmodi generatio non est mutatio: ergo mutatio non est de conceptu essentiali generationis. Minor liquet: nam ad realem mutationem requiritur, quod materia præcesserit sub priuatione formæ (neque enim satis est, vt aliqui imaginantur, quod quantitas Eucharistica, quæ gerebat vices materiæ, habuerit priuationem formæ: nam ad realem mutationem requiritur realis identitas subjecti, quod subsit vtrique termino: quantitas autem, & materia non sunt realiter idem.) Constat autem, quod materia ibi producta, nunquam habuit priuationem formæ genitæ: ergo prædicta generatio non est mutatio.

Respondebis primò, sufficere ad mutationem, quod materia præcesserit priuata pro aliquo signo, vel priori rationis. ¶ Sed contra: nam priuatio considerata in materia pro solo signo rationis, non est priuatio realis, sed rationis; aliàs materia in eodem instanti reali haberet simul formam, & realem priuationem illius, quod est impossibile: sed ad mutationem realem requiritur, quod præcesserit priuatio realis termini *ad quem* in eodem subjecto; aliàs istud non transmutabitur realiter, sed per rationem: ergo &c. Videantur, quæ diximus *in lib. Physic. disp.* 4. *quæstione* 3.

Respondebis secundò, prædictum ignem produci quidem per eductionem; non tamen per generationem. ¶ Hæc tamen euasio solis nititur verbis; tùm quia omnis eductio est realiter generatio, vt adstruunt communiter Doctores contra Rubium, & satis ex se liquet. Tum etiam, quia agens naturale generat ex vi actionis alteratiuæ, & vltimo disponentis materiam, vt diximus §. *præced.* sed alteratio, qua ignis alterat hostiam consecratam, est eiusdem rationis cum alteratione, quæ alteraret hostiam non consecratam: ergo sicut tunc esset vera generatio, ita debet esse in nostro casu; licet mutatio non sit.

13 Dicendum est tertiò, generationem substantialem, vt condistinctam ab alteratione antecedenti, & essentialiter consideratam, consistere in pura resultantia ad formam substantialem terminata. Hanc assertionem amplectuntur Auctores, quos pro præcedentibus dedimus, & meritò; cùm necessariò colligatur ex illis: quoniam generatio substantialis, vt distincta ab alteratione præcedenti, neque est noua actio, neque est essentialiter mutatio: ergo generatio essentialiter considerata est pura resultantia; quatenùs posita vltima dispositione antecedenti, statim naturali sequela, & sine nouo influxu, sequitur forma, & perficitur compositum. Vnde si hæc resultantia sumatur actiuè, importat in recto vltimam dispositionem; in obliquo autem connotat actionem, per quam forma substantialis resultat ex vltima dispositione, tanquam ex termino in executione primario: si autem consideretur passiuè, dicit in recto formam substantialem; & connotat in obliquo actionem alteratiuam, & vltimam dispositionem, ex quibus prædictæ formæ resultant. Videantur quæ circa resultantiam passionum diximus *in lib. Physic. disp.* 10. *quæst.* 5.

14 Vltimò asserendum est, generationem substantialem connaturali modo factam esse quandam mutationem. Hæc est omnino conformis menti Aristotelis, qui frequenter generationem per conceptum mutationis explicat, & definit, vt 8. *Physic. cap.* 7. *text.* 2. *Generatio est mutatio de non ente ad ens, siue de non esse ad esse*. Et *in hoc lib. cap.* 4. *text.* 23. *Generatio est mutatio totius in totum, nullo sensibili permanente*, & *cap.* 5. *text.* 25. *Generatio est mutatio à substantia in potentia ad substantiam in actu*. Quæ verificari non valent, nisi generatio sit mutatio, saltem connaturaliter loquendo, & nullo præsupposito miraculo. Vnde hæc conclusio est communis inter Philosophos.

Probatur ratione: quia generatio ex natura sua petit in suo subjecto priuationem formæ generandæ: cùm vnumquodque fiat ex suo contrario: sed vbi priùs datur subjectum, & priuatio, & deinde sequitur forma; necessarium est mutationem exerceri: ergo generatio, connaturaliter loquendo, importat mutationem; quamuis supernaturaliter possit dari generatio, quin sit mutatio. Vnde potuit Aristot. definire citra vitium generationem per mutationem: quia verba in definitione non dicunt actum, sed aptitudinem; & generatio est mutatio, non quidem semper exercita, sed per se petita. Maximè, quia Philosophus definiuit generationem connaturalem; illam quippè ignorauit, quæ miraculum præsupponit: generatio autem, vt connaturali modo facta, necessariò includit mutationem.

§. III.

Respondetur argumentis.

15 Aduersus primam conclusionem opinatur Auerr. 4. *Physic. comm.* 9. Alensis 3. *part. quæst.* 7. *memb.* 6. Scotus *in* 2. *dist.* 2. *quæst.* 9. Suarez *disput.* 18. *Metaph. sect.* 1. & plures juniores, qui asserunt generationem esse actionem, secluso intellectu, distinctam à tota alteratione præcedenti, & dici substantialem, non quia in se aliquid substantiale sit, sed quia substantiam attingit. Quæ sententia potest probari primò ex Aristot. *in hoc libro*; & *lib.* 1. *Physic.* vbi præcipuè intendit distinguere generationem substantialem ab alteratione. Et 5. *Physic.* determinans dari per se motum ad tria prædicamenta, addidit ad substantiam non dari motum, sed mutationem. In quibus locis apertè distinguit inter alterationem, & generationem: ergo non rectè asseritur, quod generatio non est actio ab alteratione distincta. ¶ Confirmatur ex D. Th. 3. *contra Gentes c.* 69. vbi hunc dicendi modum videtur manifestè tueri dicens: *Si forma*

mæ accidentales, quæ sunt in rebus corporalibus, habent aliquas actiones, multo magis forma substantialis, habet aliquam propriam actionem: non est autem huiusmodi actio disponere materiam: quia hoc fit per alterationem, ad quam sufficiunt formæ accidentales: igitur forma generantis est principium actionis, vt forma substantialis introducatur.

Respondetur ad authoritates Philosophi, quod solùm intendit generationem, & alterationem inter se distingui, non quidem vt duas actiones; sed tanquam actionem, & mutationem ad illam actionem consecutam: quod nos libenter admittimus. Imò vero Aristot. in his locis satis manifestè indicat, generationem quatenus est mutatio à præcedenti alteratione diuersa, non esse actionem: siquidem recensens principia generationis solùm enumerat materiam, formam, & priuationem: & tamen si generatio esset actio, non posset non aliud principium respicere, nempè agens, à quo flueret immediatè.

Ad confirmationem respondetur, mentem D. Thom. *in prædicto loco* solùm esse, quod causæ secundæ per suas formas substantiales concurrunt efficienter, principaliter, & per propriam actionem ad generationem substantialem; ita quòd hæc non sit vnicè reuocanda in Deum, tanquam in causam principalem. Ad hoc autem non requiritur, quod generatio sit actio ab alteratione distincta: nam vna, & eadem actio, & est actio v. g. caloris, & est actio formæ substantialis ignis. Nam quatenus subordinatur calori, vt virtuti æquali, & principali respectu caloris producendi, est actio propria caloris, & dicitur alteratio, seu actio dispositiua. Cæterùm quatenus subordinatur formæ substantiali, vt principio radicali, & principali respectu substantiæ generandæ, est actio propria eiusdem formæ substantialis, appellaturque generatio, siue actio generatiua. Ex quo tamen non sequitur, quod generatio, vt condistinguitur ab alteratione, & est mutatio illam consequens, sit actio ad substantiam immediatè terminata.

16 Secundò arguitur ratione: quia noua eductio nouæ formæ, nequit non esse noua actio; siquidem educere est agere: sed generatio, vt condistinguitur ab alteratione præcedenti, est noua eductio ab alteratione diuersa; cùm educat nouum terminum, nimirum formam substantialem: ergo generatio, vt condistinguitur ab alteratione, est vera actio. ¶ Confirmatur: quia vera efficientia est vera actio: sed vera eductio est vera efficientia: ergo est vera actio: ergo cùm generatio, vt distinguitur ab alteratione, sit vera eductio, sequitur, quod sit vera actio.

Respondetur, eductionem latiùs patere, quàm actionem; comprehendit enim, tùm actionem, tum resultantiam, siue emanationem physicam, vt videre est in resultantia passionum ab essentia, quæ est eductio, & tamen non est vera actio. Forma autem substantialis fit per resultantiam: quia est terminus secundarius actionis generatiuæ, nempè alterationis: ac proindè ipsa eductio, per quam fit, non est actio, sed ex ipsa alteratione resultat. Per quod etiam soluitur confirmatio: nam huiusmodi eductio formæ substantialis, solùm est efficientia secundum quid: efficientia autem secundum quid non est actio, sed emanatio, seu resultantia.

17 Sed replicabis: nam si ob aliquam rationem forma substantialis resultaret, seclusa alia actione, à termino alterationis, maximè quia ad illam consequitur: sed hoc non sufficit: ergo requiritur noua actio, in qua essentia generationis essentialiter consistat. Probatur minor: quia ad motum localem eius, qui in manu defert lucernam accensam, sequitur illuminatio: & ad creationem animæ in corpore sequitur eius vnio: & ad visionem beatam, sequitur amor beatificus: & nihilominus illuminatio, vnitio animæ, & amor beatificus sunt actiones realiter distinctæ à motu locali, creatione animæ, & visione beata: ergo ex eo, quod generatio substantialis sequatur ad terminum alterationis, non sequitur, quod sit pura emanatio, vel resultantia formæ. ¶ Et confirmatur: quia alias posset dici, formam cœli resultare ab eius materia; siquidem creata materia, non potest non prædicta forma produci. Et similiter forma genita resultaret ex corruptione formæ præexistentis; cùm posita corruptione vnius formæ sit necessarium, quod altera generetur.

Respondetur ad resultantiam, & sequelam physicam vnius ex alio, non sufficere, quod vnum sit post aliud vtcumque; sed requiri subsecutionem per se, hoc est, quod actio attingens vnum terminum ordinetur ad id, quod ex termino primario resultat. Per quod patet ad primam instantiam: nam motus localis non ordinatur per se ad productionem lucis; & ideo requiritur, quod illuminatio distinguatur ab eo. Similiter id, quod dicitur resultare, non debet esse extra actiuitatem principij productiui, vt per aliquam actionem operatur: quia tunc prædicta actio nequit se se extendere ad talem terminum. Vnde etiam occurritur alijs duabus instantijs: quoniam volitio est extra sphæram actiuitatis intellectus; & ideo importat diuersam actionem ab intellectione. Deus autem, vt operans per creationem, nequit attingere vnionem animæ rationalis ad corpus: cùm prædicta vnio non fiat ex nihilo; sed ex materia præsupposita, & disposita: atque ideò vnitio debet esse actio à creatione diuersa. Calefactio verò, vt subordinata, tàm calori, quàm igni, tendit ad producendum, tùm calorem, tùm ignem, & habet vim ad vtrumque, vt constat ex supradictis: quocircà attingit immediatè calorem, & mediatè formam substantialem, quæ à prædicto calore, tanquam ab vltima dispositione resultat.

18 Tertiò arguitur, & simul responsio præcedentis argumenti impugnatur: quoniam implicat, quod forma genita verè, & influxu physico resultet à termino, qui non est in instanti intrinseco generationis, vt ex se constare videtur: atqui vltima dispositio antecedens non est in instanti generationis: ergo repugnat, quod forma substantialis resultet ex prædicta dispositione: ac proindè erit necessaria noua actio, quæ dictam formam immediatè attingat. Minor est certa apud Thomistas: nam vltima dispositio antecedens, recipitur in composito corrumpendo: nullum autem accidens, quod fuit in composito corrupto, manet in instanti generationis; sed fit resolutio vsque ad materiam primam, vt infra dicemus *quæst.* 6. ergo vltima dispositio antecedens non est in instanti generationis.

Respondetur negando majorem primi syllogismi: quia ab eo, quod non est, si tamen immediatè antea fuit, potest aliquid verè, & per sequelam physicam resultare, si inter vtrumque detur connexio naturalis, vt in præsenti contingit. Nam ex vna parte, vltima dispositio naturali necessitate inducit formam: & ex alia parte vltima dispositio, & forma genita nequeunt inter se coëxistere; cùm illa recipiatur in composito corrumpendo, per eatque cum illo; hæc verò sit pars compositi denuo geniti. Quocirca forma substantialis, nec debet, nec valet resultare ex vltima dispositione, quæ in illo instanti fit, sed quæ fuit in tempore immediatè antecedenti. Vnde licet passio ab essentia resultans debeat illi coëxistere, illamque perficere: id tamen non est vniuersaliter requisitum in omni: quod ex alio resultat; maximè cum resultat per modum finis primario intenti, & in alio subjecto recipiendi: tunc etiam assecuto fine, cessat intrinsecè via, & dispositio, quæ erat in tempore

ante-

antecedenti, & ad inducendum prædictum finem ordinabatur. Quæ possunt illustrari exemplo omnium, quæ per motum producuntur: attinguntur enim verè, & effectiuè per motum antecedentem, qui tamen termino producto non coëxistit. Et si dicatur, motum per vltimum sui mutatum esse attingere terminum, illique coëxistere; de ipso mutato esse fiet idem argumentum: nam mutatum esse producitur ex vi motus antecedentis; licet non coëxistant inter se: idemque contingit in omni via ad aliquem terminum. Quamobrem cùm alteratio antecedens, & illius terminus immediatus comparentur per modum viæ ad formam substantialem, satis est, quod fuerint tempore immediatè antecedenti, vt ex vi eorum ponatur forma in instanti sequenti. Maximè cùm dispositiones antecedentes relinquant materiam determinatam, & sigillatam ad formam, & in prædicta sigillatione virtualiter persistant.

19 Quartò arguitur: quia actio nihil aliud est, quam motus, prout egressus ab agente, vt docet Diuus Thomas *1. p. quæst. 41. articulo primo*: sed generatio, vt distinguitur ab alteratione, est egressus formæ substantialis cum motu: ergo est vera actio. Probatur minor: quia in primis, transacta alteratione, forma substantialis egreditur verè ab agente: deinde generatio est verus motus, vt diximus *in lib. Physic. disp. 16 quæstione secunda*: ergo in generatione, vt distincta ab alteratione præcedenti adest verus egressus ab agente cum motu.

Respondetur, ad veram actionem nō sufficere quemcumque egressum; sed desiderari, quod sit egressus effectus primarij: egressus quippè termini secundarij solùm est extensio actionis, quæ ad effectum primarium terminata est; atque ideò non constituit nouam actionem, sed solam dimanationem, siue resultantiam termini secundarij à primario. Aliàs jam terminus secundarius non esset secundarius, sed primarius, vt ex se liquet. Vnde cum forma substantialis sit terminus in executione secundarius, non petit nouam actionem ab alteratione distinctam: & consequenter illius egressus non est actio, sed pura resultantia; licet connaturaliter loquendo secum afferat quandam simplicem mutationem.

20 Vltimò suadetur hæc sententia: quia actiones sunt institutæ à natura, vt per illas consequatur, quæ maximè intendit: sed forma substantialis est per se intenta a natura: ergo debet vendicare sibi actionem propriam, per quam immediatè fiat, quæ non potest esse alia, quàm generatio. Maximè, quia id, quod intenditur secundariò, fit secundariò, & ex vi actionis ad aliud per prius terminatæ: ergo quod intenditur primario, debet fieri primariò, & per actionem, quæ ad ipsum terminetur immediatè.

Respondetur negando consequentiam: nam ex ipsa magna perfectione formæ substantialis, ob quam maximè intenditur à natura, prouenit, quod nulla actio creata valeat immediatè producere, vt constat ex supradictis *num. 10.* Ad id verò, quod additur, dicendum est illud, quod intenditur secundario, tàm intentione operantis, quam operis, vti se habent proprietates essentiam consequentes, solùm fieri secundariò. Contingere tamen potest, quod aliquid non sit de primaria intentione operantis; & nihilominus sit de primaria intentione operis: & hoc modo se habent dispositiones antecedentes; quæ proindè debent attingi per actionem primariò, siue immediatè. Sicut è conuerso potest aliquid esse de primaria intentione operantis, & de secundaria intentione operis: quo pacto se habet forma substantialis; & consequenter non attingitur immediatè, & primariò per actionem, sed solum secundariò, & per resultantiam.

21 Contra secundam conclusionem sentiunt Rubio *in hoc lib. tract. 1. quæst. 2.* Conimbr. *cap. 4. quæst. 9. art. 1.* & alij iuniores, qui asserunt, generationem substantialem esse essentialiter nouam mutationem ab alteratione antecedenti distinctam. Quorum præcipuum fundamentum est, quod Aristot. frequenter definierit generationem per mutationem, tanquam per conceptum genericum, & illi essentialiter superiorem. Cæterum hoc fundamentum, iam debilitauimus *suprà num. 14.* vbi propriam Philosophi mentem explicuimus.

Sed potest deinde hæc opinio suaderi: quoniam ad veram mutationem tria principia sufficiunt, nempè subiectum, forma, & priuatio: sed hæc inueniuntur in omni generatione: ergo omnis generatio est essentialiter mutatio. ¶ Respondetur negando minorem: quia priuatio non est principium generationis essentialiter consideratæ; sed solum connaturaliter sumptæ: vnde si fiat præternaturaliter, & supposito aliquo miraculo, opus non est, quod priuatio exercitè interueniat; quamuis sit per se debita generationi.

22 Sed replicabis: quoniam priuatio est principium per se generationis, cum vnumquodque fiat ex suo contrario, vt statuit Aristot. *1. Physic.* sed ad hoc non sufficit, quod priuatio solum connaturaliter loquendo, concurrat ad generationem: ergo essentialiter desideratur illius concursus. Probatur minor: quia connaturaliter loquendo, sicut materia supponitur cum priuatione formæ generandæ; ita supponitur cum forma præexistente: & tamen hæc non est principium per se generationis: ergo vt priuatio sit illius principium per se debet esse necessaria, nedum connaturaliter, sed etiam essentialiter. ¶ Respondetur negando minorem, quam probatio non euincit: quia licet priuatio non sit de essentia generationis; requiritur tamen, per se loquendo, ad illam, eo quod vnumquodque fit, per se loquendo, ex suo contrario: atque ideo priuatio querit formam veram rationem principij per se respectu generationis. Forma autem præexistens non petitur ex vi generationis; hæc quippè eodem modo fieret, etsi nulla forma præexisteret in materia: sed desideratur aliunde, nempè quia materia nequit in rerum natura absque omni forma consistere: quamobrem forma præexistens non est principium per se generationis, sed ad hanc concurrit per accidens, licet ad alia munera desideretur per se.

QVÆSTIO III.

Quid sit terminus generationis substantialis.

AD perfectè cognoscendam, quidditatem generationis substantialis, multum confert præsentis quæstionis resolutio: qua de causa illam immediatè præcedenti coniungimus. Obseruandum autem est, terminum communiter diuidi in terminos *qui*, & *quo*. Prior est; qui fit vt *quod*: quo modo se habet compositum ex natura, & subsistentia, vel etiam existentia resultans: & hic terminus solet appellari *totalis*. Posterior est, qui solum fit vt *quo*, & constituit, ac actuat terminum *qui*: qua de causa dicitur communiter *terminus formalis siue specificatiuus*. Quem possumus adhuc bipartiri: nam alius est *partialis* in ipsa ratione termini *quo*, vt forma equi: & alius est *totalis*, vt equinitas, siue natura integra coalescens ex materia, & forma vnitis. Vnde cum omnia hæc attingantur per generationem, videndum est, quid se habeat per modum termini *qui*, & quid per modum termini *quo*, tàm in intentione, quàm in executione. Hic autem non loquimur de generatione,

ne, quatenus est actio alteratiua; quo pacto terminatur immediatè ad dispositiones antecedentes, vt constat ex iis, quæ præcedenti *quæst.* statuimus: sed procedit difficultas circa generationem, prout est resultantia, vel instantanea mutatio.

§. I.

Statuitur terminus qui *generationis*.

23 Dicendum est primò, compositum ex natura totali, & subsistentia coalescens, siue quod idem est, suppositum esse terminum *qui* generationis primarium in executione. Ita Aristot. 7. *Metaph. text.* 26. *&* 27. *& lib.* 8. *text.* 3. D. Thom. *ibidem, &* 3. *p. quæst.* 35. *art.* 1. necnon 1. *p. quæst.* 45. *art.* 4. vbi inquit: *Fieri ordinatur ad esse rei: vnde illis propriè conuenit fieri, quibus conuenit esse: quod quidem conuenit propriè subsistentibus, siue sint simplicia, sicut substantiæ separatæ; siue sint composita, sicut substantiæ materiales: illi enim propriè conuenit esse, quod habet esse, & quod est subsistens in suo esse.* Idem repetit in aliis pluribus locis. Vnde hic dicendi modus est communis inter Thomistas.

Probatur ratione fundamentali; quoniam ille est terminus *qui* generationis primarius in executione, qui immediatè, & per modum subiecti *quod* recipit existentiam: sed hoc solum competit supposito: ergo suppositum est terminus *qui* generationis primarius in executione. Maior est certa: quia *fieri* ordinatur ad *esse*; & produci nil aliud est, quam recipere existentiam ex influxu causæ efficientis: ergo ille est terminus *qui* generationis primarius in executione, qui immediatè, & per modum subiecti *quod* recipit existentiam. Minor etiam liquet: nam cum existentia sit vltima actualitas lineæ substantialis, nequit immediatè communicari, nisi supposito constituto ex natura totali, & subsistentia; quod proinde maximè accedit ad vltimam existentiæ actualitatem. Vnde dixit D. Thom. 3. *p* qu. 17. *art.* 2. *quod esse pertinet ad naturam, & ad hypostasim: ad hypostasim quidem, sicut ad id, quod habet esse: ad naturam autem, sicut ad id, quo aliquid habet esse.*

24 Confirmatur primò: nam sicut actiones, ita & passiones sunt suppositorum: sed quod generat vt *quod*, non est natura totalis, sed suppositum: ergo suppositum, & non natura totalis, est quod generatur vt *quod*, seu per modum termini *qui*. ¶ Confirmatur secundò: quia vt communiter docent Theologi, cum D. Thom. 3. *p. q.* 24. *art.* 1. humanitas Christi Domini nequit dici filia, vel prædestinata; sed huiusmodi denominationes conueniunt Christo, quatenus subsistenti in natura humana; & vt in ea subsistens prædestinatur, vt per eandem subsistentiam subsistat in natura diuina: ergo solum suppositum potest habere rationem termini *qui* generationis. Patet consequentia: quia aliàs nulla esset ratio, cur humanitas Christi non diceretur filia, & prædestinata.

Confirmatur tertiò: quoniam id, quod habet rationem formæ, nequit esse terminus *qui*, vel subiectum *quod* generationis, vt ex ipsis terminis constare videtur; quandoquidem terminus *qui* constituitur per formam, & consequenter nequeunt esse idem omnino: atqui natura totalis v. g. equinitas habet rationem formæ respectu equi geniti: ergo non est terminus *qui* prædictæ generationis; sed huiusmodi ratio solum conueniet supposito, quod generatur. Minor liquet: nam sicut album est album per albedinem; ita equus est equus per equinitatem: ergo sicut albedo est forma constituens album; ita equinitas est forma constituens equum. Quam rationem tradidit Aristot. 7. *Metaph.* vbi D. Th. *lect.* 6. illius mentem illustrat his verbis: *Palam igitur est, quod non sit species rei generatæ, nec aliquod aliud quodcumque sit, quod oporteat vocare formam in rebus sensibilibus. Et quia generatio est eius, quod fit, palam est, quod nec generatio est formæ, sed compositi: nec iterum quod quid erat rei generatæ generatur, nisi per accidens.*

25 Sed obiicies primò: terminus *quo* primarius in executione est, qui primariò mandatur executioni: sed priusquam fiat suppositum, producuntur forma, & natura totalis: ergo suppositum nequit esse terminus primarius in executione. *Secundò*: terminus *qui* generationis accidentalis est sola forma, non verò concretum resultans: hoc enim, cum sit ens per accidens, nequit terminare generationem accidentalem, quæ est vna per se: ergo pariter terminus *qui* generationis substantialis non est suppositum, sed sola forma, vel natura. *Tertiò*: propter quod vnumquodque tale, & illud magis: sed suppositum terminat generationem ratione formæ, vel naturæ: ergo hæc est præcipuè terminus primarius in executione, ac proinde terminus *qui*.

Hæc tamen facilè diluuntur: ad primam enim obiectionem respondemus, formam, seu naturam solum fieri vt *quo*, & cum addito: vnde licet vtcumquè suppositum præcedant, non impeditur, quod terminus primarius executionis sit solum suppositum: hoc enim fit simpliciter, & vt *quod*, atque ideo per modum termini *qui*. ¶ Ad secundam negatur antecedens: nam concretum accidentale est terminus *qui* generationis accidentalis: quippè cum hæc sit generatio secundum quid, non petit, quod terminus eius *qui* sit ens per se; sed sufficit, quod hoc saluetur in illius termino *quo*. Generatio autem substantialis, cum sit generatio simpliciter, attingere debet terminum, qui sit ens, & vnum simpliciter: quod soli supposito competit. ¶ Ad tertiam negatur consequentia: nam illa maxima, solum verificatur, cum potest fieri reflexio eiusdem prædicati supra absolutum, vt si dicas: *Luna est lucida propter Solem, & hic est lucidus: ergo Sol est magis lucidus.* Hoc autem non habet locum in præsenti: nam licet suppositum generetur vt *quod* propter naturam, vel dependenter ab illa; hæc tamen non generatur vt *quod*: & ideo non sequitur, quod magis generetur vt *quod*, & simpliciter: quia non saluatur absolutum, & consequenter nec datur locus comparatiuo.

26 Dicendum est secundò, terminum *qui* generationis primarium in intentione esse suppositum, vt existens; siue compositum ex supposito, atque existentia coalescens. Hæc est D. Thom. *locis suprà citatis, &* 1. *p. quæst.* 3. *art.* 4. quem sequuntur communiter Doctores. Probatur breuiter: nam illud debet esse in aliqua linea terminus primarius intentionis, quod est vltimum in executione, & habet rationem supremæ, & vltimæ actualitatis: sed existentia est vltima, & perfectissima actualitas in linea substantiæ, & vltimò executioni mandatur, aliaque omnia censentur esse in potentia, vsquedum adsit existentia, per quam formaliter, & completè constituantur extra causas: ergo compositum ex illa, & supposito resultans debet esse terminus *qui* generationis substantialis primarius in intentione.

§. II.

§. II.

Explicatur quid ſit terminus quo generationis.

27 DIcendum eſt tertiò, terminum *quo* generationis totalem eſſe naturam integram ex materia, & forma compoſitam: partialem verò eſſe formam ſubſtantialem, per quam conſtituitur natura. Hæc concluſio ſatis liquidò deducitur ex Ariſtot. & D. Thom. *locis ſupra citatis*, & eſt communis apud Thomiſtas. Fundamentum eſt: nam terminus *quo* eſt id, per quod conſtituitur terminus *qui*: ſed terminus *qui* generationis ſubſtantialis, nempè ſuppoſitum conſtituitur per naturam, & per formam: per illam quidem, tanquam per formam totalem; per iſtam verò ſicut per formam partialem: ergo vtraque habet rationem termini *quo* generationis modo in concluſione præſcripto, videlicet natura termini totalis, & forma termini partialis. ¶ Confirmatur: quia forma ſubſtantialis eſt terminus *ad* quem generationis: ſed non eſt terminus *qui*: ergo eſt terminus *quo*: at non eſt totalis; ſiquidem non conſtituit per modum formæ totalis; ergo eſt terminus *quo* partialis generationis: & conſequenter natura, ſeu forma totalis erit terminus *quo* totalis eiuſdem generationis.

Vnde etiam colligitur, formam ſubſtantialem non eſſe terminum primarium intentionis adhuc per modum termini *quo*: ſed id reſeruari naturæ, ſeu formæ totali. Quoniam forma ſubſtantialis ordinatur ad naturam, ſeu formam totalem, ſicut pars ad totum, & medium ad finem: ergo ſola natura poteſt habere rationem termini *quo* primarij in ordine intentionis.

28 Obijcies: terminus *quo* partialis exigit alium terminum *quo* partialem, cùm omnis pars dicatur per habitudinem ad aliam partem: ſed repugnat, quod in generatione detur alius terminus *quo* partialis præter formam; quandoquidem materia, de qua ſolum poterat dubitari, nequit eſſe terminus generationis, cùm ingenerabilis ſit: ergo forma nequit eſſe terminus *quo* partialis. ¶ Reſpondetur, formam dici terminum *quo* partialem generationis, quia non ſe ſola, ſed cum alia parte, nempè materia, conſtituit terminum *quo* totalem, ſcilicet naturam. Ad hoc autem non requiritur, quod alia pars ſit genita, ſicut neque ad hoc, vt ſuppoſitum generetur vt *quod*, requiritur, quod materia ſit genita vt *quo*.

§. III.

Referuntur opiniones contrariæ.

29 COntra ea, quæ hactenus ſtabiliuimus, duplex militat ſententia. Prima aſſerit, terminum *qui* generationis adæquatum, & primarium eſſe naturam totalem, v. g. equinitatem, quę præintelligitur ad ſuppoſitum: terminum verò *quo* eſſe formam ſubſtantialem conſtituentem naturam. Ita Rubio in præſenti *tract. 1. q. 3.* & alij plures Moderni. Probatur primò ex D. Thom. *3. part. quæſtion. 35. art. 1.* in corpore, vbi ait: *Natiuitas poteſt alicui attribui dupliciter: vno modo, ſicut ſubiecto; alio modo, ſicut termino. Sicut ſubiecto quidem attribuitur ei, quod naſcitur: hoc autem eſt hypoſtaſis, non natura. Sed ſicut termino attribuitur natiuitas naturæ: terminatur enim intentio naturæ ad formam, ſeu naturam ſpeciei.* Ergo ſecundum D. Thom. ſuppoſitum non eſt terminus generationis, ſed eſt præcisè ſubiectum prædicti termini.

Reſpondetur, S. Doctorem loqui de ſubiecto denominationis, ſeu de eo, quod denominatur genitum: quale aſſerit eſſe ſuppoſitum. In quo apertè noſtræ ſententiæ ſuffragatur: nam ſubiectum, quod generatur vt *quod*, eſt re ipſa terminus *qui* primarius generationis, vt ex ſe liquet. Quare cùm aſſerit, naturam eſſe terminum generationis, loquitur de termino *quo*, formali, & ſpecificatiuo, qualem eſſe naturam libenter admittimus.

30 Secundò arguitur: quoniam terminus *qui* generationis eſt illud, quod habet eſſe vt *quod*: ſed natura totalis habet eſſe vt *quod*: ergo eſt terminus *qui* generationis. Probatur minor: quia ſubſtantia totalis, & completa habet eſſe vt *quod*: at natura totalis eſt ſubſtantia completa, & totalis, vt liquet ex ipſis terminis: ergo &c. ¶ Confirmatur: quia illud fit vt *quod*, ſeu per modum termini *qui*, quod immediatè recipit exiſtentiam: ſed hoc conuenit immediatè naturæ totali, & præintelligitur ad ſuppoſitum: ergo natura totalis eſt terminus *qui* generationis. Suadetur minor: quia ſuppoſitum conſtituitur per ſubſiſtentiam: ſed exiſtentia præcedit ſubſiſtentiam: ergo exiſtentia ſolum poteſt conuenire immediatè naturæ totali: hæc enim præcedit ſubſiſtentiam, & ſuppoſitum. Probatur minor, tùm quia ſubſiſtentia reſultat à natura: reſultantia autem præſupponit exiſtens illud principium, à quo terminus reſultat: ergo exiſtentia præcedit ſubſiſtentiam. Tùm etiam, quia ſubſiſtentia eſt modus particularis exiſtendi: ſed modus ſupponit rem, cuius eſt modus: ergo ſubſiſtentia ſupponit exiſtentiam.

Ad argumentum neganda eſt minor primi, & ſecundi ſyllogiſmi: quia equinitas v. g. non eſt ſubſtantia completa, vſque dum terminetur per ſubſiſtentiam: & ideò nequit habere eſſe vt *quod*, ſed ſolum vt *quo*. Cuius ſignum eſt, quod in prædicamento non collocatur equinitas, ſed equus: quia videlicet equinitas non eſt ſubſtantia completa: ſed ſolum habet rationem formæ reſpectu ſuppoſiti, quod eſt ſubſtantia completa: & conſequenter ipſum poteſt habere eſſe vt *quod*, & terminare generationem per modum termini *qui*.

Ad confirmationem reſpondetur, exiſtentiam eſſe vltimam actualitatem lineæ ſubſtantiæ: & ideo nequit immediatè communicari naturæ, ſed ſoli ſuppoſito, quod importat naturam terminatam ſubſiſtentia: per hanc quippe fit natura proximè capax exiſtendi: quia ante illam non datur ſubiectum *quod*, & totale aptum ad exiſtendum. Probationes autem in contrarium adductæ parum vrgent; non prima, quia licet ad reſultantiam accidentis ſupponatur ſubiectum, vel principium exiſtens, eò quod accidens ſupponit ſubſtantiam vltimò completam in ſua linea; ad reſultantiam tamen modi ſubſtantialis, qualis eſt ſubſiſtentia, ſufficit, quod illius principium ſit exiſtens in toto illo inſtanti reali; & quod pro aliquo priori habeat actualitatem eſſentiæ ſaltem vialiter, ſiue in egredi, vt in reſultantia ipſius exiſtentiæ neceſſariò admittendum eſt. Non ſecunda: quoniam ſubſiſtentia non pertinet ad ordinem eſſendi participialiter, ſed nominaliter; hoc eſt, non ſpectat ad ordinem exiſtendi, ſed ad lineam eſſentiæ ſubſtantialis per modum termini illius: quamobrem præſupponitur ſimpliciter ad exiſtentiam.

31 Tertiò arguitur: nam cauſa principaliter concurrens ad generationem nequit non attingere terminum *qui* primarium illius: ſed non ſemper attingit ſuppoſitum: hoc igitur non eſt terminus *qui* primarius generationis; ſed ſola natura totalis habebit rationem prædicti termini. Minor oſtenditur in generatione humana Chriſti Domini, in qua B. Virgo non potuit efficere

suppositum; cùm hoc sit increatum, nec valuit attingere per modum causæ principalis vnionem humanitatis ad verbum diuinum; cùm sit modus ordinis altissimi, nempè hypostatici: & tamen B. Virgo se habuit vt causa principalis illius generationis; siquidem est vera mater Christi: ergo.

Respondetur negando minorem: cuius probationi vt occurramus, obseruandum est ex D. Thom. fœminam non concurrere actiuè immediatè ad generationem, sed solùm passiuè: quia semen eius est quid imperfectum in ratione seminis; atque ideo nequit elicere actionem generatiuam: sicut calor remissus, quamvis sit eiusdem speciei cum calore intenso, nequit tamen ob suam imperfectionem efficere ignem; sed id calori perfecto reseruandum est. Influit tamen fœmina actiuè remotè in generationem, quia actiuè concurrit ad præparationem, ac formationem seminis, vel alterius materiæ ad generationem prolis requisitæ: sed proximè solum concurrit ministerialiter, nimirum ministrando materiam, ex qua fœtus virtute actiua patris formandus est. Vnde licet B. Virgo non potuerit efficere principaliter suppositum diuinum, vel vnionem hypostaticam, vt argumentum rectè concludit: attigit tamen principaliter ministerialiter, tanquam terminum *qui* suppositum Verbi Diuini, vt subsistens in natura humana; quia ministrauit materiam, ex qua virtute Spiritus Sancti formata est humanitas, cui vnitum est suppositum diuinum. Hæc quippè ministratio exercita est in eodem instanti vnionis Verbi ad humanitatem: nec vllo modo cessauit ante prædictam vnionem, sed per illam completa est, vt inquit D. August. *lib. de Fide ad Petrum cap. 18. Firmissimè crede, & nullatenus dubites carnem Christi non fuisse conceptam in vtero Virginis, priusquam susciperetur à Verbo*. Quamobrem B. Virgo attigit ministerialiter ipsum suppositum diuinum, vt subsistens in humanitatem, & tanquam terminum *qui* illius generationis. Quod sufficit, vt dicatur mater Christi, eo rigore, quo aliæ fœminæ dicuntur suorum filiorum matres: eæ quippè eatenus concurrunt ad generationem, quatenus ministrant materiam, ex qua per virtutem actiuam, masculi proles gignitur. Videatur D. Thom. 3. *part. quæst.* 31. *art.* 5. *& quæst.* 32. *art.* 4. *& quæst.* 33. *art.* 3.

32 Secunda sententia docet terminum *quo* generationis non esse formam; sed vnionem formæ ad materiam. Hanc defendunt Hurtado *disp.* 11. *Physic. sect.* 6. §. 37. & alij Recentiores. Et potest suaderi primò: quia sicut terminus *qui* generationis debet generari vt *quod*; ita terminus *quo* debet generari vt *quo*: sed forma substantialis non semper generatur, vt patet in generatione humana; siquidem anima rationalis est ingenerabilis: ergo forma non habet rationem termini *quo*; ac proinde sola vnio erit terminus *quo*: hæc enim semper producitur per generationem.

Respondetur negando maiorem: quia opus non est, quod terminus *quo* fiat per generationem; sed sufficit, quod per illam communicetur termino *qui*. Forma enim, vel natura solùm desideratur ad generationem, vt per hanc communicetur supposito: vnde satis est, quod prædicta forma sit communicabilis; licet aliàs supponatur producta, vel sit improducibilis; quippè hac ratione natura diuina est terminus *quo* in generatione Verbi Diuini, licet ipsa non generetur, vt tradit D. Thom. 1. *p. q.* 39. *art.* 5. Et ob eandem causam anima rationalis est terminus *quo* generationis humanæ. In quo satis distinguuntur terminus *qui*, & terminus *quo*: ille enim acquirit *esse* per generationem; atque ideo debet per illam produci. hic autem desideratur, vt constituat terminum *qui*, ac proinde sufficit, quod illi vniatur, & communicetur; quamvis aliàs præsupponatur productus, & per generationem non fiat.

33 Sed replicabis: quoniam iuxta hanc solutionem terminus *quo* generationis humanæ est anima; non quidem secundum se, sed vt communicata supposito: communicatur autem formaliter per vnionem: ergo vnio erit terminus *quo* prædictæ generationis. Ad hæc: actiones essentialiter distinctæ, quales sunt creatio, & generatio nequeunt habere eundem formaliter terminum; sed anima rationalis secundum se est terminus formalis creationis: ergo terminus generationis non est eadem anima secundum se sumpta; sed ipsa vt vnita: atque ideo vnio erit formalis terminus generationis.

Respondetur ad replicam negando consequentiam: licet enim forma communicetur supposito per vnionem; hæc tamen solùm desideratur per modum conditionis, non vero per modum rationis formalis in prædicta constitutione, & compositione: hanc enim exercet forma per suam entitatem: vnde ipsa, & non vnio est terminus formalis *quo* prædictæ generationis. Maximè, quia terminus *quo* est id, quod communicatur termino *qui*, seu supposito: id autem quod communicatur est forma; & vnio solum se habet vt exercitium in tali communicatione. § Id verò, quod additur, facilè euanescit: nam anima terminat creationem sub ratione entis factibilis ex nihilo; generationem autem, quatenus communicatur materiæ, media istius transmutatione; atque ideo sub diuersa ratione *sub qua*. Vnde licet sit eadem in esse rei; multiplicatur tamen in esse termini: quod satis est, vt possit terminare actiones diuersas.

34 Arguitur secundò: quia generatio substantialis est essentialiter vnitio; si enim agens naturale educeret formam de materia, cui tamen eam non vniret, nulla daretur generatio defectu vnionis: at vnitio specificatur ab vnione, sicut calefactio à calore, & illuminatio à luce: ergo generatio specificatur ab vnione: constant autem, quod specificatiuum generationis est illius terminus *quo*: ergo vnio est terminus *quo* generationis.

Respondetur, quòd generatio non denominatur vnitio per ordinem ad suum specificatiuum, quod est forma; sed per habitudinem ad exercitium vnibilitatis formæ, quod est vnio. Frequenter enim contingit, eandem actionem subire denominationes diuersas per ordinem ad diuersos terminos; licet non specificetur ab omnibus. quod videre est in actu voluntatis diuinæ, qui dicitur amor respectu obiecti primarij, & productio respectu secundarij. Vnde ex eo, quod generatio denominetur vnitio per respectum ad vnionem, non sequitur, quod hanc primariò respiciat, vel attingat per modum termini *quo*. Præsertim cum possit appellari vnitio per comparationem ad vnibilitatem formæ, quam vnit, & ab ea prædictam denominationem sortiri.

35 Arguitur vltimò: quia si forma esset terminus *quo* generationis, & consequenter specificatiuus illius, vbi esset eadem forma, esset eadem specie generatio, seu mutatio: consequens est absurdum; siquidem generatio, & resurrectio hominis distinguuntur specie, licet communicent eandem formam; quia attingunt diuersam vnionem: ergo vnio, & non forma, est terminus *quo* formalis, & specificatiuus generationis.

Respondetur concedendo sequelam intellectam de forma, quæ sit eadem non solùm in esse rei; sed etiam in esse termini: & deinde negatur minor, quia licet, tàm generatio, quam resurrectio attingant eandem formam per modum termini *quo*; nihilominus respiciunt illam sub diuersa ratione formali *sub qua*. Generatio enim attingit animam sumptam secundum connaturalem habitudinem, quam dicit ad materiam, & ad dispositiones

antecedentes, medijs quibus se communicat. Resurrectio autem respicit eandem animam sumptam secundum potentiam obedientialem, quam habet, vt reuniatur materiæ; per subiectionem ad virtutem agentis supernaturalis. Quæ rationes satis dissident inter se, & multiplicare queunt animam in ratione termini *quo* vtriusque mutationis, vt ex se liquet.

QVÆSTIO IV.

An materia informata forma corporeitatis sit subiectum generationis?

HAbita notitia quidditatis, & termini generationis, reliquum est, vt illius subiectum inuestigemus: quod per sequentes quæstiones præstare curabimus. In præsenti autem discutiemus, vtrum generatio recipiatur in composito resultante ex materia prima, & quadam forma corporeitatis, quam aliqui arbitrantur esse materiæ coæuam, & ab illa inseparabilem. Vnde consequenter docent, per generationem produci formam tribuentem quidem gradus inferiores, & specificos; non autem gradum corporis, aut alios superiores: ij enim in eorum sententia supponuntur in materia, vt generationem valeat recipere. Quod, an verum sit? determinabimus in hoc loco; breuiter tamen: quia huius difficultatis maior discussio pendet ex pluribus, quæ trademus in lib. de Anima.

§. I.

Defenditur communis sententia.

36 DIcendum est, non dari in materia prima formam corporeitatis, quam modo descripsimus, & consequenter generationem substantialem non recipi in composito ex prædicta forma, & materia coalescente. Ita Aristot. in præsenti *text.* 24. vbi D. Thom. *lect.* 10. inquit: *Patet falsam esse opinionem, quam tradidit Auicembrom in libro fontis vitæ, quod in materia est ordo formarum, ita quod primò aduenit materiæ forma, secundum quam est substantia, & postea alia, secundum quam est animatum corpus: & sic de alijs.* Idem repetit S. Doctor 1. *part. quæst.* 76. *art.* 4. *&* 2. *contra Gentes*, *cap.* 51. *&* 58. Quem sequuntur omnes illius discipuli. Quod etiam tradunt, & amplectuntur Auer. *in præsenti comment.* 79. Alensis 1. *p. quæst.* 62. Durandus *in* 1. *dist.* 8 *q.* 4. Suarez *disp.* 15. *Metaph. sect.* 10. & communiter Doctores.

Probatur ratione: quoniam ex materia informata forma corporeitatis, & ex forma, quæ per generationem producitur, vel acquiritur, nequit fieri vnum ens per se: ergo nec datur forma corporeitatis, nec illa mediante recipitur generatio in materia. Consequentia liquet: quia tàm generatio substantialis, quàm forma substantialis ordinantur ad constitutionem vnius entis per se. Antecedens autem suadetur: quia plures formæ substantiales sunt plures actus, qui proinde constituunt plura entia in actu: sed ex pluribus entibus in actu nequit fieri vnum ens per se; ergo ex materia informata per formam corporeitatis, & ex forma specifica denuò genita non potest coalescere compositum substantiale, quod sit vnum ens per se.

37 Nec vim huius rationis infringes, si respondeas, ex pluribus entibus in actu incompletis, & vialibus benè posse resultare vnum ens per se: forma autem corporeitatis, & forma specifica sunt quid incompletum: quocirca vtraque potest pertinere ad constitutionem vnius entis per se. ¶ Nam contra est: quoniam corpus substantiale est substantia completa; siquidem directè collocatur in prædicamento substantiæ, in quo certum est, quod sola entia completa directè constituuntur: ergo forma corporeitatis est actus completus intra lineam formæ: ac proinde ex illa, & ex forma specifica nequit componi vnum ens per se.

Confirmatur primò: nam hoc ipso, quod corpus sit substantia completa nequit non habere *esse* simpliciter: sed quod aduenit enti habenti *esse* simpliciter, aduenit accidentaliter, & solùm potest illi conferre esse secundum quid; quandoquidem id, quod habet esse simpliciter, nequit recipere esse simpliciter; alias iterum simpliciter fieret, quod est impossibile: ergo forma specifica distincta à forma corporeitatis nequit pertinere ad constitutionem vnius entis per se; sed habebit rationem formæ accidentalis.

Confirmatur secundò: quia forma corporeitatis constituit corpus, non solum in gradu generico corporis; sed etiam in specie atoma: ergo quidquid aduenit corpori per formam corporeitatis constituto, est præter eius essentiam; ac proinde impossibile est, quod ex forma corporeitatis, & ex alia forma specifica fiat compositum, quod sit vnum ens per se. Antecedens ostenditur: quoniam forma corporeitatis hoc ipso, quod existat à parte rei debet esse entitas indiuidua, & singularis, ac distincta ab omnibus alijs formis: sed quidquid habet vnitatem indiuidualem, a fortiori debet habere prædicata specifica atoma; hæc quippè mediant essentialiter inter genus, & indiuiduum: ergo prædicta forma constituet corpus, non solum in gradu generico corporis, sed etiam in aliqua specie atoma. Patet consequentia: quia forma constituit compositum per exhibitionem suæ entitatis; ac proinde reducit illud ad eum gradum, in quo ipsa est.

38 Confirmatur tertiò: quia forma specifica, v. g. ignis potest communicare materiæ gradum genericum corporis: ergo irrationabile est imaginari in materia aliam formam corporeitatis distinctam à forma atoma: natura enim studet compendio; & frustra fiunt per plura, quæ possunt fieri per pauciora. Antecedens suadetur, tum quia compositum habens esse substantiale materiale, nequit non esse corpus, vt ex se liquet: sed compositum ex materia, & forma ignis habet esse materiale; cùm non sit substantia spiritualis, vt constat ex terminis: ergo est corpus: ergo forma specifica ignis potest communicare materiæ gradum corporis. Tum etiam: nam in gradibus essentialiter subordinatis forma, quæ communicat gradum inferiorem, & magis perfectum, confert etiam superiorem, & magis potentialem: hac quippè de causa albedo tribuens esse album, tribuit etiam esse coloratum, & esse quale, & eadem entitas est, per quam Angelus est v. g. Gabriel, & substantia spiritualis, & substantia completa: quod posset inductiuè ostendi in omnibus alijs formis, & entitatibus: ergo forma ignis, quæ communicat materiæ gradum specificum ignis, confert etiam illi gradum genericum corporis. Tùm denique: quia sicut forma est vltima actualitas in linea essentiæ; ita existentia est vltima actualitas in linea substantiæ: sed ad actuandos, & terminandos gradus superiores, & inferiores substantiæ non requiruntur diuersæ existentiæ; cum vnica dumtaxat, & simplex existentia inueniatur in composito substantiali, vt ostendimus *in lib. Physic. disp.* 3. *quæst.* 4. ergo ad communicandos omnes gradus essentiales superiores, & inferiores, qui reperiuntur in igne, sufficit vnica, & simplex forma eiusdem ignis. Vnde cùm generatio ignis non

non recipiatur in igne genito; vt modo supponimus, & admittitur ab Aduersarijs; planè infertur, quod non recipiatur in materia actuata per formam corporis: siquidem eadem realiter est ignis, & corporis forma, vt constat ex dictis.

§. II.

Demoliuntur aduersantia fundamenta.

39 Contrarium nobis dicendi modum sequuntur Auincenbrom *in lib.* fontis vitæ, Auicenna *lib. 1. sufficientiæ cap. 1.* B. Albert. *2. Metaph. tract. 2.* Ocham *quodl. 2. quæst. 6. & 10.* & alij: quibus etiam quantum ad generationem viuentium consentit Scotus *in 4. dist. 11. quæst. 3. art. 2.* Probatur primò: quia materia prima debet habere formam corporeitatis distinctam, v. g. à forma ignis, qui generatur: ergo generatio ignis, sicut supponit materiam, ita supponit formam corporeitatis, & ea mediante, recipietur in materia. Consequentia constat. Et antecedens suadetur, tùm ex D. Thom. *in 1. dist. 8. q. 5. a. 2.* vbi docet, quod corporeitas est prima forma, quę recipitur in materia, & quod ab illa nunquam denudatur: quod verificari nequit, nisi materia habeat formam corporeitatis distinctam à forma ignis. Tùm etiam, quia si eadē esset forma corporeitatis, & forma ignis, quidquid esset corpus, etiam esset ignis: quod tamen est falsum; cum plura sint corpus, & non ignis. Tùm præterea, quia gradus corporis, & ignis habent diuersas realiter proprietates: ergo petunt distinctas formas, à quibus illæ proprietates oriantur. Tùm deindè, quia partibus definitionis correspondent partes rei ex Philosopho *7. Metaph. cap. 10.* ergo cum gradus genericus corporis, & specificus ignis sint diuersæ partes definitionis, debent petere diuersas formas, quibus correspondeant. Tum deniquè, quia Aristot. *2. Metaph. cap. 2.* probat, in causis formalibus non dari processum in infinitum: quia prędictus processus nequit dari in prædicatis quidditatiuis: hæc autem ratio nullius roboris esset, si diuersi gradus corporis, & ignis non postularent diuersas formas.

Respondetur negando antecedens: ad cuius primam probationem respondemus, D. Thom. solum intendere, quod quælibet forma tribuat materiæ priùs prioritate virtuali gradum genericum corporis, quam alium gradum specificum. Et quia, succedentibus diuersis formis, nunquam materia denudatur ab omni forma; ita nec denudatur à gradu corporeitatis: hunc quippè quæuis forma ipsi communicat: quamvis prædicti gradus non sint realiter positiuè idem, sed solum negatiuè. Quo etiam modo dicitur, materiam nunquam spoliari existentia: quia licèt hanc frequenter amittat destructa forma; statim acquirit aliud esse per alterius formæ generationem.

Ad secundam neganda est sequela: quia gradus corporis, & gradus ignis distinguuntur virtualiter inter se; licèt sint realiter idem ob vnitatem formæ, à qua proueniunt. Vndè quamvis in igne corpus sit realiter identicè ignis, corpus tamen, vt corpus, non est obiectiuè, & quidditatiuè ignis; sed gradus superior ad ignem, & ad alias species. Quamobrem plura possunt esse corpora, quin sint ignis.

Ad tertiam respondemus, plures proprietates atomas, & adæquatas petere diuersas formas, à quibus sint: proprietates autem inadæquatas, & conuenientes secundum diuersos gradus superiores, & inferiores posse ab eadem forma oriri: quia sicut prædicata superiora, & inferiora conueniunt eidem formæ, ita prædicta forma valet radicare omnes proprietates, quæ consequuntur ad illa prædicata. Et hoc posteriori modo se habent accidentia propria corporis, & ignis.

Ad tertiam dicimus, illud axioma Philosophi verificari in definitione physica, qualis est: *Homo est compositum ex corpore, & anima rationali*: hæc quippè datur per partes, quæ sunt veræ partes, & à parte rei distinctæ. Quod si ad omnem definitionem extendatur illud dictum; glossandum est de partibus rei, quæ vel sint in re distinctæ, vt sunt partes physicæ; vel sint virtualiter diuersæ, vt plures gradus eiusdem formæ: optimè enim componitur, quod sint partes rei; licet non distinguantur à parte rei.

Ad vltimam respondetur, ex negatione infinitorum prædicatorum essentialium optimè colligi ab Arist. negationem infinitarum formarum: nam cum quælibet forma conferat saltem vnum prædicatum essentiale, rectè deducitur, formas non esse infinitas, si non dantur infinita prædicata. Cæterùm ex multiplicatione prædicatorum, non infertur dari plures formas: quia vna, & eadem forma potest communicare plura prædicata.

40 Secundò arguitur: quia vnum corpus non potest agere, nisi in aliud corpus: siquidem agens, & passum debent saltem in ratione corporis assimilari: ergo generatio essentialiter supponit formam corporeitatis in proprio passo, vel subiecto: hoc autem est materia: ergo generatio recipitur in materia actuata per formam corporeitatis. ¶ Confirmatur: quia generans solum tendit ad assimilandum sibi passum in his, in quibus erant dissimilia: sed non erant dissimilia in ratione corporis; siquidem materia semper supponitur cum hoc gradu: ergo generans non producit gradum corporis, sed solum formam specificam: ergo istius generatio recipitur in materia constituta in actu per formam corporeitatis.

Respondetur ad argumentum, quod si loquamur de generatione considerata in esse actionis, quo pacto est re ipsa idem cum alteratione præcedenti, illius passum est compositum corrumpendum; quod quidem corpus est; sed non per formam corporeitatis diuersam realiter à forma specifica, vt constat ex dictis. Si autem generatio consideretur, vt distincta ab alteratione antecedenti, non est actio; sed simplex quædam mutatio, vel resultantia substantialis: & consequenter non petit recipi in corpore sed potest subiectari in sola materia prima. ¶ Ad confirmationem dicendum est, quod licet ignis v. g. solum per se primò intendat efficere alium ignem: quia tamen nequit producere ignem, quin simul producat omnia prædicata quidditatiua illius, cum omnia hæc ab eadem simplici forma proueniant: ideo assimilat sibi passum etiam in prædicatis corporis, & in alijs superioribus. Ex eò autem, quod materia supponatur habere gradum corporis; solum conuincitur, quod agens non tendat per se, vel ad destruendum gradum corporis præexistentem, vel ad producendum corpus, vt corpus. Cæterum quia ignis v. g. nequit destruere lignum, quin destruat gradum corporis in eo repertum, vt pote cum sint realiter idem: ideo expellendo formam ligni, expellit etiam corporis gradum, & generando ignem, etiam generat corpus.

41 Tertiò, & vltimo arguitur: quia illud est subiectum generationis, quod manet post corruptionem; eò quod generatio, & corruptio versantur circa idem subiectum, vt communiter tradunt Philosophi: sed subiectum, quod manet translata corruptione, est compositum ex materia, & forma corporeitatis, quæ præexistebat ad corruptionem: ergo generatio substantialis recipitur in materia, mediante forma corporeitatis. Probatur minor: nam corpus Christi Domini fuit idem post mortem ejus, ac antea erat; vnde verificabatur: *Hoc*

corpus fuit natum de Virgine: constat autem, quod nequit saluari identitas corporis absque eadem forma corporeitatis: ergo post corruptionem compositi manet in materia prima eadem forma corporeitatis, quæ præexistebat.

Respondetur negando minorem, cuius probationi occurrit Angel. Doct. 1. *p. q.* 50. *art.* 5. his verbis: *Dicendum, quod hoc, quod dico simpliciter, potest accipi dupliciter. Vno modo, secundum quod simpliciter idem est, quod absolutè: sicut simpliciter dicitur, quod nullo addito dicitur, vt Philosophus dicit 2. Topicorum. Et hoc modo corpus Christi viuum, & mortuum simpliciter fuit idem numero: dicitur enim aliquid esse idem numero simpliciter; quia est supposito idem. Corpus autem Christi viuum, & mortuum fuit supposito idem: quia non habuit aliam hypostasim viuum, & mortuum præter hypostasim verbi Dei, vt supra dictum est. Alio modo simpliciter idem est, quod omnino, vel totaliter: & sic corpus Christi mortuum, & viuum, non fuit simpliciter idem numero, quia non fuit totaliter idem, cum vita sit aliquid de essentia corporis viuentis: est enim prædicatum essentiale non accidentale. Vnde consequens est, quod corpus, quod desinit esse viuum, non totaliter idem remaneat.* Itaque, vt absolutè verificetur, quod illud sacrum cadauer erat corpus Christi natum de Virgine, sufficit triplex identitas, quæ in eo reperiebatur, nimirum identitas materiæ primæ hypostasis, & existentiæ; hæc quippe semper fuerunt eadem realiter; quamvis forma tribuens gradum corporis non fuerit eadem. Videatur Caietanus ad prædictum locum D. Thom. vbi rem hanc optimè versat, & elucidat.

QVÆSTIO VI.

Vtrum generatio substantialis recipiatur in composito denuò genito, an verò in sola materia prima.

HÆc quæstio sicut & præcedens non procedit circa generationem consideratam in ratione actionis, quo pacto est re ipsa alteratio, & recipitur in composito corrumpendo; sed sumptam in esse resultantiæ, vel mutationis ad illam alterationem consecutæ. Nec inuestigamus subiectum denominationis, cui videlicet generatio tribuit denominationem geniti; quod constat esse suppositum: sed subiectum inhæsionis; in quo nimirum generatio recipitur, & subiectatur. Porrò nomine *solius materiæ*, non intelligimus materiam, quæ pro aliquo instanti reali sit ab omni forma denudata; hoc enim supponimus esse impossibile ex dictis *in lib. Physic.* sed intelligimus materiam, secundum quod pro aliquo priori præcedit formam substantialem; ita quod generatio non afficiat materiam, & formam simul sumptas, sed solam entitatem materiæ.

§. I.

Sententia Aristot. & D. Thom. stabilitur.

42 DIcendum est, generationem substantialem non subiectari in composito denuò genito, sed in sola materia prima. Hanc apertè docent Aristot. & D. Thom. locis statim referendis: quos sequuntur Capreolus *in 2. dist.* 1. *q.* 2. *art.* 1. Caiet. 3. *p. q.* 35. *art.* 5. Flandria 7. *Metaph. q.* 1. *art.* 4. Soncinas *ibidem quæst.* 22. Zanard. 5. *Physic. lect.* 2. & alij plures Thomistæ. Quibus etiam adhærent B. Albert. *in hoc lib. tract.* 2. Suarez *disp.* 34. *Metaph. sect.* 7. Rubio *tractatu* 1. *q.* 4. addens, hanc esse communem Philosophorum sententiam.

Probatur primò ex Aristot. qui (vt alia eius testimonia omittamus) illam apertè tradit *in hoc lib. cap.* 4. *textu* 24. his verbis: *Porrò subiectum ortus, & interitus susceptiuum, maximè quidem, ac propriè materies est.* Quæ sic elucidat D. Thom. *Dicit, quod hyle, id est, prima materia, est maximè proprium subiectum susceptibile generationis, & corruptionis.* Idem tradit ipse Angelicus Præceptor *in* 2. *dist.* 12 *quæst.* 1. *art.* 1. *ad* 2. vbi inquit: *Sicut in* 1. *de generatione dicitur, materia est immediatè subiectum generationis, & corruptionis.* Et q. 3. *de potentia art.* 3. *ad* 4. ait: *Dicendum, quod in generatione est, & mutatio, & relatio, quâ refertur genitum ad generans: ratione ergo mutationis non habet pro subiecto ipsum generatum, sed eius materiam, sed ratione relationis habet subiectum ipsum generatum.* Quod etiam docet 1. *p. q.* 45. *art.* 2. *ad* 2. & in alijs locis.

Nec refert, si cum M. Bañez respondeas, prædicta testimonia intelligenda esse de subiecto mutationis, & exercitij; non verò de subiecto informationis: licet enim generatio recipiatur in composito, munus tamen mutationis circa solam materiam exercet: quia hæc sola transmutatur per generationem, & in hoc sensu dicitur subiectum illius. ¶ Non, inquam refert: quia in mutatione idem est informationis, & immutationis subiectum, siquidem nullum aliud subiectum immutat, nisi illud, in quo recipitur, & quod per ipsam actuatur; secundum illud Philosophi 5. *Physic. text.* 12. *Quoniam cui inest, illud mutatur*: ergo si respectu generationis materia est subiectum mutationis, seu exercitij; etiam debet esse subiectum informationis. Deinde D. Thom. *in loco cit. ex* 2. *sentent.* asserit, materiam esse subiectum mutationis, sicut compositum relationis: constat autem, quod compositum est subiectum relationis, quoad inhærentiam: ergo materia est subiectum mutationis, non solum quoad denominationem, sed etiam quoad informationem, alias comparatio, & distinctio, quam D. Thom. inter generationem, & relationem, nulla esset. Tandem S. Doctor asserit, materiam esse subiectum *immediatum, & maximè proprium* generationis: atque ideo ita apertè nostræ suffragatur sententiæ, vt nullam ferè expositionem admittat, nisi violentam. Vel dicant Aduersarij, quibus alijs verbis potuit magis exprimi subiectum informationis? Planè subiectum maximè proprium alicuius modi, vel formæ est, quod hæc recipit, & informatur per ea: vndè si generatio reciperetur in composito; istud, & non materia esset subiectum maximè proprium illius: quod tamen directè contradicit menti, & verbis D. Thomæ.

43 Secundo probatur conclusio ratione ex eisdem testimonijs desumpta: quoniam via ad terminum, & acquisitio formæ debent recipi in subiecto, in quo recipitur terminus, & forma acquisita; aliàs subiectum absque via, & acquisitione formam compararet, quod repugnat: sed generatio substantialis est via ad formam, & acquisitio illius; forma verò non recipitur, nisi in sola materia: ergo generatio substantialis recipitur immediatè in materia, & non in composito denuò genito. ¶ Confirmatur: nam eductio formæ debet recipi in subiecto eiusdem, vt patet, tum inductiuè; siquidem alteratio, augmentatio, & motus localis, quæ sunt eductiones qualitatis, quantitatis, & vbicationis, recipiuntur in substantia completa, quia hæc est subiectum alterabile, augmentabile, & mobile localiter, seu quod recipit qualitatem, quantitatem, & vbi. Tum ratione: quia repugnat, eductionem esse in subiecto, ex quo

non educitur forma; vel non esse in illo, ex quo forma educenda est. Constat autem, generationem substantialem esse eductionem formæ substantialis, & hanc recipi non in composito, sed in sola materia prima: ergo generatio non in composito, sed in materia debet subiectari.

44 Vltimò suadetur assertio: quia generatio substantialis, vt mutatio est, in eo debet esse, tanquam in subiecto informationis, quod vtrique mutationis termino subijcitur: sed subiectum immediatum vtriusque termini huius mutationis, nempè priuationis, & formæ, est sola materia prima; non verò compositum denuò genitum; cum hoc nunquam fuerit sub priuatione formæ, vt ex se liquet: ergo materia, & non compositum est immediatum, ac proprium subiectum generationis; non solum quoad denominationem; sed etiam quantum ad informationem. Maior suadetur, tùm quia est expressa Philosophi 8. *Metaph. text.* 5. cuius mentem aperit D. Thom. *lect.* 1. his verbis: *Dicit, quod necesse est in substantiis sensibilibus ponere materiam, quasi substantiam, & subiectum: nam cum sit quadam mutatio secundum substantiam, scilicet generatio, & corruptio, oportet esse aliquod commune subiectum, quod subiciatur contrariis mutationis secundum generationem, & corruptionem, & hoc positis terminis, qui sunt forma, & priuatio: ita scilicet, vt quandoque sit actu per formam, & quandoque sit subiectum priuationis illius formæ.* Tùm etiam inductione, quia subiectum motus locali quoad inhærentiam, est illud, quod nunc est hic, & postea alibi: subiectum augmentationis est illud, quod nunc habet tantam quantitatem, & postea maiorem; & subiectum alterationis est illud, quod nunc v. g. infirmatur, & postea est sanum: ergo pariter subiectum generationis substantialis, quoad informationem est illud, quod nunc habet priuationem formæ, & postea formam.

§. II.

Enodantur argumenta contraria.

45 M. Bañez *in hoc lib. cap. 4. quæst.* 11. defendit, quod generatio substantialis recipitur immediatè in composito denuò genito. Et potest suaderi primò: quia generatio debet immediatè recipi in eo subiecto, cui impertitur suam intrinsecam denominationem, siquidem denominatio intrinseca non distinguitur à forma denominante: hac quippe ratione legitimè deducitur, albedinem subiectari in corpore; quia illud denominat intrinsecè album: at generatio substantialis communicat denominationem intrinsecam *geniti* composito denuò genito; non verò materiæ primæ, cum hæc sit ingenerabilis: ergo generatio non recipitur immediatè in sola materia, sed in composito denuò genito.

Respondetur negando minorem quoad primam partem: quia compositum non denominatur intrinsecè genitum à generatione, tanquam à forma denominante; sed solum extrinsecè, & in genere causæ efficientis. Prædicta autem denominatio, si est intrinseca composito, prouenit à propria ipsius entitate, & à forma, per quam intrinsecè constituitur: generatio verò solum se habet, tanquam connotatum requisitum, vt forma queat prædictam denominationem conferre. Porrò generatio denompat intrinsecè materiam primam, in qua immediatè recipitur; non denominatione *genitæ*, sed mutatæ: quia materia prima non producitur per generationem, sed mutatur.

46 Secundo arguitur: quoniam nullum accidens recipitur immediatè in sola materia, sed in toto: at generatio est entitatiuè accidens; licet dicatur extrinsecè substantialis per respectum ad substantiam, quam attingit; ergo generatio non subiectatur in materia, sed in composito denuò genito. Suadetur minor; tùm quia potentia, & actus illi directè correspondens debent esse in eodem ordine substantiæ, vel accidentis, vt docet D. Thom. 1. *p. q.* 77. *art.* 1. sed potentia generatiua in creatis est entitatiuè accidens: ergo, & generatio, quæ est actus illi directè correspondens. Tùm etiam, quia generatio est mutatio, vel motus: hic autem ob suam imperfectionem nequit collocari in prædicamento substantiæ; sed est post prædicamentum: ergo &c.

Respondetur negando minorem intellectam de generatione sumpta in esse resultantiæ, vel simplicis mutationis, vt modo illam consideramus: sic enim accepta non est actio, nec accidens; sed modus quidam substantialis spectans reductiuè ad prædicamentum substantiæ. Ad primam autem probationem in contrarium dicendum est, maximam illam intelligendam fore de potentia, & actu per se primò inspecto ordine executionis; non verò de termino secundario, & resultantia illius, qualiter se habet generatio, vt distincta ab alteratione: aliàs accidens, neque in virtute substantiæ valeret substantiam attingere. Ad secundam respondemus, solum conuincere, quod generatio non est entitas directè ponibilis in prædicamento; minimè verò, quod non sit modus reductiuè spectans ad prædicamentum substantiæ.

47 Arguitur tertiò: nam id, quod non subsistit in se, nequit alia recipere, & sustentare: sed materia prima nullam habent ex se existentiam, aut subsistentiam: ergo nequit se sola recipere, & sustentare generationem.

§ Confirmatur primò: quia id, quod solum habet esse vt, *quo*, non valet esse subiectum *quod*: at materia solum habet esse vt *quo*: ergo non est subiectum *quod* generationis; sed id composito genito seruandum est.

§ Confirmatur secundo: quoniam materia prima eundem ordinem seruat in recipiendo, & respiciendo suos actus; siquidem eos respicit, vt recipiat: sed priùs respicit formam, quam generationem: ergo non recipit immediatè generationem, sed mediante forma, & consequenter generatio subiectabitur in materia informata, atque ideo in toto composito. Minor constat: quia potentia prius respicit actum specificatiuum, quam non specificantem: constat autem materiam primam non recipere speciem à generatione, sed à forma: ergo prius respicit illam, quam illam.

Ad argumentum, & primam confirmationem simul respondemus, quod sicut materia prima licet nullam habet ex se existentiam, vel subsistentiam, neque sit vt *quod*, sed solum vt *quo*, queit esse subiectum *quod*, siue adæquatum formæ substantialis: quia est pura, & prima potentia in genere substantiæ, & existit per esse totius compositi; ita potest recipere immediatè generationem: neque enim quoad hoc rationabilis disparitas designari valet, vt consideranti constabit.

Ad secundam confirmationem dicendum est, materiam primam respicere primariò ordine intentionis formam substantialem, tanquam actum receptibilem vt *quod*; prius tamen ordine executionis respicere generationem, tanquam actum *quo*, & vialem, medio quo acquirit formam substantialem. Ordo autem recipiendi est iuxta ordinem respiciendi in executione; siquidem receptio est executio prædictæ respicientiæ. Quamobrem materia prima prius, & immediatius debet recipere generationem, quam formam genitam. Quod potest declarari exemplo vnionis inter materiam, & formam: nam licet materia prius, hoc est magis intendat

for-

formam: nam licet materia priùs, hoc est magis intendat formam, quàm vnionem, & ab illa mutuetur speciem; hanc tamen priùs recipit, eò quod est causalitas, per quam in facto esse substernitur formæ, & eam sibi annectit.

48 Sed replicabis: nam materia priùs in executione debet habere *esse* simpliciter, quam *esse* secundum quid; siquidem illud supponitur ad istud, & non è conuerso: sed forma substantialis communicat *esse* simpliciter: generatio verò solum potest conferre *esse* secundum quid: ergo materia prius in executione respicit, & recipit formam, quam generationem. § Respondetur, quod si loquamur de *esse* existentiæ; generatio nullam materiæ communicat existentiam: nam cum sit modus substantialis, valet optimè existere per existentiam compositi: & in hoc sensu negandum est suppositum: si autem sermo sit de *esse* entitatis, seu essentiæ, nullum inconueniens est, quod materia priùs recipiat entitatem diminutam generationis, quam formam substantialem: vtraque enim entitas spectat ad idem genus substantiæ, & aliàs generatio est via ad formam, & eductio illius: quocirca debet illam in executione præcedere, vt videre etiam possumus in vnione substantiali, & magis constabit ex dicendis *quæst. sequenti*.

49 Vltimò arguitur: quia non repugnat, quod terminus productus per aliquam actionem sit subiectum illius: vt enim exerceat vtrumque munus, sufficit, quod sit priùs actione in genere causæ materialis, & posteriùs ea in genere causæ efficientis: in quo planè nulla datur implicatio, vt patet in corpore Christi Domini in Eucharistia, quod recipit, & sustentat actionem conuersiuam, per quam ibi effectiuè ponitur: ergo compositum per generationem potest esse subiectum illius; & cum aliàs habeat omnes conditiones, vt sit subiectum, vt pote gaudens propria existentia, & subsistentia; nulla est ratio, quare actu non recipiat, & sustentet immediatè generationem.

Respondetur, quod actio, quæ habet rationem motus, nequit recipi in termino à se producto, sed in mobili, eò quod motus debet præcedere suum terminum, non solum in genere causæ efficientis, sed etiam in genere causæ materialis; aliàs non esset actus entis in potentia prout in potentia ad terminum, sed actus entis omninò perfecti, & in actu. Quapropter (quidquid sit de veritate antecedentis, quantum ad actiones superioris ordinis, & quæ non sunt motus, qualis est conuersio) cum generatio, etiam vt distinguitur ab alteratione, sit motus, seu mutatio Physica, nequit recipi in composito à se producto; sed debet subiectari in sola materia prima, quæ per generationem mutatur, & formam acquirit.

QVÆSTIO VI.

An generatio recipiatur immediatè in materia prima nuda ab omni forma accidentali.

ALij aliter quæstionem hanc proponere solent, videlicet, vtrum aliquod accidens recipiatur immediatè in materia prima? Sed vterque titulus in idem redit: nam si accidentia non recipiuntur in sola materia, sed in toto composito; euidens est, quod materia non subsistat generationi, vt affecta quantitate, & aliis dispositionibus accidentalibus, sed nudè sumpta. Sicut è conuerso, si accidentia possunt recipi immediatè in materia, certum videtur, quod hæc non recipit generationem, nisi vt affecta prædictis accidentibus: sunt quippe dispositiones ad ipsam generationem.

§. I.

Vera D. Thom. sententia auctoritate, atque ratione fulcitur.

50 DIcendum est, nullum accidens recipi immediatè in materia prima; sed in toto composito: ac proindè generationem non subiectari in materia prima, vt affecta immediatè dispositionibus accidentalibus, sed in eadem nudè sumpta. Posterior assertionis pars euidenter colligitur ex prima, vt supra obseruauimus: quocirca satis erit veritatem huius ostendere, vt illa liquidò appareat. Docet autem nostram assertionem Philosophus *in hoc lib. text.* 24. vbi D. Thom. *lect.* 10. *&* 8. *Metaphys.* vbi D. Thom. *lect.* 4. Quæ testimonia ideò nos expendimus, vt alia Angelici Præceptoris proponamus, in quibus nostram sententiam ita apertè tuetur, vt nullam in contrarium expositionem admittat. Etenim 1. *p. quæst.* 76. *art.* 6. inquit: *Impossibile est, quod aliqua dispositio accidentalis cadat media inter quamcumque formam substantialem, & materiam suam.* Et *quæst.* 77. *art.* 6. ait: *Impossibile est, quod quæcumque dispositiones accidentales præexistant in materia ante formam substantialem.* Quod in *quæst. vnica de Anima art* 9. sic ostendit: *Inter omnia esse est illud, quod immediatiùs, & intimiùs conuenit rebus, vt dicitur in lib. de causis. Vnde oportet, quod cùm materia habeat esse actu per formam, quod forma dans esse materiæ ante omnia intelligatur aduenire materiæ & immediatiùs sibi in esse. Est autē propriū formæ substantialis, quod det materiæ esse simpliciter: ipsa enim est, per quam res est id ipsum, quod est: non autem per formas accidentales habet esse simpliciter, sed secundum quid, puta esse magnum, vel coloratum.* Idem reperit in aliis pluribus locis, quæ passim lector offendet. Vnde hanc sententiam sequuntur S. Doctoris discipuli, Capreolus *in* 2. *d.* 13. *q.* 1. *& d.* 18. *q.* 1. Caiet. 1 *p. q.* 76. *art.* 6. *& de ente, & essentia cap.* 7. *quæst.* 16. Ferrara 4. *contra Gentes, cap.* 81. Flandria 7. *Metaph. quæst.* 17. *art.* 10. Soncinas ibidem *quæst.* 15. *&* 17. *&* 18. Soto 1. *Physic. quæst.* 6. & alij innumeri. Quibus etiam consentiunt ex aliis, B. Albert. *in summa de homine, quæst. An nutritio fiat ex simili, quæst.* 1. Durand. *in* 1. *distinct.* 8. *par.* 2. *quæst.* 4. Fonseca 5. *Metaphysic. capit.* 28. *quæstion.* 10. *section.* 2. & alij plures.

51 Fundamentum præcipuum huius assertionis desumitur ex D. Thom. *loco citat. ex* 1. *p. quæst.* 76. quod potest ad hanc formam reduci: nam materia prima priùs est in potentia ad formam substantialem, quam ad accidentalem: ergo priùs, ac immediatiùs recipit illam, quam istam. Consequentia liquet: nam quoties subiectum est in potentia ad formas, & respicit illas ordine quodam; prius, ac immediatius debet recipere eam, quam primò respicit, & ad quam prius est in potentia. Antecedens autem ostenditur: quoniam cum specificatio sit valde intima cuiuis rei, prius subiectum debet esse in potentia ad actum, à quo recipit speciem, quam ad alios: materia autem recipit speciem à forma substantiali; & non ab accidentibus: ergo prius est in potentia ad formam substantialem, quam ad accidentia.

Respondebis, materiam primam esse prius ordine intentionis in potentia ad formam substantialem, quam ad accidentalem: sed quia id, quod est prius ordine intentionis, debet esse posteriùs ordine executionis; ideo materia debet prius in executione recipere formas acciden-

dentales, per quas disponitur ad formam substantialem, quam ipsam formam, ad quam eius intentio vltimò collimat. Quæ solutio firmari potest exemplo: quando quidem materia prius, hoc est magis, & intimius respicit formam substantialem, quam generationem, & tamen in executione prius recipit istam, quam illam.

52 Sed contra: nam esse simpliciter, & substantiale debet non solum in intentione, sed etiam in executione præsupponi ad esse accidentale, & secundum quid: sicut enim accidens supponit in executione substantiam, eique innititur; ita esse secundum quid, & accidentale debet in executione supponere esse simpliciter, & substantiale: ergo forma dans esse simpliciter, ac substantiale debet esse prior in executione, quam forma dans esse accidentale, & secundum quid: at sic est, quod materia prima in executione respicit vnam, & alteram formam secundum ordinem, quem ipsæ in executione seruant inter se: ergo prius in executione respicit, & recipit formam substantialem, quam accidentalem. § Confirmatur primò: nam materia priùs debet recipere actum primum, quam actum secundum, & actum dantem existentiam, quam actum inexistentem: constat autem, quod forma substantialis est actus primus, & dans existentiam; forma verò accidentalis est actus secundus, & inexistens: ergo materia priùs respicit formam substantialem, quam accidentalem.

Confirmatur secundò: nam actus secundum quid petit recipi in subiecto, quod sit in potentia secundum quid; sicut actus simpliciter in subiecto, quod sit in potentia simpliciter: sed materia est simpliciter in potentia, cùm sit pura potentia; compositum autem substantiale solum est in potentia secundum quid, cùm sit simpliciter in actu per formam: ergo forma substantialis, quæ est actus simpliciter, debet recipi in sola materia; forma verò accidentalis, quæ est actus secundum quid, non debet recipi in sola materia, sed in toto composito: atque ideo materia prima, nec in intentione, nec in executione respicit formam accidentalem, nisi mediante forma substantiali, & actuata per illam. Videatur Caietanus loco citato ex *prima parte*, vbi totam hanc rationem optimè illustrat, & viget.

53 Illa autem quibus solutio hactenus impugnata fidit, nihil subsidij illi conferunt: nam id, quod est prius in intentione, solum debet esse posteriùs simpliciter in executione respectu mediorum, per quorum influxum effectiuum ipsa executio exercetur: sed non oportet, quod sit posterius omnibus illis, quæ in intentione præcedit alias proprietates compositi, quæ ad ipsum in intentione sequuntur, deberent illud in executione præire, quod est absurdum: visibilitas enim hominem supponit, tàm in intentione, quàm in executione, vt ex se liquet. Accidentia vero, quæ inueniuntur in instanti generationis, non influunt effectiuè in formam: vnde non oportet, quod illam in executione præcedant; sed sunt simpliciter posteriora, quam illa propter ea, quæ diximus, & dicemus. Illud autem exemplum generationis nihil conuincit: hæc enim non affert vllam existentiam propriam; sed coëxistit per esse totius. Vnde non confert materiæ esse secundum quid antecedenter ad formam substantialem; sed potius per modum exercitij, & applicationis communicat illi *esse* simpliciter, videlicet esse formę substantialis. Quamobrem generatio non ponit in numero cum forma; sed in respectu, quem materia dicit ad formam, imbibitur respectus ad generationem, tanquam ad viam, per quam forma ipsa acquiritur data est. Forma verò accidentalis pertinet ad diuersum prædicamentum, & affert ex se proprium *esse* secundum quid, nempè inexistentiam: quapropter si semel reciperetur immediatè in materia, non posset non impedire, quod forma substantialis communicaret *esse* simpliciter primum. Et ideo materia debet diuerso respectu respicere formam substantialem, & accidentalem; illam quidem primariò, hanc verò secundariò, non solùm in intentione, sed etiam in executione, vt constat ex dictis.

§. II.

Expenditur aliud fundamentum veræ sententiæ.

54 Secundò suadetur eadem sententia: quia illud debet esse subiectum *quod* accidentium, quod existit, & subsistit vt *quod*: sed compositum substantiale existit, & subsistit vt *quod*; non verò materia prima: ergo illud, & non hæc debet esse subiectum *quod* accidentium, & consequenter generatio recipietur in materia prima nuda ab omni forma accidentali. Consequentia liquet. Maior etiam est certa: quia sicut ad sustentandum vtcumque accidétia requiritur esse vtcumque, ita ad sustentandum ea vt *quod* requiritur esse, & subsistere vt *quod*. Minor autem quoad secundam partem constat ex dictis *in libr. Physic. disp.* 5. *quæst.* 4. vbi denegauimus materiæ primæ omnem existentiam propriam, tàm totalem, quàm partialem. Præterquam quod, etsi materia gauderet aliqua existentia partiali, adhuc non posset recipere, & sustentare accidentia, tùm quia subiectum recipiens accidentia debet habere *esse* simpliciter, & vt quod; sicut ea simpliciter recipit, & sustentat vt *quod*: existentia autem partialis, si competeret materiæ, solùm esset existentia secundum quid, & cum addito, nempè partialis: ergo esset insufficiens ad hoc, quod materia posset in se recipere, ac sustentare accidentia. Tùm etiam, quia cum accidens sit ens secundum quid, debet supponere ens simpliciter, & ei inniti: at materia etiam affecta existentia partiali non esset ens simpliciter, sed ens partiale, ac dimidium entis: ergo esset impotens ad recipiendum, & sustentandum accidentia.

55 Dices: forma substantialis est maioris entitatis, & vt sic dicamus, maioris ponderis, quam forma accidentalis; & nihilominus materia queit recipere immediate, ac sustentare formam substantialem: ergo à fortiori poterit per suam entitatem recipere immediatè, ac sustentare accidentia. § Respondetur negando minorem quoad secundam partem: nam propriè loquendo, materia non sustentat formam substantialem, sed potiùs vice versa, forma est ratio, per quam materia consistit in rerum natura. Hoc enim inter alia reperitur discrimen inter formam substantialem, & accidentalem, quod illa non recipit *esse* a subiecto, neque in eo supponit aliquam actualitatem: quocirca non sustentatur ab illo; sed potius ei confert primam actualitatem, ratione cuius ambo existunt, & subsistunt in composito. Forma verò accidentalis mutuatur esse à subiecto, eò quod habet esse debilissimum, & secundum quid, atque ideo propriè sustentatur ab eo. Præsertim, quod forma substantialis est actus primus; accidentalis verò est actus secundus: actus autem primus non debet in subiecto vllum esse, vel actualitatem supponere; alìas iam non esset actus primus, vt ex se liquet: actus verò secundus nequit non supponere actum, & primum *esse*. Quamobrem materia prima, quæ nullum ex se habet esse, vel actum, recipit immediate formam substantialem, quamvis illam non sustentet; formam vero accidentalem, nec recipere, nec sustentare potest.

56 Per quod facile euanescit aliquorum euasio, qui

cont-

concedunt, materiam primam non recipere accidentia ante formam substantialem; adstruunt tamen posse, habita forma, & illa connotata, recipere immediatè accidentia, eò planè modo, quo anima rationalis recipit immediatè voluntatem, connotando tamen, quod priùs receperit intellectum. § Nam contra est: quia materia, etsi connotet formam substantialem, adhuc tamen non existit, & subsistit vt *quod*; sed solùm vt *quo*: at subiectum recipiens immediatè vt *quod* accidentia, debet esse, & subsistere vt *quod*: ergo materia, vt connotans formam, nequit accidentia immediatè recipere. Tùm etiam, quia prædicta connotatio non communicat materiæ aliquam actualitatem distinctam à forma substantiali, sed adhuc ex vi illius, materia est in recto pura potentia, connotans præcisè in obliquo formam, seu actum; sed subiectum immediatum accidentium debet includere in recto, & vt *quod* actualitatem, & *esse* simpliciter: ergo sola materia connotans formam substantialem nequit esse subiectum immediatum accidentium.

Confirmatur, quoniam illud est subiectum *quod* accidentium, quod operatur vt *quod* per ipsa accidentia; siquidem operatio illi debet, sicut principio *quod* attribui, quod est subiectum *quod*, tùm ipsius operationis, tùm potentiæ elicientis illam: sed principium operans vt *quod* non est sola materia, quantumlibet connotet formam; sed est suppositum, seu compositum ex materia, & forma coalescens: ergo subiectum *quod*, & immediatum accidentium non est materia prima, sed compositum substantiale. Minor liquet: nam cùm operari sequatur ad esse; illud est operans vt *quod*, quod existit, & subsistit vt *quod*: hoc autem non competit materiæ primæ, sed composito substantiali: ergo, &c. Ad hæc: potentiæ vitales, vt sunt omnes sensus interni, & externi, nequeunt recipi in sola materia prima: nam cùm sint formæ vitales, debent inesse primo principio intrinseco vitæ, quod est anima: est enim de rationem vitæ in creatis coniunctio inhæsionis cum suo principio: ergo etiam quantitas, quæ est subiectum *quo* prædictarum potentiarum, debet recipi in coniuncto ex materia, & anima; & non in sola materia. Patet consequentia: quia implicat, quod subiectum *quo*, siue ratio recipiendi, non sit in subiecto, in quo forma recipienda est: ergo si quantitas est subiectum *quo* potentiarum vitalium, & eæ recipiuntur immediatè non in materia, sed in composito; opus est, quod quantitas in eodem composito recipiatur, & non in sola materia.

§. III.

Satisfit rationibus opinionis aduersæ.

57 OPpositam sententiam amplexi sunt Auerr. *in lib. de substantia orbis, & 1. Physic. com. 66.* Simplicius *ibid. text. 69.* Philopon. *in hoc lib. text. 33. & 40.* Aureolus, Ægidius, Gregorius, & alij antiqui; ijsque posteà subscripsere Suarez *disp. 14. Metaph. sect. 3.* & alij plures ex Societate. Qui contendunt Arist. in suam trahere opinionem: *primò* nam 7. *Metaph. textu. 8.* satis expressit, solam materiam esse subiectum quantitatis. *Secundò* quia 3. *Physic.* docet, quantitatem esse proprietatem materiæ: proprietas autem afficit immediatè rem, cuius est proprietas. *Tertiò* quoniam 2. *de Generat. textu. 6. & 7.* tradit, quod accidentia, in quibus genitum conuenit cum corrupto, manent in genito: quod minimè posset verificari, si inhærerent immediatè composito; & hoc quippè corrumpitur. § Confirmatur ex D. Thom. 1. *p. q. 3. art. 2.* vbi inquit: *Quantitas dimensiua, quæ primò inhæret materiæ.* Et 3. *p. q. 9. art. 3.* ait: *Per calorem disponitur materia ad recipiendam formam ignis, qua tamen adueniente, calor non cessat, sed remanet.*

Respondetur ad primum testimonium, mirum esse, quod viri docti eo vtantur in sui fauorem: continet enim obiectionem Philosophorum antiquorum, quam ibi inserit, ac diluit Aristot. vt apertè deprehendet, qui textum legerit. Vnde D. Thom. exponens Philosophum scripsit: *Decipit autem antiquos Philosophos, hanc rationem inducentes ignorantia formæ substantialis.* Et post pauca addit: *Totum subiectum, quod nos ponimus ex materia, & forma componi, ipsi dicebant esse primam materiam, vt aërem, aut aquam, aut aliquid huiusmodi; formas autem dicebant esse, quæ nos dicimus accidentia, vt quantitates, & qualitates, quorum subiectum proprium* (perpende verba) *non est materia prima, sed substantia composita, quæ est substantia in actu.*

Ad secundam respondetur, quantitatem dici proprietatem materiæ, vel quia ad illam principaliter consequitur, sicut qualitas ad formam; vel quia habet magnam conuenientiam cum materia: nam sicut hæc, ita & illa non est actiua, sed passiua, ac receptiua. Hinc tamen non concluditur, quod quantitas recipiatur in sola materia: sicut neque ex eò, quod qualitas, v. g. risibilitas sit proprietas animæ, sequitur, quod soli animæ inhæreat. Sed solùm infertur, quod sicut qualitas conuenit composito, & in eo subiectatur ratione formæ: ita quantitas competat composito, in illoque recipiatur ratione materiæ. § Tertium testimonium solùm probat, quod accidentia, in quibus genitum, & corruptum conueniunt, maneant eadem, non quidem numero, sed specie: nam quæ erant in corrupto, pereunt ad destructionem illius; attamen generantur alia eiusdem rationis, quæ consequuntur ad formam genitam.

Ad confirmationem desumptam ex testimoniis Diu. Thom. respondetur, quod in primo solùm intendit S. Doct. quantitatem inhærere materiæ priusquam alia accidentia, non quidem tanquam subiecto *quod*, & immediato; sed sicut subiecto *quo*, & mediato: proximè verò, & tanquam subiecto adæquato insunt, dumtaxat toti composito substantiali. In secundo autem solùm docet, remanere in genito eundem calorem in specie, cum calore, qui præexistebat in corrupto; non tamen eundem numero. Quæ est expressa doctrina S. Doctoris, tùm ibi, tùm loco citato *ex 2. de Generat. textu. 6.* quem proximè exposuimus, vbi inquit: *Dicendum, quod illud accidens, siue illa qualitas non remanet eadem numero, sed eadem specie,* &c.

58 Deinde arguitur ratione, primò: quoniam quantitas inhæret immediatè materiæ primæ, & supponitur ad generationem substantialem: ergo idem dicendum est de aliis accidentibus, quæ comitantur quantitatem, & sunt dispositiones ad generationem. Consequentia constat à paritate. Antecedens autem suadetur, tùm quia generatio recipitur in materia, quatenus illa præsupponitur facta *hæc*, & indiuidua: sed hæcceitas, ac indiuiduatio materiæ fit per quantitatem: ergo quantitas inhæret immediatè materiæ, & supponitur ad generationem substantialem. Tùm etiam, quia generatio est quid extensum, vtpotè actus correspondes potentiæ extensæ, nempe generatiuæ: ergo generatio recipitur in materia extensa: sed materia non extenditur, nisi per quantitatem; hæc igitur inest proximè materiæ, & præcedit generationem. Tùm denique: quoniam prius est, materiam esse diuisam in diuersas portiones, quam subesse distinctis generationibus; alias plures generationes reciperentur in eadem numero materia, quod est absurdum: atqui materia ex se non est vna, nec plures; sed diuiditur per quantitatem, quæ est prima radix

dix cuiuscumque diuisionis materialis: ergo prius est, quod materia afficiatur quantitate, quam quod recipiat generationem; ac proinde quantitas inhæret immediatè materiæ primæ.

Respondetur negando antecedens: ad cuius primam probationem dicendum est, materiam primam indiuiduari quidem per quantitatem, at non vt habitam, & exercitè inhærentem; sed vt præhabitam, & materiæ debitam. Porrò quantitas, vt præhabita, & præcontenta, quo pacto ad indiuiduationem desideratur, non distinguitur realiter à materia; sed est ipsa materia, quatenùs ratione dispositionum antecedentium sigillatur ad peculiarem formam, & connotat ac respicit specialem quantitatem, vt tradunt N. Salmant. *tract.* 1. *disp.* 1. *dub.* 3. Vnde ad hoc, vt materia recipiens generationem sit *hæc*, & indiuidua, non est necessarium, quod pro illo priori habeat exercitè quantitatem, sed sufficit quod sigilletur ad illam. Quod ex professo ostendemus *disp.* 14. *q.* 3.

Ad secundam dicimus, tàm materiam, quàm generationem habere in illo instanti reali extensionem à quantitate: cæterum pro priori ad formam substantialem, nec materia, nec generatio habet vllam formalem, & actualem extensionem; sed præcisè explicant id, quod important ex se, & intra proprium genus, nempè materia conceptum puræ potentiæ, & subiecti; generatio verò conceptum resultantiæ, & viæ ad formam substantialem. Neque generatio est, vt hæc obiectio innuit, actus directè, & immediatè correspondens potentiæ generatiuæ: sed est resultantia, aut simplex mutatio consecuta ad præcedentem alterationem, hæc verò alteratio est actus proprius, & immediatus potentiæ generatiuæ, vt supra statuimus *quæst.* 2. § Ad tertiam constat ex dictis ad primam: nam licet quantitas desideretur ad diuisionem materiæ; attamen non oportet, quod materia pro priori ad generationem habeat exercitè quantitatem, sed sufficit quod illam præcontineat: quantitas quippè non est principium distinctionis substantialis materialis, vt habita, sed vt præhabita.

59 Secundo arguitur: quoniam accidentia, quæ disponunt ad formam substantialem generandam, debent afficere immediatè illud subiectum, in quo forma recipienda est; alias non poterunt illud disponere, nec forma introduceretur in subiecto disposito, quod est absurdum: at forma substantialis non recipitur in toto composito, sed in sola materia prima, vt ex se constat: ergo prædicta accidentia, non in toto composito, sed in sola materia debent subiectari immediatè.

Confirmatur: nam vel dispositiones introductæ ante instans generationis pereunt in illo; vel nonisi non pereunt: ergo recipiuntur in sola materia: si enim subiectarentur in composito, non possent non corrumpi ad corruptionem compositi præexistentis. Si pereunt: ergo non manet materia magis disposita, ac si nunquam illæ dispositiones præcessissent: quandoquidem implicat manere effectum formalem, destructa forma. Ex quo vlterius sequeretur, primò naturam frustra toto tempore antecedenti elaborasse v. g. in organizatione hominis; siquidem peracta organizatio perderet in instanti generationis, & alia denuo produceretur. Fieret secundo, prædictas dispositiones corrumpi sine corrumpente, vtpote quæ nullam habent oppositionem cum forma genita. Fieret tertiò, quod huiusmodi accidentia perirent in illo instanti, in quo sortiri debent suum complementum, nempe in instanti generationis, quod est vltimum respectu motus alterationis, per quem illa accidentia fiunt: hoc autem est absurdum, quandoquidem res, quæ per motum producitur, recipit suam vltimam perfectionem in instanti terminatiuo motus.

Respondetur ad argumentum negando maiorem: nam vt materia sufficienter disponatur ad formam substantialem, sufficiunt dispositiones, tùm concomitantes, illæ videlicet, quæ recipiuntur in composito denuò genito, vt *quæst. sequenti* declarabimus: tùm antecedentes, nimirum eæ, quæ in composito corrumpendo immediatè anteà fuerunt. Nam licet desinant formaliter; manent tamen virtualiter in sigillatione materiæ ad formam generandam. Vnde materia in instanti generationis non est indifferens, aut indisposita; sed relinquitur determinata ad illam formam, pro cuius generatione, & acquisitione prædictæ dispositiones introductæ fuerunt, & ex quibus sigillatio ortum ducit.

60 Cæterum hæc sigillatio, cuius vsus, & notitia plurimum apud Thomistas inualuit, non arridet Francisco Suario, pluraque aduersus eam intorquet argumenta loco infra referendo. Illa tamen in particulari consultò non adducimus, nec diluimus, quia procedunt ex non intelligentia dictæ sigillationis; vel saltem ex sinistra: vnde satis erit ipsius naturam breuiter, & simpliciter exponere, vt illius Doctoris difficultates eneruemus. Igitur prædicta sigillatio nil aliud realiter est, quam ipsa entitas materiæ primæ, prout connotat, quod in tempore antecedenti, & ab hoc agente potius, quam ab alio, illas, & non alias dispositiones susceperit: his quippe connotatis, & absque alia additione sigillatur ad formam, hoc est, exposcit hanc potius, quam aliam formam. Nam cum materia sit de se potentia sufficiens, & indifferens ad omnes formas; hoc ipso quod peculiariter in ea introducantur propriæ dispositiones ad formam v. g. ignis, determinatur, & quasi obligatur magis ad formam ignis, quam ad alias: ac proinde sigillatur ad talem formam. Quamobrem prædicta sigillatio importat in recto entitatem materiæ primæ, non vtcumque; sed vt redactam ad exercitium connotandi, tum dispositiones antecedentes, tum peculiarem formam recipiendam. In obliquo autem dicit prædicta connotata: quibus variatis, nequit non prædicta sigillatio variari: quia variato obliquo, opus est variari rectum in esse recti, siue in ratione connotantis illud obliquum. Porrò causa huius sigillationis est ipsum generans, seu producens dispositiones antecedentes, ad quas illa consequitur. Hæc est natura sigillationis Thomisticæ; nec aliud mysterium, aut portentosum monstrum in se retinet [illegible]

Ad confirmationem respondetur eligendo primam partem dilemmatis: ad cuius primam improbationem constat ex proxime dictis, qualiter ex vi dispositionum antecedentium maneat materia magis disposita, quam si prædictæ dispositiones non præcessissent, cùm relinquatur sigillata ad determinatam formam. § Ad primum inconueniens, quod adducitur, negamus sequelam: nam frustraneum dicitur, quod non assequitur proprium finem: finis autem naturæ in introductione dispositionum antecedentium non est, quod ipsæ perseuerent in genito; cum hoc sit impossibile: sed quod ex vi illarum, resultent in instanti generationis, tum forma substantialis, tum aliæ perfectiores dispositiones, vt puta nobilior organizatio: & illum finem semper assequitur, & consequenter non frustra laborat. § Ad secundum dicimus, dispositiones antecedentes non corrumpi per se, & directè, nempe ob introductionem contrarij sed per accidens; videlicet ad corruptionem subiecti, seu compositi, in quo præexistebant. § Ad vltimum respondetur, quod licet motus alterationis antecedentis ad generationem non terminatur per vltimum, & intrinsecum mutatum esse; sed perit in illo instanti ad destructionem subiecti; sic etiam qualitates per illum motum inductæ carent ob eandem rationem vltimo complemento,

mento, aut termino intrinseco; licèt permaneant virtualiter, tanquam in vltimo complemento extrinseco in forma genita, atque in dispositionibus consequentibus.

61 Vltimò arguitur: quia in homine quantitas subiectatur immediatè in sola materia prima: ergo habet entitatem, & vim sufficientem ad recipiendam quantitatem: & consequenter non solùm in homine, sed etiam in aliis erit subiectum immediatum illius. Consequentia constat. Antecedens autem suadetur: nam cùm anima hominis sit spiritualis, & indiuisibilis, nequit recipere accidens corporeum, extensum, & diuisibile; aliàs per ipsum redderetur extensa, & diuisibilis: ergo in homine quantitas nequit recipi in toto composito ex materia, & anima rationali; sed debet immediatè recipi in sola materia prima.

Respondetur negando antecedens, cuius probatio non premit: quia licet anima rationalis sit entitatiuè, & formaliter indiuisibilis; attamen virtualiter, & vt *quo* est diuisibilis: constituit enim gradum corporis quantitati immediatè subiectum; cùm sit vera corporis pars. Vnde potest, & debet esse subiectum *quo* quantitatis, quin ex hoc reddatur in se ipsa extensa, & diuisibilis entitatiuè; sed ad summum poterit dici diuisibilis denominatiuè, & per modum substracti, hoc est, *substans diuisibilitati, & extensioni quantitatis*, illamquè sustentans per modum principij *quo*. Et planè si hoc argumentum conuinceret, probaret etiam potentias vitales corporeas, & earum actus recipiendos fore in sola materia prima hominis; cùm sint accidentia extensa, & diuisibilia: quod quàm absurdum sit constat *ex supradictis numer.* 56. Quæ instantia malè torquet Suarium, nec se tandem valet ab ea expedire.

§. IV.

Corollarium præcedentis doctrinæ.

62 EX hactenùs dictis liquidò colligitur, in generatione, seu corruptione substantiali fieri resolutionem vsque ad materiam primam, hoc est, nullum accidens, quod fuerit in corrupto, remanere in genito; sed spoliari materiam primam ab omnibus, quæ anteà habebat. Ratio est: quoniam destructo subiecto proprio accidentis, nequit istud permanere, tùm quia indiuiduatur ab illo: tùm quia aliàs migraret de subiecto in subiectum: atqui subiectum *quod*, & proprium accidentium est non materia sola; sed compositum substantiale ex materia, & forma coalescens, vt hucusque à nobis ostensum est: ergò omnia accidentia, quæ erant in composito præexistenti, corrumpuntur ad corruptionem illius; & consequenter nullum ex illis remanet in materia compositi denuò geniti: quod est fieri resolutionem vsque ad materiam primam.

Et huic doctrinæ præluxit Aristot. *cap. de substantia* dicens: *Non ergo existentibus primis substantijs, possibile est aliquid aliorum esse*. Quam auctoritatem inducit, & illustrat D. Thom. *Opusc.* 48. *cap.* 3. his verbis: *Ablato esse indiuiduorum, impossibile est aliquid aliorum remanere, vt Philosophus dicit in libro Prædicamentorum.* Idem docet, & repetit Aristoteles *in hoc libro, text.* 23. vbi inquit: *Quando autem totum transmutatur, non manente aliquo sensibili, vt subiecto eodem*, &c. Vbi D. Thom. *lect.* 10. *Dicit ergo primò, quod quando est transmutatio, non solum secundum passiones, sed etiam secundum totam rei substantiam, in quantum scilicet materia accipit aliam formam substantialem, ita scilicet, quod non maneat aliquod sensibile, quasi sit idem subiecto numero eius alter*, &c. Et post pauca subiungit: *Sed dubitatur, vtrum eadem passio numero, quæ sit altera pars contrarietatis, possit esse in genito, & corrupto? Dicendum ergo, quod non manet idem numero accidens; sed id, quod priùs erat, corrumpitur per accidens corruptione subiecti, recedente forma, quæ priùs erat talis accidentis; & aduenit simile accidens consequens formam de nouo aduenientem.* Vnde omnes Doctores, qui assertionem *suprà num.* 50. statutam tuentur, hanc etiam resolutionem, vt legitimum illius consectarium amplectuntur.

63 Sed oppones nobis Angel. Doctorem *in* 4. *distinct.* 12 *quæst.* 1. *articulo secundo, quæstiuncula prima ad* 3. *&* 4. *& lib.* 4. *contra Gentes cap.* 81. vbi apertè docet, materiam primam in corruptione substantiali non exuere quantitatem antiquam, sic enim ait: *Nullum principiorum essentialium hominis per mortem omninò cedit in nihilum: nam anima manet post mortem: materia etiam, quæ tali formæ fuit subiecta, manet sub eisdem dimensionibus, ex quibus habebat, vt esset materia indiuidualis*. Ergo sentit Sanctus Doctor in corruptione substantiali non fieri resolutionem vsque ad materiam primam.

Respondetur cum Ferrara in eodem loco D. Thom. non loqui ex propria sententia, sed secundùm opinionem Commentatoris, & ad mentem illius: vt sic argumentis factis contra fidem, ex principiis ab eisdem infidelibus admissis, vt optimus Dialecticus responderet, eosquè ad credenda fidei mysteria faciliùs traheret. Cùm enim Auerroës doceat, quantitatem recipi in sola materia prima; & consequenter nequiquàm perire in corruptione substantiali; non est cur difficeatur possibilitatem resurrectionis: manent quippe omnia principia desiderata ad integritatem eiusdem hominis, nempè eadem materia, eadem forma, & in illius opinione (licet falsa) quantitas eadem. Et in hac hypothesi procedunt verba D. Thom. quæ referuntur in obiectione. Cæterùm vt eidem difficultati secundum rem, & veram Philosophiam occurreret, respondit postea: *Alio modo accipitur corporeitas, prout est forma accidentalis, secundum quam dicitur corpus, quod est in genere quantitatis: & sic corporeitas nihil aliud est, quàm tres dimensiones, quæ corporis rationem constituunt. Etsi igitur hæc corporeitas in nihilum cedit, corpore humano corrupto; tamen impedire non potest, quin idem numero resurgat, eò quod corporeitas primo modo dicta* (scilicet forma, seu anima rationalis, quæ est radix gradus corporei) *non in nihilum cedit, sed eadem manet*. Quibus verbis, vt vides, nostræ suffragatur sententiæ, & aduersæ contradicit.

64 Deinde oppones, nostram doctrinam esse contra manifestam experientiam: cernimus quippe euidenter eadem accidentia, v. g. eandem numero figuram, & cicatricem esse in homine mortuo, quæ erant in eo dum viueret. Dicere autem, quod sensus in hoc decipitur, & per rationem corrigendus est, voluntarium planè videtur; siquidem sensus non fallitur circa sensibile proprium, & debitè approximatum, ex Aristotele 2. *de Anima*. Præsertim cùm nulla sit adeò vrgens ratio, ob quàm sensus debeat corrigi contra tam perspicuum experimentum. Idemquè argumentum vrget in herbis, & fructibus, in quibus licet per separationem à radice vitam vegetatiuam amittant: adhuc experimur eundem calorem, saporem, odorem, & virtutem sanatiuam: ergo in corruptione substantiali non fit resolutio vsque ad materiam primam; sed in hac perseuerant plura accidentia ex illis, quæ existebant in corrupto.

Confirmatur primò: quia etsi animal frigore pereat, habet post mortem aliquem calorem in visceribus, & non parùm intensum: sed si esset calor numero distinctus à præexistente, non posset designari propria causa illius;

illius; quandoquidem aër circumstans non continet illum calorem, cùm sit valdè frigidus, vt supponitur: & aliàs ille calor non est dispositio, vel accidens proprium formæ cadauericæ; atque ideò non debet à generante produci: ergo est idem numero calor, qui præexistebat in animali. ¶ Confirmatur secundò: nam si canis viuus sursum projciatur, & in medio ascensus moriatur, adhuc perseuerat impulsus; aliàs non moueretur vlteriùs: & tamen non est designabilis causa noui impulsus? non quidem projciens, quia longè abest; non cadauer, quia istud potiùs vergit in centrum; non denique aliqua causa vniuersalis, quia hæc debet influere juxta exigentiam ipsius cadaueris: ergo dicendum est, esse eundem numero impulsum, qui erat in cane viuo. ¶ Confirmatur deniquè, quoniam si in corruptione substantiali spoliaretur materia ab omnibus accidentibus præexistentibus, non esset vtilius vti cibis pretiosis, quam vilibus; siquidem materia nudè sumpta eiusdem rationis est in omnibus: consequens est absurdum: ergo.

65. Vt huic obiectioni, & illius confirmationibus liquidò satisfiat, duo breuiter prænotanda sunt. Primum sit, dispositiones consequentes formam cadauericam debere assimilari dispositionibus antecedentibus, quibus illa introducitur: quia sunt complementum illarum. Porrò dispositiones antecedentes, & inducentes formam cadauericam sunt quatuor primæ qualitates elementorum propriæ, quæ existunt in mixto viuenti ante mortem eius. Etenim prædictæ qualitates sunt virtutes elementorum propriæ: atquè ideò trahunt materiam mixtorum ad proprias elementorum formas, & species: quod, vt assequantur, formam cadauericam introducunt. Et cùm effectus inductus per virtutem instrumentariam attribuatur illi agenti, cuius est prædicta virtus; idcircò causa principalis cadaueris sunt elementa, & præcipuè illud, cuius virtus magis in viuenti prædominabatur ante instans mortis. Aliæ autem causæ, vtputa iugulans, vel fulmen, solùm concurrunt per accidens, videlicet, vel remouendo prohibens, vel applicando actiua passiuis. ¶ Secundum sit, formam cadauericam esse simulacrum, & effigiem formæ viuentis: inducitur enim, vt sit vicaria illius in hoc, quod est tenere materiam in esse ad hoc, quod sufficienter disponatur ad recipiendum formam elementi, pro qua nequiuit vltimò præparari existens sub forma viua: eò quod istius dispositiones facilè dissipantur. Quapropter cum simulacrum debeat referre exemplar, expostit forma cadauerica produci cum accidentibus similibus accidentibus formæ viuæ; licet aliqua ex ijs sibi aliqualiter opponantur. Frequenter quippè ex necessitate, ac determinatione materiæ consequuntur compositum nonnulla accidentia, quæ illius conditioni aliquo modo repugnant. His suppositis.

Ad obiectionem respondetur negando antecedens: & ad probationem in contrarium dicendum est, vnitatem, vel distinctionem numericam accidentium non esse sensibile proprium visus, vel alterius sensus: vnde mirum non est, quod circa illa decipiantur. Sicut si quis continuò videret corpus album vsque ad instans A, & in hoc instanti Deus destrueret albedinem præexistentem, & aliam diuersam in eodem instanti produceret; nullatenus visus perciperet hanc diuersitatem: & consequenter iudicans esse semper eandem numero albedinem proculdubiò falleretur. Ratio autem, ob quam sensus in nostro casu corrigendus sit, satis vrgens est, vt constat ex hactenus dictis: quamobrem illi potius, quam sensibus apud Philosophos standum est.

Ad id, quod adducitur de virtutibus, & qualitatibus herbarum, ac fructuum respondemus, qualitates secundas, de quibus procedit obiectio, resultare ex temperamento primarum. Hoc autem, etsi distinguatur numero à præexistente ante corruptionem; attamen in eadem ferè proportione reperitur in ipsis dum viuunt, & dum priuantur vita. Cum enim temperamentum, quod post mortem habent, causetur ab elementis ex vi temperamenti, quod habebant in vltimo vitæ tempore; oportet, quod illi plurimum assimiletur. Quod in causa est, vt videantur eędem numero qualitates; licet reuera non sint.

Ad primam confirmationem respondetur, calorem repertum in cadauere animalis, quod frigore perit, produci ab igne ex vi caloris, qui tempore immediatè antecedenti ad mortem animalis in illius visceribus existebat; & disponebat, ac trahebat materiam animalis ad formam ignis, cuius calor est secundum se virtus: quamuis secundum aliam rationem, nempè vt refractus sit dispositio congrua viuenti. Prædictus enim calor in illis partibus residens reliquit earum materiam sigillatam, vt in instanti mortis resultaret alter calor similis præexistenti. Cæterùm, quia ob eandem rationem in alijs partibus intensior frigiditas producitur, & hæc est magis connaturalis formæ cadauericæ; idcircò calor ille animalis mortui breui tempore euanescit. ¶ Per quod patet ad secundam confirmationem: ille enim impulsus, vel producitur à projciente canem, qui per impulsum antecedentem determinauit, ac sigillauit materiam ad habendum similem impulsum post mortem: vel fit à generante illud cadauer, qui cùm inueniat materiam sigillatam ad illum impulsum; debet attendens ad exigentiam materiæ illum producere; licet alias impertinenter se habeat ad cadaueris generationem.

Ad vltimam neganda est sequela; quamuis enim in corruptione cibi fiat resolutio vsque ad materiam; vtiliùs tamen est ad animalis vitam vti cibis optimis, quam vilibus: tùm quia in nutritione consequuntur in materia actuata per formam aliti accidentia similia eis, quæ habuit sub forma alimenti, vt constat ex nuper dictis. Tùm quia cibi, quandiu retinent propriam formam, queunt ratione salubrium, vel nociuarum qualitatum stomacho, atque ideo toti animali plurimum proficere, vel officere.

QVÆSTIO VII.

Vtrum accidentia recepta in composito denuò genito, & ab eius forma dimanantia valeant disponere ad generationem, & receptionem illius?

EX dictis *quæst. præced.* constat, accidentia, quæ inueniuntur in instanti generationis recipi in composito denuò genito, & ab huius forma dimanare. Vnde vlteriùs fit, quod prædicta accidentia supponant formam, non solùm in genere causæ formalis, & materialis receptiuæ; sed etiam in genere causæ efficientis per dimanationem. Hinc autem discutiendum occurrit, vtrum non obstante prædicta suppositione, ac posterioritate, valeant adhuc ad formæ introductionem disponere, illamque in aliquo genere anteire? Cuius difficultatis resolutio non mediocrem lucem conciliabit ad intelligendum, qualiter materia disponatur pro receptione formæ; licet nullum accidens in se immediatè recipiat.

§. I.

§. I.

Deciditur difficultas secundum mentem D.Thom.

66 Dicendum est, accidentia recepta in toto composito denuò genito; & ab eius forma dimanantia verè, & propriè disponere materiam ad receptionem formæ: & consequenter prædicta accidentia in genere causæ materialis dispositiuæ præcedere formam substantialem; licet ad eam in alijs generibus subsequantur. Hæc est D. Thom. *locis statim referendis*. Vnde illam amplectuntur Bañez *in hoc lib. cap. 4. quæst. 10. art 2.* & communiter omnes Thomistæ, qui asserunt gratiam sanctificantem esse priorem actibus Charitatis in genere causæ efficientis; & posteriorem illis in genere causæ materialis dispositiuæ: Quod alijs relictis, tradunt Caiet. Conrad. & Medina 1. 2. *q.* 113. *art.* 8. Ferrara 3. *contra Gentes, c.* 153. Soto *in 4. d.* 14. *q.* 2. *art.* 6. Aluarez *lib. 7. de auxilijs, disp. 66.* & alij plures.

Probatur primò ex D. Thom. *q.* 28. *de Veritate art.* 8. vbi loquens de dispositionibus concomitantibus formam genitam, vel communicatam materiæ, quę in eius sententia recipiuntur in toto composito, vt constat ex dictis *quæst. præced.* inquit: *in rebus naturalibus dispositio, quæ est necessitas ad formam, quodammodò præcedit formam substantialem, scilicet secundum rationem causæ materialis: dispositio enim materialis ex parte materiæ se tenet; sed alio modo, scilicet ex parte causæ formalis, forma substantialis est prior, in quantum perficit, & materiam, & accidentia materialia.* Cumque prædicta accidentia secundum ipsum S. Doctorem 1. *p. quæst.* 77. *art.* 6. fluant actiuè à forma substantiali per naturalem dimanationem; fit, quod ex eius mente forma substantialis præcedat illa in genere causæ formalis, & efficientis, & subsequatur ad ea in genere causæ materialis dispositiuæ. Idem expressè asserit loco proximè *cit. ex 1. parte, & in 4. dist. 17. quæst. 1. art. 4. quæstiuncula 1. & 2. & in 3. p. quæst. 9. art. 3. ad 2.* & alijs pluribus locis, quæ breuitatis gratia, nec expendimus, nec adducimus.

67 Probatur deindè ratione: quia forma substantialis, vt connaturaliter recepta in materia dependet per se ab accidentibus, quæ in composito denuò genito immediatè recipiuntur: sed hæc dependentia nequit pertinere ad aliud causæ genus, quàm ad genus causæ materialis dispositiuæ; siquidem accidentia in alijs generibus sunt posteriora, quàm forma: ergo prædicta accidentia verè disponunt ad introductionem formæ substantialis; licet ad eam consequantur in genere causæ formalis, & materialis receptiuæ, & efficientis per dimanationem. Minor, & consequentia constant. Maior autem suadetur, tum quia si connaturalis receptio formæ non penderet per se à prædictis accidentibus; posset forma absque illis connaturaliter introduci, quod est absurdum. Tum etiam, quia connaturalis receptio formæ pendet per se ab illis accidentibus, per quæ materia vltimò determinatur ad formam, illique appropriatur: atqui materia vltimò determinatur, & appropriatur ad formam v.g. ignis per calorem vt octo (quem supponimus esse proprietatem ignis, atque ideò in ipso subiectari) siquidem nihil ita determinat materiam ad formam ignis, ac calor vt octo, qui est eius passio: ergo connaturalis receptio formæ pendet per se ab accidentibus concomitantibus, & in toto receptis. Tum denique: quoniam ad connaturalem receptionem formæ necessariò, & per se desideratur id, per quod materia expurgatur à contrarijs impedimentis: sed accidentia recepta in composito denuò genito concurrunt ad hoc, vt materia expurgetur ab omnibus impedimentis formæ contrarijs, siquidem calor v.g vt octo est, qui formaliter expellit omnem frigiditatem præexistentem, & reddit materiam expurgatam, & expeditam ad formam ignis: ergo connaturalis receptio formæ in materia, nequit non per se dependere ab accidentibus comitantibus, & in toto receptis. Vndè prædicta accidentia non se habent præcisè, tanquam ornamentum formæ, vt aliqui autumant; sed important verum influxum dispositiuum ad formæ introductionem desideratum.

Confirmatur: nam ideo accidentia recepta in toto non possent disponere materiam ad introductionem formæ; quia non subiectantur immediatè in eadem materia: sed non requiritur vniuersaliter, quod dispositio ad aliquam formam recipiatur immediatè in eodem subiecto, quod disponit: ergo accidentia recepta in toto poterunt disponere materiam ad receptionem formæ. Minor constat, tùm ex D. Thom. 1. 2. *art.* 4. *ad* 3. Tùm etiam in dispositionibus antecedentibus, quæ non recipiuntur immediatè in materia, sed in toto: & tamen disponunt materiam ad receptionem formæ. Tùm denique, quia bonitas imaginationis est dispositio ad formam, quæ est in intellectu, nempè ad rectam cognitionem.

§. II.

Eadem veritas alia ratione communitur.

68 Vt secundam, & valde fundamentalem nostræ assertionis rationem proponamus, aliqua prælibare oportet; quorum notitia, non solum præsenti materiæ, sed alijs etiam poterit inseruire. Primò ergo animaduertendum est, causas actu causantes posse ad inuicem esse causas, vt ex communi Philosophorum sententia obseruauimus *in lib. Physic. disp.* 15 *quæst.* 2. Vndè ex eò, quod vna sit prior alia in vno genere, non tollitur, quod sit eiusdem effectus, & posterior in altero: aliàs prioritas in vno genere esset prioritas absoluta ab omni dependentia; cuius oppositum ipsa mutua causarum connexio necessariò postulat. Cum autem dispositio peculiari modo influat in effectum, debet peculiare causæ genus constituere, & recenseri inter alias causas; sed, quia influxus illius non est adeò necessarius ad effectus constitutionem, vltimum inter alias causas vendicat locum.

Secundo obserua, prioritatem esse duplicem, *à quo* videlicet, & *in quo*. Illa est prioritas naturæ, seu causalitatis, & independentiæ, qua gaudet quælibet causa respectu effectus, licet coëxistant eidem instanti, vt explicuimus *in lib. Physic. disp.* 8. *quæst.* 2. Posterior autem est prioritas temporis, seu durationis; secundum quam meridies dicitur prior vespere; atque ideo illa, quæ in eodem instanti accipiunt esse, nequeunt hoc modo esse priora, vel posteriora inter se. Quamobrem ex causis concurrentibus in eodem instanti generationis, nulla vt actu influens queit esse prior alia prioritate *in quo* reali: sed quælibet erit prior suo effectu prioritate *à quo*, huic enim prioritati non obstat simultas durationis.

Tertiò obserua, quod non obstante hoc causarum in eodem instanti concursu, seruant inter se ordinem influendo; nam causa finalis est simpliciter prior alijs; deindè efficiens, postea materialis, & aliæ iuxta ordinem, quem præscripsimus *in lib. Physic. disp.* 15. *quæst.* 2. Vnde intellectus inueniens tunc [illegible] resistit in prædi-

cto ordine, idem instans reale partitur in quatuor, vel quinque signa causalitatis: quorum primum attribuit fini, secundum agenti, tertium materiæ, quartum formæ, quintum, & vltimum dispositionibus. Huiusmodi autem signa non sunt instantia essendi vnum sine alio; cum omnes causæ in eodem instanti reali sint, & influant: nec sunt signa intelligendi causam actu causantem sine effectu; hoc enim est impossibile: sed sunt signa intelligendi ea, quæ pertinent ad vnum genus, non intelligendo ea, quæ pertinent ad aliud. Quod fit non per exclusionem positiuam; sed per cognitionem purè præcisiuam: ita vt dum intelliguntur ea, quæ pertinent ad vnum genus, non cognoscantur explicitè ex vi talis cognitionis pertinentia ad aliud genus; sed minimè negentur adesse ibi. Verbi gratia in genere causæ materialis, quod intelligitur in recto, & per modum causæ est sola materia; forma verò, & alia intelliguntur in obliquo, & per modum effectus. Et quamvis materia dependeat à forma in illo instanti reali; id tamen non cognoscitur in signo causæ materialis: quia materia non dependet à forma in genere causæ materialis, sed formalis: non enim dependet à forma quatenùs est subiectum eius; sed quatenùs ab ea participat speciem, & existentiam. Similiter in genere causæ formalis, quod intelligitur in recto est sola forma; materia verò, & alia intelliguntur in obliquo, & vt dependentia à forma. Et licet forma materialis in eodem illo instanti dependeat à materia; nihilominùs non explicat hanc dependentiam in genere, seu signo causæ formalis, sed in alio, nempè in genere causæ materialis: quippè quæ non dependet, vt informans; sed vt educta, & recepta. Idemquè posset singillatim in alijs causæ generibus declarari; quod tamen omittimus breuitatis gratia, & vt fastidium vitemus.

69 Hinc formatur sequens ratio: quoniam nullum est fundamentum, cur mutua prioritas, & dependentia inter alias causas inuenta, nequeat inter formam, & illius accidentia reperiri; sed, vt liquet ex modo præmissis causæ ad inuicem sunt causæ; ac proindè quod vna sit prior in vno genere, non impedit, quod sit posterior in alio; imò hæc inter se optimè componuntur: ergo accidentia, quę sunt effectus formæ in genere causæ finalis, formalis, materialis receptiuæ, & efficientis per dimanationem, valent optimè in alio genere, nempè causæ dispositiuæ, præcedere eandem formam, & ad eius introductionem concurrere.

Confirmatur; & declaratur primò: nam ideo accidentia recepta in toto composito non possunt disponere ad formam, & illam præcedere in genere causæ materialis dispositiuæ: quia forma est prior simpliciter accidentibus: sed ex eò, quod accidentia disponant ad formam, illamquè antecedant in genere causæ materialis dispositiuæ; non tollitur, quod forma sit prior simpliciter accidentibus: ergo accidentia recepta in toto possunt, ac debent disponere ad formam, illamquè in prædicto genere anteire. Probatur minor: quia prioritas in genere causæ dispositiuæ est prioritas secundum quid; vtpotè omnium minima; prioritas autem in genere causæ finalis, efficientis, & materialis receptiuæ est prioritas simpliciter: ergo ex eo, quod accidentia præcedant in genere causæ materialis dispositiuæ formam, ad quam sequuntur in alijs generibus; non impeditur, quod forma sit simpliciter prior accidentibus.

Confirmatur, & declaratur secundò: quia non repugnat, quod vna, & eadem res præcedat aliam in genere causæ materialis, & quod subsequatur ad illam in genere causæ efficientis: ergo id concedendum est accidentibus consecutis ad formam, & ad illius introductionem disponentibus. Antecedens suadetur, tum exemplo aëris ingredientis per fenestram, quam ingrediens aperit; nam illius ingressus continuò effectiuè causat eam apertionem; atquè ideo ipsam præcedit in genere causæ efficientis: & tamen apertio fenestræ disponit ad ingressum aëris, quem proindè antecedit in genere causæ dispositiuæ: nisi enim fenestra priùs in genere causæ dispositiuæ non patefieret, aër illam aperiens minimè intraret. Tùm etiam ad hominem: quia creatio, quæ apud Aduersarios est actio transiens, subiectatur in termino, quem producit: & consequenter præcedit illum in genere causæ efficientis; licèt sit posterior eo in genere causæ materialis. Idemquè posset ostendi in conuersione sacramentali, si est actio transiens, & recipitur in corpore Christi Domini, quod effectiuè attingit. Nulla igitur est implicatio in eo, quod vna res sit prior alia in genere causæ materialis; & posterior eadem in genere causæ efficientis.

70 Nec refert, si respondeas, posse quidem eandem rem esse priorem, & posteriorem, quam aliam in diuersis causæ generibus: non tamen in eodem: accidentia autem esse posteriora, quam forma in genere causæ materialis; siquidem in ea, vt in subiecto *quo* recipiuntur: & consequenter non posse esse priora, quam forma in genere causæ dispositiuæ; eò quod dispositio pertinet ad genus causæ materialis, vt ex se liquet. Sic enim forma esset prior, & posterior accidentibus in eodem genere causæ, quod est absurdum. § Non inquam, hoc refert: quia genus causæ materialis non est vnum in specie infima, sed subalterna: subdiuiditur enim in duplex genus proximum; nempè in causam materialem receptiuam, & causam materialem dispositiuam: eo planè modo, quo causa finalis secundum probabilem sententiam diuiditur in finem *cui*, & finem *cuius gratia*. Vndè sicut non repugnat, quod in eodem genere remoto, & subalterno causæ finalis Christus Dominus sit prior per modum finis *cuius gratia*, quam genus humanum; hoc quippè ad illius gloriam ordinatum est: & genus humanum sit priùs per modum finis *cui*, quam Christus, siquidem istius Incarnatio cedit in vtilitatem illius. Ita nec repugnat, quod in eodem genere remoto causæ materialis forma sit prior per modum recipientis, quam accidentia: & quod hæc per modum disponentis sint priora, quam forma substantialis: recipere enim, & disponere non pertinent ad idem causæ genus proximum, sed remotum, vt constat ex dictis.

§. III.

Soluuntur argumenta contraria.

71 Negatiuam sententiam defendunt Auctores *quæst. præced. num.* 57. relati. Poteritquè suaderi argumentis satis implexis; quibus tantum detulit Suarius, vt asseruerít ea non posse probabiliter solui. Sed quantum ipse excellent in hoc iudicio, conuincit sola auctoritas D. Thom. qui pro nobis est; liquidòque constabit soluendo prædicta argumenta: in quibus planè plus est obscuritatis, quam roboris. Illa tamen perspicuè extricabit, qui *priorum* naturam supra expositam probè calluerit: quibus verò eorum notitia non planè illuxit, difficilis apparet nostra sententia; quia argumentis ex prioritate desumptis illaqueantur, & eorum fallaces tricas, hic inter arguendum præcipuè occurrentes, vitare minimè nosciunt.

Arguitur primò: quia accidentia dimanantia à forma substantiali supponunt illam receptam in materia; cùm in ea, tanquam in subiecto *quo* recipiantur: ergo nequeunt

nequeunt disponere ad generationem, & introductionem formæ. Patet consequentia: nam repugnat, formam esse iam receptam, & adhuc desiderari aliquid ad receptionem illius; sicut aliquid esse productum, & requiri aliquid ad productionem eiusdem.

Confirmatur primò: quoniam prius est, quod hæc accidentia sint, quam quod causent, & disponant, quippè quod nihil est, nequit exercere vllam causalitatem: sed priusquam accidentia sint; iam forma est communicata materiæ, & compositum existit: igitur nequeunt disponere ad introductionem formæ, & generationem compositi. Minor liquet: quia hæc accidentia dimanant in genere causæ efficientis à toto composito, mediante forma: quælibet autem efficientia prærequirit existentiam principij: ergo priusquam hæc accidentia sint, forma est recepta in materia, & compositum existit.

Confirmatur secundò: quia in illo signo, in quo hæc accidentia disponunt materiam ad receptionem formæ, vel sunt recepta in materia, vel non? si primum: ergo afficiunt immediatè materiam: siquidem in illo priori intelliguntur disponere materiam, antequam recipiat formam. Si secundum: ergo non poterunt disponere materiam; impossibile quippè est, quod accidens disponat subiectum, cui non communicatur.

72 Vt hoc, & alia argumenta maiori cum luce diluamus, suppositis his, quæ circa prioritatem causarum statuimus, obseruandum est, quod forma dupliciter potest intelligi recepta in materia. Primò quantum ad essentialia receptionis: & hoc pacto non pendet ab accidentibus; posset enim absque illis absolutè vniri materiæ. Secundò quoad connaturalia receptionis: & hoc modo dependet ab accidentibus concomitantibus, vt *supra numero 67.* ostensum est. Essentialia autem in qualibet re præcedunt ea, quæ solum connaturaliter sequuntur: quamobrem forma, vt essentialiter ac substantialiter vnita materiæ, est prior simpliciter se ipsa, vt connaturaliter illi communicata. ¶ Deindè aduerte, accidentia consecuta ad formam posse sumi dupliciter, nempè vt effectus formæ, atque vt dispositiones ad illam. Primo modo exprimunt dependentiam ab ea: secundo modo à prædicta dependentia præscindunt; quamvis illam implicitè, & transcendentaliter imbibant.

Hinc ad argumentum respondetur in forma, *accidentia dimanantia à forma supponunt illam receptam in materia*, distinguo antecedens: supponunt prioritate *in quo*, nego antecedens: prioritate *à quo* subdistinguo: supponunt formam, vt priorem in genere causæ finalis, formalis, efficientis, & receptiuæ, & quoad essentialia formæ: concedo antecedens. Supponunt in genere causæ dispositiuæ, & quoad connaturalia receptionis: nego antecedens. Et deindè negatur consequentia. Et termini satis liquent ex his, quæ hactenùs obseruauimus.

Ad primam confirmationem respondetur concedendo maiorem, & distinguendo minorem: *Priusquam accidentia sint, iam forma est communicata materiæ, & compositum existit*, distinguo: Si ly *iam*, & ly *priusquam* dicant prioritatem *in quo* nego minorem. Si designent prioritatem *à quo* subdistinguo: In genere causæ finalis, formalis, efficientis, & receptiuæ; & quoad essentialia receptionis, & compositionis: concedo. In omni genere, & quoad connaturalia: nego minorem, & consequentiam. Ex eò enim, quod hæc accidentia supponant formam in illis generibus, & quoad essentialia receptionis; solùm sequitur, quod sint simpliciter posteriora, quam forma: hoc tamen non impedit, quod accidentia in genere causæ dispositiuæ, atque ideo secundum quid præcedant formam; & disponant materiam ad connaturalem prædictæ formæ introductionem.

Dices: forma pro illo priori, in quo causat huiusmodi accidentia, est connaturalis eorum causa, vt ex se liquet: ergo erit pro tunc connaturaliter recepta: sicut enim vt forma absolutè causet, debet recipi absolutè; ita vt causet connaturaliter, debet esse connaturaliter recepta: & consequenter erit prior accidentibus, non solum quantum ad essentialia; sed etiam quoad connaturalia receptionis. ¶ Respondetur, formam pro illo priori esse receptam connaturaliter, connaturalitate præcisè debita pro illo priori, & sufficienti ad hoc, vt forma sit principium eorundem accidentium: quæ connaturalitas coincidit re ipsa cum essentialibus receptionis. At pro illo priori non habet forma connaturalitatem perfectam, & debitam pro toto instanti: hæc quippè nullatenus desideratur in illo priori, vt accidentia dimanent à forma: vnde remanet eis locus, vt disponant ad receptionem connaturalem formæ, illamquè præcedant, saltem secundum quid, & in infimo genere causæ.

Ad secundam confirmationem dicendum est, accidentia in illo instanti reali esse realiter recepta immediatè quidem in composito; mediatè verò in materia, quam disponunt. In illo autem priori, in quo causant, propriè loquendo, non sunt recepta, & debet negari suppositum: quia illud signum non pertinet ad genus causæ receptiuæ, sed dispositiuæ tantum. Et licèt accidentia sint re ipsa recepta in subiecto: eorum tamen receptio, & dependentia à subiecto non pertinet ad genus causæ dispositiuæ: sed ad genus causæ receptiuæ spectat. Quamvis enim accidentia, & recipiantur, & disponant: cæterum quatenùs disponunt, non recipiuntur; neque è conuerso: quia in quantum recipiuntur, sunt effectus; & quatenùs disponunt, sunt causa: nihil autem est causa, secundum quod est effectus; licèt queat simul esse realiter causa, & effectus in generibus, & signis diuersis. Fatemur quidem, priùs simpliciter accidentia recipi, quam disponere: eò quod, vt recepta, pertinent ad genus causæ receptiuæ, quæ dispositiuam simpliciter antecellit. Quod tamen non impedit, accidentia habere in suo genere rationem causæ, & esse priora saltem secundum quid.

73 Secundo arguitur: quoniam implicat aliquid esse veram causam suæ causæ efficientis, cum enim hæc influat, quatenùs est existens, nequit in suo *esse* à proprio effectu dependere: atqui accidentia recepta in toto comparantur ad formam, tanquam ad causam efficientem; cum ab illa effectiuè dimanent: ergo repugnat, quod sint vera causa prædictæ formæ, & consequenter non poterunt disponere ad introductionem illius.

Confirmatur primò: quia si hæc accidentia disponerent ad suam causam efficientem; in illo priori, in quo disponerent, haberent, & non haberent *esse*: in quo datur manifesta contradictio. Haberent quidem *esse*: quia realiter causarent; & omnis causa prærequirit esse. Et non haberent *esse*: quia nihil valet habere esse ante suam causam efficientem, nisi illud esse sit increatum: sed accidentia pro illo priori supponuntur ad formam, quæ est eorum causa effectiua per dimanationem: ergo in illo priori nequeunt habere *esse*.

Confirmatur secundò: nam aliàs compositum substantiale non existeret ante accidentia; siquidem existere est sistere extra omnes causas, & dependentiæ modos: consequens est absurdum cum compositum sit causa effectiua eorundem accidentium; & vnumquodque efficiat, secundum quod est in actu existendi: ergo.

Ad argumentum respondetur, implicare quidem, quod aliquid sit causa effectiua suæ causæ efficientis; ita enim esset prius, & posterius illa in eodem genere

causæ: minimè tamen repugnare, quod aliquid concurrat materialiter dispositiuè ad suam causam efficientem, vt exemplis numero 69. adductis constat. Præsertim cum forma sit causa effectiua istorum accidentium, vt absolutè, siue essentialiter recepta in materia; quorum tamen solùm est effectus in genere causæ dispositiuæ, vt connaturaliter materiæ vnita: & consequenter est prior simpliciter accidentibus; & secundum quid posterior; in quo nulla apparet implicatio.

Ad primam confirmationem respondemus, accidentia in illo priori, in quo disponunt, habere *esse*, non quidem receptum illo signo, quod est proprium causæ dispositiuæ; sed in alio simpliciter priori, quod est proprium causæ efficientis. Nec inde sequitur, quod illud *esse* sit increatum: ad hoc quippè desiderabatur, quod in nullo genere esset receptum; cum tamen fiat, & communicetur in genere causæ efficientis. Sed tantum infertur, quod in genere causæ dispositiuæ illud *esse* non producatur; quod planè necessarium est: nam producere, & produci non pertinent ad genus causæ dispositiuæ, sed efficientis. Producuntur ergo prędicta accidentia; imò verò priùs simpliciter producuntur, & recipiunt *esse*, quam disponant: quoniam produci pertinet ad genus causæ efficientis; disponere verò ad genus causæ dispositiuæ; & quamuis causæ ad inuicem sint causæ; tamen, attentis omnibus, priùs simpliciter est genus causæ efficientis, quam dispositiuæ. Hoc autem non me impedit, quod sub expressione causæ dispositiuæ non explicent, quod suum *esse* sit dependens; & possint, saltem secundum quid, præcedere formam, non quatenus hæc habet rationem causæ; sed quatenus est effectus; per hoc enim neutiquam negatur dependentia à forma, & efficienti; sed præscinditur ab ea in genere causæ dispositiuæ.

Ad secundam negatur sequela: quia vt compositum sit existens simpliciter, & prout requiritur ad hoc, quod sit causa istorum accidentium; sufficit, quod sit extra omnes causas, & dependentiæ modos proprij generis substantiæ: quod quidem habet simpliciter ante influxum illorum accidentium. Vnde nec sequitur, quod hæc non desiderentur ad connaturalem receptionem formæ; nec quod compositum non sit simpliciter ante illa: sed tantum concluditur, compositum esse simpliciter prius accidentibus, quod concedimus; sed per hoc non excluditur, quod illa sint priora secundum quid.

74 Tertiò arguitur: nam quælibet vera dispositio, sicut determinat subiectum, ita etiam debet determinare agens ad peculiaris formæ productionem; sed accidentia dimanantia à forma nequeunt determinare agens ad prædictæ formæ productionem: ergo non sunt veræ dispositiones ad illam. Suadetur minor: quia hoc ipso, quod accidentia dimanent à forma, agens priùs attingit formam, quam accidentia, vt ex se liquet: ergo accidentia illa non determinant agens ad attingendum talem formam; sed potiùs vice versa forma determinat agens, vt producat illius proprietates, & accidentia concomitantia.

Respondetur negando minorem: ad cuius probationem dicendum est, nullam dari contradictionem in hoc, quod forma determinet agens ad producendum peculiaria accidentia; & quod eadem accidentia determinent agens ad ipsius formæ attingentiam: huiusmodi enim determinationes spectant ad diuersa causarum genera. Nam forma determinat in genere causæ formalis: ideo enim generans producit talia accidentia, quia forma illa exigit. Accidentia autem determinant in genere causæ materialis, tùm quia se tenent ex parte materiæ, quam à contrarijs dispositionibus vltimò expurgant: tùm quia sunt terminus, & vltimum complementum antecedentium dispositionum, in quibus istæ virtualiter permanent. Vnde sicut dispositiones antecedentes determinabant vialiter agens in genere causæ dispositiuæ, vt peculiarem formam produceret: ita & in eodem genere hæc accidentia illud determinant in facto esse, vt eandem formam attingat.

75 Vltimò arguitur: nam qui ponit effectiuè vltimam dispositionem ad aliquam formam, attingit effectiuè ipsam formam: sed forma substantialis ponit effectiuè accidentia, quæ ab ea dimanant, vt liquet ex terminis: ergo si huiusmodi accidentia sunt dispositiones ad formam, non poterit non forma attingere effectiuè se ipsam: consequens implicat contradictionem: ergo accidentia, quæ dimanant à forma, nequeunt ad illam disponere.

Respondetur, maiorem esse veram intellectam de vltima dispositione antecedenti, ex qua forma actiuè resultat: tunc enim verificatur illud axioma: *Quod est causa causæ, est causa causati in eodem genere causæ*. Intellecta autem de vltima dispositione concomitanti, nequit vniuersaliter verificari: nam compositum, quod nequit propriam formam producere, valet actuatum per illam efficere ipsam dispositionem: sicut homo constitutus per gratiam, quæ à solo Deo producitur, efficit actum Charitatis, qui ad eandem gratiam disponit. Ita ergo licèt forma attingat effectiuè hæc accidentia disponentia ad eandem formam; nequit tamen attingere effectiuè se ipsam, tùm propter proximè tradita, tum ob defectum distinctionis formæ à se ipsa. Tùm denique, quia forma attingit effectiuè accidentia; hæc autem non effectiuè, sed dispositiuè attingunt formam: & consequenter variatur genus causæ, & non sequitur, quod forma attingat se ipsam; vt videre etiam licet in mutua causalitate inter materiam, & formam.

Alia via, & quidem satis expedita possemus argumentis hactenùs propositis occursum ire: quam insinuat Angelicus Præceptor pluribus in locis, & præcipuè 1. p. q. 76. art. 6. ad 1. Illam tamen meditatò omittendam duximus in præsenti; cùm ne fastidium ipsa prolixitate gignamus: tùm quia difficultates adductæ satis apertè extricantur modo, quem hucusque fuimus prosecuti: & denique ne dum responsiones ingeminamus, plus ponderis, quam argumentis inest, eis videamur attribuere, & defatigari sub illo.

DISPVTATIO III.

De Corruptione simpliciter, siue substantiali.

EA, quæ de generatione substantiali tota *disp. praced.* statuimus, facilem sternunt viam ad intelligentiam eorum, quæ circa corruptionem præsenti *disp.* dicemus. Habent quippè eæ mutationes mutuam inter se connexionem; & vnius notitia alteri subsidio est: quocircà supposita cognitione generationis, paucis hanc disputationem absoluemus. In qua non de qualibet corruptione; sed de ea, quæ est talis simpliciter, hoc est, de substantiali sermo procedit.

QVÆSTIO I.

De existentia, quidditate, & termino corruptionis.

HÆc omnia sub vna quæstione coniungimus: nam eorum discussionem leui calamo tangemus; & quia facilis est, & quia maiori parte constat ex dictis.

1 Dicendum est primò, verè dari corruptionem substantialem. Hæc est Aristot. D. Thom. & omnium Philosophorum; cuius veritas satis apparet *ex dictis disp. praced. à num.* 2. Ex quibus suadetur sic: quoniam est possibilis, atque existit generatio substantialis; ergo, & corruptio. Patet consequentia, tùm quia generatio vnius est corruptio alterius. Tùm quia materia prima nequit simul habere duas formas: ergo dum per generationem acquirit aliquam, opus est, quod amittat antiquam, & consequenter, quod compositum præexistens substantialiter corrumpatur. ¶ Confirmatur: quia materia sublunaris respicit formas amissibiliter: ergo aliquando eas amittit. Probatur consequentia: quia aliàs, vel non respicit illas amissibiliter; vel illa potentia nunquam reducetur ad actum, quod est inconueniens. ¶ Ad hæc: destructis proprietatibus alicuius rei, necessarium est ipsam corrumpi; eò quod naturaliter loquendo, nequit res absquè proprietatibus conseruari: experimur autem, quod proprietates equi v. g. deficiunt aliquando: ergo signum perspicuum est, quod equus substantialiter corrumpitur.

2 Dicendum est secundò, corruptionem substantialem esse veram mutationem, seu realem transitum materiæ primæ *ab esse* formæ substantialis ad *non esse* illius. Ita Arist. *in hoc lib. cap.* 3. cui subscribunt D. Thom. & communiter Philosophi. Probatur ratione: quia generatio, & corruptio sunt oppositæ mutationes; sicut enim in generatione res trahitur de potentia ad actum; ita è conuerso in corruptione de actu reuocatur in potentiam: atqui generatio est mutatio, seu transitus materiæ à *non esse* formæ ad *esse* eius: ergo corruptio est mutatio, seu transitus materiæ ab *esse* formæ ad *non esse* illius. Obserua tamen discrimen inter generationem, & corruptionem, quod illa queit diuinitus dari absque transmutatione materiæ; & ideo essentialiter accepta solùm importat naturalem sequelam, seu resultantiam; hæc autem nec diuinitus potest existere, quin materia realiter transmutetur. Et ratio differentiæ est, quod generatio non præsupponit indispensabiliter materiam existentem sub priuatione formæ generandæ: potest enim optimè fieri, quod in eodem instanti reali creetur materia, & ex illa forma educatur, & compositum generetur. At corruptio essentialiter præsupponit formam, quæ corrumpenda est, & est terminus eius *à quo*; alias non posset illam destruere, vt de se liquet. Vnde ad generationem non requiritur, quod fiat transitus à priuatione ad formam: sed ad corruptionem desideratur, quod fiat transitus à forma ad priuationem; & oppositum non est intelligibile.

3 Dicendum est tertiò, corruptionem substantialem sumptam in esse actionis non distingui ab actione generatiua; sed sufficere vnam, & eandem alterationem, quæ quatenùs infert formam nouam, dicitur actio generatiua, & quatenùs destruit præexistentem, appellatur actio corruptiua. Hæc liquidò deducitur ex his, quæ supra statuimus *disp.* 1. *quæst.* 2. & suadetur breuiter, tùm quia repugnat actio creata, quæ immediatè terminetur ad *esse* formæ substantialis; ergo etiam repugnat dari actionem, quæ *non esse* illius immediatè attingat: ergo sicut forma generatur per resultantiam à termino alterationis antecedentis, ita forma præexistens corrumpetur ex vi eiusdem alterationis antecedentis, quatenùs ponit vltimam dispositionem incompossibilem cum ipsa forma. Tùm etiam, quia calor v. g. potest attingere virtute propria calorem; & in virtute substantiæ *non esse* substantiæ, in quam agit: ergo pariter calefactio, prout à calore, producet calorem; & prout à substantia inferet non esse substantiæ corrumpendæ.

4 Objicies *primò*: nam actiones debent multiplicari iuxta diuersos terminos, quos attingunt: sed *esse* formæ genitæ, & *non esse* formæ corruptæ distinguuntur realiter: ergo actio corruptiua attingens *non esse* distinguitur realiter ab actione generatiua attingente *esse*. *Secundò*: quia omnis mutatio, prout egreditur ab agente, est actio: sed generatio, & corruptio sunt duæ mutationes realiter diuersæ, vt postea dicemus: ergo etiam distinguuntur realiter in esse actionis. *Tertiò*: quoniam hominem v. g. corrumpi est verè pati: ergo hominem corrumpere est verè agere: ergo corruptio hominis est vera actio.

Sed hæc leuia sunt: & ad primam obiectionem respondetur, maiorem solùm verificari in terminis immediatis, adæquatis, & primariò in executione attactis; non vero in terminis secundarijs, ac resultantibus, & huius postremi generis sunt *esse*, & *non esse* substantiale: posita quippè vltima dispositione antecedenti, statim absque noua actione resultant. ¶ Ad secundam respondetur, solam mutationem positiuam, & immediatè ab agente egressam esse veram actionem: corruptio autem, vt distincta ab alteratione antecedenti, nec est aliquid positiuum, nec immediatè fluit ab agente:

quocirca nequit constituere nouam, & diuersam actionem. ¶ Ad tertiam respondetur, quod hominem corrumpi non importat veram passionem distinctam ab ea, quæ comitatur actionem, siue alterationem antecedentem; sed solùm dicit simplicem, ac priuatiuam materiæ primæ transmutationem: & consequenter, neque corrumpere importat actionem ab alteratione distinctam. Eatenùs ergo corruptio est actio, quatenùs introducit nouam formam ad quam, ob incompossibilitatem, sequitur præcedentis expulsio.

5 Vltimò asserendum est: *non esse* suppositi præexistentis esse terminum *qui* corruptionis: *non esse* autem formæ totalis, seu naturæ esse terminum *quo* totalem ipsius: ac denique *non esse* formæ partialis esse illius terminum *quo* partialem. Ita D. Thom. in 2. *dist.* 19. *art.* 1. *ad* 2. *& in* 3. *dist.* 21. *quæst.* 1. *art.* 3. *ad* 5. & communiter discipuli S. Doctoris. Potéstque suaderi ex supra traditis *disput. præced. quæst.* 3. quoniam ita se habet *non esse* substantiæ ad terminandam corruptionem, sicut eius *esse* ad terminandam generationem: sed *esse* suppositi est terminus *qui*; *esse* verò naturæ, seu formæ totalis est terminus *quo* totalis; *esse* autem formæ partialis est terminus *quo* partialis generationis, vt constat ex loco proximè citato; ergo in corruptione terminus *qui* est *non esse* suppositi, terminus *quo* totalis est *non esse* formæ totalis; & terminus *quo* partialis est *non esse* formę partialis.

6 Dices: mutatio realis habet terminum realem; aliàs non posset identificari cum illo: sed *non esse* non est terminus realis: ergo, vel corruptio non est mutatio realis, quod est falsum; vel nequit terminari ad non esse. ¶ Respondetur, corruptionem non esse mutationem positiuam, seu ponentem aliquid in subiecto; sed esse mutationem realem priuatiuam, siue aliquid remouentem ab eo: quo pacto communiter dicitur dari cæcitatem, & tenebras à parte rei. Vnde ex hac parte non repugnat, quod corruptio identificetur cum *non esse*, quod est terminus illius; si verum est, omnem mutationem identificari cum eius termino *ad quem*. De quo diximus *in lib. Physic. disp.* 16. *q.* 5.

QVÆSTIO II.

An corruptio sit mutatio naturalis, & per se intenta à natura.

PRo tituli intelligentia, & quæstionis decisione obseruandum est, quod *naturale* in præsenti, aliis acceptionibus omissis, stat pro eo, quod est iuxta inclinationem naturæ, & per se intenditur ab illa. Vnde vna pars quæstionis alteram necessariò includit; atque ideo vna erit vtriusque resolutio. Porrò *natura*, cuius nomine præcipuè intelligimus virtutem operatiuam agentis, duplex est, nimirum vniuersalis, & particularis. Prior est virtus residens in aliquo vniuersali principio, vt puta in corpore cœlesti; quæ proinde respicit aliquem finem vniuersalem. Posterior autem est virtus competens agenti particulari, quæ consequenter intendit bonum particulare. Deinde animaduerte, corruptionem posse considerari dupliciter: primò vt præcisè exprimit priuationem boni, atque ideo nudam rationem mali: quo pacto supponimus à nulla natura appeti: nemo quippe respiciens ad malum, vt malum operatur. Secundò quatenus coniungitur cum aliquo bono, cuius perfectioni, & assecutioni deseruit: quo pacto induit aliquo modo rationem boni. Et in hac posteriori acceptione disquirimus: verum corruptio sit per se intenta à natura, & connaturalis alicui principio.

§. I.

Statuitur D. Thomæ vera sententia.

7 DIcendum est primò, corruptionem substantialem nullo modo intendi per se à natura particulari; ab vniuersali verò intendi per se secundò, quatenùs conducit ad bonum vniuersi. Ita docent Ferrara 3. *contra Gentes, cap.* 94. Flandria 5. *Metaph. quæst.* 4. *art.* 2. *ad* 5. Bañez *in præsenti cap.* 4. & communiter Thomistæ. Et meritò, quia nostram assertionem apertè docet S. Doctor 3. *contra Gentes, cap.* 94. his verbis: *Ad aliud igitur tendit intentio particularis agentis, & vniuersalis: nam particulare agens tendit ad bonum particulare absolutè, & facit eam quantò meliorem potest. Vniuersale autem agens tendit ad bonum totius. Vnde aliquis defectus est præter intentionem agentis particularis, qui est secundum intentionem agentis vniuersalis. Et eodem modo corruptio, & diminutio est de intentione naturæ vniuersalis, non verò naturæ particularis.* Et 1. *p. q.* 22 *art.* 2. *ad.* 2. inquit: *Corruptiones, & defectus in rebus naturalibus dicuntur esse contra naturam particularem; sed tamen sunt de intentione naturæ vniuersalis, in quantum defectus vnius cedit in bonum alterius, vel etiam totius vniuersi.*

In quibus verbis continetur fundamentum conclusionis, quod potest ad hanc formam reduci: quoniam agens vniuersale intendit bonum vniuersi; agens verò particulare, solùm respicit bonum particulare: sed corruptio substantialis conducit, saltem per se secundò, ad bonum vniuersi, ad bonum autem particulare nullo modo per se conducit: ergo corruptio nullo modo intenditur ab agente particulari; ab vniuersali verò intenditur per se secundò. Maior, & consequentia liquent ex ijs, quę prænotauimus in limine quæstionis. Minor autem suadetur, quia bonum vniuersi consistit in pulchritudine, quæ ex varietate, ac inæqualitate partium illius resultat: sed corruptiones substantiales conducunt ad hanc varietatem, & differentiam; ergo corruptio spectat, saltem per se secundò, ad bonum vniuersi. Bonum autem particulare, seu intentum ab agente particulari, est hoc, vel illud indiuiduum; ad quod planè per accidens se habet corruptio alterius substantiæ: esset quippe eiusdem rationis, etsi nullum aliud indiuiduum corrumperetur.

8 Obijcies: pulchritudo, & ordo vniuersi constat ex alteratione generationis, & corruptionis rerum: ergo corruptiones eodem modo pertinent ad pulchritudinem vniuersi, ac rerum generationes: at generationes pertinent per se primò: ergo, & corruptiones: ergo corruptio intenditur per se primò ab agente vniuersali; siquidem eo modo intenditur, quo ad perfectionem orbis spectat. ¶ Respondetur negando primam consequentiam: nam licet generationes, & corruptiones pertineant ad pulchritudinem vniuersi; aliter tamen, & aliter: illæ enim simul cum ipsis rebus conducunt immediatè per se ipsas ad vniuersi decorem, atque ideò possunt intendi omninò per se primò: corruptiones autem, & rerum defectus, non præstant ad pulchritudinem vniuersi vt aliquid per se bonum; sed tanquam id, ex cuius comparatione priora illa bona magis elucescunt: quocirca nequeunt appeti per se primò, sed ad summum per se secundò. Quod saus expressit D. Th. *quæst.* 1. *de malo art.* 3. *in solutione ad* 8. dicens: *Corruptio dicitur mutatio naturalis, secundum naturam vniuersa-*

uersalem, qua mouet ad generationem, vel corruptionem: ad generationem quidem propter se; ad corruptionem autem, in quantum generatio sine corruptione esse non potest.

Ex dictis relinquitur manifestum, quod corruptio est naturalis respectu vniuersalis naturæ; cùm sit iuxta intentionem illius. Cæterum respectu agentis particularis præternaturalis, siue innaturalis appellanda est, quia non intenditur per se ab illo; sed rei per se intentæ, nempè generationi, coniungitur accidentaliter, quantum est ex parte intentionis agentis particularis. Videndum tamen superest, an corruptio possit dici naturalis respectu materiæ, primę quæ est subiectū illius.

9 Dicendum est secundò, corruptionem substantialem esse mutationem naturalem respectu materiæ primæ, ita vt hæc inclinetur secundariò in illam. Sic docet D. Thom. 1. 2. *quæst.* 85. *art.* 6. his verbis: *Corruptiones, & defectus rerum sunt naturales, non quidem secundum inclinationem qua est principium essendi, & perfectionis, sed secundum inclinationem materiæ.* Quem sequuntur Curiel. ibidem Gregorius Martinez *dub.* 2. & alijs plures. Sed priusquam assertionem probemus, animaduertendum est, materiam primam posse considerari dupliciter: primò quatenùs subest determinatæ formæ, & est pars particularis compositi v. g. equi; quo pacto habet rationem causæ particularis, & subijcitur agenti particulari. Secundò quatenus præcisè dicit sua essentialia, & entitatem absolutè acceptam: qua ratione sicut continet plures formas, ita habet rationem causæ vniuersalis, & agenti, seu naturæ vniuersali correspondet. Conclusio autem non intelligitur de materia priori modo considerata; quia de materia sic sumpta eodem propotrionali modo philosophandum est; ac de forma, per quam compositum constituitur; cùm vtraque sumatur vt pars determinati compositi: forma autem vtpotè principium essendi minimè intendit *non esse*, seu corruptionem; atque ideo idem asserendum est de materia, quatenùs stat sub forma, & sumitur vt pars determinata compositi. Procedit igitur assertio circa materiam posteriori modo consideratam, & in hoc sensu suadetur: quoniam potentia respiciens per se plures fomas incompossibiles inter se, ac proinde vt successiuè habendas, nequit non respicere per se, saltem secundariò ipsam successionem, & quod ad ingressum vnius formæ expellatur alia: at sic est, quod materia prima sublunaris est potentia ad plures formas substantiales incompossibiles inter se, & habendas successiuè: ergo materia prima respicit per se formarum successionem, ac proinde debet per se intendere, saltem secundariò aliquarum formarum corruptionem. Et quia hæc posterior materiæ acceptio procedit secundum ipsi essentialia, & consequenter potior est, ac principalior; ideo absolutè dicimus, corruptionem esse mutationem connaturalem materiæ.

§. II.

Satisfit argumentis in contrarium.

10 ADuersus præcedentes conclusiones tres inuenimus sententias. Prima negat, corruptionem esse vllo modo per se intentam à natura vniuersali. Ita Conimbr. *in præsenti cap.* 4. *quæst.* 16. *art.* 5. & alij. Quod potest suaderi primò ex D. Thom. 1. *p. q.* 19. *art.* 9. vbi inquit: *Malum appetitur per accidens, in quantum consequitur ad aliquod bonum. Et hoc apparet in quolibet appetitu: non enim agens naturale intendit priuationem, vel corruptionem; sed formam, cui coniungitur priuatio alterius formæ, & generationem vnius, quæ est corruptio alterius. Leo enim occidens ceruum intendit cibum, cui coniungitur occisio animalis.* § Et confirmatur: nam in eodem loco in solutione ad primum docet: *Malum non ordinatur ad bonum per se, sed per accidens.* Et infrà *quæst.* 49. *art.* 1. asserit, corruptionem, & alios defectus esse per accidens intentos: ergo ex mente D. Thom. corruptio respectu nullius agentis est per se intenta.

Respondetur, D. Thom. in priori testimonio loqui de malo, vt habet rationem mali: quod euidenter constat ex textu, nam ante verba relata inquit: *Cum ratio boni sit ratio appetibilis; malum autem opponatur bono, impossibile est, quod aliquod malum, in quantum huiusmodi appetatur,* &c. Nos autem non loquimur de corruptione, quatenùs præcisè est carentia boni, & exprimit rationem mali; quo pacto supponimus à nulla natura appeti, vt constat ex supra præmissis: sed loquimur de corruptione, quatenùs conducit ad pulchritudinem vniuersi; quo pacto inducit aliquam bonitatem, & appetitur per se secundò ab agente vniuersali. Vnde D. Thom. assertioni nostræ minimè contradicit. § Vt aliis duobus testimonijs occurramus obseruandum est, quod intendi aliquid *per accidens*, stat dupliciter: vno modo strictè, quo pacto excludit intentionem terminatam ad rem, tàm immediatè, quàm mediatè. Alio modo largè; qua ratione significat, quod aliquid intenditur non immediatè, & primariò; sed secundariò, & per aliud, siue quod non est intentum ratione sui, sed in ordine ad aliud. Cum ergo S. Doctor asserit, corruptiones, & alios defectus esse per accidens intentos, non sumit ly *per accidens* omnino strictè, & quatenùs excludit omnem intentionem; sed largè, & quatenùs excludit intentionem primariam, denotátque corruptiones intendi ratione alterius. Quod est verissimum; sed nobis non aduersatur, vt constat ex dictis.

11 Deinde arguitur ratione: quoniam natura vniuersalis appetit *esse* rerum naturalium: ergo nequit appetere illarum *non esse*, seu corruptionem. Sicut quia calor intendit producere calorem, nullo modo intendit frigus ipsi calori contrarium. § Confirmatur: quia nemo respiciens ad malum operatur: sed intendere est respicere: ergo nemo intendit malum; & consequenter nec corruptionem, quæ quoddam malum est.

Respondetur ad argumentum negando consequentiam: nulla quippè est contradictio inter vtrumque appetitum: sicut enim natura vniuersalis appetit *esse* rerum ob decorem vniuersi; ita potest appetere *non esse* illarum, si hoc conueniens fuerit ipsi vniuerso. Expedit autem ad vniuersi pluchritudinem, quod corruptibilia aliquando deficiant: sic enim, & apparet melius eorum conditio, & aliarum rerum perfectio, velut ex opposito viuidiùs elucet. Exemplum autem in contrarium adductum nihil conuincit: quia frigus nullo modo conducit ad finem proprium caloris agentis; corruptio autem conducit, saltem secundariò, ad finem agentis vniuersalis. § Confirmatio soluta manet ex ijs, quæ supra diximus: agens enim vniuersale, nec intendit, nec respicit malum corruptionis, vt malum est: sed intendit, ac respicit corruptionem, quatenus conducit ad pulchritudinem vniuersi: quo pacto habet rationem boni.

12 Secundâ sententia docet, corruptionem intendi per se secundò à natura particulari. Hanc defendit Rubio *in præsenti cap.* 4. *tract.* 2. *q.* 2. Quam probat primò ex D. Th. *in* 4. *d.* 36. *q.* 1. *a.* 1. *ad* 2. vbi inquit: *Nihil prohibet esse aliquid contra naturam quantum ad primam intentionem ipsius, quod non est contra naturam quantum ad eius secundam intentionem: sicut omnis corrup-*

ruptio, & defectus est contra naturam, vt dicitur in secundo Cæli. & Mundi: quia natura intendit esse, & perfectionem. Non tamen est contra secundam intentionē naturæ, quidē ex quo natura non potest conseruare esse in vno, conseruat in altero, quod generatur corruptione alterius: & quando natura non potest perducere ad maiorem perfectionem, intendit ad minorem; sicut quando natura non potest facere masculum, facit fœminam. Ergo sicut natura particularis; intendit per se secundò productionem fœminæ: ita poterit se se extendere ad corruptionem.

Respondetur negando consequentiam: quia licet S. Doctor loquatur de intentione secundaria naturæ, intelligendus est in exemplis, quæ adducit, per distributionem accommodam; ita vt defectus, & corruptiones sint de secundaria intentione solius naturæ vniuersalis: senium autem, & fœminæ productio sunt etiam de intentione naturæ particularis. Ex quo enim natura nequit se conseruare in masculo, atque in ætate virili: appetit se conseruare in fœmina, aut in ætate senili: hæc quippè habent rationem boni respectu naturæ particularis; atque ideo queunt, saltem secundario, ab ea intendi. At corruptio accidit omninò fini intento à natura particulari; & non habet rationem boni respectu eius: quocirca, nec secundariò appetitur ab illa.

13 Replicabis: nam illud, quod est omninò necessarium ad generationem indiuidui, quod est finis naturæ particularis, non se habet per accidens ad intentionem prædictæ naturæ; siquidem intendens primariò aliquem finem, intendit saltem secundariò media ad illius assecutionem desiderata: sed ad generationem noui indiuidui requiritur omninò corruptio præexistentis; cum materia nequeat simul substare duabus formis: ergo corruptio non se habet per accidens respectu agentis particularis, sed intenditur ab illo per se secundò. ¶ Ad hæc: illa, quæ sunt per accidens, contingunt vt in paucioribus, vt patet in monstris: corruptio autem semper coniungitur cum generatione, quæ est bonum per se intentum à natura particulari: ergo non se habet per accidens respectu agentis particularis.

Respondetur, quod agens naturale, solum per se intendit ea, quæ per se desiderantur, & conducunt ad finem eius, prout ab ipso intenditur: non verò illa, quæ se habent accidentaliter ad eius intentionem: quantumvis ex alijs capitibus necessariò, & per se desiderentur. Vnius autem corruptio non desideratur ad generationem alterius ex vi ipsius generationis, sed aliunde: posset enim generatio, quantum est ex se, æquè benè fieri; licet nulla interueniret corruptio substantialis, dummodo adesset materia prima, quæ est subiectum illius, vt apparet in generatione vermis ex speciebus sacramentalibus. Sed quia materia non potest in rerum natura conseruari absque omni forma substantiali, & nequit simul habere duas; idcircò necessarium est, quod ad introductionem vnius formæ expellatur antiqua, quæ præexistebat. Vnde hæc necessitas est per se respectu materiæ primæ; & per accidens respectu generantis: ac proinde solum per accidens intenditur ab eo.

Ad id, quod additur, respondemus cum D. Thom. *quæst. 1. de malo art. 3.* ea, quæ sunt per accidens respectu vnius principij, & per se respectu alterius, non contingere vt in paucioribus, sed vt in pluribus: corruptio autem, quamuis sit per accidens respectu agentis particularis, est per se, tàm respectu agentis vniuersalis, quàm materiæ primæ: vnde mirum non est, quod vt in plurimum, imò, & semper, naturaliter loquendo contingat.

14 Secundò arguitur ratione: quia cuilibet potentiæ passiuæ particulari propensæ in aliquem actum, debet correspondere agens particulare in eundem actum propendens; vt sic possit reducere illam potentiam ad exercitium: sed quælibet materia particularis propendit per se secundò in corruptionem formæ, illamquè appetit, vt nouam formam assequatur: ergo etiam generans particulare debet per se secundò appetere corruptionem. ¶ Sed hoc solutum manet ex supra dictis *num.* 9. quoniam portio materiæ, quatenùs propendit in plures formas, appetitque per se secundo nonnullarum corruptionem, habet rationem causæ vniuersalis, cui proinde agens non particulare, sed vniuersale correspondet. Si autem consideretur, quatenus est pars determinati compositi, quo pacto habet rationem potentiæ particularis, subestquè agenti particulari, nullo modo appetit separationem formæ, & corruptionem compositi. Vnde non concluditur, quod agens particulare intendat per se illam corruptionem: cum corruptio non inspiciatur per se à materia, quatenùs est potentia particularis in appetendo.

15 Tertia sententia tuetur, materiam primam nullo modo inclinari in corruptionem substantialem. Ita aliqui Moderni, vt testatur Rubio in præsenti. Quod potest suaderi: quoniam materia prima, solum respicit formas, vt habendas, & possidendas; & ideo definitur per solam habitudinem ad illas: ergo non appetit corruptionem earum; aliàs materia sibi opponeretur in appetendo. ¶ Confirmatur: quia nihil potest appetere naturaliter suum *non esse*; cum in hoc nulla appareat ratio boni: at materia habet *esse* actu per formam: ergo nequit appetere corruptionem illius.

Respondetur, quod materia prima appetitu primario solum fertur in formas, vt consequendas, & conseruandas; sed appetitu secundariò queit optimè appetere corruptionem formarum antiquarum, vt assequatur recentes: sic enim aptius consulit propriæ indigentiæ, & consistit à parte rei. Per quod patet ad confirmationem: nam licet materia nequeat appetere *non esse* absolutè, & omnibus modis; cum hoc sit purum malum; valet tamen appetere destructionem *esse* antiqui: vt aliud nouum *esse* assequatur: quia *non esse* formæ veteris induit rationem boni, quatenus conducit aliquo modo ad consecutionem nouæ.

QVÆSTIO III.

An, & quomodo generatio vnius sit corruptio alterius.

NOn loquimur in præsenti de generatione, & corruptione consideratis in esse actionis: quo pacto constat ex supra dictis *num* 3. non distingui realiter, sed esse eandem prorsus actionem. Sed procedit quæstio de eisdem consideratis sub conceptu mutationis: & inuestigamus veritatem, & sensum huius axiomatis, quod frequentissimum est apud Philosophos.

§. I.

Explicatur communis sententia.

16 DIcendum est primò, generationem, & corruptionem non esse formaliter, aut identicè eandem mutationem. Ita D. Thom. 1. 2. *q.* 113. *art.* 6. *ad* 2. *& quæst.* 28. *de veritate art.* 1. vbi inquit: *Generatio est mutatio de non subiecto in subiectum, corruptio verò est*

est mutatio de subiecto in non subiectum: & ideo in abiectione vnius affirmati, & adeptione alterius, oportet duas mutationes intelligere, quarum vna sit generatio, & altera corruptio &c. Vnde hanc sententiam tuentur Caiet. & Medina *loco. cit. ex* 12. Capreolus *in 2. dist. 13. quæst. vnica art. 2.* & communiter Thomistæ.

Probatur ratione: quia mutationes distinguuntur realiter, & formaliter per habitudinem ad terminos *ad quos* primarios, & adæquatè diuersos: sed generatio, & corruptio sunt mutationes tendentes ad terminos *ad quos* primarios, & adæquatè distinctos: ergo sunt mutationes formaliter, & realiter diuersæ. Minor liquet; siquidem generatio terminatur ad *esse*; corruptio autem ad *non esse*: at *esse*, & *non esse*, nequeunt constituere vnum terminum, sed omnino distinguuntur. ¶ Confirmatur primò: quia mutatio positiua, & mutatio priuatiua nullo modo identificantur; cum inter ens, & non ens nequeat reperiri identitas, vt liquet ex terminis: sed generatio est mutatio positiua; corruptio autem est mutatio priuatiua: ergo. ¶ Confirmatur secundò: quia in productione vermis ex speciebus sacramentalibus datur vera, ac substantialis generatio: & tamen nulla ibi interuenit substantialis corruptio: ergo generatio, & corruptio non sunt eadem realiter mutatio.

17 Secundò probatur conclusio alia ratione fundamentali desumpta ex D. Thom. *loco cit. ex quæst. 28. de verit.* quoniam in vna simplici mutatione duo tantum termini reperiuntur; cum sit purus transitus *à non esse* ad *esse*, vel ab *esse* ad *non esse*: in quo distinguitur à motu; hic enim est transitus à subiecto in subiectum, atque ideo petit quatuor terminos, duos quidem positiuos, & duos priuatiuos, vt videre est in productione calidi ex frigido: vbi interueniuntur *non esse* caloris, & *esse* illius; atque *esse* frigiditatis, & *non esse* eius: sed sic est, quod in generatione, & corruptione reperiuntur quatuor termini, videlicet *non esse* formæ generandæ, & *esse* eius; atque *esse* formæ corrumpendæ, & *non esse* illius: ergo generatio, & corruptio non sunt vna simplex mutatio, sed duæ.

Dicendum est secundò, generationem substantialem vnius naturaliter factam, esse concomitanter corruptionem alterius, hoc est prædictas mutationes habere naturalem connexionem, mutuòque sibi comitari. Ita Arist. *in hoc lib. text. 17.* vbi inquit: *Interitus huius alterius est ortus, & è contra ortus huius, alterius interitus.* Vbi D. Thom. *Vno corrupto, ait, generatur aliud, & vno generato aliud corrumpitur: & sic consideratur quidam circulus in generatione, & corruptione.* Idemque intendunt Philosophi, cum communiter asserunt, generationem vnius esse corruptionem alterius.

Fundamentum est: quoniam materia prima nequit existere absque omni forma substantiali, nec simul substerni duabus; & aliàs secundum communem rerum cursum opus est, quod materia tempore præcedat generationem, vt sic possit disponi, præparari, & determinari ad formam generandam: ergo naturaliter loquendo, necessarium est, quod ad introductionem nouæ formæ expellatur à materia aliqua forma antiqua, & in ea præexistens: ergo generatio vnius compositi naturaliter facta est concomitanter corruptio alterius; aliàs cum forma noua componeretur antiqua, quod implicat: & corruptio vnius est concomitanter generatio alterius; aliàs materia relinqueretur absque omni forma, quod etiam repugnat.

§. II.

Enodantur aliquæ obiectiones.

18 Aduersus conclusiones nuper stabilitas non inuenimus aliquam opinionem, quæ probetur Auctoribus. Occurrunt tamen aliquæ obiectiones, quas oportet diluere. Igitur contra primam conclusionem oppones primò D. Thom. *in 2. dist. 34. q. 1. art. 2.* vbi inquit, generationem, & corruptionem distingui ratione: ergo non distinguuntur à parte rei.

Respondetur, priuationem bifariam considerari: vno modo quatenùs est remotio entis; quo pacto reperitur à parte rei, verè quippè homo cæcus habet carentiam visus: alio modo quatenùs consideratur ad modum entis; qua ratione non inuenitur ante intellectum, sed habet esse obiectiuè in illo. Si ergo corruptio, quæ mutatio priuatiua est, sumatur priori modo distinguitur realiter negatiuè à generatione, & à quolibet ente positiuo: & in hoc sensu loquimur de illa in nostra assertione. Si autem consideretur posteriori modo, sicut est ens rationis, ita per solam rationem à generatione distinguitur: & in hoc sensu intelligendus est D. Thomas. Adde etiam, quod distingui aliqua secundum rationem, sæpè denotat in phrasi S. Doctoris distinctionem, secundum diffinitionem, & essentiam. Vnde ex hac auctoritate non tollitur, sed magis astruitur distinctio inter generationem, & corruptionem.

19 Secundò obijcies contra eandem conclusionem: quoniam mutationes, sicut & actiones, non multiplicantur penes terminos secundarios: sed ad terminum generationis, nempè ad *esse* formæ denuò genitæ, sequitur *non esse* præexistentis, & ita se habet ad instar termini secundarij: ergo in ordine ad talem terminum non est constituenda mutatio distincta à generatione. ¶ Confirmatur: quia corruptio, & eius terminus sunt de secundaria intentione naturæ: ergo nequeunt constituere mutationem à generatione diuersam.

Respondetur, quod licet actiones non multiplicentur ex terminis, qui absolutè sint secundarij; mutatio tamen potest immediatè, ac primariò terminari ad terminum, qui alium supponit, & est simpliciter secundarius: quia vna simplex mutatio vnum duntaxat vendicat terminum; aliàs non erit simplex. Quamvis ergo terminus corruptionis supponat terminum generationis, & ab eo in aliquo genere causetur; non tollitur, quod corruptio sit mutatio à generatione distincta. Sicut etiam terminus volitionis supponit terminum intellectionis: & tamen volitio, & intellectio realiter differunt. ¶ Per quod patet ad confirmationem: quamvis enim actio, vt potè præcipua actualitas agentis, nequeat esse de secundaria eius intentione; mutatio tamen bene potest esse de secundaria intentione naturæ: quocircà non impeditur ex vi huius, quod corruptio importet mutationem à generatione diuersam.

20 Tertiò aduersus fundamenta prædictæ assertionis oppones: nam cum aër illuminatur, concurrunt quatuor termini; siquidem transit aër ab *esse* tenebrosum ad *non esse* tenebrosum, & à *non esse* lucidum ad *esse* lucidum: & tamen in prædicta illuminatione non datur, nisi vna simplex mutatio, vt docet D. Thom. *quæst. 28. de veritate art. 6.* ergo ex eò, quod in generatione, & corruptione concurrant quatuor termini, non rectè concluditur, quod sint duæ mutationes realiter diuersæ. ¶ Confirmatur: quia in prædicta illuminatione dantur duo termini *ad quos*, nimirum *esse* lucis, ad quod terminatur illuminatio, & *non esse* tenebrarum, ad quod

tes

terminatur ipsarum tenebrarum destructio; & nihilominus non datur duplex mutatio: ergo ex distinctione terminorum *ad quos*, non benè infertur diuersitas realis inter generationem, & corruptionem in esse mutationis consideratas.

Respondetur negando maiorem; quia cum tenebra non sit aliqua entitas, sed carentia lucis; negatio tenebræ est negatio negationis: quæ proinde non distinguitur ab entitate lucis, sed est ipsa lux; duæ quippè negationes affirmant, & adstruunt aliquid positiuum. Vnde *non esse* tenebrarum, & *esse* lucis non sunt duo termini; sed idem. Per quod etiam soluitur confirmatio. Quam solutionem tradit Angelic. Doct. loco in obiectione citato; cuius verba, etsi aliquantulum diffusa, placuit transcribere; quia continent elegantem doctrinam, huic materiæ opportunam, & alijs necessariam. *Est autem*, inquit, *oppositorum attendenda quædam differentia: nam quædam opposita sunt; quorum vtrumque ponit naturam aliquam, vt album, & nigrum. Et in talibus negatio vtriusque est negatio realis, id est, negatio alicuius rei. Et ideo cum sit affirmatio, non fit negatio: quia esse album non est idem, quod non esse nigrum; sed realiter differunt & ideo corruptio nigri, cuius terminus est non esse nigrum, & generatio albi, cuius terminus est esse album, sunt realiter diuersæ mutationes, quamuis sit vnus motus, vt supra dictum est. Quædam verò opposita sunt, quorum alterum tantum est natura quædam; reliquum verò non est nisi remotio, vel negatio ipsius, sicut patet in oppositis secundum affirmationem, & negationem, vel secundum priuationem, & habitum. Et in talibus negatio oppositi; quod ponit naturam aliquam, est realis, quia est alicuius rei; negatio verò alterius oppositi non est realis; quia non est alicuius rei. Et ideo hæc negatio negationis nihil differt secundum rem à positione alterius: vnde secundum rem idem est generatio albi, & corruptio non albi.* Quia ergo forma corrumpenda est verè entitas, *non esse* illius est vera carentia, & distinguitur à forma generanda; potestque proindè terminare diuersam mutationem. Tenebra autem non est entitas vlla: & ideò *non esse* tenebræ nequit esse vera carentia; sed est ipsa entitas lucis: quocirca non terminat mutationem diuersam ab ea, quæ terminatur ad lucem.

21 Neque refert si opponas, quod si *non esse* tenebrarum esset idem ac lux, vbicumque daretur *non esse* tenebrarum, daretur lux: quod tamen est falsum; quandoquidem Angelus habet carentiam, seu *non esse* tenebrarum: & tamen non habet lucem materialem. Quod satis indicat dari medium inter *non esse* tenebrarum, & *esse* lucis. ¶ Non inquam, hoc refert: quoniam priuatiuè opposita opponuntur immediatè in subiecto, cui apta sunt conuenire: quæcumque enim habent priuatiuam oppositionem, determinant vnum subiectum, cui insint, & in quo prædictam oppositionem exerceant: vnde positio vnius non differt ab abiectione alterius, & è contrà. Cæterum si conferantur cum subiecto, cui inesse non valent, habent medium respectu illius, nempè puram negationem, seu ineptitudinem ad vtrumque: & consequenter ex negatione vnius non affirmatur aliud. Qua de causa lapis nec est videns, nec cæcus; sed negatiuè se habens ad vtrumque: Quamuis aliquod ex ijs necessariò conueniat homini. Aër autem est subiectum capax lucis, & priuationis lucis; & consequenter *non esse* prædictæ priuationis est in aëre *esse* lucis. Angelus verò est subiectum ineptum ad habendam lucem: quamobrem *non esse* tenebrarum in Angelo non est *esse* lucis; sed negatiuè se habet ad vtrumque. Ex quo etiam fit, quod *non esse* tenebrarum in aëre, & *non esse* tenebrarum in Angelo sint diuersæ rationis; quia in aëre est priuatio; & in Angelo pura negatio.

22 Quartò, & vltimò obijcies contra secundam conclusionem: nam generatio vnius formæ, & corruptio alterius non sunt in eodem instanti: ergo non verificatur, quod generatio vnius sit corruptio alterius, adhuc concomitanter. Suadetur antecedens, tum quia forma præexistens corrumpitur statim, ac ponitur vltima dispositio ad formam generandam: sed illa ponitur in tempore immediatè antecedenti ad instans generationis: ergo generatio, & corruptio non coëxistunt eidem instanti. Tum etiam, quia materia nequit habere simul duas formas: ergo prius amittit vnam, quam consequatur aliam: ergo generatio vnius præsupponit corruptionem alterius; & consequenter non erunt simul.

Respondetur negando antecedens, quod neutra probatione euincitur: ad primam enim dicendum est, dispositionem vltimam ex parte introductiuis componi optimè cum forma corrumpenda, siquidem recipitur in toto composito per ipsam formam constituto: vnde licet hæc dispositio præcedat instans generationis, non sequitur, quod corruptio illud præcedat. Dispositio autem vltima simpliciter, & concomitans formam genitam, habet quidem incompossibilitatem cum forma corrumpenda; sed non ponitur nisi in instanti intrinseco generationis: atque ideò in eodem debet poni corruptio. Ad secundam dicimus, formam genitam supponere corruptionem formæ præexistentis, non prioritate *in quo*, siue durationis; sed prioritate *à quo*, seu naturæ, quæ coëxistentiam inter extrema minimè excludit. Quod perspicuum fiet ex dicendis *q. sequenti*.

QVÆSTIO IV.

Vtrum generatio, & corruptio habeant inter se ordinem prioris, & posterioris in diuerso genere causæ.

EA quæ statuimus *disputatione præcedenti*, *quæstione vltima*, plurimum conferunt ad decisionem præsentis difficultatis; illisque suppositis arduum non erit illam determinare, & paucis proinde ipsam absoluemus.

§. I.

Eligitur Sententia Thomistica.

23 DIcendum est, generationem, & corruptionem habere inter se mutuum ordinem prioris, & posterioris in diuerso genere causæ, ita quidem vt generatio sit simpliciter prior in genere causæ finalis, efficientis, & formalis, quam corruptio; hæc vero sit prior generatione in genere causæ materialis dispositiuæ. Porrò huiusmodi prioritas in genere causæ materialis non est simpliciter, & rigorosè talis; sed dumtaxat secundum quid, & reductiuè: corruptio quippè, cum sit mutatio priuatiua, nequit gaudere rigorosa causalitate, & qualis requiritur ad prioritatem naturæ simpliciter talem. Conclusio sic intellecta est D. Th. 1. 2. q. 113. art. 8. ad 1. & in 4. distinct. 17. q. 1. art. 4. quæstiunc. 3. vbi hæc habet: *Omnis prioritas secundum ordinem naturæ aliquo modo reducitur ad ordinem causæ, & causati, &c. Ex parte autem causæ materialis*

se tenet secundum quandam reductionem omne illud, per quod materia efficitur propria huius formæ, sicut sunt dispositiones, & remotiones impedimentorum. Et ideò in generatione naturali, quando corruptio vnius est generatio alterius, & per hoc, quod forma introducitur, alia expellitur, remotio formæ præexistentis se tenet ex parte causæ materialis: & ideò secundum ordinem causæ materialis præcedit naturaliter introductionem alterius formæ. Sed secundum ordinem causæ formalis est è conuerso: & quia forma, finis, & agens incidunt in idem numero, vel specie; ideò & in ordine causæ efficientis introductio formæ prior est: quia forma introducta est similitudo formæ agentis, per quam agens agit. Et similiter in ordine causæ finalis: quia natura principaliter intendit introductionem formæ, &c. Vnde hæc assertio communis est inter Thomistas, quos proindè superuacaneum esset referre.

24 Fundamentum est, quod tangit Diuus Thomas, & potest sic efformari: quoniam corruptio vnius formæ ordinatur à natura ad generationem alterius: ergo generatio est finis corruptionis, quam proindè præcedet in genere causæ finalis. Deindè, cùm agens attingit plura ordine quodam, id, quod primò attingitur, habet rationem causæ aliqualiter efficientis respectu posterioris: hac quippè ratione essentia comparatur, vt principium effectiuum suarum proprietatum: sed agens naturale non attingit corruptionem vnius formæ, nisi per generationem alterius: hæc igitur se tenet ex parte agentis respectu illius, eritquè consequenter prior in genere causæ efficientis. Tandem expulsio vnius formæ est effectus formalis secundarius introductionis alterius; siquidem causatur ex vi informationis: ergo in genere causæ formalis generatio præcedit corruptionem. ¶ Quod autem corruptio in genere causæ materialis dispositiuæ sit prior, quam generatio (in quo est maior difficultas) sic ostenditur: quia id, quod se tenet ex parte materiæ illam expurgans, remouensque omnia impedimenta, quæ possent formæ introductioni obstare, debet esse priùs ipsa generatione in genere causæ materialis dispositiuæ: sed corruptio se tenet ex parte materiæ; siquidem ei immediatè inest: & remouet ab ea impedimentum maximum ad generationem, videlicet formam præexistentem, cum qua aduemens est incompossibilis: ergo corruptio est prior generatione in genere causæ materialis dispositiuæ.

Confirmatur exemplo, quod *disp. præced. n. 69.* expendimus: nam ingressus aëris continuò impellentis fenestram, & ingredientis per illam est prior simpliciter, quam fenestræ apertio: & hoc non obstante, prædicta apertio in genere causæ materialis dispositiuæ præcedit ingressum, & illum causat; cùm sit dispositio omninò requisita, vt ingrediatur aër: ergo optimè componitur, quod corruptio sit posterior, quam generatio in pluribus generibus, atque simpliciter; & quod nihilominus sit prior, quam ea in genere causæ materialis, saltem secundum quid, & per quandam reductionem.

§. L

Respondetur argumentis aduersis.

25 Sententia S. Doctoris displicuit Francisco Suario *disputatione 27. Metaphys. sect. 11.* qui asserit, corruptionem esse omninò posteriorem generatione, etsi illam in eodem instanti comitetur. Et potest suaderi primò: nam forma præexistens non expellitur, nisi quia noua forma introducitur; ita vt adæquata causa corruptionis sit generatio: ergo corruptio vnius formæ non potest intelligi ante expulsionem alterius: ergo corruptio in nullo genere est prior quam generatio. Patet consequentia: quia si in aliquo genere esset prior, posset in illo intelligi ante generationem.

Respondetur, generationem esse causam corruptionis in genere causæ finalis, formalis, & efficientis: vnde in iis generibus nequit corruptio præcedere generationem, vel intelligi ante illam. Hoc tamen non tollit, quod corruptio in alio genere, nempè in genere causæ materialis dispositiuæ sit causa generationis, vt constat ex dictis. Et quia prioritas naturæ est idem re ipsa, ac causalitas, & independentia in aliquo genere; nequit non corruptio in dicto genere causæ materialis dispositiuæ generationem præire. Nec tamen sequitur, quod in illo genere intelligatur sine generatione; hoc enim impossibile est; cùm causa actu causans necessariò coëxistat effectui: sed tantùm infertur, quod corruptio intelligatur in recto, & per modum causæ; generatio verò in obliquo, & ad instar effectus; in hoc quippè consistit prioritas naturæ.

26 Secundò arguitur: quia implicat, quod effectus formalis, & secundarius sit in aliquo genere prior, quam causa formalis, cùm ab ea sub omni ratione dependeat, & supponat effectum primarium: atqui corruptio, seu *non esse* formæ præexistentis est effectus formalis secundarius formæ denuò introductæ, vt suprà statuimus: ergo repugnat, corruptionem esse vllo modo priorem forma genita, & generatione illius.

Respondetur, quod licet effectus formalis secundarius, quatenus est effectus formalis, & se tenet ex parte formæ nequeat illam præcedere; attamen quatenus se tenet ex parte materiæ, & disponit ad formam, queit optimè præcedere illam; non quidem quatenus causa est, sed sub ratione effectus, & dependentis. Quamvis enim causa sub ratione causæ nequeat esse effectus, aut posterior; potest tamen sub alia ratione habere rationem effectus, & posterioris. Et similiter licèt effectus sub ratione effectus non valeat esse causa; queit nihilominus sub alio conceptu causæ rationem induere. Causæ quippè ad inuicem sunt causæ, vt tenet commune Philosophorum proloquium. Quia ergo corruptio, quæ est effectus formalis secundarius formæ genitæ, & generationis illius; se tenet ex parte materiæ, & illam omninò expurgat à cunctis impedimentis, quæ possent generationi obsistere: idcircò potest, & debet generationem præcedere in genere causæ dispositiuæ: sicut etiam accidentia concomitantia sunt effectus secundarius formæ; & nihilominus valent ad eam disponere, & in disponendo antecedunt illam.

Alia argumenta possemus aduersus hanc conclusionem efformare, quibus ostenderetur, non posse aliquid esse prius, & posterius alio in diuerso genere causæ. Verùm iis, sicut continent communem difficultatem, occurrendum est communi, & vera solutione, quam adhibuimus *disp. præced. quæst. vlt.* quamobrem illa in præsenti non inculcamus. In calce tamen huius quæstionis; & totius disputationis obseruandum est, aliquos disquirere in præsenti, an in corruptione substantiali fiat resolutio vsque ad materiam primam. Cuius difficultatis resolutionem *quæst. 6.* præcedentis disputationis, vt proprio loco conuenienter attexuimus; quocircà hìc ab ea supersedendum est.

DIS-

DISPVTATIO IV.

De Alteratione.

INTER omnes motus physicos nullus generationi substantiali immediatiùs, aut principaliùs deseruit, quàm alteratio; & ideò post sufficientem notitiam generationis, & corruptionis, quam dedimus *disputationibus praeced.* recto ordine procedimus vnà cum Aristotele, ad exponendum naturam, & species alterationis: pro quo sequentem disputationem instituimus.

QVÆSTIO I.

Quid sit motus alterationis?

NOnnulla ex iis, quæ in præsenti dicemus, iam, etsi breuiter, exposuimus *in lib. Physic. disp.* 22. *q.* 1. quæ oportet vocare iterum ad examen, vt maiorem lucem accipiant. Nulla autem difficultas est circa existentiam alterationis: eam quippe sensibus experimur, insuperquè ratio probat, vt constat *ex supradictis disp.* 2. Quamobrem, relicta quæstione *an est*, explicanda est quæstio *quid sit*: quod aptè præstare non valebimus, nisi prælibando aliqua, ex quibus pendet intelligentia eorum, quæ in hac quæst. imò & in tota disputat. dicemus.

§. I.

Obseruantur aliqua ad decisionem quæstionis.

1 QVemadmodum est proprium differentiæ essentialis facere *aliud*, hoc est, in essentia, aut essentialiter diuersum; ita differentiæ accidentali specialiter conuenit facere *alterum*, siue *alteratum*, id est, non essentialiter, sed accidentaliter solùm distinctum, vt ex Porphyrio vidimus *in Logica disp.* 6. *in principio*. Qua de causa quoties subiectum recipit aliquam formam accidentalem, quæcumque illa sit, dicitur *alterari*, id est accidentaliter immutari; coinciditquè hoc pacto alteratio cum mutatione accidentali vniuersalissimè sumpta, atque ideò comprehendit augumentationem, lationem, & alios motus, atque mutationes: quæ tamen certum est non posse veræ, & propriæ alterationis propriam conditionem sortiri. Vnde alteratio sic sumpta non spectat ad præsentem disputationem; sed per plura diuagatur.

Solet deinde *alteratio* peculiariter vsurpari pro omni, & sola mutatione ad qualitatem terminata: quia qualitas ex communi Doctorum vsu est forma accidentalis, cui specialiter conuenit facere alterum, vel alteratum: de quo videndus est D. Thom. *in* 1. *dist.* 17. *q.* 2. *art.* 1. *ad* 5. & in hoc sensu omnis mutatio terminata ad qualitatem dicitur alteratio: siuè qualitas sit physica, siue intentionalis; siuè sit naturalis, siuè supernaturalis; & siuè mutatio sit actus imperfecti, siue perfecti. Ob quam rationem alteratio sic accepta excedit captum physicum; cùm comprehendat mutationes alterius ordinis: & ideò non pertinet per se ad præsentem disputationem, licèt non poterimus non aliqua de qualitatibus spiritualibus ingerere, dùm de intensione qualitatum tractauerimus.

2 Sumitur adhuc magis strictè, & propriè *alteratio* pro omni, & sola mutatione physica ad qualitatem terminata, quæ sit actus imperfecti: siuè talis mutatio sit instantanea, vt productio lucis; siuè sit motus successiuus, vt productio calidi ex frigido. Et hoc pacto alteratio pertinet per se ad physicum institutum, comprehenditurquè sub definitione motus tradita ab Arist. 3. *Physic.* vt ibidem statuimus *disp.* 16. *q.* 2. Cæterum quia in præsenti agimus de alteratione, quatenus deseruit generationi substantiali; quæ principaliter respicitur in hoc opere; & hoc, quod est disponere ad generationem non conuenit simplici, & instantaneæ mutationi, sed motui strictè sumpto: ideò alteratio in prædicto sensu accepta à præsenti tractatu, per se loquendo, amandanda erat.

Alteratio ergo omninò propriè, ac rigorosè considerata importat motum à contrario in contrarium habentia inter se aliquam latitudinem, quæ valeat successiuè percurri: atque ideo est motus successiuus, & rigorosus. Ob quam etiam causam vendicat sibi optimo, & peculiari titulo alterationis nomen: quoniam sicut subiectum non dicitur propriè *pati*: cum recipit formam sibi congruam; sed cum illi imprimitur aliquid dissonum: ita nec dicitur *alterari*, recipiendo vtcumque qualitatem; sed quando illa n recipit amittendo statum, & qualitates, in quibus præexistebat. Hoc autem contingit, quoties datur motus ad qualitatem strictè acceptus: tunc enim destruitur terminus *à quo* positiuus, & inducitur terminus *ad quem* ipsi contrarius, & per consequens interuenit rigorosa passio, & transmutatio, quam alterationis nomen, ex communi sapientum acceptione, dicit. Et alteratio sic sumpta deseruit proximè generationis, & de ea cum Aristot. loquimur in hac disput. Cæterum ob connexionem doctrinæ compellemur aliqua examinare, quæ alterationi strictè sumptæ, & per se pertinenti ad hunc tractatum sunt communia cum alteratione minus propriè accepta, & prout ad qualitates spirituales etiam extenditur. Claritatis tamen gratia in his prioribus quæstionibus proponemus ea, quę motui alterationis specialiter competunt; exinde verò in sequentibus tractabimus ea, quę omni alterationi sunt communia.

3 Denique supponendum est ex Aristotele *in hoc libro textu.* 23. Diuo Thoma *ibidem lect.* 10. & *in* 1. 2. *quæst.* 50. *articulo primo*, motum alterationis non terminari per se ad omnes qualitates, sed solum ad qualitates tertiæ speciei, nempe ad passionem, & passibilem qualitatem, v. g. ad calorem, frigiditatem, albedinem, nigredinem, &c. Quod admittunt communiter Doctores, & potest breuiter suaderi: quia terminare per se mo-

motum nihil aliud est, quam terminare motum immediatè, & ratione sui, vt diximus *in libro Physic. disput. 22. quaestione prima:* sed hoc non conuenit qualitatibus primæ, secundæ, & quartæ speciei: ergo solum qualitates tertiæ speciei terminant per se motum. Consequentia patet: quia aliquæ qualitates debent per se terminare motum. Minor autem probatur: quoniam qualitates secundæ speciei, nempè naturalis potentia, & impotentia, cùm sint quædam proprietates, non fiunt per se, sed resultant ad productionem essentiæ; pariter qualitates quartæ speciei, nimirum forma, & figura, resultant ex terminatione quantitatis, atque ideò producuntur ad productionem, vel diuisionem illius: qualitates autem primæ speciei, videlicet habitus, & dispositio, vel sunt qualitates purè spirituales, & intentionales, vt scientia, atque species intelligibiles, & sensibiles, & sic euidens, est non fieri per motum physicum; si verò fuerint qualitates corporeæ, vt sanitas, & pulchritudo, non fiunt per motum ad ipsas immediatè terminatum; sed resultant ex temperamento aliarum qualitatum: ergo nullæ qualitates, nisi tertiæ speciei terminant per se motum. Quod magis constabit ex dicendis.

§. II.

Respondetur quaestioni.

4 Dicendum est, alterationem strictè dictam esse *motum substantia completa mobilis ab vna in aliam passionem, vel passibilem qualitatem habentem latitudinem cum contrarietate.* Hæc definitio desumitur ex Aristot. & D. Thom. *locis suprà citatis*, & solum eget breui expositione. Ly *motus* sumitur pro motu rigoroso, & in tali ratione, tanquam in genere conuenit alteratio cum augmentatione, & latione. Ponitur deindè, *substantia completa*: quia alteratio non recipitur in sola materia prima; sed in toto composito, vt determinat Aristot. *in hoc lib. text. 24.* Additur prætereà, *mobilis ab vna in aliam passionem, vel passibilem qualitatem*, ad declarandum, quod alteratio terminatur per se ad solas qualitates tertiæ speciei, juxta ea, quæ proximè prænotauimus. Tandem adijcitur, *habentem latitudinem cum contrarietate*, vt intelligatur non dari per se motum alterationis ad omnes, & singulas qualitates tertiæ speciei, sed solum ad eas, quæ habent latitudinem, & fiunt ex contrario positiuo: lux enim est qualitas tertiæ speciei; & tamen non terminat alterationem rigorosam defectu harum conditionum.

Hinc apparet, quam legitima sit prædicta definitio, saltem pro qualitate materiæ (quod ideò dicimus, quia motus, cùm sit ens secundum quid, non potest omninò exactè definiri) nam vt tradit Angelicus Doct. *de sensu, & sensato lect. 6.* & statuimus *in Logica disp. 5. quaest. 1.* quando accidens definitur in abstracto, debet in eius definitione poni loco generis id, quod verè habet rationem gradus generici, & communis; loco verò differentiæ, debet constitui subjectum proprium accidentis definiti, vt cùm dicitur, simitas est curuitas nasi: sed in præsenti definitur alteratio in abstracto, respectu cuius motus habet rationem generis; & proprium subjectum est substantia completa, quatenus mobilis in passionem, vel passibilem qualitatem: ergo rectè definitur alteratio per hoc, quod sit motus substantiæ completæ mobilis ab vna in alteram passionem, &c.

5 Sed aduersus vltimas huius definitionis particulas objicies primò: nam Aristot. postquam explicuit naturam alterationis, statim posuit exempla in qualitatibus primæ, & quartæ speciei, nempè in ægritudine, & figura, dicens: *Tuta corpus sanum est, & rursus laborat manens idem: & metallum quandoque rotundum, quandoque angulare, idem verò existens*: ergo motus alterationis minus benè restringitur ad qualitates tertiæ speciei.

Huic objectioni occurrit D. Thom. *lect. 10.* his verbis: *Dicendum, quod primò, & per se alteratio est in qualitatibus tertia speciei; per accidens autem, mediantibus aliquibus qualitatibus, & ex consequenti fit alteratio in alijs speciebus: sicut per aliquam alterationem calidi, & frigidi mutatur homo de sanitate in ægritudinem, & è conuerso: & per alterationem mollis, & duri perducitur corpus ad aliquam figuram.* Potuit autem Aristot. citra vitium ponere exemplum in prædictis qualitatibus: quia etsi alteratio non attingat illas per se primo; verè tamen illas attingit: & prædicta attingentia est nobis notior, quam productio primarum qualitatum, quæ pertinent ad tertiam speciem: videmus enim manifesta experientia, hominem alterari, cum ægrotat.

6 Replicabis: calor, sapor, odor, & aliæ secundæ qualitates resultant ex mixtione primarum, nempè caloris, frigiditatis &c. & tamen terminant per se motum alterationis, cum sint qualitates tertiæ speciei: ergo licet sanitas supponat alterationem factam in alijs qualitatibus, & resultet ex illa; poterit tamen terminare per se alterationem.

Respondetur, quod licet alteratio terminetur per se ad solas qualitates tertiæ speciei; non tamen terminatur ad omnes, sed solum ad illas, quę sunt aptę ad terminandum per se, & immediatè motum. Vnde si color, & alię qualitates, quę in hac replica recensentur, non habent conditiones ad id requisitas, fient per solam resultantiam ex primis: neque ex illis desumetur argumentum contra solutionem D. Thom. sed potius eam roborabunt. Veritas tamen est, quod prędictę qualitates terminant per se motum: tum quia fieri queunt absque alteratione pręuia primarum. Tum quia licet supponant alterationem terminatam ad primas qualitates; habent tamen ex se omnes conditiones requisitas ad terminandum per se distinctum motum, & illum de facto terminant. Sicut etiam augmentatio supponit alterationem, & nihilominus est verus motus ab ea distinctus: & volitio prærequirit intellectionem, & tamen vtraque est vera actio. Sanitas autem non habet conditiones necessarias; vt terminet per se motum: quia vel non est vna qualitas, sed plures qualitates temperatę, aut temperamentum qualitatum: vel quia supposita alteratione terminata ad alias qualitates, & earum temperie, statim sine nouo motu, qui superflueret, adest sanitas.

7 Secundò objicies: habitus v. g. erroris habet rigorosam contrarietatem cum scientia; habet etiam latitudinem, & diuisibilitatem, siquidem potest intendi, & remitti: ergo habet omnes conditiones requisitas, vt terminet per se motum: & tamen est qualitas primę speciei: ergo &c. Idemque argumentum potest fieri in omnibus habitibus inter se contrarijs.

Respondetur negando primam consequentiam: primò quia motus alterationis est mutatio physica, & deseruiens transmutationi substantiali: quocirca debet terminari per se ad qualitates physicas, sensibiles, & deseruientes generationi: quales non sunt scientia, error, & alij habitus. Vnde mutatio ad illas terminata, solum analogicè potest dici alteratio, propter aliquam similitudinem cum vera, & rigorosa alteratione. Quod tradit Angelicus Doct. *in 1. d. 17. q. 2. art. 1. ad 5.* his verbis. *Alio modo dicitur propriè passio, quando abycitur aliquid à substantia: & hoc est ex actione contrary transmutantis: & secundum istam passionem alteratio dicta non est, nisi circa sensibilia, & circa sensibilem partem*

tem anima per ſe. Secundo: quoniam ad motum alterationis requiritur, quod vnum contrarium fiat per ſe ex ſuo contrario: ad acquiſitionem autem erroris per accidens eſt, quod in ſubiecto priùs fuerit ſcientia; & è conuerſo: quocirca prędictę qualitates non terminant per ſe motum. Quam doctrinam eleganter proſequitur D. Thom. *lib. de Anima lect.* 11. his verbis: *Sed dicendum, quod cum aliquis ab errore reducitur ad ſcientiam veritatis, eſt ibi quadam ſimilitudo alterationis, quæ eſt de contrario ad contrarium; non tamen verè eſt ibi talis alteratio; nam alterationi, quæ eſt de contrario in contrarium, vtrumque per ſe, & eſſentialiter competit; ſcilicet, quod ſit à contrario, & quod ſit in contrarium &c. Sed in acquiſitione ſcientiæ accidit; quod ille, qui acquirit ſcientiam veritatis, priùs fuerit in errore: abſque hoc enim potuit adduci ad ſcientiam veritatis: vnde non eſt verè alteratio de contrario in contrarium*. Itaque vt ſcientia fiat per ſe, non petit fieri ex errore, ſicut ex termino à quo: calidum autem v. g. quoties producitur per ſe, fit ex frigido; ſi verò non fiat ex ſuo contrario, non producitur per ſe, ſed per puram reſultantiam. Et idem eſt de alijs qualitatibus, quę terminant per ſe alterationem.

QVÆSTIO II.

Quotuplex ſit motus alterationis?

EXplicata natura motus alterationis, ſequitur, quod illum in proprias ſpecies diuidamus. Minimè tamen intendimus deſignare omnes ſpecies atomas illius: tum quia hoc eſſet in infinitum procedere: tum quia ex dictis *in Phyſic. diſp.* 22. *quæſt.* 2. conſtat, motum ſpecie multiplicari iuxta multiplicitatem formalem termini *ad quem*, ac proinde calefactionem, & frigefactionem ſpecie diſtingui propter diuerſos terminos formales, & idem eſt de alijs motibus. Procedit igitur præſens difficultas circa ſpecies ſubalternas, & generaliſſimas motus alterationis, ſub quibus omnes alię infimę comprehenduntur.

§. Vnicus.

Statuitur communis ſententia, & ab obiectionibus vindicatur.

8 DIcendum eſt, motum alterationis diuidi adęquatè in alterationem particulariter dictam intenſionem, & remiſſionem. Hęc eſt Ariſtot. & D. Thom. 5. *Phyſic. ſic & in præſenti textu.* 31. quos ſequuntur Caiet. 2. 2. *quæſt.* 24. Bañez *in hoc libro cap.* 4. *q.* 2. *concl.* 1. & communiter Doctores. Explicatur concluſio: nomine *alterationis*, quę eſt membrum diuidens, non intelligimus alterationem in communi, quę habet rationem diuiſi; ſed motum terminatum ad ipſam entitatem qualitatis, vt acquirendam ex aliquo contrario poſitiuo. Ob penuriam tamen nominum inſignitur prędictus motus nomine communi alterationis; ſed claritatis, & diſtinctionis gratia poteſt appellari *alteratio ſimplex*, vel particulariter dicta. *Intenſio* verò eſt motus ſupponens entitatem qualitatis, & reſpiciens per ſe primò augmentum eius penes eſſe magis perfectum. *Remiſſio* autem è contra eſt motus reſpiciens per ſe minorationem qualitatis, ſeu reducens illam ad imperfectius eſſe. Quo ſuppoſito.

Probatur aſſertio: nam alteratio; ſicut, & alij motus, ſumit ſuam diſtinctionem ex termino *ad quem*: ſed triplex poteſt excogitari terminus *ad quem* alterationis vniuerſaliſſimè acceptæ, nempè qualitas ſecundum ſuam entitatem ad quam terminatur *alteratio ſimplex*; eſſe magis perfectum, ad quod tendit *intenſio*; & eſſe minus perfectum eiuſdem qualitatis, quod reſpicit *remiſſio*: ergo triplex eſt motus alterationis, videlicet alteratio, intenſio, & remiſſio.

Confirmatur: quia intenſio, & remiſſio ſunt duo motus alterationis eſſentialiter diuerſi, vt conſtat, tum ex communi ſententia Doctorum, tum quia ita ſe habent reſpectu qualitatis, ſicut ſe habent reſpectu quantitatis augmentatio, & diminutio, quæ ſunt motus eſſentialiter diſtincti: ſed præter intenſionem, & remiſſionem ponendus eſt motus alterationis ab eis eſſentialiter diuerſus: ergo. Suadetur minor: nam ideo intenſio, & remiſſio diſtinguuntur eſſentialiter, quia attingunt terminos eſſentialiter diſtinctos nimirum eſſe magis perfectum, & eſſe minus perfectum qualitatis: ſed alteratio attingit terminum eſſentialiter ab ijs diuerſum; ſiquidem terminatur per ſe primò ad entitatem qualitatis, & ex conſequenti ad modum illius: ergo eſt motus eſſentialiter differens ab intentione, & remiſſione. Tres igitur ſpecies vniuerſaliſſimæ motus alterationis quas recenſuimus, admittendæ ſunt. Et cum aliàs nequeat excogitari alius terminus; quandoquidem in qualitate, ad quam per ſe primò tendit alteratio, ſolum poteſt conſiderari, vel entitas illius, vel modus maioris perfectionis: planè ſequitur tres, & non plures eſſe alterationis ſpecies ſubalternas.

9 Sunt tamen aduerſus noſtram concluſionem aliquæ obiectiones, quas oportet diluere. Obijcies ergo primò: motus, qui terminatur ad quantitatem, ſolum eſt duplex, nimirum augmentatio, & diminutio: ergo pariter reſpectu qualitatis ſolum erit duplex motus, videlicet intenſionis, & remiſsionis.

Reſpondetur conceſſo antecedenti, negando conſequentiam: & ratio diſparitatis eſt, quod quantitas, quando primò producitur, ſemper fit per reſultantiam, ſeu naturalem ſequelam, eò quod eſt debita ſubſtantiæ corporeæ in inſtanti generationis: vnde ſolum queit terminare per ſe motum, quatenus poſtea fit maior, vel minor, & conſequenter tantum eſt capax terminandi augmentationem, vel diminutionem. Cæterum qualitas ſecundum entitatem accepta, & vt primò producta, non eſt debita ſemper, & cuiuis ſubiecto in inſtanti generationis, imò frequenter eſt quid extraneum, & violentum, vt patet in calore impreſſo aquæ. Quamobrem, cum aliàs habeat omnes conditiones requiſitas ad terminandum per ſe motum, vt conſtat ex dictis *quæſt. præced.* non eſt cur non terminet peculiarem motum. Nequit autem qualitas, cum primò fit, attingi per intenſionem, vel remiſsionem: quia ij motus ſupponunt qualitatem iam productam: & idcirco terminat alium motum diſtinctum, qui appellatur alteratio ſimplex, vel particulariter dicta. Adde, quod quantitati nihil eſt contrarium ſecundum ſe; ſed ſolum ratione maioritatis, & minoritatis, vt obſeruauimus *in lib. Phyſic. diſp.* 22. *quæſt.* 1. & ideo ſolum terminat motum augmentationis, & diminutionis. At inter qualitates ſecundum ſe acceptas poteſt eſſe contrarietas, vt inter calorem, & frigiditatem: quare cum calidum primò fit ex frigido, terminat per ſe motum, qui non eſt intenſio, ſed dicitur alteratio.

10 Obijcies ſecundò: vt detur motus rigoroſus, petit ex parte termini aliquam latitudinem: ſed latitudo qualitatis tantum eſt intenſibilitas, & remiſsibilitas: ergo qualitas ſolum terminat motum intenſionis, & remiſsionis. Minor liquet: quia qualitas præciſis modis maioris, & minoris perfectionis, ſolùm dicit propriam

entitatem; quæ præſcindit ab omni latitudine. ¶ Confirmatur: quia qualitas nequit produci, niſi vnita ſubiecto; nec illi vniri, niſi ſub eſſe intenſo, vel remiſſo: ſed producta, & vnita ſub eſſe intenſo terminat motum intenſionis; & ſub eſse remiſſo fit per motum remiſsionis: ergo ad qualitatem ſolùm poteſt dari duplex motus, nimirum intenſio, & remiſsio.

Reſpondetur admittendo, quod non detur alia latitudo ex parte qualitatis, niſi intenſibilitas, aut remiſsibilitas: negandum tamen eſt, quod qualitas ſolum terminet intenſionem, & remiſsionem. Etenim intenſio non attingit vtcumque modum maioris perfectionis; ſed eſt motus, qui poſt qualitatem productam ſuperuenit, & eam magis radicat in ſubiecto, vt poſtea declarabimus: atque ideo non tendit per ſe primò ad entitatem qualitatis attingendam. Quamobrem admittendus eſt alius motus, qui dicitur alteratio, attingens qualitatem vt primò factam ex ſuo contrario; licet illam attingat non nudè ſumptam, ſed quatenus ſtat ſub aliquo modo radicationis, ſiue intenſionis: qua de cauſa poteſt appellari intenſio, non propriè, & per ſe primò, ſed ſolùm conſecutiuè. Vnde licet qualitas non habeat latitudinem independenter ab aliquo modo intenſionis, & remiſsionis; poteſt tamen prædictus modus bifariam attingi: nam in motu alterationis particulariter dictæ terminus formalis eſt ipſa qualitas; radicatio autem, vel intenſio illius ſolùm ſe habet vt actualis, & intrinſecus modus termini formalis: at in motu intenſionis propriè dictæ terminus formalis non eſt ipſa qualitas, quæ iam ſupponitur producta; ſed eſt ipſe modus maioris radicationis. Per quod etiam conſtat ad confirmationem: nam licet qualitas ſemper producatur ſub aliquo modo intenſionis, aut remiſſionis; terminus tamen formalis primæ illius productionis non eſt ille modus, ſed qualitas ſtans ſub modo. Et cùm talis productio ſit à contrario poſitiuo, in contrarium poſitiuum; non poteſt non eſſe motus propriè, & ſtrictè, quem appellamus alterationem ſimplicem, ſeu particulariter dictam.

11 Sed contra hanc doctrinam inſurges: nam vna, & eadem actio nequit ſimul eſſe productio, & conſeruatio; aliàs ſimul haberet duas ſpecies, quod repugnat: ſed ſi vnus, & idem motus abſque interruptione attingeret qualitatem, & modum intenſionis illius, ſimul eſſet productio, & conſeruatio; ſiquidem reſpectu modi, quem actu produceret, haberet rationem productionis; reſpectu verò qualitatis haberet rationem conſeruationis, cum illam produxerit priuſquam modum: ergo repugnat, quod vna, & eadem actio producat qualitatem, & ſimul attingat modum intenſionis illius.

Reſpondetur, quod quidquid ſit, an eadem actio, & reſpectu eiuſdem termini formalis queat eſſe ſimul productio, & conſeruatio; nulla tamen eſt implicatio in eo, quod ſit conſeruatio vnius termini, & productio alterius. Si enim Angelo non eſſent in primo inſtanti creationis communicatæ ſuæ proprietates, & modo reſultarent; eadem actio haberet ſimul rationem conſeruationis reſpectu ſubſtantiæ angelicæ, quæ ſupponitur; & rationem productionis reſpectu proprietatum, quæ modo fiunt. Nec hinc ſequitur, quod eadem actio ſit in duplici ſpecie; ad hoc enim oportebat, quod ſimul, & per ſe primò ſimul eſſet conſeruatio, & productio: quod non inuenitur in præſenti; ſiquidem ſolùm habet rationem productionis reſpectu termini ſecundarij in tempore, quo iſtum attingit. Solùm igitur infertur, quod eadem actio per ordinem ad diuerſos terminos ſortiatur diuerſas denominationes: in quo nulla apparet implicatio, vt apparet in amore Dei, qui reſpectu bonitatis diuinæ appellatur neceſſarius, & reſpectu creaturarum dicitur liber. Vnde cum qualitas, & modus eius diſtinguantur realiter, neutiquam repugnat, quod motus alterationis in tempore, quo producit modum, dicatur conſeruatio reſpectu qualitatis, quæ eſt terminus primarius illius, & ſupponitur *producta*, & vocetur ſimul productio reſpectu modi intenſionis, quem attingit ſecundariò, & tanquam modificationem termini formalis.

QVÆSTIO III.

Vtrum motus alterationis ſit continuus.

NOmine alterationis continuæ non intelligitur aliqua alteratio, quæ ſit perpetua, & coæua motui cœli. Supponimus enim non dari talem alterationem. Quo ſenſu Ariſtot. 8. *Phyſic. text.* 23. dicit: *Dicere alterationem fieri continuè, eſt aduerſari valde manifeſtis*: & D. Thom. *in* 1. *diſt.* 8. *quæſt.* 3. *art.* 3. *ad* 4. *Sicut Commentator probat in* 8. *Phyſic. nullus alius motus eſt ſimpliciter continuus, niſi motus localis.* Sed ſenſus tituli eſt vtrum motus alterationis ſit continuus, ſaltem per aliquod ſpatium, v. g. per vnam horam; licet tandem aliquando interrumpatur. Nomine autem alterationis non intelligimus quamcumque mutationem phyſicam terminatam ad qualitatem: illa enim, quæ non procedit à contrario poſitiuo, ſed ſolum à termino priuatiuo, qualis eſt ſimplex tranſitus ſubiecti à non eſſe caloris ad eſſe illius, nequit eſſe continua, ſed inſtantanea; cùm inter terminum à quo, & ad quem nulla detur latitudo, ſed proceſſus immediatus. Nomine igitur motus alterationis intelligimus motum ſucceſſiuum, & ſtrictè dictum, qualem ſupra deſcripſimus *num.* 2. & de hoc inquirimus, an ſit continuus, hoc eſt, an fieri queat continuè, & abſque interruptione per aliquod tempus. Porro ſub motu alterationis comprehendimus tres ſpecies alterationis *quæſtion. præcedenti* aſſignatas.

§. I.

Eligitur communior opinio.

12 DIcendum eſt, motum alterationis eſſe continuum. Hanc ſtatuunt Ariſtot. & D. Thom. locis ſtatim referendis, quos ſequuntur Soto, Maſius, Oña *lib.* 5. *Phyſic.* Bañez *in hoc lib. c.*4. *quæſt.* 6. Suarez *diſp.* 46. *Metaph. ſect.* 3. & alij plures, tam ex antiquis, quam ex modernis interpretibus.

Probatur primò ex Ariſtot. 45. *Phyſic. text.* 18. vbi determinat tres eſſe ſpecies motus continui, ſiue rigoroſi, nempe augmentationem, alterationem, & lationem: & *text.* 39. concludit: *Cum autem omnis motus continuus ſit, ſi omnis eſt diuiſibilis, cum qui ſimpliciter vnus eſt, & continuum eſſe neceſſe eſt, & ſi continuus eſt vnus eſt.* ¶ Confirmatur ex D. Thom. *in hoc libr. text.* 84. *lect.* 24. vbi inquit: *Motus continuus non eſt, niſi in tribus generibus, ſcilicet quantitate, qualitate, & vbi.* Et *in* 2. *d.* 5. *qu.* 2. *art.* 1. ait: *Quia alteratio eſt motus continuus, ideo principium alterationis; & medium, quo materia diſponitur ad formam ſubſtantialem, tempore præcedunt introductionem formæ ſubſtantialis.* Idemque repetit in pluribus alijs locis.

Et licet hæc concluſio ſatis conſtet *ex dictis in lib. Phyſic. diſp.* 22. *quæſt.* 1. vbi ſtatuimus, & oſtendimus, qualitatem eſſe aptam ad terminandum motum ſucceſſiuum, ſiue ſtrictè ſumptum, de cuius ratione eſt eſſe continuum; ſiquidem repugnat motum ſucceſſiuum

esse vnum numero, & non esse continuum, vt ibidem docuimus *quæst.* 3. potest tamen iterum breui, atque efficaci ratione suaderi: nam agens naturale debitè applicatum passo agit in illud: sed ignis v. g. potest per tempus continuum esse applicatum passo habenti aliquid frigiditatis v. g. aquæ: ergo aget per alterationem continuam introducendo calorem, & expellendo frigus. Patet consequentia: nam qua parte datur in passo frigiditas resistens introductioni caloris, nequit hic instantaneè induci, & qua parte per tempus non interruptum ignis est debitè applicatus, & potens ad agendum, debet continuò, & absque interruptione agere; nec adest rationabile fundamentum ad oppositum. Si enim quia ignis est in aliquo instanti debitè approximatus; agit in illo instanti producendo minimum calorem vt Aduersarij docent; cur si queit esse applicatus per continuum tempus, non alterabit continuò?

Respondent, quod ignis in tempore sequenti ad instans, in quo produxit minimum caloris, agit quidem non producendo calorem, sed disponendo subiectum per raritatem, vt in instanti immediatè sequenti producatur alius minimus calor. § Sed hac solutione vel inuiti trahuntur ad concedendum id, quod intendimus: etenim raritas est quædam qualitas, vt infra ostendemus *disp. 6. q. vnica*. motúsque ad illam terminatus est vera alteratio; ergo si raritas producitur in tempore, planè infertur fieri alterationem in tempore, & consequenter esse continuam.

§. II.

Respondetur argumentis negatiuæ sententiæ.

13 OPinio contraria tenet, alterationem non posse fieri continuò; sed necessario interrumpi: autumnat enim, quod in vno instanti producitur minimus calor, & in tempore sequenti quiescit ignis v. g. à productione, & aqua à receptione caloris; & rursus in instanti sequenti producitur alius minimus calor: & consequenter calefactionem coalescere ex pluribus mutationibus instantaneis, & discretò succedentibus. Ita Capreol. *in primo distinct. 7. quæstion. 2. articulo* 2. Ferrara 8. *Physic. quæstion* 7. & alij.

Probatur primò; quia ad continuationem motus requiritur, quod detur latitudo, & diuisibilitas ex parte termini: sed terminus motus intensionis est indiuisibilis: ergo intensio non est motus continuus. Probatur minor: quia intensio qualitatis non fit per additionem gradus ad gradum, vel partis ad partem in eadem qualitate; sed fit per productionem cuiusdam modi maioris radicationis, qui est formaliter indiuisibilis, vt constabit ex dicendis.

Hoc argumentum, cui ista sententia plurimum fidit, probat nihil posse terminare motum continuum, nisi solam quantitatem; quandoquidem sola quantitas est formaliter diuisibilis, & habet partes actuales, reliquæ verò formæ non habent ex se partes actuales, nec diuisibilitatem proximam. Constat autem, quod saltem ad *vbi* quidquid sit de alijs, datur motus continuus, vt supra vidimus ex D. Thom. & docent communiter omnes Interpretes 5. *Physic.* Vnde argumentum nuper factum dissoluendum est ab omnibus. Respondemus ergo, quod licèt qualitas sit formaliter indiuisibilis, & careat partibus actualibus, qualitas tamen corporea (quæ sola queit fieri per motum alterationis) habet virtualem diuisibilitatem, & communicatur subiecto extenso, atque ideo, vbi adest contrarium retardans eius introductionem, debet fieri, & communicari continuò: Sicut etiam anima rationalis est formaliter indiuisibilis: & tamen quia habet virtualem, aut eminentialem diuisibilitatem, informat corpus extensum; imò verò est terminus ad quem nutritionis, quæ est mutatio continua, vt infra declarabimus *disput. 5. quæst.* 3. Similiter, & *vbi* non est accidens habens ex se formalem diuisibilitatem in esse entis: & tamen quia communicatur subiecto diuisibili fundat diuisibilitatem in esse termini, seu acquisibilis, terminatque proinde motum localem, qui continuus est. Sic pariter, quia qualitas corporea communicatur subiecto habenti partes, & latitudinem; nequit non gaudere virtuali diuisibilitate, & partibus potentialibus: & per consequens, quando fit ex contrario positiuo, & retardante eius introductionem debet aliquod continuum tempus in suo *fieri* consumere. Et quod de qualitate diximus, quando primò producitur, intelligendum (vt sic argumento facto occurramus) proportionabiliter est de modo radicationis, per quem intenditur: quare sicut simplex alteratio est motus continuus, ita etiam intensio facta ex contrario positiuo debet esse continua: eadem quippe ratio militat vtrobique, vt consideranti constabit. Quod ampliùs explicabimus *num.* 60.

14 Sed replicabis, & sit secundum argumentum: nam ad vnitatem numericam motus, sine qua nequit eius continuitas subsistere, requiritur vnitas numerica termini: sed terminus productus per motum intensionis non est vnus numero: ergo intensio non valet esse motus continuus. Suadetur minor: quia in intensione producuntur plures modi radicationis; sed ij modi distinguuntur specie inter se: ergo terminus motus intensionis nequit esse vnus numero. Patet consequentia: quoniam ex accidentibus specie diuersis non potest fieri vnum numero accidens. § Confirmatur: nam prædicti modi nequeunt inter se continuari: ergo nequeunt constituere vnum terminum aptum ad terminandum motum continuum. Consequentia est legitima. Antecedens autem ostenditur: quia res permanens, qualis debet esse terminus intensionis, si semel est vna per continuationem, debet componi ex partibus permanentibus, & inter se coëxistentibus: sed prædicti modi radicationis sunt talis conditionis, vt ad aduentum vnius destruatur alius: ergo nequeunt continuari inter se in ordine ad constituendum vnicum terminum.

Respondetur ad replicam negando minorem, cuius probatio minimè viget: quia licèt ex pluribus modis specie differentibus non possit resultare vnus numero modus in esse entis; potest tamen constitui vnus numero terminus in esse termini, seu pertransibilis, eò quod omnes modi intermedij subordinantur vltimo modo, in quo sistit motus intensionis. Vbi autem plura sunt propter vnum, ibi non sunt plura, sed vnum. Quod potest declarari exemplo dealbationis facto à nigro in album per plures colores intermedios specie differentes, vt puta per cæruleum, & viridem: ij enim licet nequeant constituere vnum, & eundem colorem in esse rei; queunt tamen constituere idem specie medium in esse pertransibilis: quia non respiciuntur, nisi propter albedinem, & quatenus eam aliquo modo participant, & ideo dealbatio est vnus specie, & numero motus. Sic in nostro casu: etsi in motu intensionis innumerabiles modi radicationis successiuè producantur, qui differunt numero, & specie in esse entis; quia tamen omnes respiciuntur cum subordinatione ad vltimum, ideo constituunt vnum, & idem medium in esse medij. Quamobrem non tollitur ex vi huius, quod motus intensionis sit vnus numero, & continuus.

Ad

Ad confirmationem dicendum est, quod licèt prædicti modi nequeant continuari ad constituendum vnũ aliquód in esse entis, eò quod sunt inter se incompossibiles; nihilominùs possunt continuari ad constitutionem vnius termini, successiuè pertransibilis, quia vnus immediatè succedit post alium, & aliàs habent diuisibilitate supra explicatam. Nec refert, quod terminus intensionis debet esse quid permanens, & consequenter componi ex partibus permanentibus, & simul existentibus: quod non valet adaptari prædictis modis.

Ad hoc enim facilè est occurrere animaduertendo, quod licèt ij modi sint inter se incompossibiles quilibet tamen est in se ipso quid permanens, & aptum quantum est de se ad determinandum vltimatè motum, si mobile vltra non progrederetur. Et hoc, & non ampliùs requiritur: cum dicitur alterationem debere terminari ad rem permanentem. Quæ omnia illustrari possunt exemplo motus localis, quo mobile transit ab vno extremo in aliud: ibi enim producantur in medio plures præsentiæ locales iuxta multiplicitatem locorum, per quæ fit transitus. Quælibet autem præsentia est de se aliquid permanens, posset què proinde in ea sistere motus; licet de facto succedente vna, pereat alia: & tamen ex omnibus illis fit, & continuatur vnus terminus in esse termini, siue acquisibilis: ob quam rationem motus localis est vnus, & continuus. Ita in motu intensionis, & modis per illum productis dicendum est.

15 Vltimò arguitur: nam calor v.g. vt sex est virtualiter diuisibilis, & continet eminenter totidem gradus caloris: & nihilominus, quia est formaliter indiuisibilis non fit per motum, nec incipit per vltimum *non esse*, & in tempore; sed per mutatum esse, incipitquè per primum esse, seu in instanti: ergo licèt qualitas, & modi illius habeant aliquam virtualem diuisibilitatem, quia tamen sunt formaliter quid indiuisibile, non poterunt fieri per vnum motum successiuum; sed debent produci per distinctas mutationes instantaneas discretò sibi succedentes.

Ad hoc argumentum constat, tùm ex dictis ad primum, tùm ex ijs, quæ statuimus in *Physic. disputat. 24. quæstione secunda*. Etenim, vt ibi obseruauimus, calor potest sumi dupliciter: vno modo absolutè, & prout est in fieri, & secundum modum radicationis indeterminatum, & quatenùs inducitur in indeterminata parte subiecti: altero modo sumitur, vt est tantus, prout est in facto esse, & recipitur in parte determinata subiecti. Priori modo nullam explicat indiuisibilitatem, sed potiùs exprimit latitudinem saltem virtualem, & diuersas partes potentiales: quapropter valet optimè communicari diuisibiliter passo; fit enim priùs secundum esse remissum, quàm secundum esse intensum, & priùs in dimidio palmo, & in dimidiò dimidij, quàm in toto: ac proindè producitur terminando motum continuum. Posteriori autem modo dicit formalissimè indiuisibilitatem, tantitatem, & determinationem: & per consequens debet incipere modo proprio indiuisibilium, nempè in instanti, seu per mutatum esse. Vnde cum calor vt sex sumatur hac posteriori acceptione, mirum non est, quod incipiat in instanti, & per correspondentiam ad vltimum mutatum esse motus alterationis. Hoc tamen non tollit, quod calor, & alij eius modi indeterminati, qui antecedunt modum vt sex, producti fuerint per alterationem continuam præcedentem vltimum mutatum esse. Sed ita necessariò asserendum est, cum in productione qualitatis, & intensione illius concurrant omnes conditiones requisitæ ad terminandum modum continuum; habent enim aliquam latitudinem, fiunt non semel ex contrario positiuo, & recipiuntur in ente in actu. Videantur dicta in libr. Complut. de Gener.

Physic. 22. quæstion. 1.

QVÆSTIO IV.

An alia prædicamenta, præter qualitatem, valeant intendi, & remitti?

HActenùs considerauimus intensionem, & remissionem sub ratione motus rigorosi: modo verò, & in sequentibus quæstionibus non loquimur de illis sub hac restrictione; sed attendimus præcise ad intensionem, & remissionem terminatiuè acceptas, & quatenùs se tenet ex parte effectus, siue fiant per motum rigorosum, siue per mutationem physicam instantaneam, siue tandem fiant per mutationem purè spiritualem: hoc enim parum refert ad decisionem quæstionum, quas excitabimus. Vt autem aliqua forma sit capax intensionis, non sufficit, quod secundum speciem sit perfectior alia: sic enim nulla esset realitas, cui non competeret intensio, vel remissio, quod est absurdum. Imò verò non sufficit, quod forma sit indiuidualiter magis perfecta, quam altera: sed requiritur, quod eadem indiuidua forma participet, saltem de potentia absoluta, suam speciem, & perfectionem quandoquè magis, & quandoquè minus, vt constat ex communi sensu Doctorum, cui standum est, vt quæstio locum habeat. Porò vt forma sit capax habendi suam perfectionem variabiliter, ac proinde valeat intendi, & remitti, necessarium est, quod habeat capacitatem recipiendi, vel nouum, & distinctum gradum perfectionis, vel saltem nouum modum radicationis in subiecto, iuxta diuersas vias explicandi intensionem infra proponendas. In hac verò solum ostendemus, quibus prædicamentis repugnet intendi; in sequenti autem declarabimus, an qualitati, & quibus qualitatibus conueniat.

§. I.

Quid asserendum circa substantiam.

16 DIcendum est primò, substantiam non esse intensibilem, & remissibilem. Hæc conclusio est communis inter Philosophos, quibus præluxit Aristot. *cap. de substantia*, dicens: *Substantia non dicitur magis, & minus, neque cæterorum quicquam omninò, quæ substantiæ subeunt rationem*. Et D. Thom. 1. *part. quæstion. 93. articulo. 3. ad 3.* loquens de indiuiduis substantiæ inquit: *Vnum, & idem indiuiduum non participat suam speciem, quandoque maius, & quandoque minus; neque etiam a diuersis indiuiduis participatur species substantiæ secundum magis, & minus.*

Fundamentum huius conclusionis proposuimus in *Logic. disput. 12. quæstion. 5.* quod ne in præsenti inculcemus; aliud adijciendum est desumptum ex D. Thom. *prima parte, quæstione 76. articulo sexto* quod potest ad hanc formam reduci: quoniam si substantia esset intensibilis, intenderetur vtique per aliquid de linea substantiæ, vtpute per aliquem modum substantialem, quemadmodum qualitas intenditur per aliquid accidentale: sed repugnat, quod substantia intendatur per aliquid de linea substantiæ; ergo repugnat simpliciter, quod intendatur intra genus substantiæ, etsi non repugnet, quod per accidentia superuenientia perficiatur accidentaliter. Probatur minor: quia intensio cuiuscumque rei supponit existentiam eius; ac proinde prius

deberet substantia habere existentiam, quam recipere modum intensionis: sed quidquid aduenit substantiæ existenti est aliquid entitatiue accidentale; cum existentia sit vltima actualitas generis substantiæ, vt tradit D. Thom. 1. *parte, quæst. une 3. art. 4.* & alibi sæpè; ergo repugnant substantiam intendi per aliquid de linea substantiæ. Vnde illud, quod substantiæ superaddetetur, qua parte redderet substantiam intensam intra genus substantiæ esset eiusdem generis, & consequenter quid substantiale, & qua parte adueniret substantiæ vltimò intra proprium genus terminatæ per existentiam, non posset non esse accidens; in quo datur manifesta contradictio.

17 Sed oppones primò Aristot. 8. *Metaphysic. text.* 10. vbi asserit, quod materia suscipit magis, & minus: ergo pariter forma suscipit magis, & minus, & consequenter totum compositum, vt legitimè videtur deduci à paritate rationis.

Respondetur, Aristot. non intellexisse nomine materiæ primum subiectum formæ substantialis, sed solùm dispositiones materiales, quibus materia præparatur ad formam, & in quibus est sua latitudo, secundum magis, & minus esse perfectum. Quæ interpretatio est D. Thom. 1. 2. *quæst. 52. art.* 1. vbi inquit: *Philosophus dicit in 8. Metaphys. quod sicut numerus non habet magis; & minus, sic neque substantia, quæ est secundum speciem, idest, quantum ad participationem formæ specificæ; sed si quidem cum materia, idest, secundum materiales dispositiones inuenitur magis, & minus in substantia.*

18 Secundò obijcies: substantia per modum principij radicalis aliquando operatur intensiùs, & aliquando remissius: ergo intenditur, & remittitur. Probatur consequentia; nam inde à posteriori colligimus qualitates intendi, & remitti, quia quandoque operantur fortius, & quandoque debiliùs.

Respondetur, quod substantia solùm concurrit ad operationem radicaliter influendo per accidentia, sicut per principia proxima: vnde ex eo, quod aliquando operatio euadat intensa, & aliquando remissa non rectè colligitur, substantiam esse in se ipsa formaliter intensam, vel remissam: sed solum infertur, quod sit radix intensionis in principijs proximis operandi; quibus, vtpote qualitatibus, conuenit intendi, & remitti formaliter.

19 Tertiò obijcies: illud propriè intenditur, quod salua manente vnitate specifica, & numerica, crescit in perfectione: sed hoc competit substantiæ: hæc igitur est capax intensionis. Suadetur minor: quia eadem anima corpori coniuncta habet perfectiùs esse, quam separata, vt docet D. Thom. 1. *p. q. 89. art. 1. ad.* 2.

Respondetur negando minorem, ad cuius probationem dicendum, quod vt aliquid propriè intendatur, ac remittatur, debet secundum vnum, & eundem statum, quandoque magis perfici, & quandoque minus in propria entitate. Hoc autem minimè conuenit animæ: nam licèt habeat perfectiorem statum coniuncta corpori, quam ab eo separata; nihilominus in vno, & eodē statu, vel coniunctionis, vel separationis non habet latitudinem, secundum quam valeat magis, vel minus perfici, sed habet indiuisibiliter totam perfectionem cuiuis status correspondentem: & ideo non est capax intensionis propriè dictæ.

Vltimò oppones: ideo qualitas potest intendi, & remitti, quia valet magis, vel minus actuare subiectum: sed hoc etiam conuenit formæ substantiali: ergo. Probatur minor: quia materia habet maiorem potentialitatem, & indifferentiam, quam substantia completa, quæ est subiectum qualitatis: ergo est in potentia, vt magis, vel minus actuetur per formam substantialem, & per consequens quemadmodum qualitas actuat subiectum ob eius indifferentiam, ita forma actuabit magis, vel minus materiam propter eius maximam indifferentiam, & potentialitatem.

Respondetur negando minorem: quia etsi materia prima queat informari per formam specificè, vel numericè perfectiorem, quam alia, ab vna tamen, & eadem forma nequit aliquando magis, & aliquando minus perfici intra genus substantiæ. Et ratio est ea, quam pro conclusione assignauimus, nimirum quia non est assignabilis modus substantialis superueniens formæ substantiali iam informanti, & existenti. Quæ ratio non militat in qualitate; & idcircò queit magis, vel minus perficere subiectum intra genus proprium ipsius qualitatis. In cuius signum videmus, quod corpus ratione albedinis est aliquando magis album, & aliquando minus: compositum verò ratione animæ non dicitur quandoque magis homo, & quandoque minus; sed participat indiuisibiliter hanc rationem.

§. II.

Quid asserendum de quantitate.

20 Dicendum est secundò, quantitatem continuam non esse capacem intensionis, & remissionis. Sic docent Aristot. *cap.* de quantitate, & D. Thom. 1. 2. *q. 52. art.* 1. quibus consentiunt communiter Interpretes. Ratio est: quoniam ad intensionē formę requiritur, quod habeat plures partes, aut quasi partes in eadem parte subiecti: in hoc quippè distinguitur intensio ab extensione, vt constat ex communi modo concipiendi, cui adstipulantur omnes Doctores: sed de ratione quantitatis continuæ est habere partem extra partem, seu importare extensionem formalem: ergo est incapax intensionis. Minor liquet, tùm ex se: tùm etiam, nam ideò quantitas continua est primum accidens, quod inhæret substantiæ, quia confert illi extensionem ad recipienda alia accidentia necessariam. Et huc respexit D. Thom. cum assignans *loco cit.* rationem nostræ assertionis dixit: *In genere substantiæ nihil dicitur secundum magis, & minus: & quia quantitas propinqua est substantiæ, & figura etiam consequitur quantitatem, inde est, quod neque etiam in istis dicatur aliquid secundum magis, & minus.*

Vnde à fortiori infertur, quod quantitas discreta non intenditur, nec remittitur: tum quia in ea vrgentiùs militat ratio, quam nuper expendimus pro quantitate continua; siquidem vnitates, ex quibus quantitas discreta constat, non recipiuntur in eodem subiecto. Tum etiam, quia forma, de cuius ratione est indiuisibilitas, nequit suscipere magis, & minus: sed de ratione cuiuscumque speciei quantitatis discretæ est habere modum indiuisibilitatis, vt apparet in numero ternario, de cuius ratione ita est habere tres vnitates, vt quidquid ei addatur, vel auferatur ab illo, destruatur ratio specifica ipsius: ergo quantitas discreta non valet suscipere magis, & minus, & per consequens, nec intendi, aut remitti.

21 Obijcies primò: eatenus qualitas intenditur, quatenus magis inest subiecto: sed inter omnia accidentia corporea quantitas magis inhæret substantiæ; siquidem est ratio formalis recipiendi illa: ergo quantitas est capax intensionis. § Respondetur, quod vt aliqua forma intendatur, non sufficit, quod *magis*, hoc est priùs, immediatiùs, & intimius insit subiecto, quam aliæ formæ; siquidem potest habere totam hanc intimitatem indi-

indiuisibiliter, & inuariabiliter: sed requiritur, quod in se ipsa subeat variationem, ita vt queat eidem subiecto communicare, quandoque esse magis perfectum, & quandoque minus perfectum intra proprium genus ipsius formæ. Et quia hoc posteriùs conuenit qualitati: secus autem quantitati: ideo illa est capax intensionis; non verò ista.

22 Secundò obijcies: ideo colligitur charitatem v. g. intendi, quia vnus iustus habet plus de charitate, quam alius: sed vnum corpus habet plus quantitatis, quam aliud: ergo datur intensio in quantitate. ¶ Respondetur, non ideo charitatem vnius iusti esse intensam, quia habeat plures partes; sed quia importat maiorem radicationem, & perfectionem circa idemmet subiectum. Hoc autem non conuenit quantitati; cum de eius ratione sit habere partes extra partes. Vnde ex eò quod vnum corpus habeat plus de quantitate, quam aliud; solùm sequitur, quod habeat quantitatem magis extensam: minimè verò arguitur maior perfectio secundum eandem partem: quod requirebatur ad intensionem.

§. III.

Quid de actione, passione, & motu.

23 Dicendum est tertiò, actionem, & passionem prædicamentalem, necnon, & motum, qui illas comitatur, non esse intensibilia, & remissibilia omnino secundum se. Hæc assertio desumitur ex Aristot. & D. Thom. 5. *Physic.* & suadetur breuiter: quoniam ideo calefactio v. g. suscipit magis, & minus, quia principium, vel terminus eius est capax intensionis; si enim calor non esset intensibilis non posset calefactio esse magis, vel minus intensa: sicut quia quantitas non est forma intensibilis, ideo augmentatio ad ipsam terminata non est capax intensionis: sed quod conuenit alicui ratione alterius, non competit illi omnino secundum se: ergo actio, passio, & motus non sunt formæ intensibiles, & remissibiles omnino secundum se.

24 Sed oppones nobis Aristot. *cap. 9. de Prædicamentis*, vbi loquens de calefactione, & frigefactione, inquit: *Gradus enim suscipiunt, vt magis, atque minus dicantur, vt magis quidpiam, minusvè calefiat*. Nec dici valet, quod solùm concedit actioni, & passioni esse formalitates intensibiles; non verò quod intendantur omnino per se, & ratione sui. Nam contra hoc arguitur: quoniam actio præcedit suum terminum, vt calefactio v. g. calorem: ergo intensio priùs inuenitur in actione, quàm in termino, & per consequens illa non est intensibilis ratione istius, sed potiùs è contra.

Respondetur, auctoritatem Philosophi solum suadere nostram assertionem: ad id autem, quod obijcitur in contrarium, dicendum est, actionem præcedere terminum in genere causæ efficientis; terminum verò præcedere actionem in genere causæ formalis specificatiuæ extrinsecæ. Et quia dependentia à causa efficiente solùm est in actu exercito, seu quoad exercitium essendi; dependentia verò in genere causæ specificatiuæ pertinet ad actum signatum: & clauditur in ipsa essentia: idcircò intensibilitas priùs simpliciter conuenit qualitati terminanti, quam actioni, & per consequens illa non est intensibilis secundum se, sed ratione termini.

25 Replicabis: quoniam id quod conuenit rei ex suo specificatiuo extrinseco conuenit illi omninò secundum se; siquidem competit ei per habitudinem intrinsecam, & essentialem ad proprium specificatiuum: ergo ex eo quod calefactio v. g. sit intensibilis dependenter à termino, quem respicit essentialiter, non rectè denegatur illi, quod sit intensibilis omninò secundum se. ¶ Confirmatur ex D. Thom. 1. 2. q. 52. *art.* 1. vbi ait: *Motus secundum se est intensior, & remissior, & tamen remanet eadem species propter vnitatem termini*: ergo apertè sentit hæc duo optimè componi, videlicet, quod motus in sua intensione dependeat à termino, & quod nihilominus sit intensibilis secundum se. Quod adhuc expressiùs significauit ibidem dicens: *Dupliciter potest intensio, & remissio in habitibus, & dispositionibus considerari, vno modo secundum se, & prout dicitur maior, vel minor sanitas, vel maior, vel minor scientia, quæ ad plura, vel pauciora se extendit*.

Respondetur, quod dupliciter potest aliquod prædicatum conuenire alicui secundum se: primò ita vt conueniat illi independenter ab aliquo extrinseco, in quo tale prædicatum formaliter acceptum, per priùs reperiatur: & quod hoc pacto competit alicui, conuenit illi omnino secundum se. Secundò, ita vt tale prædicatum conueniat dependenter ab aliquo extrinseco, cui per se primò conueniat, & in quo priùs secundum suum esse formale inueniatur: & quod hac ratione conuenit alicui, non dicitur competere ipsi omnino secundum se. Vnde licèt motus terminatus ad qualitatem intensibilem, & remissibilem queat dici intensibilis, & remissibilis aliquo modo secundum se: attamen nequit dici intensibilis, & remissibilis omnino secundum se: eò quod habet suam intensibilitatem per habitudinem ad qualitatem, cui intensio per prius formaliter conuenit. Per quod patet, tum ad replicam, tùm ad primam auctoritatem D. Thom. nam hoc, quod diximus, tantum intendit: vt ipsamet verba satis manifestant. Ad secundam autem dicendum est, verum quidem esse, quòd habitus valent intendi omnino secundum se, licèt habeant intensionem per ordinem ad aliquid extrinsecum, nempè obiectum: cæterum hoc ideo est, quia intensio non reperitur priùs formaliter in obiecto; sed solùm virtualiter, & tanquam in radice. Quare hoc minimè præiudicat doctrinæ hactenus traditæ; sed potiùs omnia consonant.

§. IV.

Resolutio quæstionis quoad alia prædicamenta.

26 Dicendum est quartò, relationem prædicamentalem, non intendi, nec remitti. Hæc conclusio est communis inter Doctores, & suadetur: quia si aliqua relatio intenderetur, maximè similitudo inter album v. g. vt quatuor, & album vt sex, quando istud posteriùs fit album vt quatuor, ac proinde similius alteri albo, quam anteà erat: at in hoc casu relatio similitudinis non intenditur; siquidem impossibile est, quod aliquid intendatur absque motu, vel mutatione intensionis: quam tamen in prædicto casu certum est non interuenire; cum album vt sex decrescat, & fiat album vt quatuor: ergo relatio non intenditur, & remittitur.

27 Sed obijcies: album vt sex magis assimilatur albo vt sex, quàm albo vt quatuor: ergo similitudo suscipit magis, & minus, ac proinde est capax intensionis, & remissionis. Nec sufficit dicere, quod illa inæqualitas similitudinis se tenet ex parte albedinis, quæ est ratio fundandi relationem; non verò ex parte ipsius relationis. Nam in contrarium stat, quod album vt duo est similius alteri albo vt duo, quam album vt septem albo vt octo: & tamen illa important rationes fundandi minus intensas, vt ex se liquet: ergo intensio conuenit relationi,

lationi, non solum ex parte fundamenti, sed etiam per se, & ratione sui.

Solutio huius objectionis facilè constat ex ijs, quæ diximus in *Logica disp. 14. quæst. vlt.* nam album v. g. vt sex tribus relationibus refertur ad alia alba. Prima fundatur in ipsa natura specifica albedinis, præscindendo à modo, aut tantitate illius: & per hanc relationem refertur ad omnia alba, siue sint intensa, siue remissa, siue importent eandem tantitatem graduum, siue non: ad eum modum, quo pater per vnicam paternitatis relationem respicit omnes filios à se genitos. Secunda fundatur in conuenientia, quam album vt sex habet cum alijs albis habentibus eundem gradum, seu tantitatem albedinis: quæ similitudo distinguitur specie à præcedenti, quia album formaliter vt sex distinguitur essentialiter modaliter ab albo accepto secundum se, & præcisiuè à modo: & per hanc respicit cætera alba vt sex. Tertia denique fundatur in eodem albo vt sex, quatenùs comparatur ad alia alba magis, vel minus intensa, siue habentia diuersum gradum, & tantitatem albedinis: quæ relatio non est similitudo sed potiùs dissimilitudo, & inæqualitas: & per hanc refertur ad omnia alia alba inæqualia sibi in gradu: est enim de materiali; quod sint magis, vel minus inæqualia; de formali, verò, quod sint inæqualia absolutè: sicut etiam relatio dissimilitudinis fundata in natura est vna, & eadem respectu omnium, à quibus natura essentialiter distinguitur; etsi magis distet ab vno, quam ab alio.

Hinc objectio facta diluitur: quoniam relatio inter album vt sex, & album vt quatuor fundata in natura albedinis est quidem similitudo; sed hæc nunquam variatur, quandiu alba perseuerant: si verò vnum desinat esse album, tunc similitudo totaliter, & indiuisibiliter perit. Relatio autem inter album vt sex, & album vt quatuor fundata in tantitate graduum non est similitudo, sed dissimilitudo; & hæc non variatur quandiu manent inæqualia: eò quod major, vel minor inæqualitas in gradibus est de materiali ad dissimilitudinem. Quod si album vt sex fiat album vt quatuor, totaliter destruitur pristina dissimilitudo fundata in gradibus; & incipit respicere alterum album vt quatuor per veram relationem similitudinis. Ex quibus liquidò deprehenditur, quod relatio non suscipit in se ipsa magis, & minus: ad hoc quippè non sufficit, quod destructa vna relatione, succedat alia; sed requirebatur, quod eadem specie, & numero relatio modo esset magis perfecta, & modo minus, vt apparet in formis intensibilibus.

28 Vltimò asserendum, alia quatuor prædicamenta, videlicet *vbi*, *quando*, *situm*, & *habitum* non esse intensibilia, aut remissibilia. In suadendo hanc conclusionem non est cur immoremur: tum quia est ita communis, vt nullus sit, qui ab ea dissideat: tum quia ex suppositione, quod corpus sit in eodem loco, non dicitur esse magis, vel minus vbicatum in illo; & ex suppositione, quod mensuretur eodem tempore, non dicitur magis, vel minus esse in tempore, & idem est de situ, & habitu: sed hoc requirebatur, vt hæc prædicamenta essent capacia intensionis, & remissionis, vt constat in qualitatibus intensibilibus, quippe albedo ita afficit subjectum, vt illud reddat variabiliter magis, vel minus album: ergo prædicta prædicamenta nequeunt intendi, & remitti.

QVÆSTIO V.

Quenam qualitates sint intensibiles, & remissibiles.

SVpponimus in præsenti, aliquas qualitates esse capaces intensionis, & remissionis: tùm quia intensio, & remissio debent ad aliquod genus entis terminari: constat autem ex dictis *quæst. præced.* quod non inuenitur in alijs nouem generibus: ergo terminatur ad qualitatem. Tum etiam, quia experientia constat, quod idem corpus est aliquando magis calidum, & aliquando minus: quod non contingeret, nisi calor susciperet magis, & minus, esset que proindè capax intensionis: ergo. Tum denique, quia de qualitatibus spiritualibus id certò constat ex illo ad Philippens. 1. *Oro, vt charitas vestra magis, ac magis abundet*: & Apocalyp. vltimo, *Qui iustus est, iustificetur adhuc*. Dubitamus autem quænam qualitates queant intendi, & remitti; siue hoc fiat per motum successiuum, siue per mutationem instantaneam physicam, siue per mutationem purè spiritualem, dummodo fiat variabiliter: non enim procedit quæstio de intensione inuariabiliter conuenienti, qualis inuenitur in aliquibus proprietatibus. Sed vt quæstionem cum majori perspicuitate determinemus, oportet aliqua prælibare.

§. I.

Observationes aliquæ pro dubij decisione.

29 PRimò animaduertendum est ex D. Thom. 1. 2. q. 52. art. 1. qualitates esse in duplici differentia: quædam enim habent essentiam, & speciem per habitudinem ad aliquid extrinsecum, vt habitus per respectum ad objectum: quædam verò habent speciem in se ipsis independenter ab ordine ad aliquid extrinsecum, vt albedo. Ex quo oritur, quod qualitates prioris generis dicantur intendi secundum speciem, & essentiam: quia earum intensio sumitur, tanquam à prima radice ab ipsa qualitate secundum se accepta, & ab eius specificatiuo. Qualitates autem posterioris generis non dicuntur intendi secundum essentiam: quoniam intenduntur per ordinem ad subjectum, quod est extra speciem illarum.

30 Nec refert, si aduersus hanc doctrinam objicias, nullam esse qualitatem, quæ non specificetur ab aliquo extrinseco, nempè à subjecto: quoniam vt docet D. Th. 1. p. q. 27. art. 1. in hoc distinguuntur accidentia absoluta à relatione prædicamentali, quod hæc secundum propriam rationem non dicit ordinem ad subjectum, sed ad terminum; reliqua verò accidentia important secundum proprias rationes habitudinem ad subjectum: sed id, quod secundum suam essentiam respicit aliud, speciem capit ab eo: Ergo nulla est qualitas, quæ non specificetur ab aliquo extrinseco, nimirum à subjecto, & per consequens suprà adducta distinctio non subsistit.

Non, inquam, hoc refert: respondetur enim, quod accidentia absoluta possunt dupliciter considerari: vno modo quatenus pendent à substantia, & sunt effectus illius; quæ est conditio generalis omnium accidentium imbibita transcendentaliter in qualibet eorum ratione particulari: altero modo quatenus sunt forma, & actus perficientes subjectum; quo pacto sumuntur secundùm

speciem,

speciem, & essentiam. Quamuis igitur omne accidens absolutum sub ratione effectus dicat ordinem ad subjectum, ac proinde sub hac ratione speciem accipiat vtcumque ab eo; attamen sub ratione formæ, & actus nequit specificari à subjecto: quoniam sub ista consideratione respicit illud, vt materiam, & quid perfectibile: specificatio autem non sumitur à causa materiali, & habente modum potentiæ, sed à causa formali habente rationem actus, saltem extrinseci. Vnde remanet locus ad distinctionem supra positam inter qualitates: licet enim omnes sub ratione actus, & formæ respiciant aliquid extrinsecum, nempè subjectum, tanquam causam materialem; nihilominus sub ratione actus, & formæ non omnes specificantur ab aliquo extrinseco: sed quædam habent speciem intra se, quales sunt albedo, & nigredo, quædam verò etiam sub ratione actus, & formæ habent speciem per habitudinem ad aliquid extrinsecum: quales sunt habitus Philosophiæ, & Geometriæ, & alij.

31. Secundò animaduertendum est ex eodem D. Th. *loco cit.* quod aliquæ qualitates sunt, de quarum ratione est indiuisibilitas; aliæ verò sunt, quæ indiuisibilitatem non exposcunt. Prioris generis sunt illæ, quæ participantur à subiecto indiuisibiliter, eò quod posita variatione, vel in magis, vel in minus, destruitur conceptus specificus qualitatis: & huiusmodi sunt qualitates quartæ speciei; nempè forma, & figura, nam si triangulo v. g. aliquid addas, vel demas, jam non est talis triangulus. Posterioris verò generis sunt illæ qualitates, quæ licet magis, vel minus participentur à subiecto, adhuc tamen retinent rationem, & denominationem specificam, quales sunt albedo, nigredo, & aliæ plures qualitates tertiæ speciei. Nam licet albedo constituat subjectum magis, vel minus album, semper est albedo, nec ex hac variatione patitur in sua specie aliquod præjudicium.

32 Objicies: de ratione cuiuscumque qualitatis est propria specificatio, siue differentia essentialis: sed hæc consistit in indiuisibili, neque aliquam valet subire mutationem, vt docet Aristot. 8. *Metaphys.* ergo indiuisibilitas est de ratione cuiuscumque qualitatis. ¶ Hec tamen facilè diluitur: aliud quippè est, quod habere prædicata specifica consistat in indiuisibili; ita quod nequeant esse plura, nec pauciora: aliud verò, quod ratio specifica fundet necessariò modum participationis indiuisibilis; ita quod repugnet formæ participari à subiecto magis, vel minus perfectè, perfectione accidentali, & existenti extra speciem. Primum quidem est de ratione cuiusuis qualitatis: nulla enim est, quæ retenta specie, queat variari in prædicatis essentialibus; cum hoc manifestam præseferat contradictionem, vt ex terminis liquet. Posteriùs verò non conuenit omni qualitati: quia cùm prædicta variatio fiat per aliquid accidentale, & superadditum prædicatis specificis, stat optimè, quod forma participetur diuisibiliter à subiecto, etsi in propria specie maneat indiuisibilis, id est, semper eadem. Dantur tamen aliquæ qualitates, quæ per suam speciem fundant repugnantiam ad huiusmodi participationem variabilem, & diuisibilitatem accidentalem, vt constat ex dictis.

§. II.

Statuitur prima conclusio ad resolutionem quæstionis.

33 Dicendum est primò, qualitates, quæ specificantur ab aliquo extrinseco, quod variabiliter recipiunt, intendi, & remitti secundum formam, vel essentiam; secus verò eas qualitates, quæ non accipiunt speciem ab extrinseco. Hanc conclusionem statuit Angelic. Doct. 1. 2. *quæst.* 52. *art.* 1. his verbis: *Si igitur aliqua forma, vel quacumque res secundum se ipsam; vel secundum aliquid sui sortiatur rationem speciei, necesse est, quod secundum se considerata habeat determinatam rationem, quæ neque in plus excedere, neque in minus deficere possit: & huiusmodi sunt calor, & albedo, & aliæ huiusmodi qualitates, quæ non dicuntur in ordine ad aliud. Illæ vero, quæ recipiunt speciem ex aliquo, ad quod ordinantur, possunt secundum se ipsa diuersificari in plus, vel minus: & nihilominus sunt eadem specie propter vnitatem eius, ad quod ordinantur.* Vnde hic dicendi modus communis est inter Thomistas. Videantur Caiet. & Conrad. super hunc locum, Bañez 1. *de Generat. cap. 4. quæst.* 3.

Probatur ratione: quia illud dicitur conuenire qualitati secundum suam essentiam, quod habet à suo specificatiuo: sed qualitates, quæ specificantur ab aliquo extrinseco, ad quod variabiliter accedunt, participant à suo specificatiuo, vel per respectum ad illud aliquam latitudinem, ratione cuius possunt intendi, & remitti: ergò huiusmodi qualitates sunt intensibiles secundum suam essentiam. Minor explicatur, & suadetur in habitu v. g. Metaphysicæ, cuius obiectum habet maximam latitudinem, ratione cuius Metaphysica magis, vel minus accedit ad illud, quatenus attingit plures, aut pauciores veritates objectiuas, vel eandem veritatem magis, aut minus penetrat: latitudo autem formæ optimè apparet ex majori, vel minori accessu ad aliud; ac proindè ex accessu variabili ad specificatiuum, quale est objectum respectu habitus, satis apparet latitudo istius penes speciem, siue essentiam: ergo qualitates, quæ specificantur ab aliquo extrinseco, ad quod accedunt variabiliter, participant à suo specificatiuo aliquam latitudinem, ratione cuius queunt intendi, & remitti. Per quod manet probata secunda pars conclusionis, quoniam in qualitatibus omninò absolutis, & quæ non accipiunt speciem ab aliquo extrinseco, specificatio earum sumitur adæquatè ab earum intrinseca differentia essentiali: sed hæc consistit in indiuisibili: ergo huiusmodi qualitates non sunt intensibiles secundum essentiam.

Hic autem obseruandum est, quod illa latitudo, quam forma participat ab obiecto, solet appellari extensio, eò quod sumitur per ordinem ad distinctas partes obiecti, quemadmodum extensio quantitatis importat diuersas partes potentiales subiecti. Cui loquendi modo fauet D. Thom. *loco citato*, vbi ait: *secundum perfectionem, quæ conuenit formæ secundum ipsam formam, dicitur parua, vel magna.* Magnum etenim, & paruum potiùs significant extensionem, quam intensionē. Ceterùm, quia hæc latitudo formæ conuenit ei respectu eiusdē prorsus subiecti; idcircò appellanda est absolutè intensio, vt sic distinguatur ab extensione rigorosa, & quantitatiua, quæ fit secundum diuersas partes subiecti.

34 Sunt tamen contra nostram conclusionem aliquæ difficultates, quibus oportet occurrere. Objicies ergo primò: omne specificatiuum, siue extrinsecum, siue intrin-

intrinsecum sit, consistit in indiuisibili: qua ratione species comparantur numeris, quibus si aliquid addatur, vel subtrahatur, perit eorum quidditas: ergo sicut qualitates, quæ specificantur ab intrinseco, nequeunt intendi secundum speciem; ita nec qualitas, quæ sortitur speciem per respectum ad aliquid extrinsecum.

Respondetur negando consequentiam: quoniam licèt specificatiuum extrinsecum formaliter acceptum, & ex parte rationis formalis *sub qua* sit indiuisibile, & inuariabile; qua ratione verificatur, quod eius species comparatur numero: attamen ex parte materiæ potest habere maximam latitudinem, & attingi secundum plures, vel pauciores partes, vt videre est in obiecto Metaphysicæ: vnde habitus tendens in illud habet ex modo accedendi magnam latitudinem; ratione cuius dicatur magis, aut minus perfectus ratione sui specificatiui, atque ideò secundum speciem. Hoc autem minimè inuenitur in qualitatibus omninò absolutis, cùm earum specificatiuum nullam habeat latitudinem adhuc de materiali: quamobrem non dicuntur intensibiles secundum essentiam.

35 Obijcies secundò: charitas specificatur ab aliquo extrinseco, in quo datur magna latitudo; siquidem Deum, proximum, amicum, inimicum, &c. acceditque ad istud obiectum variabiliter, cùm valeat attingere Deum, vt est ratio diligendi amicum, quin accedat, vt est ratio amandi inimicum: & nihilominus charitas non est intensibilis secundum essentiam, seu ex parte obiecti, vt docet D. Thom. 1. 2. *q. 66. art. 1.* ergo falsum est, quod qualitas habens speciem ab extrinseco obiecto, ad quod accedit variabiliter, queat intendi secundum essentiam, & ex parte formæ. ¶ Et confirmatur hoc in potentia, quæ specificatur ab obiecto extrinseco, ad quod variabiliter accedit intuens modo vnum, & modo aliud: & tamen non intenditur, nec remittitur: ergo.

Respondetur, quod vt habitus dicatur variabiliter accedere ad obiectum, & per consequens intendi, vel remitti secundum essentiam, necessarium est, vt ratio formalis obiecti sit diuisibilis materialiter, licèt formaliter accepta sit vna, & eadem. Qua de causa habitus v. g. scientificus est intensibilis secundum essentiam: quia licèt principia, per quæ procedit ad conclusiones; & quæ se habent vt ratio formalis sub qua constitutiua obiecti importent vnam, & eandem rationem formaliter indiuisibilem, quatenus omnia deriuantur ex alijs, vel ex alterutris intra eandem abstractionem, iuxta ea, quæ diximus *in lib. Poster.* attamen hæc eadem principia sunt materialiter diuersa: quandoquidem per vnum principium ostendit Philosophus proprietates hominis v. g. & per aliud diuersum qualitates elementorum. Vnde fundatur ex parte obiecti latitudo requisita, vt scientia non solum actualiter, sed etiam habitualiter accedat variabiliter ad illud. Id verò neutiquam inuenitur in obiecto charitatis: illius quippè ratio formalis, nempe diuina bonitas, est prorsus indiuisibilis, nec vllam habet latitudinem adhuc materialem. Quamobrem hoc ipso, quod charitas attingat suum obiectum formale, extenditur habitualiter, & quasi indiuisibiliter ad omnia obiecta, quæ cadunt sub motiuo diuinæ bonitatis: & per consequens per charitatem non est attingibile vnum obiectum, quin etiam attingatur habitualiter aliud. Et ob hanc causam charitas non est habitus intensibilis secundum se ipsam, vel ex parte obiecti. In exercitio autem possumus vti habitu charitatis ad attingendum explicitè vnum obiectum, non attingendo aliud expresse; quia habitibus vtimur, cum volumus; sed hoc non sufficit, vt charitas dicatur intendi ex parte obiecti; cùm habitualiter accedat absque variatione ad illud.

Per quod patet ad confirmationem: nam potentia visiua non accedit variabiliter ad suum obiectum accessu habituali, & in actu primo: sed se extendit habitualiter ad omnia obiecta, tàm formalia, quàm materialia. Est enim vera proprietas, & non acquiritur nostris actibus; sed accipit totum suum esse à principio suæ productionis, & per dimanationem ab essentia: quocircà manet ex tunc extensa habitualiter ad omnia obiecta, quæ posteà attingit exercitio variabili.

36 Obijcies tertiò: intensibilitas, & remissibilitas cuiuscumque qualitatis fundatur in particulari natura, & essentia illius; ideo enim vna qualitas est intensibilis, & non alia; quia habet talem, vel talem essentiam: ergo quæcumque qualitas, si semel est intensibilis, debet esse intensibilis secundum essentiam, & consequenter vana est distinctio, quam in conclusione statuimus inter qualitates. ¶ Et confirmatur ex D. Thom. 2. 2. *q. 24. art. 4. ad 3.* vbi inquit: *Quidam dixerunt, charitatem non augeri secundum suam essentiam; sed solum secundum radicationem in subiecto: sed hi propriam vocem ignorauerunt;* ergo sentit S. Doct. nullam qualitatem posse intendi secundum participationem subiecti, quin intendatur secundum essentiam: constat autem plures qualitates esse intensibiles secundum radicationem in subiecto, etsi non habent speciem per respectum ad extrinsecum: ergo hoc, quod est intendi secundum essentiam competit omni qualitati, siue specificetur ab extrinseco, siue non.

Respondetur ad obiectionem, quod licèt intensio cuiuscumque qualitatis fundetur vtcumque suprà eius essentiam, & conueniat ei, quia est talis naturæ, & non alterius: nihilominus optimo titulo, qualitates, quæ specificantur ab extrinseco, dicuntur intendi secundum essentiam, vel secundum se; non autem illæ, quæ sunt omnino absolutæ. Et ratio est; quia in prioribus qualitatibus radix adæquata intensionis est earum specificatio; cùm sumatur ex accessu ad proprium specificatiuum, quod secundum se respiciunt: at in alijs qualitatibus, quæ intenduntur per radicationem in subiecto, radix adæquata intensionis comprehendit aliquid, quod non pertinet ad essentiam qualitatis, adhuc per modum specificatiui extrinseci: quoniam in ordine ad subiectum, quod est extra quidditatem qualitatis sumptæ secundum rationem actus, & formæ, vt constat ex supradictis *num. 30.*

Ad confirmationem dicendum est, S. Doctorem solùm intendere, quod omnis qualitas quoquo modo intensibilis habeat per suam essentiam, siue entitatem esse id, quod athcitur latitudine intensiua, siue modò radicationis in subiecto. Ita vt intensio non consistat in sola communicatione formæ, ipsa inuariata manente; sed in eo, quod ipsamet forma recipiat in se nouam terminationem, & maiorem actualitatem, per quam intra proprium genus perficiatur: & consequenter augetur, seu perficitur secundum essentiam, hoc est, in essentia, & entitate. Hinc tamen non colligitur, quod omnis qualitas sit intensibilis secundum essentiam in sensu, quem suprà exposuimus, nimirùm per respectum ad proprium specificatiuum, vt satis constat ex dictis. Quæ omnia illustrari possunt eleganti testimonio D. Thom. *quodlib. 9. quæst. 6. art. 1.* vbi hæc habet: *sciendum est, quod hæc propositio secundum, inter alias varias habitudines, quas importat, quandoque denotat subiectum, vt cum dicitur: Iste est albus secundum pedem, quia pes est subiectum albedinis. Quandoque denotat formam, vt cum dicitur: Iste est coloratus secundum albedinem. Cùm ergo dicitur aliquid secundum hoc*

mouc-

moueri: potest intelligi, vel subiectum, vel forma: cùm enim dicitur: Iste mouetur secundum manum, notatur subiectum motus: cùm verò dicitur: Iste mouetur secundum locum, notatur ibi, quod formaliter specificat motum. Sic ergo, cùm dicimus charitatem secundum essentiam augeri, denotatur ibi subiectum augmenti, vt sit sensus, ipsa essentia charitatis augetur; sicut cum dicimus; Album augetur secundum essentiam, &c.

§. III.

Alia assertio pro complemento quæstionis.

37 Dicendum est secundò, omnem qualitatem, de cuius ratione non est indiuisibilitas, posse intendi secundum participationem subiecti; siue qualitas specificetur ab extrinseco, siue non. Hæc conclusio est D. Thom. *loco sæpè citato ex* 1. 2. & communis inter Doctores.

Probatur ratione: quoniam ideò qualitates, quæ specificantur ab aliquo extrinseco, queunt intendi, & remitti per ordinem ad illud, quia possunt magis, vel minus ad ipsum accedere, vt constat *ex dictis* §. *praced.* Sed omnis qualitas, de cuius ratione non est indiuisibilitas, valet magis, & minus accedere ad subiectum, quatenus intimius ei coniungitur, perfectius illud actuat, & explet maiorem potentialitatem illius, modo infrà declarando: ergo omnis qualitas, de cuius ratione non est indiuisibilitas, potest intendi, & remitti secundum participationem subiecti. § Confirmatur: nam hoc ipso, quod de ratione qualitatis non sit indiuisibilitas, petit participari modo diuisibili, & variabili: ergo poterit intendi, & remitti secundum participationem subiecti.

Ex quibus è contrario deducitur, qualitates, de quarum ratione est indiuisibilitas, esse incapaces intensionis, & remissionis adhuc secundum participationem subiecti: tum quia si de ratione harum qualitatum est indiuisibilitas, non possunt non petere participari modo indiuisibili, & secundum propriam rationem: ergo non poterunt participari secundum magis, & minus; & per consequens, nec intendi, & remitti ex participatione subiecti. Tum etiam, nam ideo numerus v.g. ternarius nequit participari secundum magis, & minus, quia de illius ratione est indiuisibilitas: si enim ei aliquid addas, vel subtrahas, destruis rationem illius: sed hæc eadem ratio militat in qualitatibus, de quarum ratione est indiuisibilitas, vt puta in circulo, vel triangulo; ergo prædictæ qualitates non possunt participari secundum magis, & minus. Videantur supra dicta *num.* 20.

38 Sed aduersus conclusionem oppones: de ratione charitatis non est indiuisibilitas: & nihilominus charitas nequit remitti, vt docet D. Thom. 2. 2. *q.* 24. *art.* 10. & facilè constat, siquidem per peccatum mortale non minuitur, sed totaliter destruitur; per venialia verò non minuitur in sua entitate, sed solum in feruore: alias per solam eorum multiplicationem destrueretur, quod est absurdum: ergo non omnis qualitas, quæ admittit diuisibilitatem valet intendi, & remitti.

Respondetur, quod charitati, quantum est ex vi propriæ naturæ, & latitudinis, non repugnat remitti. Defectu tamen causæ potentis illam minuere, & impedire influxum conseruatiuum Dei, nunquam secundum prouidentiam ordinariam remittitur: sed vel tota simul perit, vel tota persistit in perfectione, quam semel habuit. De potentia verò absoluta posset remitti: quod satis declarat eam esse formam intensibilem, ac remissibilem secundum participationem subiecti.

QVÆSTIO VI.

Qualiter intensio fiat.

Nomine intensionis intelligimus in præsenti augmentum conueniens qualitatibus secundum participationem subiecti: non verò illud, quod participant per respectum ad specificatiuum extrinsecum; & quod solet appellari extensio: de hoc enim agemus *quæst. sequenti*. Et quia circa præsentem difficultatem duæ sunt principales, ac celebres opiniones; vt accuratiùs illas tractemus, operæ pretium erit ab aliis modis dicendi, qui minoris ponderis sunt nos, ante alia extricare.

§. I.

Reijciuntur aliqui modi explicandi intensionem.

39 In primis tanquam falsa excludenda est opinio Ægydij *quodlib.* 2. *quæst.* 14. & 1. *de Generat. q.* 18. asserentis, qualitatem intendi per depurationem à suo contrario, vt albedinem per absentiam, & remotionem nigredinis. Nostram autem suppositionem admittunt communiter Doctores secuti D. Thom. *in primo, dist.* 17. *q.* 2. *art.* 2. *ad* 3. vbi inquit: *Dicendum, quod non est de ratione intensionis alicuius qualitatis, quod fit per remotionem à contrario, sed hoc accidit qualitati, secundum quod inest in subiecto participante contrarium.* Et potest inductiuè ostendi, tum quia lux non habet contrarium, à quo depuretur: & tamen est capax intensionis. Tùm etiam, quia gratia B. Virginis intendebatur: & nihilominus non depurabatur ab aliquo contrario; siquidem nunquam fuit permixta alicui peccato. Tùm denique, quia fides augetur, iuxta illud Lucæ 10. *Adauge nobis fidem*: licèt nequeat coniungi suo contrario; nec intendi per depurationem ab illo; siquidem minima fides destruit omnem infidelitatem. Et ratio à priori est: quia actio positiua, qualis est intensio, non tendit per se primo ad *non esse*, sed ad *esse* alicuius termini: ergo licet in intensione vnius formæ soleat interuenire expulsio formæ contrariæ: nihilominus intensio non consistit in illa abiectione, quæ est effectus secundarius priuatiuus, sed debet consistere in aliquo alio positiuo.

40 Nec refert, si in fauorem Ægydij obijcies, quod qualitas, remotis impedimentis, communicat se subiecto, quantum potest; cum sit causa naturalis: ergo si sit qualitas intensibilis, communicabitur subiecto secundum omnem modum, seu gradum intensionis: ergo intensio qualitatis fit per remotionem contrariorum impedimentorum. § Non, inquam, hoc refert: quia licèt maior, vel minor remotio qualitatis contrariæ sit dispositio saltem negatiua ad maiorem, vel minorem communicationem formæ; attamen hæc, præscindendo ab omni modo radicationis sibi superaddito, non habet esse perfectam, siue intensam vi *quo*, sed solum importat suam essentiam, & existentiam. Quapropter, licet se communicet, quantum potest, solum communicabit entitatem suæ essentiæ, & existentiæ; non verò *esse intensum*: hoc quippe est aliquid distinctum ab entitate qualitatis, & superadditum illi.

41 Deinde supponendum est contra Durand. *in* 1. *dist.* 17. *q.* 7. intensionem non fieri per destructionem enti-

entitatiuam qualitatis minus perfectæ, & aduentum perfectioris. Quem dicendi modum retulit, & impugnauit D. Thom. *in 1. d. 17. q. 2. art. 1* dicens: *Quidam dixerunt, quod charitas essentialiter non augetur, sed adueniente maiori charitate, minor charitas, quæ inerat, destruitur. Hoc autem stare non potest.* Et meritò: tum quia repugnat, quod aliquid destruatur per id, ratione cuius perficitur: sed qualitas cum intenditur, perficitur: ergo cum intenditur; non destruitur. Tùm etiam, quia charitatis vis intenditur in patria: & tamen non destruitur, sed eadem perseuerat iuxta illud *1. ad Corinth. 13. Charitas nunquam excedit*: ergo. Tùm præterea, quia accidentia Eucharistiæ sæpè intenduntur, vt apparet ad sensum: & nihilominus non ob id corrumpuntur; alias corpus Christi Domini desineret esse sub illis. Tum denique, quia non est assignabilis causa corrumpens qualitatem; quando intenditur: etenim cum aqua calida v. g. fit magis calida ab igne, nequit calor præexistens corrumpi ad corruptionem subiecti; siquidem persistit aqua, neque actione agentis contrarij; cum ignis non sit contrarius calori; neque defectu causæ conseruantis; quandoquidem dum calor intenditur ab igne, valet optimè ab eodem conseruari: ergo nulla est ratio, quare corrumpatur: ergo intensio non fit per destructionem qualitatis præexistentis minus perfectæ, & productionem alterius perfectioris.

42 Per quæ etiam refellitur opinio aliorum, qui autumant, intensionem fieri per destructionem existentiæ, vel vnionis imperfectioris, & aduentum alterius magis perfectæ in eadem qualitate. Nam destructa existentia accidentis, & vnione illius ad subiectum, nequit non (saltem naturaliter loquendo) destrui entitatiuè ipsum accidens; sicut enim fit per eductionem de potentia subiecti: & vnionem cum eo; ita destruitur, destructa inexistentia, & vnione ad illud: ergo si intensio non fit destruendo vnam qualitatem, & produendo aliam, vt constat ex proximè dictis, non poterit fieri per destructionem vnius existentiæ, vel vnionis, & productionem alterius.

Sed dices: in quacumque mutatione terminus *à quo*, & *ad quem* ita inter se opponuntur, & comparantur, vt acquisito termino *ad quem* pereat terminus à quo: hac quippè de causa in motu locali, cum acquiritur nouum *vbi*, destruitur necessariò vbi antiquum, sub quo mobile præexistebat: sed intensio est mutatio à qualitate remissa ad qualitatem intensam: ergo cum hæc acquiritur, destruitur illa; ac proinde intensio fiet per destructionem qualitatis imperfectioris, & productionem alterius magis perfectæ.

Respondetur, quod terminus *ad quem* intensionis non est qualitas secundum suam entitatem, hæc enim iam supponitur producta, sed est quidam modus maioris radicationis, ratione cuius habet qualitas esse magis perfectam, & intimius radicari in subiecto, vt infra declarabimus: & pariter terminus *à quo* non est qualitas entitatiuè accepta; sed quatenus stat sub modo minoris radicationis, à quo habet esse remissum. Vnde ex eò, quod terminus *à quo* mutationis debeat destrui, & terminus *ad quem* produci; non sequitur, quod vna qualitas entitatiuè pereat, & altera entitatiuè fiat: sed solum infertur, quod cesset qualitas formaliter, vt remissa, & incipiat, vt intensa: ad quod sufficit, quod destruatur modus minoris radicationis, & producatur alius magis perfectus. Quod explicari valet exemplo motus augmentationis, qui fit à minori ad maiorem quantitatem: & tamen non exposcit, quod quantitas entitatiuè destruatur, sed sufficit, quod amittat modum minoritatis, vel tantitatem, sub qua erat terminata. In motu verò locali (vt sic instantiæ adductæ occurramus) ipsum *vbi* habet rationem termini *à quo*, per suanmet entitatem, & absque alio modo sibi superaddito, dependetque à determinato loco, cui coëxistit, & ex cuius adiacentia resultat, quamobrem opus est, quod acquisito per motum localem nouo loco, pereat entitatiue antiquum *vbi*, & alterum denuo fiat.

Restant igitur circa præsentem difficultatem, alijs dicendi modis relictis, duæ famosiores sententiæ. Quarum prima defendit, qualitatem intendi per additionem gradus ad gradum, v. g calorem fieri perfectiorem per additionem caloris. Secunda vero huiusmodi additionem negat, existimatquè qualitatem reddi intensiorem per solam additionem cuiusdam modi maioris radicationis in subiecto. Ex quibus sententiis, vt veriorem, ac D. Thom. doctrinæ magis consonam eligamus.

§. II.

Statuitur prima conclusio.

43 DIcendum est primò, intensionem non fieri per additionem qualitatis ad qualitatem. Hanc assertionem frequenter repetit Angelicus Præceptor; maximè verò eam expressit *in 1. d. 17. q. 2. art. 2.* vbi ait: *Dicendum, quod eorum, qui ponunt charitatem essentialiter augeri, dicta reuertuntur in duas opiniones: quarum vna est, quod augetur per additionem charitatis ad charitatem.* Quam sententiam impugnans subdit: *Primam autem positionem non possum intelligere.* Et addit: *Ista positio prouenit ex falsa imaginatione &c.* Eodem modo loquitur *quæst. 1. de Virtutibus art. 11.* dicens: *Quidam existimauerunt, quod charitas, sine qualibet virtus infusa augeatur per additionem charitatis ad charitatem, vel virtutis ad virtutem, aut albedinis ad albedinem; quod omninò stare non potest.* Idem repetit *2. 2. quæst. 24. art. 5. & 1. 2 quæst. 52. art. 2.* & in suum fauorem adducit manifestum testimonium Aristot. *ex 4. Physic. text. 84.* vbi inquit: *Ex calido fit magis calidum, nullo facto in materia calido, quod non esset calidum, quando erat minus calidum.* Quare hanc sententiam amplectuntur Caiet. locis proximè citat. Conrad. Martinez, & Medina loco cit. ex 1. 2. *Capreol. in 1. d. 17. q 2.* Heruæus ibidem *quæst. 5.* Sotus *4. Physic. text. 84* & alij S. Doctoris discipuli.

Probatur ratione: nam si charitas v. g. intenderetur per additionem charitatis ad charitatem, sequeretur, duo accidentia solo numero distincta posse reperiri in eodem subiecto: consequens est falsum; ergo charitas non intenditur per additionem charitatis ad charitatem: & per consequens intensio nullibi fiet per additionem qualitatis ad qualitatem; cum eadem ratio quoad hoc militet in omnibus. Sequela ostenditur: quoniam non potest dari additio realis eiusdem ad se ipsum: ergo si charitas additur realiter charitati, necessarium est, quod detur duplex charitas realiter distincta: cùmquè omnis charitas supernaturalis sit eiusdem speciei; siquidem attingit idem formalissimè obiectum, non possent illæ charitates plusquam numero distingui: reciperentur autem in eodem indiuisibili subiecto, v. g. in anima, vt supponitur: ergo si charitas intenderetur per additionem charitatis, non possent non reperiri in eodem subiecto duo accidentia solo numero distincta. Minor autem, quam alias solent Thomistæ late probare, suadetur breuiter: quoniam distinctio purè numerica est purè materialis: subiectum autem habet rationem materiæ: ergo stante identitate in specie, &

vnita-

vnitate in subiecto, nequit accidens idem specie partiri in accidentia diuersa numero; & consequenter repugnat, quod duo accidentia solo numero diuersæ inueniantur simul in eodem subiecto. Probatur consequentia: quia talis distinctio non posset sumi à subiecto; cum sit idem: nec à forma: nam distinctio purè materialis, seu extra speciem non minùs repugnat, quod sumatur à forma, quam quod distinctio specifica, & formalis deriuetur à materia.

44 Respondebis primò negando minorem absolutè: quia sicut non repugnat, quod Deus accidens olim productum, & iam extinctum reproducat in subiecto habente simul aliud accidens eiusdem speciei; & consequenter, quod dentur simul in eodem subiecto duo accidentia solo numero diuersa, habentia tamen ordinem ad diuersa tempora: ita fieri potest, quod dentur duo accidentia eiusdem speciei, in eodem subiecto, & pro eodem tempore; neque enim apparet in hoc aliqua contradictio.

Sed contra, quia quidquid sit, an per diuinam potentiam queant accidentia eiusdem speciei esse in eodem subiecto: attamen, naturaliter loquendo, non valent simul reperiri: tùm ob rationem factam, quæ hanc partem ad minus conuincit: tùm quia aliàs sicut Aduersarij concedunt, quod in eadem anima possunt reperiri duo charitatis gradus, quorum vnus sit vt quatuor, & alter vt quinque; ita deberent concedere, quod possent naturaliter reperiri duo gradus, quorum quilibet sit vt quatuor, quod nemo admittet, de quo videndus est Suarez *disp.* 15. *Met. sect.* 8. ergo duo accidentia solo numero distincta, nequeunt naturaliter loquendo, esse in eodem subiecto: in præsenti autèm loquimur de intensione modo connaturali facta: ergo intensio charitatis non fit per additionem charitatis ad charitatem.

45 Respondebis secundò, quod licet duo accidentia totalia, & solo numero diuersa nequeant coniungi in eodem numero subiecto; benè tamen si fuerint accidentia partialia; tunc enim ordinantur ad constituendum vnum numero accidens totale: vnde cùm omnes gradus eiusdem accidentis sint accidentia partialia, ex quibus accidens constituitur; nulla repugnantia erit in eo, quod simul insint eidem subiecto. Maximè cùm ij gradus sint inter se satis dissimiles, vt videre est in gradu vt vnus, & vt duo, & vt tres.

Sed contra: quia distinctio purè materialis, & non pertingens ad specificam, siue sit inter accidentia totalia, siue partialia, siue sit inter indiuidua omnino similia, siue inter aliqualiter dissimilia, necessariò desumenda est à materia, siue subiecto; cùm non sit designabile aliud primum principium physicum, à quo possit deriuari: ipsa quippè forma quantum est de se, vna est, & indiuisa, sicut & species, quam ex se affert: sed subiectum charitatis est omninò idem, nec habet latitudinem partium realium: ergo nequeunt, saltem naturaliter reperiri in eo duæ charitates numerò differentes, siue distinguantur totaliter, siue partialiter; siue sint omnino similes, siue dissimiles. Adde charitatem, quæ præintelligitur intensioni esse indiuiduum, & accidens completum in genere accidentis: sed charitas, quæ iuxta contrariam sententiam postea additur, est eiusdem rationis, imò maioris perfectionis: ergo prædictæ charitates nequeunt comparari, vt partes eiusdem numero accidentis, quod fit ens per se in genere accidentis: quippè in nulla linea queit ex pluribus entibus completis fieri vnum ens per se.

46 Respondebis tertiò, prædictos gradus non recipi in eodem omnino subiecto, sed in diuerso: quia primus afficit immediatè subiectum; secundus verò non afficit immediatè, sed mediante primo, & tertius mediante secundo, & quartus mediante tertio, & sic de alijs.

Sed contra: quia repugnat, quod accidentia eiusdem speciei seruent inter se essentialem subordinationem, & comparentur per modum actus, & potentiæ, aut per modum formę, & subiecti: hæc enim diuersitas in prędicatis, & modo se habendi arguit maiorem distinctionem, quam numericam: sed omnes gradus charitatis sunt eiusdem speciei; cùm quilibet eorum habeat essentiam charitatis: ergo si intensio charitatis fieret per additionem gradus ad gradum, nullus reciperetur in alio, sed omnes immediatè afficerent subiectum, & per consequens haberent idem omninò subiectum. Ex quo vlterius fit, quod non remaneat aliud genus vnionis inter prædictos gradus, nisi præcisè per continuationem; hæc enim reperitur inter partes eiusdem rationis. Constat autem, quod intensio charitatis nequit fieri per continuationem, tùm quia continuatio non deseruit intensioni, sed extensioni; siquidem continuatio consistit in habere partes extra partes; intensio verò in habere maiorem perfectionem circa eandem partem: tùm etiam quia continuatio est propria qualitatum, vel aliarum accidentium corporalium, secùs verò spiritualium, qualis est charitas: ergo non est intelligibile, quo pacto prædicti gradus vniantur. Vnde tandem sequeretur, quod charitas intensa non esset vna charitas, sed plures charitates remissæ, atque eidem subiecto aceruatim affixæ: hoc autem non est ponere charitatem præexistentem magis perfectam in se ipsa: sed plures charitates in eodem subiecto. Quo quid absurdius?

47 Respondebis quartò, quod distinctio inter illos gradus non est realis actualis, sed tantum realis potentialis. Vnde non sequitur, quod dentur duo accidentia solo numero distincta in eodem subiecto; nec quod vniantur per continuationem, aut per modum actus, & potentiæ, sed quòd ex gradibus, qui potuerunt esse separati, & sunt quantum est de se separabiles, fiat idem numero accidens per identitatem actualem, retenta semper distinctione potentiali.

Sed contra: quia licet hic discurrendi modus possit applicari rebus, quæ diuiduntur, & vniuntur dependenter ab alio, quod ratione sui aliquando est vnum, & aliquando multiplex, vt infra dicemus agentes de substantia materiali, non tamen illis rebus, quæ per se, & ratione sui sunt separabiles: in ijs enim impossibile est dari gradus, aut partes separabiles, quod eæ actu non sint distinctæ: cum separatio sit argumentum euidens distinctionis actualis, saltem in his, quæ separantur ratione sui. Qua de causa partes quantitatis sunt realiter actu distinctæ: quia videlicet per se, & ratione sui valent mutuò separari. Si autem darentur diuersi gradus charitatis inuicem separabiles, hæc separabilitas conueniret eis per se, & ratione sui; quippè cùm non possent diuidi ad diuisionem subiecti, cum hoc sit indiuisibile: nec dependeret ab alio principio; siquidem illud non est designabile: ergo prædicti gradus distinguerentur realiter in actu. Et sic instaurantur omnes impugnationes hactenus factæ.

48 Denique respondebis cum Hurtado *disput.* 5. *sect.* 5. *num.* 40. quod cum D. Thom. asserit, intensionem non fieri per additionem gradus ad gradum, solùm intendit, prædictos gradus non distingui numero in eodem subiecto: minimè verò, quod non distinguantur realiter: nam in sententia S. Doctoris possunt duo accidentia distingui realiter, & non numero. Ipse enim 1. *p. q.* 50. *art.* 4. *in corp.* docet, quod si essent duæ albedines separatæ, non essent plures; cum albe-

dines non sint plures, nisi secundum quod sunt in pluribus subiectis: & tamen euidens est, quod distinguerentur realiter. En igitur (inquit nuperus, ac fidissimus ille S. Doctoris interpres) qualiter in via B. Thom. illa accidentia essent realiter distincta, siquidem ante separationem realiter distinguebantur: & tamen non distinguerentur numero; cum non essent in distinctis subiectis.

Cæterum hæc euasio non indiget impugnatione; sua enim manifesta falsitate se prodit, præcluditur, ac refellitur. Quoniam vt ostendimus *in Logic. disp. 3. quæst. 5.* implicat, quod aliquid existat à parte rei, & quod non sit quid indiuiduum, & habens vnitatem numericam: ergo si intensio charitatis fieret per additionem realem charitatis ad charitatem, vtraque deberet esse aliquid indiuiduum, seu singulare: ergo si distinguerentur realiter, non possent non distingui numero, saltem partialiter. Oppositum autem attribuere Sanctissimo Præceptori est manifesta, & iniuriosa impostura; cum ille dicendi modus sic exorbitet à vero, vt non solum sit alienus à mente tanti Doctoris, sed vel ab in Philosophia tyrone. Illius quidem loci, quem in sui fauorem Hurtadus trahit, liquidus sensus est, quod si per impossibile duæ albedines separarentur à subiecto, & ab ordine ad subiectum, nunc non essent distinctæ numero, vel realiter, sed vna, & eadem albedo contineret totam perfectionem suæ speciei, vt contingit in Angelis. Hinc autem quod fundamentum deducitur ad peregrinum illum dicendi modum.

§. III.

Secunda conclusio respondens directè quæstioni.

49 Dicendum est secundò, quatitatem intendi per additionem modi maioris radicationis in subiecto. Sic docet D. Thom. 2. 2. *quæst. 24. art. 4. ad 5.* & alijs pluribus locis, quæ passim lector offendet. Vnde hic dicendi modus communis est inter Thomistas.

Fundamentum est: quia intensio qualitatis nequit fieri atque eo, quod qualitati præexistenti aliquid superaddatur: sed nequit illi superaddi aliquis gradus solo numero diuersus, nec nouus modus vnionis, vel existentiæ: ergo debet ei superaddi modus maioris radicationis, vi cuius possit magis actuare subiectum, eique dominari. Minor constat ex dictis *in hac quæstion. num. 42. & 43.* Maior autem suadetur, tùm quia causa formalis, nisi crescat intra propriam lineam, vel ratione entitatis, vel ratione alicuius modi eiusdem lineæ, nequit communicare subiecto perfectiorem effectum formalem; quandoquidem causat istum exhibendo, siue communicando se ipsam: atqui forma, cum intenditur, communicat subiecto perfectiorem effectum formalem, vt ex se liquet: ergo nequit intensio fieri absque eo, quod qualitati aliquid superaddatur. Tùm etiam, quia cùm qualitas intenditur, realiter immutatur; alias manebit sicut antea: sed nequit realiter immutari, quin aliquid de nouo recipiat, vt constat ex se, & solent ostendere Tomistæ, dum probant instrumenta eleuari per receptionem alicuius intrinseci: ergo qualitati, dum intenditur, aliquid addendum est. Tum denique, quia qualitatem fieri perfectiorem, quin nunc habeat aliquid, quod antea realiter non habebat, & dari nouam actionem, qualis est intensio, absque productionem alterius termini, est ferè in intelligibile &, sententiam D. Thom. ex se probabilissimam reddit satis difficilem, & obscuram, ac pluribus argumentis obnoxiam: ergo dicendum est, quod in intensione aliquid superadditur qualitati præexistenti.

50 Haud facile tamen est exponere, in quo consistat quidditas modi superadditi qualitati, & quem effectum formalem habeat. Nihilominus, vt colligitur ex pluribus locis D. Thom. quæ statim dabimus, asserendum est, prædictum modum addere supra entitatem v.g. caloris maiorem actualitatem, ratione cuius intra propriam lineam perfectiori modo se habeat: non quidem quia hoc superadditum habeat eadem prædicata specifica cum qualitate præexistenti; sed quia est modus illius ad eundem ordinem pertinens, & intra ipsum, qualitatem perficiens eo proportionali modo, quo subsistentia complet, & perficit animam rationalem intra genus substantiæ, licet non habeat propria prædicata animæ, sed sit modus illius. Imo verò si id, quo additur calori, esset calor, vt concipiunt illi, qui asserunt, intensionem fieri per additionem qualitatis ad qualitatem, nullatenùs posset perficere calorem præexistentem: tum quia vterque calor esset eiusdem rationis, ac proinde non valerent comparari per modum perfectibilis, & perfectiui: tùm quia vnumquodque perficitur, & recipit secundum quod est in potentia; calor autem non est in potentia ad calorem, vt liquet ex terminis. Id ergo, quod qualitati additur, non est entitatiuè qualitas; sed modus qualitatis ipsam perficiens, actualizans, determinans, ac disponens; vt communicet subiecto effectum formalem perfectiorem; siquidem communicat se ipsam vt magis perfectam per istum modum.

51 Ad cuius maiorem lucem considerandum est, quod lignum v.g. (& idem est de alijs subiectis) est in potentia, & indifferentia ad recipiendum calorem, vel frigiditatem. Ex suppositione autem, quod recipiat calorem ab agente, iam non remanet in potentia ad recipiendum calorem: quia vt aliquid sit in potentia ad aliquam formam, debet esse sub priuatione illius; lignum verò, vt supponitur, est actu calidum. Adhuc tamen perseuerat cum potentialitate ad habendum eumdemmet calorem sub maiori, & maiori perfectione; eo quod calor ex parte sua queit habere modum magis, ac magis perfectum, & consequenter valet communicare suum effectum formalem sub modo, vel cum modo perfectiori. Ex quo oritur, quod cum ignis v.g. applicatur ligno iam habenti calorem, licèt ignis sit ex se productiuus caloris, & illum de facto produceret, nihilominus, quia ex parte ligni non datur potentia ad recipiendum calorem; cum illum actu habeat, ideo ignis de facto non producit calorem. Cæterum quia ex parte, tum caloris, tùm ligni adest capacitas ad recipiendum modum magis perfectum, ratione cuius calor reddatur perfectior *vt quo*, & lignum *vt quod* idcircò ignis producit modum quemdam actuantem calorem, qui est determinatio, & tantitas, ac *ipsum magis* caloris.

52 Ex quibus facilis est intelligentia aliquorum locorum, vbi D. Thom. intensionem qualitatis describit; & inuicem ex ipsis testimonij, ea, quæ hucusque diximus, lucem, & robur accipient. In primis 2. 2. *quæst. 24. articul. 5. in corp.* explicat intensionem per hoc, quod *subiectum magis subdatur quantitati, & hæc illi magis dominetur*: nam indifferentia, & quasi exemptio consistit in propria potentialitate non redacta ad actum formæ: vnde sicut agens imprimendo qualitatem passo, illud sibi subijcit in genere causæ efficientis, & quo producit qualitatem sub modo perfectiori, eo magis subiecto dominatur: ita qualitas per se ipsam dominatur subiecto in genere causæ formalis, & eo ma-

gis subiecto dominatur: ita qualitas per se ipsam dominatur subiecto in genere causæ formalis; & eò magis subijcit illud sibi, quò recipit modum perfectiorem: & hoc est intendi. Quem sensum habeant alia verba S. Doctoris *in eadem* 2. 2. docentis, quod qualitas intenditur *per hoc, quod subiectum magis, vel minus perfectè participet vnam, & eandem formam*: nam cùm qualitas ratione modi sibi superadditi reddatur in se ipsa perfectior, valet, etsi entitatiuè inuariata, participari magis perfectè; idest, sub modo perfectiori. Et *in* 1. *d.* 17. *quæst.* 2. *articul.* 2. asserit, intensionem fieri *per hoc, quod eadem qualitas semel educta educatur de imperfecto ad perfectum*: quoniam qualitas ante istum modum intensionis, solùm erat educta quoad entitatem, & modum imperfectum, hoc est, erat tota educta, sed non totaliter, vel sub omni modo: quando autem intenditur, recipit modum perfectiorem tunc eductum; ac proinde educitur de nouo sub formalitate perfecta, seu quoad modum perfectionis. Ex quo oritur, quod qualitas, cùm intenditur, *magis insit in subiecto, magisque illi radicetur*, vt loquitur 2. 2. *quæst.* 24. *art.* 4. *ad* 3. quia inest, & radicatur secundum modum excellentiorem, qui æquiualet pluribus gradibus, si esse possent. Quamvis autem Angelicus Præceptor diuersis adeò terminis explicet prædictum modum, illum tamen in assertione appellauimus *modum radicationis in subiecto*. tùm quia phrasis hæc frequentior est apud S. Doctorem, & Thomistas: tùm quia apprimè insinuat naturam intensionis, & quidditatem prædicti modi: nam sicut esse, ac perfectio qualitatis benè exponitur per suum subiectum, & modum essendi in illo; ita intensio, seu maior perfectio qualitatis optimè declaratur per maiorem radicationem in subiecto.

§. IV.

Satisfit argumentis in contrarium.

53 Contra nostras conclusiones sentiunt D. Bonauent. *in* 1. *d.* 17. *in secunda parte dist. quæst.* 1. *art.* 1. *ad* 3. Scotus ibidem *quæst. vlt.* Gregor. *quæst.* 4. Gabriel, & Okam *quæst.* 6. quibus ex Modernis suffragantur Suarez, Valquez, Rubio, Hurtado, Granado, & alij plures. Licet enim non sit omnibus idem calor in explicando intensionem, conueniunt tamen in eo, quod non fiat per modum radicationis in subiecto, sed per additionem qualitatis ad qualitatem.

Pro qua sententia arguitur primò ex Aristot. 4. *Physic. text.* 85. vbi asserit, quod *sicut ex frigido fit calidum, ita ex calido fit magis calidum*: sed ex frigido fit calidum educendo entitatem caloris: ergo ex calido fit magis calidum educendo etiam calorem, & non præcisè modum illius. ¶ Confirmatur primò ex D. Thom. 3. *p. q.* 7. *art.* 12. vbi docet, *quod aër non potest crescere in calididitate, quando pertingit ad vltimum gradum caloris, qui potest saluari in natura aëris: & quod calor ignis non potest augeri, quia non potest esse perfectior gradus caloris, quam ille, ad quem pertingit ignis*: ergo admittit gradus in qualitate, seu perfectionem gradualem, atque ideo sensit, intensionem fieri per additionem gradus ad gradum. ¶ Confirmatur secundo ex eodem S. Doctore 2. 2. *q.* 24. *art.* 4. *ad* 3. vbi inquit: *Quidam dixerunt, charitatem non augeri secundum suam essentiam; sed solùm secundum radicationem in subiecto: sed hi propriam vocem ignorauerunt*: constat autem, quod augeri secundum essentiam est augeri secundum entitatem; quod fieri non valet absque nouæ entitatis additione: ergo qualitas intenditur per additionem nouæ qualitatis.

Respondetur ad argumentum, quod Philosophus solùm docet, idem esse susceptiuum contrariorum, & consequenter, quod sicut ex frigido fit calidum non addendo materiam; sed producendo calorem in eodem subiecto, quod priùs erat frigidum: sic ex calido fiat magis calidum: non per additionem noui subiecti partialis, sed in eodem prorsus subiecto, quod erat minus calidum. In quo distinguit augmentum intensiuum ab extensiuo: quippè ad illud requiritur noua pars subiecti; illud verò in eodem subiecto fit absque partis additione. Cæterum inter productionem calidi, & magis calidi hoc discrimen intercedit, quod cum subiectum primò fit calidum, non supponitur habere calorem, ac proindè potest illud recipere, & actu recipit: quando verò fit magis calidum, supponitur iam habere calorem, & per consequens nequit alium calorem denuò recipere, ne dentur duo accidentia solo numero diuersa in eodem subiecto. Vndè agens non producit in subiecto calido calorem: sed perficit calorem imprimendo ei modum maioris actualitatis; & sic subiectum fit magis calidum.

Ad primam confirmationem respondetur, D. Thom. non admittere in qualitate gradus realiter distinctos, vt constat *ex supra dictis num* 43. benè autem gradus virtualiter, & æquiualenter diuersos: quoniam calor v. g. radicatus, & perfectus per modum vt octo est ita intensus, & perfectus, ac si ibi essent octo calores partiales componentes eundem totalem calorem: potest quæ præstare eosdem effectus, tàm in genere causæ efficientis, quàm in genere causæ formalis. Nomine igitur gradus, solùm significatur tantitas, & determinatio perfectionis in qualitate.

Ad secundam constat *ex supra dictis num.* 36. quod ly *secundum essentiam* significat subiectum intensionis, non terminum eius. In hoc enim distinguitur prima productio charitatis ab eius intensione: quod in prima productionem charitas fit *secundum essentiam*, ly *secundum essentiam* significante terminum productionis; nam ipsa essentia, siue entitas charitatis fit. Cæterum in intensione charitas intenditur *secundum essentiam*, ly *secundum essentiam* determinante subiectum, & non terminum; quia non fit entitatiuè charitas, sed quidam modus, cuius charitas est subiectum, & per quem intenditur, seu perficitur. Nec huic doctrinæ opponitur S. Doctor *q. de Virtutibus, art.* 11. *in solut. ad* 2. & 8. vbi negat, charitatem augeri vt subiectum augmenti: quoniam solùm denegat illi, quod sit subiectum *quod*, & sustentans; minimè verò, quod sit subiectum *quo*, & modificatum, siue perfectum per modum.

54 Arguitur secundo: nam calefactio, cùm primò incipit, & cùm continuatur, est idem motus habens distinctas partes, ex quibus resultat vna calefactio totalis, & magis perfecta: sed cum primò incipit, producit calorem: ergò cùm continuatur, debet producere nouum calorem partialem: alias non dabitur debita proportio inter motum, & terminum illius: at cùm calefactio continuatur, intenditur calor: ergo intensio caloris fit per additionem partis ad partem. ¶ Confirmatur, quia augmentum qualitatis debet fieri eo proportionali modo, quo augmentum quantitatis; siquidem nomen augmenti conuenit per se primò quantitati, & inde deriuatur ad alia, vt docet D. Thom. 1. 2. *q.* 52. *a.* 1. *ad.* 1. sed augmentum quantitatis fit per additionem partis ad partem, vt tradit Aristot. 1. *de Generat. text.* 31. & ex se liquet: ergo augmentum qualitatis fit per additionem gradus ad gradum.

Ad hoc argumentum constat *ex supra dictis q.* 3. si enim calefactio sit motus intensionis propriè dictus,

supponit calorem productũ in subiecto, atque ideò, neque vt incipiens, neque vt continuata producit calorem, sed solùm modum intensionis illius. Si verò calefactio sit motus alterationis particulariter dictæ; efficit cum primò incipit, calorem secundum entitatem: vbi autem supponit illum adæquatè introductum in subiecto, iam non producit calorem, sed modum intensionis: nam licèt calefactio, quantum est de se, produceret calorem, quia tamen supponit iam productum, non producit illum de facto, sed reddit ipsum magis intensum per impressionem modi, quem hactenus exposuimus. Nec requiritur maior proportio inter motum, & terminum illius: quia motus est de genere continuorum, ac proindè queit habere partes formales; quæ tamen non sunt simul in eodem subiecto; cùm inter se non coëxistant: cæterum qualitas nequit habere partes formales: & si illas, cùm intenditur, haberet, iam duo accidentia solo numero distincta essent simul actu in eodem subiecto, quod repugnat. Satis ergo est ad continuationem alterationis, quod continuò attingat qualitatem, tùm producendo eam, tùm efficiendo modum illius.

Ad confirmationem neganda est consequentia, quoniam augmentum propriũ quãtitatis est extensiuum, & in ordine ad diuersas partes subiecti; & consequenter potest, & debet fieri per additionem partis ad partem: augmentum autem proprium qualitatis est intensiuum, seu circa eandem partem subiecti, ac proindè nequit fieri per additionem gradus ad gradum: ne reperiantur in eodem subiecto duo accidentia solo numero distincta.

55 Arguitur tertiò: quia potest Deus separare albedinem niuis à niue, & albedinem papyri à papyro: sed albedo niuis sic separata esset magis intensa, quam albedo papyri: ergo intensio non fit per radicationem in subiecto, sed per additionem gradus ad gradum. Probatur consequentia: quia illæ qualitates, vt supponimus, non essent radicatæ in subiecto.

Respondetur negando minorem cum D. Thom. 1. 2. q. 53. art. 2. ad 3. vbi inquit: *Id quod conuenit accidentibus ex parte subiecti, non autem ex ipsa ratione accidentis, non attribuitur accidenti in abstracto sed in concreto: & huiusmodi est intensio, & remissio in quibusdam accidentibus: vnde albedo non dicitur magis, & minus, sed album.* Et ratio est; quia intensio conuenit qualitatibus ratione modi maioris actuationis, & dominij supra subiectum: quamobrem à subiecto præcisè nequeunt participare prædictum modum, neque denominari actu intensæ. Accedit etiam, qualitatem dici magis, & minus adiectiuè, seu per ordinem ad substantiam: forma autem in abstracto non significatur adiectiuè ad aliud, sed ad modum per se stantis: quare qualitas in abstracto non potest dici intensa, vel remissa.

Replicabis: si scientia Christi Domini, & scientia alterius hominis separarentur ab ipsis, intensior proculdubio foret scientia Christi, quàm illius hominis, cùm sese extenderet ad plura obiecta: ergo qualitas in abstracto, seu separata à subiecto suscipit magis, & minus. Ad hæc: albedo niuis, vt intensa non connectitur cum niue, vt prædicatum essentiale, sed tantum vt quædam proprietas illius: sed potest Deus separare proprietates à substantia, vt patet in quantitate Eucharistica, quæ est proprietas substantiæ corporeæ: ergo potest Deus separare albedinem niuis cum eadem intensione, quam habet in niue.

Respondetur, quòd scientia præter intensionem, quam habet per radicationem in subiecto, sortitur etiam intensionem per habitudinem ad obiectum; quæ proprius appellatur extensio; quia desumitur per ordinem ad diuersas partes obiectiuas, seu distincta obiecti partialia. Scientia igitur Christi Domini separatæ non diceretur intensa priori modo, propter ea, quæ nuper diximus; benè autem modo posteriori: quia habitus secundum se, & in abstracto respicit obiectum, & huiusmodi extensio non significatur adiectiuè: & ideo nil mirum quod conueniat accidenti in abstracto, & significato ad modum substantiæ. Id autem, quod additur facilè diluitur: sunt enim aliquæ proprietates inseparabiles à subiecto, vt videre est in accidentibus vitalibus, quæ, vt vitalia sunt, nequeunt separari à substantia: & ita se habet modus ille, quo qualitates intenduntur; importat nempè actuale dominium qualitatis supra subiectum. Videantur supra dicta n. 52.

56 Arguitur quartò: quoniam id, quod aduenit iusto per aduentum gratiæ, constituit ipsum in ratione obiecti congrui maioris dilectionis diuinæ: sed nullum accidens distinctum à gratia valet hominem reddere obiectum dignum maiori amore Dei; cùm in nullo accidenti reperiatur tanta bonitas, quanta in gratia: ergo augmentum, seu intensio gratiæ fit per additionem nouæ gratiæ. ¶ Confirmatur primò; quia vna visio beatifica potest esse intensior alia: sed hæc maior intensio fit per additionem visionis partialis: ergo. Suadetur minor: quoniam id, quod additur visioni debet esse specialis tendentia in Deum visum: sed tendentia in Deum sub ratione obiecti visi nequit non esse visio saltem, partialis: ergo visio redditur perfectior per visionem sibi additam. ¶ Confirmatur secundò: nam quando duo lumina applicantur eidem medio, producunt in eo lumen intensius: sed ibi dantur duo lumina partialia; siquidem, posito corpore opaco inter vtrumque luminosum, resultant duæ vmbræ: ergo lumen intenditur per additionem.

Respondetur ad argumentum negando consequentiam: quia vt iustus fiat obiectum congruum maioris dilectionis diuinæ, sufficit, quod gratia reddatur magis perfecta per modum sibi superadditum: quamuis enim nihil condistinctum à gratia, & illam non importans nequeat dicere maiorem bonitatem, quam gratia; nihilominus complexum illud ex gratia, & modo illi addito melius, ac perfectius est, quam gratia solitariè considerata, & absque modo radicationis in subiecto. ¶ Ad primam confirmationem neganda est minor, quam probatio inducta non euincit: quoniam visio beata non est vtcumque tendentia in Deum visum, sed est prima, & essentialis tendentia: id autem, per quod visio redditur intensior, solùm est tendentia modalis, seu modus, à quo visio habet tantitatem virtutis ad tendendum in Deum: vnde non sequitur, quod sit visio entitatiuè. ¶ Ad secundam constat ex his, quæ diximus *in lib. 1 Physic. disp. 15. quæst. 4.* quod si vtrumque illud luminosum agit, non producit lumen in eadem parte medij, sed in diuersis: intensio autem debet fieri circa eandem partem: quocircà non infertur dari ibidem vnum lumen intensius, sed lumen extensius, seu productum in pluribus partibus.

57 Arguitur quintò: quoniam qualitatem habere modum maioris radicationis nihil aliud est, quam magis inhærere subiecto, sicut enim radicari est inesse, ita magis radicari est magis inesse; atqui intensio non consistit in maiori inhæsione: ergo neque in modo maioris radicationis. Suadetur minor: nam qualitas remotis impedimentis, inhæret subiecto, quantum potest; siquidem habet inhærendo rationem causæ naturalis: sed etiam si remoueantur omnia impedimenta, non habet omnem intensionem sibi possibilem: ergo intensio qualitatis nequit consistere in maiori eius inhæsione ad subiectum.

Res-

Respondetur negando maiorem: quoniam qualitatem habere modum maioris radicationis, non significat, nec qualitatem, quæ per suam entitatem est apta ad inhærendum, nec modum vnionis, per quem actu inhæreat; sed importat maiorem actualitatem superadditam qualitati, per quam habet vim, magis actuandum subiectum, eique dominandum. Nec oppositum suadet probatio inclusa in maiori: nam radicari, de quo in præsenti, non consistit formaliter in actuali vinculo qualitatis cum subiecto, siue in modo inhærentiæ; sed in modo superaddito qualitati, vt perfectius actuet subiectum. Quamobrem sicut radicari in hoc sensu non est inhærere, ita nec magis radicari est magis inhærere.

58 Arguitur sextò: quia modus radicationis vt quinque, cum aduenit modus vt sex, vel perit, vel non? neutrum dici potest: ergo intensio non fit per modos majoris radicationis in subiecto. Probatur minor: nam in primis nequit perseuerare; aliàs in eodem subiecto darentur duo modi accidentales solo numero diuersi. Deinde non debet perire, tùm quia ignis per eandem calefactionem introducit modum vt quinque, & modum vt sex: sed eadem actio non est productiua, & corruptiua eiusdem rei: ergo ad introductionem modi vt sex non perit modus vt quinque. Tùm etiam, quia ignis multum elaborauit in producendo modum vt quinque: ergo non est verisimile, quod illum destruat; aliàs frustra laborasset. Tùm denique, quia in augmento quantitatis nihil entitatiuè deperditur, sed solùm terminatio minoritatis: ergò pariter in augmento qualitatis non debet destrui modus entitatiuè, sed solùm quoad terminationem.

Respondetur eligendo primam partem dilemmatis; quia modus perfectior continet virtualiter, & eminenter modum minus perfectum, & importat diuersam qualitatis terminationem: quapropter, adueniente modo vt sex, oportet quod pereat modus vt quinque. Et ad primam probationem in contrarium dicendum est, nullum esse inconueniens in eò, quod idem motus producat, cum incipit, aliquem terminum, quem, cum continuatur destruit; ex eò, quod producit terminum perfectiorem, & incompossibilem cum primò: vt videre est in motu locali continuò producente vbicationes, quas tamen etiam continuò destruit, quatenùs producit alias vbicationes cum præcedentibus incompossibiles. Idemque proportionabiliter dicendum est de calefactione continuò producente diuersos modos intensionis. ¶ Ad secundam probationem dicimus, quod sicut, adueniente forma v. g. equi; perit forma embrionis; licet agens in ea formanda multum elaborauit: ita, succedente modo perfectiori, debet perire modus imperfectior, quamvis ignis in eo attingendo non leuem operam dederit. Et ratio est eadem vtrobique, nempè, quia duæ formæ sunt incompossibiles in eadem materia, & duo modi tantitatis determinationis, & radicationis in eadem qualitate. Nec hinc sequitur, quod ignis frustra laborauerit in formando modum minus perfectum: quoniam frustraneum dicitur id, quod non assequitur finem: modus autem imperfectus ordinatur ad perfectiorem, & in eò virtualiter continetur: & ideo quamvis cesset ad productionem modi perfectioris, non dicitur frustra productus: sicut licet media cessent, assecuto fine, non ideò dicuntur frustra adhiberi. ¶ Ad tertiam probationem respondetur negando consequentiam ob manifestam disparitatem: nam quantitas major includit formaliter minorem, vt partem sui, atque ideo cum quantitas fit major, nequit perire quantitas, quæ erat minor: cæterum modus intensionis perfectior continet eminenter modum imperfectiorem; ac proindè adueniente modo vt sex, superfluit modus vt quinque, & consequenter perit. Præterquam quod, licèt in augmento quantitatis non pereat entitas quantitatis, perit tamen modus, & terminatio præexistens: vndè etiam in intensione qualitatis, etsi non destruatur entitas qualitatis: debet nihilominus destrui terminatio prior, & consequenter modus radicationis, qui est ipsa determinatio qualitatis.

59 Sed replicabis: quoniam hinc sequitur, quod si aqua calida vt tria, & frigida vt quinque fiat frigida vt sex, pereat non solùm modus caloris vt tres, sed etiam ipse calor: consequens est absurdum, cum destruat remissionem qualitatis, ad quam requiritur, quod qualitas præexistens non pereat, sed fiat imperfectior: ergo doctrina hactenus tradita falsa est. Sequela ostenditur: nam si in calore vt tres solùm inuenitur vnicus modus intensionis vt tres; hoc ipso, quod in aqua calida pereat ille modus per introductionem frigiditatis vt sex, necessarium est, vt pereat entitatiuè ipse calor: quippè qui remanere non potest absque omni modo radicationis, vt ex se liquet. Nec vim huius replicæ declinabis dicēs, resultare tunc in calore modum vt duo: hoc enim facilè præcluditur, tùm quia nouus ille modus non producitur ab aqua, cum illi sit contrarius, nequè ab igne, cum eius actio jam cessauerit, nequè ab aëre circunstante, cum multoties sit satis frigidus: ergo non producitur nouus modus. Tùm etiam, quia ex suppositione, quod destruatur modus vt tres, nulla est ratio, ob quam debeat potiùs resultare modus vt duo, quam alius modus.

Respondetur negando sequelam, cuius probatio nullius roboris est: quoniam ad introductionem frigiditatis vt sex non perit calor entitatiuè, nec omnis modus eius; sed resultat modus caloris, vt duo, qui compossibilis est cum frigiditate vt sex. Causa autem prædicti modi est ignis, qui introduxit calorem in aqua: cuius actio licèt cessauerit formaliter in se ipsa; perseuerat tamen virtualiter in suo termino, nempè in entitate caloris ibi remanente, & ab ista resultat immediatè nouus ille modus vt duo, sicut de passionibus dimanantibus ab essentia diximus *in lib. Physic. disp* 10. *q.* 5 Ratio autem, quare resultet potius modus vt duo, quam alius modus est: quia calor aquæ petit, & fundat illum modum radicationis, qui est compossibilis cum frigiditate aquæ, & cum quo calor ipse meliùs se habet: vndè cum modus intensionis vt duo, & non maior sit compossibilis cum frigiditate vt sex, & aliàs modus vt duo sit perfectior, quam modus vt vnum; ideo calor aquæ quando introducitur frigiditas vt sex determinatur magis ad modum vt duo, quam ad alios modos, ac proindè resultat potiùs ille, quam alij.

60 Vltimò arguitur: quoniam id, quod acquiritur per intensionem, terminat saltem *vt quo* motum intensionis: sed modus à nobis positus nequit produci per motum intensionis: ergo intensio non fit additione modi, sed per additionem qualitatis ad qualitatem Probatur minor: quia ad continuationem motus requiritur, quod illius terminus habeat diuisibilitatem, & latitudinem, vt sic totus terminus correspondeat toti motui, & pars termini parti motus: atqui motus intensionis est continuus; modus verò à nobis positus est indiuisibilis: ergo impossibile est, quod prædictus motus terminet motum intensionis.

Ad hoc argumentum constant ex supradictis *quæst.* 1. nam, vt ibidem obseruauimus non omnis qualitas fit, aut intenditur per motum successiuum: quod satis apparet in qualitatibus spiritualibus, vt puta gratia, charitate, & scientia quæ sunt capaces veræ intensionis, & nihilominùs non intenduntur per motum physicum, siue successiuum, sed tantum instantaneè & discretò. Vndè motus intensionis continuus, & successiuus dumtaxat

terminatur ad qualitates corporeas, & habentes alia re quisita ad terminandum per se motum. Qualitas autem, hoc ipso, quod corporea sit, habet diuisibilitatem virtualem, & potentialem; valetquè proindè introduci diuisibiliter, ac successiuè in subjecto. Idemquè asserendum est de modo radicationis, ad quem terminatur motus intensionis continuus: nam etiam prædictus modus est corporeus: & habens diuisibilitatem potentialem, vt videre est in calore vt duo, existente in quantitate palmari: nam sicut in toto palmo est idem actu calor, & multiplex in potentia, sic etiam est vnicus actu modus radicationis vt duo, & multiplex in potentia; quippè cùm afficiat totum calorem, & sequatur conditiones illius. Quamobrem sicut calor potuit introduci diuisibiliter, & continuò iuxta diuisibilitatem subiecti, ita & modus radicationis: atque ideò quemadmodum motus alterationis terminatus ad qualitatem est continuus; sic etiam motus intensionis, qui terminatur ad modum.

Nec refert, si objicias, quod intensio debet fieri circa eandem partem; & consequenter debet saluari continuitas, ac successio motus intensionis independenter à diuisibilitate qualitatis, & extensione subiecti. Non inquam, hoc refert, nam cùm dicitur, intensionem fieri circa eandem partem, solum designatur illud, quod acquiritur per intensionem, debere afficere eandem partem, in qua præexistebat qualitas intensibilis, & non exigere nouam partem subiecti: minimè autem significatur, terminum intensionis debere recipi solùm in vna, & indiuisibili parte. Imò verò hoc est impossibile: quoniam id quod superadditur qualitati, & reddit ipsam intensam, debet eam immediatè actuare, ac recipi, ea mediante in subiecto: quocirca sicut ipsa qualitas corporea recipitur diuisibiliter, & informat diuersas subiecti partes; sic & modus radicationis illi superadditus debet diuersas partes actuare, & recipi diuisibiliter: vnde potest, quantum est ex hoc capite, terminare motum successiuum. Distinguitur tamen augmentum intensiuum ab augmento purè extensiuo, quoniam ad extensionem puram requiritur, vt illud, quod de nouo acquiritur, informet nouam partem subiecti, & sit extra illam entitatem, quæ ad augmentum supponitur: intensio autem non petit nouam partem subiecti, neque modus per illam acquisitus est extra qualitatem, quam intendit; sed illam intrinsecè, & formaliter afficit in eademmet parte subiecti, in qua præexistebat. Importat nihilominùs hæc intensio qualitatis corporeæ nonnullam similitudinem cum extensione: quoniam qualitas corporea, & modus radicationis illius, non valent esse in subiecto indiuisibili; sed necessariò expostulant subiectum extensum, & habere partes saltem potentiales: vnde habet sibi annexam extensionem, sed non puram.

QVÆSTIO VII.

De augmento extensiuo habituum.

Habita notitia augmenti conuenientis qualitati ex participatione subiecti, quod propriè appellatur intensio; agendum superest de augmento, illi conuenienti per respectum ad obiectum, quod communiter vocatur extensio iuxta ea, quæ supra obseruauimus *quæst.* 5. Et quamvis huiusmodi augmentum inueniatur in pluribus qualitatibus, quæ ab extrinseco specificantur; potissimè tamen cernitur in habitibus scientificis acquisitis. Quocirca claritatis gratia, vt confusionem, ac prolixitatem vitemus, præsens quæstio ad huiusmodi habitus restringēda est: illius tamen resolutio poterit aliis habitibus propotionabiliter applicari.

§. I.

Resolutio difficultatis ex D. Thoma.

61 Dicendum est primò, extensionem scientiæ ad diuersas conclusiones, siue obiecta partialia non fieri per additionem noui habitus partialis. Hanc statuit expressè Angelic. Doct. 1. 2. q. 54. *art.* 4. his verbis: *Habitus est qualitas simplex non constituta ex pluribus habitibus, et tamsi ad multa se extendat.* Et in solutione *ad* 3. *Ille, qui in aliqua scientia acquirit per demonstrationem scientiam vnius conclusionis, habet quidem habitum, sed imperfectè: cùm verò acquirit per aliquam demonstrationem scientiam alterius conclusionis, non aggeneratur ei alius habitus.* S. Doctorem sequuntur communiter eius discipuli, Caietanus, Conradus, Medina, *loco proximè citato.* Capreolus *quæst.* 3. *Prologi, art.* 1. *conclus.* 1. Ferrara 1. *contra Gentes cap.* 56. Idem amplectuntur ex extraneis Valentia, Valques, Salas, & alij plures, quos refert, & sequitur Gregorius Mart. 1. 2. *q.* 52. *art.* 2. *dub.* 2.

Probatur primò ratione desumpta ex D. Thom. *loco citato*: quoniam ita proportionabiliter extenditur habitus scientificus ad diuersas conclusiones, sicut intellectus ad diuersa obiecta partialia: habitus enim est perfectio potentiæ in ordine ad proprium eius obiectum, ac proindè debet illi in modo extensionis proportionari: atqui intellectus, etsi extendatur ad plura, & valdè diuersa obiecta, est simplex potentia, & non componitur ex potentiis partialibus: ergo, quamvis scientia extendatur ad plures, & diuersas conclusiones, erit vnus simplex habitus, absque additione reali habitus ad habitum. Probatur consequentia: nam ideo intellectus attingens plura obiecta partialia est vna simplex potentia, quia attingit illa sub vna ratione formali *sub qua*: sed etiam scientia attingit omnes suas conclusiones sub vna, & eadem ratione formali *sub qua*, vt statuimus in *Logica disp.* 19. *quæst.* 4. Ergo sicut ad hoc, vt intellectus se extendat ad sua obiecta, non est necessaria additio potentiæ ad potentiam; ita ad hoc, quod scientia extendatur ad suas conclusiones, non erit necessaria additio habitus ad habitum.

Confirmatur, & simul præcluditur tacita quædam euasio: quoniam licet verum sit, quod potentia est principium magis vniuersale, quam habitus; ex hoc tamen solùm sequitur, quod potentia ad plura obiecta se extendat, quam habitus, minimè autem, quod habitus non se extendat ad sua obiecta, etsi pauciora, eo proportionali modo, quo potentia fertur ad plura obiecta: sed potentia attingit plura obiecta sub vna, & eadem ratione formali *sub qua*, & ob hanc rationem est vna, & indiuisibilis qualitas: ergo pariter habitus debet attingere sua obiecta sub eadem ratione formali *sub qua*; & consequenter erit qualitas simplex, nec constituetur ex habitibus partialibus. Sicut quia species intelligibilis Angeli perficit illius intellectum, eique proportionatur, queit repræsentare plura obiecta materialia, & inadæquata sub eadem adæquata, & formali ratione *sub qua*; & consequenter est forma simplex: quamuis intellectus Angeli sit principium magis vniuersale, quam illius species intelligibilis.

62 Secundo suadetur eadem conclusio; nam plures habitus partiales nequeunt vniri inter se ad constituendum vnicum habitum totalem: ergo habitus scientificus non extenditur per additionem habitus ad habitum.

tum. Antecedens suadetur: quia in primis nequeunt habitus partiales vniri per continuationem, tùm quia huiusmodi vnitas solùm inuenitur per se primò in quantitate, & secundariò in rebus quantis: habitus autem scientificus est purè spiritualis, vt ex se liquet. Tùm etiam, quia ea, quæ sunt diuersæ speciei, non valent continuari: sed si darentur habitus partiales, non possent non specie distingui; aliàs darentur in eodem subiecto duo accidentia solo numero distincta: ergo huiusmodi habitus nequeunt vniri per continuationem. Deindè non possunt vniri per modum actus, & potentiæ: quoniam illud, quod in aliquo ordine habet rationem actus, nequit in eodem ordine habere rationem potentiæ: sed quilibet ex illis habitibus est in genere habitus quidam actus, seu forma accidentalis: ergo nequeunt inter se comparari, ac vniri per modum actus, & potentiæ. Denique vniri non possunt per quandam subordinationem, & coordinationem (vt quidam loquuntur) ex eò, quod tendant ad vnum, & idem obiectum totale: quia vel illud obiectum est vnum, & idem in esse scibilis propter eandem rationem formalem *sub qua*; & sic poterit attingi per eundem simplicem habitum, eritquè proindè superflua constitutio ex pluribus habitibus partialibus: vel obiectum est multiplex in esse obiecti, propter plures rationes formales *sub quibus*, & ita specificabit habitus adæquatè distinctos: ac proindè minimè poterit habitibus aliàs diuersis vnitatem coordinationis transfundere.

63 Dicendum est secundò, extensionem scientiæ fieri per additionem modi majoris actualitatis, ac perfectionis. Sic docet D. Thom. 1. 2. *quæst.* 53. *art.* 2. *ad* 1. vbi inquit: *Habitus secundum se consideratus est forma simplex, & secundum hoc non accidit ei diminutio, sed secundum diuersum modum participandi, qui prouenit ex indeterminatione potentiæ ipsius participantis, quæ scilicet diuersimodè potest vnam formam participare, vel quæ potest ad plura, vel ad pauciora extendi*. Idem tradunt communiter Thomistæ, quos proindè superfluum foret in particulari referre.

Fundamentum est: quia non potest aliquid fieri perfectius absque additione alicuius entitatis, vel modi, vt suprà ostendimus *num.* 49. sed cùm habitus extenditur ad nouam conclusionem, fit perfectior, & actualior: ergo nequit eius extensio fieri sine additione alicuius nouæ entitatis, vel modi: at non extenditur per additionem habitus, seu entitatis partialis, vt constat ex proximè dictis: ergo extenditur per additionem modi.

Confirmatur: nam sicut habitus habet suam latitudinem intensiuam per ordinem ad subiectum; sic habet latitudinem extensiuam per habitudinem ad obiectum: sed vt habitus magis accedat ad subiectum, sufficit, & requiritur modus majoris radicationis, seu intensionis: ergo ad hoc, quod habitus magis accedat ad obiectum per extensionem ad nouas conclusiones, sufficit, & requiritur modus nouæ extensionis ei superadditus.

§. II.

Soluuntur argumenta contraria.

64 OPpositam opinionem asserentem, scientiam totalem attingentem obiectum adæquatum esse habitum compositum ex pluribus habitibus partialibus tendentibus in diuersa obiecta inadæquata defendunt Scotus *in* 2. *distinct.* 3. *quæst.* 15. Aureolus, Gabriel, Marsilius, & alij, quibus subscripsit Suarez *disp.* 44. *Metaph. sect.* 11.

Probatur primò authoritate D. Thom. 1. 2. *q.* 52. *art.* 2. vbi negans, augmentum qualitatis intensiuum fieri per additionem statim id concedit augmento extensiuo dicens: *Sed quia quadam accidentia augentur secundum se ipsa, vt suprà dictum est, in quibusdam eorum fieri potest augmentum per additionem, &c. similiter, & scientia potest augeri secundum se ipsam per additionem, sicut cùm aliquis plures conclusiones Geometriæ addiscit*. Si autem augmentum extensiuum fieret per solum modum extensionis, non distingueretur augmentum extensiuum ab intensiuo per hoc, quod istud fiat absque additione, secùs verò illud: ergo ex mente D. Thom. extensio habituum, non fit per solum modum, sed per additionem noui habitus partialis.

Respondetur, quod etsi augmentum, tàm intensiuum, quàm extensiuum fieri non valeat per additionem qualitatis ad qualitatem, vel habitus ad habitum; attamen in hoc distinguuntur, quod in intentione, nec modus additur modo, sed ad impressionem vnius alter necessariò destruitur, vt vidimus *quæst. præced.* Cæterùm in extensione habitus ad diuersas conclusiones, modus superadditur modo præexistenti, & vterque simul est in eodem habitu. Ob quam differentiam meritò asseruit S. Doct. intensionem qualitatum fieri absque additione; in extensione verò habituum aliquam additionem interuenire.

65 Sed contrà arguitur secundò: quoniam vel prædicti modi extensionis distinguuntur solo numero, vel distinguuntur specie? si dicatur primum: ergo jam duo accidentia solo numero distincta, inueniuntur in eodem subiecto. Si eligatur secundum: ergo non poterunt vniri inter se, neque cum habitu ad constituendam vnam, & eandem scientiam totalem; siquidem tàm habitus, quàm quiuis ex his modis habet rationem actus, & formæ, ac proindè non poterunt inter se vniri per modum actus, & potentiæ. Vnde ratio à nobis facta *n.* 62. contra oppositam sententiam retorquetur valet aduersus nostram opinionem.

Respondetur eligendo secundam partem dilemmatis: quoniam ij modi producuntur per actus scientificos specie diuersos, & tendunt ad distincta obiecta partialia specie differentia. Obiecta enim, quæ attinguuntur ab habitu sub ratione quadam communi, & ideò non impertiuntur habitui multiplicitatem specificam, respiciuntur ab actibus, & modis sub rationibus magis limitatis, ac proindè queunt illis diuersas species trasfundere. Porrò modi non vniuntur inter se per modum actus, & potentiæ; sed omnes comparantur per modum actus ad habitum, quem modificant: & consequenter vniuntur in quodam tertio. Nam licèt scientia habeat rationem actus, & formæ respectu intellectus; nihilominùs in comparatione ad modos, & in ordine extensiuo habet rationem potentiæ: quia quamuis per suam entitatem sit extensibilis, non est tamen actu extensa; sed indiget peculiari modo superaddito sibi, vt inclinetur, ac determinetur ad particularia obiecta. Neque hinc sequitur, posse eodem modo vniri habitus partiales, quatenùs recipiuntur in eodem intellectu: quoniam habitus, & potentia constituunt lineas adæquatè diuersas, & consequenter vnio habituum cum potentia nequit deseruire, vt habitus dicantur vniri inter se aliquomodo intra propriam lineam. Modus autem extensionis reducitur ad eandem lineam habitus, quem modificat; & cum quo saltem largè, identificatur: vnde queunt plures modi vniri per se in eodem habitu, tanquam in vnico tertio.

66 Tertiò arguitur: nam ideò extensio habitus non fieret per additionem habitus, quia habitus debet proportionari potentiæ, & ista extenditur ad sua obiecta absque additione potentiæ; sed hæc ratio est nulla: er-

go.

go. Suadetur minor: quia potentia non indiget nouo modo, vt extendatur ad obiecta partialia sibi connaturalia: & tamen ex hoc non infertur, quod habitus valeat extendi ad distincta obiecta absque additione modi: ergo ex eo, quod potentia extendatur absque additione potentiæ, non rectè colligitur, quod habitus extendatur absque habitus additione.

Respondetur negando minorem, ad cuius probationem dicendum est, potentiam, v. g. intellectum esse proprietatem fluentem ab anima inuariabiliter, & ideò ex vi suæ primæ productionis oritur cum omni extensione, quam circa proprium obiectum valet habere in actu primò radicali: quapropter non indiget aliquo modo sibi superaddito, vt in actu primo inclinetur, seu determinetur ad obiecta sibi connaturalia; sed solum actuali operatione, per quam illa attingat in exercitio. Cæterùm habitus naturales produntur per nostros actus: Et quamuis omnes actus, qui versantur circa obiectum alicuius habitus, attingant idem formale obiectum; nullus tamen actus in particulari, & specie materiali ab alijs distinctus extenditur ad obiectum materiale alterius; sed ob suam limitationem determinatur ad obiectum proprium sibi. Vnde fit, quod quilibet actus, ex quo capite attingit idem formale obiectum in esse scibilis, nequeat generare habitum diuersæ speciei; ac proindè si illum inueniat productum, nullum habitum efficiet: ne vel semel factum iterùm producat, vel duo accidentia solo numero diuersa inueniantur in eodem subiecto. Sed ex quo capite vnus actus non se extendit ad obiectum particulare alterius, nequit producere habitum, vt extensum ad tale obiectum; & per consequens requiritur actus nouus, à quo recipit habitus nouum modum, per quem extenditur in actu ad obiectum prædicti actus. Quamobrem etsi intellectus, & habitus debeant proportionari in hoc, quod vterque sit qualitas simplex, seu non composita ex potentijs, ac habitibus partialibus, vt suprà ostendimus *num.* 61. nihilominùs quoad modum extensionis habent differentiam, quam super assignauimus.

67 Quartò arguitur, & simul impugnatur præcedens solutio: nam habitus v. g. scientia ponitur ad vincendum difficultates occurrentes in attingentia proprij obiecti: sed intra latitudinem eiusdem scientiæ sunt plures, ac diuersæ difficultates; quandoquidem, acquisita scientia circa primam conclusionem, adhuc datur difficultas circa vigesimam, & quadragesimam: ergo vt scientia extendatur ad omnes conclusiones, requiruntur plures habitus partiales. ¶ Confirmatur primò: quoniam habitus naturales generantur per actus: atqui intra latitudinem vnius scientiæ v. g. Philosophiæ dantur actus specie distincti; siquidem diuersus specie est actus, quo ostenditur, mixtum esse corruptibile, quia constat ex contrarijs, ab eo, quo demonstratur, ignem esse leuem ex paucitate materiæ: quippè cùm ij actus attingant diuersa obiecta, & per distincta media formalia: ergo generant distinctos habitus partiales, & consequenter extensio habitus fiet per additionem habitus ad habitum. ¶ Confirmatur secundò: nam per secundum actum scientificum acquiritur aliqua facilitas, vt experientia constat: sed habitus consistit in hac facilitate: ergo generatur aliquis habitus partialis; & consequenter extensio scientiæ non fiet per solam additionem modi, sed per additionem habitus.

Respondetur ad argumentum, quod habitus ponuntur ad vincendas difficultates formales prouenientes ex obiecto, & actu adæquatis; secùs verò ob diuersos actus inadæquatos, & obiecta materialia: cùm autem per primum actum attingitur proprium obiectum habitus, jam deuincitur difficultas formalis; siquidem jam attingitur propria ratio *sub qua* prædicti habitus: vnde non superest noua difficultas formalis adæquata; sed tantùm adest difficultas materialis ob defectum extensionis ad obiecta inadæquata. Cæterum, vt hæc difficultas superetur, non est necessarium ponere nouum, ac distinctum habitum; sed sufficit, quod habitui præexistenti imprimantur noui modi, quibus medijs determinetur intrinsecè ad obiecta inadæquata.

Ad primam confirmationem respondemus, quod habitus, neque specificatur, neque generatur per actus materialiter acceptos, & prout præcisè pertinent ad ordinem entis; sed per eosdem formaliter sumptos, quatenùs pertinent ad ordinem scientificum, & attingunt obiectum in esse scibilis. Quamuis autem intra latitudinem eiusdem habitus dentur actus specie distincti in esse entis ob diuersa obiecta, quæ attingunt; nihilominùs omnes illi actus constituunt vnum, & eundem actum adæquatum in esse scibilis, quia respiciuntur ab habitu sub eadem ratione formali *sub qua*: quocircà non generant necessariò diuersos habitus; sed vel generant habitum, cùm illum non supponunt productum, vel si supponant productum, imprimunt ei nouos modos, quibus determinatur, & extenditur ad diuersa obiecta inadæquata. Et hoc pacto se habent illi actus, qui in hac confirmatione referuntur: distinguuntur enim specie ob diuersa obiecta, quæ licèt sint inadæquata respectu habitus, adæquantur actibus materialiter acceptis, & in esse entis: at ijdem actus constituunt eundem actum adæquatum in esse scibilis, ac proindè non producunt diuersos habitus. Per quod etiam patet ad secundam confirmationem: nam id, quod per secundum actum scientificum acquiritur, non est noua facilitas formalis in ordine ad obiectum adæquatum specificans, in qua facilitate sita est essentia habitus; hæc enim supponitur acquisita: sed est extensio facilitatis præexistentis, seu habitus jam acquisiti, & in ordine ad obiectum inadæquatum. Ad huiusmodi autem extensionem non requiritur productio habitus partialis; sed sufficit impressio noui modi. Videantur quæ diximus *in Logic. disp.* 19. *quæst.* 4. ex quibus facilè occurritur alijs difficultatibus, quæ possunt suboriri in præsenti; vnde in eis enucleandis non immoramur.

68 Vltimò arguitur: quoniam vnus, & idem simplex, habitus nequit corrumpi, & non corrumpi, vt patet ex terminis, sed habitus scientificus potest corrumpi circa vnam conclusionem, & non circa aliam: ergo habitus attingens vtramque, non est simplex qualitas, sed coalescit ex diuersis habitibus partialibus, & ratione eorum queit extendi, vel non extendi ad distinctas conclusiones. Minor suadetur: quia frequenter quis obliuiscitur vnius conclusionis, & non alterius; patiturque proindè magnam difficultatem circa vnam, & non circa aliam: ergo habitus (qui in facilitate consistit) corrumpitur circa vnam conclusionem, & perseuerat in ordine ad alteram.

Confirmatur primò: nam si habitus circa primam conclusionem, & habitus circa sexagesimam foret idem simplex habitus, tunc per eundem habitum expelleretur error circa primam conclusionem, & error circa sexagesimam; quippè cùm idem simplex habitus debeat habere idem contrarium: consequens est falsum; siquidem valet quis habere scientiam primæ conclusionis, & errorem circa sexagesimam, vt patet experientia: ergo habitus attingens vtramque conclusionem non est simplex, sed componitur ex habitibus partialibus. ¶ Confirmatur secundò: quia si vnus, & idem simplex habitus ratione diuersorum modorum extenditur ad omnes suas conclusiones, deperdito habitu circa primam conclusionem, corrumperetur omninò quoad suam

entita-

entitatem, & consequenter quoad omnes conclusiones; siquidem habitus fuit productus per primam demonstrationem circa primam conclusionem à qua proinde dependet: hoc autem satis apparet absurdum: ergo, &c.

Ad argumentum neganda est minor: quoniam nequit habitus corrumpi entitatiuè circa vnam conclusionem, quin pereat circa omnes; cùm sit eadem simplex qualitas. Nec probatio in contrarium vrget: illa enim difficultas, quam quis experitur in attingentia conclusionis, cuius est oblitus, non oritur ex defectu inclinationis ad obiectum formale specificans; sed ex defectu modi extensionis ad illam conclusionem particularem. Quapropter adueniente illo modo extensionis, vincetur prædicta difficultas; non quidem à solo modo, vel à solo habitu; sed ab habitu, vt determinato per modum.

Ad primam confirmationem dicimus, habitum scientificum, & errorem illi oppositum non habere contrarietatem perfectam, neque se expellere actu, nisi quatenùs sunt sub statu perfecto, & vterque extenditur ad idem obiectum materiale, & formale. Ad quod requiritur non sola, ac nuda entitas habitus, sed etiam modus; siue, quod idem est, requiritur habitus, vt determinatus per modum extensionis. Vnde cùm habitus scientificus queat carere modo extensionis ad sexagesimam conclusionem, optimè fieri potest, quod detur scientia primæ conclusionis, & error circa sexagesimam, & ideo neganda est sequela.

Ad secundam confirmationem dicendum est, nullum esse absurdum in eo, quod deperdita scientia primæ conclusionis, quæ se habeat, vt primum principium respectu aliarum, destruatur habitus scientificus quoad omnes conclusiones, atque ideo secundum suam entitatem. Nam hoc ipso, quod quis nesciat resoluere conclusiones alicuius scientiæ vsque ad prima principia, nequit habere substantialiter scientiam; & consequenter necesse est, quod habitus pereat entitatiuè.

DISPVTATIO V.

De Nutritione.

HABITA sufficienti notitia generationi in communi, rectus ordo postulat, vt de nutritione; & augmentatione, quæ ad rem genitam sequuntur, cum Arist. disputemus. Et quia nutritio augmentationem præcedit, priùs de illa disserendum est. Quamvis autem possemus plura dubia excitare, tàm circa nutritionem, quàm circa potentiam nutritiuam; nonnulla tamen reseruabimus libris de Anima, vbi propriam sedem habent, ea tantum in præsenti tangentes, quæ conueniunt nutritioni, quatenùs augmentationem concomitatur: sub hac enim ratione contemplatur illam Philosophus *in hoc libro*. sed quia ad perfectam intelligentiam eorum, quæ ad nutritionem spectant, opus omnino est priùs determinare, an substantia corporea habeat intra proprium genus partes integrales actu distinctas: hac quippè difficultate non deuicta; impossibile est designare terminum *ad quem* nutritionis: idcircò ante alia dubium istud versabimus, ac decidemus. Cuius exacta resolutio pendet ex pluribus, quæ *in libris Physicorum* statuimus; quamobrem noluimus illam anteuertere in Logica, & plurimum confert præcip... ad notitiam nutritionis, quocirca huic disputationi attexendam fore censuimus.

QVÆSTIO I.

An substantia corporea habeat intra proprium genus partes integrales actu distinctas.

POssemus quidem quæstionem hanc vtpotè valde grauem, & implexam longiùs producere; cum noua fundamenta aperiendo in propriæ sententiæ patrocinium, cum noua tela intorquendo in aduersam opinionem. Id verò minimè nobis in animo est: & quia non excogitandi noua, sed colligendi antiqua munus demandatum habemus: & quia vetera sufficiunt, nouo tamen ordine digesta; ac perspicuitate vestita. Supponimus autem in præsenti, quod substantia corporea completa componitur ex partibus physicis, nimirum materia, & forma: & dubitamus, an ipsæ partes physicæ v. g. materia prima componantur ex partibus integralibus, distinctis actu intra genus substantiæ, atque ideo substantialiter? an verò omnis multitudo actualis partium integralium sit formaliter accidentalis, & de linea quantitatis.

§. I.

Vera sententia, & primum illius fundamentum.

1 DIcendum est, substantiam corpoream non habere partes integrales distinctas actu, & formaliter intra genus substantiæ. Hanc assertionem frequenter docent Arist. & D. Thom. quorum testimonia ideo in præsenti non congerimus, & recensemus, quia totam hanc questionem in suis locis pro oportunitate exornabunt. Eandem amplectuntur grauiores Thomistæ, Capreolus *in* 2. *dist.* 18. *q.* 1. *art.* 3. *ad* 4. Caietanus 1. *p. q.* 52. *art.* 1. Ferrara. 1. *Physic. q.* 4. Soncin. 5. *Metaph. q.* 19. Sanchez Sedeño *lib.* 5. *Logicæ quæst.* 15. *concl.* 7. Nazarius 1. *p. q.* 30. *art.* 2. *in formatione textus* N. Salmantic. *tom.* 1. *tract.* 1. *disp.* 2. *dub.* 2. *& sequent.* Vnde meritò

nam in primis ex partibus physicis, nempè materia, & forma constitueretur totum physicum completum, & in actu: deinde ex partibus integralibus, capite videlicet, collo, pectore, & alijs coalesceret totum integrale completum, & in actu: ergo si in homine præter partes physicas darentur partes integrales, non posset non homo esse duplex compositum completum, & in actu.

4 Respondebis primò, quod licèt duo entia completa, & realiter distincta nequeant vnum ens per se constituere: duo tamen composita solùm virtualiter, aut per rationem diuersa benè possunt constituere, vel potiùs esse vnum ens per se: quia hoc ipso, quod non distinguantur realiter, non sunt absolutè duo composita, aut entia in actu; sed vnum ens. Homo autem, vt compositus ex partibus physicis, non distinguitur realiter à se ipso, vt constituto ex partibus integralibus; sed sola ratione, vel virtualiter: quocircà licèt habeat partes physicas, & integrales potest esse realiter vnum ens per se.

Sed contra: nam illa composita realiter distinguuntur, quorum omnes, & singulæ partes distinguuntur realiter; cùm entitas totius non sit alia ab entitate partium vnitarum: atqui partes physicæ, & integrales realiter differunt: ergo compositum physicum, & compositum integrale realiter distinguuntur. Minor probatur: quia partes physicæ sunt materia, & forma; partes verò integrales sunt v. g. os, & caro: constat autem, quod materia non est realiter os, neque forma caro, aut è conuerso: ergo partes physicæ, & integrales distinguuntur realiter inter se.

Dices, maiorem primi syllogismi esse falsam, quia partes physicæ hominis differunt realiter ab eius partibus metaphysicis, quæ sunt genus, & differentia; siquidem materia non est realiter *animal*, neque forma rationale, aut è conuerso: & tamen in homine totum physicum, & metaphysicum non differunt realiter: vnde non verificatur vniuersaliter illa tota distingui realiter, quorum singulæ partes realiter distinguuntur. ¶ Hæc tamen instantia veritatem illius maioris non infringit, sed exaggerat: ideo enim totum physicum, & metaphysicum non distinguuntur realiter inter se, quia partes metaphysicæ non sunt verè, & realiter partes inter se diuersæ; sed quælibet est ipsum totum ex parte rei conceptæ, & significat, atque importat totam essentiam hominis, & consequenter ipsas partes physicas. Si autem partes metaphysicæ essent veræ partes, & distinguerentur realiter à partibus physicis; non possent non totum physicum, & totum metaphysicum differre realiter inter se; siquidem totum non distinguitur realiter à partibus vnitis. Vnde cum partes integrales (quas Aduersarij admittunt dari in essentia hominis, & intra genus substantiæ) sint partes rigorosæ, & differant realiter à partibus physicis, nequit non totum physicum distingui realiter à toto integrali.

5 Respondebis secundo, quod licet compositum physicum, & integrale, si referantur ad suas partes, sint quædam tota; nihilominus, si comparentur ad essentiam totalem hominis, sunt quædam partes, quoniam substantia corpora completa debet constitui, tùm ex totalitate physica, tùm ex totalitate integrali. Ea autem, quæ secundum vnam rationem sunt tota, benè possunt secundum aliam considerationem esse partes, ex quibus proindè resultet vnum ens per se.

Sed contra: nam licèt id, quod in vno ordine est totum, queat in alio ordine esse pars; & ideo humanitas v. g. quæ in linea essentiæ est quid completum, potest esse quasi pars in linea subsistendi, & compleri per subsistentiam à se distinctam; implicat tamen, quod aliquid in eodem ordine sit simul totum, & pars; qua ratione humanitas, quæ in linea essentiæ est totum, nequit in eadem linea esse pars, vel vniri cum alia essentia in ordine ad constituendam vnam essentiam totalem: atqui totum physicum pertinet ad lineam essentiæ, & est in hac linea simpliciter totum: ergo implicat, quod in linea essentiæ habeat rationem partis, & vniatur cum alio toto integrali in ordine ad constituendum aliam essentiam totalem, & per se vnam: ergo si homo in sua essentia includeret partes physicas, & partes integrales, complecteretur què proindè totalitatem, tùm physicam, tùm integralem, non posset esse vnum ens per se.

Confirmatur: quia totum, quod est ens per se, importat partes simpliciter vnitas: sed totum physicum, & totum integrale nequeunt vllo modo inter se vniri: ergo ex illis nequit resultare vnum ens per se. Minor suadetur: nam in primis nequeunt vniri per modum actus, & potentiæ, siue compositione physica, tum quia totum physicum nequit in compositione physica habere rationem partis: tùm quia totum integrale non est pars physicæ, seu physicæ compositionis, vt liquet ex terminis. Nequeunt deinde vniri per continuationem, seu in ordine ad constituendum totum integrale, tùm quia totum integrale nequit simul esse pars integralis: tùm quia totum physicum non spectat ad compositionem integralem: tùm quia continuatio pertinet per se ad solùm genus quantitatis.

Dices, vtrumque totum constituere vnum ens per se, siue vnum suppositum: quia non afferunt diuersas existentias, & subsistentias; sed per vnicum, & indiuisibile esse existunt, ac subsistunt: qua de causa ex humanitate Christi Domini, & subsistentia Verbi Diuini constituitur vnum ens per se in genere substantiæ. ¶ Sed hoc nihil est: *primò*, quia hæc euasio iam admittit, quod ex toto physico, & toto integrali non fit vnum ens per se in linea essentiæ. *Secundò*, nam *esse* totius resultet ex vnione partium: ergo nequit ex toto physico, & toto integrali resultare vna existentia, nisi priùs totum physicum, & integrale vniantur inter se, & fiant substantialiter vnum. *Tertiò*, quoniam quælibet essentia totalis affert, naturaliter loquendo, suam propriam existentiam: sed totum physicum, & integrale important duas essentias totales, vt constat ex dictis: ergo afferunt diuersas existentias, & consequenter non poterunt vniri, & constituere vnum ens per se adhuc in linea existendi. Humanitas autem Christi Domini, & substantia Verbi Diuini non comparantur vt duæ essentiæ totales; sed vt essentia, & terminus essentiæ: valentquè proinde constituere vnum suppositum, & ens per se in genere substantiæ.

§. III.

Expenduntur aliæ rationes pro nostra assertione.

6 Tertiò probatur eadem cōclusio alia ratione satis efficaci: quoniam partes integrales materiæ primæ, si essent intra lineam substantiæ actu distinctæ, non possent inter se vniri aliqua vnione reali: ergo materia prima, & idem est de quacumquè substantia corporea, non habet intra suam lineam partes integrales actu diuersas. Consequentia est euidens: nam partes inter se non vnitæ non componunt vnum ens per se; sed sunt simpliciter multa: quandoquidem multitudo nihil aliud re ipsa est, nisi plures entitates inter se non vnitæ. Antecedens autem suadetur discurrendo per omnia genera

nera vnionum, quæ possent inter prædictas partes excogitari: nam in primis nequeunt vniri compositione physica, seu per modum actus, & potentiæ: quia partes materiæ, si darentur, omnes essent eiusdem rationis, & neutra haberet rationem actus. ¶ Deindè non valent vniri *penetratiuè*, vt aliqui Moderni loquuntur: tùm quia penetratio, & impenetratio sumuntur per habitudinem ad locum; siquidem ea dicuntur penetrari, quæ eidem loco coëxistunt: sed substantia secundum se sumpta, non dicit ordinem ad locum: ergo partes eius nequeunt in propria linea vniri penetratiuè. Tum etiam, quoniam penetratio non est aliqua vera vnio sufficiens ad constituendum vnum ens per se; qua de causa, etsi duo corpora penetrentur, manent simpliciter non vnita, & sunt simpliciter plura: ergo partes integrales materiæ non possent per penetrationem vniri in ordine ad constituendum aliquod ens simpliciter vnum. ¶ Præterea nequeunt prædictæ partes vniri per continuationem medijs indiuisibilibus quantitatis; vt alij iuniores autumant: tum quia potest dari substantia corporea sine quantitate. Tum quia partes substantiales copulatæ nexu accidentali includunt res spectantes ad diuersa genera; & consequenter sunt ineptæ ad constituendum vnum ens per se. ¶ Denique partes integrales materiæ non valent inter se vniri per continuationem medijs indiuisibilibus substantialibus: nam vel huiusmodi indiuisibilia sunt pura potentia; & sic non poterunt vnire partes materiæ: vnio quippè habet rationem actus respectu eorum, quæ vnit, vel saltem respectu extremi, quod afficit. Aut prædicta indiuisibilia sunt actus; & sic materia prima non erit pura potentia; sed habebit ex se, & intra propriam lineam actualitatem, imò plures actus: quod est omnino falsum, vt constat ex dictis *in libr. Physic. disput. 3. quæst. 2.* Adde eos, qui ponunt prædicta indiuisibilia continuatiua, & substantialia, ponere etiam lineas substantiales, & superficies substantiales: quod tamen innititur soli imaginationi non distinguenti inter substantiam corpoream, & quantitatem. Vnde prædicta euasio impugnatione non egeat, cum se apertè prodat falsam, futilem, & à mente Philosophorum extorrem. Maneat igitur, nullam esse excogitabilem vnionem realem inter partes integrales materiæ; & consequenter repugnare prædictas partes actu distinctas in genere substantiæ.

7 Vltimò probatur opinio nostra eneruando præcipuum fundamentum aduersæ: nam si substantia corporea haberet in suo genere partes actu distinctas, maxime vt posset recipere partes quantitatis: sed ex hac ratione potius colligitur oppositum: ergo non est necessarium, quod substantia corporea habeat in suo genere partes integrales actu diuersas. Probatur minor: quia subiectum non habet ex se substantialiter, & entitatiuè illum effectum, quem illi impertitur forma accidentalis: hac quippè de causa, vt substantia fiat alba accidentaliter per albedinem, non debet esse priùs alba entitatiuè, & substantialiter per se ipsam; & vt anima recipiat intellectum, non debet præhabere in se intellectum substantialem, & entitatiuum: ergo vt substantia queat recipere partes integrales à quantitate, non requiritur, quod habeat partes integrales à se ipsa, vel in genere substantiæ.

Confirmatur, & declaratur primò: nam vt substantia corporea recipiat à quantitate extensionem in ordine ad locum, non est necessarium, quod sit per se ipsam, & in genere substantiæ extensa in ordine ad locum; imò verò si substantia per se ipsam esset extensa localiter, seu actu repleret locum, neutiquam daretur alia extensio accidentalis in ordine ad locum: quandoquidem accidentia non instituuntur propter se ipsa, sed ob indigentiam substantiæ, & vt communicent illi eos effectus, quos ex se non habet: ergo pariter, vt substantia recipiat à quantitate partes integrales, siue extensionem in ordine ad se, non oportet, quod sit extensa in ordine ad se, vel quod habeat partes entitatiuas. Nam quemadmodum benè concipitur, quod ante quantitatem substantia non habet actu extensionem in ordine ad locum; sed capacitatem recipiendi illam: ita rectè intelligitur, quod ante quantitatem non habet actu extensionem in ordine ad se, siue partes integrales; sed solùm capacitatem ad illas recipiendas. Et qui hoc non concipiunt, non discernunt inter substantiam corpoream, & quantitatem; sed eas confundunt.

Confirmatur, & declaratur ampliùs: nam Auctores oppositi imaginantur, nos ponere substantiam corpoream esse inextensam, & indiuisibilem adinstar Angeli; in quo planè decipiuntur: Angelus enim neque habet partes in se ipso, neque capacitatem, vt recipiat partes accidentales à quantitate; atque ideo est indiuisibilis, non solùm entitatiuè, sed etiam subiectiuè, seu denominatiuè. Substantia autem corporea licet non habeat in se partes integrales de genere substantiæ; habet tamen capacitatem recipiendi partes accidentales à quantitate: & consequenter dominatur actu diuisibilis, & extensa; licet non in proprio genere substantiæ. Sicut quamvis substantia corporea non sit in proprio genere substantiæ alba entitatiuè; queit nihilominus fieri alba denominatiuè, per formam accidentalem ei superadditam: quod tamen Angelo repugnat.

Ad hæc: quantitas non recipitur in sola materia prima, sed in toto composito, ac proinde afficit, tanquam subiecto *quo* formam substantialem, vt pluribus ostendimus supra *disp. 2. quæst. 6.* & tamen forma animalium perfectorum est indiuisibilis, nullasque habet partes entitatiuas, vt docent communiter omnes Thomistæ, & tenet nobilior philosophorum pars, nosque statuemus *in lib. de Anima, disput. 4. quæst. 4.* ergo nulla est repugnantia in eò, quod substantia careat in proprio genere partibus integralibus; & nihilominus recipiat, ac sustentet per modum subiecti *quo*, vel *quod* partes integrales quantitatiuas.

§. IV.

Consectaria præcedentis doctrinæ, quæ viam simul sternunt, vt argumentis occurratur.

8 Ex dictis infertur primò, quod si Deus conseruaret substantiam corpoream nudam ab omni quantitate; tunc prædicta substantia maneret indiuisibilis, & nulli loco coëxisteret actu. Ratio est perspicua; quoniam substantia materialis nullas habet ex se partes integrales; sed illas mutuatur à quantitate: ergo sublata quantitate, nullas haberet partes; ac proinde maneret indiuisibilis. Cumque illud, quod est indiuisibile, nequeat coëxistere, & commensurari loco; fieret consequenter, quod prædicta substantia nullibi existeret. Quam doctrinam tradit Angelic. Doctor, *4. contra Gentes, capite 65.* vt *supra numero primo* vidimus. *& prima parte quæstione 50. articulo primo*, vbi inquit: *Materiam autem diuidi in partes non conuenit, nisi secundum quod intelligitur sub quantitate: qua remota remanet substantia indiuisibilis, vt dicitur primo Physicorum.* Et *quodl. 9. quæstione 9. articulo primo*: ait: *Diuersitas partium non intelligitur in materia non intellecta diuisione, neque diuisio non intellecta dimensione: quia substantia, quantitate sublata, remanet indiuisibilis, vt dicitur primo Physicorum.* Idem repetit *in 2. dist. 32. quæst. 1. art. 1.* & ali-

& alibi. Ex quibus valde confirmatur nostra conclusio: quia omne totum est actu diuisibile in partes, ex quibus actu constituitur: ergo si substantia corporea haberet ex se partes integrales actu distinctas posset per se, & ratione sui diuidi in illas: atqui substantia, remota quantitate, manet indiuisibilis: ergo non habet ex se partes integrales substantiales, sed solùm recipit à quantitate partes accidentales, & formaliter quantitatiuas.

9 Obijcies: si ab aqua existente in vase auferatur quantitas, adhuc substantia manebit in vase; siquidem nec destructa est, nec aliò migrauit: ergo substantia sublata quantitate, dicit habitudinem ad locum, ac proinde adhuc remanet diuisibilis, & extensa. ¶ Hanc tamen phantasiam acutè dispellit Caiet. 1. p. q. 50. art. 2. dicens: *Ad exemplum, quod adducitur de aqua existente in vase remota quantitate; dicitur, quod imaginatio in hoc decipitur: quoniam seclusa quantitate, aqua illa nusquam remaneret: quia nullam habitudinem haberet ad locum. Et ideo non oportet quaerere, quò ierit; sed vas plenum aëre reperietur, aqua indiuisibili reddita, & nusquam existente. Sicut si poneretur à Sorte remoueri quantitatem, tunc non haberet partes integrales, scilicet cor, hepar, caput, &c. quia remaneret substantia indiuisibilis: & tamen imaginamur, quod remanet Sortes* (intellige vt totum integrale) *vnde istis imaginationibus non est credendum*. Obserua tamen, quod licèt illa aqua non maneret, nec in vase, nec alibi sicut locatum in loco: existeret tamen in vniuerso sicut pars in toto.

10 Infertur secundò, substantiam corpoream, etsi actu existat sub quantitate, nullas habere partes substantiales integrales actu, & formaliter distinctas intra lineam substantiae; sed omnem multitudinem partium integralium esse pro formali, & in recto de genere quantitatis. Ratio est: quia substantia corporea non habet ex se partes integrales actu distinctas: ergo solùm potest habere partes integrales à quantitate: sed haec nequit conferre illi partes integrales actu distinctas in genere substantiae: ergo, etsi substantia quantitati actualiter subset; nullas tamen partes habet integrales substantiales, siue ad genus substantiae pro formali pertinentes. Probatur minor: quia forma accidentalis, qualis est quantitas nequit communicare subiecto effectum substantialem: ergo licèt quantitas conferat substantiae corporeae partes; eae tamen non sunt formaliter, & in recto substantiales, sed sunt entitatiuè accidentales: quia sunt realiter ipsa quantitas communicata subiecto. Vnde, etsi aliquando dicatur, substantiam habere partes substantiales, vtputa, caput, cor, brachium, &c. Locutio non est formalis; sed solùm materialis, & denominatiua reddens hunc sensum: id quod substat his partibus, & eas recipit, est substantia. Quemadmodum enim annulus dicitur aureus: quia importat de materiali aurum recipiens figuram, seu formam annuli; siue quia componitur ex auro, tanquam ex subiecto, & ex illa figura accidentali, tanquam ex forma: ita similiter os, & caro dicuntur partes substantiales, quia important de materiali substantiam recipientem propriam quantitatem, & figuram ossis, & carnis; siue quia os, & caro componuntur ex substantia, tanquam ex subiecto, & ex partibus quantitatis simul cum figura, tanquam ex forma.

11 Infertur tertiò, substantiam, quae est sub quantitate capitis, & substantiam, quae est sub quantitate pedis non distingui realiter actualiter intra lineam substantiae: atque ideò totam substantiam hominis loquendo de totalitate propria substantiae esse sub tota quantitate, & totam sub qualibet parte quantitatis. Hoc corollarium liquidò deducitur ex praecedenti: nam si substantia existens sub quantitate non habet partes actu distinctas intra genus substantiae, vel pertinentes pro formali ad istud genus; consequens est vt substantia capitis, & substantia pedis non distinguantur substantialiter inter se: ergo sunt realiter, actualiter, substantialiter idem: ergo substantia hominis est realiter, actualiter tota sub quantitate totius hominis, tota sub quantitate capitis, & tota sub quantitate pedis. Explicatur ampliùs: nam inter substantiam capitis, & substantiam pedis, vel datur distinctio realis actualis, & substantialis; vel non datur. Si primum: ergo substantia corporea habet partes actu distinctas intra lineam substantiae: quod esse falsum constat ex dictis. Si secundum: ergo eadem est realiter actualiter substantia pedis, & capitis; & consequenter eadem substantia est sub tota quantitate, & sub qualibet parte illius.

Cui doctrinae apertè suffragatur D. Thom. 4. *contra Gentes, capite 67.* vbi ex eo probat, corpus Christi Domini esse totum sub tota quantitate hostiae, & totum sub qualibet eius parte, quia est ibi per modum substantiae: & proprium est substantiae esse totam sub tota quantitate, & totam in qualibet parte quantitatis. Vnde ait: *Alio autem modo se habet aliquid substantiale, ad id in quo est; & alio modo aliquid quantum. Nam quantum, ita est in aliquo toto, quod totum non est in parte; sed pars in parte, sicut totum in toto. Vnde, & corpus naturale sic est in toto loco totum, quod non est totum in qualibet parte loci; sed partes corporis partibus loci aptantur, eò quod est in loco mediantibus dimensionibus. Si autem aliquid substantiale est in aliquo toto totum, etiam totum est in aliqua parte eius. Quia igitur corpus Christi est in hoc Sacramento ratione suae substantiae, in quantum conuersa est substantia panis, dimensionibus eius manentibus; integrum corpus Christi est sub qualibet parte earumdem*. Idem docet *tertia parte, quaestione 76. articulo primo*, vbi Caietanus haec habet: *Conclude ergo, & tene, quod substantiam per modum substantiae existere in aliquo, est substantiam indiuisibiliter esse in illo. Et non dico substantiam esse indiuisibilem; sed substantiam esse indiuisibiliter in illo, hoc est, substantiam se habere ad illud indiuisibiliter, & non quantitatiuè, seu diuisibiliter, hoc est coëxtensè, sicut quantitas locati coëxtenditur quantitati loci*. Quae nequeunt intelligi de totalitate substantiae praecisè specifica, vt aliqui minus rectè exponunt; sed accipienda sunt de totalitate substantiae entitatiua, & indiuiduali. Alias nullum esset discrimen, quod Diuus Thomas ponit inter substantiam, & quantitatem: nam loquendo de totalitate specifica, sicut omnia praedicata essentialia panis v. g. saluantur sub qualibet parte quantitatis; ita cuncta praedicata specifica quantitatis saluantur sub qualibet parte loci. Docet igitur, quod substantia entitatiuè, & indiuidualiter considerata est tota sub tota quantitate, & tota sub qualibet parte: quod repugnat quantitati, & etiam repugnaret substantiae, si haec intra proprium genus haberet partes integrales actu distinctas.

12 Infertur quartò, illud substantiale, quod per nutritionem, vel alio modo substantiae praeexistenti acquiritur, & aduenit sub eadem quantitate totali, fieri idem cum substantia praeexistenti per identitatem excludentem distinctionem realem actualem, intra genus substantiae, retinentem tamen distinctionem realem potentialem. Quod (suppositis his quae diximus) perspicuum fiet animaduertendo, quod materia prima fit haec numero positiuè per habitudinem ad hanc numero quantitatem, prout habet rationem totius integralis, vt latè ostendunt N. Salmant. *tom. 1. tract. 1. disput. dub. 3.* Vnde quia duae quantitates duarum v. g. aquarum, quae actu sunt separatae, & sunt duo tota integralia, queunt continuari, & fieri vnum; inde est, quod substantiae exi-

existentes sub eisdem quantitatibus, valeant esse sub eadem numero quantitate, ac proinde fieri vnum per identitatem intra genus substantiæ. Quare cum actu coniunguntur in eodem vase, quantitates vniuntur præcisè per continuationem, quia proprium est quantitatis habere partes actu distinctas: substantiæ verò fiunt vnum per identitatem, quoniam repugnat substantiæ distingui per modum partis, & partis, seu habere partes actu distinctas in proprio genere. Quia verò quantitas totius aquæ potest iterum diuidi in duas totales quantitates: ideo materia aquæ, quæ actu sigillatur per vnam quantitatem, valet sigillari per duas, & consequenter valet diuidi substantialiter. Vnde licet non habeat partes distinctas in actu, habet tamen partes distinctas in potentia. Quod etiam debet extendi ad formas valde immersas in materia, cui proinde in modo indiuiduationis accommodantur, qualis est anima lacertæ: hæc quippè ante diuisionem est actu vna, & nihilominus per diuisionem fit actu plures; siquidem quælibet pars lacertæ viuit separata.

13 Ex quo vlteriùs fit, quod præter distinctionem realem actualem, qualis datur inter hominem, & equum, & distinctionem purè virtualem, qualis reperitur inter attributa diuina: necessariò admittenda sit distinctio realis potentialis, eorum videlicet, quæ licet sint realiter actualiter idem; queunt tamen fieri realiter actualiter plura: quia possunt separari; & per separationem actu distingui? Quam distinctionem potentialem agnouit, & expressè statuit Aristot. 1. de Anima *text.* 20. vbi loquens de animabus imperfectis scripsit: *In plantis quadam diuisa videntur viuere separata ad inuicem, tanquam existente in his anima actu quidem vna in vnaquaque planta, in potentia autem pluribus.* Vbi D. Thom. *lect.* 4. *Hoc* (inquit) *manifestatur per hoc, quod ramusculi abscisi inseruntur, vel plantantur & coalescunt: quod non esset, nisi remaneret in eis vita, & per consequens anima, quæ est principium viuendi: quod contingit, tanquam in vnaquaque planta anima sit vna in actu, & multiplex in potentia.* Imò verò idem S. Doct. *in* 3. *ad Anibald. dist.* 21. *q. vnic. art.* 1. *ad* 4. hanc doctrinam extendit ad vnionem humanitatis cum verbo diuino, dicens: *Dicendum est, in morte Christi fuit vna vnio ad animam. & carnem ex parte personæ diuinæ; sed ex parte assumptorum, scilicet animæ, & corporis fuerunt duæ in actu, cum priùs esset vna tantum in actu, & plures in potentia; & sic non oportet, quod ibi facta fuerit noua vnio, sicut neque in diuisione continui fit omnino nouum corpus, licet vnum diuidatur in multa.* Et planè nulla major contradictio datur in eo, quod distinctio inter aliquas substantias aliquando sit in actu, & aliquando solùm in potentia; quam in eo, quod idem verbi gratia homo sit aliquando solùm in potentia, vt antequam producatur; aliquando verò sit in actu, vt postquam productus est. Videantur N. Salmant. *tract.* 3. *disp.* 2. *dub.* 2. §. 7. vbi docent intellectum, & speciem intelligibilem, si considerentur in esse intentionali, identificari in actu, atque distingui in potentia; pluraquè afferunt huc spectantia.

14 Infertur quintò, quod licèt substantia corporea non habeat intra suum genus partes integrales, quæ sint tales formaliter, & actualiter; habet tamen partes integrales virtualiter æquiualenter, & in potentia. Ratio est: quia prædicta substantia per suam entitatem indiuisibilem, ac simplicem in actu, diuisibilem verò, ac multiplicem in potentia, exercet omnia munia, quæ posset exercere, si gauderet partibus integralibus formaliter talibus, & actu diuersis in genere substantiæ: quod est habere virtualiter, & æquiualenter partes, vt ex se liquet. Vnde etiam prouenit, quod substantia materialis habeat in suo genere maioritatem, & minoritatem virtualiter; & æquiualenter tales; & consequenter, quod non possit quæcumque substantia quamcumque quantitatem indifferenter recipere: sed ad maiorem quantitatem requiratur substantia virtualiter, & æquiualenter maior. Nam sicut in sententia concedente materiæ partes formaliter, & actu tales, ad recipiendas plures partes quantitatis requiruntur plures partes materiæ: ita in nostra sententia, vt materia recipiat plures partes quantitatis debet habere in suo genere plures partes potentiales, seu virtualiter, & æquiualenter tales: & consequenter debet identificare in actu plures portiones, quæ potuerunt aliàs separari, & distingui in actu, licèt nunc distinguantur solùm in potentia. Quamobrem vt materia recipiat centum v. g. partes quantitatis, debet habere in se centum partes potentialiter distinctas; & sic de alijs.

15 Infertur vltimò, omnia, quæ hactenus de substantia corporea diximus, fore qualitati, & alijs accidentibus à quantitate distinctis proportionabiliter applicanda. Rationes enim, quibus ostendimus, substantiam non habere in suo genere partes actualiter, & formaliter tales, sed esse inextensam, & indiuisibilem; idem conuincunt de prædictis accidentibus, vt ipsas considerans deprehendet: quocircà in eis applicandis non immoramur.

§. V.

Proponitur opinio contraria cum suis fundamentis.

16 Contrariam nostræ conclusioni sententiam defendunt Nominales, quos referunt & sequuntur Suarez *disp.* 4. *Metaph. sect.* 4. Fonseca *lib.* 5. *cap.* 13. *q.* 2. *sect.* 3. Conimbricens. 1. *Physic. cap.* 2. *q.* 2 *art.* 3. Rubio ibidem *cap.* 3. *quæst.* 2. & alij Iuniores extra scholam D. Thomæ: quibus, etiam suppetias ferunt nonnulli ex modernis Thomistis. Quamuis autem discolor sit ijs Auctoribus modus suum placitum defendendi, vt apud illos videri potest; omnes tamen contendunt, dari intra lineam substantiæ partes integrales actualiter distinctas.

Quod potest suaderi primò ab auctoritate: nam D. Thom. 1. 2. *q.* 11. *art.* 4. *in corpore* inquit: *Totum in genere substantiæ compositum ex suis partibus, vel integralibus, vel essentialibus est vnum simpliciter:* ergo sentit apertè, quod intra genus substantiæ dantur partes integrales, ex quibus fiat vnum ens per se. ¶ Confirmatur primò: nam 3. *p. q.* 76. *art.* 1. *ad* 2. docet quod in Eucharistia ponitur ex vi verborum non solum caro, *sed totum corpus, scilicet ossa, nerui, & alia huiusmodi:* atqui ex vi verborum non ponitur quantitas, sed sola substantia, vt statim docet *art.* 4. sequenti: ergo ex mente S. Doct. intra genus substantiæ, & independenter à quantitate dantur os, neruus, & caro: quæ sunt partes integrales. ¶ Confirmatur secundò: quia in 2. *dist.* 39. *q.* 2. *art.* 2. agens de nutritione reprehendit eos, qui imaginantur materiam ad modum puncti, & asserunt posse quamcumque materiam recipere quamcumque quantitatem: si autem materia careret partibus integralibus non foret maior, & minor; sed se haberet instar puncti, seu indiuisibilis, valeretque quamlibet quantitatem recipere: ergo ponere materiam inextensam: & indiuisibilem contradicit menti S. Doctoris. ¶ Confirmatur denique: quoniam 1. *p. q.* 92. *art.* 3. *ad* 1. docet, Deum, cum formauit Euam ex costa Adami, addidisse materiam per creationem, aut conuersionem productam,

vbi

vbi autem datur additio ibi datur plus, & minus, ac diſtinctio partium: ergo D. Thom. admittit partes integrales in materia prima.

Reſpondetur, Angelicum Doctorem in primo teſtimonio non loqui de partibus integralibus formaliter talibus, quas eſſe impoſſibiles intra lineam ſubſtantiæ ſatis oſtenſum eſt; ſed loquitur de partibus integralibus virtualiter, & æquiualenter talibus, & quæ ſunt realiter actualiter idem. Vnde prouenit, quod compoſitum ex eis coaleſcens ſit vnum ſimpliciter; non quidem per compoſitionem formalem, ad quam requiritur diſtinctio realis actualis inter partes: ſed compoſitione æquiualenti, & virtuali, pro qua ſufficit diſtinctio realis potentialis partium. § Adde prædicta verba ſolùm proponi à D. Thom. exempli gratia, vt exponeret vnitatem actus imperantis, & imperati. Mens autem S. Doctoris venanda non eſt ex iſto, vel illo exemplo, quod ad propriam ſententiam explicandam adducit; ſatis quippè eſt, quod exemplum ſit probabile apud alios, vt docet ipſe S. Doct. 1. *p. q.* 67. *art.* 2. *ad* 2. vbi inquit: *Non eſt multum curandum de his exemplis, quæ Ariſtot. inducit in libris logicalibus, quia inducit ea; vt probabilia ſecundum opinionem aliorum.* Vnde ex prædicto teſtimonio conuinci nequit, quod D. Thom. ſentiat dari partes integrales formaliter tales in genere ſubſtantiæ. Maximè cum loquatur ſub diſiunctione, *Ex ſuis partibus, vel integralibus, vel eſſentialibus:* & ad veritatem diſiunctiuæ ſufficiat veritas vnius partis.

Ad primam confirmationem reſpondetur os, carnem, neruos &c. formaliter ſumpta, non ſolum dicere ſubſtantiam, ſed etiam quantitatem, figuram, duritiem, & alia accidentia: quæ tamen certum eſt, non poni in Euchariſtia ex vi verborum. Vnde cum D. Thom. aſſerit, poni ex vi ſacramenti, os carnem &c. intelligendus non eſt in ſenſu formali, ſed in ſenſu materiali: quatenus ponitur illa ſubſtantia corporea, quæ aliàs per quantitatem, figuram, & alia accidentia habet, quidquid requiritur, vt denominetur os, caro, caput, & alia huiuſmodi. Corpus enim ſubſtantiale, ſolum dicitur habere caput, carnem, & oſſa ſubjectiuè, & materialiter: quia videlicet ſubſtat quantitati, à qua prædictæ denominationes formaliter proueniunt. Quamobrem huiuſmodi organizatio eſt formaliter accidentalis, & ſolùm radicaliter inuenitur in ſubſtantia: atque ideo os, & caro non diſtinguuntur ſubſtantialiter ſed accidentaliter, quantitatiuè.

Ad ſecundam confirmationem reſpondetur, punctum eſſe omnino indiuiſibile actu, & potentia: ſubſtantiam verò corpoream eſſe diuiſibilem in potentia, & habere partes virtualiter, & æquiualenter. Quamobrem meritò reprehendit D. Thom. imaginantes indiuiſibilitatem materiæ ad modum puncti. Quorum etiam opinionem iure optimo refutat in eo, quod aſſerebat poſſe quamlibet materiam reſpicere, ac recipere indifferenter quamcumque quantitatem: quoniam materia prima habet partes potentiales ſecundum quas debet coaptari pluribus, vel paucioribus partibus quantitatis, vt ſupra diximus *num.* 14. Hinc tamen minimè colligitur, quod D. Thom. admittat partes integrales in genere ſubſtantiæ actu diſtinctas.

Vnde etiam patet ad tertiam confirmationem: nam materia exiſtens ſub coſta Adami non habebat partes potentiales requiſitas ad recipiendam quantitatem debitam corpori Euæ; & ideo opus fuit illi addi aliam materiam. Inter vtramque autem materiam, cum exiſterent ſub diuerſis, ac ſeparatis quantitatibus, erat diſtinctio realis actualis; ſed poſtquam ſub eadem quantitate extiterunt, non interuenit diſtinctio actualis, ſed ſolum potentialis. Ex quo non ſequitur, quod materia prima in genere ſubſtantiæ ſit integraliter maior, & minor formaliter actualiter; ſed ſolum virtualiter, & æquiualenter: & quod pro priori ad receptionem maioris quantitatis debeat identificare ſibi plures portiones, per quas fiat virtualiter, ac radicaliter maior.

17 Secundò arguitur ratione: quia ſubſtantia actu exiſtens ſub quantitate habet partes actualiter, & ſubſtantialiter diſtinctas; ſed non habet illas à quantitate ſicut à forma: ergo habet eas à ſe, & intra propriam lineam, & genus ſubſtantiæ. Conſequentia liquet. Minor etiam conſtat: quia forma accidentalis nequit cauſare effectum formalem, qui ſit entitatiuè ſubſtantialis. Maior autem pluribus ſuadetur; *primò*, quia quod eſt diuiſibile in plura tota, habet actu partes integrales; ſiquidem ſola pars integralis eſt, quæ proximè valet fieri totum; ſed ſubſtantia aquæ v. g. exiſtens in vaſe eſt proximè diuiſibilis in plura tota ſubſtantialia, vt ex ſe liquet: ergo habet actu plures partes ſubſtantiales, & integrales. *Secundò*: quoniam realis ſeparatio eſt euidens ſignum realis diſtinctionis actualis: ſed partes aquæ exiſtentis in vaſe queunt ſeparari realiter: ergo diſtinguuntur realiter actualiter. *Tertiò*: nam quæ diſtinguuntur actu realiter per ſuas entitates, nequeunt eiſdem entitatibus permanentibus, fieri realiter idem: ſed duæ aquæ exiſtentes in diuerſis vaſis per ſuaſmet entitates diſtinguuntur realiter ſubſtantialiter: ergo cùm coniunguntur in eodem vaſe, adhuc diſtinguuntur realiter, non quidem, vt duo tota, ſed vt partes eiuſdem aquæ. *Quartò*: quia ſubiectum, & forma debent proportionari: ſed ſubſtantia per ſe ipſam eſt ſubiectum quantitatis habentis partes: ergo ſubſtantia exiſtens ſub quantitate debet per ſe ipſam, ſiue in proprio genere habere partes. *Quintò*: nam res indiuiſibilis nequit recipere quantitatem; hac quippè ratione repugnat, quòd Angelus ſit quantitatis ſubiectum; ſed ſubſtantia affecta quantitate, eam ſuſcipit in ſe ipſa, vt liquet ex terminis: ergo ſubſtantia exiſtens ſub quantitate nequit eſſe indiuiſibilis, ſed debet habere partes integrales de genere ſubſtantiæ, & actu diuerſas.

Ad hoc argumentum neganda eſt maior, vt conſtat ex ſupra dictis *num.* 20. Probationes autem in contrarium adductæ manent maiori ex parte ſolutæ ex ijs, quæ ſtatuimus *à num.* 8. & ſequentibus; eis tamen claritatis gratia ſingillatim reſpondebimus. Ad primam dicendum eſt, illud, quod eſt proximè, & ratione ſui diuiſibile in plura tota, habere partes integrales actu diſtinctas: illud verò, quod eſt diuiſibile ad diuiſionem alterius, & dependenter ab eo, non oportere, quod habeat per ſe, & intra proprium genus partes actu diuerſas, ſufficit enim, quod habeat partes eminenter integrales, & quæ realiter potentialiter differant. Vnde quia quantitas eſt ratione ſui diuiſibilis in plura tota; idcircò debet habere partes integrales actu diſtinctas: ſubſtantia autem aquæ, cum ſolum ſit diuiſibilis ad diuiſionem quantitatis, non habet intra propriam lineam partes diſtinctas actualiter, ſed ſolum potentialiter.

Ad ſecundum reſpondemus, realem ſeparationem eſſe euidens ſignum diſtinctionis realis præexiſtentis in his, quæ ratione ſui ſeparantur: in illis verò, quæ ſeparantur ad ſeparationem alterius, ſolum arguere neceſſariò diſtinctionem realem potentialem. Quare cùm portiones aquæ exiſtentis in vaſe, ſolum ſeparentur ad ſeparationem quantitatis, & dependenter à diſcontinuatione illius, præcisè concluditur, quod fuerint ante ſeparationem realiter potentialiter diſtinctæ.

Ad tertiam reſpondetur eodem modo, quòd ea, quæ per ſuaſmet entitates realiter diſtinguuntur, & independenter ab alio, nunquam poſſunt fieri realiter actualiter idem. Cæterum, quæ in ſua vnitate, & diſtinctione

dependent à continuatione, vel separatione alterius; queunt per illius variationem amittere vnitatem, vel distinctionem actualem. Substantia autem materialis fit realiter vna numero positiuè per sigillationem ad vnam numero quantitatem; & realiter positiuè plures per sigillationem ad diuersas numero quantitates. Porrò ex vna quantitate possunt per discontinuationem fieri plures; & è conuerso ex pluribus quantitatibus valet per continuationem fieri vna numero quantitas. Quamobrem portiones substantiæ materialis, quæ existentes sub vna quantitate identificantur actu, queunt per illius discontinuationem fieri actu plures. Et è conuerso illæ, quæ actu existunt sub quantitatibus discontinuatis, & ideo sunt plura entia substantialia; possunt per sigillationem ad eandem quantitatem totalem fieri vnum, & idem substantialiter; quin propriam entitatem amittant. Vnde sicut duæ aquæ separatæ erant realiter actualiter plures, & potentialiter idem: ita positæ in eodem vase, & sub eadem quantitate sunt realiter actualiter idem; & distinguuntur realiter potentialiter.

Ad quartam dicendum est, proportionem requisitam inter subiectum, & formam non consistere in eo, quod habeant ex se similes actus: imò verò repugnare, quoad subiectum habeat ex se, & intra propriam lineam illud, quod sibi per formam communicandum est; cum vnumquodque recipiat, secundum quod est in potentia. Hac quippè de causa repugnat, quod subiectum receptiuum albedinis sit ex se album, & quod substantia ante figuram accidentalem habeat ex se aliquam figuram substantialem, & entitatiuam. Vnde ex eò, quod quantitas habeat partes, & illas substantiæ communicet; potiùs concluditur, quod hæc ex se careat partibus substantialibus, & solum habeat capacitatem recipiendi partes quantitatiuas.

Ad quintam, & vltimam respondetur illud, quod est omnino indiuisibile, tàm formaliter, quàm virtualiter nullasquè habet partes actu, vel potentia distinctas, non posse recipere quantitatem. Quocirca Angelus gaudens huiusmodi indiuisibilitate nequit esse quantitatis subiectum. Substantia verò materialis habet diuisibilitatem virtualem, & includit in suo genere partes potentialiter diuersas; vnde non repugnat ei, quod suscipiat in se quantitatem, licèt non habeat in genere substantiæ partes integrales actu distinctas. Videantur supra dicta n. 7.

18 Arguitur terriò: nam ita se habet ordo substantiæ ad plures, & diuersas partes quantitatis, vt causet in substantia distinctionem substantialem partialem, siue partes substantialiter distinctas, sicut se habet ordo ad quantitatem totalem, vt causet in subiecto distinctionem substantialem totalem: vtrobique enim reperitur eadem ratio, ac proportio: sed quia substantia v. g. Ioannis dicit habitudinem ad hanc quantitatem totalem, & non ad aliam, distinguitur realiter substantialiter à qualibet alia substantia totali: ergo quia dicit respectum ad plures, & diuersas partes huius quantitatis, habebit intra se partes substantialiter, & actualiter distinctas.

Respondetur negando maiorem ob manifestam disparitatem: nam quantitas habita, vel præhabita, ideo est principium indiuiduationis substantiarum, quia habet ex se rationem totius integralis. Eatenus quippe concurrit ad indiuiduationem substantiæ, quatenus ex se est quodammodo indiuidua: hanc vero indiuiduationem, ideo vendicat sibi, quia habet partes: quod proprium est totius integralis, vt ex se constat. Partes verò integrales, quandiu partes sunt, & vt tales respiciuntur, non habent rationem totius integralis in actu, sed solùm in potentia: quæ reducetur ad actum per diuisionem. Quamobrem licèt substantia sortiatur distinctionem numericam totalem, & actualem, per respectum ad hanc quantitatem totalem; nequit tamen habere partes substantiales actu distinctas per ordinem ad partes quantitatis; sed habebit partes potentialiter diuersas. Imò verò, si in genere substantiæ darentur partes actu differentes, nulla foret ratio, ob quam substantia deberet indiuiduari per habitudinem ad quantitatem totalem, vt supra *num.* 2. ponderauimus. Quibus addendum est, nullum inconueniens sequi ex eò, quod per ordinem ad duas quantitates totales dentur duæ substantiæ totales actu distinctæ: quælibet enim solum habet in se totalitatem Physicam, quæ est propria substantiæ. Cæterum si substantia per ordinem ad partes quantitatis haberet intra genus substantiæ partes integrales, importaret non solùm totalitatem physicam, sed etiam integralem; ex vtraque autem non posset coalescere vnum ens per se, vt supra ostendimus *n.* 3.

19 Arguitur quartò: quoniam posset sacerdos consecrare medietatem hostiæ à se designatam, non consecrando aliam medietatem: & consequenter substantia panis desineret esse sub vna medietate quantitatis hostiæ; non verò sub altera: ergo substantia panis habebat ante consecrationem duas medietates substantiales actu distinctas. Patet consequentia: cum consecratio terminetur immediatè ad substantiam; non posset attingere vnam medietatem reliquendo aliam, nisi vtraque pertineret ad genus substantiæ: hic enim dici non potest, quod substantia separatur ad diuisionem quantitatis.

Confirmatur primò: nam etiam si Deus auferret quantitatem à corpore Christi Domini, posset adhuc conuertere substantiam manus in substantiam pedis: quandoquidem transsubstantiatio præcisè terminatur ad substantiam: & ibi perseuerarent omnia substantialia, quæ fuerant sub quantitate; qua stante, certum est, quod potuit fieri prædicta conuersio: ergo substantia manus, & substantia pedis distinguerentur in actu intra propriam lineam substantiæ. Consequentia est legitima: quia mutatio actualis, qualis esset prædicta conuersio, petit distinctionem actualem inter terminum à *quo*, & terminum ad *quem*: quo pacto se haberent substantia manus, & substantia pedis.

Confirmatur secundò: quia si caro, & sanguis Christi Domini non distinguerentur in genere substantiæ; sequeretur, quod sub accidentibus panis, sicut ponitur caro, ita poneretur sanguis ex vi verborum; & sub accidentibus vini, sicut ponitur ex vi verborum sanguis, ita poneretur, & caro; siquidem essent realiter idem in genere substantiæ: consequens est manifestè falsum: ergo caro, & sanguis distinguuntur realiter substantialiter, vt partes actuales vnius, & eiusdem corporis.

Respondetur ad argumentum, quod vt hostia consecretur secundum vnam medietatem, & non secundum aliam, sufficit, substantiam habere medietates realiter potentialiter distinctas intra genus substantiæ; licèt actu prædictæ medietates non distinguantur intra propriam lineam, sed solum accidentaliter, & denominatiuè ratione diuersarum partium quantitatiuarum, quibus subsunt. Nam quemadmodum prædicta distinctio potentialis queit naturaliter reduci ad actum distinctionis exercitę, per separationem inter partes quantitatis: ita valet miraculosè reduci ad prædictum actum virtute consecrationis, quæ supplet defectum diuisionis in quantitate. § Ad primam confirmationem negatur antecedens: quia transsubstantiatio petit distinctionem realem actualem inter terminum *a quo*, & terminum *ad quem*, vt sic ille possit transire realiter in illum. In prædicta autem hypothesi nulla distinctio

actus;

actualis reperietur inter substantiam manus, & pedis: ac proinde vna non posset conuerti in aliam.

Ad secundam confirmationem neganda est sequela: quia terminus formalis consecrationis panis est substantia Christi, quatenus ex parte materiæ identificat intra propriam lineam illas portiones, quæ in aduersa opinione actu distinguntur sub quantitate carnis; & quatenus ex parte formæ dicit illum gradum, qui radicat accidentia propria corporis, ac partium solidarum. Terminus verò consecrationis calicis est substantia Christi, quatenus ex parte materiæ identificat in suo genere illas partes, quæ apud Aduersarios actu differunt sub quantitate sanguinis; & quatenus ex parte formæ importat illum gradum, ad quem accidentia propria sanguinis consequuntur. Vnde licèt caro, & sanguis sint idem realiter intra genus substantiæ; distinguntur tamen in esse termini; atque ideo non sequitur, quod sit idem formaliter terminus vtriusque consecrationis. Verum quidem est, quod propter actualem identitatem corporis, & sanguinis; cum ponitur ex vi verborum corpus sub quantitate panis, ponitur concomitanter ibidem sanguis; & è conuerso cum sanguis ponitur ex vi verborum sub speciebus vini, ponitur ibi concomitanter caro. Sed si in triduo mortis Domini fieret consecratio, tunc sub speciebus panis poneretur sola caro, & sub speciebus vini poneretur solus sanguis: quia illo tempore caro, & sanguis distinguebantur realiter actualiter substantialiter, ob realem separationem alterutrius; erant enim sub diuersis quantitatibus totalibus.

Alia argumenta possemus immediatè subijcere, desumpta ex termino nutritionis, qui videtur debere esse substantia partialis, & habens in proprio genere latitudinem, vt sic valeat nutritionem successiuam terminare. Ea tamen consultò referuamus quæstionibus sequentibus: tùm quia in illis propriam sedem habent: tùm ne præsentem quæstionem plus, quam par est, longam, ac proinde fastidiosam reddamus.

QVÆSTIO II.

De existentia, quidditate, & termino nutritionis?

OMnia, quæ in titulo recensentur, comprehendimus sub vnica quæstione: quia vnius discussio alteri viam parat, & subsidio est: distinctionis tamen, & maioris claritatis gratia, singulas difficultates seorsim, ac breuiter decidemus.

§. I.

Ostenditur existentia nutritionis.

20 DIcendum est primò, dari nutritionem. Ita Aristot. *in hoc libro, cap. 5. & 2. de Anima text. 43. & 47.* D. August. *libr. de vera Religione cap. 40.* vbi inquit: *Alimenta carnis corrupta, id est, amittentia formam suam, in membrorum fabricam migrant.* Idem tradit D. Thom. pluribus in locis, & præcipuè 1. *p. q. 119. a. 1.* vbi refutat sententiam aduersam sic concludens: *Et ideo dicendum est, quod alimentum verè conuertitur in veritatem humanæ naturæ, in quantum verè accipit speciem carnis, & ossis, & huiusmodi partiũ. & hoc est, quod dicit Philosophus in 2. de Anima, quod alimentum nutrit in quantum est potentia caro.* Vnde hic dicendi modus communis est inter Theologos, & Philosophos.

Probatur ratione: quia nutritionis nomine significatur transmutatio, per quam materia alimenti amissa propria forma, recipit formam aliti: sed huiusmodi transmutatio est possibilis, & datur: ergo, &c. Suadetur minor: nam virtus residens in semine animalis generantis, & deriuata ab anima illius, non est maioris efficaciæ, quàm ipsa anima: sed virtute seminis potest aliqua materia transmutari, & recipere formam animalis: ergo virtute animæ potest, & debet materia alimenti transmutari, & formam animalis recipere.

Confirmatur primò: quia animalia per continuam actionem caloris naturalis deperdunt aliquid de substantia, ergo debet dari nutritio, per quam damnum illud queat vtcumque resarciri; aliàs animalia quàm citissimè mortem obirent: quod est contra experientiam. ¶ Confirmatur secundo: quoniam cum aliquis in grauem morbum incidit, solet plurimùm flaccescere: postea verò per sumptionem alimenti detrimentum illud reparat, imo, & pinguescit: ergo manifestum signum est, quod materia alimenti transit in substantiam aliti, nullum quippè aliud caput est, in quòd possimus reuocare huiusmodi reparationem.

21 Contra commune placitum sensit Magister *in 2. dist. 3.* inducens verba Christi Domini *Math. 15. Omne, quod in os intrat, in ventrem vadit, & per secessum emittitur.* Quod non posset verificari, si aliquid alimenti conuerteretur in substantiam aliti. ¶ Confirmatur primò: quia si esset possibilis nutritio posset animal ea mediante, reparare quidquid deperdit vi morbi, & caloris naturalis: & consequenter valeret se in perpetuum aduersus mortem tueri: hoc autem est contra experientiam: ergo non datur nutritio. ¶ Confirmatur secundò: quia per nutritionem, si daretur, posset restaurari humidum radicale, sicut alia dicuntur reparari: sed humidum radicale nequit reparari, vt communiter docent Medici: ergo nutritio non est possibilis.

Hæc tamen minoris ponderis sunt, vt ob ea deseratur communis, ac vera sententia. Primam obiectionem diluit Angelicus Doctor, *loco supra citato,* his verbis: *Dicendum, quod Dominus non dicit, quod totum, quod in os intrat, per secessum emittatur: sed oportet, quod de quolibet cibo aliquid impurum per secessum emittatur.* Itaque ly *omne* intelligitur per distributionem accommodam: quod sufficit ad intentionem Christi Domini; probat quippe id, quod intrat in os, non inquinare hominem, quia si inquinaret, esset ob aliquam impuritatem; id autem quod impurum est; emittitur per secessum; atque ideo non coinquinat hominem.

Primæ confirmationi respondet S. Doct. in eodem loco dicens: *Omnis virtus in corpore passibili, per continuam actionem debilitatur: quia eiusmodi agentia etiam patiuntur; & ideo virtus conuersiua in principio, quidem tam fortis est, vt possit conuertere non solum, quod sufficit ad restaurationem deperditi, sed etiam ad augmentum. Postea verò non potest conuertere, nisi quantum sufficit ad restaurationem deperditi; & tunc cessat augmentum. Demùm nec hoc potest, & tunc fit diminutio. Deinde deficiente huiusmodi virtute totaliter, animal moritur: sicut virtus vini conuertentis aquam admixtam paulatim per admixtionem aquæ debilitatur, vt tandem totum fiat aquosum, vt Philosophus exemplificat. 1. de Generat.*

Ad secundam respondetur, per nutritionem non reparari saltim perfectè humidum radicale; benè autem humidum nutrimentale: & ideo non sequitur quod nutritio; vel sit impossibilis, vel superflua. Distinctionem

nem verò, ac diuersitatem inter vtrumque humidum expressit D. Thom. *loc. cit.* his verbis: *Ad humidum radicale intelligitur pertinere totum id, in quo fundatur virtus speciei: vnde si substrahatur, restitui non potest, sicut si amputetur manus, aut pes, vel aliquid huiusmodi. Sed humidum nutrimentale est, quod nondùm peruenit ad suscipiendum perfectè naturam speciei; sed est in via ad hoc, sicut est sanguis, & alia huiusmodi: vnde si talia substrahantur remanet adhuc virtus speciei in radice, quæ non tollitur.* De quo iterum agemus *in libr. de Anima.*

§. II.

Exponitur, in quo nutritio essentialiter consistat.

22 Dicendum est secundò, nutritionem sumptam in esse actionis cōsistere in ea alteratione, per quam alimentum vltimò disponitur, vt illius materia transeat ad formam viuam aliti; consideratam verò in ratione mutationis, esse transitum materiæ alimenti ad formam aliti. Hæc conclusio, suppositis his, quæ supra statuimus *disp. 2. quæst. 2.* facilè suadetur: quoniam sicut anima media potentia generatiua est principium generandi aliud indiuiduum simile secundum speciem; ita per potentiam nutritiuam est principium nutriendi animal, ac proinde generandi aliquo modo simile sibi secundum vnitatem numericam: qua ratione nutritio solet aggeneratio, vel generatio partialis appellari: sed generatio totalis, siue distincti indiuidui considerata in esse actionis consistit in alteratione, per quam materia seminis vltimò disponitur ad formā animalis; sumpta verò in esse mutationis cōsistit in illo transitu instantaneo, quo materia transit à *non esse* formæ ad *esse* illius: ergo pariter nutritio, seu aggeneratio sumpta in esse actionis debet consistere alteratione, per quam materia alimenti vltimò disponitur, vt transeat ad formam aliti, licèt ad hoc requirantur plures aliæ alterationes, vtputa masticatio, concoctio, & considerata verò in esse mutationis consistet in transitu ipso instantaneo materiæ primæ à forma alimenti ad formam aliti. Diximus in assertione, nutritionem esse *transitum materiæ alimenti ad formam viuam*, &c. quia nutritio in solis viuentibus reperitur, vt constabit ex ijs, quæ *disputatione sequenti, q. 1.* dicemus.

23 Dicendum est tertiò, nutritionem, tàm vt actionem, quam vt mutationem distingui realiter ab augmentatione. Ita Aristoteles, & D. Thomas *in hoc libro, cap. 5. lect. 16.* & communiter Philosophi. Probatur ratione supponendo, augmentationem esse motum substantiæ completæ à minori ad maiorem quantitatem, vt constat ex dictis *in libris Physicorum, disput. 22. q. 1.* & ex dicendis infra *disput. sequenti:* quoniam nutritio, & augmentatio, siue sumantur in esse actionis, siue in esse mutationis habent subiecta realiter diuersa; siquidem nutritio in esse actionis recipitur in alimento corrumpendo, vtpotè in quo introducit suum terminum primarium, nempè dispositionem vltimam antecedentem; in ratione verò mutationis recipitur in materia prima, vt constat ex dictis *num. anteced.* augmentatio verò, tàm in esse motus, quàm in esse actionis considerata recipitur in toto viuenti, quod augetur: ergo nequeunt non distingui realiter inter se.

Confirmatur: nam terminus primarius nutritionis, & terminus primarius augmentationis differunt realiter: ergo & ipsa nutritio, & augmentatio. Consequentia liquet: quia termini primarij, & realiter diuersi petunt actiones, vel mutationes realiter distinctas. Antecedens autem constat: quoniam terminus primarius nutritionis in esse actionis est vltima dispositio antecedens ad formam aliti; in esse verò mutationis est ipsa aliti forma modo infra declarando: terminus autem primarius augmentationis consideratæ, tùm in esse motus, tùm in esse actionis est sola quantitas: constat autem inter quantitatem, & vltimam dispositionem antecedentem, atque formam substantialem aliti realem distinctionem interuenire: ergo terminus primarius nutritionis, & terminus primarius augmentationis differunt realiter.

24 Contrariam huic conclusioni opinionem defendunt, Albert. de Saxon. *in hoc libro, quæst. 9.* Marsilius, *quæst. 10.* & alijs. Quæ potest probari ex Philosopho *in hoc libro, cap. 5. text. 41.* vbi ait: *Etenim sic differunt nutrimentum, & augmentatio ratione:* subditque iuxta translationem Vatabli: *Nutritio idem, quod accretio existit, ratio tamen est diuersa:* ergo iuxta mentem Aristot. nutritio, & augmentatio non distinguuntur realiter. Idemque suadetur ratione *primò:* nam ideo per vnam, & eandem actionem generatiuam producitur substantia totalis, & quantitas totalis, quia hæc est proprietas illius, atque ideo consequitur ad ipsam: sed quantitas partialis est proprietas substantiæ partialis: ergo vna actio sufficit ad producendum vtramque, substantiam videlicet primariò; quantitatem verò ex consequenti: ac proinde eadem realiter actio est nutritio, quatenus attingit substantiam partialem; augmentatio verò, quatenus se extendit ad quantitatem. *Secundò:* quoniam actio non specificatur à termino, sed à principio: ergo ex eò, quod substantia, & quantitas sint termini diuersi; non rectè colligitur, quod producantur per diuersas actiones; potest enim principium esse idem. *Tertiò:* quia id, quod, producto viuenti, per se primò intenditur, est augmentatio, seu debita magnitudo; substantia verò, quæ ibi producitur solùm intenditur secundariò, vt sit subiectum nouæ quantitatis: sed terminus secundarius non terminat propriam actionem: ergo nutritio terminata ad substantiam non est actio realiter diuersa ab augmentatione, quæ terminatur ad quantitatem. *Quartò:* nam licèt in prima generatione substantia per se primò, intendatur à natura; attamen non fit per actionem propriam distinctam ab alteratione præcedenti: ergo ex eò, quod in augmentatione quantitatis intendatur per se primò; non sequitur, quod fiat per actionem distinctam à nutritione antecedenti: quemadmodum enim posito termino proprio alterationis; naturaliter resultat substantia genita; ita posito termino proprio nutritionis, nempè substantia partiali, necessariò quantitas partialis consequitur ad ipsam.

Respondetur ad auctoritatem Aristotel. cum D. Th. ibidem *lect. 17.* quod differentia inter nutritionem, & augmentationem potest sumi, vel ex parte terminorum *ad quos*; vel ex parte subiectorum, in quibus recipiuntur; vel ex parte materiæ, *circa quam* versantur. Et quidem ex primò, & secundò capite nequeunt non distingui realiter; cum habeant subiecta realiter diuersa: & terminos, primarios realiter distinctos, vt constat ex supra dictis *numero 23.* Cæterum si attendamus præcisè ad materiam circa quam; solùm rationem differentiæ: quia versantur circa materiam realiter eandem, & sola ratione distinctam. Idem enim alimentum, quatenus est carò in potentia, habet rationem materiæ, circa quam versatur nutritio: & idemmet alimentum, quatenus est quantitas carnis in potentia, vel caro quanta habet rationem materiæ, circa quam versatur augmentatio. Vnde nutritio, & augmentatio ex hoc capite solùm differrent ratione. Et in hac posteriori consi-

side-

sideratione loquitur Aristoteles.

Ad primam rationem in contrarium neganda est minor: quia quantitas, vt partialis non est proprietas, vel effectus substantiæ vt partialis; sed potius ipsa substantia, vt partialis est effectus formalis quantitatis: nam vt liquet *ex qu. prac.* substantia non habet rationem partis, nisi denominatiuè à quantitate. Verum quidem est, quantitatem partialem esse accidens connaturale substantiæ corporeæ, conueniens illi ratione materiæ: sed hoc non tollit, quod fiat per propriam actionem ad ipsam primariò terminatam; intenditur enim primariò à natura in augmentatione; & aliàs habet omnes conditiones requisitas ad terminandum per se motum, vt constat ex dictis *in lib. Physic. disp.* 22. *q.* 1. In generatione autem non intenditur quantitas per se primò; atque ideo non fit per propriam actionem.

Ad secundam quidquid sit de veritate antecedentis, negatur consequentia: nam nutritio, & augmentatio, non solùm habent terminos realiter diuersos, sed etiam principia proxima realiter distincta: nam potentia nutritiua, & augmentatiua realiter distinguuntur, vt ostendemus *in lib. de anima, disp.* 8. *quaest.* 3.

Ad tertiam dicimus, substantiam in nutritione productam non posse habere rationem termini secundarij respectu augmentationis terminatæ ad quantitatem: tùm quia augmentatio nequit attingere qualitates disponentes ad conuersionem alimenti, & productionem nouæ substantiæ; cùm prædictæ qualitates per se fiant per alterationem, quæ est motus diuersus ab augmentatione, vt ex se liquet. Tùm etiam, quia substantia, vt proximè capax majoris quantitatis producitur in executione priùs absolutè, & simpliciter, quam ipsa quantitas major; atque ideo nequit esse post quantitatem resultatiuè, & instar termini secundarij. Quamobrem opus est, vt nutritio sit actio distincta ab augmentatione, & elicita à potentia respiciente, & intendente per se productionem substantiæ; quamvis hæc intensio subordinetur aliquæ intensioni producendi majorem quantitatem: nulla quippè repugnantia est in eo, quod actiones realiter distinctæ seruent inter se aliquam subordinationem.

Ad quartam neganda est consequentia: nam substantia non habet omnia requisita, vt terminet per se, & immediatè actionem, vt constat ex supra dictis *disput.* 2. *num.* 10. quocirca licèt sit terminus primarius naturæ operantis, non tamen ipsius operis; sed fit per resultantiam à termino primario alterationis, nempè ab vltima dispositione. Quantitas autem, vt major habet omnes conditiones requisitas ad terminandum per se motum, & consequenter potest, & debet esse terminus primarius, non solùm operantis, sed operis; ac proinde fit per actionem distinctam à nutritione sumpta in esse actionis, siue alterationis antecedentis. Ex eo autem, quod quantitas partialis necessariò consequatur substantiam partialem, minimè infertur, quod quantitas major non producatur per distinctam actionem; sed solùm conuincitur, quod posita productione substantiæ radicaliter majoris, necessariò sequatur alia actio attingens majorem quantitatem, nempè augmentatio.

§. III.

Statuitur terminus formalis nutritionis.

25 Dicendum est quartò, terminum *quo*, seu formalem nutritionis v. g. plantæ esse substantiam viuam ex alimento productam, quatenus fit realiter actualiter idem cum ipso alito: & consequenter non esse substantiam, vt habet formaliter rationem partis; sed esse substantiam, quæ aliàs est pars ratione quantitatis, & quæ reddit suppositum proximè capax ad recipiendam quantitatem majorem. Hæc conclusio suppositis his, quæ statuimus *tota qu. prac.* solùm indiget explicatione, vt probetur. Et in primis animaduertendum est, nos in præsenti non loqui de termino nutritionis sumptæ in ratione actionis: sic enim considerata non distinguitur ab alteratione antecedenti, cuius terminus est aliqua qualitas habens rationem vltimæ dispositionis, vt diximus supra *num.* 22. Sed procedit conclusio circa nutritionem sumptam in ratione mutationis substantialis ad illam alterationem præuiam consecutæ. Nec loquimur de termino *qui*, siue totali nutritionis, quem supponimus esse suppositum, quod augetur: de hoc enim non est specialis difficultas; sed philosophandum est proportionabiliter circa ipsam, sicut circa terminum *quo*, & formalem. Vnde si terminus *quo* est substantia denuò producta, vel vnita, non vt formaliter pars, sed quæ aliàs est pars, & tribuit capacitatem ad majorem quantitatem: pariter terminus *qui*, seu totalis erit suppositum, vt habet nouam substantiam, non sub ratione partis formalis, sed quæ aliàs fit pars ratione nouæ quantitatis. Quo supposito.

26 Probatur conclusio vnico fundamento: quoniam terminus *quo*, & formalis nutritionis, vt habet rationem mutationis substantialis, debet esse substantia: sed non est substantia totalis, vt ex se liquet; cum hæc sit terminus proprius generationis: ergo debet esse substantia partialis: atqui nequit esse substantia formaliter partialis, siue habens formaliter rationem partis intra genus substantiæ: ergo est substantia, quæ aliàs fit pars ratione quantitatis, siue, & in idem redit, est substantia, quæ solùm habet rationem partis potentialis, & fit idem realiter actualiter cum alito intra lineam propriam substantiæ. Primus syllogismus, & hæc vltima consequentia constant. Minor autem subsumpta ostenditur: quia terminus nutritionis debet esse substantia, secundum ea quæ sunt propria lineæ substantialis: sed substantia intra propriam lineam non habet partes formaliter, siue actu distinctas, vt pluribus ostendimus *tota qu. prac.* ergo terminus nutritionis non est substantia noua, vel denuò vnita, quatenus habet formaliter rationem partis.

Confirmatur, & explicatur: nam omnes portiones materiæ, vel formæ materialis hoc ipso, quod sigillentur ad vnam numero quantitatem totalem; fiunt intra genus substantiæ vnum, & idem per identitatem excludentem distinctionem actualem, licèt retinentem distinctionem potentialem, vt supra explicuimus *num.* 12. sed substantia aliti, & substantia acquisita per nutritionem sigillantur per eandem numero quantitatem totalem; ergo fiunt idem in actu, licèt distinguantur realiter in potentia; & consequenter terminus nutritionis nequit esse substantia denuò acquisita, quatenus habet in genere substantiæ rationem partis actualis; sed debet esse substantia, quæ aliàs est denominatiuè pars per quantitatem, & in genere substantiæ fit realiter actualiter idem cum substantia aliti. Vnde si in nutritione attendamus præcisè ad substantialia, non interuenit vnio inter substantiam aliti, & substantiam ex alimento comparatam, sicut inter extrema actu distincta; sed identitas actualis inter vtramque.

27 Sed objicies: principium, & terminus actionis debent distingui realiter actualiter: sed principium effectiuum nutritionis est substantia aliti, & terminus eius est substantia denuò acquisita, & producta ex alimento: ergo prædictæ substantiæ debent realiter actualiter differre: ergo cùm non comparentur vt totum, & totum; debent comparari vt partes intra lineam substantiæ: & consequenter substantia partialis, vt habet formaliter

maliter rationem partis erit terminus nutritionis. ¶ Confirmatur: quia per nutritionem debet acquiri id, quod in diminutione deperditur per actionem caloris naturalis humidum radicale depascentis: sed in diminutione deperditur substantia partialis quatenus talis: ergo in nutritione acquiritur substantia, vt habet formaliter rationem partis; quæ proinde sub hac ratione erit terminus nutritionis. Probatur minor: quia in diminutione non deperditur quidquid substantiæ præexistit in viuenti; aliàs non esset diminutio sed corruptio: ergo solum deperditur pars substantiæ, quatenus habet rationem partis.

Respondetur ad obiectionem, quod terminus nutritionis, vt habet rationem actionis, non est substantia; sed vltima dispositio accidentalis: inter quam, & substantiam aliti certum est interuenire distinctionem realem actualem. Si verò loquamur, vt in præsenti loquimur, de termino nutritionis in ratione mutationis substantialis considerata, non oportet quod terminus formalis illius distinguatur realiter actualiter à suo principio substantiali, nempè ab alito: quia licèt nutritio supponat distinctionem inter principium, & terminum; tandem terminatur ad idem alitum. Nutritio enim eò tendit, vt per illam acquiratur viuenti illud substantiale, quod ante ipsam distinguebatur ab illo: sed hoc substantiale, posita acquisitione, fit realiter actualiter idem cum ipso viuenti: quia tàm substantia præexistens, quàm substantia denuò acquisita sigillantur actu ad eandem numero quantitatem, sub qua non possunt dari partes substantiæ actu distinctæ. Vnde licèt nequeat dari actio realis inter principium, & terminum, quæ nullo modo realiter distinguntur; benè tamen inter ea, quæ ante mutationem distinguebantur realiter actualiter, & data etiam mutatione, distinguuntur adhuc realiter potentialiter: quo pacto distinguntur principium radicale, & terminus formalis nutritionis. Maximè, quia principium adæquatum nutritionis non est substantia aliti solitariè sumpta, sed simul cum potentia nutritiua: & terminus nutritionis est substantia, vt connotat, & habet sibi allocatam nouam partem quantitatis: inter huiusmodi autem principium, & terminum datur distinctio sufficiens ad actionem; hac quippè de causa eadem actio conuersiua, & est a Christo Domino, tanquam à principio effectiuo, & terminatur ad ipsummet, vt habet nouum modum substantialem in Sacramento.

Ad confirmationem respondemus, in deperditione substantiæ facta per calorem naturalem, & in eius restauratione facta per nutritionem seruari maximam proportionem: nam id, quod deperditur, non est tota substantia præexistens, sed aliquid substantiæ, quod intra genus substantiæ habebat rationem partis virtualis, & distinctæ realiter in potentia: & similiter id, quod per nutritionem acquiritur, est aliquid substantiæ, quod intra genus substantiæ solùm radicaliter, & potentialiter est pars: licet aliàs sit formaliter denominatiuè pars ratione quantitatis. Vnde sicut id, quod deperditur, ante diminutionem erat realiter actualiter idem cum viuenti; & per diminutionem fit realiter actualiter diuersum ab eo: ita quod acquiritur erat ante nutritionem realiter actualiter diuersum ab alito, & per nutritionem fit idem realiter actualiter cum illo. Quare licèt id, quod additur alito, sit in actu; distinctio tamen eius ab alito non est actualis, sed potentialis.

QVÆSTIO III.

An nutritio sit mutatio successiua, & continua?

SVpponimus ex dictis *in lib. Physicorum disput. 22. quæst. 4.* substantiam non terminare per se motum: qua de causa non inquirimus, an nutritio, quatenus immediatè terminatur ad substantiam, habeat rationem motus; sed vtrum sit mutatio continua? Nomine autem mutationis continuæ non intelligimus mutationem, quæ continuò, & absque interruptione duret toto vitæ tempore: certum quippè est, posse calorem naturalem adeò languescere, vrgente graui infirmitate, vt vel nequeat agere, vel adeo remissè agat, quod non valeat alimentum disponere, & conuertere in substantiam aliti. Cui suppositioni minimè opponitur Philosoph. *in hoc lib. text. 41.* dicens: *Quandiu saluum manet animal, etiam si decretionem subeat, alitur; sed non semper accrescit:* quia solùm intendit, non posse animal per multum tempus conseruari absque nutritione; benè autem absque augmentatione: cum quo tamen stat, vt per breue aliquod interuallum cesset nutritio. Nomine igitur *mutationis continua* intelligimus mutationem, quæ licèt non semper duret; nihilominus, quandiu est, durat per aliquod tempus continuum, & non præcisè per correspondentiam ad instans, vel ad instantia discreta: plures enim existimant, totam nutritionem coalescere ex pluribus mutationibus instantaneis, & discretò sibi succedentibus.

§. I.

Eligitur communior sententia.

28 DIcendum est, nutritionem esse mutationem successiuam, & continuam. Sic docent Aristot. *5. Physicor. cap. 2.* D. Thom. *in hoc lib. lect. 11. & 16.* necnon *3. p. q. 33. art. 1.* Soto *1. Physic. q. 4. art. 3.* Bañez *in hoc lib. cap. 5. q. 2.* Zanardus *in 2 parte vniuersi elementaris quæst. 67.* & communiter Philosophi. Et quidem si conclusio restringatur præcisè ad nutritionem, quæ comitatur motum augmentationis, constans debet esse apud omnes, qui cum Aristot. tenent, prædictum motum esse continuum. Si enim quantitas producitur per augmentationem in tempore; substantia verò non posset per nutritionem in eodem tempore produci, sequeretur dari in prædicto tempore quantitatem absque substantia sibi correspondente: quod est manifestum absurdum. Sed conclusio intelligitur vniuersaliter de nutritione, si coniungatur augmentationi, & attingat substantiam maiorem, siue non; in quo sensu.

Probatur ratione: nam ideo, prima generatio viuentium fit in instanti; quia petit determinatam materiam, & certam quantitatem, ita vt in minori nequeat forma substantialis introduci, vt constat *ex lib. Physic. disp. 24. qu. 3.* sed ad nutritionem non requiritur determinata materia, aut certa quantitas: sed potest fieri per partes minores, & minores: ergo nutritio fieri potest in tempore, & consequenter continuò; quandoquidem mutatio facta in tempore debet esse continua, sicut tempus ipsum. Probatur minor: tùm quia viuens per generationem jam habet debitam materiam, & quantitatem, vt anima informet corpus: ergo in nutritione non requiritur determinata materia, vt anima extendatur ad informan-

formandum illam. Tùm etiam, quia ex suppositione, quod viuens habeat per generationem debitam materiam; potest quælibet pars materiæ alimenti, quantumuis minor, & minor, ei vniri, & sub eius forma conseruari: nam ab alijs partibus, quasi fouetur: ergo ad nutritionem non requiritur certa materia, vel determinata quantitas; sed fieri poterit per partes indeterminatas minores scilicet, & minores.

Confirmatur, & explicatur: nam quoties vltima dispositio ad aliquam formam ponitur continuò; toties ipsa forma inducitur continuò, & non indiuisibiliter, vel instantaneè: sed vltima dispositio, vt forma aliti, media nutritione, informet materiam alimenti ponitur continuò: ergo nutritio fit successiue, & continuò. Suadetur minor: quoniam agens priùs agit in partes sibi proximas passi contrarij, quam in partes remotiores ex Aristot. *in hoc lib. cap. 5.* ergo potentia nutritiua priùs aget in partes alimenti sibi proximas, quam in remotiores: ergo priùs in illis, quam in istis introducet vltimam dispositionem ad formam aliti: & consequenter vltima dispositio sub conceptu talis non inducitur instantaneè, sed successiuè, & continuò.

§. II.

Respondetur argumentis opinionis aduersæ.

29 NEgatiuam sententiam tuentur Pomponacius *lib. de Nutritione cap. 19. & 8. Metaph. disp. 7. cap. 4.* Toletus *in præsenti quæst. 11.* quibus, vt ipsi referunt, suffragantur etiam B. Albertus, Auerroës, Themistius, & Simplicius. Et potest suaderi primò: quia vt mutatio sit continua, debet habere terminum diuisibilem: implicat enim, rem indiuisibilem fieri continuò, sed nutritio sub ratione mutationis terminatur immediatè ad substantiam, quæ est in suo genere indiuisibilis, vt supra statuimus *qu. prima*: ergo nutritio nequit esse mutatio continua.

Respondetur, quod licèt substantia intra propriam lineam careat partibus actu distinctis; habet tamen diuisibilitatem virtualem, & radicalem; quæ æquiualet diuisibilitati formali: nam alitum ratione prædictæ diuisibilitatis acquirit realiter media nutritione, aliquid intra proprium genus, quod antea non habebat; quamuis semel acquisitum, & sub eadem quantitate existens non distinguatur à substantia præexistente. Vt autem mutatio sit continua, sufficit, quod eius terminus habeat, vel diuisibilitatem formalem, sicut quantitas; vel diuisibilitatem potentialem, virtualem, & æquiualentem, sicut substantia corporea. Quod potest explicari exemplo qualitatis, quæ caret partibus actu distinctis; & tamen terminat motum continuum alterationis: quia est diuisibilis virtualiter. Videantur supra dicta *disput. præced. num. 13.*

30 Arguitur secundò: nam ideo forma substantialis in prima generatione petit certam quantitatem, & non potest introduci in minori, quia habet certam, & determinatam essentiam, vt patet ex dictis *in lib. Physic. disp. 24. quæst. 3.* sed cum forma viuentis extenditur, media nutritione, ad materiam alimenti, etiam habet determinatam essentiam: ergo petit certam ac determinatam materiam, & non poterit introduci in minori: sed si nutritio fieret continuò, fieret vtique per partes minores, & minores, sicut aliæ mutationes continuæ: ergo nutritio nequit esse mutatio continua.

Respondetur negando primam consequentiam: quia vt supra diximus, forma substantialis ante primam sui communicationem non supponitur existens in determinata, & sibi debita materia; ac proinde postulat tunc prædictam determinationem, & quod materia terminetur per *minimum quod sit*. In nutritione autem jam supponitur forma existens in subiecto debitè terminato, saltem versus paruitatem: quocirca potest optimè se extendere ad informandas nouas portiones materiæ minores, & minores. Sicut etiam quantitas, cum primò producitur ad generationem formæ, postulat certam, & determinatam magnitudinem: & nihilominus, hoc supposito, queit postea augeri per partes incertas, & indeterminatas, vt ex se liquet.

31 Arguitur tertiò: quoniam si nutritio esset mutatio continua, inciperet per *vltimum sui non esse*; & consequenter verificaretur: *Nunc non est forma aliti in materia alimenti, & immediatè post erit*: sic enim incipiunt omnia successiua, & continua, vt diximus *in lib. Physicor. disp. 24. quæst. 1.* atqui nutritio nequit incipere prædicto modo: ergo non est mutatio continua. Suadetur minor: nam vel in illo instanti materia alimenti habet vltimam dispositionem ad formam aliti, vel non? Si primum: ergo forma aliti introducetur in illo instanti; & consequenter nutritio non fiet in tempore immediatè sequenti. Si secundum: ergo forma non introducetur in tempore immediatè sequenti: quoniam in prædicto tempore materia vltimò disponetur; & forma non introducitur, nisi postquam vltima dispositio introducta est.

Confirmatur, & explicatur primò: nam quando verificatur, quod non est forma alimenti, debet verificari, quod in materia eius est forma aliti; ne materia illa sit in aliqua duratione absque omni forma: sed datur aliquod instans, in quo verificatur: *Nunc non est forma alimenti, & immediatè antea erat*, illud nempè instans, in quo datur maximum cibi distemperamentum: ergò datur instans, pro quo verificatur: *Nunc est forma aliti in materia alimenti, & immediatè antea non erat*: ergò nutritio incipit intrinsecè in instanti, & consequenter non est mutatio continua.

Confirmatur, & explicatur secundò: nam si nutritio incipit successiuè, debet forma alimenti desinere ad instar successiuorum, vt sic introductio formæ aliti, & corruptio formæ alimenti seruent debitam proportionem inter se: sed successiua desinunt intrinsecè in instanti, siue per *primum non est*: ergo datur aliquod instans, in quo verificatur: *Nunc non est forma alimenti, & immediatè antè erat*: ergo nisi in illo instanti incipiat intrinsecè forma aliti informare materiam alimenti, erit materia eius absque omni forma, quod est absurdum: debet igitur nutritio exerceri in illo instanti.

Ad argumentum negatur minor, ad eius probationem dicendum est, duplex dari genus dispositionum, vt forma aliti actuet formam alimenti: nam alia est vltima dispositio antecedens; & hæc præcedit duratione formam inducendam: alia est vltima dispositio concomitans formam; & ista coëxistit illi in primo instanti suæ introductionis, & non datur ante illud, vt in simili diximus *supra disput. 1. quæst. 6.* In eo autem instanti in quo verè enuntiatur: *Nunc non est forma aliti &c.* jam est vltima dispositio antecedens, quæ præcedit formam duratione: sed adhuc deest vltima dispositio concomitans, quæ introducetur in tempore immediatè sequenti, & formam substantialem indiuulsè comitatur. Vnde ex vi huius potius concluditur, quod nutritio fiat in tempore, & continuò.

Ad primam confirmationem neganda est minor, quia forma alimenti non desinit *per primum non esse*, siue in instanti; *sed per vltimum sui esse*, siue in tempore, quatenus verificatur: *Nunc est forma alimenti, & immediatè post non erit*. Neque in illo instanti (vt sic probationi

tioni ibi insinuatæ occurramus) est vltimum, & magnum distemperamentum, sub quo cibus esse non potest; sed est maximum distemperamentum, sub quo pro illo instanti esse valet; non tamen sub maiori, vel sub eodem in maiori duratione. Quod explicatur in generatione ignis ex aëre: etenim vltima dispositio antecedens non est maximum distemperamentum, sub quo aër esse nequeat; sed est maximum, sub quo potest esse, non tamen sub maiori, vel sub eodem pro duratione sequenti. Ita contingit etiam in nostro casu debita proportione seruata: nam vltima dispositio antecedens ad generationem substantialem ponitur in tempore, & ideo generatio fit intrinsecè in instanti sequenti: vltima autem dispositio antecedens ad introductionem formæ aliti in materia alimenti ponitur in instanti: quare introductio formæ, seu nutritio debet exerceri in tempore immediatè sequenti.

32 Sed dices: licèt vltima dispositio antecedens ad formam aliti introducatur in minoribus, & minoribus partibus subiecti, vt supponimus; nihilominus sub ratione vltimæ introducitur in instanti; ergo licèt forma aliti incipiat informare minores, & minores portiones materiæ, valebit tamen introduci in instanti: ergo non est necessarium, quod nutritio fiat in tempore, & consequenter corruit confirmatio facta pro nostra conclusione. ¶ Respondetur, vltimam dispositionem posse bifariam considerari: primò secundum suam entitatem, & prout est *in fieri*: secundò quatenus est *in facto esse*, & importat determinationem in sua entitate. Primò modo sumpta introducitur in tempore, & continuo: posteriori verò modo accepta introducitur in instanti terminatiuo alterationis antecedentis, vt diximus *in lib. Physicor. disp.* 24. *q.* 2. Vnde etiam forma aliti comparata ad materiam alimenti potest considerari dupliciter; vno modo absolutè, & prout est *in introduci*, seu extendi: & hoc pacto incipit successiuè actuare materiam alimenti; atque ideo nutritio, quæ in prædicta introductione consistit, est mutatio successiua. Alio modo sumitur *in introducto esse*, & quatenus informat materiam determinatam: & hac ratione incipit in instanti, quia non incipit per nutritionem, prout in fieri; sed per nutritionem in facto esse, siue per vltimum mutatum esse nutritionis.

Ad secundam confirmationem respondetur, maximam seruari correspondentiam inter introductionem formæ aliti, & corruptionem formæ alimenti: vnde sicut illius introductio exercetur intrinsecè in tempore; ita huius corruptio debet in tempore intrinsecè exerceri: ne materia prima in aliqua duratione careat omni forma, vel simul habeat duas. Quamobrem in illo instanti, in quo verificatur: *Nunc non est forma aliti in materia alimenti, & immediatè post erit*; etiam debet verificari: *Nunc est forma alimenti in sua materia, & immediatè post non erit*. Neque oportet, quod in duratione immediatè sequenti desinat forma alimenti absolutè, & quoad omnem suam entitatem, sed sufficit quod desinat vt tanta, & quod aliquid materiæ præexistentis, quantumuis minus, & minus ab ea non informetur: sicut ad hoc, vt desinat vlna in ratione talis, satis est, quod aliquid auferatur ab illa. Quare falsum est, quod forma alimenti debeat desinere ad instar successiuorum, & *per primum sui non esse*: nam cum supponatur habere determinatam materiam, & entitatem, consistit secundum hanc rationem in indiuisibili, & consequenter potiùs debet desinere ad modum indiuisibilis, & *per vltimum sui esse*. Qua de causa quando forma aliti incipit absolutè, & *per vltimum non esse*; forma alimenti desinit vt tanta, & *per vltimum sui esse*; & cùm forma est introducta in facto esse; & vt tanta; tunc forma alimenti est totaliter corrupta, & desinit absolutè. Videantur quæ diximus *in lib. Physic. disp.* 24. *quæst.* 2. & 3. vbi occurrimus aliquibus obiectionibus, quæ possent doctrinam hactenus traditam impugnare: & ideò eas non inculcamus in præsenti.

DISPVTATIO VI.

De Augmentatione.

POST nutritionis notitiam rectus ordo postulat, vt disseramus de augmentatione, quæ ad nutritionem consequitur. De illius autem existentia dubitari non potest: videmus siquidem eundem hominem esse maioris magnitudinis in ætate virili, quam in puerili: hoc autem non fit per rarefactionem; aliàs duriora, solidioraque essent membra pueri, quam viri, quod euidenti experientiæ contradicit: vnde relinquitur, quod fiat per augmentationem, seu motum acquirentem supposito maiorem quantitatem, vt docet Aristot. *in hoc lib. text.* 31. Pari etiam certitudine supponimus, augmentationem esse mutationem successiuam, & continuam. Ad quod suadendum nouæ rationes inculcandæ non sunt; cùm id satis superquè constet ex dictis *disp. praced. quæst. vltima*, & *in lib. Physic. disp.* 22. *quæst.* 1. Quod minimè labefactat auctoritas Philosophi *in hoc lib. text.* 23. dicentis: *Neque enim augeri, nec minui possibile est continuè*: tùm quia solùm intendit, quod augmentatio non sit perpetua, & correspondens motui locali cœlorum; minimè verò, quod quandiu durat, non sit continua, vt in simili obseruauimus *disp.* 4. *q.* 3. in principio. Tùm quia solùm impugnat positionem Heraclyti asserentis, augmentationem non tantùm esse continuam, sed etiam omninò regularem, & vniformem, ita quod sicut tota augmentatio correspondet toti v. g. horæ; sic medietas medietati correspondeat, & sic de aliis. Quod meritò redarguit Aristot. quoniam opus non est, quod augmentatio tanta vniformitate exerceatur. Minimè verò statuit, aug-

augmentationem nullo modo esse continuam.

Imò verò etsi alteratio, & nutritio fiant successiuè, & continuò, vt constat ex dictis *disp. præcedent.* peculiaris tamen titulus inuenitur in augmentatione, vt sit mutatio continua, qui non competit aliis mutationibus. Quoniam mutatio concomitans motum localem, ipsiquè correspondens nequit non habere rationem mutationis continuæ, & successiuæ; si enim exerceretur in instanti, minimè posset correspondere motui locali, qui exercetur in tempore. Constat autem subiectum, quod augetur mutare locum; secùs verò illud, quod vel nutritur, vel alteratur, vt expresse tradit Aristoteles *in hoc libro capite quinto, text.* 25. his verbis: *Nam neque id, quod alterationem subit, neque id, quod generatur, necessariò mutari loco cernitur: quod autem accrescit, aut decrescit cernitur.* Redditquè rationem D. Thom. ibidem *lect.* 11. dicens: *Locus commensuratur locato, & hoc secundum magnitudinem; non autem secundum qualitatem, aut substantiam: & ideò necesse est, quod quando mutatur magnitudo locati, quod etiam fiat transmutatio secundum locum; non autem, quando transmutatur aliquid secundum substantiam; vel secundum qualitatem.* Vnde rationem motus successiui, peculiari iure vendicat sibi augmentatio. Ad huiusmodi verò transmutationem localem, quæ in augmentatione inuenitur, non desideratur, quod totum suppositum transeat de loco totali ad alium locum totaliter diuersum; sed sufficit, & requiritur, vt quælibet eius pars transeat ad nouum locum quasi partialem, quem anteà non occupabat. Quod in augmentatione inuenitur: nam eius, quod augetur, quælibet pars augetur, vt dicemus *quæst.* 2. ac proindè nouum subintrat locum. Hæc in limine disputationis prælibauimus, & quia non postulant specialem quæstionem, & quia ad resolutionem aliarum conducere queunt.

QVÆSTIO I.

Vtrum augmentatio propriè dicta conueniat solis viuentibus.

PRo tituli intelligentia obseruandum est, augmentum esse duplex, proprium videlicet, & improprium. Illud est, quod fit per virtutem actiuam internam conuertentem partes alimenti in substantiam rei, quæ augetur, illasquè ita subtiliter subinferentem, vt à partibus præexistentibus discerni non valeant, vt videre est in augmento plantæ. Augmentum verò improprium, solùm fit per iuxta positionem, & extrinsecam applicationem vnius rei ad aliam, quin ibi vllam conuersio in rem præexistentem, aut transmutatio inueniatur; sed res præexistens eodem modo maneat in se, ac anteà se habebat: vt si ferro quantitatis digitalis affigas aliud eiusdem magnitudinis: nulla quippe fit substantialis transmutatio; sed ferrum præexistens eodem modo se habet in se, sicut anteà. In præsenti ergo supponimus, augmentum impropriè dictum posse non viuentibus conuenire, vt liquet exemplo proximè inducto: dubitamus autem, vtrum augmentum proprium possit etiam in non viuentibus inueniri.

§. I.

Statuitur communis sententia.

1 DIcendum est, sola viuentia augeri augmento propriè dicto. Ita Aristot. 2. *de Anima text.* 40. D. Thom. ibid. *lect.* 9. *& in* 4. *dist.* 12. *q.* 1. *art.* 2. *quæstiunc.* 7. quibus consentiunt alij Philosophi, vt testatur Bañez in præsenti. Fundamentum præcipuum desumitur ex Angelico Doct. *quæst. vnica de Anima art.* 13. *ad* 15. potestquè sub hac forma proponi: quoniam augmentum propriè dictum fit per virtutem actiuam internam ad hunc finem destinatam: sed natura contulit hanc virtutem viuentibus; secùs verò non viuentibus: ergo sola viuentia augentur augmento propriè dicto. Suadetur minor: quia natura, neque deest in necessarijs, neque redundat in superfluis: prædicta autem virtus est necessaria viuentibus; & in non viuentibus superflua; siquidem viuentia, quia generantur ex semine, habent modicam quantitatem à principio, & indigent maiori magnitudinem, tùm ad diuersa organa, cùm ad exercendas suas operationes: quocircà debuit natura, vt illi defectui occurreret, communicare illis virtutem, seu potentiam, per quam decursu temporis acquirerent debitam sibi quantitatem. Quæ ratio minimè vrget in non viuentibus: hæc quippè, quando recipiunt naturam, & esse, recipiunt etiam debita quantitatem. Cuius signum manifestum est, quod vbi primò producuntur, queunt optimè alia indiuidua eiusdem speciei generare; vt patet in generatione ignis, qui alium statim generat. Vnde non indigent virtute actiua, & interna ad proprium augmentum acquirendum: quam proindè si eis impertiretur natura, prodigalitatis arguenda foret. Si autem inanimata in exigua, & minori quantitate generari contingat: id est per accidens: cui proindè defectui non tenetur natura occurrere; hæc quippè in communicatione virtutum solùm attendit ea, quæ sunt per se.

Confirmatur primò: quia virtus, seu potentia augmentatiua est vitalis, cùm illius peculiaris actus sit augeri, seu moueri à se, quod est proprium vitæ officium; vt docet Aristot. 8. *Physic.* atqui repugnat, quod potentia vitalis communicetur rebus inanimatis: ergo natura non communicauit eis prædictam virtutem, ac proindè non poterunt augeri augmento propriè dicto, quod per illam virtutem exercendum est, vt constat ex dictis.

Confirmatur secundò: nam quia viuentia augentur augmento proprio, & per virtutem intrinsecam, ideò habent peculiarem partem, per quam attrahant alimentum, vti se habent os in animalibus, & radices in arbo-

arboribus: & deinde aliam partem, in qua alimentum concoquant, variaquè organa, & meatus, per quæ alimentum ad partes rem otiores transfundant: nihil autem horum cernitur in rebus inanimatis, vt puta in igne, vel aqua; sed sunt purè homogenea, siue habentia partes eiusdem rationis: ergo signum manifestum est, quod inanimata non augentur augmento proprio, sed improprio, aut per iuxtapositionem.

Confirmatur tandem: quia ea propriè augentur, quæ propriè nutriuntur: ex Aristot. *in hoc lib. cap.* 5. sed sola viuentia propriè nutriuntur: ergo sola viuentia augentur propriè. Minor constat, tùm ex Arist. *loco suprà cit. text.* 46. quem sic exponit D. Thom. ibidem: *Dicit ergo primò, quod nihil nutritur, quod non participet vitam; omne autem participans vitam est animatum: sequitur ergo, quod corpus, quod alitur, est animatum.* Et infrà: *Considerandum est autem, quod nihil propriè nutritur, nisi animatum.* Tùm efficaci ratione: quoniam nutritio reparat partes, quæ deperduntur vi caloris naturalis humidum depascentis: ad quod proculdubio requiritur diuersitas partium habentium contrarias, & rixantes dispositiones, vt sic vna queat agere in aliam: constat autem, quod huiusmodi partes, dumtaxat inueniuntur in viuentibus, siquidem omnia inanimata sunt simpliciter homogenea: ergo nutritio propriè dicta, solùm in viuentibus reperitur. Videantur quæ diximus *disput. præced. quæst.* 2. §. 1.

§. II.

Nonnulla obiectiones diluuntur.

2 SEd aduersus communem assertionem oppones primò: nam ignis verè & propriè nutritur, & augetur: & tamen non est viuens: ergo augmentum propriè dictum potest non viuentibus conuenire. Suadetur maior, tùm ex D. Thom. *de Anima lect.* 8. vbi inquit: *Ignis præexistens ad sui conseruationem, & augmentum videtur in se humorem conuertere, & ideò in elementis videtur solus ignis nutriri.* Vbi planè loquitur de augmentatione, & nutritione propriè dictis: aliàs eas specialiter igni non attribueret, aliisquè elementis denegaret; siquidem augmentum improprium cæteris etiam elementis queit adaptari, vt ex se liquet. Tùm etiam: nam ideò viuens propriè nutritur; & augetur, quia indiget extrinseco pabulo ad sui conseruationem, sed hæc indigentia etiam inuenitur in igne; quippè qui, deficientibus combustibilibus, statim perit: ergo propriè nutritur, & augetur. Tùm denique: quia ad augmentum propriè sumptum tria tantum desiderantur, videlicet alimentum ab extrinseco aduenìens, identitas numerica rei auctæ, & quod quælibet eius pars augeatur; vt constabit ex dicendis: sed hæc omnia possunt inueniri in augmento ignis; si enim flamma vndique aspergeretur guttis olei, augeretur medio alimento extrinseco, & per virtutem intrinsecam, & secundum omnes suas partes, & tandem maneret idem: ergo ignis augetur augmento propriè dicto.

Respondetur negando maiorem, & ad primam probationem desumptam ab auctoritate, dicendum est D. Thom. non attribuere igni augmentum propriè sumptum, sed impropriè acceptum: quia tamen in hoc magis assimilatur viuentibus, quam alia elementa; idcircò asserit, solum ignem videri augeri, & nutriri. Quod facilè deprehendet, qui textum legerit: nam postquam S. Doctor negauit, ignem nutriri, & augeri propriè, subiunxit: *ideo autem similitudo augmenti, & nutrimenti præcipuè apparet in igne: quia ignis habet plus de forma, quam alia elementa, & est potentior in virtute actiua: vnde propter hoc: quod manifestè alia conuertit in se, videtur nutriri, & augeri.*

Ad secundam respondetur, ignem non indigere per se pabulo extrinseco ad sui conseruationem, vt apparet in igne elementali existente in proprio, & sibi debito loco, sed indiget eo per accidens, nimirùm quia inuenitur extra propriam sphæram, & circundatur pluribus contrariis; quibus facilè cedet, nisi externo pabulo affixus sit, ipsumquè in se conuertat. Viuentia autem indigent per se externo alimenti subsidio ad reparandum detrimentum, quod continuò subeunt ob internam, & perpetuam concertationem contrariarum partium, quibus naturaliter constat. Quamobrem natura attendens ea, quæ sunt per se; secùs verò illa, quæ sunt per accidens, tribuit viuentibus instrumenta ad nutritionem propriam desiderata; illaquè denegauit igni, aliisque rebus inanimatis.

Per quod patet ad tertiam probationem: quia virtus, per quam flamma conuertit in se guttas olei, non est potentia per se destinata ad talem conuersionem; sed tendit per se ad generandum alium ignem numero diuersum. Sed quia per accidens combustibile est indistans à flamma; ideò post generationem noui ignis, illum sibi identificat, vel annectit. Quocircà, quod ibi propriè, & per se loquendo inuenitur, est quædam generatio, ad quam postea per accidens sequitur vnio, vel identificatio ignis geniti ad ignem generantem. Vnde partes præexistentes non augentur, nec fiunt maiores; sed eisdem additur noua pars, ratione cuius est maior ignis. Quod minimè sufficit ad augmentationem propriè dictam: hæc enim postulat, vt sicut totum, ita quælibet eius pars, in se ipsa accretionem consequatur.

3 Secundò obiicies: quoniam ad augmentationem propriam non requiritur, quod fiat per virtutem internam; ergo ex hoc capite non repugnat inanimatis, quod augeantur augmento propriè dicto. Antecedens probatur: quia ad motum localem, vel alterationem propriè sumpta non requiritur, quod fiant per virtutem internam; & ideò licet fiant ab extrinseco, queunt esse tales cum proprietate: ergo pariter ad augmentationem non desideratur, quod fiat ab intrinseco; sed poterit esse talis cum proprietate, quamuis fiat per iuxtapositionem.

Respondetur negando antecedens: quia augmentatio propriè dicta comitatur nutritionem: hæc autem est mutatio ordinata ad conseruationem eiusdem suppositi, à quo procedit; atque ideo est mutatio vitalis, cui repugnat fieri ab extrinseco: idèmque proinde de augmentatione asserendum est. Vnde exempla in contrarium adducta non vrgent: nam alteratio, & motus localis ex genere suo non sunt actiones vitales: vnde mirum non est, quod queant fieri ab extrinseco. Si autem aliquis motus localis sit vitalis, minimè poterit fieri purè ab extrinseco, sed erit diuersæ rationis, si ab extrinseco fiat; vnde quia cursus petit fieri ab intrinseco, & à pedibus velociter motis; Petrus v. g. cuius pedes ab alio velociter mouerentur, non diceretur propriè currere, sed tantum moueri. Ita quia augmentatio petit fieri ab intrinseco ob rationes suprà traditas; si fieret præcisè per iuxtapositionem, non foret augmentatio propria, sed impropria.

4 Tertiò obiicies: quia plura inanimata, vt puta lapides sub terra geniti, habent poros, quibus attrahunt humorem, & per hunc crescunt: ergo hæc augentur per intussumptionem: ergo nihil deest illis ad augmentum propriè dictum.

Respondetur negando vtramque consequentiam: quia licet lapides habeant poros, & in iis recipiant humorem,

fiorem, qui posteà in lapidem conuertitur: attamen nihil horum fit per virtutem internam, & ad hoc mutuus per se tendentem; sed fit ab extrinseco per virtutem cœlorum, & aliorum agentium vniuersalium. Vnde non concurrunt ibi eæ conditiones, quæ ad augmentum propriè dictum desiderantur.

5 Quartò obijcies: quia cum vino parum aquæ infunditur, quæ conuertitur in illud; prædictum vinum augetur, vt constat; atqui in eo augmento concurrunt conditiones augmenti proprij; quandoquidem fit per virtutem internam, & innatam vino; & est secundum omnes illius partes, cùm secundum omnes fiat vinum debilius; & tandem hoc manet idem numero: ergo non repugnat augmentum propriè dictum inueniri in re inanimata, vti est vinum.

Respondetur negando minorem: prædictum siquidem augmentum non fit per virtutem internam designatam, & ordinatam ad illud. Cuius satis manifestum signum est, quod illud vinum manet, facta aquæ conuersione debilius, & simpliciter imperfectius. Quod non sic contingeret, si prædicta augmentatio fieret per potentiam augmentatiuam: hæc quippè propendit in maiorem perfectionem suppositi, quod augetur, & per suos actus reddit illud magis vegetum, & & perfectius. Tendebat igitur virtus vini ad producendum ex materia aquæ aliud vinum, illudquè produxit: sed quia per accidens erant indistantia, ideò vinum genitum vino generanti copulatum est, sicut suprà de igne dicebamus. Et quia omne agens in agendo repatitur; proptereà vinum illud aliquam debilitatem ex prædicta transmutatione contraxit.

QVÆSTIO II.

Vtrum eius, quod augetur, qualibet pars augeatur?

Statuit Aristoteles *in hoc libro capite quinto*, ad augmentum proprium requiri, quod eius, quod augetur, qualibet pars augeatur. Quam conditionem hic exponere, ac defendere necessarium est.

§. I.

Illustratur mens Aristotelis.

6 Dicendum est, augmentationem propriam fieri secundum omnes partes rei, quæ augetur, ac proindè quamlibet rei auctæ partem augeri. Ita Philosophus *loco citato*, D. Thom. ibidem *lect.* 14. Bañez, Zanardus, Toletus in præsenti, & communiter Doctores. Fundamentum est: quia id, quod mouetur per se, & ratione sui, debet moueri secundum omnes partes; sed viuens augetur per se, & ratione sui: ergo debet secundum omnes partes augeri. Maior constat, tùm ex Aristotele 5. *Physic. text.* 1. tùm quia id, cuius vna, vel altera pars mouetur, non dicitur moueri secundum se totum, & ratione sui; sed solum secundum partem, vt dicitur vulnerari ratione manus homo, cuius manus vulneratur: ergo vt totum moueatur per se, & ratione sui, debet moueri secundum omnes partes. Minor etiam liquet: quia viuens per se, & ratione sui mouetur per eas operationes, quæ ipsi debentur per se, & ratione suæ naturæ: sed augmentatio est operatio debita toti viuenti, vt quantitatem sibi conuenientem assequatur: ergo viuens augetur per se, & ratione sui.

Confirmatur: quia quælibet pars viuentis augetur: Consequentia patet à paritate, & insuper quia augmentatio comitatur nutritionem. Antecedens autem probatur, tùm quia calor naturalis, medio quo fit nutritio, reperitur in omnibus viuentis partibus. Tùm quia nutritio reparat detrimentum, quod inducit calor naturalis depascens humidum radicale: sed quælibet pars subit aliquod detrimentum: ergo omnes debent per nutritionem reparari. Tùm denique, quia quælibet pars viuentis viuit ad vitam eius: sed per nutritionem viuunt vegetatiua: ergo cum nutritur totum v. g. planta, debent etiam omnes eius partes nutriri.

7 Inquires, an assertio nostra intelligenda sit de omnibus partibus, tàm proportionalibus, quam aliquotis. ¶ Respondetur affirmatiuè, vt ratio, & confirmatio nuper factæ concludunt. Obseruandum tamen est contra Rubium in præsenti, quod licèt partes proportionales augeantur ad augmentum totius, nihilominus prædicta augmentatio non conuenit eis immediatè, & per se adhuc ratione partium, sed tantum mediatè, & ratione partium aliquotarum. Et fundamentum est, quia partes eo proportionali modo mouentur, quod existunt; constat autem, quòd partes proportionales non habent esse per se adhuc in ratione partium; sed solùm existunt indeterminatè, confuso modo, & ratione partium aliquotarum, vt diximus *in lib. Physicor. disp.* 23. *quæst.* 3. ergo eodem proportionali modo debent augeri, videlicet mediatè, & ratione partium aliquotarum.

Confirmatur: nam ideo partes sensibiles, seu aliquotæ queunt immediatè, & per se primò in ratione partium augeri, quia quælibet earum habet suum porum, per quem attrahat alimentum ad se: at non quælibet pars proportionalis habet porum, alias viuens tot poros haberet, quot partes proportionales, subindeque totum resolueretur in poros: & omnia corpora essent æqualiter porosa, quod est absurdum; ergo licèt omnes partes viuentis, eo aucto, augentur; nihilominùs prædictum augmentum conuenit partibus aliquotis immediatè, & per se, proportionalibus verò solùm mediatè, & ratione partium aliquotarum. Quod satis aspertè indicatur Aristot. D. Thom. dum partium aliquotarum expressè meminerunt, non autem proportionalium, vt videre est *in hoc lib. textu.* 33. *&* 35. *lect.* 15.

8 Nec refert si obijcias: quoniam partes aliquotæ non sunt secundum se totas immediatè alimento, quod per poros attrahunt; sed tantùm per extremitates, & partes minores, & minores, quæ proculdubio sunt proportionales: ergo istæ sicut immediatiùs sunt contiguæ alimento, ita immediatiùs, & primariò debent augeri. ¶ Et confirmatur: quia augmentatio, sicut & quilibet alius motus continuus, fluit per partes proportionales, minores videlicet, & minores: ergo pariter res, quæ augetur, debet augeri secundum eandem proportionem, nimirum per partes minores, & minores: ergo augmentum priùs, & immediatiùs conuenit partibus proportionalibus, quam aliquotis.

Non, inquam, hæc referunt: respondetur enim ad obiectionem negando consequentiam: quia pars aliquota, sicut intra lineam partis habet esse determinatum, & gaudet poro; sic debet per se augeri, quod ob oppositam rationem parti proportionali denegandum est. Porrò quod inter parte aliquotam, & alimentum mediet pars proportionalis, non tollit, quod illa augeatur per priùs, principaliùs, ac immediatiùs, quam hæc: quoniam proportionalis non mediat, vt aliquid habens porum,

porum, & *esse* determinatum, ac proinde, vt capax augmenti per se, & ratione sui; sed vt aliquid pertinens ad partem aliquotam, illique deseruiens: quamobrem non impedit, quod hæc augeatur per se, & immediatius. Nec sequitur, partem proportionalem augeri præcisè, per iuxtapositionem; licèt careat poro: augetur quippè per intussumptionem, quatenus augmentatio, quæ primariò exercetur in partibus aliquotis, extenditur secundariò ad proportionales, vt ad aliquid inclusum in aliquotis, & ad eas intrinsecè pertinens.

Vnde ad confirmationem concesso antecedenti, negatur consequentia: & ratio disparitatis est perspicua, quia partes motus non petunt habere poros; & aliàs partes proportionales sunt immediatiores indiuisibilibus, seu mutatis *esse*, per quæ existunt, quam partes aliquotæ: & ideo motus prius fluit per partes proportionales, quam per aliquotas. Res autem, quæ augetur, petit habere poros; & cum ij inueniantur in partibus aliquotis, secus verò in proportionalibus: idcircò augmentum potiori iure conuenit illis, quam istis.

§. II.

Satisfit aliquibus obiectionibus.

9 VEritatem communis sententiæ sequentes difficultates videntur obnubilare. Primò: quia si viuens augeretur secundum omnes partes, æqualiter secundum omnes extenderetur, seu porrigeretur, vt ex se constare videtur; consequens est euidenter falsum, vt patet in homine, qui habet maiorem longitudinem, quam latitudinem: ergo non est necessarium augeri quamlibet partem eius, quod augetur. ¶ Confirmatur primò: quia vngues, & capilli augentur, etiam postquam cessat augmentum aliarum partium, è contra verò palpebræ parum, aut nihil augentur: ergo signum est, quod non omnes partes viuentis augentur ad augmentum illius. ¶ Confirmatur secundo: quia spadones habent brachia, & crura satis magna, caput autem valde paruum: quod stare non posset, si eius, quod augetur, quælibet pars deberet augeri.

Respondetur obiectioni negando sequelam: quoniam virtus augmentatiua imitatur virtutem formatiuam corporis, illiusque sequitur ductum: vnde cum hæc a principio formet humanum corpus magis longum, quam latum (id quippè exposcit recta dispositio illius) propterea in augmento eadem determinatio, ac proportio seruanda est, quamvis omnes partes simul augeantur. ¶ Ad primam confirmationem, respondetur, quod cum asserimus eius, quod augetur quamlibet partem augeri, sermo est de partibus, quæ nondum acquisierunt terminum magnitudinis sibi à natura, præfixum. Palpebræ autem prius, quam aliæ partes, habent quantitatem sibi debitam, & ideo desinunt prius augeri: è conuerso vngues, & capilli postulant plus incrementi, quam aliæ partes; vnde eis cessantibus, adhuc crescunt. Sed priusquam singulæ partes habeant debitam quantitatem, omnes ad augmentum viuentis simul augentur. ¶ Ad secundam dicendum est, quod licèt omnes spadonum partes augeantur; attamen minùs crescunt secundum caput, ob defectum caloris; est enim cerebrum membrum frigidissimum, quod nimia frigiditate concrescit, & arctatur. Dilatantur autem improportionato modo secundum alias partes, eo quod superfluum alimenti, quod in alijs hominibus conuertitur in semen, in illis transit in carnem, & ossa.

10 Secundo difficultatem ingerere videtur, quod vt omnes partes possent ad augmentum viuentis augeri, requirebatur, vt cuiuis extrinsecum alimentum applicaretur: sed hoc nequit fieri absque penetratione, & hæc est naturaliter impossibilis: ergo viuens non augetur secundum omnes partes. Suadetur minor, quoad primam partem, in qua sola est difficultas: quoniam alimentum denuò partibus aduenIens, non potest illis applicari occupando aliquod vacuum, quod præexisteret in eisdem partibus viuentis; cum non detur vacuum in natura: neque applicatur per ruptionem, & diuisionem ipsarum partium; aliàs sentiretur aliquis dolor: ergo per solam penetrationem potest omnibus viuentis partibus applicari.

Respondetur ex Aristot. 4. *Meteor.* & D. Thom. ibidem *lect.* 12. quod in viuenti reperiuntur pori, qui sunt viæ, & meatus quidam subtilissimi, per quos alimentum, & humores ad diuersas partes deferri queant. Quorum necessitatem satis euincit sudor è corpore egrediens: qui nisi per istos poros exiret, vel penetraretur cum corpore, vel illud rumperet, ac diuideret, inferretque proinde dolorem: quorum primum repugnat naturaliter, & secundum contradicit experientiæ. Præterquam quod medulla osse durissimo circumsepta, minimè posset attrahere alimentum; nisi darentur in esse huiusmodi pori, per quos succus deferretur ad illam. Eis autem admissis faciIè extricatur supra adducta difficultas: nam per ipsos potest sanguis nutrimentalis ad quancumque partem deferri. Nec sequitur, quod ante aduentum alimenti sint vacui, vt obiectio insinuat; sunt enim repleti alio corpore, aut humore valde tenui, & subtili, quod adueniente alimento, facilè cedit, egreditur, aut resoluitur.

11 Sed aduersus hanc solutionem oppones primò, Aristot. *in hoc lib. text.* 80. & 81. vbi refutat Philosophos ponentes poros, medijs quibus fieret augmentatio: quia iuxta hunc dicendi modum, inquit augmentatio non esset vera augmentatio, sed solùm quædam iuxtapositio. *Secundò*: quia inter porum, & porum mediat aliqua pars solida; aliàs totum viuens resolueretur in poros: ergo huiusmodi pars media, atque centralis non potest augeri, nisi attrahat alimentum per penetrationem, quæ est naturaliter impossibilis. *Tertiò*: quia alimentum subintrans porum debet esse maius, quam corpusculum, quo porus priùs replebatur; aliàs non poterit causare augmentum: ergo alimentum non potest intra porum claudi, sed penetrabitur cum illo. *Quartò*: quoniam pori supponuntur repleti alimento, quod primo augmento deseruit, & in substantiam viuentis jam conuersum est: ergo nequeunt præbere locum alimento denuò aduenienti, vt deferri queat ad alias partes magis remotas. Cum enim ex communi quasi officina sanguis nutrimentalis ad omnes viuentis partes transeundus sit, pori proximiores prius replebuntur prædicto sanguine; viaque proinde oppilabitur, qua alimentum posset ad alias partes deferri.

Hæc tamen facilè diluuntur; ad primam enim obiectionem respondetur, Aristot. non impugnare Philosophos in eo, quod ponerent poros; sed quia in eorum opinione corpuscula intrantia poros non conuertebantur in substantiam viuentis, sed manebant immutata. Vnde meritò infert in prædicta sententia non dari veram augmentationem; sed tantum quandam iuxtapositionem, & vt sic dicamus, inflationem. Ad *Secundam* dicendum est, quod vt pars medians inter duos poros augeatur per intussumptionem, & absque penetratione, sufficit contineri intra ipsos poros: nam hoc ipso habet alimentum sufficienter sibi applicatum, saltem secundum extremitates; cum ipsi pori pertineant etiam ad prædictam partem. Ad *tertiam* dicimus, poros frequenter esse constrictos, & dilatari per alimentum subintrans eo pro-

potue-

portionali modo, quo vtres inflantur: vnde queunt recipere alimentum absque vlla penetratione. Maximè, quia humor in eis præexistens cedit alimento superuenienti, vt supra diximus. Ad *quartam* respondemus, quod licèt pori aliqui supponantur repleti, & quasi obturati alimento priùs accepto; adhuc tamen non impeditur applicatio noui alimenti: quia calor naturalis depascens perpetuo humidum radicale, & partes animalis, efficit nouos poros, quibus valeat nouum alimentum viuentis partibus applicari. Nec verum est id, quod vltimo additur: nam sanguis nutrimentalis existens in venis per totum corpus ramificatis priùs attrahitur à partibus remotioribus, quam sistat in minus distantibus, viamquè ad alias partes occludat.

QVÆSTIO III.

Vtrum viuens maneat idem numero toto tempore augmenti, & augeatur per totam vitam.

VNam, & alteram difficultatem sub vna quæstione conjungimus, quia vtriusque resolutio facilior est, vt postulet in diuersis agitari. Claritatis tamen gratia, eas singillatim decidemus.

§. I.

Examinatur prior difficultas.

12 Dicendum est, viuens manere idem numero toto tempore augmentationis. Sic docent communiter Philosophi, quibus præluxit Aristot. *in hoc lib. text. 33. & 34.* vbi assertionem hanc expresse docet his verbis: *Nam cum quidpiam simpliciter, absolutèque gignitur, aut interit, non permanet: at cum alteratur, aut crescit, decrescitvè, quod alteratur, aut incrementa suscipit; id permanet.*

Probatur ratione: quia si viuens, cùm nutritur, & augetur, non maneret idem numero, sed amitteret substantialiter vnitatem, & esse præexistens; nutritio, & augmentatio non differrent à generatione substantiali: consequens est absurdum, & contra communem sententiam Philosophorum: ergo viuens manet idem numero toto tempore augmenti. Sequela est manifesta: quia mutatio, per quam compositum præexistens corrumpitur, & aliud de nouo generatur; nequit non esse generatio substantialis.

Confirmatur: quia nihil potest destrui per id, quo perficitur, vt liquet ex terminis: at viuens perficitur per augmentationem; siquidem per eam consequitur quantitatem necessariam ad exercendas sibi debitas operationes: ergo viuens per augmentationem non amittit vnitatem numericam; sed manet idem toto tempore augmenti. § Ad hæc; nutritio, quam augmentatio præsupponit, ordinatur ex natura sua ad conseruandum viuens in suo esse: ergo implicat, quod per nutritionem destruatur vnitas numerica viuentis; sic enim non conseruaret viuens in suo esse, vt ex se liquet: ergo viuens manet idem numero toto tempore nutritionis, & augmentationis.

13 Objicies: vnitas numerica sumitur à materia: sed in augmentatione, quamvis maneant partes formales viuentis; partes tamen materiales variantur, & mutantur, vt docet Aristot. *in hoc libr. text. 35.* ergo viuens non manet idem numero toto tempore augmentationis. § Confirmatur primò: nam entitas rei non distinguitur ab eius partibus simul sumptis: sed tempore augmenti possunt deperdi omnes partes communicatæ viuenti in prima generatione, & succedere aliæ: ergo viuens non manet idem numero. § Confirmatur secundo: quia, vt vnitas numerica viuentis substantialiter varietur, satis est, quod plures sint partes, secundum quas fit variatio, quam illæ, quæ remanent ex prima generatione: at hoc contingere potest in augmento viuentis; siquidem viuens fit longè majus in tempore augmenti, quam erat cum primò genitum est: ergo, &c.

Respondetur ex D. Thom. *1. parte quæst. 119. art. 1. ad 2.* quod Aristot. nomine partis materialis, & formalis non intellexit materiam, & formam, sed partes integrales viuentis diuerso modo consideratas. Nam caro v. g. potest dupliciter sumi, nempe materialiter, & formaliter: primo modo dicit aliquas portiones substantiæ omnino determinatè, & signatè sumptas, præscindendo ab ordine successionis, & participationis eiusdem *esse*: posteriori autem modo considerata importat portiones eiusdem substantiæ, quatenus imperceptibiliter succedunt, & identificantur intra proprium genus, atque trahuntur ad communicationem eiusdem *esse*, & in eodem supposito. Et quia partes primo modo consideratæ variantur; posteriori verò modo acceptæ continuò, dum animal viuit, persistunt; cùm loco vnius statim, & imperceptibiliter succedat alia: idcircò Aristot. asseruit variari in viuenti partes materiales, secus vero formales. Porrò vnitas numerica rei corruptibilis, (quæ hoc ipso, quod talis sit, debet aliquam variationem in propria entitate admittere; aliàs ab ente incorruptibili non differet) non desumitur ab eius materia materialiter accepta; sed formaliter considerata: vnde ex priori variatione minimè infertur, quod viuens non maneat idem toto tempore augmentationis.

Ex quibus respondetur vtrique confirmationi. primæ quidem, nam tota illa variatio fit in partibus substantiæ materialiter, hoc est, determinatè, & signatè sumptis; non verò formaliter acceptis; videlicet sub munere succedendi, & participandi idem *esse* per imperceptibilem successionem. Sub hac quippe consideratione, penes quam attenditur vnitas numerica viuentis, semper sunt eædem partes toto tempore augmenti: quia sibi imperceptibiliter succedunt, & participant in *esse*, & in eodem supposito. Secundæ etiam satisfit, quia licet partes, in quibus fit variatio, excedant eas, quæ viuens per generationem accepit; attamen hæc variatio solum est materialis; siquidem eæ, quæ denuò adueniunt, succedunt imperceptibiliter ijs, quæ dilabuntur; & trahuntur ad idem totum, cuius illæ fuerant partes. Videantur, quæ circa similem difficultatem diximus *in libr. physic. disp. 19. qu. 2.*

§. II.

Resolutio posterioris difficultatis.

14 Dicendum est secundò, augmentationem non durare toto tempore vitæ. Ita Aristot. *in hoc libro text. 14. & lib. 3. de Anima text 59.* D. Thom. *in eisdem locis, & 2. 2. quæst. 147. art. 4. ad 1.* quibus communiter subscribunt omnes Philosophi. Probatur ratione primò: quia augmentatio ordinatur ad tribuendum viuenti debitam quantitatem, vt exerceat proprias operationes: sed hanc potest ante finem vitæ conferre: ergo assecuto prædicto fine, cessabit augmentatio, & consequenter non fiet toto tempore vitæ. In quo satis

distinguitur augmentatio à nutritione: hæc enim ordinatur ad reparandum illud, quod per calorem naturalem destruitur in viuente: vnde sicut illa destructio durat toto tempore vitæ, ita oportet, quod etiam nutritio eodem tempore duret: & vbi tandem cessat, finitur vita.

15 Probatur secundò: nam augmentatio consequitur illam nutritionem, per quam acquiritur plus substantiæ, quam sit illud, quod vi caloris naturalis dissipatur: ergo vt augmentatio duraret toto tempore vitæ, opus erat, quod huiusmodi nutritio simul etiam duraret: at hæc non continuatur toto vitæ tempore: ergo nec augmentatio. Suadetur minor: quia ad prædictam nutritionem requiritur, quod virtus conuersiua sit valde vigorosa: sed hæc continuò fit debilior, tùm quia omne agens in agendo repatitur, vt patet in gladio, qui continuo scindendo tandem hebescit. Tùm quia prædicta virtus fundatur in humido, & calido debite proportionatis, & admixtis; quod temperamentum in dies languescit ob continuam actionem caloris in humidum, eo planè modo, quo oleum, ex quo alitur ignis, eius actiuitate consumitur: ergo nutritio, per quam acquiratur plus substantiæ, quam sit illud, quod vi caloris naturalis deperditur, nequit durare toto tempore vitæ.

Confirmatur: quoniam ea substantia, quæ per nutritionem acquiritur, est aliquo modo extranea respectu substantiæ per generationem acquisitæ: sed extraneum mixtum cum alio reddit debiliorem virtutem illius, vt docet Aristot. 1. *de Generat. cap.* 5. & patet in vino, quod redditur debilius per admixtionem aquæ, licèt illam in se conuertat: ergo virtus nutritiua fit continuò debilior, ac proinde non poterit conuertere perpetuò plus substantiæ, quam deperdatur per calorem naturalem, neque inferre viuentis augmentationem. Minor, & consequentia liquent. Major autem solùm indiget declaratione: etenim illud, quod non participat perfectè speciem viuentis, est aliquo modo extraneum respectu eius, quod illam sic consequitur; cum sit ei aliqualiter dissimile. Substantia autem per generationem communicata, est fundamentum totius viuentis, ac proinde debet esse optimè disposita per humidum, & calidum, & consequi perfectè speciem viuentis. Illa vero, quæ per nutritionem comparatur, nequit ob oppositam rationem participare ita perfectè speciem viuentis; sed se habet, vt quoddam illius additamentum. Quamobrem opus est, vt comparetur, tanquam quid extraneum respectu substantiæ præexistentis. Maximè quia quanto magis extenditur anima, tanto eius virtus redditur debilior, vt patet in corde, quod quo majus est, eò est minus calidum: & ideo animalia magni cordis sunt naturaliter timida ex Aristot. *lib.* 13. de partibus animalium: ergo id, quod per nouam animæ diffusionem, seu extensionem acquiritur, non participat ita perfectè naturam viuentis sicut illud, quod per generationem primò comparatum est.

16 Inquires, quod temporis spatium viuentibus pro augmento designandum sit? Respondetur non posse idem tempus pro omnibus viuentibus designari; cum hoc dependeat ex vniuscuiusque propria conditione: quod impossibile, vel saltem impertinens esset, in præsenti pro singulis inuestigare. Homo autem, omnium viuentium corporalium princeps, regulariter loquendo augetur vsque ad finem tertij septennij, videlicet vsque ad vigesimum primum annum completum, vel vt aliqui volunt, vsque ad vigesimum quintum. Quoniam in hoc tempore calor naturalis est valde vigorosus, atque ideo plus substantiæ alimenti conuertit in substantiam aliti, quam defluat ex eodem alito: Tempus verò status, seu consistentiæ est vsque ad quadragesimum secundum, vel iuxta alios vsque ad quinquagesimum: tunc enim calor naturalis est in quadam temperie, hoc est non ita vigorosus sicut priùs, nec tamen valde remissus. Tempus denique decrementi est ab hoc tempore vsque ad finem vitæ: quia tunc vis nutritiua tepescit, & continuò fit remissior, & tandem perit. De quo videndus est D. Thom. *loco supra citato ex* 2. 2. Determinat autem Aristot. *in lib. de generatione animalium, cap.* 18. quod homo in anno quinto suæ ætatis solet habere dimidium magnitudinis, quam postea comparaturus est, per quod venari valemus magnitudinem, quam pueri in majori ætate habituri sunt.

§. III.

Objectiones contra secundam conclusionem.

17 Plura tamen hic sese offerunt, quæ tàm assertionem, quàm rationes pro illa factas labefactare videntur; quibus proinde oportet occurrere. Igitur objicies primò: nam plures homines post quadragesimum secundum, vel etiam post quinquagesimum annum valde pinguescunt; ac proinde acquirunt majorem quantitatem, per quam augeantur: ergo augmentum hominis, & idem est de alijs viuentibus, nullum sibi durationis præfigit terminum, sed potest toto tempore vitæ durare. ¶ Respondetur negando consequentiam: quia ad augmentum simpliciter dictum requiritur, quod corpus fiat majus secundum longitudinem: vnde quod pinguescat, & fiat majus secundum alias dimensiones, solùm arguit augmentum secundum quid, de quo in præsenti non disputamus.

18 Secundò objicies: nam sæpè generans paruum, & debile adjutum concursu benigno cœlestium corporum generat aliud viuens fortius, & perfectius: ergo poterit ex concomitantia eiusdem influxus comparare media nutritione substantiam, ita benè dispositam, & participantem suam speciem, ac erat illa, quæ ei per generationem communicata fuit; ac proinde non est, cur ex hoc capite debeat augmentatio certo tempore cessare.

Respondetur concesso antecedenti negando consequentiam: & ratio disparitatis est, quod in generatione producitur noua forma; in nutritione autem extenditur. Vnde fit, quod in generatione forma explicet suam virtutem, & adjuta benigno influxu cœlorum, vel aliarum causarum constituat compositum fortius, ac perfectius, quam sit generans proximum. At in nutritione virtutem jam explicatam magis, ac magis diffundit: ac proinde imperfectiùs informat, & radicat virtutem debiliorem. Quamobrem, etsi adjuuetur benigno concursu cœlorum, nequit informare materiam, communicando ei speciem ita perfectè, sicut in prima generatione: & consequenter id, quod acquiritur per nutritionem, habet rationem extranei, & debilitat substantiam præexistentem.

19 Sed replicabis: quoniam anima satis diffunditur per corpus ante tempus, in quo debita quantitas vltimò comparatur: & tamen non ob id debilitatur vis caloris naturalis, sed potiùs decoquit optimè alimentum, vt in viuentibus satis apparet: ergo non rectè colligimus, animam debilitari ex eò, quod diffundatur. ¶ Confirmatur: nam ex opposito fieret, quod infans recens natus haberet calorem vigorosiorem, quam ipsemet in statu adolescentiæ: consequens est euidenter falsum; siquidem tunc nequit concoquere cibos solidos, quibus postea pascitur: ergo &c.

Respondetur ad replicam negando minorem, quàm

non

non euincit inserta probatio: quoniam quod iuuenis benè decoquat cibos, non probat, ipsum habere calorem intensiorem, vel æquè intensum, sicut à principio habebat; est enim remissior, vt hactenus dictum est. Cæterum quia calor iuuenis, etsi aliquantulum remissior, residet in membris magis consolidatis, potest producere effectum perfectiorem, & quem priùs, licèt intensior esset non poterat producere, eò quod residebat in minori materia, & non ita robusta. Solet quippè ad similes effectus non parum conducere multitudo, & densitas materiæ, vt apparet exemplo: nam aër medius inter Solem, & parietem est magis calidus, quam paries; & tamen manus magis sentit calorem parietis, quam aëris, non alia ratione, nisi quia paries est magis densus, & solidus, quam aër. ¶ Vnde soluta manet confirmatio: nam quod infans nequeat decoquere cibos solidos, non prouenit ex defectu caloris, quem habet valde intensum; sed ex defectu solidationis membrorum, & organi ad decoctionem deseruientis. Et ideo si aliqua arte prædictus cibus illi applicaretur, obrueret proculdubio virtutem eius: sicut itrues magna lignorum extinguit, & suffocat ignem paruum, quamvis illius virtus sit valde intensa.

20 Neque hinc inferas, posse calorem naturalem, & multitudinem materiæ ita attemperari, vt licèt translacto tempore, quod à nobis pro augmentatione designatur, non valeret homo v.g. augeri ratione caloris præcisiuè sumpti; augeretur tamen per illum, vt affixum materiæ valde solidæ, & densæ, qualis solet post vigesimum quintum annum communiter inueniri: nam quod in calore deest intensionis, poterit suppleri per robustam densitatem materiæ; atque ideo non erit, cur cesset augmentum. ¶ Non inquam, hoc rectè infertur: quia multitudo, vel densitas materiæ solùm conducit ad hoc, vt virtus operatiua exerceat faciliùs, & citiùs propriam operationem intra latitudinem intensionis sibi correspondentis. Potest autem contingere, quod per additionem materiæ extraneæ virtus præexistens reddatur paulatim debilior, & tandem reddatur inepta ad exercendam propriam operationem; quin illi prosit multitudo, aut densitas materiæ. Et ita contingit in nutritione: nam cum omne agens naturale in agendo repatiatur; ita vis nutritiua comparat nouam materiam, vt nihilominus reddatur in se debilior, tantùmque potest in hoc laborare, vt tandem deficiat: & ita contingit de facto, vt dictum est.

21 Tertiò obijcies: nam ignis per hoc, quod conuertat in se plura ligna, non redditur impotentior ad agendum; imò vero fit actiuior, quò magis augetur: ergo viuens per conuersionem alimenti in propriam substantiam, fiet potentior, vt nouam, & majorem substantiam sibi comparet; ac proinde non est necessarium, quod illius augmentum cesset.

Respondetur omisso antecedenti, negando consequentiam: & disparitas consistit in eo, quod calor vt octo est proprietas ignis, & ideo quoties nouus ignis generatur, vel aggeneratur, toties resultat nouus calor vt octo: qui licèt aliquando ab agente contrario patiatur; attamen seclusis illo, & alijs, statim recuperat omnem intensionem, quia est proprietas ignis. Vnde mirum non est, quod ignis per continuam lignorum combustionem non reddatur impotentior. Cæterum calor naturalis viuentis non est proprietas illius secundum illam intensionem, quam habuit vbi primò productus est: quocircà non recuperat pristinam perfectionem si semel illam amittit. Illam autem continuò deperdit, vt supra ostendimus: quare continuò languescit, & tandem perit.

22 Quartò obijcies: nam quò alimentum est nobilius, eò faciliùs concoquitur, & conuertitur in substantiam aliti: sed in ætate virili, aut senili potest quis vesci alimento nobiliori, quam in iuuenili ætate: ergo sicut in juuenili augetur, ita, & meliùs poterit in virili, atque senili augeri. ¶ Respondetur, majorem solùm verificari, si cætera sint paria: quod in præsenti neutiquam contingit: nam virtus in ætate senili, jam est satis debilis, & languida: vnde non potest acquirere plus substantiæ, quam sit illud, quod viuens amittit: quamvis nobilitas, & perfectio ciborum conducat, vt alimentum faciliùs coquatur, & ne viuens ita citò pereat, sed queat amplius viuere.

23 Vltimò oppones: quia vt detur augmentatio, sufficit, quod in termino ad *quem* motus, habeat viuens majorem quantitatem, quam habebat in termino à *quo*, vt ex se constare videtur: sed hoc conuenit viuenti toto tempore vitæ: ergo omni hoc tempore augetur. Suadetur minor: quoniam toto tempore vitæ, durat nutritio: sed in nutritione acquiritur noua quantitas, sicut & noua substantia: ergo in termino ad *quem* dictæ mutationis dabitur aliqua quantitas, quæ non erat in termino à *quo*; ac proinde viuens habebit majorem quantitatem.

Respondetur negando minorem: quia licèt in termino ad *quem* detur aliqua noua quantitas; hæc tamen non est major illa, quam viuens habebat in termino *à quo* sed est minor ad illam comparata. Quoniam in eodem tempore, in quo senex v.g. acquirit nonnihil substantiæ, & quantitatis, in eodem inquam, amittit plures portiones, cùm substantiæ, cùm quantitatis, quas antea habebat. Quamobrem in fine dictæ nutritionis, attentis omnibus, non inuenitur major, sed minor, & imperfectior.

In fine huius disputationis obseruandum est, ea, quæ hactenus de augmentatione viuentium diximus, forè proportionabiliter eorum diminutioni applicanda: quapropter non instituimus pro ea peculiarem disputationem.

DISPVTATIO VII.

De Condensatione, & Rarefactione.

NON minima similitudo reperitur inter augmentationem, & diminutionem ex vna parte, & rarefactionem, ac condensationem ex alia. Quod in causa est; vt Interpretes post præcedentem disputationem præsentem communiter instituant: quibus morem gerentes, quæ ad hanc materiam spectant, breuiter elucidare curabimus.

QVÆSTIO
Vnica.

Quid sint rarefactio, & condensatio?

POssibilitatem, & existentiam harum mutationum, & attestatur commune placitum Philosophorum cum eorum principe Aristot. *in hoc lib. c. 5.* & satis euincit apertum experimentum; cum videamus, aquam v. g. condensari, & rarefieri. Vnde superuacaneum foret in hoc ostendendo immorari. At non ita peruium est explicare, in quonam essentia rarefactionis, & condensationis consistat: sed pluribus difficultatibus obnoxium est. Quas vt perspicuè extricemus, supponendum est, rarefactionem, & condensationem esse motus rigorosos, successiuos, & continuos, de quibus egimus *in lib. Physic.* Et ratio est: quoniam raritas, & densitas habent omnes conditiones, quæ ad terminandum motum rigorosum desiderantur; cùm sint entia positiua, & habeant inter se contrarietatem, fundentque proinde latitudinem successiuè percurrendam: vnde rarefactio, & condensatio ad ipsas terminatæ, nequeunt non conditionem rigorosi motus sortiri. Id, quod communiter admittunt, & supponunt Interpretes, nec indiget examine prolixiori.

Porrò quidditas cuiuscumque motus per habitudinem ad illius terminum primarium ad *quem* venari debet; ab eo quippè speciem, & vnitatem deriuat, vt ostendimus *in lib. Physic. disp.* 22. *quæst.* 2. Et hac ratione Doctores reuocant omnes motus ad tria genera, quæ sunt augmentatio, alteratio, & vbi: quia tria prædicamenta inueniuntur apta ad terminandum motum, nempe quantitas, qualitas, & vbi. Quamobrem optima erit via ad inuestigandum essentiam rarefactionis, & condensationis statuere terminos harum mutationum: ijs siquidem designatis, facilè quiuis poterit illas in genere, & specie proprijs constituere, atque ideo cognoscere earum quidditatem. Quod §. *sequenti* præstare curabimus: claritatis tamen gratia, & ne eandem doctrinam inculcemus, de rarefactione specialis nobis cura erit; quidquid autem de ea dictum fuerit; debet condensationi proportionabiliter applicari.

§. I.

Aliqua assertiones pro veritatis resolutione.

1 DIcendum est primò, rarefactionem non esse motum terminatum per se primò ad *vbi*, vel extensionem localem. Ita omnes Doctores *numero* 5. referendi. Probatur ratione efficaci: quia rarefactio terminatur per se primò ad raritatem, vt omnes in hac difficultate admittunt, & supponunt: sed raritas non est *vbi*, siue præsentia localis, neque est extensio in ordine ad locum: ad hæc igitur non terminatur per se primò motus rarefactionis. Minor ostenditur, tùm quia si darentur duo vasa æqualia, quorum vnum esset plenum aqua congelata, & aliud aqua rarefacta; tunc vtraque aqua haberet æqualem præsentiam localem: & tamen non haberent æqualem raritatem, vt liquet ex terminis: ergo raritas non est præsentia localis, neque extensio in ordine ad locum. Tùm etiam, quia Christus Dominus in Eucharistia existens habet in quibusdam partibus, vtputa in sanguine raritatem, quæ ad debitam organizationem desideratur: & tamen ibi non habet præsentiam, vel extensionem localem, vt tradunt communiter Theologi: ergo manifestum signum est, quod raritas non consistit essentialiter in extensione, vel præsentia locali.

2 Dicendum est secundò, rarefactionem non terminari ad quantitatem totalem, & maiorem, quæ, deperdita antiqua minori, de nouo producatur. Ita sentiunt communiter Philosophi, quos proindè opus non est in particulari referre. Fundamentum est: quoniam nihil potest corrumpi, nisi vel ad corruptionem subiecti, vel defectu causæ conseruantis, vel per actionem contrarij, vel tandem ob absentiam termini per se petiti: at nullo ex iis modis queit in rarefactione quantitas prœexistens corrumpi: ergo rarefactio non fit per hoc, quod quantitas antiqua minor destruatur, & alia noua producatur. Suadetur minor quoad omnes partes: nam in primis non perit quantitas antiqua ad corruptionem subiecti; aliàs rarefactio non esset motus accidentalis, sed transmutatio quædam substantialis. Neque defectu causæ conseruantis; siquidem causa conseruans subiectum sufficit ad conseruandam eius quantitatem. Neque per actionem contrarij; quoniam quantitati absolutè, & secundum entitatem sumptæ nihil est contrarium, licèt secundum tantitatem, seu terminationem contrarientur quantitas maior, & minor: & consequenter licèt quantitas in rarefactione pereat quoad terminationem; non tamen quantum ad entitatem. Nec tandem corrumpitur ob absentiam alicuius termini, à quo specificetur, & dependeat essentialiter; cùm quantitas sit accidens omninò absolutum. Ergo in rarefactione nequit quantitas antiqua corrumpi absolutè, & secundum entitatem.

Confirmatur: quoniam, pereunte quantitate, pereunt omnes dispositiones, quæ ad conuersationem totius suppositi concurrunt; omnes quippè recipiuntur, & conseruantur media quantitate, quæ est ratio recipiendi alia accidentia corporea: sed destructis omnibus dispositionibus, necessum est, quod substantia, naturaliter loquendo, pereat: ergo si rarefactio produceret nouam quantitatem totalem, destruendo antiquam, iam quælibet rarefactio induceret transmutationem substantialem: consequens est apertè falsum; cum euidenter videamus, ceram non corrumpi per hoc, quod aliquantulum rarefiat: ergo rarefactio non terminatur ad quantitatem totalem denuò productam. Quod à fortiori constabit ex dicendis *conclusione sequenti*.

3 Dicendum est tertiò, rarefactionem non terminari per se primò ad nouam partem quantitatis. Ita D. August. *cap.* 1. *Categ.* D. Damascenus *cap.* 12. *suæ Physica.* Beat. Albertus *in prædicamento quantitatis*, & alij plures, quos dabimus *num.* 5. Estquè expressa sententia Arist. 4. *Physic. text.* 84. cuius sensum exprimit, & illustrat. D. Thom. ibidem dicens: *Magnitudo, & paruitas sensibilis corporis non extenditur, vel ampliatur rarefactione, vel condensatione per hoc, quod materia aliquid superadditum recipiat; sed quia materia, quæ prius erat in potentia magnum, & paruum transmutatur de vno ad alterum. Et ideò rarum, & densum non fit per additionem partium subintrantium, vel per substractionem earundem, sed per hoc quod vna est materia rari, & densi.*

Probatur primò ratione fundamentali: quoniam repugnat, quod detur noua pars quantitatis absque noua parte materiæ: sed potest fieri rarefactio absque additione partis materiæ: ergo absque noua parte quantitatis; & consequenter rarefactio non terminabitur ad illam. Consequentia liquet. Minor etiam constat: nam ex sola materia aëris, & absque alterius materiæ additione

potest generari ignis, qui est corpus magis rarum, quam aër: ergo ad productionem raritatis non est necesse, vt addatur noua portio materiæ. Maior autem suadetur; nam si produceretur noua pars quantitatis absque productione, vel additione partis materiæ, vel illa pars quantitatis reciperetur in materia informata per aliam quantitatem; vel in materia, quæ præexisteret absque quantitate? Si primum; iam duæ illæ quantitates penetrarentur. Si secundum: aliqua materia supponeretur nuda ab omni accidenti: quorum vtrumque est naturaliter incompossibile. Repugnat ergo productio nouæ partis quantitatis absque productione, vel additione nouæ partis materiæ.

Confirmatur, & explicatur primò: nam tota materia aëris redditur sufficienter extensa per quantitatem ipsius aëris; nulla siquidem est pars in tali materia, quæ per illam quantitatem non extendatur: ergo repugnat, quod prædicta materia recipiat nouam partem quantitatis absque additione alicuius partis materiæ: aliàs non supponeretur adæquatè extensa secundum suam capacitatem: siquidem posset plures partes suscipere. § Confirmatur, & explicatur secundò: quia licèt materia prima non habeat partes actu, & formaliter distinctas in genere substantiæ; habet tamen partes potentiales: inter quas, & partes actuales quantitatis, tanta inuenitur commensuratio, vt partes actuales quãtitatis non excedant partes potentiales materiæ, neque è conuerso: ergo impossibile est, quod addatur noua pars quantitatis absque noua parte materiæ. Patet consequentia; nam aliàs, vel antea partes potentiales materiæ excederent partes actuales quantitatis; vel postea partes actuales quantitatis excederent partes potentiales subiecti: & consequenter non seruarent debitam commensurationem.

4 Secundò probatur eadem conclusio ratione: nam si terminus formalis rarefactionis, esset noua pars quantitatis, sequeretur rarefactionem non esse motum essentialiter diuersum ab augmentationem: consequens est fallum: ergo &c. Probatur minor: quoniam augmentatio semper est coniuncta cum nutritione, seu productione nouæ substantiæ partialis, vt constat ex dictis *disp. praced.* rarefactio autem queit optimè fieri absque nutritione, aut productione substantiæ, vt liquet ex nuper dictis: ergo nequeunt non essentialiter distingui. Sequela etiam ostenditur: quia terminus formalis augmentationis est noua quantitas, seu quantitas maior: ergo si rarefactio terminaretur per se primò ad nouam partem quantitatis, non posset essentialiter distingui ab augmentatione.

§. II.

Decisio difficultatis iuxta mentem D. Thomæ.

5 Dicendum est quartò, rarefactionem esse motum terminatum per se primò ad quandam qualitatem, nempè ad raritatem; & consequenter esse veram alteratione. Hæc conclusio respondet directè quæstioni: & illius secunda pars liquido ex prima deducitur: nam verus motus terminatus ad qualitatem, nequit non veræ alterationis quidditate gaudere, vt supra obseruauimus in introductione quæstionis. Vtramque autem docet expresè Angelicus Præceptor pluribus in locis, & præcipuè *in hoc lib. lect. 14.* his verbis: *Si aër rarefiat, vel condensetur, talis transmutatio non potest propriè dici augmentum, sed alteratio: fit enim secundum transmutationem passibilium qualitatum, scilicet rari, & densi.* Et 3. *p. quæst. 77. art. 2. ad 3.* inquit: *Rarum, & densum sunt quædam qualitates consequentes corpora, ex hoc, quod habent multum, vel parum de materia sub dimensionibus &c.* Vnde hanc sententiam amplectuntur Capreolus *in 2. dist. 19. quæst. 1. art. 3.* Banez in præsenti, Sonzinas 8. *Metaph. quæst. 27.* & alij Thomistæ, quibus consentiunt communiter Philosophi.

Probatur primò: quia rarefactio non terminatur per se primò ad quantitatem, vel vbi, vt constat ex dictis §. *præced.* ergo terminatur ad qualitatem. Probatur consequentia: tùm quia omnis verus motus qualis est rarefactio, solùm terminatur ad tria prædicamenta, nempè ad quantitatem, qualitatem, & vbi: ergo si rarefactio non terminatur ad quantitatem, & vbi; opus est, vt terminetur ad qualitatem. Tùm etiam, quia euidens est, rarefactionem non terminari per se primò ad substantiam, vel relationem, vel ad alia prædicamenta: ergo à sufficiente terminorum enumeratione, & exclusione, rectè infertur, quod terminatur ad qualitatem.

6 Deinde suadetur assertio ratione à priori: quoniam raritas est vera qualitas: sed rarefactio terminatur per se primò ad raritatem: ergo est motus terminatus per se primò ad qualitatem, ac proinde vera alteratio. Probatur maior: quia accidentia, quæ per se primò causant passionem in sensu, pertinent ad tertiam speciem qualitatis, scilicet passionem, vel passibilem qualitatem, vt statuimus *in Logica disp. 15. quæst. 4.* & hac ratione calor, & frigiditas in prædicto prædicamento, & specie constituuntur: sed raritas immutat per se primò sensum; percipitur enim per tactum non minus, quam calor, & frigiditas: ergo raritas est vera qualitas.

7 Ex quibus infertur primò, effectum formalem primarium raritatis non esse maiorem præsentiam localem, aut maiorem extensionem in ordine ad locum. Et ratio est manifesta: quoniam effectus formalis primarius importat in recto ipsam formam: & ab ea non distinguitur distinctione excludentis, & exclusi: at *vbi*, & extensio in ordine ad locum distinguuntur omnino à qualitate, & pertinent ad diuersa prædicamenta: ergo nequeunt esse effectus formalis primarius raritatis, quę qualitas quædam est. § Infertur secundò, quod *rarum*, vt rarum est, non dicit formaliter, & in recto extensionem, aut vbi: quoniam concretum, & abstractum non differunt ex parte eius, quod in recto significant, vt statuimus *in Logica disp. 5. quæst. 1.* at *raritas* non est extensio, aut vbi; sed qualitas: ergo rarum non importat pro formali, & in recto quantitatem, extensionem localem, aut vbi; sed qualitatem.

8 Sequitur tertiò, illam maiorem extensionem localem, quæ naturaliter loquendo raritatem, & consequitur, & comitatur non esse effectum illius in genere causæ formalis; sed in genere causæ dispositiuæ. Nam cùm extensio in ordine ad locum sit proprietas consequens extensionem in ordine ad se, in qua cõsistit quidditas quantitatis, nequit formaliter communicari, nisi ab ipsa quantitate, cuius proinde, & non alterius accidentis erit effectus formalis. Cæterum quia raritas ita afficit partes quantitatis, vt absque additione entitatis queant occupare locum maiorem: idcircò maior extensio localis prouenit à raritate in genere causę dispositiuę. Frequenter enim eadem forma nobiliori modo disposita communicat præstantiorem effectum: qui à forma in genere causæ formalis; à dispositione vero in genere causæ dispositiuæ dependet. Sic enim esse subiectum magis calidum est à calore, tanquam a forma, & a modo radicationis calori superaddito, velut a dispositione. Et similiter forma substantialis eadem existens quoad com-

communicare effectum substantialem perfectiorem; si nobilioribus accidentibus disponatur materia ad participationem prædicti effectus. Hoc ergo pacto licet extensio, aut occupatio loci sit proprietas, & effectus formalis quantitatis, potest tamen in genere causæ dispositiuæ prouenire à raritate: quia ita hæc quantitatem afficit, & disponit, vt absque additione nouarum partium occupet maiorem locum. Et quia hic effectus raritatis est nobis valde notus; effectus autem primarius illius non ita sensibiliter apparet: propterea raritatis essentiam per effectum occupandi maiorem locum communiter circumloquimur, definimus, & explicamus.

9 Vnde colligitur quartò recta intelligentia definitionum, quibus Aristot. 4. *Physic. text.* 84. *rarum*, & *densum* explicuit. Sunt autem huiusmodi: *Rarum est, quod sub magnis dimensionibus parum continet materiæ. Densum est, quod sub paruis dimensionibus multum continet materiæ.* Quarum sensus non est; quod rarum, v. g. sub magna quantitate, vel sub pluribus partibus quantitatis contineat paruam, vt sic dicamus materiam, vel pauciores partes illius: id quippè repugnat; cum inter partes potentiales substantiæ, & partes actuales quantitatis debeat commensuratio, & proportio reperiri. Sed legitima expositio est, rarum ita per qualitatem esse dispositum, vt sub magna extensione locali contineat parum materiæ, & quantitatis. Posset autem facilius, & apertius exponi quidditas raritatis dicendo. *Raritas est qualitas, ita disponens quantitatem, vt eadem entitatiuè existens occupet maiorem locum.* Oportet verò, siue raritas sumatur in abstracto, siue in concreto, illam definiri per prædictum effectum: quia effectus primarius latet nos, & ideo illum circumloquimur per secundarius.

10 Dices primò: Aristot. *in* 3. *de Cælo cap.* 1. *text.* 10. definit rarum, & densum his verbis: *Est autem spissum à raro differens, eò quod in æquali mole, id est sub eisdem dimensionibus plura existant; quia plus habet de materia*; vt apparet in ferro digitali, quod continet plus materiæ, quam flamma digitalis, quamvis habeant easdem dimensiones. Atqui habere multum, vel parum materiæ sub eisdem dimensionibus non est idem, ac habere parum, vel multum materiæ sub maiori, vel minori mole, vt liquet ex terminis: ergo hæc, & supra adducta definitio sibi contradicunt: atque ideo nequit non vna esse defectuosa.

Respondetur negando consequentiam: nam hoc ipso, quod raritas disponat quantitatem ad occupandum maiorem locum, & densitas, vt constringatur ad minorem; iam illa duo, quæ tangit obiectio, facilè componuntur, & ex eadem radice proueniunt. Si enim sub eadem extensione locali habeat ferrum digitale multum materiæ, & flamma digitalis parum, optimè etiam sequitur, quod ferrum illud, sub paruis dimensionibus habeat multum materiæ; & ea flamma sub magnis contineat paruam. Nam extensio localis ferri, si comparatur ad materiam, quam continet est parua dimensio: & extensio localis flammæ relata ad propriam materiam est satis magna. Itaque, si extensiones locales ferri digitalis, & flammæ digitalis inter se comparentur, æquales sunt, nempè vnius digiti: si verò referantur ad subiecta, dimensio ferri est parua, quia refertur ad magnam materiam; dimensio autem flammæ dicitur magna, quia materiæ paruæ comparatur: in quo nulla apparet contradictio. Vnde meritò Philosophus vno, & altero modo explicuit rarum, & densum, quo facilius vtriusque ratio nobis innotesceret.

11 Dices secundò inter subiectum, & proprietatem illius commensuratio seruanda est: at quantitas est proprietas materiæ: ergo repugnat, quod sub magna quantitate detur parua materia; vel quod sub parua detur magna: ergo non rectè definitur rarum per hoc, quod habeat paruam materiam sub magnis dimensionibus; nec densum per habere sub paruis dimensionibus materiam magnam.

Respondetur nomen dimensionis bifariam accipi: nam aliquando sumitur pro quantitate entitatiuè considerata; aliquando verò pro extensione in ordine ad locum, quæ consequitur quantitatem. Si ergo de dimensione priori modo accepta loquamur, omnimoda commensuratio inter illam, & materiam, cuius est proprietas, seruanda est: & ideo partes actuales quantitatis non excedunt partes potentiales materiæ. Si verò sermo sit de dimensione posteriori modo sumpta, optimè fieri potest, vt crescat absque additione materiæ, vel partium quantitatis: quoniam conuenit subiecto, quatenus affecto, & disposito per raritatem: vnde si magis, ac magis rarefiat, magis, & magis extendetur in ordine ad locum. In explicatione autem rari, & densi ly *sub magnis, vel paruis dimensionibus &c.* procedit de dimensione posteriori modo considerata: vnde nullo vitio prædictæ definitiones laborant.

§. III.

Diluuntur aduersæ opinionis argumenta.

12 Varij sunt dicendi modi, qui in expositione rarefactionis exorbitarunt a vera D. Thom. sententia, quam hactenus explicuimus. Omnes tamen in eo conspirant, vt terminus primarius rarefactionis non sit qualitas, sed aliquid de genere quantitatis. Ita Scotus *in* 4. *dist.* 12. *quæst.* 4. Marsil. 1. *de Generat. q.* 15. Burindanus 4. *Physic. text.* 84. Toletus ibidem *q.* 11. & alij.

Probatur primò ex Aristot. 4. *Physic. text.* 84. vbi asserit, rarefactionem fieri per hoc, quod magna dimensio, quæ erat prius in potentia, fiat in actu: ergo terminus rarefactionis est magna dimensio: sed hæc est pro formali de genere quantitatis: ergo quantitas est terminus formalis rarefactionis. Quod satis expressit D. Thom. ibidem *lect.* 14. his verbis: *Condensatio, & rarefactio fit per hoc, quod materia earumdem partium accipit nunc maiorem, nunc minorem quantitatem, vt sic rarefieri nihil aliud sit, quam materiam recipere maiores dimensiones &c.* ¶ Confirmatur: quia *rarum*, secundum Philosophum est, *quod sub magnis dimensionibus parum continet materiæ*: sed rarefactio terminatur per se primò ad rarum: ergo terminatur per se primo ad ipsas dimensiones magnas, per quas rarum formaliter constituitur. Maximè cum in prædicta definitione nulla fiat mentio qualitatis: quod proculdubio non contingeret citra vitium, si qualitas terminaret primariò rarefactionem, & constitueret, formaliter rarum.

Respondetur, Aristot. *in* 4. *Physic.* explicuisse rarefactionem, per respectum ad terminum secundarium, qui nobis notior est, quam primarius. Vnde non concluditur, quod dimensio sit terminus primarius rarefactionis; sed solum, quod posito termino illius primario, nempè raritate, statim, naturaliter loquendo sequatur variatio in dimensionibus, & occupatio maioris loci. Quod optime vidit D. Thom. *in hoc lib. lect.* 13. vbi postquam dixit, rarefactionem fieri secundum transmutationem passibilium qualitatum, subiunxit: *Variatio autem quantitatis, scilicet quoad prædictam extensionem localem, habet se ex consequenti, sicut ex motu, qui est secundum locũ, variatur situs &c.* Vnde etiam constat ad illa verba S. Doct. continent enim eundem sensum, & eodem mo-

do explicanda sunt. Nam cum raritas ita disponat subiectum, vt absque additione nouarum partium occupet maiorem locum, nequit non radicaliter continere dimensionem maiorem, non quidem entitatiuè; sed explicatiuè. Quocircà meritò asseruit D. Thom. *rarefieri nihil aliud esse, quam materiam recipere, maiores dimensiones,* est quippè raritas causa earum, quatenus explicantur ad maiorem locum.

Ad confirmationem respondetur, Philosophum in prædicta definitione exposuisse naturam rari per effectum secundarium. Quod satis frequens est, vbi effectus primarius formæ est valde reconditus, vt in præsenti contingit. Præterquam quod posset explicari definitio de continentia radicali, quæ coincidit realiter cũ essentia raritatis: vt sensus sit rarum esse, quod ita est affectum per qualitatem, vt contineat radicaliter magnas explicatiuè dimensiones respectu paruæ materiæ. Per quod patet ad id, quod additur: nam etsi in prædicta definitione, si ad sonum verborum grammaticaliter attendamus, non fiat mentio qualitatis; benè tamen si sensum illius philosophicè penetremus.

13 Secundò arguitur ex eodem Philosopho in prędicamento qualitatis, vbi inquit: *Rarum verò, & spissum, asperum, & lene putabuntur quidem quale quid significare: sed aliena huiusmodi putantur esse à diuisione, quæ circa quale est*: ergo ex mente Aristot. rarum non constituitur formaliter per qualitatem; & consequenter rarefactio non habebit rationem alterationis. § Confirmatur ex D. Thom. *lib. 2. huius operis lect. 2.* vbi ait: *Rarum autem, & densum, vt in 4. Physic.* dicitur, *non sunt qualitates Physicæ*. Quo nihil apertiùs potuit dici aduersus nostram sententiam.

Ad hæc tamen facilè constat ex dictis: quoniam raritas potest considerari dupliciter, vno modo secundum effectum primarium, & sic est qualitas: cum prædictus effectus consistat in disponendo sic, vel sic partes subiecti, non quidem primariò in ordine ad locum, quod est peculiare munus *situs*; sed in ordine ad se, quod est proprium qualitatis officium. Altero modo potest considerari secundum effectum secundarium, & connotata, quæ necessariò naturaliter affert: quo pacto dicit actualem dilatationem partium in ordine ad locum, & peculiarem earum positionem, & situm. Et quamvis prior consideratio pluris habenda sit, vtpotè attendens ad raritatis quidditatem; secunda tamen vtilior est, quia magis subiacet sensibus. Hinc ergo fit, quod licet rarum absolutè, & metaphysicè loquendo, dicat formaliter, & in recto aliquid pertinens directè ad prædicamentum qualitatis; nihilominus vt communiter concipitur (quo pacto præsefert explicitè illam positionem, & dilatationem partium) non ad genus qualitatis, sed ad prædicamentum quantitatis, vel ad aliud spectat. Aristot. ergo, & D. Thom. in locis, quæ nobis obiiciuntur, & in aliis, quæ omittimus, quia continent eundem sensum, loquuntur de raro in hac posteriori consideratione: vnde non aduersantur nobis, qui raritatem, & rarefactionem secundum suas essentias, seu primarias rationes consideramus. Ad quas etiam attendens Philosophus *7. Physic. text. 12.* collocat raritatem, & densitatem inter qualitates tangibiles, quas ibi recenset: idemquè præstat, vbi harum formarum naturas examinat ex professo.

14 Tertiò arguitur ratione: quia repugnat produci nouam, & maiorem extensionem in ordine ad locum absque productione nouæ, & maioris quantitatis: sed per rarefactionem producitur noua, & maior extensio in ordine ad locum; siquidem hoc ipso, quod corpus rarefiat, habet vim ad occupandum locum maiorem: ergo per rarefactionem producitur noua, & maior quantitas; quæ proindè erit terminus primarius rarefactionis, cum sit radix eorum effectuum, qui posita rarefactione, resultant. Minor, & consequentia constant. Maior autem suadetur: quoniam repugnat produci nouam, & maiorem passionem absque noua, & maiori essentia; vel nouum, & maiorem effectum secundarium, absque nouo, & maiori effectu primario: sed extensio in ordine ad locum est proprietas, & effectus secundarius quantitatis, seu extensionis in ordine ad se: ergo repugnat produci nouam, & maiorem extensionem in ordine ad locum absque noua, & maiori quantitate.

Confirmatur, & simul tacita solutio præcluditur: nam id, quod est formaliter inextensum, nequit esse ratio maioris extensionis: sed qualitas est accidens formaliter inextensum, vt diximus *disp. 5. num. 15.* ergo nequit esse ratio maioris extensionis in ordine ad locum: constat autem, quod corpus, vt affectum raritate magis extenditur: ergo raritas non est qualitas, sed quantitas. Patet hæc vltima consequentia, tùm ex præmissis, tum quia sola quantitas habet ex se extensionem actualem, & formalem.

Respondetur ad argumentum, quod quantitas, seu extensio in ordine ad se potest dupliciter dici maior: primò entitatiuè, & quoad multitudinem partium: secundò explicatiuè, quatenus eædem partes sunt minus oppressæ, & complicatæ. Vnde omissis præmissis, distinguendum est consequens: *Ergo in rarefactione producitur noua, & maior quantitas*, noua, & maior *entitatiuè* negatur: noua, & maior *explicatiuè*, conceditur. Nam vt quantitas occupet maiorem locum, non requiritur determinatè, quod habeat extensionem in ordine ad se maiorem entitatiuè; sed sufficit, quod prædicta extensio sit maior explicatiuè. Et ita contingit in rarefactione: nam illa qualitas, quæ raritas appellatur, & rarefactionem primariò terminat, ita disponit, & dilatat partes quantitatis, vt fundent maiorem extensionem localem. Hæc quippè proprietas quantitatis conuenit ei, provt est sic, aut sic modificata (quod in aliis proprietatibus solet accidere) atque ideo potest crescere, vel per additionem entitatis, vt in augmentatione, vel per additionem modificationis, vt in rarefactione contingit.

Ex quibus patet ad confirmationem: nam licèt raritas sit qualitas formaliter inextensa; attamen queit esse dispositio ad maiorem extensionem. Vnde illa maior extensio localis, quæ per rarefactionem acquiritur, prouenit in recto, & formaliter a sola quantitate; à raritate vero est dumtaxat dispositiuè; explicat enim raritas pręexistens partes quantitatis; vt occupent maius spatium. Quod potest declarari exemplo intensionis: nam vt de nouo aliquod subiectum reddatur magis verbi gratia calidum, non est necessarium, vt superaddatur ei nouus calor entitatiuè: sed sufficit, quod calor præexistens afficiatur nouo modo actualitatis, seu radicationis: quamobrem esse magis calidum prouenit à calore, tanquam à forma; & ab illo modo, tanquam à modificatione, seu determinatione caloris. Sicut ergo ex eo, quod modus radicationis non possit reddere subiectum calidum: non sequitur, quod nequeat conducere ad hoc, vt sit magis calidum ratione caloris præexistentis; ita neque ex eo, quod qualitas non valeat extendere subiectum, minimè colligitur, quod nequeat disponere ad hoc, vt fiat magis extensum ratione quantitatis antiquæ.

15 Dices: quælibet qualitas corporea recipitur in quãtitate extensa per tantam, aut tantam extensionem; ergo extensio, seu dilatatio quantitatis præsupponitur ad qualitatem: ergo nulla qualitas potest communicare illam dilatationem quantitati. Patet hæc secunda consequentia ex prima: quia nulla forma valet conferre illum effectum, qui ad ipsam necessariò præsupponitur. § Respon-

pondebatur

pondetur negando vltimam consequentiam: nam cùm causæ adinuicem sint causæ, nulla est contradictio in eo, quod quantitas vt sic, vel sic dilatata supponatur in genere causæ materialis receptiuæ ad qualitatem, quæ est raritas; & nihilominus in genere causæ dispositiuæ sit posterior illa; & ab illa dependeat: sed hæc duo optimè cohærent, cum & quantitas extensa sit subiectum *quo* qualitatis; & ista sit dispositio ad illam dilatationem. Quod declaratur exemplo accidentium consequentium formam genitam, quæ illam supponunt in genere causæ receptiuæ; & nihilominus ad eam supponuntur in genere causæ dispositiuæ, quin interueniat in hoc aliqua repugnantia.

16 Arguitur quartò: quoniam nequeunt produci noua puncta quantitatis absque productione nouarum partium: sed in rarefactione producuntur noua puncta: ergo, & nouæ partes. Suadetur minor: nam dato vase raro, cuius medietas sit plena cera condensata, omnia, & singula puncta extremitatis ceræ correspondent omnibus, & singulis punctis extremitatis vasis, vt sic seruetur debita correspondentia inter locatum, & locum, nempè partis ad partem, & puncti ad punctum: at si cera liquefiat, & repleat totum vas, incipit correspondere infinitis aliis punctis vasis: ergo opus est, vt producantur in cera alia infinita puncta. Nam aliàs, vel puncta ceræ condensatæ excedebant puncta medietatis vasis; vel puncta ceræ liquefactæ exceduntur à punctis illius: & consequenter, nec antea, nec post seruabitur debita commensuratio inter locatum, & locum.

Confirmatur: quia partes ceræ liquefactæ magis distant inter se, quam antea distabant; siquidem correspondent partibus loci magis distantibus: sed hoc fieri nequit absque productione nouæ partis: ergo. Probatur minor: nam si non producitur noua pars, quæ mediet inter illas partes, solùm distabunt per vnicum punctum intermedium: sed hoc est indiuisibile, & ineptum ad inducendum distantiam: ergo impossibile est partes corporis, quod rarefit magis distare; quin noua pars quantitatis producatur.

Huic argumento (relicta solutione contendentium, tot esse puncta, & partes in quanto minimo, ac in quanto maximo, quos refutauimus *in libr. Physic. disp.* 23. *quæst.* 3.) respondetur negando minorem: ad cuius probationem dicendum est, quod omnimoda adæquatio loci, & locati quantum ad numerum punctorum, & partium, solùm obseruatur, cùm locus, & locatum habeant eandem raritatem, & densitatem. Quando autem sunt inæqualis raritatis, solum queunt habere commensurationem, ac correspondentiam in punctis signabilibus, & determinatis; secùs verò in punctis vagis, confusis, & existentibus, quasi in potentia. Nam cùm corpus densum habeat plus materiæ quam rarum; opus est, vt saltem vagè implicet plures partes, & puncta quam in raro reperiantur. Vbi autem id; quod erat densum, rarefit, & explicatur; illa puncta, quæ erant vaga, & quasi centralia, incipiunt esse certa, & designabilia, valentquè proinde correspondere punctis determinatis rati maioris. Et ita contingit in casu argumenti; nam licèt omnia, & singula puncta certa, & designabilia extremitatis ceræ condensatæ correspondeant omnibus, & singulis partibus medietatis vasis rari: plura tamen alia puncta indesignabilia implicabat cera, quæ per rarefactionem explicantur, & fiunt puncta certa, & correspondent alijs punctis vasis; quia sit necessaria nouorum punctorum productio. Quæ omnia illustrari possunt exemplo motuũ tardi, & velocis, qui eodem tempore exercentur; quamvis enim habeant, tum inter se, tum respectu motus primi mobilis omnimodam correspondentiam in instantibus, seu indiuisibilibus determinatis; tamen motus velox plura puncta, & partes confuso modo inuoluit, & conglomerat: alias nec percurreret maius spatium, nec esset velocior altero. Videantur quæ diximus *in lib. Physic. disp.* 21. *q.* 5.

Ad confirmationem respondemus, duas v. g. partes proportionales, quæ immediatè vniuntur inter se, nunquam magis, vel minus distare; quia inter eas solùm mediat vnicum indiuisibile, quod nequit deseruire ad majorem, aut minorem distantiam. Et hoc solùm conuincit hæc confirmatio. Cæterum partes proportionales non immediatæ, posita rarefactione magis distant inter se: ad quod non requiritur, quod nouæ partes producantur; sed sufficit quod antiquæ magis explicentur. Cum enim in corpore denso partes sint valde constipatæ, & compressæ, occupant minus spatium: at rarefactio tollit illam compressionem partium; atque ideo quoad effectum dilatandi illas, æquiualet earumdem productioni.

17 Vltimò suadetur hæc opinio ab inconuenientibus, quæ ex nostra sententia sequuntur: nam in primis infertur, idem corpus esse in duobus locis circunscriptiuis; quandoquidem eadem cera, quæ condensata existebat in medietate vasis velut in loco adæquato; si rarefiat, occupat aliam medietatem. *Secundò* infertur, duas quantitates partiales penetrari: nam si cera liquefacta occupabat totum vas, condensata occupabit solam medietatem, atque ideo locum duplo minorem: quod absque penetratione partium fieri non valet. *Tertiò* infertur, quantitatem esse formam intensibilem, & remissibilem; siquidem eadem existens, & absque additione partium redderet substantiam magis, & minus occupatiuam loci, sicut albedo reddit subiectum magis, & minus albũ.

Respondetur nullum ex adductis inconuenientibus vrgere in nostra sententia: non *primum*, quia cera, quæ liquefiet, non occupat novum, & distinctum locum, sed incipit esse in majori. Sicut enim si illi adderentur partes, per quas repleret medietatem vasis, non diceretur occupare novum locum; sed quod cresceret, & occuparet locum maiorem: ita cum dilatatur, idem dicendum est: quia rarefactio explicans partes æquiualet additioni. Neque etiam infertur *secundum*: nam condensatio æquiualet diminutioni, quatenus sic constringit partes, vt corpus reducatur ad paruam adeo extensionem localem, sic vt posset per diminutionem reduci. Vnde non sequitur, quod dum occupat minorem locum, habeat partes penetratas; sed sufficit, quod habeat per densitatem constrictas. Nec tandem sequitur *tertium*; quia licèt corpus fiat magis, & minus rarum, quod est intendi: attamen hoc nòn prouenit formaliter à quantitate; sed à raritate, quæ qualitas quædam est, & intensionis capax. Substantiam verò magis, & minus extendi in ordine ad locum ratione eiusdem quantitatis, minimè arguit intensionem quantitatis, sed extensionem illius, vt ex ipsis terminis liquet. Cuius signum satis perspicuum est, quod accedente rarefactione, raritas est magis raritas, & tamen quantitas non est magis quantitas; neque extensio est magis extensio; sed maior, seu habens maiorem dilatationem.

DISPVTATIO VIII.

De Actione, & Reactione.

ACcVRATVS Aristotel. de elementorum mixtione, in qua eorum actio, & reactio mutuò inuenitur, conuenienter de ijs priori loco disseruit; quod præstitit *à cap. 6. huius libri* vsque *ad* 10. exclusiuè. Nonnulla autem, quæ possent, & solent in præsenti versari, discussa iam reliquimus *in libr. Physicor. disputat.* 16. per totam. Quamobrem, eis relictis, aliis enucleandis in hac disputatione insistemus.

QVÆSTIO I.

Vtrum agens possit agere in passum sibi simile.

SVpponimus in hac quæstione, posse agens agere in passum sibi simile in specie virtutis actiuæ; dummodo ipsum excedat in intensione prædictæ virtutis; quo pacto calidum vt sex valet agere in calidum vt tria, eique imprimere nouum gradum caloris, vt ex se liquet. Difficultas verò est, an stante æqualitate, tùm in specie, tùm in intensione virtutis, queat vnum agere in aliud? Huiusmodi autem æqualitas virtutis, aliquando etiam coniungitur cum æqualitate in raritate, & densitate corporum; aliquando verò associatur corporibus inæqualiter raris, & densis, vt videre est in stuppa, & ferro habentibus eundem gradum caloris: & quæstio generaliter, atque in vtroque sensu procedit.

§. I.

Statuitur vera, & communis sententia.

1 DIcendum est primò, simile non posse agere in passum sibi omninò simile, tam in intensione virtutis, quàm in raritate, vel densitate. Ita Aristot. *in hoc lib. cap.* 7. D. Thom. *ibidem lect.* 19. quibus subscribunt communiter interpretes. Videantur Bañez *cap. 6. quæst. 2. conc. 6.* Conimbr. *cap. 9. quæst. 2. art. 3.* & Suarez *disput. 18. Metaph. sect. 9.* Fundamentum præcipuum est: quoniam agens intendit assimilare sibi passum, vt est commune Philosophorum axioma ipsa experientia firmatum; siquidem ideò calidum agit in frigidum, vt reddat illud calidum, & sic de aliis: sed vbi datur omnimoda similitudo inter agens, & passum, cessat hic finis: ergo vnum nequit agere in aliud. Patet consequentia: quia habito fine, cessat actio, & consecuto termino cessat motus.

2 Deinde suadetur conclusio ratione à priori: quoniam vnumquodque agit, secundum quod est in actu, & recipit, quatenus est in potentia: sed datis duobus calidis vt quatuor eiusdem raritatis, vel densitatis, tunc neutrum eorum est in potentia ad recipiendum calorem vt quatuor, siquidem ipsum iam habet in actu; neque potest producere calorem vt quinque; cùm præcisè sit in actu caloris, vt quatuor: ergo impossibile est, quod vnum agat in aliud. Si enim ageret: vel vnum reciperet calorem, quem iam habet; vel aliud produceret calorem, quem non habet. ¶ Confirmatur: nam actio agentis in passum est quædam victoria illius suprà istum: sed vbi datur omnimoda similitudo inter duo, nulla est ratio, cur vnum vincat aliud: ergo non potest sequi actio.

3 Dicendum est secundò, quod stante æqualitate in intensione virtutis, licèt detur inæqualitas in raritate, nequit agens agere in passum. Hanc etiam docent Aristot. D. Thom. & alijs, quos pro assertione prima citauimus. Quam etiam conuincunt rationes nuper factæ, vt illas perpendens facilè deprehendet: nam calor v. g. vt quatuor, quamuis sit in subiecto denso non continet, nisi calorem vt quatuor; aliàs se ipsum excederet: ergo nequit producere calorem vt quinque: at calidum vt quatuor, quamuis sit in corpore raro, non est in potentia ad recipiendum calorem minorem, quam quinque; siquidem iam formaliter habet calorem vt quatuor: ergo impossibile est, quod stante æqualitate in virtute actiua corpus densum agat in rarum. Adde primò, densitatem, & raritatem non esse formas actiuas, vt communiter docent Philosophi. Adde secundò, quod licet corpus densius habeat plures partes materiæ, formæ, & quantitatis; hoc tamen non importat intensionem earum, sed extensionem, & multitudinem, ac proindè non poterit producere effectum perfectiorem in intensione.

Confirmatur: nam ex opposito fieret, quod duo corpora calida vt quatuor, quorum vnum esset densum, & aliud rarum v. g. ferrum, & stuppa, possent se intendere vsque ad calorem vt septem: consequens est absurdum: ergo. Sequela ostenditur: nam ferrum ratione densitatis producet in stuppa calorem vt quinque: & hæc facta calida vt quinque producet calorem vt quinque in ferro, quod præsupponitur calidum præcisè vt quatuor. Rursus ferrum calidum vt quinque, ratione maioris densitatis producet in stuppa calorem vt sex: & iterum hæc facta calida vt sex producet calorem vt sex in ferro; & sic de aliis gradibus. Imò etiam poterunt producere ignem, vt idem discursus conuincit.

§. II.

Satisfit argumentis in contrarium.

4 MArsilius in præsenti *quæst.* 19. Toletus *quæst.* 3. & alij existimant densitatem, ac multitudinem materiæ sufficere, vt agens densius agat in passum rarius; tametsi æqualia, & similia sint in virtute actiua. Cuius positioni à fortiori fauent illa argumenta, quæ suadere videntur posse simile agere in omninò simile; & nostram primam assertionem impugnant. Vtriusque autem positionis fundamenta *sub vno* §. comprehendimus, quia nec multum negotij facessunt, nec plura sunt.

Argui-

Arguitur ergo primò: quia nihil est ita simile alteri, sicut idem sibi: sed idem potest agere in seipsum, vt patet in calore ventriculi, qui se ipsum, intendit in hyeme: ergo simile potest agere in passum sibi omninò simile. ¶ Respondetur negando minorem, vt constat ex dictis *in lib. Physicor. disputatione vigesima sexta, quaestione prima.* Illius autem probationem diluimus ibidem: & ideò in iis ampliùs non immoramur.

5 Arguitur secundò: quia vbi minus datur resistentiae ex parte passi, faciliùs exercetur actio agentis: at cum passum est omninò simile agenti non ei resistit; siquidem omnis resistentia fundatur in aliqua contrarietate, quam certum est non inueniri inter omninò similia: ergo similitudo passi non impedit actionem agentis, sed potiùs conducit, vt faciliùs exerceatur. ¶ Confirmatur: nam duae manus aequaliter calidae meliùs se fouent, & inuicem calefaciunt, quam si vna esset calida, & alia frigida: ergo vbi datur omnimoda similitudo, & nulla contrarietas; meliùs exercetur actio.

Respondetur, majorem argumenti solùm verificari, quando stante minori resistentia, stat ex parte agentis vis ad producendum effectum, & ex parte passi capacitas ad eum recipiendum: quod non contingit, cùm agens, & passum sunt eiusdem omninò virtutis, vt constat ex dictis. Tunc enim licèt passum non resistat resistentia positiua, & contraria; resistit tamen resistentia negatiua, quatenus non habet capacitatem ad recipiendum gradum, quem actu habet: & hic solùm queit ab agente produci; cùm non habeat alium magis intensum. ¶ Ad confirmationem dicendum est, manus aequè calidas, & conjunctas non calefieri mutuò à se ipsis; sed vtramque calefieri à corde; ad quod conducit illa conjunctio, nam conjunctae meliùs resistunt aëri circunstanti, qui posset calori à corde immisso resistere, vel illum temperare.

6 Arguitur tertiò: quia si vnum elementum esset infinitae molis, alia elementa in se conuerteret, ex Aristotele 3. *Physic. text* 42. at non conuerteret ratione intensionis virtutis; siquidem Philosophus solùm tribuit illam efficacitatem ob magnitudinem molis: ergo densitas, & multitudo materiae conducit, vt agens agat in passum; tametsi haec sint aequalia in intensione virtutis. Respondetur negando minorem, quam minimè suadet auctoritas Aristotelis: nam si elementum esset infinitum in magnitudine, foret etiam infinitum in virtute, ac intensione; quippè aequalis est vtriusque repugnantia, vel possibilitas: vnde excederet plurimum alia elementa, posletque proindè illa facilè in se conuertere.

7 Arguitur quartò, quoniam virtus vnita est fortior se ipsa dispersa: sed corpus densum habet virtutem actiuam magis vnitam, quam corpus rarum: ergo corpus densum est fortius, quam rarum, & consequenter illud aget in istud, quamuis habeant eundem gradum virtutis. ¶ Confirmatur, & explicatur: nam vbi est plus de forma, ibi est plus de virtute; cùm haec ad illam consequatur: sed corpus densius habet plus de forma, vt constat ex dictis *disp. praeced.* ergo habet majorem virtutem, quam corpus rarum, ac proinde aget in illud.

Respondetur, virtutem vnitam esse quidem fortiorem in ordine ad effectum sibi correspondentem, secundum latitudinem suae intensionis; non verò respectu illius, qui praedictam latitudinem excedat: cum nihil valeat agere vltra suam virtutem. Vnde datis duobus calidis, vt quatuor, quorum vnum sit densius, & aliud rariùs; citiùs, ac faciliùs illud producet suum effectum, quam illud: neutrum tamen queit efficere calorem, vt quinque, cùm illum non contineat in se. Vnde cùm corpus rarius, calidum vt quatuor nequeat recipere calorem minorem, quam quinque; consequens est, vt pati non possit à calido, vt quatuor; licèt istud sit magis densum. ¶ Per quod soluitur confirmatio: nam plus de forma solùm arguit majorem extensionem, ac multitudinem partium, non verò majorem intensionem virtutis. Etsi densitas hanc necessariò afferret, cessaret causus quaestionis, haec quippè solùm procedit stante aequalitate in intensione virtutis.

8 Vltimò suadetur haec opinio ab experientiis: primò quia radij solares, cùm sunt rari, non producunt ignem: at si per crystallum transeant, ob densitatem istius solent ignem generare? ergo densitas conducit, vt eadem virtus producat praestantiorem effectum. *Secundò*; quia grauitas solet esse aequè intensa in toto, & in partibus: & tamen motus deorsum ingentis lapidis est velocior, quam motus vnius particulae: ergo multitudo partium conducit, vt sequatur perfectior effectus. *Tertiò*: nam ferrum quantumuis candens non habet, nisi calorem, vt sex, aut septem; major quippè calor est proprietas ignis: at ferrum candens ratione majoris densitatis queit ignire stuppam calidam vt septem: ergo densius potest agere in rarius eiusdem, vel majoris intensionis. *Quartò*: quoniam cùm Sol directè illuminat aërem, solet huius lumen intendi ex reflexione speculi: & tamen lumen speculi est minus intensum, quam lumen aëris; siquidem magis distat à Sole: ergo sola major densitas speculi in causa est, vt possit agere in aërem.

Respondetur nullam ex dictis experientijs huic sententiae suffragari: non *primam*, quia radij solares habent virtutem ex se ad producendum ignem: multiplicati autem ob densitatem crystalli citius illum effectum producunt, quam aliàs producerent: quia densitas conducere potest, vt eadem virtus faciliùs se se explicet in effectum. Per quod patet ad *secundam*: nam corpus velocius, aut tardius moueri, solùm conuincit eundem effectum, nempe motum citiùs produci ob densitatem, aut multitudinem materiae. Maximè cum praedictum corpus non moueatur principaliter a se, sed à generante: hoc autem perfectius imprimit suam virtutem toti, quam parti: vnde mirum non est, quod motu naturali velociùs moueatur totum, quam pars. *Tertia* etiam soluitur ex dictis *in lib. Physicorum disput.* 10. *quaest.* 3. vbi diximus, quod in ferro candenti dantur aliquae particulae ignitae, quibus stuppa comburitur. Ad *quartam* dicendum est, lumen aëris ex reflexione speculi non intendi, sed magis extendi: quia quaedam corpulcula existentia in aëre non illuminabantur omninò per illuminationem directam; sed à tergo manebant non illuminata, aut minus illuminata: vbi autem accedunt radij reflexi, illuminantur etiam à tergo: quamobrem apparet aër magis illuminatus, quamuis lumen illius non sit intensius, sed praecisè extensius. Videantur quae diximus in *lib. Physic. disput.* 15. *quaest.* 3.

QVAESTIO II.

Vtrum actiuitas agentis debeat esse major, quam resistentia passi.

ALijs verbis solet haec difficultas proponi, videlicet, an actio debeat fieri à proportione majoris inaequalitatis, vel possit fieri à proportione minoris. Vterque tamen titulus in idem redit: nam fieri actionem à proportione majoris inaequalitatis denotat, quod virtus agentis sit major, quam resistentia passi: fieri verò à proportione minoris significat, quod virtus agentis sit minor. Caeterùm, vt cum majori claritate, & distinctione

ctione procedamus, animaduertendum est ex D. Thom. *in 4. dist. 5. quæst. 1. art. 3. quæst. 3. ad 4.* quod duplex est resistentia, actiua videlicet, & passiua. Prima tunc datur, cùm passum agit in agens sibi contrarium debilitando vires illius: quo pacto ignis resistit aquæ, agendo aduersus eam, ipsiusque frigiditatem diminuendo. Secunda consistit in eo, quod passum habeat in se aliquam dispositionem oppositam effectui introducendo, per quam reddatur formaliter ineptum, vel minus capax ad effectus participationem: qua ratione lapis ingens ratione grauitatis resistit motui sursum. Et hæc posterior resistentia solet appellari formalis, quia non fit media actione, sed immediatè exercetur per aliquam formam, aut dispositionem obsistentem effectui introducendo. His suppositis vtramque resistentiam considerantes dubium decidemus.

§. Vnicus.

Duabus assertionibus respondetur quæsito.

9 Dicendum est primò, actiuitatem agentis debere excedere resistentiam passiuam, seu formalem passi. Ita omnes Philosophi, paucis exceptis, quos infrà referemus. Probatur breuiter: quoniam implicat, quod renuente, & resistente passo, atque inclinante ad oppositum, imprimatur ei aliquid ab agente; nisi sit major virtus agentis, quam resistentia passi: si enim resistentia passi esset major, vel æqualis; tantum resisteret, & expelleret, quantum agens ageret, & conaretur inducere: ergo si resistente passo, adhuc agens agit; signum manifestum est, quod major est actiuitas agentis, quam resistentia passi. § Confirmatur, & explicatur: nam agere in passum est quoddam genus victoriæ agentis suprà passum: at victoria dicit excellentiam, & superioritatem suprà victum: ergo impossibile est, agens agere, & quod actiuitas agentis non sit major, quam resistentia passi. § Ad hæc: si vis agentis non deberet excedere resistentiam passiuam passi, nulla esset ratio, cur quæuis virtus, licet debilis non posset mouere corpus quantumuis magnum, & graue: consequens est absurdum, & contra manifestam experientiam: ergo, &c.

Quæ omnia possunt magis adhuc confirmari exemplo: etenim sicut omnimoda substractio passi est totalis elongatio eius, & indispositio ad effectum: ita quæuis resistentia passiua est aliqualis indispositio, & ineptitudo ad participationem effectus: constat autem, quod ad vincendam indispositionem, quæ inuenitur in omnimoda substractione passi, requiritur virtus simpliciter infinita, videlicet omnipotentia Dei, superans quancumque resistentiam, potensque ad extrahendum effectum ex nihilo: ergo pariter ad vincendam quamuis resistentiam passiuam passi requiritur virtus actiua agentis, quæ illam resistentiam excedat, & quo fuerit major resistentia passiua, eo proportionabiliter actiuitas agentis debet esse major, & potentior suprà illam.

10 Dicendum est secundò, posse agens agere in passum, licet illius resistentia actiua sit major, quam virtus, & actiuitas illius. Hæc etiam est communis inter Philosophos, & suadetur quoniam aqua valet agere in ignem, & illum corrumpere, vt experientia liquet: & tamen resistentia actiua ignis est major, quam virtus actiua aquæ: ergo vt agens agat in passum, non requiritur, vt illius resistentia actiua sit minor, quam actiuitas illius. Minor liquet: nam ignis resistit actiuè per suum calorem; aqua verò agit per frigiditatem: constat autem, calorem ignis excedere frigiditatem aquæ; cùm ille sit calidus vt octo; hæc autem frigida, vt septem: ergo.

Confirmatur primò: quia nullum agens respicit passum sub conceptu agentis, aut resistentis actiuè; sed sub ratione passi: & quod ignis habeat majorem virtutem actiuam, quam aqua; non tollit ab eo capacitatem, vt sit passum respectu aquæ, & recipiat ab ea aliquem gradum frigiditatis: sed solum excludit, quod cæteris paribus, non recipiat tantum frigiditatis, quantum caloris ipse imprimit aquæ: ergo non est necessarium, quod virtus aquæ sit major, quam resistentia actiua ignis.

Confirmatur secundò, & simul satisfit tacitæ objectioni: nam licèt calor ignis etiam resistat passiuè actioni aquæ; cùm calor sit dispositio formaliter contraria frigiditati inducendæ; nihilominus calor vt octo, qui in igne reperitur, non resistit formaliter secundum omnes gradus, quos supponit, & virtualiter includit; sed præcisè secundum illam rationem, aut gradum: quem addit suprà præexistentes: atqui frigiditas vt sex, vel septem, quæ est propria aquæ, excedit illum gradum caloris sumptum formaliter, & sub illa præcisione; quamuis non excedat totum calorem ignis: ergo aqua potest agere in ignem, etsi virtus illius non excedat resistentiam illius actiuam. Major suadetur: quia ignis solum resistit passiuè per illum gradum, qui est incompossibilis cum frigiditate introducenda: sed solus calor, vt octo est incompossibilis cum omni, & quolibet gradu frigiditatis; secus vero calor vt quatuor, vel vt quinque, & alij gradus: cum optimè stet, subiectum esse calidum, vt quinque v. g. & frigidum vt vnum: ergo ignis non resistit passiuè per calorem, vt octo secundum omnem latitudinem, quam alias de materiali supponit, & includit; sed secundum illud præcisè, quod calor vt octo addit virtualiter suprà gradus præexistentes.

11 Vallesius *controuersia 44. ad Tyrones*, Burleus *3. Physic. textu 16.* & alij docent absque distinctione, non esse necessarium, quod actiuitas agentis excedat resistentiam passi. Argumenta autem eorum solum conuincunt id quod nos statuimus in secunda conclusione: vnde non oportet ea referre, & diluere; cùm potius suffragentur veræ sententiæ. Sed aduersus primam assertionem potest opponi: nam major est resistentia passiua lapidis, quam actiuitas guttæ aquæ cadentis super illum, aut formicæ motæ super eum: & nihilominus gutta cadens super lapidem excauat illum, & formica multoties mota super eum extrahit aliquid ab eo: ergo actiuitas agentis non excedit necessario resistentiam passiuam passi. ¶ Confirmatur: quia major est resistentia terræ, quam actiuitas aquæ; siquidem illa resistit per siccitatem, quæ est maximè resistitiua, hæc verò agit per frigiditatem, quæ non est admodum actiua; ergo vel dicendum est, aquam non posse agere in terram, quod experientiæ contradicit; vel concedi debet, non requiri, quod actiuitas agentis excedat resistentiam passiuam passi.

Respondetur ad obiectionem, non quamlibet guttam aquæ excauare lapidem, sed eam, quæ supponit eum sufficienter mollificatum, & dispositum per guttas antecedentes. Porrò respectu lapidis sic dispositi major est actiuitas aquæ, quam resistentia passi. Si autem fiat idem argumentum de primo gradu humectationis, vel mollificationis: respondetur ex proximè dictis, quod lapis non resistit passiuè, & formaliter illi gradui per omnes gradus siccitatis, quos habet; sed præcise per illum, qui est formaliter incompossibilis cum vno gradu humiditatis, aut mollitudinis. Certum est autem, quod humiditas, & mollitudo aquæ excedit illum gradum præcisiuè, & formaliter acceptum. Per quod etiam patet ad exemplum formicæ; hæc quippe

frequenter super lapidem mota prius illum suo pondere, & vi aliquantulum concutit, & debilitat; hoc autem supposito, jam maior est actiuitas formicæ, quam resistentia passiua, & formalis lapidis sic debilitati, & dispositi, atque ideò potest aliquid extrahere ab illo. ¶ Confirmatio continet eandem difficultatem, & pari doctrina soluenda est. Addimus prætereà, posse aquam excedere terram in multitudine materiæ, iuuarique ab alijs elementis, & agentibus: ac proindè valebit non solum terram humectare, verum etiam maximè alterare, & tandem corrumpere.

QVÆSTIO III.

Vtrum agens in agendo repatiatur.

SVpponimus ex Aristot. *in hoc lib. cap.7.* & D.Thom. *ibid. lect.* 20. Angelos, & Cœlos agere in hæc inferiora, quin ab eis aliquid recipiant, aut patiantur: quia non communicant in eadem materia transmutabili. Dubitamus autem, an in agentibus sublunaribus influentibus per alterationem corruptiuam, & existentibus intra sphæram actiuitatis sufficientem, vt vtrumque exerceat suam actionem in aliud, necessarium sit, quod quoties agens agit in passum, toties repatiatur ab eo.

§. Vnicus.

Defenditur sententia communis.

12 DIcendum est, agens in passum, cum quo communicat in materia transmutabili, repati ab illo. Ita Aristot. loco proximo citato, & *lib.4. de generatione animalium cap.* 3. vbi inquit: *Omne agens patitur etiam à patienti, vt quod secat, hebetatur ab eo, quod secatur: quod calefacit, refrigeratur.* D. Thom. *in 4. distinct.* 11. *quæst.* 1. *art.* 3. *quæst.* 3. Galenus 3. *Symptomatum cap.* 2. *& 3. de temperamentis cap.* 3. Vnde hic dicendi modus communis est apud Medicos, & Philosophos, & iam in commune proloquium abijt apud illos.

Probatur ratione primò: quia vnumquodque agit secundum quod est in actu, & patitur secundum quod est in potentia: sed ignis v.g. (& idem est de alijs agentibus sublunaribus) agens in aquam simul est in actu respectu caloris, & in potentia respectu frigiditatis: ergo ita imprimit calorem aquæ, vt tamen recipiat frigiditatem ab ea: ergo agendo patitur. ¶ Confirmatur ab experientia satis euidenti: nam ferrum candens calefacit aquam; & frigefit ab illa. Glacies infrigidat manum; & ab ea liquefit. Gutta aquæ cadens supra pruinam, illam extinguit ex parte; & tamen ab ea consumitur, & conuertitur in vaporem. Quæ omnia veritatem communis asserti liquido euincunt.

13 Secundò probatur: nam si inter agentia sublunaria, contraria, & existentia intra mutuam actiuitatis sphæram, non esset mutua actio, & passio; sequeretur mixtionem esse impossibilem; siquidem hæc resultat ex multis agentibus ab inuicem alteratis, & redactis ad quandam concordiam, & temperamentum: consequens est omnino absurdum, vt constabit ex dicendis *disp. sequenti*: ergo agens in agendo repatitur.

14 Contrarium dicendi modum amplectuntur Marsil. & aliqui Nominales, quos refert Rubio *in tractatu de actione, & reactione num.* 143. & potest suaderi primò ex Aristot. 2. *de partibus animalium, cap.* 2. vbi asserit, ignem non posse esse frigidum: ergo dum ignis agit in aquam, non repatitur ab ea; aliàs reciperet frigiditatem, & fieret frigidus. ¶ Hoc tamen facilè diluitur: quia denominatio rei sumitur à qualitate magis intensa: quamvis autem ignis recipiat nonnihil frigiditatis ab aqua; nihilominus retinet plus caloris: quocirca nequit frigidus denominari. Et hoc præcisè intendit Philosophus.

15 Secundò arguitur: quia à proportione minoris æqualitatis non datur actio: sed passum habet minorem virtutem, quam agens; aliàs nec pateretur ab eo, nec subderetur illi: ergo passum non agit in agens; ac proinde istud in agendo non repatietur.

Respondetur hoc argumentum præcisè conuincere, quod passum, quatenus passum, non agit in agens quatenus agens est: minimè tamen concludere, quod passum nequeat subire rationem agentis, & respicere per modum passi id, quod aliàs est agens. Vnde quod agens excedat passum in qualitate, per quam agit; non tollit ab eo, quod excedatur in alia qualitate, secundum quam patiatur. Quod exemplo fiet manifestum: etenim si calidum, vt sex applicetur frigido vt quatuor, illud excedit istud in calore, atque ideo potest agere in ipsum, aliquid caloris ei imprimendo. Frigidum autem, vt quatuor excedit in frigiditate calidum vt sex; siquidem istud solum habet frigiditatem vt duo: vnde potest agere in ipsum, eique imprimere aliquid frigiditatis. Nam cum vnumquodque agat, secundum quod est in actu; patiatur autem, secundum quod in potentia: consequens fit, vt calidum vt sex, quod excedit in calore, & exceditur in frigiditate, agat imprimendo calorem, & patiatur recipiendo frigiditatem: & idem proportionabiliter asserendum est de frigido, vt quatuor. Porrò quod resistentia actiua calidi sit maior, nihil refert, vt constat *ex supra dictis, num.* 10.

16 Tertiò arguitur: quoniam si omne agens in agendo patitur, sequitur, quod calidum vt sex, dùm agit, amittat aliquem gradum caloris, & fiat calidum vt quinque: ergo calidum, vt sex nequit producere aliud calidum vt sex, seu in illa intensione, in qua ipsum præexistit: consequens est absurdum: ergo. ¶ Respondetur, quod licet calidum, vt sex in principio actionis, & initio, vt sic dicamus, prælij, amittat aliquid caloris; attamen consecuta victoria, & deuicta resistentia passi, recuperat per naturalem resultantiam quidquid propriæ virtutis amiserat: vnde optimè valet communicare passo calorem vt sex. Id verò intelligendum est de calido, cui calor comparatur sicut proprietas: aliter quippè, nec data doctrina habet locum; nec inconueniens est calidum vt sex, quod est tale per calorem sibi ab extrinseco communicatum, non posse communicare omnem calorem, quem habet: languescit enim ob actionem contrarij; & aliàs non reddit per dimanationem.

17 Arguitur vltimò: quia si cùm ignis medio aëre agit in aquam calefaciendo eam; hæc iterum ageret in ignem medio etiam aëre infrigidando illum; sequeretur idem subiectum, nempè aërem, moueri simul motibus contrarijs, calefactionis, & infrigidationis: consequens est fallum, vt constat ex dictis *in libris Physic. disp.* 22. *qu.* 5. ergo, &c.

Respondetur negando sequelam intellectam de eodem subiecto, & secundum eandem partem; & concedendo eam de eodem subiecto secundum diuersas partes consideratos. Nam licet aër medius inter ignem, & aquam patiatur ab vtroque; nihilominus patitur secundum partes diuersas. Quodlibet enim ex illis duobus agentibus vendicat sibi certam sphæram, & spatium aëris intermedij, & sibi proximi: relinquit verò alteri

agenti

agenti alteram partem illi contiguam. Et vnumquodque incipit agere circa partem aëris, quæ sibi correspondet, vsquedum perueniat ad terminum sibi præfixum: & in hoc tempore non agit in agens sibi è regione contrarium, neque in partem ei adhærentem. Vbi autem dictum terminum attingunt, iam non agunt circa partem vnicuique contiguam; sed ignis simul iunctus cum parte sibi propria gerit rationem vnius agentis, & agit in partem aduersam, quæ correspondebat aquæ: hæc verò simul iuncta cum parte sibi contigua se habet, vt alterum agens, & agit in partem sibi oppositam, quæ correspondebat igni: atque ideo pars agit in partem, & neutra mouetur simul ab vtroque agente. Tùm quia hoc pacto quodlibet agens meliùs sibi consulit, non destruendo partem, per quam resistit. Tùm quia vna, & eadem pars nequit simul moueri motibus contrarijs: atque ideo cum incipit pati ab igne, nondùm patitur ab aqua; & cùm incipit pati ab aqua, desinit iam pati ab igne.

DISPVTATIO IX.

De Mixtione.

EA, quæ *disput. præced.* circa actionem, & reactionem statuimus, facilem præbent aditum ad ea, quæ de mixtione in hac disputatione dicemus: & ideo post illas difficultates hæc immediatè subijcienda est.

QVÆSTIO I.

An sit, & quid sit Mixtio?

AD intelligentiam eorum, quæ in hac quæstione, & tota disputatione dicenda sunt oportet aliqua breuiter prælibare, quibus natura veræ mixtionis incipiat aliquantulum innotescere.

§. I.

Præmittuntur aliqua notabilia.

1 PRimò obseruandum est, duplicem esse mixtionem, videlicet propriam, & impropriam. Hæc nihil aliud est, quam approximatio, & confusio plurium corporum secundum situm, & locum inuariata permanente eorum substantia: qua ratione farina ex diuersis granis, vtpote ex tritico, & hordeo confecta appellatur mixtum. Mixtio verò propria consistit in eo, quod plura corpora, vel particulæ eorum mutuo alterentur, & corrumpantur; ita vt resultet aliud tertium à miscibilibus substantialiter distinctum, in quo tamen ipsa aliquo modo remanent. Et de hac mixtione sermo in præsenti procedit.

2 Secundò animaduertendum est plures conditiones ad mixtionem propriam requiri, quas recenset Aristotel. *in hoc libro à textu* 83. & oportet in præsenti referre. Prima est, quod miscibilia sint ante mixtionem separata, hoc est, substantialiter distincta: quia aliàs non poterunt mutuò agere, & se corrumpere ab inuicem: quod tamen necessariò requiritur ad veram, & propriam mixtionem. ¶ Secunda est, quod licet miscibilia mutuò sint actiua, & passiua; nihilominus vnum non nimis excedat aliud: sed in ea tàm actiuitatis, quàm resistentiæ proportione constituantur, quæ sufficiat, vt simul corrumpantur, & aliud tertium resultet. Ratio est: quoniam si vnum ex miscibilibus plus æquo dominaretur alteri, traheret omnino illud ad propriam formam, & generaret aliud indiuiduum eiusdem speciei: ac proinde ibi non intercederet vera mixtio, sed nuda, & sola generatio.

Tertia conditio est, quod miscibilia sint facile, & mutuo diuisibilia, ita vt vnius partes intimè peruadant, & intersecent partes alterius; & è conuerso. Cùm enim ad mixtionem propriam desideretur mutua actio, & reactio miscibilium, & quod resultet tertium, quod secundum omnes suas partes integrales sit mixtum; consequens est, vt priùs miscibilia secundum omnes suas partes intimè applicentur. Quocirca ante mixtionem propriam debet præire mixtio impropria, seu partium confusio.

3 Quarta, & præcipua conditio, ad quam aliæ reuocantur, consistit in eo, quod miscibilia substantialiter corrumpantur in se ipsis; maneant tamen aliquo modo in alio tertio, quod ex eis resultat, & appellatur mixtum. Quoniam mixtio propria non est idem, ac aggregatio, seu compositio ex pluribus; aliàs elementum constans ex duabus partibus, nempe materia, & forma esset propriè mixtum, quod est absurdum. Ad hæc: quælibet pars mixti est mixtum, sicut quælibet pars elementi est elementum: hoc autem fieri nequit, nisi corruptis substantialiter miscibilibus: si enim aqua, & aër manent substantialiter in quodam tertio; licèt hoc dicaretur mixtum, seu compositum, non tamen partes eius; siquidem neque aër, neque aqua essent mixtum, vt ex se liquet. Porrò desiderari; vt miscibilia maneant aliquo modo in mixto, ex eo constat, quia aliàs solum interueniret pura corruptio miscibilium, & nullo modo adunarentur in vnum: quod est contra ipsum communem modum, quo omnes mixtionem concipimus. His suppositis.

§. II.

Statuitur prima conclusio.

4 DIcendum est primò, mixtionem propriè acceptam esse naturaliter possibilem. Hæc assertio respondet primæ parti quæstionis, & est communis inter Philosophos, qui eam desumpserunt ex Aristot. *in hoc libro, capite* 10. Fundamentum colligitur ex ijs, quæ proximè prælibauimus: quoniam possunt naturaliter dari miscibilia, seu corpora facile diuisibilia, & habentia contrarias qualitates, valentque mutuo conjungi, atque in ea proportione agere, & repati, vt simul corrumpantur

rumpantur; neque enim in hoc apparet aliqua repugnantia: sed eæ sunt conditiones ad veram mixtionem requisitæ: hæc igitur est naturaliter possibilis.

Confirmatur: quia vera mixtio facta ex quatuor elementis est naturaliter possibilis: ergo etiam est naturaliter possibilis mixtio ex aliis miscibilibus facta. Consequentia patet, tùm à paritate, tùm à fortiori, eo quod difficilius est coniungere in vnum, & mutuò applicare quatuor elementa, quam alia corpora miscibilia. Antecedens autem suadetur: quia igne descendente ad locum mixtionis, non est cur nequeat fieri mixtio ex quatuor elementis: cùm hæc ex natura sua ordinentur ad generationem mixtorum, & habeant qualitates inter se contrarias, per quas valent agere, & reagere, & disponere ad generationem alterius tertij ab omnibus elementis distincti: at sic est, quod ignis potest descendere ad locum mixtionis, & applicari aliis elementis, vt docent D. Thom. *in hoc lib. lect.* 24. his verbis: *Quod autem ignis sit in aëre, patet per Philosophum in lib. Meteororum. Dicit enim, quod ambitus ignis per aërem frequenter spargitur motu, id est per virtutem cælestis motus, & fertur violentia deorsum: & ideo sunt aliquæ partes ignis, & in rore, & in vaporibus pluuialibus descendentes, quas vapores accipiunt in regione aëris calefacta: & ideo aquæ pluuiales sunt vaporosa, & calida. Et hæc est etiam causa, quod niue descendente; non est tanta intensio frigoris, sicut in aliis hyemalibus. Sic ergo cum pluuia, & rore, & aliis huiusmodi descendunt partes ignitæ ad locum mixtionis.* Igitur nulla est ratio, ob quam repugnet mixtio ex quatuor elementis facta.

5 Aduersus hanc communem assertionem opinabantur nonnulli ex Philosophis antiquis, vt refert Aristot. *in hoc lib. cap.* 10. potestque eorum placitum pluribus suaderi. *Primò*: quia nequeunt misceri ea, quæ non sunt: sed miscibilia non sunt, cum corrumpantur substantialiter in instanti, in quo dicuntur misceri: ergo misceri non valent. *Secundò*: quoniam vt detur mixtio, debet omnium miscibilium materia simul informari forma mixti, ad quod requiritur, vt omnia miscibilia simul, & in eodem instanti corrumpantur: hoc autem videtur incredibile; siquidem habent magnam inæqualitatem in actiuitate, & resistentia, vt ex eorum naturis constat: ergo mixtio vera nequit naturaliter fieri. *Tertiò*: nam vel miscibilia sunt æqualis virtutis; & tunc neutrum aget in aliud; siquidem à proportione æqualitatis non datur actio: vel sunt virtutis inæqualis; & tunc miscibile fortius aget in alia, eaque conuertet in se: ac proinde non fiet mixtio ex omnibus miscibilibus. *Quartò*: quia non est designabilis propria causa mixti: non quidem vniuersalis vtputa cœlum; nam cum mixtum sit effectus particularis, debet causam particularem vendicare, & illi correspondere. Nec potest dici, quod ipsa elementa, ex quibus fit mixtio, sint causa illius; tùm quia nihil destruit se ipsum; causa autem mixtionis destruit elementa, seu miscibilia. Tum quia elementa sunt imperfectiora mixto. *Quintò*: quoniam descensus ignis ad loca inferiora est contra eius inclinationem, proindeque non naturalis, sed violentus: ergo saltem mixtio ex igne, & aliis elementis non est naturaliter possibilis. Alia omittimus hic, quæ iniciemus *quæst. sequenti*.

Hæc verò, etsi videantur veritatem à nobis stabilitam obnubilare; illam tamen minimè eneruant, vt constabit eis occurrendo. Ad primam enim obiectionem respondetur, quod licet miscibilia corrumpantur, manent tamen eorum materiæ, & secundum illas misceri sub vna forma dicuntur. Maximè cum miscibilia relinquant suas virtutes in mixto, vt infra *num.* 17. declarabimus; ac proindè perseuerant virtualiter in eo, quod satis est, vt misceantur.

Ad secundam negatur minor: nam licet inter elementa detur magna inæqualitas in virtutibus, queunt tamen sub illa proportione applicari, vt elementum minus actiuum ratione maioris resistentiæ conseruetur vsque ad instans, in quo elementum magis actiuum perit; & sic vtrumque in eodem instanti intrinseco corrumpatur. Quod incredibile minimè censendum est, tum ob hactenus dicta: tum quia productio mixtorum per rigorosam mixtionem spectat ad pulchritudinem vniuersi: & consequenter incumbit Auctori naturæ res ita disponere, vt miscibilia tali proportione actiuitatis, & resistentiæ congrediantur, vt queant in eodem instanti perire. § Per quod etiam soluitur tertia obiectio: quia licet actio debeat fieri à proportione maioris inæqualitatis; hoc tamen non tollit mutuam actionem, & reactionem miscibilium: potest quippè vnum miscibile excedere aliud in vna qualitate, atque ideo secundum illam agere in ipsum; & potest simul in alia qualitate esse inferius, ac proinde pati secundum eam, vt diximus *disp. præced. num* 15.

Ad quartã respondemus, quod licet per se loquendo, effectus particulares causis particularibus correspondeãt, nihilominus non est inconueniens, vt pro aliquo effectu particulari recurramus non semel ad causam vniuersalẽ, videlicet cum non possumus ipsum in particularem causam conuenienter reuocare ob excessum eius supra prædictam causam. Et ita contingit in præsenti: maximè quando mixta per mixtionem producta habent vitam, vt cum ex aqua, & terra generantur vermes, aut alia animalia imperfecta; hos quippe effectus neque in cœlum, neque in elementum, tanquam in causam principalem possumus reducere; sed ad primam causam, nempe Deum, necessariò pro illis recurrendum est.

Ad vltimam negatur antecedens: nam descensus ignis ad hæc inferiora ordinatur ad maiorem perfectionem vniuersi, quæ exposcit, non solùm mixta facta per calorem Solis, vel ignis, qui est apud nos; sed etiam, quod mixta fiant per concursum ignis elementalis. Porro licet motus deorsum sit contra particularem inclinationem ignis; attamen prout conducit ad bonum commune, est iuxta inclinationem eius, quatenus est pars vniuersi: & huic posteriori inclinationi, vtpote præcipuæ, prior illa inclinatio subordinatur. Quapropter prædictus motus non violentus, sed simpliciter naturalis censendus est: vnde non tollitur, quod mixtio ex quatuor elementis sit possibilis naturaliter.

§. III.

Alia assertio pro dubij decisione.

6 Dicendum est secundò, mixtionem veram, & propriam optimè explicari per definitionem eius ab Aristot. traditam in præsenti, quæ sic se habet: *Mixtio est miscibilium alteratorum vnio.* D. Thom. *lect.* 25. & omnibus Peripateticis. Probatur ratione: quia illa definitio explicat optimè naturam mixtionis veræ, & propriæ, & consequenter est recta, quæ breuiter, ac perspicuè tradit omnes conditiones ad ipsam mixtionem desideratas: at definitio, quam Philosophus tradidit, præstat hoc: ergo est legitima. Minor sola explicatione indiget: etenim quod miscibilia ante mixtionem debeant esse separata, seu distincta, satis aperte significatur per ly *alteratorum*; siquidem alteratio non est eiusdem ad se ipsum. Deinde quod debeant habere qualitates contrarias, per quas agant, & reagant, manifestè exprimitur per eandem particulam *alteratorum*: non enim valerent

se mo-

se mutuo alterare, & destruere, si essent omnino in virtutibus similia: nam simile non agit in simile. Præterea, quod miscibilia debeant substantialiter corrumpi, per eandem particulam *alteratorum* designatur: quandoquidem alteratio perfecta, & vltimò consumata inducit corruptionem eius, quod sic alteratur. In quo etiam clauditur præuia, ac mutua approximatio, & confusio miscibilium, quæ præsupponitur ad rigorosam mixtionem. Denique per illam particulam *vnio* liquidò ostenditur debere miscibilia manere aliquo modo in mixto: si enim nullo prorsus modo persisterent, neutiquam possent inter se vniri. Sed ex sunt omnes conditiones, quas supra pro vera mixtione recensuimus: ergo adducta Philosophi definitio declarat omnes conditiones, quas postulat mixtio definita.

Confirmatur: nam per hanc definitionem excluduntur omnes mutationes à mixtione diuersæ: ergo prædicta definitio est recta. Suadetur antecedens: quoniam inprimis excluditur generatio; hæc quippe solum exposcit tria principia, nempe materiam, priuationem, & formã. mixtio autem vltra hoc postulat, vt miscibilia simul alterentur, & aliquo modo perseuerent in mixto: quod satis exprimitur per definitionem Philosophi. Deinde corruptio terminatur ad non esse: mixtio vero terminatur ad formam mixti, ita quod miscibilia maneant secundum virtutes in eo; cum tamen ea, quæ purè corrumpuntur, nec virtualiter permaneant in alio: & hoc satis exprimitur per ly *vnio*. Deinque in augmentatione, nutritione, alteratione, & latione, id quod augetur, nutritur, alteratur, ac mouetur localiter, manet substantialiter idem: at in mixtione vera omnia miscibilia substantialiter corrumpuntur: nam mixtio est vnio miscibilium perfectè alteratorum, hoc est corruptorum secundum formas substantiales, & permanentium præcisè secundum materias, atque virtutes. Quæ omnia complectitur definitio ab Aristot. tradita, conuenitquè proindè soli mixtioni, & excludit omnes alias mutationes, quæ ab ea essentialiter distinguuntur; ergo est legitima.

7 Nihilominus Scaliger *exercitatione 3.* criminatur hanc definitionem mixtionis communiter receptam, pluribusque eam nititur conquassare. *Primò*, quia hęc definitio explicat mixtionem per miscibile: hoc autem est æquè ignotum, ac mixtio: ergo est vitiosa; quandoquidem ignotum vitiosè exprimitur per aliud non minus ignotum. *Secundò*: quoniam miscibile definitur per mixtionem: ergo hæc nequit definiri per illud; aliàs committetur circulus vitiosus. *Tertiò*: nam miscibilia corrumpuntur per mixtionem: hæc igitur non est vnio miscibilium; siquidem nulla actio vnit ea, quæ destruit. *Quartò*: quia mixtio est quædam particularis generatio ad formam mixti terminata, vt colligitur ex Aristot. in Postprædicamentis *cap.* de motu: ergo sicut generatio in communi rectè definitur, per hoc quod sit transitua subiecti à non esse formæ ad esse illius; sic debuit definiri mixtio per hoc, quod sit transitus subiecti à non esse ad esse sub forma mixti. *Quintò*: quoniam mixtum fit per mixtionem: sicut calidum per calefactionem: at non omne mixtum fit ex miscibilibus; cum Genesis 1. dicatur quædam animalia facta fuisse ex terra, quædam verò ex aqua: ergo non omnis mixtio fit ex miscibilibus, nec illa vnit; ac proinde tradita definitio non conuenit omni definito.

Sed hæc minoris momenti sunt, vt ob ea deserenda sit definitio, quam vel sola Aristot. auctoritas sufficeret commendare. Et ideò ad primum argumentum respondetur, quod Philosophus prius explicuit naturam miscibilis, quam definiret mixtionem: eo autem explicato, potuit optimè mixtionem per miscibile definire, quin incurreret vitium definiendi ignotum per æquè ignotu. Per quod patet ad secundum: nam Aristot. non explicuit naturam miscibilis per mixtionem; sed absolutè, & per conditiones supra adductas: quamobrem non incidit in circulum vitiosum definiendo mixtionem per miscibile.

Ad tertium constat ex supra dictis, qualiter licet miscibilia corrumpantur secundum formas, manent nihilominus, tum secundum suas virtutes, tum secundum materias, quæ sub vna forma mixti vniuntur per identitatem: quocirca merito dicitur, quod mixtio est miscibilium vnio. ¶ Ad quartum dicimus, quod mixtio est quædam generatio substantialis, non vtcumquè; sed cum omnibus conditionibus supra propositis, ratione quarum differt, saltem materialiter, ab aliis generationibus, quæ non sunt mixtio. Et quia in præsenti tractatur de mixtione, quatenus dictas conditiones affert, & importat; idcircò non oportuit vti definitione generationis communiter acceptæ; sed debuit adduci specialis hæc definitio, quæ mixtionis conditiones apprimè declarat, vt supra vidimus.

Ad vltimum respondetur negando maiorem vniuersaliter intellectam: nam sicut calidum potest fieri per diuersas actiones, vtputa per generationem, creationem, aut conuersionem; ita mixtum potest non solum per mixtionem sed etiam per generationem, vel aliam actionem. Etenim vt aliquid sit mixtum sufficit, quod habeat formam substantialem potentem quatuor primas qualitates elementorum, in quibus ipsa elementa virtualiter persistant: cæterum, vt fiat per mixtionem requiritur, quod ex mutua miscibilium alteratione resultet. Quocirca si illa animalia fuerunt producta ex sola terra, aut ex sola aqua; nulla ibi interuenit mixtio, quamvis ibi fuerit productio mixti. Addimus tamen ex illo Genesis loco solùm colligi, quod in prædictis animalibus terra, & aqua habent maius prædominium, saltem secundum aliquam rationem. Quod expressit D. Thom. *distinct.* 15. *quæst.* 2. *art.* 1. his verbis: *In omnibus animalibus dominantur terra, & aqua secundum quantitatem, & materiam: quia nimirum in eis est multum de materia, & quantitate. Secundum virtutes autem, & qualitates magis dominantur in eis alia elementa, nempè ignis, & aër: quia illorum virtutes sunt calor, & humiditas; vita autem animalis consistit in calido, & humido.*

QVÆSTIO II.

Vtrum inter liquores sit vera, & propria mixtio.

Ex dictis quæstione præcedenti constat, mixtionem veram, & propriam esse naturaliter possibilem. Sed oportet insuper, vt eandem veritatem inuestigemus in particulari. Et quia mixtio facilius cernitur inter liquores, propterea relictis aliis miscibilibus, difficultatem ad liquores specialiter reuocamus.

§. I.

Aperitur mens D. Thom.

8 Dicendum est primò, non posse fieri veram mixtionem inter liquores non habentes contrarias qualitates, secundum quas possint mutuo agere, & reagere. Ita Ferrara, Victoria, & Cano, quos refert, & sequi-

sequitur Nuño 3. *p. quæst.* 77. *art.* 8. dicens, esse opinionem communem inter Thomistas. Illam docet Aristot. *in hoc lib. cap.* 10. D. Thom. *ibidem lect.* 25. *& lib.* 2. *contra Gentes cap.* 56. *& lib.* 4 *cap.* 35. vbi inquit: *Mixtio non est, nisi eorum, quæ communicant in materia, & quæ agere, & pati ad inuicem nata sunt.* Idemquè repetit in aliis locis, quę lector facilè ostēdet.

Fundamentum satis apparet ex supra dictis: quoniam ad veram mixtionē requiritur mutua alteratio miscibilium, tùm quia id constat ex definitione mixtionis: tùm quia miscibilia debent substantialiter corrumpi, quod absque prævia eorum alteratione fieri non valet: sed alteratio necessariò postulat, quod ea, quæ alterantur, habeant qualitates contrarias; siquidem simile non agit in simile: ergò vt detur vera, & propria mixtio, necessarium est, quod miscibilia habeant contrarias qualitates, secundum quas possint agere, & reagere. Vnde inter duos liquores eiusdem speciei, & habentes easdem prorsus qualitates, vtpura inter duo vina alba, impossibilis est vera mixtio.

9 Dicendum est secundò, inter liquores eiusdem, vel diuersæ speciei habentes contrarias qualitates, & tantam quantitatem, vt vnus queat diffundi per totum alium, esse possibilem veram, & rigorosam mixtionem. Hæc est D. Thom. 3. *p. quæst.* 77. *art.* 8. cui subscribunt omnes Thomistæ, & alij plures. Probatur ratione: quoniam tunc fit vera, & propria mixtio, quando dantur miscibilia habentia contrarias qualitates, secundum quas possunt agere, & reagere: at hoc potest inueniri, non solùm in liquoribus diuersæ speciei, sed etiam in iis, quæ habent eadem speciem, vt videre est in duobus vinis, quorum vnum sit album, & aliud rubrum: hæc quippè habent qualitates inter se satis contrarias, vt constat ab effectibus: ergo possibilis est vera mixtio inter liquores, tàm diuersæ, quam eiusdem speciei, dum habeant qualitates contrarias, per quas valeant mutuò agere, & se destruere.

§. II.

Referuntur opiniones aduersæ.

10 CApreolus *in* 4 *dist.* 13. *quæst.* 1. censet, possibilem esse mixtionem inter liquores habentes qualitates omnino similes, dummodo in tanta quantitate misceantur, vt vnius partes interlecent, & peruadant partes alterius. Probatur primò ex D. Th. 3. *par. quæst.* 77. *articul.* 8. vbi inquit: *Si enim permisceretur liquor in tanta quantitate, quod posset diffundi per totum vinum, totum fieret permixtum; quod autem est commixtum ex duobus, neutrum miscibilium est; sed vtrumque transit in quoddam tertium ex his compositum.* Ergo ex mente S. Doctoris, vt detur vera mixtio, sufficit liquores adinuicem approximari secundum se totos; siue habeant qualitates contrarias, siue non.

Respondetur negando consequentiam: quia D. Th. dùm loquitur de liquoribus se mutuo interlecantibus, & intimè peruadentibus, non excludit, quod habeant contrarias qualitates; sed potiùs hanc conditionem supponit, & includit: vnde expresse posuit exemplum suę doctrinę in duobus vinis habentibus qualitates contrarias, vt aperte deprehendet, qui textum leget.

11 Secundò arguitur: quia non viuentia petunt certam, & determinatam quantitatem versus minimum; ac proinde nequeunt sub parte minore minima conseruari; sed duo liquores habentes easdem qualitates possunt se peruadere, & interlecare vsque ad partes minores minimas: ergo vterque liquor corrumpetur per hanc diuisionem, & generabitur alius liquor mixtus, atque ab eis diuersus. § Ad hoc tamen facilè respondetur: quoniam licèt pars minor minima nequeat separata consistere; adiuncta tamē aliis partibus eiusdem rationis valet optimè conseruari. Et ita contingit in duobus liquoribus eiusdem prorsus rationis: licèt enim secundum omnes partes se se peruadant; tamen omnes partes habent easdem qualitates; vnde se mutuò fouent, & vniuntur.

12 Durandus *in* 4. *dist.* 12. *quæst.* 13. negat, inter liquores vnius speciei fieri veram mixtionem, quamvis habeant qualitates contrarias. Huic etiam opinioni subscripsit Suarius *tom.* 3. *in* 3. *part. disp.* 57. *sect.* 4. mordicitùs recedens à D. Thom. cuius fatetur esse contrariam sententiam. Probatur ratione: quia agens naturale intēdit assimilare sibi passum, non quidem in esse indiuiduali, cum hoc sit impossibile; sed in natura specifica: ergo quoties agens, & passum sunt eiusdem speciei, nequit illud corrumpere illud: ergo liquores eiusdem speciei, quantumuis habeant qualitates contrarias, non valent se mutuò substantialiter corrumpere; ac proindè ex eis non fiet vera mixtio.

Respondetur, causam propriam mixti resultantis ex duobus liquoribus eiusdem speciei, non esse ipsos liquores; sed cœlum, vel aliam causam vniuersalem: inter quam, & mixtum certum est dari dissimilitudinem in specie. Prædicta autem causa mediis virtutibus liquorum inter se contrariis, & peculiari eiusdem causæ influentia, destruit dispositiones requisitas ad formas ipsorum liquorum; atque inducit alias dispositiones congruas formæ mixti producendi. Vnde licet agens nequeat agere in passum eiusdem speciei, & virtutis, potest tamen ex motione causæ superioris agere in passum eiusdem speciei, quoties hoc habet virtutes, & dispositiones sibi contrarias.

13 Arguitur secundò: quia ex nostra sententia sequitur, quod si duo vina consecrata habentia diuersas virtutes secundum se tota contingerentur; sub nullo eorum maneret sanguis Christi: consequens est absurdum: ergo &c. Sequela ostenditur: quoniam sanguis Christi, tandiu est sub speciebus vini consecrati, quandiu esset sub illis substantia vini; sed in nostra sententia mixtis duobus vinis diuersæ, & contrariæ virtutis, corrumpitur, & sequitur nouus liquor à præexistentibus substantialiter, ac indiuidualiter distinctus: ergo in prædicto casu desineret sanguis Christi esse sub illis accidentibus. Minor etiam probatur: quia *in cap. Cum Marthæ* de celebratione Missarum dicitur, non transire vinum in sanguinem, neque illi commisceri, quoties post consecrationem vini mittitur aliud vinum in sanguinem. Quod tamen erat necessarium, vt sanguis Christi desineret esse sub speciebus vini consecrati.

Respondetur cum D. Thom. loco supra citato concedendo sequelam, quoties vinum consecratum, & vinum postea infusum habent contrarias qualitates, & transit sufficiens tempus, vt mixtio perficiatur. Id quippe conuincunt, & ratio, quæ in argumento insinuatur, & aliæ, quas supra fecimus. Cæterum illud mixtum religiosè adhuc tractandum foret, tum quia nostra sententia non est euidenter certa: tùm quia nescimus tempus necessarium, vt miscibilia pereant, & denuo generetur alius liquor. Probatio autem in contrarium inducta nullius roboris est: nam etsi vinum non immisceatur Christi sanguini; cum ille inalterabilis sit, potest tamen immisceri speciebus sacramentalibus, & illas alterare, si habet conditiones ad hoc requisitas. Corruptis verò speciebus, consequens est, vt sanguis Domini desinat esse sub illis. Hoc autem non contingit, cum vinum eiusdem speciei, & virtutis immiscetur vino consecrato: tunc enim quamvis species varientur quoad terminationem: manent ta-

men quoad entitatem, vt de mixtione liquorum eiusdem speciei, & virtutis diximus supra *num.* 8.

14 Nonnulli ex Recentioribus eò deueniunt, vt negent esse possibilem veram mixtionem inter quoscumque liquores, quantumuis sint diuersæ speciei, atque virtutis. Quod post argumenta, quæ supra *num.* 5. fecimus, ac diluimus, autumant conuinci experientia: etenim vt tradunt Alchimistæ, per spongiam oleo imbutam, vel per medulam iunci solet extrahi vera, & pura aqua ex vino, & aqua priùs admixtis: hoc autem satis indicat, non præfuisse veram mixtionem, in qua vtrumque miscibile corrumpitur. siquidem à priuatione ad habitum nequit dari naturaliter regressus: ergo inter vinum, & aquam non datur vera mixtio: sed eadem est ratio de aliis liquoribus diuersæ speciei: ergo &c.

Respondetur ex D. Thom. *in 4. distinctione 11. quæst. 2. articulo quarto quæstiunc.* 4. prædictam experientiam, solùm habere locum, quando non est peractum tempus requisitum ad perfectam, & vltimatam alterationem inter aquam, & vinum. Vbi autem debitum tempus pertransijt, non extrahitur vera aqua; sed quidam humor aqueus ex vino imperfectè decocto. Et hoc præcisè euincunt Alchimistæ suis experientijs. Quod si ampliùs intendant, parui eorum auctoritas facienda est; cum altiùs vrgeat sapientes ratio philosophica, quam supra extendimus.

QVÆSTIO III.

Quomodo miscibilia maneant in mixto?

VT magis expeditè ad ea, quæ difficiliora sunt accedamus; præsupponendum est, vt certum apud omnes, quod miscibilia manent aliquomodo in mixto. Nam alioqui mixtio esset mera miscibilium corruptio, non autem eorum vnio. Præsupponimus deinde, miscibilia non permanere formaliter in mixto ex eo, quod eorum formæ substantiales maneant incorruptæ, & informent vnam eandemquè mixti materiam. Id enim impossibile est, tùm quia, vt ostendimus *in libr. Physicorum, disputatione quarta, quæstione quinta*, repugnat, saltem naturaliter, quod plures formæ substantiales informent eandem materiam: tùm etiam, quia iam mixtum non esset ens per se; siquidem coalesceret ex formis adeo diuersis.

Qua etiam certitudine supponimus, miscibilia non manere formaliter in mixto, quatenus eadem numero accidentia, quæ fuerunt in miscibilibus, transmigrent ad informandum mixtum. Hæc quippè transmigratio nequit, saltem naturaliter fieri; cum accidentia indiuiduentur à subiecto. Præterquam quod corrupto subiecto, nempè miscibili, nequeunt non ipsius accidentia perire. Quamobrem necessariò infertur, permanentiam miscibilium in mixto solùm esse virtualem. Sed adhuc circa huius permanentiæ modum est non modica difficultas, cui dirimendæ quæstio, quam nunc versamus deseruit. Et claritatis gratia eam ad elementa, ac miscibilia ex eis resultantia sigillatim reducemus in ijs quippe frequentius cernitur mixtio. Quidquid autem de elementis, & eorum mixtis dictum fuerit debet etiam aliis proportionabiliter applicari.

§. I.

Dirimitur difficultas aliquibus assertionibus.

15 DIcendum est primò, elementa non ideo manere virtualiter in mixto, quia huius forma substãtialis contineat eminenter formas elementorum eo modo, quo anima rationalis continet formam vegetatiuam, & sensitiuam. Hanc docet Caietanus *prima parte quæstione 76. articulo quarto, §. in responsione ad quartum*; quem sequuntur alij Thomistæ. Probatur ratione efficaci: nam forma continens eminenter formas inferioris rationis, præstat perfectiori modo effectus, quos forma inferior posset communicare, tùm in genere causæ efficientis, cùm in genere causæ formalis, vt patet in anima rationali, quæ est principium vegetandi, & sentiendi perfectiori modo, quam anima vegetatiua, & sensitiua: at sic est, quod forma mixti non præstat perfectiori modo effectus, quos conferrent formæ elementorum, siquidem imperfectiùs calefacit, aut humectat, quam ignis, & aqua, vt experimentò liquet: ergo non ideo elementa dicuntur manere virtualiter in mixto, quia istius forma contineat eminenter illorum formas.

16 Dicendum est secundò, continentiam virtualem elementorum in mixto non consistere in eo, quod mixtum habeat vnam simplicem qualitatem, æquiualentem quatuor primis qualitatibus elementorum. Ita Aristotel. *4. Meteor. capite primo*, D. Thom. *prima parte quæstione 76. articulo quarto ad quartum, & quæstione 72. articulo primo*, quos sequuntur omnes Doctores, *num. seq.* referendi. Probatur ratione: quoniam si in mixto non darentur quatuor qualitates inter se contrariæ; sed vna simplex qualitas eis æquiualens; sequeretur, quod mixtum non esset corruptibile: consequens est absurdum: ergo elementa non ideo dicuntur permanere virtualiter in mixto, quia hoc habeat vnam simplicem qualitatem æquiualentem primis quatuor qualitatibus propriis elementorum. Sequela ostenditur: nam eadem qualitas non est sibi aduersa, nec valet se ipsam destruere: ergo mixtum non esset ab intrinseco corruptibile, si non haberet qualitates contrarias, sed vnam simplicem illis æquiualentem. § Ad hæc nihil dicitur manere virtualiter in alio ratione eius, quod non est proprium illius: sed qualitas simplex, & æquiualens primis qualitatibus, nullius elementi est propria: ergo elementa non dicerentur manere virtualiter in mixto, si illud haberet illam simplicem qualitatem.

17 Dicendum est tertiò, elementa ideo manere virtualiter in mixto, quia istud habet quatuor primas qualitates, nempè calorem, frigiditatem, humiditatem, & siccitatem, quæ sunt propriæ virtutes elementorum. Hanc statuunt Aristot. *in præsenti textu* 84. D. Thom. *opusc. 33. in fine, & 9. contra Gentes, capite 55. & loco supra citato ex prima parte*, vbi inquit: *Dicendum est, secundum Philosophum in 1. de Generatione, quod formæ elementorum manent in mixto, non actu, sed virtute: manent enim qualitates propriæ elementorum, licet remissæ, in quibus est virtus formarum elementarium.* Vnde hanc sententiam amplectuntur communiter Thomistæ, Capreolus *in secunda distinctione 30. quæstione prima ad primum contra primam conclus.* Caietanus *prima secundæ quæstione 52. articulo secundo*, Bañez *in præsenti, capite 10. quæst. 3.* Quibus ex extraneis consentiunt Vallesius, Toletus, Conimbr. Rubius, & alij plures.

Fundamentum est; quoniam tunc aliquid remanet virtualiter in alio, cum illius propria virtus manet in hoc:

hoc: sed quatuor primæ qualitates sunt virtutes propriæ elementorum, per quas licet inhæreant mixtis, ipsa elementa operantur: ergo optimè saluatur permanentia virtualis elementorum in mixto, ex eo, quod in isto remaneant virtutes illorum propriç. Probatur minor: quia omne, quod est tale per participationem operatur in virtute eius, quod est tale per essentiam: sed ignis v. g. est calidus per naturam, & alia sunt calida per participationem ab igne: ergo calor mixtorum est virtus propria ignis, & per quam ipse operatur. Et eadem ratio militat in aliis primis qualitatibus, quç resident in mixtis, & sunt propriæ elementorum.

Confirmatur, & declaratur amplius: nam quia Deus habet *esse* per naturam, creatura autem solùm habet *esse* per participationem à Deo, ideò creatura non attingit *esse* sui effectus absolutè sumptum, nisi in virtute Dei; virtute verò propria attingit *esse*, vt modificatum, & determinatum, vtputa esse equinum, vel esse leoninum: sed calor conuenit igni per naturam, & mixtis per participationem ab igne: ergo licèt calefactio, vt modificata, & refracta tribuatur mixtis; attamen absolutè sumpta attribuenda est igni, tanquam causæ præcipuæ, quæ operatur per calorem mixtorum, tanquam per virtutem propriam. Vnde cum vnumquodque dicatur manere virtualiter in virtute sibi subordinata, per quam operatur; optimo iure dicendum est, elementa manere virtualiter in mixto, eo quod in isto inueniuntur quatuor primæ qualitates, quæ sunt propriæ virtutes elementorum.

18 Dices primò: successio vnius post aliud non sufficit, vt istud dicatur manere virtualiter in illo; aliàs diceretur homo manere virtualiter in cadauere: sed calor mixti succedit calori ignis, & ab eo indiuidualiter differt: ergo non est ratio, cur dicatur ignem, vel eius calorem manere virtualiter in calore mixti.

Respondetur concedendo, quod successio vnius post aliud non sufficit vniuersaliter ad permanentiam rei pereuntis in ea, quæ manet: quandoquidem possent se habere disparatè inter se, & nullum alteri subordinari. At cùm virtus, quæ manet, subordinatur ex natura sua rei, quæ perit, vti se habet quicumque calor respectu ignis; nequit non id, quod perit, persistere virtualiter in eo, quod remanet. Et quia quatuor primæ qualitates vbicumque sint, sunt secundum se virtutes elementorum propriæ: propterea elementa manent virtualiter in mixto, cui insunt prædictæ virtutes.

19 Dices secundò, in mixto non inueniuntur primæ qualitates, nisi refractæ: sed vt refractæ sunt virtutes connaturales ipsi mixto, & non elementis: mixtum igitur operatur principaliter per illas, ac proinde elementa non dicuntur manere virtualiter in mixto ratione prædictarum virtutum.

Respondetur, nullum esse inconueniens in eo, quod eadem actio sub duplici ratione formali tribuatur duplici agenti principali, & particulari: sicut prima volitio Angeli, quatenus vitalis, tribuitur Angelo, vt causæ particulari; & quatenus se habet, vt proprietas voluntatis angelicæ, tribuitur Deo tanquam causç particulari, & proximæ. Similiter motus cordis, sub ratione primi, tribuendus est generanti; & sub ratione vitalis, ab ipso animali procedit. Actio etiam qua creatura attingit *esse* vt particularizatum, procedit principaliter à creatura; sed quatenus attingit idem *esse* absolutè, soli Deo tanquam causæ particulari attribuenda est. Sic ergo ex eo, quod virtutes elementales vt refractæ sint propriæ, & connaturales mixtis, solùm concluditur, quod actiones ab eis procedentes, vt refractæ, & remissæ, ipsis mixtis, vt causis particularibus debeant accenseri. Quod non tollit, vt eædem actiones sub alia ratione, nempè secundum se, & quatenus procedunt à virtutibus, quæ secundum suam naturam sunt propriæ elementorum, debeant attribui ipsis elementis, vt causis particularibus, vt constat, tum ex doctrina supra tradita; tum exemplis proximè adductis.

§. II.

Diluuntur argumenta contraria.

20 Aduersus doctrinam hactenus stabilitam duæ, aliis relictis, militant opiniones. Prima explicat continentiam virtualem in mixto per hoc, quod forma substantialis mixti contineat eminenter formas substantiales elementorum. Ita Scotus *in 2. dist. 15. q. vnic. §. sed tamen*. Gregor. & Gabr. ibidem *distinct. 16.* Probatur primò: quia mixtum, vt præintelligitur ad quatuor primas qualitates, componitur ex elementis; siquidem pro illo priori est corpus non simplex, seu elementare, sed mixtum atque ideo compositum: atqui prædicta compositio nequit in alio consistere, quam in continentia eminentiali formarum substantialium elementorum: ergo eæ continentur eminenter in forma mixti, & per hoc saluabitur, quod elementa permaneant virtualiter in eo.

Respondetur negando minorem: quia vt prædicta substantia in illo priori intelligatur esse non elementaris, sed mixta, seu composita; satis est, quod intelligatur exigere, & radicare quatuor primas qualitates vt refractas, & redactas ad quandam mediocritatem, & concordiam. Ad quod tamen nullo pacto desideratur tanta excellentia, vt contineat eminenter formas substantiales elementorum.

21 Secundò arguitur: nam si ad rationem mixti, in quo resident virtualiter elementa, sufficeret habere quatuor qualitates illorum proprias; sequeretur aliquod elementum esse verè mixtum: consequens est absurdum: ergo præter permanentiam illarum qualitatum, requiritur, quod forma mixti contineat eminenter formas substantiales elementorum. Sequela ostenditur: quia cum aqua calefit ab igne, habet omnes quatuor qualitates elementales, videlicet humiditatem, & frigiditatem ex se; calorem verò, & siccitatem ab igne: ergo si habere quatuor qualitates sufficit ad rationem mixti; sequitur, quod elementum, nempè aqua, sit verè mixtum.

Respondetur negando sequelam, quam illius probatio minimè euincit: nam ad veram rationem mixti est necessarium habere illas qualitates non vtcumque; sed vt ipsi connaturales, atque radicatas, ac fundatas in vno communi principio; quod est forma substantialis eiusdem mixti. Hoc autem minimè reperitur in aqua calefacta ab igne: quandoquidem duæ qualitates numerum calor, & siccitas, non profluunt ab eius forma; sed ei conueniunt ab extrinseco, & per impressionem violentam.

22 Secunda sententia nobis contraria tenet, elementa manere virtualiter in mixtio ratione cuiusdam qualitatis simplicis, & continentis virtualiter quatuor qualitates elementorum. Quam defendunt B. Albert. 2. *Physic. tit. 2. cap.* 1. Durand. *in 4. dist.* 12. *q.* 3. Soncinas 10. *Metaph. quæst.* 27. & alij. Probatur primò ex Aristot. *in hoc lib. text.* 48. vbi docet, mixtum resultans ex calido, & frigido, neque esse calidum, neque esse frigidum; sed medium quoddam inter hæc extrema: ergo sentit, quod in mixto non dantur formaliter calor, & frigiditas; sed tertia quædam qualitas continens virtualiter calorem, & frigiditatem.

Respondetur, Aristot. solum intendere, quod mixtum non sit calidum præcisè, & in summo; neque frigidum

gidum præcisè, & in summo: sed quod simul sit calidum, & frigidum in debita quadam temperie. Per hoc enim optimè saluatur, quod non sit aliquod ex prædictis extremis; sed mediet inter illa: quippè complexum ex eis resultans, atque ab eis distinctum.

Arguitur secundò; quia sicut se habent formæ substantiales mixtorum, & elementorum, sic se habent eorum qualitates: at destructis formis substantialibus elementorum, non succedunt in mixto plures formæ substantiales; sed vna simplex; quæ illis æquiualeat: ergo nec succedunt plures qualitates: sed vna simplex qualitas, quæ qualitatibus elementorum destructis æquiualenter respondeat.

Respondetur, formas substantiales non proportionari suis accidentibus in eo, quod vbi est vna forma, debeat esse præcisè vna qualitas: aliàs ignis non haberet duas qualitates, nempè calorem, & siccitatem, quod est absurdum. Vnde ex eo quod mixtum non habeat plures formas substantiales; minimè infertur, quod non possit habere plures qualitates. Et ratio disparitatis est satis nota: nam mixtum est vnum ens per se: atque ideo nequit constitui, nisi per vnicam formam substantialem. Rursùs quatenus mixtum, debet continere virtualiter elementa, & esse ab intrinseco corruptibile; ad quod non sufficit vna simplex qualitas; hæc quippè non est propria vllius elementi; nec valet agere in seipsam, vt ponderauimus supra.

LIBER SECVNDVS DE GENERATIONE, ET CORRVPTIONE.

ABSOLVTIS in primo huius tractatus libro, ijs quæ spectant ad notitiam generationis, & corruptionis in communi, incipit in hoc secundo Aristoteles agere de generatione, & corruptione in particulari acceptis. Et quia elementa sunt prima corpora, ex quibus fiunt omnia mixta, & in quæ cætera resoluuntur; propterea disseruit in hoc libro de transmutatione elementorum, priusquam ad alias generationes magis in particulari descenderet. Tractat autem hanc materiam per decem capita, in quibus etsi plura complexus fuerit; tria tamen sunt, quæ præcipuè præstitit, & quibus maiori indagine; rescissis alijs, oportet incumbere in præsenti. Primum est natura, & numerus elementorum: secundum est temperamentum mixtorum: tertium rerum reproductio. Et his elucidandis deseruient quatuor sequentes disputationes, quibus vltimam huic operi manu adhibemus.

DISPVTATIO X.

De Elementis, & eorum qualitatibus.

QVÆ de generatione, & corruptione elementorum dicemus, postulant ad sui intelligentiam, vt priùs dicamus nonnihil de eorum natura, & qualitatibus: pro quibus exponendis aperimus præsentem disputationem.

QVÆSTIO I.

Quid, & quotuplex sit elementum?

ELementi nomine solet quoduis rei principium significari: qua ratione litteræ appellantur elementa, quia ex eis coalescunt dictiones; & materia, ac forma queunt dici elementa respectu compositi. Cæterum in præsenti elementi vocabulo solùm intelligenda veniunt quatuor prima corpora, nimirum ignis aër, aqua, & terra, ex quibus generantur mixta, & quibus *elementi* nomen communis iam arrogauit vsus. Horum autem existentia, & satis manifesta est, & ex dicendis ampliùs apparebit: quocirca relinquimus quæstionem *an est*, vt naturam, ac numerum eorum inuestigemus. Quod maioris claritatis gratia seorsim examinabimus.

§. I.

Respondetur primæ parti quæstionis.

1 DIcendum est primò, elementi naturam optimè exponi descriptione, quam statuit Arist. *lib. 3. de cœlo cap. 3. text. 31.* & sic se habet: *Elementum est corpus actu, vel potentia existens in alijs corporibus, in quod alia corpora diuiduntur; ipsum verò est indiuisibile in alteram corporis speciem.* Quam descriptionem illustrat D. Thom. *ibidem, & 5. Metaphysic. lection. 4.* & admittunt communiter Philosophi, & sola declaratione probauimus. Per illam particulam *corpus* conuenit elementum cum alijs corporibus, quæ elementa non sunt, nempè cum cœlis, & mixtis. Et per eandem manent exclusa alia principia, vtputa materia forma &c. quæ etsi aliàs dicantur elementa; tamen non habent essentiam elementi communis genericè, & proximè ad ignẽ, aërem, aquam, & terram: hoc quippe debet esse substantia completa, nempe corpus. Additur: *Existens actu, vel potentia in aliis corporibus*: quia de ratione elementi est, quod existat aliquo modo in mixtis: per quod

quod excluduntur priuatio, & alia principia purè extrinseca, quæ non petunt existere intrinsecè in eo cuius sunt principia. Dixit autem Aristot. *actu, vel potentia*, non quia existimauerit elementa manere actu in mixto; sed quia adhuc sub lite erat modus, quo mixtum continebat elementum, vt vidimus *disputat. praced. quæst. vlt.* à qua difficultate se abstraxit Philosophus in præsenti sub illa disiunctione procedens. Per illa verba: *In quod alia corpora diuiduntur*, seu resoluuntur, manent exclusa corpora cœlestia: hæc enim sicut non intrant compositionem mixtorum; ita nec sunt id, in quod resoluuntur mixta: quod tamen ob oppositam rationem competit elementis. Tandem adijcitur: *Et indiuisibile in alteram speciem*, quibus verbis denotatur differentia inter elementa, & mixta: siquidem hæc queunt resolui in diuersa secundum speciem, videlicet in elementa, ex quibus componebantur: illa verò, cum sint corpora prima, & simplicia, non valent resolui in corpora specie distincta; sed solum in partes eiusdem rationis, vt aqua in aquas, & terra in diuersas terræ portiones.

2 Ex quibus suadetur, quod prædicta definitio sit legitima: quoniam conuenit omnibus quatuor elementis, & excludit omnia alia, quæ prædicta elementa non sunt. Deinde optimè notificat elementi naturam, vt liquet ex ijs, quæ pro illius illustratione diximus. ¶ Ad hæc: alia elementa verbi gratia litteræ respectu vocis, sunt id, ex quo componitur dictio, & in quod dictio resoluitur; ipsæ verò litteræ nequeunt vlteriùs resolui, neque in alias dictiones, neque in aliàs litteras: ergo pariter natura elementi, prout est quid commune ad quatuor corpora, quæ vulgò dicuntur elementa, optimè declaratur per hoc, quod sit id, ex quo componitur mixtum, & in quod mixtum resoluitur; ipsum verò est irresolubile in alia corpora diuersa secundum speciem: quod totum complectitur definitio ab Arist. tradita.

3 Objicies: tota hæc definitio conuenit partibus ligni: & tamen elementa non sunt: ergo conuenit alijs à definito. Suadetur maior: nam pars ligni est corpus, ex quo componitur lignum; & non est diuisibilis in alia corpora diuersa secundum speciem; siquidem medietas partis ligni est etiam lignum. ¶ Respondetur negando maiorem: quia quæuis pars ligni potest per alterationem resolui in elementa: quamobrem nequit ei adducta definitio adaptari; vt optimè vidit D. Thom. 5. *Metaph. lect.* 4. vbi ait: *Sciendum, quod cum in definitione elementi ponatur, quod non diuiditur in diuersa secundum speciem, non est intelligendum de partibus, in quas aliquid diuiditur diuisione quantitatis; sic enim lignum esset elementum, quia qualibet pars ligni est lignum: sed de diuisione, qua fit secundum alterationem, sicut corpora mixta resoluuntur in simplicia.*

§. II.

Determinatur secunda quæstionis pars.

4 Dicendum est secundò, dari quatuor tantum elementa, nempè ignem, aërem, aquam, & terram. Hæc statuitur ab Aristot. *in præsenti cap.* 3. & est communis inter Philosophos. Probatur ratione: quoniam quælibet combinatio duarum primarum qualitatum petit aliquod elementum, seu corpus simplex, in quo naturaliter sit; sicut quælibet combinatio quatuor primarum qualitatum exigit aliquod mixtum, cui naturaliter conueniat: atqui ex primis quatuor qualitatibus possunt excogitari quatuor præcisè combinationes petentes quatuor corpora simplicia, quibus insint: quatuor ergo sunt elementa, & non plura, nec pauciora. Maior constat: quia nomine elementi intelligimus corpus simplex radicans duas præcisè qualitates ex quatuor primis; sicut nomine mixti intelligitur corpus, quod radicat plusquam duas. Minor solum indiget declaratione: etenim primæ quatuor qualitates sunt calor, humiditas, frigiditas, & siccitas: ex quibus sex possumus excogitare combinationes, videlicet siccum, & calidum; calidum, & humidum; humidum, & frigidum: frigidum, & siccum; calidum, & frigidum; siccum, & humidum. Porrò eæ duæ posteriores combinationes ineptæ sunt, vt conueniant alicui elemento: nullum quippè potest habere duas qualitates inter se contrarias; cum hoc sit proprium mixtorum, quæ propterea sunt corruptibilia ab intrinseco, etiam seclusa actione alteriùs agentis contrarij. Vnde solum supersunt quatuor combinationes exigentes quatuor elementa; nam siccum, & calidum conuenit igni; calidum, humidum aëri; humidum, & frigidum aquæ; frigidum, & siccum terræ. Totidem igitur, & non plura sunt mundi elementa.

5 Respondebis primò huic argumento negando minorem: quia licèt non possint fieri plures combinationes ex prædictis qualitatibus absolutè, & secundum se consideratis; queunt tamen aliæ plures coniugationes excogitari ex eisdem sumptis secundum latitudinem suæ intensionis. Quod declaratur exemplo: nam siccum potest coniungi cum calido in summo, & cum calido valde remisso, & cum calido mediocriter intenso: idemque apparet discurrendo per aliàs qualitates. Vnde iuxta diuersitatem harum combinationum possent dari alia elementa, quibus ipsæ naturaliter competerent.

Sed contra est: quoniam prædictæ combinationes, vel non sunt naturaliter possibiles, vel non petunt elementa essentialiter diuersa ab his, quæ recensuimus. Quod satis erit ostendere in exemplo, quod aduersus nos vrgetur, & debet in contrarium retorqueri: etenim siccum in elementis non potest coniungi cum calore, nisi in igne: alia quippè elementa nequeunt simul habere has duas qualitates; siquidem vna coniugatio duarum qualitatum conuenit vnico dumtaxat elemento. Porrò calor ignis summus est, vt ex dicendis constabit. Quamobrem siccitas elementalis non est coniungibilis cum calore, nisi iste sit in summo. Aliæ verò coniugationes, quæ formantur ex ijs duabus qualitatibus non deseruiunt pro elementis; sed pro mixtis, in quibus reperiuntur simul cum qualitatibus contrarijs ad varia temperamenta reductis.

6 Respondebis secundò concessis præmissis, negando consequentiam: quia licet ex illis primis quatuor qualitatibus, quas recensuimus non possint formari, nisi quatuor combinationes pro quatuor elementis: attamen præter illas primas qualitates dantur aliæ plures, quæ in eis non fundantur, & consequenter sunt primæ, exposcuntque alia elementa, quibus naturaliter competant. Dari autem prædictas qualitates satis euincunt virtutes magnetis, piperis, vini, & medicamentorum: siquidem huiusmodi virtutes non fundantur in primis quatuor qualitatibus; aliàs inuenirentur in omnibus mixtis, quibus insunt dictæ quatuor qualitates. Quod est absurdum, & contradicit experientiæ.

Sed contra: nam Aristot. in præsenti nomine primarum qualitatum intelligit qualitates, quæ primò deseruiunt generationi mixtorum: tum quia sub hac ratione considerat elementa: tum quia sicut generatio præcedit perfectionem rei; sic qualitates deseruientes generationi appellantur primæ respectiuè ad alias qualitates, quæ conferunt ornatum. Vnde cum calor, frigiditas, humiditas,

ditas, & siccitas sint qualitates primò, & præcipuè deseruientes generationi; fit consequens, vt sint simpliciter primæ qualitates, & debeant eis medijs omnes aliæ resultare. Nec oppositum suadetur ex occultis virtutibus quorundam mixtorum: nam omnes illæ dependent, & fiunt dependenter à quatuor primis qualitatibus; siue istæ concurrant instrumentaliter, siue solum disposítiue ad illarum resultantiam. Ex quo tamen minime infertur, quod omnes illæ qualitates omnibus mixtis conueniant; quia prædictæ primæ qualitates queunt diuerso modo attemperari, & subordinari diuersis influentijs cœlorum: quamobrem fundant diuersas virtutes in diuersis mixtis, iuxta differentias prædicti temperamenti.

7 Aduersus conclusionem oppones primò Aristotel. *in lib. de mundo ad Alexandrum cap. 2. & 3.* vbi asserit quinque esse elementa: ergo non sunt tantum quatuor. ¶ Respondetur Aristot. multoties tribuere nomen elementi cœlo, quia est corpus simplex sicut elementum: & in hoc sensu dixit elementa esse quinque. Minimè tamen sentit, quod cœlum habeat naturam elementi, secundum quod de eo tractamus hic.

8 Oppones secundò eundem Philosophum 4. *de cælo* vbi duas præcisè ponit differentias elementorum, nempè graue, & leue: ergo elementa non sunt plura, quam duo. ¶ Respondetur negando consequentiam: nam cum elementum diuiditur per graue, & leue, diuisio non est vltima, sed subalterna: siquidem sub graui continetur graue simpliciter, nempe terra, & graue in respectu scilicet aqua: & sub leui continetur leue simpliciter, nimirum ignis, & leue in respectu, videlicet aër.

9 Tertiò obijcies: quoniam non datur verus ignis elementaris: ergo non dantur omnia elementa, quæ recensuimus. Suadetur antecedens; quia si daretur ignis elementaris esset leuissimus, & consequenter locaretur supra alia elementa: hoc autem est falsum, tum quia Arist. 1. *Meteor. cap. 3.* cum numerasset terram, & aquam subiunxit: *Circa quæ illa quoque sunt, quæ hisce hærent, atque id, quod quamuis ignem assueuimus appellare; ignis tamen haudquaquam est.* Tum etiam, quia ignis est rubeus: nihil autem supra aërem apparet rubeum. Tum præterea, quia ignis vtpotè valde actiuus consumit materiam sibi proximam: ac proinde si esset supra aërem, & ei contiguus, non posset non illum dissipare, excidiumque afferret vniuerso. Tum denique, quia deficiente materia combustibili, deficit ignis: at in concauo lunæ nulla est materia, quæ comburatur: ergo ibi non datur ignis.

Respondetur negando antecedens; ad cuius probationem concedimus sequelam, & negamus minorem, cui nulla ex inductis probationibus suffragatur. Non quidem auctoritas Aristot. nam solum negat dari ignem supra aërem, secundum quod ignis nomen impositum est ad significandum ignem nostrum, qui materiæ terreæ concretus est. Sed statim *cap. 4.* concedit supra aërem naturam aliam, quæ sit calida, & sicca: quam ipse, & nos in præsenti appellamus ignem. Non prima probatio: quoniam lux ignis nostri ideò apparet rubra, quia admiscetur opacæ terreæ materiæ: & ignis in propria sphæra ob absentiam illius materiæ est omnino clarus, & transparens: vnde etiam habet non impedire visionem cœlorum. Non secunda: quia licet ignis agat in aërem, hic tamen reagit in ignem: eorum verò mutuus congressus temperatur per virtutem corporis cœlestis, & ita compescitur, vt nullum sibi inferant nocumentum, vt docet D. Thom. *quæst. 5. de malo art. 5. & 6.* Non denique tertia: nam ignis apud nos existens peregrinatur extra propriam sphæram, & subit iniuriam ab innumeris contrarijs: quo circa eget materia, à qua pascatur, & cui affigatur, vt melius possit se aduersus sibi contraria tueri. Hoc autem cessat in propria sphæra: quapropter ibidem non indiget extraneo alimento.

QVÆSTIO II.

Qualiter primæ quatuor qualitates conueniant singulis elementis.

IN hac quæstione, quam rerum multitudo inobleuare solet, magna cum distinctione procedemus. Sed priusquam ea, quæ maioris negotij sunt, determinentur, alia in quibus nullum est dissidium breuiter prælibabimus. *Primò* ergo supponendum est, quod elementum debet habere duas qualitates, & non plures nec pauciores: id, quod satis constat ex dictis *quæstion. præcedenti*, nec exposcit maius examen. *Secundò* animaduertendum est vnamquamque ex primis qualitatibus habere summam intensionem in aliquo elementorum: quoniam primum, hoc est maximum, & perfectissimum in quolibet genere est causa aliorum, quæ sunt in tali genere: primæ autem quatuor qualitates residentes in elementis sunt causæ omnium similium qualitatum, quæ in alijs corporibus inueniuntur, vtputa calor elementaris est causa omnium aliorum calorum, frigiditas elementaris est causa omnium aliarum frigiditatum: quapropter prædictæ qualitates debent habere in aliquo ex elementis maximam, ac perfectissimam intensionem. *Tertiò* præmittendum est nullam ex prædictis qualitatibus habere summam intensionem in duobus elementis; sed in vno tantum: nam quælibet qualitas elementaris considerata secundum illam intensionis rationem, quam habet in aliquo elemento, est proprietas ipsius: vnde si in aliquo habet summam intensionem; repugnat, quod eandem habeat in alio: alias non esset propria passio prioris; sed accidens commune vtrique. Quapropter hoc ipso, quod ostendatur aliquam ex ijs qualitatibus habere summam intensionem in vno elemento; conuictum etiam relinquitur, quod in alio habet intensionem citra summum.

Quartò supponimus, vt omninò certum calorem in summo reperiri solum in igne. Tum quia hæc est communis Philosophorum sententia manifestæ sensuum experientiæ innixa, cui peruicacia foret obsistere. Tum etiam, quia nobilissimo elemento debetur perfectissima qualitas prima, & in perfectissimo gradu: at ignis est nobilissimus elementorum; & calor est qualitas perfectissima inter primas; & perfectissimus gradus, est gradus summus: ergo calor summus reperitur solum in igne. Tum præterea, quia ignis est elementum actiuius: ergo debet sibi vendicare qualitatem maximæ actiuitatis: quæ non est alia, quam calor summus. Tùm denique, quia sicut leuitas prouenit ex calore, ita summa leuitas debet ex summo calore prouenire: sed ignis est corpus omnium elementorum leuissimum, & ideò sedem sibi locat supra alia elementa; ergo ignis habet maximum, seu summum calorem. Vnde solum remanet difficultas circa alias tres qualitates, quam per sequentes conclusiones studebimus extricare.

§. I.

§. I.

Cui elemento conueniat siccitas summa.

10 Dicendum est primò, summam siccitatem conuenire igni. Hanc expressè docet D. Thom. *in præsenti lect.* 3. his verbis: *Non est autem intelligendum, vt quidam dicunt, quod terra licet sit magis sicca, quam frigida, quod propter hoc sit siccior igne: quia littera non dicit: ratio enim in contrarium persuadet.* Cum enim siccitas debeat habere summam intensionem in aliquo elemento, vt constat ex ijs, quæ præmisimus; & non inueniatur siccitas in aëre, & aqua, vtpote quæ humida sunt, si ignis siccitas superat siccitatem terræ, vt disertis verbis tradit S. Doctor, sequitur iuxta mentem illius, quod in igne inueniatur siccitas summa. Vnde hanc sententiam amplectuntur Bañez *in hoc lib. cap.* 3. *quæst.* 2. & alij ex Thomistis, quibus consentiunt Auicenna *in suo lib. de Cælo capite vlt.* B. Albert. *in præsenti tract.* 1. *cap.* 14. & alij.

Probatur ratione: quia duæ sunt radices, & dispositiones ad siccitatem, videlicet frigiditas comprimens, & condensans corpora, ac proinde consumens humidum; & calor euaporare faciens humiditatem, illamque subindè dissipans, quorum vtrumque cernitur in terra, quæ maximè exsiccari solet tempore æstatis, & tempore hyemis; in illo ob calorem euaporantem, in isto ob frigiditatem comprimentem: at sic est, quod ex ijs duobus siccitatis principijs potentior est calor, quam frigiditas; cum sit qualitas maximè actiua: ergo corpus summè calidum erit summè siccum, excedetque in siccitate aliud quodcumque corpus, tametsi frigidissimum sit: sed ignis est elementum maximè calidum, vt supra diximus: ergo vendicat sibi summam siccitatem.

11 Nec refert, si dicas *primò*; quod falso supponimus in hac ratione, calorem ignis esse causam siccitatis eiusdem ignis: nam vtraque qualitas fit per dimanationem ab igne; vnde neutra queit alteram causare. *Secundò*, quod licèt calor violenter impressus resoluat humidum; non tamen calor naturaliter conueniens, vt apparet in aëre, qui est simul calidus, & humidus: quia eæ qualitates conueniunt ei naturaliter. Vnde cum calor summus conueniat connaturaliter igni, non est cur secum necessariò afferat summam siccitatem. *Tertiò*, quod quamvis in mixtis tantum detur siccitatis, quantum adest humiditatis, quia valent vtramque qualitatem habere; hoc tamen ob oppositam rationem non procedit in elementis, vt constat in aëre, qui quamvis excludat, seu non habeat aliquem gradum humiditatis, non propterea habet aliquem gradum siccitatis: ergo ex eo, quod ignis ratione summi caloris excludat omnem humiditatem, non sequitur, quod habeat summam siccitatem.

Non inquam, hæc referunt: ad *primam* enim obiectionem respondetur, quod licèt, tam siccitas, quam calor procedant effectiuè ab *igne* per naturalem dimanationem; nihilominus calor est causa dispositiua respectu siccitatis, ac proinde ratio, seu radix vt siccitas resultet. Ad *Secundam* respondemus, calorem summum, vbicumque sit, & siue violenter, siue naturaliter, esse incompossibilem cum quouis gradu humiditatis; ac proinde ex eo, quod ignis sit summè calidus, rectè infertur, quod nihil humiditatis habeat. Aër autem ideò queit simul cum calore habere humiditatem; quia eius calor non est summus; sed temperatus: vnde admittit humiditatis consortium. Ad *tertiam* dicendum est, quod licèt ex summo calore solum sequatur directè ab-sentia cuiuscumque humiditatis; nihilominus in præsenti ratione materiæ etiam infertur siccitas summa. Et ratio est: quoniam siccitas debet habere summam intensionem in aliquo ex elementis; & non existit, nisi in igne, & terra: cumque ad siccitatem aptior sit dispositio calor, quam frigiditas, sequitur ignem esse sicciorem terra, & consequenter siccum in summo.

12 Contrariam nihilominus sententiam asserentem summam siccitatem non conuenire igni, sed terræ defendunt Alexand. *lib. Meteor. comment.* 13. Toletus hic *quæst.* 6. Conimbr. *cap.* 3. *quæst.* 4. & alij. Probatur primò ex illo Genesis 1. vbi terra vocatur *arida*, non ob aliud, nisi quia in ea maximè viget siccitas, quæ est præcipua proprietas illius, vt exponit D. Thom. 1. *p. quæst.* 69. *art.* 1. *ad* 5.

Respondetur, quod vt terra vocetur *arida* sufficit habere siccitatem in gradu excellenti, licèt illum non habeat in summo. Angelicus autem Doctor non loquitur ibidem in propria opinione, sed ex sententia D. Basilij, quæ satis probabilis est. Vnde ait: *Vel potest dici secundum Basilium, quod primò nominabatur terra secundum naturam suam; nunc autem nominatur ex sua principali proprietate, quæ est siccitas.*

13 Secundo arguitur: *nam siccum est, quod facilè terminatur termino proprio; difficilè verò alieno*, ex Aristot. *cap.* 2. *huius libri*: sed hoc præcipuè conuenit terræ ob eius maximam soliditatem, & duritiem: ergo terra, & non ignis habet summam siccitatem. ¶ Respondetur negando minorem: nam licet terra vtpote habens siccitatem in gradu excellenti, sit valde terminabilis termino proprio: hoc tamen excellentiùs conuenit igni, qui est maximè terminabilis per terminos proprios ob maximam siccitatem, qua gaudet. Aliud fundamentum desumptum ex quadam auctoritate Philosophi infra *num.* 26. aptiùs diluemus.

§. II.

Quodnam elementum habeat humiditatem in summo?

14 Dicendum est secundò, summam humiditatem inueniri in aqua. Ita D. Thom. *in præsenti lect.* 3. vbi inquit: Aqua; *humidior est, quam aër*, ac proinde sentit, esse humidam in summo: quandoquidem humiditas summa, solum potest conuenire aëri, vel aquæ; siquidem ignis, & terra nullam humiditatem habent: vnde si aqua excedit aërem in humiditate, planè infertur, summam humiditatem in sola aqua inueniri. Idemque docent omnes ferè Philosophi antiqui, & plures ex iunioribus.

Probatur ratione: quia de huiusmodi qualitatibus iudicandum est per sensus; cum sint sensibilia propria: sed per tactum experimur aquam magis humectare, quam aërem; imò verò istum aliquando exsiccare alia corpora: ergo humiditas aquæ superat humiditatem aëris; & consequenter est summa. ¶ Confirmatur primò: nam aquatilia, vt pisces, sunt magis humida, quam volatilia, seu aues: ergo signum est, quod aqua est humidior aëre. ¶ Confirmatur secundò: quoniam pisces sunt maximè phlegmatici: phlegma autem est humor inter omnes humidissimus: ergo elementum aquæ, piscium domicilium, est summè humidum. ¶ Confirmatur tertiò, & vrgentiùs: nam actio debet fieri à proportione maioris inæqualitatis: sed tempore pluuiæ aqua humectat aërem: ergo aqua est humidior aëre.

15 Respondebis huic rationi, qualitatem minus intensam frequenter producere effectum perfectiorem,

quam producatur à qualitate magis intensa, eò quod illa sit affixa subiecto densiori, ac debiliori: vt videre est in ferro candenti efficacius calefaciente, quam flamma; quamuis hæc habeat intensiorem calorem. Vnde ex eo, quod aqua magis humectet, quam aër, non infertur, quod illum superet in humiditate; cum illa maior humectatio possit aliunde prouenire, nempè ex maiori aquæ densitate. Porrò, quod aër, aliquando exsiccet alia corpora est per accidens, & ratione caloris, quem simul cum humiditate habet: eò quod calor habet virtutem ad exsiccandum.

Sed contra: nam humiditas in eo subiecto habet majorem intensionem, quod est meliùs dispositum ad humiditatem ipsam: sed frigiditas magis disponit ad humiditatem, quam calor; siquidem frigiditas conducit, vt humiditas tenaciùs insit subiecto, calor verò resoluit humidum: ergo cum aër sit calidus; aqua vero frigida; sequitur, quod hæc habeat maiorem humiditatem, quam ille; ergo quod aqua magis humectet, non in aliam dispositionem; sed in ipsam maiorem humiditatē reuocandum est. Maximè cùm aqua humectet ipsum aërem: quod fieri minimè posset, si aër esset humidior aqua, vt supra ponderauimus, & ex se liquet. Per quod euanescit exemplum illud ferri candentis: istud enim nec inducit effectum intensiorem, quam flamma: licet citiùs suum effectum inducat; nec valet ipsam flammam calefacere. ¶ Id verò, quod in hac euasione additur, nullius roboris est: nam si aër esset summè humidus, non valeret adhuc per accidens exsiccare ratione caloris: sicut quia ignis est summè calidus, nequit per accidens infrigidare, ratione siccitatis; licet alias siccitas coniuncta frigitati conducat ad infrigidandum, vt contingit in terra. Vtrobique enim militat eadem ratio, vt considerans deprehendet.

16 Aduersus nostram sententiam sentiunt Auctores supra relati *num.* 12. existimant enim, summam humiditatem non conuenire aquæ, sed aëri. Quod potest suaderi primò: quoniam humidum secundum Aristotel. *capite secundo huius libri*, est *indeterminatum proprio termino, & benè terminabile alieno:* sed hoc magis conuenit aëri, quam aquæ; nam cùm sit magis fluidus, difficilius terminatur termino proprio, & faciliùs termino alieno: ergo aër est humidior; quam aqua; ac proinde erit humidus in summo.

Respondetur negando minorem: quia vt docent Aristotel. 4. *Meteor.* & D. Thom. *ibidem lection.* 7. aqua est primum fluxibile, & primum indeterminabile termino proprio; atque ideo habet humiditatem in summo. Quod si aër difficilè terminatur termino proprio, & facilè per alienum; non ideo est, quia habeat humiditatem in summo, sed quia gaudet humiditate excellenti, ad quod etiam magna illius raritas conducit.

17 Secundò arguitur; quoniam aër debet habere aliquam primam qualitatem in summo: sed non habet calorem, aut siccitatem in summo, vt constat ex dictis; neque frigiditatem, vt ex dicendis constabit: ergo habet summam humiditatem. Suadetur maior: quoniam aër, sicut & alia elementa, debet manere virtualiter in mixto, ad quod constituendum simul cum aliis elementis concurrit: hoc autem fieri non potest, nisi habeat aliquam qualitatem in summo; siquidem effectus reducetur adæquatè ad alia elementa, in quibus huiusmodi qualitates habuerint summam intensionem, sicut omne imperfectum reducitur ad perfectum intra suum genus: ad aërem verò non reducetur; cùm in eo nulla qualitas habeat maximam sui generis perfectionem. Porrò huiusmodi reductio effectus in causam necessaria est, vt hæc dicatur in illo virtualiter permanere, vt constat ex dictis *disput. praeced. quæst. vltima*.

Respondetur negando maiorem: ad cuius probationem dicendum est, humiditatem ita in aëre per coniunctionem caloris modificari, vt ei correspondeat peculiaris ratio in mixto, quæ non correspondet humiditati aquæ, licet illa summa sit; vnde videmus humiditatem sanguineam attribui non aquæ, sed aëri. Quod satis est, vt aër dicatur in mixtis virtualiter permanere: quoniam humiditas sic modificata, & temperata, ita est proprietas aëris, vt nulli alteri elemento competat, nec valeat, nisi in aërem reduci.

§. III.

In quo elemento inueniatur summa frigiditas?

18 Dicendum est tertiò, frigiditatem in summo soli terræ conuenire. Hanc præter Auctores *n.* 10. relatos defendunt Galenus *lib.* 1. *de elementis cap.* 3. Auicenna *lib.* 1. *fen.* 1. *doct.* 2. Albertus *in præsenti tract.* 1. *cap.* 12. & alij. Illamque expreslè docet D. Thom. *in hoc libr. lect.* 3. vbi inquit: *Aqua est minus frigida, quam terra*. Cumque frigiditas solum inuenitur in his duobus elementis; sequitur, quod si frigiditas terræ est maior, sit frigiditas summa: debet enim habere summam intensionem in aliquo ex elementis. Quod etiam perspicuè tradit idem S. Doctor *libr.* 2. *de Cælo textu* 18. his verbis: *Ignis, & terra sunt contraria, quia maximè distant secundum contrarietatem situs, in quantum vnum est grauissimum, & aliud leuissimum: quantum verò ad alias qualitates, ignis etiam maximè contrariatur terræ, sicut calidissimum frigidissimo.*

Ex quibus verbis formatur primum fundamentum pro nostra assertione: quoniam sicut quælibet qualitas secunda reducitur tanquam in radicem, aut dispositionem in aliquam qualitatem primam; ita contrarietas inter duas qualitates secundas debet reuocari in contrarietatem inter duas qualitates primas: sed ignis, & terra habent maximam contrarietatem in duabus qualitatibus secundis, videlicet in leuitate, & grauitate; cùm ignis sit maximè leuis, & vendicet supremum locum inter elementa: terra verò sit maximè grauis, habeatque infimum, ac vltimum locum mundi: ergo huiusmodi contrarietas reuocari debet in contrarietatem inter primas qualitates horum elementorum: sed reuocari non potest in siccitatem, cum ignis, & terra in siccitate conueniant: ergo debet reduci in alias duas qualitates, nempe in calorem, & frigiditatem: ac proinde sicut ignis est summè leuis, quia summè calidus; ita terra est summè grauis, quia summè frigida; ergo summa frigiditas conuenit terræ.

19 Secundum fundamentum proponit Ang. Doct. *in præsenti lect.* 3. dicens: *Frigiditas causatur ex distantia ab orbe, sicut caliditas ex propinquitate. Cum ergo inter cætera elementa terra magis distet à Cœlo; necessariò sequitur, quod terra frigidissima sit inter omnia elementa*. ¶ Confirmatur, nam in partibus remotioribus à Sole, & proximioribus polis viget maxima frigiditas: & similiter in hyeme ob recessum Solis vehemens frigus vrget: ergo ex distantia alicuius corporis à Sole optimè deducitur, quod prædictum corpus sit frigidum: constat autem, quod terra magis distat à Sole, quam alia elementa: ergo est omnium frigidissima; ac proinde habet frigiditatem in summo.

20 Nec refert, si dicas, qualitates primas conuenire elementis ab intrinseco, & per naturalem sequelam; non verò ex influentia extrinseca corporis cœlestis: & consequenter non rectè colligi maximam frigiditatem in

esse terræ, eò quod maximè distat à cœlo. ¶ Non, inquam, hoc refert: quoniam elementa, & eorum qualitates conseruantur dependenter ab influentijs cœlorũ, quibus proindè debent sese componere, ac conformare. Vndè cum influentia cœli in terram ob maximam distãtiam sit minimè calida; necessarium est, quod etiam terra habeat summam frigiditatem, & quod hæc ab illa naturaliter resultet.

21 Plures ex Auctoribus, *num.* 12. relati existimant summam frigiditatem non conuenire terræ, sed aquæ. Et probatur primò: nam secundum Philosophum *in hoc libr. text.* 49. ignis est contrarius aquæ, & aër terræ: ergo sicut ignis est calidissimus, ita aqua est frigidissima. ¶ Respondetur negando consequentiam: quia Philosophus non loquitur de contrarietate in vna qualitate seorsim accepta; sed de contrarietate in combinatione vtriusque qualitatis. Ignis enim habet combinationem calidi, & sicci; aqua vero habet oppositam combinationem frigidi, & humidi. Similiter aër est calidus, & humidus; terra vero frigida, & sicca. Per quod non tollitur, quod calor ignis maximè, ac directè opponatur frigiditati terræ; & quod sicut ille est summus, ita hæc sit summa.

22 Arguitur secundò: quia animalia perfecta vivunt in terra, tanquam in domicilio temperatæ cuiusdam habitationis; nequeunt autem diu esse, ac habitare in aqua ob eius frigiditatem, vt experimento liquet: ergo signum est, quod aqua terram in frigiditate excedit. ¶ Confirmatur: nam sensus, quorum iudicio in hac parte standum est, experiuntur aquam esse frigidiorem terra; ergo frigiditas summa non terræ, sed aquæ attribuenda est.

Respondetur ad argumentum, quod hæc superior terræ pars ab animalibus terrestribus habitata temperatur ab auctore naturæ per varias influentias cœlorum, vt sit commoda habitatio viuentium perfectorum: quibus potiùs: quam naturis elementorum secundum se acceptis attendit Deus. Vnde mirum non est, quod hæc terræ portio sit minus frigida, quam aqua: licet frigiditas propria terræ consideratæ secundum se (quo pacto de ea loquimur in præsenti) excedat aquæ frigiditatem. ¶ Per quod patet ad confirmationem: nam sensus communiter loquendo non tangunt, nisi vltimam hanc terræ superficiem, quocirca experiuntur maiorem frigiditatem in aqua. Diximus *communiter loquendo*, quia non semel in profundissimis terræ cauernis plus frigoris, quam in tota aqua experiuntur. Quod satis indicat terram sibi relictam esse frigidiorem aqua.

§. IV.

Consectaria præcedentis doctrinæ.

23 Ex dictis colligere possumus combinationes qualitatum conuenientes singulis elementis. Nam, si vera sunt, quæ diximus, infertur primò ignem esse calidum in summo, & etiam siccum in summo. Primum constat ex dictis *num.* 9. & secundum ex dictis *num.* 10. in quo immorandum ampliùs non est. ¶ Infertur secundò, terram esse frigidam in summo, & siccam citra summum. Primum liquet ex ijs, quæ proximè diximus *à num.* 8. Secundum verò probatur, quia vnumquodque elementum debet habere duas qualitates; terra autem nequit habere calorem; cum sit summè frigida; nec humiditatem, cum hæc reperiatur in alijs duobus elementis nempe in aëre, & aqua: vnde superest, vt habeat simul cum frigiditate siccitatem: at non habet illam in summo, vt patet ex supradictis *num.* 10 ergo terra est sicca citra summum. ¶ Infertur tertiò, aquam esse humidam in summo, & frigidam citra summum. Primum ostendimus supra *num.* 14. Secundum autem suadetur: nam aër cum summa humiditate nequit habere vllam siccitatem: deinde non potest habere calorem; cum hic inueniatur in alijs duobus elementis, nempe in igne, & aër: vnde sequitur, quod habeat frigiditatem: cumque frigiditas summa conueniat terræ, vt statuimus *num.* 18. planè infertur, quod aquæ solum conueniat frigiditas citra summum.

24 Infertur quartò, aërem esse calidum citra summum, & humidum citra summum. Corollarium hoc traditur ab Aristotel. & D. Thom. in præsenti, & facilè suadetur ex dictis: etenim, quod aër sit calidus probatur: nam ignis est maximè calidus, quia est elementum proximius cœlo: sed aër sequitur immediatè post ignẽ: ergo nequit non aliquem calorem habere. Deinde, quia ignis est summè leuis, colligitur esse summè calidum: sed aër est leuis cum quadam excellentia: ergo debet habere aliquid caloris. Tandem, quoniam elementa contigua debent habere aliquam qualitatem, in qua conueniant: sed aër est contiguus igni, & non conuenit cum illo in siccitate, vt statim dicemus: ergo habet calorem, in quo conueniat cum illo. ¶ Quod autem aër sit humidus, suadetur, tùm quia humidum est, quod difficilè terminatur termino proprio, & facilè per alienum: aër autem est huiusmodi: ergo est humidus. Tum etiam, quia, vt proximè dicebamus, elementa contigua habent vnam qualitatem symbolicam: sed aër est aquæ contiguus, & non conuenit cum ea in frigiditate; siquidem aër est calidus: ergo debet habere humiditatem, in qua cum aqua conueniat. ¶ Denique quod neutram qualitatem habeat in summo liquet ex dictis: quoniam nulla qualitas potest conuenire in summo duobus elementis: sed calor summus conuenit igni, & humiditas summa conuenit aquæ: ergo aër non habet calorem in summo, nec humiditatem in summo; sed importat vtramque qualitatem citra summum. Ex ijs autem duabus qualitatibus magis viget in aëre humiditas, quam calor, vt tradit D. Thom. *in præsenti lect.* 3. his verbis: *Cum virtus mouentis sit minor in remoto, quam in propinquo; minùs calefacit motus cœli materiam aëris: imò quasi minimè: remanebit ergo humida magis, quam calida.*

25 Sed objicies: aër in media sui regione habet dispositionem sibi naturaliter conuenientem: at ibidem est valdè frigidus, vt communiter docent Philosophi: ergo aër non est humidus, & calidus; sed humidus, & frigidus. ¶ Confirmatur: quoniam inde colligimus, aquam esse naturaliter frigidam; quia remotis extrinsecis agentibus, remanet frigida: sed aër per solam absentiam agentium ipsum calefacientium manet frigidus, vt apparet in hyeme, in qua remotis radijs solaribus, habet magnam frigiditatem: ergo aër secundum suam naturam est frigidus.

Respondetur, quod sicut terra ex natura sua, & sibi relicta est valdè frigida; & nihilominus hæc terræ portio, quam habitamus est temperata ob influentiam cœlorum, vt supra diximus *num.* 22. ita aër ex natura sua calidus est; quo tamen non obstante, habet per accidens in media sui regione magnam frigiditatem. Quoniam vapores, & exhalationes, quæ ab aqua, & terra extrahuntur, sunt valdè frigidæ, sicut elementa, ex quibus generantur, ascendunt autem sursum virtute Solis: & quò magis recedunt a terra, eò plus deperdunt caloris, quem habebant sibi impressum ex radiorum solarium reuerberatione. Vbi verò perueniunt ad mediam aëris regionem, prohibentur vltra progredi ratione magni ca-

loris, qui in suprema aëris regione viget, & vaporibus ascendentibus se se opponit: & similiter non facilè descendunt propter obsistentiam caloris regionis infimæ, qui eorum descensui obluctatur. Ex quo fit, quod propter antiperistasim frigiditas vaporum in media regione existentium meliùs conseruetur: quia magis condensantur, & eorum virtus magis vnitur. Vnde queunt aërem ex se calidum satis infrigidare: & hæc est ratio quare aër per accidens in media sui regione sit valde frigidus. Per quod soluitur obiectio, & simul patet ad confirmationem: nam quod aër tempore hyemis sit frigidus, non oritur ex præcisa absentia radiorum solarium; sed ex vaporibus, atque exhalationibus ab aqua, & terra ascendentibus, & infrigidantibus aërem. Vnde non concluditur, quod aër sibi relictus sit frigidus.

26 Cæterum omnibus ijs, quæ in hac *quæst.* stabilire curauimus aduersus videtur Arist. *in hoc libr. text. 23.* vbi inquit: *sed tamen, cum simpliciter quatuor sint, vnius vnumquodque est. Terra enim sicci magis, quam frigidi: aqua autem frigidi magis, quam humidi. Aër autem humidi magis, quam calidi. Ignis autem calidi magis, quam sicci.* Quæ verba sic exponit D. Thom. *lect. 3. Ostendit, qua qualitas in qualibet elemento dominetur, dicens, quod elementa, cùm sint quatuor, & quodlibet habeat duas qualitates; non tamen habet eas æqualiter; sed vnumquodque est vnius, id est in vnoquoque dominatur vna: sicut in terra magis dominatur siccitas, quam frigiditas: in aqua magis frigiditas: quam humiditas: in aëre magis humiditas, quam caliditas: in igne verò magis dominatur caliditas, quam siccitas.* Quibus euerti videntur nostræ assertiones: nam si in terra datur frigiditas in summo, & siccitas citra summum, vt statuimus *numer. 23.* ergo in terra magis dominatur frigiditas, quam siccitas: oppositum autem consequentis manifestè docet Philosophus: ergo antecedens est falsum. Idemquè potest vrgeri in alijs elementis: nam si in aqua magis dominatur frigiditas, quam humiditas: ergo aqua non est humida in summo, & frigida citra summum. Et si in igne magis dominatur calor, quam siccitas: ergo ignis non habet summam siccitatem.

Hæc tamen, nec nobis, nec veritati aduersantur. Quod vt constet, animaduertendum est, Philosophum loqui de elementis comparando superius cum suo inferiori immediatè, nempè ignem cum aëre, & aquam cum terra: ita tamen, quod superius habeat rationem agentis, & inferius rationem passi resistentis. Quo supposito, meritò attribuit, vt præcipuam qualitatem igni calorem, aëri humiditatem; aquæ frigiditatem, & terræ siccitatem: quoniam ignis præcipuè agit per calorem; aër verò præcipuè resistit per humiditatem: & aqua præcipuè agit per frigiditatem; terra autem præcipuè resistit per siccitatem. Cum quo tamen stat, & absolutè cohæret, quod elementa habeant qualitates iuxta modum supra præscriptum, ita videlicet, quod ignis sit siccus, & calidus in summo; aër vero calidus, & humidus citra summum; aqua autem humida in summo, & frigida citra summum; terra denique frigida in summo, & citra summum sicca. Quod satis constat ex Angelico Doct. qui post verba relata, immediatè scripsit alia, quæ placuit transcribere: quia ea, quæ hactenus diximus, mirificè complectuntur, & apprimè confirmant. *Non est autem inquit, intelligendum, vt quidam dicunt, quod terra ideò sit magis sicca, quam frigida, quod propter hoc sit siccior igne: quia litera non dicit: ratio enim in contrarium persuadet. Duæ enim sunt causæ siccitatis: vna est frigus condensans; & comprimens humidum: & per consequens remouetur siccitas, quæ non est aliud, quam humiditatis priuatio. Alia causa est caliditas humiditatem consumens. Manifestum est autem, quod motus causat calorem, in eo, quod potest calefieri: necesse ergo est in materia illa maximè profundet, quæ semper est iuxta velocissimum motum. Hæc autem est materia ignis: vnde ignis est calidissimus omnium elementorum, vt dicitur secundo Metaphysic. Potentior est autem ignis caliditas ad consumendum humidum, quam terræ frigiditas: idcircò ignis siccior est, quam terra. Vlteriùs autem, cum virtus mouentis sit minor in remoto, quam in propinquo, minus calefacit motus cæli materiam aëris, immò quasi minimè: remanebit ergo humida magis, quam calida. Non tamen magis, quam aqua: quia in aqua est frigiditas faciens ad se fluere humidum: caliditas autem aëris non facit ad se fluere humidum: & ideo aqua est magis humida quam aër. Sensu enim sensibilia iudicamus: manifestum est autem omnibus habentibus sensum tactus, quod aqua humidior est, quam aër. Est tamen minus frigida, quam terra. Quod sic patet: frigiditas enim causatur ex distantia ab orbe, sicut caliditas ex propinquitate: cum ergo inter cætera elementa terra magis distet à cælo; necessariò sequitur, quod terra frigidissima sit inter omnia elementa.*

QVÆSTIO III.

Vtrum in elementis qualitas minus intensa habeat permixtionem contrariæ.

AD perfectè intelligendam naturam elementorum, necessaria est discussio, & decisio præsentis difficultatis: quam idcircò annectimus præcedentibus, priusquam progrediamur ad alia.

§. I.

Præfertur verior sententia.

27 DIcendum est, qualitatem elementi minus intensam non habere in illo permixtionem contrariæ qualitatis. Hæc proculdubio est mens Philosophi, & D. Thom. *loco citato, quæst. præced.* & expendi *à num. 26.* vbi recensentes qualitates conuenientes singulis elementis, duas tantum vnicuique assignant: vnde apertè indicant, non habere permixtionem contrariarum qualitatum. Quamobrem hanc sententiam sequuntur Alexand. 5. *Metaphys. comm 13.* Zimara *Theorem. 18.* & in præsenti tradunt Venetus, Saxonia, Bañez, Rubio, & alij plurimi.

Probatur ratione: quoniam habere quatuor qualitates inter se contrarias est proprium mixtorum: at elementa non sunt mixta; sed corpora simplicia: ergo non habent contrarias qualitates; atque ideo qualitas elementi minus intensa non habebit permixtionem contrariæ.

28 Respondebis, naturam corporis simplicis non fore desumendam ex simplicitate qualitatum; alioqui nullum elementum esset simplex, cum habeat duas qualitates; sed accipiendam esse ex eo, quod habeat aliquam qualitatem in summo; non vero temperiem primarum qualitatum: in hac quippe temperie consistit propria ratio mixtorum. § Sed contra: nam aër nullam qualitatem habet in summo, vt supra ostendimus *num. 24.* & tamen est verum elementum: ergo huius ratio non consistit in eo, quod habeat vnam qualitatem in summo; sed in eo, quod habeat combinationem ex duabus præcisè qualitatibus.

Con-

Confirmatur primò, quoniam si aër simul cum calore, & humiditate haberet etiam ex se siccitatem, & frigiditatem; nihil ei deesset ad veram rationem mixti; quandoquidem haberet omnes quatuor qualitates ad quandam mediocritatem redactas, & nullam haberet in summo. Quod autem habeat humiditatem in gradu excellenti; non impediret veram mixti rationem: plura quippè sunt mixta habentia frigiditatem, aut calorem excellentem, vt quædam venena, quæ ob eminentiam in dictis qualitatibus inferunt irreparabiliter mortem. ¶ Confirmatur secundò, & explicatur amplius: nam corpus non dicitur mixtum ex eo, quod habeat plures formas substantiales; siquidem harum mixtio omnino repugnat: neque ex eo, quod habeat plures qualitates inter se non contrarias; alioqui elementa ex eis constantia non essent corpora simplicia; ergo dicuntur mixta, quia habent mixtionem contrariarum qualitatum: ergo si qualitas minus intensa in elementis haberet permixtionem contrariæ, nulla esset diuersitas inter elementa, & mixta, quod est absurdum.

§. II.

Respondetur argumentis.

29 Contrarium magis arrisit omnibus ferè Nominalibus, quibus subscribunt Conimbr. *in hoc lib. c. 3. q. 5. a. 4.* Quod potest suaderi primò ex Arist. 5. *Physic. text. 19.* vbi inquit: *Magis autem, & minus ex eo est, quia plus, aut minus contrarij inest*: ergo in qualitatibus elementaribus quantum deest de vno contrario, tantum debet adesse de alio. ¶ Respondetur negando consequentiam: nam testimonium Philosophi procedit, quando subiectum ex natura sua respicit vtrumque contrarium: quod tamen non conuenit elementis, vt constat ex dictis.

30 Secundò arguitur: nam ex opposito sequitur, quod calor v. g. aëris possit intendi in instanti ab agente sibi contrario, nempè ab igne; siquidem vbi non datur contrarium resistens, tota actio perficitur in instanti, vt constat in illuminatione: consequens est falsum, & contra experientiam: ergo &c. ¶ Respondetur negando sequelam: nam licet in aëre non detur frigiditas, quæ directè resistat calefactioni; attamen datur alia qualitas, videlicet humiditas, quæ indirectè resistit: & ideo nequit aër fieri summè calidus in instanti. Illuminationi autem nulla est qualitas, quæ directè, vel indirectè obsistat: & ideo queit instantaneè perfici.

31 Tertiò arguitur: quia si aër non habet ex se aliquam frigiditatem, non poterit vnquam expellere calorem excedentem, & sibi ab igne impressum; subiectum enim non expellit à se vnam qualitatem, nisi quia habet oppositam: consequens est absurdum; siquidem ille maior calor est violentus aëri, & nihil violentum est perpetuum; ergo. ¶ Respondetur negando sequelam: nam licèt aër non habeat qualitatem contrariam calori; petit tamen habere minorem calorem. Vnde sicut si peteret aliquam maiorem intensionem, reduceret se ablatis impedimentis ad illam: ita quia petit minorem intensionem caloris, reducet se ad eam, cessante impressione extrinseca ignis.

32 Vltimò arguitur; quia frequenter aër minus calidus remittit calorem alterius corporis magis calidi, vt experientia constat: hoc autem fieri non posset, nisi aër simul cum calore haberet aliquid frigiditatis: ergo in aëre, & alijs elementis qualitas minus intensa habet permixtionem qualitatis sibi contrariæ. ¶ Respondetur, maiorem solum verificari in aëre, qui non sit purè elementaris, nec in sua puritate existat, sed aliquibus exhalationibus sit admixtus: hic enim potest ab extrinseco esse frigidus. Aër autem purè elementalis nullum corpus infrigidabit; & ideo neganda est consequentia: nam in præsenti loquimur de elementis, & eorum qualitatibus sibi relictis, atque in statu connaturali existentibus.

DISPVTATIO XI.

De mutua Elementorum Generatione.

Postquam Philosophus statuit numerum elementorum, & explicuit qualiter primæ qualitates eis conueniant; processit statim ad disserendum de mutua eorumdem generatione. Cuius in hac parte mentem, vt explicemus, præsentem disputationem ordimur.

QVÆSTIO I.

Vtrùm quodlibet elementum possit ex alio immediatè generari?

Non loquimur de transmutatione elementorum secundum se tota: nam supponimus cum D. Th. *lib. 2. contra Gentes cap. 9.* non posse naturaliter vnum elementum secundum se totum corrumpi, & transire in aliud: quippè pulchritudo, & ordo huius vniuersi postulat indemnem conseruationem horum corporum, quæ sunt partes principales illius. Et ideo quæstio solum procedit de transmutatione elementorum secundum partes: in ijs enim transmutabilia sunt, vt experientia ipsa testatur. Meritò autem in titulo ponitur illa particula *immediatè*: nam quod vnum elementum queat in aliud *mediatè* transire, adeo certum est, vt indignum sit discussione: nulla quippè repugnantia apparet in eo, quod aqua verbi gratia conuertatur in vaporem, & vapor in aërem. Vnde cardo difficultatis in eo versatur, vt determinemus, an possit dari transitus immediatus inter elementa, tam symbola; quam dissymbola. Appellantur autem elementa *symbola*, quæ conueniunt in vna qualitate, vt ignis, & aer, qui conueniunt in calore: & aqua, & terra, quæ conueniunt in frigiditate. Dicuntur verò dissymbola, quæ in nulla qualitate conueniunt; sed in vtraque habent oppositionem, vti se habent ignis, & aqua; nam ille est calidus &

& siccus; hæc verò frigida, & humida: & similiter aër, & terra; ille enim est calidus, & humidus; hæc autem frigida, & sicca.

§. I.

Eligitur pars affirmatiua.

1 Dicendum est, posse quodlibet elementum immediatè generari ex quolibet alio elemento. Hæc est Aristot. & D. Thom. vt statim ostendemus: quibus consentiunt Marsilius *in præsenti quæst. 9.* Saxonia *quæst. 7.* Toletus *quæst. 8.* Nymphus *comment. 46. quæst. 1.* Bañez *cap. 4. quæst. vnica*, & Conimbr. *eodem cap. quæst. 1. art. 3.* qui asserunt, esse communem sententiam inter interpretes, tàm Græcos, quàm Latinos.

Probatur primò ex Aristot. *in hoc lib. cap. 4.* vbi agens de mutua elementorum generatione inquit: *Quoniam igitur omnia innata sunt ad inuicem transmutari, manifestum est.* Vbi D. Thom. *Concludit, quod vniuersaliter manifestum est, quod quodlibet elementum ex quolibet generatur.* ¶ Confirmatur ex eodem Philosopho *loco citato textu 26.* vbi determinat difficiliorem esse transitum inter elementa dissymbola, quam inter symbola: ergo sentit prædictum transitum esse possibilem; aliàs vanè diceretur difficilior.

Nec satisfacit expositio Aduersariorum, qui dicunt ex ijs testimonijs solum haberi, quod sit possibilis transitus inter omnia elementa; non verò, quod possit esse immediatus. Non inquam hoc satisfacit: quoniam doctrina Philosophi altior est, vt sensum adeo simplicem præcisè contineat, qualem ei attribuunt Aduersarij. Quid enim lucis afferret Philosophus docens, posse vnum elemētum vtcumque, & mediatè transire in aliud; cum hoc in comperto sit apud omnes? Deinde hoc pacto nullum ferè foret discrimen inter elementa symbola, & dissymbola; siquidem mediatè potest pariter vnum in aliud transire. Ad hæc, vt absolutè dicatur, quod aliquid potest transire in aliud, non sufficit transitus mediatus, sed requiritur immediatus; qua ratione non dicimus, hominem posse transire in hominem; nempè quia homo solum fit mediatè ex homine, videlicet medio cadauere, semine, & alijs; cum ergo Philosoph. & D. Thom. absolutè doceant, posse quoduis elementum conuerti in aliud; planum fit, vt loquantur de conuersione, seu transitu immediato: aliàs eorum locutio absoluta, vel falsa esset, vel falsitati satis obnoxia, & æquiuocum sensum inducens.

2 Secundo probatur eadem assertio ratione: quoniam generatio substantialis fit quatenus vnum agit in aliud transmutando ipsum, & assimilando sibi: ad quod sufficit, & requiritur dari contrarietatem inter vtrumque in qualitatibus actiuis, & passiuis: sed inter omnia elementa datur immediata contrarietas in qualitatibus, quibus agunt, & patiuntur; siquidem elementa dissymbola habent contrarietatem in omnibus, symbola verò opponuntur saltem in vna: ergo possibilis est transitus immediatus inter quæcumque elementa; atque ideò poterit quodcumque elementum ex alio quouis immediatè generari. ¶ Confirmatur, & explicatur: nam elementa ideo sunt transmutabilia, quia sunt contraria; sed sunt immediatè contraria, vel in omnibus qualitatibus, vel saltem in aliqua: ergo queunt ad inuicem immediatè transmutari.

3 Respondebis ex hac ratione potiùs inferri oppositum: nam elementa habent extremam contrarietatem: ab extremo autem in extremum nequit naturaliter dari transitus, nisi per medium, vt apparet in semine, quod non valet transire immediatè in hominem, nec homo immediatè in terram propter maximam dissimilitudinem inter vtrumque: vnde cum inter elementa, & præcipuè dissymbola detur maxima dissimilitudo, & contrarietas; non poterit vnum immediatè conuerti in aliud.

Sed contra arguitur, & aperitur vis nostræ rationis: quia tunc præcisè nequit dari transitus ab extremo in extremum, nisi per medium, quando tale medium petitur per se ab extremis: hac quippè de causa nequit fieri transitus immediatus à loco deorsum ad locum sursum, quia inter vtrumque requiritur per se locus medius: & è conuerso potest fieri transitus immediatus à summè tenebroso ad summè lucidum, quia inter summè lucidum, & summè tenebrosum nihil per se mediat; at sic est, quod inter elementa (siue symbola, siue dissymbola sint) nullum medium per se petitur: ergo cum aliàs habeant contrarietatem immediatam, non est cur repugnet eis immediata transmutabilitas. Minor constat: nam inde colligimus inter formam seminis, & formam hominis mediare per se formam embrionis: quia post formam embrionis humani statim sequitur per se forma hominis: sed post formam v. g. aëris producti ex aqua, non sequitur per se forma ignis, sicut neque ad alium aërem non productum ex aqua: ergo inter aquam, & ignem non requiritur per se aër, nec aliquod medium; sed potest fieri immediatus transitus ab vno elemento in aliud. Per quod euanescunt exempla, quæ in hac responsione adducuntur.

Confirmatur, & declaratur ampliùs: nam si ignis agens est magnus, & aqua resistens est parua; hæc multum patitur, & ille repatitur paruum; ergo ignis seruatis suis qualitatibus, destrueret aquam, & illam conuerteret in se: & cum eadem ratio militet in alijs elementis, non est cur negetur immediatus transitus inter illa. Maximè cum formæ elementorum sint valde imperfectæ, & consequenter immediatæ materiæ; in quo distinguuntur a formis mixtorum: eæ quippè ob suam perfectionem supponunt materiam actuatam per alias formas, & ideo prius materia accipit formam seminis, & embrionis, quam formam viuentis. Cuius contrarium ob oppositam rationem potest per se fieri in formis elementaribus, quæ proinde nullum per se loquendo, postulant medium inter se, vt ad inuicem transmutentur.

§. II.

Diluuntur rationes partis negatiuæ.

4 Aduersam nobis opinionem, saltem quo ad elementa dissymbola defendunt, Themistius *1. Physic. text. 9.* Valles *4. Physic. cap. 5.* Rubio *in præsenti cap. 6. tract. de gener. elementorum quæst. 1.* & alij. Pro qua sententia arguitur primò ab experimentis: quoniam videmus, aquam vehementer calefactam ab igne, nunquam conuerti immediatè in ignem; sed priùs resolui in vapores: ergo manifestum signum est, quod elementum dissymbolum nequit immediatè in aliud dissymbolum transmutari.

Respondetur negando antecedens: nam potest tantus ignis applicari aquæ, vt hæc immediatè transeat in illum: si enim fornax respergatur guttis aquæ, non est cur hæc in ignem immediatè non conuertatur. Quod si frequentius aqua conuertitur in aërem, vel in aliquos vapores, aut mixtum; non est quia inter aquam, & ignem repugnet per se loquendo transitus immediatus: sed quia inter qualitates proprias aquæ, & illas, quæ eam peculariter ad formam ignis disponunt, mediant plures

con-

cen binationes qualitatum dispositionum ipsam ad alias formas; & solum datur vnica coniugatio pro forma ignis. Vnde frequentius materia aquæ transit ad alias formas, quam ad formam ignis; quamvis possit per se, & immediatè ad hanc, & alias transire.

5 Secundò arguitur: nam vt aqua v. g. corrumpatur ab igne, priùs debet illius humiditas, & frigiditas remitti ad gradus vt quatuor, quam ad gradus vt septem; at nequeunt remitti humiditas, & frigiditas, vsque ad gradus vt quatuor, quin simul habeat aqua calorem, & humiditatem in eisdem gradibus: ergo priusquam habeat calorem, & siccitatem vt septem, quæ sunt propriæ dispositiones ad formam ignis; habet omnes quatuor qualitates in quadam temperie, quæ est propriissima, atque immediata dispositio ad formam mixti: ergo nunquam aqua transit in ignem immediatè, sed mediante forma alicuius mixti.

Respondetur, quod licèt elementum dissymbolum, & patiens priùs habeat quatuor qualitates in quadam mediocritate; quam duas sibi contrarias recipiat in summo; adhuc tamen non sequitur, quod vniuersaliter debeat prius conuerti in mixtum, quam in elementum, à quo patitur. Quoniam licet elementum in statu sibi connaturali nequeat habere quatuor qualitates; violenter tamen, & præternaturaliter queit illas sustinere, quin statim corrumpatur, vt constat in aqua feruenti. Et ideò licet aqua v. g. habeat quatuor qualitates in quadam mediocritate prius, quam transeat ad calorem, & siccitatem valde intensas; attamen adhuc non habet calorem, & siccitatem cum tanta intensione, vt debeat immediatè post perire: atque ideò non sequitur, mixtum immediatè ex introductione prædictarum qualitatum. Vbi autem introducitur calor, & siccitas valdè intensa, corrumpitur quidem aqua: sed calor, & siccitas sub tanta intensione non sunt dispositiones congruæ ad formam mixti, sed ad formam ignis: & proptereà potest, & debet ignis ex aqua immediatè, & non semel generari. Cum autem dicitur, quatuor primas qualitates retractas esse dispositionem ad formam mixti; intelligendum est, quoties duo elementa simul concurrunt, & se inuicem ita debilitant, vt neutrum consistere possit: tunc enim vnum non trahit aliud ad suam speciem; sed ex vtroque generatur mixtum, specie ab vtroque diuersum. Quando vero vnum elementum ob suam magnitudinem, aut alias circumstantias multum agit in aliud, & parum patitur ab eo; potest continuare suam actionem vsque dum patiens recipiat qualitates valdè intensas, & disponentes ad formam agentis. Sub alijs enim magis remissis, & quę videntur formis mixtorum congruæ, potest, etsi violentes conseruari; quin corrumpatur, & transeat statim in mixtum.

6 Tertiò arguitur: quoniam inter elementa symbola, vt puta inter ignem, & terram, quæ conueniunt in siccitate non potest dari transitus immediatus: nam ad formam ignis requiritur inter alias dispositiones maxima raritas; & terra nequit recipere maximam raritatem: ergo nequit vltimo disponi ad hoc vt transeat in ignem. ¶ Respondetur negando antecedens: ad cuius probationem dicendum est, quod ad formam ignis requiritur summa raritas per modum dispositionis consequentis, & comitantis; at per modum dispositionis antecedentis, & introductiuæ sufficit raritas citra summum. Hanc autem potest terra recipere via corruptionis pro tempore immediatè antecedenti ad generationem ignis: non tamen maiorem, vel eandem terminatam in instanti sequenti: & ideò sequitur corruptio terræ.

QVÆSTIO II.

Vtrum facilior sit transitus inter elementa symbola, quam inter dissymbola?

7 QVæstio hæc appendix est præcedentis difficultatis: quam vtpote non multi negotij breuiter absoluemus. Et ideò dicendum est, faciliorem esse transitum inter elementa symbola, quam inter dissymbola. Ita Aristot. *in hoc lib. cap. 4. text. 15.* dicens: *Celerius, & tardius, item facilius, & difficilius, qua alia alijs transmutationem subeunt: quæ enim symbolum inter se habent, horum celeris est migratio; quæ verò non habent, tarda.* Vnde hic dicendi modus iam abijt in commune proloquium apud Philosophos.

Rationem proponit Diuus Thomas, vbi proximè *lect. 4.* his verbis: *cùm ea, quæ habent symbolum transmutantur, non est necesse transmutari, nisi tantu n alteram qualitatem: quando verò ea, quæ transmutantur ad inuicem, in nulla qualitate conueniunt, vtramque qualitatem necesse est transmutari: faciliùs autem est vnum transmutari, quam plura: ergo.* ¶ Confirmatur, & declaratur primò: nam quæ magis conueniunt in formis substantialibus, magis etiam conueniunt in dispositionibus ad illas requisitis; & ideò materia disposita ad vnam formam, est etiam aliqualiter disposita ad aliam: sed elementa symbola magis conueniunt in formis substantialibus, quam elementa dissymbola, vt qualitates ab eis dimanantes satis manifestant: ergo magis conueniunt in dispositionibus; ac proindè poterunt faciliùs transmutari.

Confirmatur secundò, & declaratur in particulari: quia vt aër transeat in ignem, sufficit transmutari in vna qualitate, nempè in humiditate; siquidem in alia qualitate conueniunt, videlicet in calore. Similiter vt aqua transeat in aërem, sufficit transmutari in frigiditate: nam in humiditate conueniunt. Idemquè potest ostendi in alijs elementis symbolis. At vt aqua transmutetur in ignem, vel terra in aërem, necesse est fieri transmutationem in vtraque qualitate; cùm in neutra conueniant. Ergo facilior est transitus inter elementa symbola, quam inter dissymbola.

8 Sed obijcies primò: transmutabilitas inter elementa fundatur in eorum contrarietate, vt constat ex dictis *quæst. præcedenti*: sed elementa dissymbola habent majorem contrarietatem, quam elementa symbola, vt ex terminis liquet: ergo facilior est transitus inter illa, quam inter ista. ¶ Respondetur negando consequentiam: quia licèt contrarietas sit conditio ad agendum; nihilominus non est aliqua dispositio facilitans: sed magis indispositio retardans: vnde maior contrarietas reddit transitum difficiliorem.

9 Obijcies secundò: ignis, & aqua sunt elementa dissymbola: ignis verò & terra sunt symbola: & tamen ignis facilius transmutat guttam aquæ, quam micam terræ eiusdem magnitudinis, vt experientia liquet: ergo facilior est transitus inter elementa dissymbola, quam inter symbola. ¶ Respondetur, quod licèt mica terræ videatur eiusdem magnitudinis cum gutta aquæ; nihilominus ob maiorem densitatem implicat plures portiones materiæ: atque ideò plus resistit igni. Si autem particula terræ esset eiusdem magnitudinis, & raritatis, ac gutta aquæ; faciliùs illa, quam ista, conuerteretur in ignem. Et ideò neganda est consequentia, absolutè loquendo, & cæteris paribus: quo sensu procedit nostra

stra conclusio.

10 Tertiò obijcies: non est difficiliùs vinci duo à duobus, ac vnum ab vno; cùm reperiatur eadem proportio: ergo non est difficiliùs vinci duas qualitates elementi dissymboli ab alijs duabus alterius dissymboli, quam vnam qualitatem elementi symboli ab alia qualitate alterius symboli; & consequenter corruit ratio D. Thom. & non erit difficilior transitus inter dissymbola, ac inter symbola.

Respondetur, antecedens solùm verificari, si cætera sint paria, quod in præsenti non contingit: nam cùm dissymbolum agit in dissymbolum, vtraque qualitas istius, resistit illi, & nulla conducit ad effectum inducendum, vt patet, cùm ignis agit in aquam: tunc enim, tàm frigiditas, quàm humiditas resistit igni, & neutra disponit ad eum. Cæterum quando symbolum agit in symbolum, licet vna qualitas passi resistat, altera tamen non solùm non resistit, sed positiuè conducit ad introductionem effectus, atque ideò iuuat actionem agentis. Quod videre est, cùm ignis agit in aërem: licet enim humiditas aëris resistat igni, at calor aëris non resistit, sed potiùs ex se conducit ad formam ignis. Vnde cùm difficiliùs sit introducere effectum in passo totaliter indispositо, & resistente, quàm in eo, quod secundum vnam præcisè qualitatem resistit, & secundum alteram non resistit, sed positiuè conducit ad effectum: propterea difficilius fit transitus inter elementa dissymbola, quam inter symbola.

11 Quartò obijcies: nam etiam cùm symbolum agit in symbolum, opus est, vt vtraque istius qualitas corrumpatur; siquidem in corruptione substantiali fit resolutio vsque ad materiam: ergo ex hac parte non est facilior transitus inter symbola, ac inter dissymbola; cum vtrobique omnes qualitates debeant corrumpi. ¶ Respondetur negando consequentiam: nam qualitas, in qua elementa symbola conueniunt, non corrumpitur per se, hoc est, per actionem contrarij, vt contingit in elementis dissymbolis; sed deficit per accidens ad destructionem subiecti: & ideò nulla ex parte illius accrescit difficultas, vt optimè dicit D. Thom. *quæst. de spiritualibus creaturis art. 3. ad 19.* his verbis: *Nec hoc facit ad difficultatem conuersionis; cùm corrumpatur per accidens ex corruptione subiecti, & non ex contrarietate agentis.*

Dices, calorem v. g. aëris esse specie distinctum à calore ignis; siquidem ille permittit secum humiditatem, secus verò iste: ergo calor aëris corrumpetur per se à calore ignis, tanquam à virtute sibi contraria. ¶ Respondetur negando antecedens, quod non euincit probatio inserta: nam illa differentia non oritur ex diuersitate specifica inter vnum, & alterum calorem; sed ex distinctione modali, vel ex discrimine in latitudine intensionis: calor enim ignis, quia summus excludit omnem humiditatem; at calor aëris, quia non est valde intensus, humiditatem secum permittit.

QVÆSTIO III.

Vtrum duo elementa possint concurrere ad generationem alterius elementi specie distincti?

SVpponimus in præsenti, posse vnum elementum agendo in aliud, ipsumque destruendo generare aliud elementum distinctum specie, tam à se, quam à passo: sicut ignis agendo in aquam valet eam destruere, & generare aërem. Idemque contingit, si vnum elementum agat in alia duo elementa, & vtrumque destruat: poterit enim generari aliud tertium elementum ab vtroque diuersum: vt si ignis agat simul in aquam, & terram, & ex illis formam ignis educat. Difficultas autem est, an si duo elementa per mutuam actionem, & reactionem se destruant, & ab inuicem corrumpantur; possit generari aliud tertium elementum ab eis specie distinctum, quod sit ab illis non solùm in genere causæ materialis; sed etiam in genere causæ efficientis. Verbi gratia vtrum ignis, & aqua ita possint in se inuicem agere, vt se destruant, & generent aliud tertium elementum specie distinctum; vtputa aërem.

§. I.

Aperitur mens Aristotelis.

12 DIcendum est primò, ex duobus elementis symbolis ad inuicem corruptis non posse aliud elementum specie distinctum produci ab vtroque. Ita Aristot. *in præsenti cap. 4. text. 29.* D. Thom. ibidem *lect. 4.* vbi inquit: *Ostendit* (nempè Philosophus) *ex quibus duobus elementis non potest generari tertium dicens, quod ex his elementis, quæ sunt per conuenientiam, idest quæ sunt immediatè in loco, & habent symbolum, talis generatio esse non potest, scilicet, quod ex duobus tertium generetur.* Idemque docent communiter in præsenti omnes interpretes, tam antiqui, quàm iuniores.

Probatur facilè: quoniam destructis duobus elementis symbolis, vel relinquuntur præcisè illæ qualitates, in quibus conueniunt; vel relinquuntur illæ, in quibus habent contrarietatem? Si primum non poterit generari elementum; quia hoc petit habere duas qualitates specie diuersas, licet inter se non contrarias. Si secundum minùs poterit generari elementum: nam hoc nequit duas qualitates inter se contrarias simul habere. Quod exemplo fiet perspicuum: etenim decertantibus igne, & aëre, vel destruunt inuicem siccitatem, & humiditatem: & sic solùm remanet calor vtrique communis: qui se solo nequit disponere ad aliquod elementum, vt ex se liquet. Vel destruunt inuicem calorem, & sic remanent siccitas, & humiditas: quæ cùm sint inter se contrariæ, nulli elemento queunt conuenire, neque ad ipsum disponere. Impossibile igitur est, quod duo elementa symbola mutuo se destruentia generent ex se passis aliud tertium elementum.

13 Dicendum est secundò, ex duobus elementis dissymbolis se inuicem destruentibus posse generari aliud tertium ab vtroque specie distinctum, vt ex igne, & aqua, terram, & aërem, & ex aëre, & terra ignem, & aquam. Ita Aristot. loco supra citato, quem D. Thom. *ibid. lect. 4.* sequitur, & illustrat his verbis: *Ostendit, quomodo vnum elementum generetur ex duobus dicens, quod si altera qualitas vniuscuiusque elementorum non habentium symbolum corrumpatur; non est ad inuicem transmutatio, sed tantum poterit aliquod tertium generari, sicut ex igne, & aqua, quæ in nulla qualitate conueniunt, poterit generari terra, & aër, ex aëre, & terra ignis, & aqua.* Vnde hanc sententiam complectuntur Bañez, Toletus, Rubio, & Conimbr. in hoc loco, & communiter Philosophi.

Fundamentum est; quoniam decertantibus igne, & aqua queunt corrumpi, siccitas illius, & frigiditas istius; atque ideò remanebit calor ignis, & humiditas aquæ; calor autem, & humiditas est propria dispositio ad formam aëris: ergo ex igne, & aqua simul corruptis potest aër generari. Vel in prædicto congressu destruuntur

tur

tur calor ignis, & humiditas aquæ; & consequenter perseuerabunt siccitas illius, & frigiditas istius: siccitas autem, & frigiditas est propria dispositio ad formam terræ: ergo ex igne, & aqua valet terra generari. Idem continget, si aër, & terra mutuò rixentur, & pereant: nam si destruantur humiditas aëris, & frigiditas terræ, relinquuntur calor illius, & siccitas istius: sed calor, & siccitas disponunt ad formam ignis: ergo ex aëre, & terra destructis potest ignis resultare. Si autem destruatur calor aëris, & siccitas terræ, remanebunt humiditas illius; ac frigiditas istius: at humiditas, & frigiditas disponunt ad formam aquæ: ergo ex aëre, & terra simul destructis potest aqua produci. Verum igitur est, quod ex duobus elementis dissymbolis potest generari aliud tertium specie ab vtroque distinctum, modo in assertione descripto.

§. II.

Satisfit aliquibus difficultatibus.

14 Sed aduersus hanc vltimam conclusionem opponit Angelicus Præceptor, impossibile videri, quod ex aëre, & terra, destructa humiditate illius, & frigiditate istius, generetur immediatè ignis: *Quia nec terræ siccitas, nec caliditas aëris videntur ad generationem ignis posse sufficere: ignis enim multo calidior est quam aër; & siccior, quam terra.* ¶ Diluit tamen obiectionem ipse S. Doct. his verbis: *Ad hoc dicunt quidam, quod non intendit Philosophus, quod ex illis duobus generetur purus ignis, sed aliquid, quod maximè participet materiam eius, sicut exemplificat de flamma. Sed hoc stare non potest: quia Philosophus loquitur de generatione elementorum. Præterea etiam caliditas flammæ multo intensior est, quam caliditas aëris. Et ideò dicendum est, quod generatur purus ignis: & licet illa caliditas non sufficiat, iuuatur tamen, & intenditur per virtutem corporis cælestis, & luce Solis, & per virtutem aliarum stellarum.* Quod necessariò admittendum est: nam ex vna parte corrumpuntur formæ aëris, & terræ, vt supponitur; ex alia verò nequit illa materia absque omni forma in rerum natura existere: vnde opus est, quod aliquam formam recipiat. Calor autem, & siccitas illa, licèt non sint dispositiones omninò sufficientes ad formam ignis; nihilominus magis disponunt ad illam, quam ad vllam aliam formam mixtorum, aut elementorum: quocircà postulant adiuuari per influxum cœli, & syderum, vt vltimò, & peculiariter disponant ad formam ignis. Ex quo vlteriùs fit, quod aër, & terra non concurrant principaliter ad generationem ignis; sed solum remotè, & instrumentaliter: quia non attingunt virtute propria vltimam dispositionem ad formam ignis; sed solum virtualiter, & remotè.

15 Secundò obijcies: sequi ex dicta conclusione, quod ignis v. g. sit fortior aquâ, & non sit fortior: hoc autem implicat contradictionem: ergo. Sequela ostenditur: nam qua parte ignis destruit aquam, & impedit eam, ne generet sibi simile, erit fortior; & qua parte destruitur ab aqua, & impeditur generare sibi simile, non erit fortior, vt ex terminis liquet. ¶ Respondetur, quod licèt repugnet, idem elementum esse, & non esse fortius secundum vnam, & eandem qualitatem; nullatenus tamen implicat, quod secundum vnam qualitatem sit fortius, & secundum alteram sit debilius. Et ita contingit in præsenti: nam calor ignis potest superare frigiditatem aquæ; & humiditas aquæ valet vincere siccitatem ignis: ac proindè se mutuò destruent, & generabitur aliud tertium.

16 Tertiò oppones: quia efficiens non causat, nisi cum actu existit in se, vel in sua virtute: at quando ignis, & aqua mutuò se destruunt non existunt, nec in se, nec in sua virtute; siquidem hæc simul cum illis in illo instanti corrumpitur: ergo impossibile est, quod tunc attingant effectiuè generationem alterius tertij. ¶ Ad hanc obiectionem constat ex supradictis *disp.* 2. *num.* 8. vbi ostendimus, generationem substantialem non esse actionem ab alteratione distinctam, nec petere nouum, & diuersum influxum; sed esse puram resultantiam: ad quam non requiritur coëxistentia agentis; sed sufficit, quod tempore immediatè antecedenti fuerit posita vltima dispositio, ex qua forma naturaliter resultat. Vnde præsens obiectio ab omnibus dissoluenda, confirmat illam doctrinam, quæ non omnibus arridet.

17 Vltimò obijcies: nam ignis, & aqua simul concurrentes, & se destruentes non continent formaliter formam aëris, cùm ab eo specie distinguantur: neque continent eam eminenter; siquidem non habent formam eminentiorem; sed duas tantum eiusdem ordinis: ergo non possunt producere aërem. Patet consequentia: nam ad attingentiam effectus requiritur continentia illius. ¶ Respondetur, hanc obiectionem solum conuincere id, quod diluendo primam obiectionem statuimus, nimirum duo elementa non producere principaliter aliud tertium; sed solum instrumentaliter, & remotè, & per subordinationem ad influxum alicuius causæ vniuersalis, & æquiuocæ. Minimè tamen excludit, quod concurrant effectiuè instrumentaliter: nam ad huiusmodi concursum sufficit continentia imperfecta, seu virtualis effectus simul cum subordinatione ad causam principalem. Et ita euenit in præsenti: quoniam vbi duo elementa se destruentia nequeunt attingere principaliter proprium effectum, ad quem per se tendebant; intendunt producere aliud tertium: quod, quia non continent formaliter, aut eminenter, attingunt præcisè instrumentaliter, & cum subsidio causæ perfectioris principaliter concurrentis, cui in agendo subordinantur.

DISPVTATIO XII.

De Temperamento Mixtorum.

POST tractatum de elementis, eorumquè mutuam generationem, subiunxit Aristot. notitiam de mixtis, & variis eorum temperamentis. At circa mixtorum generationem nihil aliud occurrit discussione dignum, præter ea, quæ suprà scripsimus agentes de generatione in communi. Quamobrem solùm versabimus quandam difficultatem, quam in præ-

senti discutiunt communiter Interpretes, & quæ plurimum confert ad cognoscendam naturam mixtorum, saltem in communi: agere enim de omnibus mixtis in particulari, negotium foret adeò prolixum, vt in eo proculdubio deficeremus: vnde sit.

QVÆSTIO

Vnica.

Vtrum in mixtis sit naturaliter possibile temperamentum æquale ad pondus?

TEmperamentum mixtorum (vt ita titulum explicemus, & difficultati aditum aperiamus) consistit in quatuor primis qualitatibus ad mediocritatem quandam redactis: soletquè partiri in vniforme, & difforme. Temperamentum *vniforme* dicitur illud, in quo omnes quatuor qualitates habent eundem gradum intensionis: quod etiam solet appellari temperamentum medium, seu temperatissimũ: quia in eo omnes qualitates æquali pondere librantur: vt contingeret si aliquod corpus haberet ex natura sua calorem vt quatuor, frigiditatem vt quatuor, humiditatem vt quatuor, & siccitatem vt quatuor. Huiusmodi verò temperamentum nequit in diuersa membra secari: quoniam omnimoda æqualitas consistit velut in indiuisibili, & nullum permittit recessum à medio.

Temperamentum autem *difforme* est illud, in quo primæ qualitates à præscripta æqualitate recedunt, eo quod vna, vel plures alijs dominantur: & iterum diuiditur in simplex, & compositum. *Simplex* est, in quo vna tantum qualitas excedit, vt si calor sit vt quinque, & omnes aliæ qualitates vt tres: & diuidi valet in quatuor temperamenta iuxta numerum ipsarum qualitatum. *Compositum* verò dicitur, in quo duæ qualitates dominantur alijs duabus: partiturque in quatuor membra secundum quatuor combinationes ex primis qualitatibus. Et si quidem excedant calor, & siccitas; dicitur igneum, & in animalibus cholericum: si calor, & humiditas; dicitur aëreum, & in animalibus sanguineum: si humiditas, & frigiditas, dicitur aqueum, & in animalibus phlegmaticum: si frigiditas, & siccitas, dicitur terreum, & in animalibus melancholicum. Ad quæ temperamenta reducuntur alia, quæ excogitari possunt secundum varios excessus prædictarum qualitatum.

Vbi obserua, tam temperamentum simplex, quam compositum importare æqualitatem; aliter tamen, & aliter. Nam simplex habet qualitates æquales, æqualitate rei ad rem, seu gradus ad gradum: quæ solet appellari æqualitas Arithmetica. Compositum verò dicit qualitates æquales æqualitate proportionis: quæ solet dici Geometrica, seu æqualitas iustitiæ: nam habet qualitates in eo gradu, & temperie, quæ debentur subiecto iuxta merita, seu exigentiam illius; licèt non omnes gaudeant eodem gradu: sicut iudex dicitur seruare æqualitatem distribuens præmia inæqualia; quando illa confert iuxta proportionem, ac inæqualitatem meritorum: igitur in præsenti supponimus possibilitatem in exsistentiam temperamenti difformis: & inuestigamus, an sit naturaliter possibile temperamentum vniforme, seu habens omnimodam qualitatum æqualitatem, idemque pondus.

§. I.

Defenditur communis sententia.

1 DIcendum est, temperamentum vniforme, seu æquale ad pondus non posse naturaliter dari. Ita Aristot. in 1. *lib. huius operis cap.* 10. vbi D. Thom. *lect. vltima, & in hoc secundo text.* 48. vbi D. Thom. *lect.* 8. Idem S. Doct. *in* 3. *dist.* 16. *quæst.* 1. *art.* 1. *in solutione ad* 4. vbi inquit: *Dicendum, quod impossibile est, quod complexio perueniat ad tantam æqualitatem, quin alterum contrariorum prædominetur: quia aliàs non fieret mixtio, nisi vnum in alterum ageret dominans ad medium reducendo, altero resistente. Et præcipuè hoc oportet in corpore humano, quod calor dominetur propter operationes animæ, quæ indigent calore sicut instrumento, vt dicitur in* 2. *de Anima*. Idem docent Auicenna *fent.* 1. *doct.* 3. *cap.* 10. Auerroës 1. *de cælo comment.* 7. Galenus *lib. de temperam. & lib. de tuenda valetudine*. Vasquez *tom.* 1. *in* 3. *part. disp.* 57. vbi Lorc. *disp.* 53. Nazarius *quæst.* 13. *art.* 2. *contron.* 2. Bañez *in præsenti cap.* 7. *quæst. vnica* & alij plures.

Duas huius veritatis rationes tradidit Angelicus Præceptor, quarum prima potest sub hac forma proponi; nam eo proportionali modo qualitates inueniuntur in mixto, quo inueniebantur in miscibilibus, ex quibus mixtum generatur: sed naturaliter loquendo nequeunt miscibilia concurrentia ad mixtum habere qualitates omnino æquales, seu habentes eundem gradum: ergo repugnat naturaliter, quod mixtum habeat qualitates sub omnimoda æqualitate; ac proinde non potest habere temperamentum æquale ad pondus. Maior constat: nam miscibilia manent virtualiter in mixto, quatenus in eo relinquunt suas qualitates, vt supra statuimus *disp.* 9. *quæst.* 3. atque ideo debent illæ eodem proportionali modo manere in mixto, quo inueniebantur in miscibilibus: vnde quoties miscibile prædominatur alijs miscibilibus, debet eius virtus prædominari alijs virtutibus, quæ in mixto reperiuntur. Minor etiam liquet; quoniam à proportione æqualitatis nequit fieri actio; sed requiritur proportio maioris inæqualitatis, vt statuimus supra *disp.* 8. *quæst.* 2. ergo vt miscibilia mutuò agant, & se destruant, requiritur quod vnum alteri dominetur, ipsumquè superet in aliqua qualitate: quocirca non poterunt miscibilia habere omnes qualitates in eodem gradu.

2 Respondebis primò, posse miscibilia habentia æqualitatem in gradu intensionis habere simul inæqualitatem in raritate, & densitate, atque in multitudine, & paucitate materiæ: quæ inæqualitas sufficiet, vt possint mutuò agere, & se destruere. § Hoc tamen minimè euacuat vim nostræ rationis: nam pensatis omnibus capitibus, quorum ratione potest vnum elementum alteri dominari, vel vnum elementum est prædominans; vel non? Si non prædominatur: ergo non dabitur actio: quia repugnat fieri actionem à proportione æqualitatis. Si prædominatur; ergo producet præstantiorem effectum, & qualitatem perfectiorem alijs: nam virtus, & excessus causæ debet relucere in effectu: insimulque miscibile dominans impediet alia, ne producant totum, quod possent alias producere; in hoc quippè eius dominium, atque excellentia consistit.

3 Respondebis secundò; hanc rationem solum vrgere

gere in mixtis, quæ per mixtionem producuntur; secus verò in eis, quæ alio modo fiunt, vtpute per simplicem generationem. ¶ Sed contra: quoniam licet aliqua mixta ob suam perfectionem postulent fieri medio semine, & per generationem à mixtione diuersam: nihilominus, quantum est ex parte sui temperamenti, possent omnia per mixtionem elementorum attingi; siquidem quodcumque temperamentum reducitur ad quatuor primas qualitates, & eæ adequatè conueniunt elementis, & intra eorum vires continentur. Vnde omnia debent habere tale temperamentum, vt possit, quantum est de se, resultare ab elementis concurrentibus ad mixtionem, quidquid sit an hoc ex aliis capitibus aliàs repugnet. Quamobrem cum ex elementis nequeat fieri mixtum habens omnes qualitates in æquali gradu, vt iam probauimus; fit consequens, vt repugnet mixtum, quod habeat temperamentum æquale ad pondus.

4 Secundò probatur eadem conclusio alia ratione D. Thom. quoniam si aliquod mixtum posset habere temperamentum vniforme, maximè homo; at huic nequit naturaliter conuenire prædictum temperamentum; ergo est naturaliter impossibile. Sequela ostenditur; nam si esset naturaliter possibile temperamentum vniforme, quod omnium perfectissimum dicitur, deberet disponere ad formam omnium mixtorum perfectissimam, qualis est sola anima rationalis: ergo prædictum temperamentum homini præcipuè competeret. Minor probatur: nam homo exigit plures partes hetereogeneas, & habentes magnam inæqualitatem in qualitatibus; ossa enim petunt magnam siccitatem, cor excellentem calorem, cerebrum abundantem humiditatem, & sic de aliis. Impossibile igitur est, naturaliter loquendo, quod homo habeat temperamentum æquale ad pondus; seu, quod idem est, omnes qualitates sub eodem omnino gradu intensionis. ¶ Confirmatur; quoniam omnes operationes hominis calore præcipuè perficiuntur, atque exercentur, vt omnes Philosophi tradunt, & ipsa experientia conuincit: ergo attentis omnibus gradibus tam caloris, quam frigiditatis, quæ in diuersis hominis partibus inueniuntur, plus caloris, quam frigiditatis debet ei naturaliter conuenire.

Per quod facilè præcluditur euasio Rubij, qui respondet ex hac ratione solum conuinci, quod homo non habeat prædictum temperamentum in omnibus, & singulis partibus; secus verò, quod illud non habeat maiori ex parte, atque ideo absolutè; nam illo temperamento gaudet in omnibus partibus, per quas sensus tactus, qui temperatissimus est, dispergitur; & illæ partes quam plures sunt. ¶ Hoc, inquam præcluditur: tum quia organum tactus solum sunt nerui, hi autem non excedunt alias partes in multitudine, magnitudine, aut dignitate; sed potiùs exceduntur ab illis. Tum etiam, quia falsò supponitur, neruos qui soli sunt organum tactus, habere temperamentum æquale ad pondus; siquidem nerui sunt valdè duri, atque ideo habent plus siccitatis: quam humiditatis.

§. II.

Refertur opinio contraria cum suis argumentis.

1 Contrariam sententiam defendunt Vallesius *lib. 1. contron. c. 7.* Fernelius *lib. 8. Philosoph. cap. 4.* & alij, quos refert, & sequitur Rubio *in præsenti cap. 7. tractatu de temperamentis mixtorum q. 2.* Probatur primò ex Aristot. *sect. 5. Problem. q. 22.* vbi docet *corpora ad æqualitatem temperata facilè in morbum incidere, & facilè curari*: ergo sentit temperamentum æquale esse naturaliter possibile. ¶ Confirmatur ex eodem Philosopho *lib. 2. de Animalibus cap. de tactu*, vbi satis apertè tradit tactum habere complexionem ad pondus. Quod præcipuè attribuendum est tactui hominis, qui omnium perfectissimus, ac temperatissimus est, vt docet idem Aristot. *2. de partibus animalium cap. 16.* ¶ Confirmatur ex D. Thom. *1. p. q. 91. art. 1. in corpore*, vbi huic sententiæ videtur suffragari his verbis: *Dissimilitudine cœlestium corporum habet homo elongationem à contrariis propter maximam æqualitatem complexionis*. Et *art. 3. in solutione ad 1.* expressè docet dari in homine *perfectam complexionis æqualitatem*.

Robur tamen harum, & similium auctoritatum vnica, eaque vera expositione euacuatur: nam in eis æqualitas non vsurpatur pro æqualitate simpliciter, & rei ad rem; sed stat pro æqualitate iustitiæ, seu pro æqualitate in respectu, & accessu ad maximam æqualitatem. Quamvis enim, nec homo, nec sensus tactus habeant temperamentum æquale ad pondus; attamen excedunt in sua temperie cætera viuentia, atque alios sensus: propter quod homini, & tactui illa æqualitas attribuitur. Et hoc præcisè intendunt Aristot. & D. Thom. locis citatis, vt ea legenti constabit: vnde opus non est ea sigillatim exponere.

6 Secundò arguitur ratione; nam si vnum contrarium est naturaliter possibile, potest dari naturaliter aliud contrarium ex Aristot. *1. de Cælo textu 44.* sed est possibile naturaliter temperamentum inæquale: ergo potest etiam naturaliter dari temperamentum æquale, quod est illi contrarium. ¶ Respondetur, dictum Philosophi solum verificari in verè contrariis; secus verò in eis, quæ solum opponuntur priuatiuè. Vnde sicut ex eo, quod detur corpus finitum; non infertur dandum esse infinitum: ita ex eo, quod sit possibile corpus temperatum inæqualiter, non colligitur possibilitas corporis habentis omnimodam æqualitatem in suis qualitatibus? vtrobique enim solum reperitur oppositio priuatiua inter extrema.

7 Tertiò arguitur: quoniam nobilissima forma mixti postulat temperamentum æquale ad pondus: sed est possibilis prædicta forma: ergo non repugnat huiusmodi temperamentum. Suadetur maior: nam formæ mixtorum, quò imperfectiores sunt, eò magis recedunt ab illa æqualitate temperamenti; & quò perfectiores sunt, eò magis accedunt ad eam: ergo nobilissima mixtorum forma postulat temperamentum omninò æquale. Quod de facto fuisse concessum humanitati Christi Domini verosimiliùs videtur: nam corpori perfectissimo, & in quo nullus futurus erat morbus, congruum erat, vt tribueretur perfectissimum temperamentum; maximè cum hoc nullatenus deroget muneri Redemptoris.

Respondetur negando maiorem: quia temperamentum æquale ad pondus non continetur intra latitudinem temperamentorum connaturalium in ordine ad formas mixtorum, vt iam probauimus: & ideo non potest exigi à forma mixti, quantumuis fingatur perfecta. Sed perfectissima forma petit temperamentum maximè æquale, non mathematicè; sed physicè & comparatiuè ad alia temperamenta, ac per accessum ad summam æqualitatem. Nec maior æqualitas Christo Domino, aut alteri mixto attribuenda est. Imò verò si mixtum non haberet plus caloris: quam frigiditatis, satis imperfectum esset, licet oppositum imaginatione apprehendatur: nam prædictum corpus esset valde remissum in operando, eò quod haberet exiguum calorem, & hunc frigiditate depressum; cum tamen calor præcipuè ad operandum ob suam actiuitatem conducat. Et quamvis

fortè

fortè non esset ab intrinseco ita corruptibile ob maximam concordiam, & æqualitatem suarum qualitatum; attamen ab extrinseco facilè læderetur, pluribusque iniurijs esset obnoxium: quia nullam qualitatem haberet intensam, per quam aduerso agenti resisteret.

8 Vltimò arguitur: quia datur mixtum habens temperamentum æquale ad pondus quantum ad grauitatem, & leuitatem, vt constare videtur in ligno, quod super aquam positum manet partim extra, partim verò intra illam, quod satis indicat non esse magis graue, quam leue, aut è conuerso: ergo poterit etiam dari mixtum habens temperamentum æquale ad pondus quantum ad calorem, frigiditatem, humiditatem, & siccitatem; vt ipsa rationis paritas euincere videtur.

Respondetur negando antecedens: quia nequit dari corpus, cui non conueniat aliquis locus naturalis: corpori autem æqualiter graui, & leui nullus locus naturaliter congrueret: non locus sursum, quia ibi ob suam grauitatem detineretur violenter; nec locus deorsum, nam ibidem etiam esset violenter ob suam leuitatem; nec locus medius inter sursum, & deorsum; quoniam hic locus est impossibilis; nec tandem secundum vnam partem esset sursum, & secundum aliam deorsum, eò quod omnes illius partes haberent idem temperamentum: & ideo prædictum corpus repugnat. Exemplum autem inductum, minimè persuadet oppositum: quia lignum illud plus habet grauitatis, & quam leuitatis. Natat tamen super aquas: nam cùm porosum sit, aëre impletur, à quo super aquas eleuatur: sicut etiam vas æneum, quamvis sit graue simpliciter, solet super aquis consistere, eò quod illius concauum aëre impletur. Vnde prædictum exemplum in aduersarios retorqueri, & in fauorem nostræ assertionis debet trahi: quoniam si daretur mixtum habens omnimodam æqualitatem in primis qualitatibus, haberet etiam omnimodam æqualitatem in grauitate, ac leuitate, quæ ad illas consequuntur, & in eis fundantur: ergo si repugnat mixtum æqualiter graue, & leue, vt modo ostendimus; repugnat etiam naturaliter, quod habeat temperamentum æquale ad pondus.

DISPVTATIO XIII.

De Reproductione Rerum.

IN vltimo *huius libri*, & totius operi capite docuit Aristotel. generationes rerum esse circulares: ita vt ad eandem rem secundum speciem fiat regressus; non tamen ad eandem secundum identitatem numericam. Quod occasionem præstitit Interpretibus disserendi in hoc loco de possibilitate reproductionis rerum: quibus morem gerentes id ipsum examinare curabimus.

QVÆSTIO vnica.

Vtrum res semel extincta possit iterum reproduci?

RElicto eorum errore, qui id non solùm fieri posse, sed & futurum esse de omnibus rebus generaliter affirmabant; possibilitatem rei duntaxat inuestigamus, tùm quoad res permanentes, tùm quoad successiuas. Quod vt maiori luce innotescat; diuersis assertionibus dubium decidemus.

§. I.

Aperitur veritas tribus conclusionibus.

1 DIcendum est primò, rem permanentem à causa secunda productam, & semel extinctam non posse per virtutem causarum secundarum iterum reproduci: ita Arist. *cap. de oppositis*: dicens, *quod à priuatione ad habitum non est regressus*, & *in præsenti cap. 9.* vbi D. Thom. *lect. vlt. & 4. contra Gentes, cap. 81. & quodl. 4. art. 5.* vbi inquit: *Naturale agens non potest reparare eadem numero, si in nihilum redacta fuerint; vel si fuerint secundum substantiam corrupta.* Idemque docent communiter omnes Scholastici *in 4. distinctione 43. & 44.* & Philosophi in præsenti, quos proinde superfluum solet referre.

Probatur ratione: quoniam sicut vnus, & idem effectus, nec simul, nec diuisim potest produci à duplici causa secundùm totali; sed vnam vendicat, intra cuius virtutem continetur, & aqua sola valet produci, vt ostendimus *in lib. Physic. disput. 15. quæst. 4.* ita vnus, & idem effectus nequit, nec simul, nec diuisim produci per duas actiones creatas, & totales; sed determinat vnam numero actionem, & per illam solam valet attingi: militant quippè eædem vtrobique rationes, vt consideranti constabit: ergo sicut ad hoc, vt reproducatur idem numero effectus à causa secunda, debet redire eadem numero causa, à qua priùs fuit productus: ita debet redire eadem numero actio, per quam priùs fuit attactus: at sic est, quod implicat redire eandem numero actionem causæ secundæ: ergo repugnat, quod effectus productus à causa secunda, & semel extinctus, iterum à causa secunda reproducatur. Minor subsumpta ostenditur: nam actio causæ secundæ, per quam producit effectum, est ens successiuum, & fluens per correspondentiam ad tempus: huiusmodi autem entia, nec per diuinam potentiam valent reproduci, vt *num. 5.* dicemus: ergo.

2 Dicendum est secundò, res permanentes semel destructas posse per diuinam potentiam reproduci. Ita docent communiter Theologi, & Philosophi. Fundamentum est: quoniam homo semel mortuus iterum resurget, vt fides docet: sed eadem proportionabiliter est ratio, quantum ad possibilitatem reproductionis, in alijs rebus permanentibus, possunt ergo per diuinam potentiam reproduci. ¶ Et confirmatur: quia in hoc nulla apparet implicationis ratio: non quidem ex parte virtutis diuinæ; quia hæc est infinita: nec ex parte actionis Dei; nam hæc semper manet eadem, & inuariabiliter

tur continet effectum: nec denique ex parte rei producendæ; quoniam hæc per sui corruptionem non constituitur in deteriori, aut difficiliori statu, ac erat antequam produceretur: vnde sicut tunc Deus potuit illam ex nihilo extrahere; ita etiam valet, postquam destructa est. Non est ergo denegandum omnipotentiæ Dei, quod rem permanentem semel destructam possit iterum reproducere.

3 Dicendum est tertiò, rem successiuam semel destructam non posse per vllam potentiam reproduci. Hanc expresse docet, & ex professo probat D. Thom. *quodlib.* 4. quem sequuntur Capreolus *in* 4. *distinct.* 43. *quæst.* 1. Durand. *quæst.* 3. Paludan. *quæst.* 1. Ferrara 4. *contra Gentes*, *cap* 81. & communiter Thomistæ, quibus plurimi etiam ex extraneis consentiunt.

Probatur ratione desumpta ex D. Thom. loco nuper citato: quoniam si res successiua semel destructa reproduceretur; esset, & non esset eadem numero: consequẽs implicat contradictionem: ergo, & antecedens; eritque proinde simpliciter impossibile respectiuè ad quamcumque potentiam. Sequela ostenditur: nam in primis esset eadem numero res; aliàs non reproduceretur. Deinde non esset: tùm quia res successiua est vna per continuationem: ergo hoc ipso, quod eius continuatio fuerit per destructionem interrupta, non poterit esse eadem numero res. Tum etiam, quia vnitas numerica rei successiuæ dependet ab vnitate temporis, & per illam regulatur, vt statuimus *in libris Physic. disput.* 23. *quæst.* 3. sed si res successiua semel destructa iterum produceretur, non diceret habitudinem ad idem numero tempus, ad quod antea dicebat habitudinem: ergo non esset eadem numero, quæ antea erat.

Respondebis, rem successiuam semel extinctam, & iterum reproductam semper dicere ordinem aptitudinalem ad tempus, in quo primo producta est: quod sufficit, vt semper retineat eandem vnitatem numericam: sicut albedinem Petri potest Deus ponere in Paulo, quin amittat vnitatem numericam: eò quod semper dicta albedo respiceret Petrum, tanquam subiectum proprium, & sibi connaturale. ¶ Sed contra: nam ideo illa albedo dicit aptitudinalem inhærentiam respectu Petri, ac proindè retinet vnitatem numericam, quia possibile est eam iterum inhærere Petro: sed implicat, quod res successiua semel destructa correspondeat in actu tempori, cui priùs coëxistebat: ergo repugnat, quod dicat ordinem aptitudinalem ad illud, & consequenter, quod recuperet vnitatem numericam semel per destructionem interruptam. Minor probatur: quia tempus verum fluit per correspondentiam ad tempus imaginarium: hoc autem semper, necessariò, ac independenter à diuina voluntate fluit, vnde impossibile est, quod redeat idem tempus verum: ergo implicat, quod res successiua semel destructa coëxistat iterum tempori, in quo primo producta fuit.

§. II.

Enodantur argumenta contraria.

4 ADuersus primam conclusionem sentiunt Scotus *in* 4. *dist.* 43. *quæst.* 3. Ricard. *ibidem quæst.* 1. *ad* 6. & alij. Pro qua sententia arguitur primò: nam vt docet Aristot. 1. *de Cælo*, *textu* 22. si agens fuerit idem, & materia eadem; erit idem effectus: sed possunt iterum applicari idem agens, & passum, a quibus effectus primo processit, vt cùm iterum applicantur idem ignis, & lignum idem, à quibus calor productus fuerat: ergo tunc reproducetur idem effectus. ¶ Confirmatur: nam potest idem agens eundem effectum diuersis temporibus conseruare; siquidem idem ignis valet separari tantisper ab aqua, quàm prius calefecerat, & iterum illi applicari: sed agens potens per se conseruare aliquem effectum, potest illum producere, eò quod virtus conseruatiua per se alicuius rei est effectiua eiusdem: ergo potest idem agens producere multoties eundem effectum.

Respondetur ex identitate agentis, & passi, solùm sequi, quod effectus sit idem secundum speciem, secus verò secundum numerum; aliàs idem agens, & passum multoties applicata producent semper eundem numero effectum: quod est absurdum. Maximè, quia licet applicetur materia eadem materialiter, non tamen formaliter, & in esse principij indiuiduationis: nam in hac ratione dependet à tempore, & alijs circumstantijs, quæ nunquam redeunt. ¶ Ad confirmationem respondetur, virtutem creatam per se conseruatiuam alicuius effectus solùm esse productiuam illius: minimè verò reproductiuam ipsius ob rationem supra traditam: vnde ex eo, quod idem ignis, possit sæpè numero applicari ad conseruandum eundem calorem; non sequitur, quod possit semel destructum iterum producere.

5 Arguitur secundò: nam si aqua diuidatur in multas partes, perit vnitas numerica illius; siquidem quælibet pars incipit esse totum, & differt numero à præexistenti: & nihilominus si eædem partes iterum vniantur, refulget eadem numero aqua, quæ priùs erat: ergo res semel destructa valet viribus naturæ iterum reproduci. ¶ Respondetur, aquam posse considerari, vel secundum entitatem, vel secundum terminationem. Cùm ergo diuiditur, amittit quidem terminationem, non verò entitatem: sed quando eius partes iterum vniuntur, non recuperant terminationem antiquam; licet semper habeant eandem entitatem: & ideò non infertur, quod res extincta reproducatur à natura secundum id ipsum, quod destructum est.

6 Arguitur tertiò: quia nasus, vel auricula, si abscindatur ab homine statim pereunt; siquidem desinunt informari per animam rationalem, à qua recipiebant esse: & nihilominus si statim reuniantur recuperant vitam amissam siquidem sentiunt, vt constat: ergo id, quod destructum est valet viribus naturæ reparari. ¶ Respondetur omittendo præmissas, & negando consequentiam absolutè: nam in prædicto casu manet idem numero homo potens trahere ad sui vnitatem, quidquid illi debitè applicatum fuerit, vel beneficio Medicinæ, vel per nutritionem naturalem. Nostra enim, & communis assertio intelligitur de re, cuius nullo modo remansit esse, & identitas. Partes autem, etsi amiserint identitatem, & esse antiquum in se ipsis; ea tamen retinquunt in toto: & ad illud possunt secundo trahi. Videantur; quæ dicemus *in libr. de Anima*, *disput.* 4. *quæst.* 4.

7 Arguitur quartò: nam potentiæ naturaliter inclinatæ in aliquem actum, & actui propendenti naturaliter in potentiam, debet correspondere agens naturale, quod valeat illas inclinationes ad exercitium reducere, ne sint frustraneæ: sed homine semel extincto, remanet adhuc in materia inclinatio naturalis ad animam, & in anima inclinatio naturalis ad materiam, vt iterum vniantur; siquidem remanet coaptatio inter vtramque, quæ naturalis est, vtpotè ab earum entitate non differens: ergo debet dari agens naturale, quod valeat hominem mortuum iterum producere. ¶ Et confirmatur: quia status separationis est violentus animæ rationali; cum ex natura sua sit pars, & appetat esse in toto: sed nihil violentum est naturaliter perpetuum: ergo possibilis est naturaliter reunio animæ ad corpus, & conse-

consequenter hominis reproductio.

Huic argumento respondetur negando minorem ob ea, quæ diximus *in lib. Phys. disp. 3. q. 7.* vbi ostendimus, inclinationem materiæ ad animam, quam semel habuit, & animæ ad materiam, quam prius informauit, solùm esse naturalem secundum quid, hoc est ex parte vnionis, qui est modus entitatiuè naturalis; secus verò ex parte actionis, per quam reunio facienda est: & ideò non sequitur, quod resurrectio fieri queat per vires causæ secundæ: nulla quippè est, quæ possit dispositiones antiquas iteratò inducere. § Ad confirmationem neganda est maior: nam status separationis est absolutè naturalis animæ nostræ; licèt non sit connaturalissimus. Cum enim anima rationalis sit medium quoddam inter substantias separatas, & formas corporeas; fit, vt sicut qua parte est pars, & forma, habet naturaliter esse in materia: ita qua parte est spiritus, & per se subsistit, habeat etiam esse naturaliter extra corpus; & ideo hic posterior status non est violentus.

8 Aduersus tertiam conclusionem opinantur Aureolus, Basolis, Maironus, & alij, quos referunt, & sequuntur Conimbr. *in hoc lib. c. vlt. q. 3. a. 2.* Quorum opinio suadetur: quoniam res, quæ semel producta, & extincta continetur adhuc in causa, valet optimè ab eadem iterum extrahi, seu produci; si enim fieret impossibilis, iam ampliùs non contineretur in causa: sed res succesiua à Deo producta, & semel extincta continetur adhuc in omnipotentia diuina; quandoquidem hæc continentia est essentialis Deo, vt potè propria entis per essentiam, & primæ causæ: ergo res succesiua semel extincta potest à Deo iterum reproduci.

Respondetur, quod omnipotentiam diuinam possumus dupliciter comparare ad rem successiuam: vno modo absolutè, & vt producibilem; altero modo vt ad rem reproducendam, & facta suppositione accidentali primæ productionis. Et quidem primò modo semper, & inuariabiliter omnipotentia diuina continet rem successiuam, & potest illam producere. Posteriori autem modo nunquam rem successiuam præcontinuit: quia vt reproducibilis, est simpliciter impossibilis: & omnipotentia Dei est ad possibilia absolutè. Nec imaginandum est, quod res successiua per primam productionem, & sui destructionem facta fuerit impossibilis: nam semper, & ab æterno erat impossibilis sub conceptu reproducendæ; atque ideo prædicta impossibilitas non incipit in tempore. Et in hoc sensu neganda est major argumenti intellecta de re successiua: hæc enim vt reproducibilis, nec est possibilis, nec continetur in Deo; quamvis secundum se, & vt producibilis absolutè, contineatur inuariabiliter in omnipotentia diuina. Maximè cùm virtus, & actio Dei producens rem successiuam mensuretur æternitate, cui sunt inuariabiliter præsentia ea, quæ prætereunt respectu nostri. Quod sufficit vt prædicta res, & semper à Deo emanet, & semper in eo contineatur: ac proindè ad saluandam dictam continentiam non requiritur, quod res successiua, vt semel producta possit iterum fieri à Deo.

DISPVTATIO XIV.

De principio indiuiduationis rerum materialium.

OCCASIONEM dedit huic disputationi Philosophus, cùm in vltimo capite *huius secundi libri, text. 70.* de reproductione rerum agens, ad earum identitatem numericam dubij resolutionem addixit: ijs verbis: *Quorum verò non, sed corruptibilis, specie, non item numero reuerti necesse est. Quocirca cùm ex aëre aqua fit, & ex aqua aër, aër specie idem, non numero reddit,* &c. Quam occasionem captamus vltronei, vt rem Philosophiæ intimam, & alijs Facultatibus opportunam in præsenti loco tractemus. Et quamvis possemus de principio indiuiduationis in communi agere; consultò tamen solam indiuiduationem rerum materialium dilucidare studemus: nam quæ ad entia spiritualia pertinet, superat captum physicum, cui ex munere deseruimus: Nomine autem rerum materialium substantiæ corporeæ, earumque affectiones veniunt intelligendæ: sed claritatis gratia in prioribus quæstionibus de indiuiduatione substantiæ; in extremis verò de indiuiduatione accidentium differemus. Quæ materia pro dignitate versata latissimam offerebat prouinciam: Compendiarij tamen munus obligat, ita calamum temperare, vt ea tantùm scribantur, quæ ad discipulorum institutionem probantur necessaria; rescissis alijs, quæ ad majorem prouectorum eruditionem spectant.

QVÆ-

QVÆSTIO I.

Vtrum forma substantialis sit primum principium indiuiduationis intra genus substantiæ?

NOmine *primi principij*, &c. non significauimus primum principium totale, & adæquatum indiuidui substantialis, siue omnia ea, quæ ad illius constitutionem essentialiter concurrunt; sed solum principium radicale, seu primam radicem, in quam indiuiduatio substantiæ materialis vltimatè reuocanda est: ad eum sanè modum, quo inquiri solet, vtrum genus sumatur à materia. Nec agimus de principio indiuiduationis metaphysicè considerato; qua ratione importat hæcceitatem, siue differentiam indiuidualem superadditam prædicatis specificis, per quam indiuiduum constituitur sub specie, & ab alijs indiuiduis secernitur. Sed sermo est de principio physico, quod videlicet fundat indiuiduationem metaphysicam, & est prima origo totius distinctionis purè materialis. Proceditque difficultas de primò principio intrinseco, & pertinente ad indiuidui compositionem: nam primum principium extrinsecum, siue efficiens, tàm indiuiduationis, quàm omnium indiuiduorum esse Deum O. M. euidentius est, vt possit in dubium verti.

§. I.

Sententia Aristotelis, & Diui Thomæ, probatur.

1 DIcendum est, formam substantialem non esse primum principium indiuiduationis intra genus substantiæ. Ita Philosophus 5. *Metaph. cap. 6. & lib. 12. cap. 8.* D. Thom. 1. *p. q. 50. art. 4. & lib. 2. contra Gentes, cap. 93. & de ente, & essentia cap. 6.* & alibi sæpe. Quibus subscribunt communiter Thomistæ, & alij plures DD. vt ex processu *huius disput.* constabit.

Probatur primò ratione; quoniam forma substantialis nequit esse primum principium vnitatis, & distinctionis, quæ non sit formalis: atqui indiuiduatio rerum materialium non importat vnitatem, & distinctionem formalem, sed purè materialem: ergo forma substantialis nequit esse primum principium indiuiduationis in genere substantiæ. Consequentia liquet; Minor etiam constat: quia vnitas, & distinctio rerum materialium est adæquatè extra earum essentiam, & speciem, vt constat in Petro, & Paulo, qui in nullo prædicato essentiali differunt; & tamen distinguuntur indiuidualiter: id autem, quod est adæquatè extra speciem, non est prædicatum formale, sed purè materiale: ergo indiuiduatio rerum materialium non importat vnitatem, & distinctionem formalem, sed purè materialem. Maior autem suadetur: quia materia nequit esse primum principium vnitatis, & distinctionis, quæ non sit materialis: ergo forma nequit esse primum principium vnitatis, & distinctionis, quæ non sit formalis: sicut enim esse materiale, quatenus tale, debet in materiam reduci, tanquam in primam radicem; ita esse formale, vt tale debet in formam, velut in primum principium reuocari.

2 Respondebis primò negando maiorem: quia benè compatitur, quod distinctio proueniat à forma; & nihilominus non sit formalis; sicut duæ animæ rationales distinguuntur, vt formæ; & tamen non distinguuntur formaliter, sed purè materialiter: & duo Angeli, licet nihil habeant de materia, differunt etiam indiuidualiter. Quod satis persuadere videtur, non omnem distinctionem materialem reuocandam esse in materiam, tanquam in primam radicem; sed posse etiam trahere originem à forma, velut à primo principio.

Sed contra: quia aliud est, quod distinctio purè materialis exerceatur inter formas; aliud verò, quod ab ipsis formis proueniat: sicut aliud est, quod partes integrales inueniantur in substantia; aliud verò, quod sint à substantia, tanquam ab earum proprio principio. Nam quemadmodum prædictæ partes inueniuntur in substantia, & tamen non sunt formaliter substantiales, sed quantitatiuæ; quæ proindè non à substantia, sed à quantitate proueniunt, vt supra diximus *disp. 5. quæst. 1.* ita etiam distinctio inuenta inter duas formas eiusdem speciei non est formalis, sed purè materialis, atque ideo non ab ipsis formis, sed à materia debet radicaliter prouenire. Et ratio est: quoniam effectus intrinsecus suo primò principio omnino commensurandus est: quamobrem vnitas, & distinctio formalis in solam formam, velut in primam radicem; vnitas verò, & distinctio materialis in solam materiam, tanquam in primum principium reduci debent. Qua etiam de causa, licet genus secundum id, quod explicat potentialitatis reuocetur ad materiam, tanquam ad primam sui radicem; tamen secundum id, quod habet actualitatis, & determinationis, reducitur ad formam velut ad actum primum.

Nec oppositum suadetur illis duobus exemplis: quia licet duæ animæ rationales sint actus, & formæ; indiuiduantur tamen per habitudinem ad materiam: Vnde licet earum distinctio numerica exerceatur inter formas; nihilominus non ab ipsis formis, sed à materia velut à prima radice desumenda est. Distinctio verò reperta inter duos Angelos non est ex parte rei conceptæ purè indiuidualis, & omnibus modis extra essentiam: vnde non vt materialis; sed vt formalis censetur: cum non dentur duo Angeli solo numero distincti: sed omnes sicut numero, ita etiam specie differant: quamobrem potest, & debet prædicta distinctio ad solas formas, tum proximè, quam radicaliter reuocari. Ex quo potiùs roboratur nostra ratio: quoniam distinctio, quæ vnicè sumitur à solis formis, non est purè numerica, & materialis, siue intra eandem speciem; sed est re ipsa formalis, & inducens diuersitatem specificam: ergo è contra differentia purè numerica, & materialis, qualis inuenitur inter indiuidua eiusdem speciei corporeæ, nequit à forma, tanquam à primò principio desumi; sed debet in materiam reuocari, velut in primam radicem.

3 Respondebis secundò, formam posse bifariam considerari, nempe vel secundum esse specificum, & formale; vel secundum esse materiale, & numericum, quod habet: vtrumque enim est proprium illius. Licet ergo differentia, quæ desumitur à forma secundum esse formale, & specificum considerata, debeat esse formalis; nihilominus differentia, quæ ab eadem secundum esse numericum, & materiale accepta desumitur, potest esse materialis? Vnde non oportet, quod omnis vnitas, & distinctio materialis rerum corporalium reuocetur in materiam, tanquam in primum principium; sed poterit etiam reduci in formam.

Sed contra: quia vt in limine huius quæstionis obseruauimus; hic non inuestigamus primum principium metaphysicum indiuiduationis substantiæ materialis; hoc quippe supponimus nihil aliud esse, quàm eius hæcceitatem, siue differentiam numericam: sed agimus de prima radice physica prædictæ hæcceitatis, & diffe-

rentiæ: atqui nullum esse repertum in forma potest esse prima radix physica vnitatis, & distinctionis numericæ rerum materialium: ergo forma secundum nullum esse potest esse primum principium illius. Probatur minor: nam vel in forma inuenitur aliquod esse materiale physicum, vel non? Si non inuenitur: ergo esse materiale repertum in forma nequit esse prima radix physica vnitatis, & distinctionis numericæ. Si autem inuenitur: ergo prædictum esse materiale physicum debet ad materiam, tanquam ad primam radicem reuocari: nam sicut omne esse formale physicum inuentum in materia non prouenit à materia, sed à forma: ita omne esse materiale physicum repertum in forma non prouenit à forma, sed à materia. Et ratio est: quia primum in vnoquoque genere, est causa, & radix cæterorum, quæ sunt in tali genere: primum autem inter materialia est materia, sicut forma inter formalia: quocirca sicut omne esse formale, tam physicum, quam metaphysicum debet reduci ad formam, tanquam ad primam simpliciter radicem: ita omne esse materiale, tam formæ, quam compositi, & tam physicum, quam metaphysicum debet vltimatè reuocari ad materiam velut ad primum principium.

4 Secundò probatur nostra conclusio alia ratione desumpta ex D. Thom. 1. p. quæst. 50. art. 4. quæ potest formari in hunc modum: nam forma, quæ nullum ordinem dicit ad materiam, tanquam ad receptiuum, nequit esse principium distinctionis purè numericæ: ergo vt forma sit principium prædictæ distinctionis, debet dicere ordinem ad materiam: ergo materia est primum principium physicum vnitatis, & distinctionis purè numericæ, ac proinde indiuiduationis rerum materialium. Antecedens est D. Thom. loc. cit. qui hac ratione probat, non dari plures Angelos numero distinctos intra eandem speciem: quia videlicet forma per se subsistens, qualis est natura Angeli, nullum dicit ordinem ad materiam, tanquam ad receptiuum. Prima consequentia probatur: nam quoties negatio est causa, quæ quata negationis, toties affirmatio est causa adæquata affirmationis: ergo si negatio ordinis ad materiam infert negationem multiplicitatis purè materialis; affirmatio prædicti ordinis affert affirmationem multiplicitatis purè numericæ. Secunda etiam ostenditur: nam ideo visibile est prima radix omnium; quæ ad ordinem visibilem pertinent, quia visus est talis, quatenus respicit visibile: ergo si forma est principium indiuiduationis, & multitudinis numericæ, quia respicit materiam; sequitur, quod materia sit simpliciter prima radix distinctionis purè numericæ, & indiuiduationis rerum materialium.

Confirmatur: quia indiuidua eiusdem speciei differunt per hoc, quod diuersos modos substantiales habeant eandem speciem, seu naturam: sed vbi natura est omnino separata à materia, nequit participari secundum diuersos modos substantiales: ergo vt detur multitudo purè numerica, requiritur materia: quæ proinde erit prima illius radix, vt constat ex nuper dictis. Minor, in qua sola est difficultas, probatur: tum quia, vt dentur illi diuersi modi substantiales, requiritur quod natura non habeatur omnino adæquatè, sed cum quadam limitatione: si enim adæquatè participatur, non est vnde illi diuersi modi participandi proueniant: prædicta autem limitatio nequit aliunde, quam ex materia prouenire: nam actus, qualis est natura specifica, non valet limitari, nisi per suum oppositum, videlicet per potentiam, & materiam: ergo natura à materia omnino separata nequit secundum diuersos modos substantiales participari. Tum etiam, quia ob hanc rationem ipsum esse per se subsistens, siue existentia diuina nequit numero multiplicari, quia videlicet nullum dicit ordinem ad subiectum, per quod limitetur, & subinde participetur inæqualiter: ergo pariter natura, quæ nullum ordinem dicit ad materiam, tanquam ad subiectum: nequit participari secundum diuersos modos substantiales. Qua de causa Ang. Doct. non semel asserit, quodlibet indiuiduum naturæ angelicæ esse infinitum intra suam speciem: non quidem, quia habeat perfectionem positiuè infinitam: sed quia habet naturam specificam infinitam negatiuè, hoc est non partitam, vel limitatam per diuersos modos substantiales participandi illam. Quorum oppositum contingit in formis dicentibus habitudinem ad materiam: eæ quippe diuiduntur, & limitantur secundum diuersos terminos, quos respiciunt.

5 Dices: differentiæ specificæ Angelorum limitant eorum genus, trahendo illud ad determinatam speciem, quamvis non dicant ordinem ad materiam: ergo differentiæ indiuiduales poterunt limitare, & determinare speciem, licet nullum ad materiam ordinem importent.

Respondetur negando consequentiam: quia in Angelis adest sufficiens fundamentum, vt per suas differentias specificas limitent, & contrahant gradum genericum, nempe eorum essentia actualis. Cæterum respectu differentiarum purè indiuidualium nullum inuenitur sufficiens fundamentum, vt per eas Angeli diuidantur intra eandem speciem, eamque secundum diuersos modos substantiales participent. Et ratio disparitatis est: quoniam differentia specifica comparatur per modum actus, & formæ ad genus, tanquam ad aliquid potentiale, & determinabile: ac proinde prædictus modus limitationis non repugnat naturæ, quæ est adæquatè actus, & forma, & nullum dicit ordinem ad materiam. Differentia verò purè numerica comparatur ad speciem, tanquam ad actum, & formam: & ideo nequit eam limitare, nisi se habeat per modum materiæ, & potentiæ passiuæ, vel saltem sit propria conditio illius, ortumque trahat ex ea, tanquam ex prima radice: nam actus non limitatur per actum, sed per potentiam. Quamobrem: cum in Angelis non inueniatur materia prima, deest primum, & proprium fundamentum diuersitatis purè indiuidualis, seu multitudinis intra eandem speciem, vt luculenter ostendunt N. Salmant. tract. 7. disp. 2. dub. 6. & 7.

§. II.

Soluuntur argumenta aduersæ opinionis.

6 Contrariam nobis sententiam defendunt Niphus 5. Metaph. disp. 5. Zimara theoremate 97. Suarez disp. 5. suæ Metaph. sect. 4. & alij, qui asserunt, formam substantialem esse ex se indiuiduam, & primum, ac præcipuum fundamentum indiuiduationis rerum materialium. Quod potest suaderi primò: nam primum principium indiuiduationis compositi substantialis debet esse maximè proprium illius, vt est hoc, & indiuiduum: sicut primum principium specificationis prædicti compositi debet esse maximè proprium illius, vt in propria specie constituti: atqui forma substantialis est maximè propria compositi, vt est hoc, & indiuiduum; non verò materia: illa ergo, & non hæc, est primum principium indiuiduationis rerum materialiũ. Probatur minor: quia eadem numero materia, quæ modò est pars huius compositi, valet postea esse pars alterius: ergo neutrius est propria.

Confirmatur primò: nam vnumquodque secundum eandem rationem habet esse, & esse indiuiduum, vt docet D. Thom. quæst. vnic. de Anima art. 1. ad 2. ergo

illud

illud est primum principium indiuiduationis compositi, quod est prima radix *esse* illius: sed primum principium existendi non est materia, sed forma substantialis, vt satis constat ex dictis *in lib. Physic. disp.* 3. *q.* 4. ergo forma substantialis est primum, & radicale principium indiuiduationis rerum materialium. ¶ Confirmatur secundò: quia prius est, quod aliquid habeat *esse* in actu, quam quod sit in actu primum principium indiuiduationis, vt ex terminis constare videtur: sed materia prima non est ex se ens in actu; forma verò est ens in actu, cùm essentialiter actus sit: ergo ratio primi principij indiuiduationis non materiæ primæ, sed soli formæ substantiali attribuenda est.

Respondetur argumento negando minorem: quia licet forma substantialis vt est *hæc*, sit propria compositi, vt est *hoc*: nihilominus forma non est *hæc*, nisi per respectum ad hanc materiam, potiùs quam ad aliam: vnde materia est prima radix determinandi ad esse indiuiduale, tàm formam, quàm compositum, iuxta illud: *Propter quod vnumquodque tale, & illud magis*. Ad probationem autem in contrarium dicendum est, quod licet materia eadem numero negatiuè pertineat successiuè ad diuersa composita; non tamen eadem numero positiuè: nam secundum hanc rationem ad vnius compositi constitutionem spectat: & hoc pacto est prima radix indiuiduationis illius. Videantur, quæ diximus *in liber. Physicor. disputat.* 3. *q.* 3.

Ad primam cōfirmationem respondetur negando antecedens: quia existentia, cùm sit actus vltimus, debet conuenire composito ratione formæ; quæ est actus primus: indiuiduatio verò cùm sit quid materiale, debet trahere originem à materia, tanquam à primo principio. Et oppositum non colligitur ex D. Thom. nam solùm docet idem esse indiuiduum, & susceptiuum *quod* existentiæ: minimè verò tradit, quòd indiuiduatio, & existentia proueniant ab eadem radice. ¶ Ad secundam respondemus, quod ex sola terminorum æquiuocatione procedit, quam iam exclusimus *in lib.* 1 *Physic. disp.* 3. *q.* 2. Nam licèt materia non sit ex se ens in actu, vel principium *in actu*, pro vt ly *in actu* idem valet, ac per modum actus, aut habentis aliquam actualitatem: est tamen in actu, hoc est re ipsa, & verè aliquid habens entitatem per modum puræ potentiæ, & primi subiecti. Et hoc posterius sufficit, vt sit prima radix indiuiduationis, vt constat ex supradictis.

7 Arguitur secundò: nam ideò forma est primum principium vnitatis specificæ, quia licèt prædicta vnitas nequeat dari sine materia, nihilominus hæc est quid potentiale, & indifferens, & determinatur per formam recipiendo ab ea vltimum complementum specificum: sed etiam forma tribuit vltimum complementum indiuiduale, & constituit compositum, vt est *hoc*: qua ratione Aristot. 2. *de Anima cap.* 1. docet, formam esse, quæ constituit *hoc aliquid*: ergo forma substantialis est primum, & præcipuum principium indiuiduationis rerum materialium.

Respondetur, non ideò formam esse primum principium vnitatis specificæ, quia tribuat vltimum complementum essentiale, tam materiæ, quam composito; sed quia primò tribuit prædictam speciem: materia enim vt præintellecta ad formam, solùm habet vnitatem specificam negatiuam. At forma præcisè habet complere esse indiuiduale compositi; non verò illud radicare, & primò tribuere: quia forma, vt est *hæc*, quo pacto constituit compositum, vt est *hoc*, iam supponit materiam determinatam, & indiuiduum saltem inchoatiue: forma enim fit *hæc* per habitudinem ad materiam *hanc*. Vnde licet ratio complendi indiuiduationem substantialem competat formæ: ratio tamen eam primitùs fundandi, & radicandi est propria solius materiæ. Et in hoc sensu, concessis præmissis neganda est consequentia.

8 Arguitur tertiò: nam si forma substantialis non esset indiuidua ex se, sed per habitudinem ad materiam; sequeretur, quod *hæc* forma esset determinata ad *hanc* materiam, & in nulla alia posset, saltem naturaliter recipi: consequens est falsum: ergo forma non indiuiduatur per respectum ad materiam, sed ex se ipsa, eritque proinde principium radicale propriæ indiuiduationis. Probatur minor: tum quia eadem *hæc* materia, quæ est sub vna forma, potest esse naturaliter sub alia: ergo eadem *hæc* forma, quæ est in hac materia, potest esse naturaliter in alia: actus enim, & potentia mutuò sibi correspondent. Tum etiam: quia si *hæc* forma, v. g. anima equi solùm potest informare hanc materiam: ergo omnes animæ equi, quæ possunt illam determinatam materiam informare, habent inter se specialem conuenientiam, quę non competit alijs animabus equi, quæ nequeunt informare prædictam materiam; & consequenter sub eodem conceptu specifico atomo poterit dari peculiaris conceptus obiectiuus communis quibusdam indiuiduis, & non alijs: quod procul dubio est absurdum; ergo forma hæc non determinatur naturaliter ad hanc materiam.

Confirmatur primò: nam ideò forma substantialis non esset primum indiuiduationis principium, quia limitatur, & fit hæc per materiam: sed etiam materia limitatur, & fit *hæc* per formam: ergo vel materia non est primum principium indiuiduationis, vel ratio prædicti principij debet formæ eodem modo concedi. ¶ Confirmatur secundò: quia si eadem forma informet diuersas materias, compositum inde resultans semper est idem: qua ratione resurgent singuli homines cum sua vnitate numerica: quia licet habuerint, & tùnc habebunt diuersas portiones materiæ; vnicuique tàmen tribuetur sua propria anima rationalis, quæ quamlibet materiam trahat ad propriam vnitatem numericam: ergo præcipuum principium indiuiduationis non est materia, sed forma. Patet consequentia: quia illud est primum principium indiuiduationis compositi, ad cuius variationem, vel persistentiam compositum variatur, vel manet idem.

Respondetur argumento concedendo sequelam intellectam de hac numero materiam positiuè: nam forma, vt *hæc* talem coaptationem habet ad hanc numero materiam positiuè, quod iam non valeat in diuersa materia recipi. Ad primam autem consequentis improbationem, negamus antecedens intellectum de materia eadem numero positiuè: nam materia, quæ successiuè substat diuersis formis, solùm est negatiuè vna, variatur tamen positiuè iuxta diuersas quantitates, ad quas sigillatur, vt infrà declarabimus *dub.* 3. ¶ Ex quibus ad secundam respondetur falso in ea supponi, quod plures formæ queant dicere ordinem ad eandem numero materiam positiuè. Licet enim omnes formæ sublunares valeant recipi in materia, quæ negatiuè sit vna, & eadem; nihilominus quælibet forma respicit hanc numero positiuè materiam ob sigillationem ad determinatam quantitatem: & ideò vna numero positiuè materia nunquam respicitur à formis numero diuersis. Vnde prædicta improbatio nihil concludit.

Ad primam confirmationem respondetur, materiam limitari per formam tanquam per actum; formam verò limitari per materiam tanquam per potentiam, & primum subiectum. Et quia radix indiuiduationis debet reuocari in primum limitatiuum per modum subiecti, & potentiæ; & ideò ratio primi principij vnitatis numericæ competit soli materiæ. Limitatio verò per mo-

dum actus fundat vnitatem formalem specificam: qua de causa forma est primum principium specificationis, tàm materiæ, quàm compositi. Vnde licet materia habeat à forma vnitatem specificam, tanquam à primo principio; imò & vnitatem numericam, tanquam à sui complemento: tamen eidem formæ esse indiuiduum confert per modum primæ radicis, quæ ante formam intelligitur *hæc*, & indiuidua, saltem initiatiuè. § Ad secundam constat ex dictis *in lib. Physic. disp. 6. q. 1.* vbi explicuimus, quomodo homo resurget non solum cum eadem numero forma, sed etiam cum eadem numero materia positiuè formaliter, licet variata materialiter quoad portiones: & ideò negandum est, quod eadem forma cum qualibet materia valeat idem compositum constituere.

9 Vltimò arguitur: quia vnumquodque ita est indiuiduum, sicut & ens: sed anima rationalis non dependet in suo esse à materia: ergo neque in sua indiuiduatione: ergo saltem hæc forma est indiuidua per se ipsam, & primum principium indiuiduationis compositi. Quod satis expresè videtur docere D. Thom. 2. *contra gentes cap.* 81. dicens, quod sicut *esse* animæ rationalis non causatur à materia, ita neque indiuiduatio, vel vnitas.

Respondetur concedendo totum syllogismum, & negando secundam consequentiam: quia sicut rectè cohæret, quod anima rationalis in suo esse non dependeat à corpore; & quod nihilominus habeat esse per habitudinem ad corpus, & sit vera pars compositi substantialis: ita etiam benè componitur, quod indiuidatio animæ rationalis non dependeat à materia, tanquam à subiecto eductionis, vel sustentationis; & quod hoc non obstante recipiat materiam vt primam radicem, & per habitudinem ad quam limitatur, & diuiditur. Quod optimè docet D. Thom. *quæst. de spiritualibus creaturis art. 9.* his verbis: *Dicendum, quod licet corpus non sit de essentia animæ; tamen anima secundum suam essentiam habet habitudinem ad corpus, in quantum hoc est ei essentiale, quod sit corporis forma: & ideò in definitione animæ ponitur corpus, sicut ergo animæ est, quod sit forma corporis: ita de ratione huius animæ: in quantum est hæc anima, est, quod habeat habitudinem ad hoc corpus*: Quia tamen anima ita indiuiduatur a materia, vt ab ea non dependeat; fit quod anima semel producta, & indiuiduata queat sicut *esse*, ita & indiuiduationem conseruare adhuc corpore destructo. Quod etiam obseruat sanctus Doctor. *de ente, & essentia cap. 6.* vbi ait: *Licet indiuiduatio eius ex corpore occasionaliter dependeat, quantum ad sui inchoationem, quia non acquiritur sibi esse indiuiduatam, nisi in corpore, cuius est actus: non tamen oportet, vt destructo corpore indiuiduatio pereat: quia cum habeat esse absolutum, ex quo acquisitum est sibi esse indiuiduatum, ex hoc, quod facta est forma huius corporis: illud esse semper remanet indiuiduatum. Et ideo dicit Auicenna, quod indiuiduatio animarum, & multiplicatio dependet ex corpore quantum ad sui principium; sed non quantum ad sui finem.* Licet enim tam in principio, quam in fine sit forma per se subsistens: nihilominus quia est vera pars corporis, non fit nisi in corpore, & per commensurationem ad hanc materiam, ex qua habet indiuiduari: & quia alias vnitur vnione corruptibili, valet optimè, illa cessante permanere vt forma per se subsistens: vnde non oportet, quod quantum ad hoc seruetur omnimoda correspondentia inter finem, & principium.

QVÆSTIO II.

An materia sit primum principium indiuiduationis secundum se sumpta, an verò vt signata quantitate?

SEmel ostenso, quod materia prima est primum principium indiuiduationis in genere substantiæ; videndum est, an id habeat secundum se accepta, an verò vt signata quantitate? Nomine autem materiæ vt signatæ quantitate tria possumus intelligere: primò compositum quoddam accidentale ex materia, & quantitate in exercitio, & formaliter habita: secundò materiam primam vt affectam quodammodo substantialiter, ratione cuius dicat habitudinem exigentiæ ad determinatam quantitatem, vtputa potiùs ad hanc, quam ad illam: tertio materiam ipsam nudam à quantitate, & modo; præhabentem tamen per modum radicis hanc potius quantitatem, quam illam: quæ omnia magis constabunt ex dicendis *dub. sequenti*. Quæstio ergo præsens solùm considerat materiam vt sigillatam, & determinatam ad quantitatem, quoquo modo hæc designatio fiat. Meritò autem fit mentio sigillationis ad quantitatem, potius quam ad alia accidentia: cùm materia respicitur sub munere radicandi indiuiduationem: tum quia quantitas habet specialiter indiuiduari quodammodo per se ipsam intra propriam speciem; tum quia materia fit *hæc* positiuè (quo pacto est radix indiuiduationis (per suammet entitatem conotando hanc potius quantitatem, quam illam, vt ex dicendis constabit.

§. I.

Resolutio difficultatis iuxta mentem Philosophi, & D. Thomæ.

10 DIcendum est, primum principium indiuiduationis esse materiam primam, non secundum se sumptam, sed signatam quantitate. Ita Aristot. 5. *Metaph. text. 12.* cuius testimonium refert D. Th. *Opusc. 70. q. 4. art. 2. ad 1.* vbi illud explicat his verbis: *Cùm dicit Philosophus, numero sunt vnum, quorum materia est vna, intelligendum est de materia signata, quæ subest dimensionibus: aliàs oporteret dicere, quod omnia generabilia, & corruptibilia sunt vnum; cùm eorum sit materia vna.* Et in responsione *ad 4.* inquit: *Illa, quæ differunt numero in genere substantiæ, non solum differunt accidentibus, sed etiam forma, & materia. Sed si quæratur, quare hæc forma differat ab illa? non erit ratio, nisi quia est in hac materia signata: nec inuenitur alia ratio, quare hæc materia sit diuisa ab illa, nisi propter quantitatem. Et ideò materia subiecta dimensioni intelligitur esse principium huius diuersitatis.* Et opusculo de ente, & essentia, *cap. 2.* ait: *Sciendum est, quod materia non quomodolibet accepta est principium indiuiduationis, sed solùm materia signata.* Idem tradit *1. p. q. 30. art. 3. & q. 50. art. 4. & 3. p. q. 77. art. 2. & 1. contra gentes c. 21. & lib. 2. c. 92.* & alibi sæpè. Vnde hanc sententiam docent communiter Thomistæ, Capreol. *in 2. dist. 3. q. 1. art. 2. conc. 2.* Caiet. *de ente, & essentia c. 2. q. 5.* Ferrar. *1. contra gentes c. 21.* Flandria *7. Metaph. q. 22. art. 3.* Bañez *1. de generat. c. 5. q. 3. art. 8.* & alij plures.

Probatur primò ratione desumpta ex D. Thom. *opusc.*

cit. quæ potest ad hanc formam reduci: nam materia prima secundum se considerata non est propria alicuius indiuidui; sed est omnibus negatiuè communis: ergo materia secundum se accepta non est principium indiuiduationis: ergo est tale principium, vt signata quantitate. Antecedens manifestè constat ex dictis *in lib. Physic. disp.* 3. *quæst.* 3. Prima consequentia liquet: quia primum principium indiuiduationis compositi debet esse maximè proprium illius, vt est *hoc*: ergo si materia secundum se considerata non est propria alicuius indiuidui determinati, sed omnibus negatiuè communis; nequit secundum se accepta esse primum indiuiduationis principium. Secundò etiam ostenditur: quia si semel materia secundum se considerata non est principium indiuiduationis, oportet, vt id habeat, quatenus vel habet, vel connotat aliquid aliud, per quod determinetur, & fiat *hac*: sed nihil aptiùs potest ad hoc præstandum designari, quam quantitas: ergo materia vt sigillata per quantitatem est principium indiuiduationis. Suadetur minor: tum quia quantitas hæc habet speciale, quod sit quodammodo ex se indiuidua, vt declarabimus *quæstione quinta*: ergo est apta, vt per eius connotationem, & exigentiam materia constituatur in esse principij indiuiduationis: sicut quia ignis est calidus ex se, nihil potest calefacere, nisi vel sit ignis, vel præhabeat eius virtutem. Tum etiam, quia si semel materia debet aliquid præter se connotare, vt radicet indiuiduationem formæ, & compositi, id vtique erit aliquod accidens materiale, & ex parte illius se tenens: constat autem, quod quantitas est primum accidens corporeum, & se tenet ex parte materiæ: ergo materia nihil aptius quantitate potest habere, vel conotare, vt constituatur in esse principij indiuiduationis.

Confirmatur: quia illud est primum principium indiuiduationis, quo posito ponitur ipsa indiuiduatio, sed posita materia prima signata hac quantitate, & non illa, statim ponitur indiuiduatio compositi substantialis: ergo primum principium prædictæ indiuiduationis est materia signata quantitate. Probatur minor: quia materia signata hac quantitate, & non illa determinatur ad hanc formam, & ad hoc compositum: sed hoc ipso sequitur determinata forma, & compositum: ergo posita materia signata hac quantitate, statim ponitur indiuiduatio, tam compositi, quam formæ substantialis.

11 Sed obijcies: nam si materia non est principium indiuiduationis, nisi vt signata quantitate; sequitur, quod sit principium indiuiduationis ratione quantitatis: ergo facta collatione inter quantitatem, & materiam, præcipua, & prima radix indiuiduationis non materiæ, sed quantitati attribuenda est. Consequens est absurdum: nam prima radix indiuiduationis substantialis debet reperiri intra genus substantiæ: ergo vel materia non est principium prædictæ indiuiduationis, vel se habet secundum se, & non prout signata per quantitatem.

Huic obiectioni, quæ tangit difficultatem *dub. seq.* ex professo examinandam, respondetur ex ibidem dicendis, quod quantitas non concurrit ad indiuiduationem substantiæ, vt exercitè, ac formaliter habita, qua ratione est accidens superadditum materiæ, & realiter ab ea distinctum: sed vt radicaliter præhabita in materia, quo pacto non est formaliter accidens; sed est ipsamet entitas materiæ primæ, vt exigens hanc quantitatem, potiùs quam illam. Vnde non sequitur, quod indiuiduatio substantialis reuocetur vltimatè in aliquid, quod sit extra genus substantiæ; sed sistit vltimò in materia prima, quæ eiusdem generis est, vt ex se liquet. Oportet tamen, quod licet prædictum principium sit sola materia in recto accepta; connotet in obliquo aliquid, per habitudinem ad quod intra proprium genus determinetur, & fiat *hac*.

12 Secundò probatur nostra conclusio alia ratione fundamentali: nam prima substantia materialis, quatenus talis, est substantia indiuidua, & singularis, vt docet Aristot. *in prædicam. cap. de substantia*: sed materia prima, vt signata quantitate est præcipua radix primæ substantiæ materialis, quatenus talis: ergo eodem modo est radix substantiæ materialis, vt indiuiduæ. Probatur minor: quia prima substantia est, quæ nec est in subiecto, nec de subiecto dicitur, vt constat ex dictis *in Logica disp.* 12. *quæst.* 3. Sed materia vt signata quantitate, est cui primò competit non esse in subiecto, neque de subiecto dici; siquidem ipsa est primum subiectum omninò irreceptibile in alio: ergo materia signata quantitate est prima radix primæ substantiæ, quatenus talis. Patet consequentia: quia primum in vnoquoque genere est causa, & radix cæterorum, vt docet Aristot. 2. *Metaph. text.* 30.

Confirmatur primò: nam quia genus consistit in quadam ratione metaphysica se habente per modum potentiæ respectu differentiæ specificæ; propterea genus reducitur ad materiam, quia est prima potentia physica: ergo si ratio primæ substantiæ metaphysicè consistit in eo, quod non sit in subiecto, ac proinde, quod nec de subiecto dicatur; opus est, quod prædicta ratio reducatur ad materiam signatam quantitate, tanquam ad primam radicem: quia prædicta materia est primum subiectum physicum, cui primò repugnat esse in alio, vel de alio subiecto dici. § Confirmatur secundò: quia prima substantia est metaphysicè incommunicabilis alijs, tanquam inferioribus: sed prima radix huius incommunicabilitatis est materia prima quantitate signata: hæc igitur est potissima radix primæ substantiæ, quatenus talis. Minor suadetur: quia forma, quantum est de se est communicabilis alijs: materia verò, cum sit primum subiectum, nequit alteri communicari: & ideò forma recepta in materia determinata, ita limitatur, & coarctatur, vt iam alteri communicari non possit: ergo prima radix physica incommunicabilitatis primæ substantiæ est materia prima signata quantitate.

13 Sed huic rationi, & eius confirmationibus oppones *primò*: quia subiectum informationis, quale est materia prima, & subiectum prædicationis, siue inferioritatis, quale est prima substantia, sunt rationis longæ diuersæ: ergo ex eo, quod materia sit primum subiectum informationis, non rectè colligitur, quod sit radix primi subiecti prædicationis. Vnde videmus, quod in Angelis non datur materia prima; & tamen datur subiectum prædicationis, & inferioritatis, videlicet substantia prima, & indiuidua. *Secundò*: nam quod materia prima sit primum subiectum alteri subiecto incommunicabile, nihil refert ad vniuersalitatem, vel inferioritatem substantiæ: nam ipsamet materia, licet sit primum subiectum, est communis, & prædicabilis de pluribus materijs: & è conuerso, licet hæc forma non sit prædicabilis de pluribus inferioribus, est tamen communicabilis alteri vt subiecto: ergo prædicta ratio nihil concludit.

Respondetur ad primam obiectionem, quod licet subiectum informationis, & subiectum inferioritatis sint diuersæ rationis; vnum tamen debet in alio fundari: vnde ex eo, quod materia sit primum subiectum informationis alteri subiecto incommunicabile, fundat rationem subiecti inferioritatis de altero inferiori non prædicabilis. Sicut etiam rationes potentiæ physicæ, & metaphysicæ sunt valde diuersæ: & nihilominus quia esse metaphysicum fundatur in aliquo esse physico; materia prima, vtpote prima potentia physica, fundat conceptum

ceptum genericum, qui se habet instar potentiæ metaphysicæ. Nec id, quod dicitur de indiuiduis Angelicis, oppositum persuadet; sed potiùs nostram rationem confirmat: nam ideò natura Angelica est per se ipsam indiuidua, & prima substantia, seu subiectum inferioritatis, & prædicationis, quia per se ipsam est alteri subiecto incommunicabilis. Cùm igitur forma substantialis corporea sit, quantum est ex se, communicabilis alteri subiecto informationis, nequit per se solam fundare primum subiectum inferioritatis; sed est prædicabilis de pluribus: ergo è conuerso materia signata quantitate, quæ nequit alteri subiecto informationis communicari, est prima radix subiecti inferioritatis, seu primæ substantiæ, quæ nequit de pluribus prædicari. Quam doctrinam optimè tradit D. Thom. 1. *p. q.* 3. *art.* 2. *vbi ad* 3. quod erat huiusmodi: *Materia est principium indiuiduationis: sed Deus videtur esse indiuiduum: non enim de multis prædicatur: ergo est compositus ex materia, & forma*, respondet his verbis: *Dicendum, quod formæ, quæ sunt receptibiles in materia, indiuiduantur per materiam, quæ non potest esse in alio; cùm sit primum subiectum substans. Forma verò, quantum est de se, nisi aliquid aliud impediat, recipi potest à pluribus. Sed illa forma, quæ non est receptibilis in materia; sed est per se subsistens, ex hoc ipso indiuiduatur, quod non potest recipi in alio. Et huiusmodi forma est Deus* (& proportionabiliter Angelus) *vnde non sequitur, quod habeat materiam.*

Ad secundam negatur antecedens: Ad cuius probationem dicendum est, materiam non esse radicem, & fundamentum subiecti inferioritatis, quatenus est negatiuè communis, & pertinet ad communem rationem speciei compositi substantialis; quo pacto est suo modo prædicabilis de pluribus materijs: sed secundum aliam rationem diuersam, nempè quatenus sigillatur ad determinatam quantitatem, quo modo est *hæc* numero positiuè, & incapax, vt de pluribus prædicetur. Vnde solum concluditur, quod materia secundum suam essentiam præcisè considerata, non sit radix incommunicabilitatis propriæ indiuidui, quod libenter admittimus; minimè verò, quod vt signata quantitate non habeat quidquid requiritur, vt munus prædictæ radicis exerceat. Et licèt signari determinata quantitate sit extra eius essentiam; est tamen intra illius propriam lineam, vt *dub. sequenti* declarabimus: quocirca semper saluatur, quod materia sit principium indiuiduationis intra genus substantiæ. In quo plurimum differt à forma: hæc enim secundum omnem rationem ad lineam eius spectantem est communis, & vniuersalis: quia quantum est de se potest communicari alteri, vt subiecto: & ideo nequit fundare incommunicabilitatem propriam indiuidui. ¶ Ad secundam probationem dicimus, formam non habere esse singularem, & imprædicabilem de pluribus, nisi quia recipitur in hac materia: & vt sic recepta, & determinata ad hoc subiectum non potest alteri subiecto communicari. Vnde semper verificatur, rationem primi subiecti informationis fundare propriam rationem subiecti inferioritatis.

§. II.

Occurritur Aduersariorum rationibus.

14 Contrariam opinionem asserentem materiam primam esse primum principium indiuiduationis secundum se acceptam; non verò, vt sigillatam quantitate, tuetur B. Albertus relatus à Flandria 7. *Metaph. quæst.* 22. *art.* 1. Cui ex parte suffragantur Suarez, & alij relati *dub. præced. num.* 6. Et licet hæc sententia posset primò suaderi pluribus testimonijs D. Thom. consulto tamen ea non expendimus, & expoluimus in hoc dubio, vt in sequenti à num. 32. illa conferamus cum alijs eiusdem S. Doct. authoritatibus, quæ videntur inter se pugnare: ita enim euidentiùs constabit legitima omnium intelligentia. Et ideo eis nunc ommissis.

Arguitur primò ratione: quoniam vnumquodque ita est in se vnum, & indiuiduum, sicut est ens: sed materia prima secundum se, & independenter à sigillatione ad certam quantitatem est prima pars compositi substantialis: ergo eodem modo est primum principium eiusdem, vt indiuidui. Minor liquet: quia materia secundum se est pars compositi substantialis: & collata cum forma est prior illa; siquidem forma educitur de materia, eamquè præsupponit: ergo materia secundum se est prima pars compositi substantialis. ¶ Confirmatur: nam sicut specificatio sumitur à forma, ita indiuiduatio prouenit à materia, vt constat ex dictis *dub. præced.* sed forma secundum se præcisè spectata est primum principium specificationis: ergo materia secundum se considerata, alijsque circumscriptis, est primum principium indiuiduationis.

Respondetur ad argumentum, quod materia secundum se considerata est prima pars compositi substantialis considerati secundum se, & quoad essentiam: sed non est pars illius vt *huius*, & indiuidui, nisi quatenus est materia *hæc* determinatè: quod habet per sigillationem ad certam quantitatem. Et ideo neganda est absolutè consequentia. ¶ Ad confirmationem concessis præmissis, negamus consequentiam. Et ratio disparitatis est, quod forma secundum se considerata est determinata ad certam speciem: & ideo potest per se solam esse primum principium illius. Materia verò secundum se sumpta non est determinata ad hanc potius indiuiduationem, quam ad illam: vnde opus est, quod determinetur per sigillationem ad certam quantitatem, vt sit principium indiuiduationis huius compositi, potius quam alterius.

15 Secundò arguitur: quia genus sumitur à materia secundum se accepta, tanquam à prima radice: ergo & indiuiduatio. Antecedens constat ex dictis in *Log. disp.* 5. *quæst.* 4. Consequentia verò probatur: nam ideo genus sumitur à sola materia velut à prima radice, quia est aliquid potentiale, & materiale: & ideo vltimo reuocandum est ad primam potentiam materialem, quæ nihil aliud est, quam materia secundum se considerata. Atqui indiuiduatio est quid materiale, imo materialius, quam genus; cum sit adæquatè extra speciem: ergo indiuiduatio reducenda est ad solam materiam secundum se acceptam, tanquam ad primam radicem. ¶ Confirmatur: nam quod potissimè conuenit indiuiduo vt tali, est incommunicabilitas respectu aliorum inferiorum: sed materia secundum se considerata est incommunicabilis alijs; cum sit primum subiectum omnino irreceptibile in alio: ergo materia secundum se accepta est prima radix indiuiduationis.

Ad argumentum respondetur, non ideo præcisè genus sumi à materia secundum se accepta, quia sit aliquid materiale; sed quia est potentia metaphysica omnino indifferens respectu specierum: & ideo reducitur, tanquam ad primam radicem ad materiam secundum se acceptam; quia materia prout sic est prima potentia physica omnino indifferens. Indiuiduum autem ita est materiale, vt nihilominus sit quid omnino determinatum: quocircà eius ratio non debet reduci in materiam secundum se acceptam; sed in eandem vt sigillatam, & determinatam per quantitatem. ¶ Ad confirmationem respondemus, incommunicabilitatem propriam indiui-

dui esse talem positiuè: & ideo non reduci, tanquam ad primam radicem ad materiam secundum se acceptam, quo pacto est incommunicabilis negatiuè, sicut & vna; sed ad eandem vt vnam, & incommunicabilem positiuè: quod habet per sigillationem ad certam quantitatem.

16 Tertiò arguitur: nam materia prima non fit *hæc* per quantitatem, nec per sigillationem ad illam: ergo est indiuidua per se ipsam: & consequenter secundum se considerata erit primum principium indiuiduationis compositi substantialis. Vtraque consequentia constat ex dictis in hoc dubio. Et antecedens suadetur: quia quantitas *hæc* non recipitur, nisi in *hac* materia: ergo materia est indiuidua ante quantitatem. Et similiter materia nequit dicere habitudinem ad hanc quantitatem, nisi sit *hæc* materia: ergo materia non fit hæc per sigillationem ad quantitatem.

Respondetur huic argumento, quod materia non fit *hæc* per receptionem exercitam quantitatis; sed præsupponi indiuiduam ante illam: vnde *hæc* quantitas non facit formaliter materiam *hanc*; sed illius indiuiduationem designat saltem à posteriori, & quoad nos. Cæterum ex hoc, quod materia præcontineat per modum radicis hanc quantitatem, potius quam illam (quod est sigillari) redditur formaliter singularis positiuè. Et in hoc sensu negamus antecedens quoad secundam partem. Cuius probatio parum viget: quia licet materia nequeat respicere hanc quantitatem, nisi sit *hæc*: tamen non requiritur, quod præsupponatur facta *hæc*, ante respectum ad certam quantitatem: sed fit formaliter *hæc* per suam met entitatem, vt respicientem hanc quantitatem, potius quam aliam.

17 Vltimò arguitur: quia nequit explicari, qualiter materia prima, vt signata quantitate sit principium indiuiduationis, vel quid importet hæc sigillatio: ergo non materia vt signata; sed secundum se accepta erit primum indiuiduationis principium. § Vt huic argumento quod difficultatem non leuem tangit, perspicuè occurramus, opus est sequens dubium aperire.

QVÆSTIO III.

Quid importet materia signata quantitate, quatenus est primum indiuiduationis principium.

QVamvis materiam signatam quantitate esse radicem indiuiduationis doceant adeo communiter Thomistæ, vt abierit jam in proloquium apud illos: nihilominus non omnes id explicant eodem modo: quod occasionem præbet præsenti dubio. Pro cuius resolutione animaduertendum est, ad tria capita totam controuersiam deuolui: quidam enim dicunt, materiam signatam quantitate esse concretum accidentale consurgens ex materia, & ex quantitate formaliter, & exercitè habita: alij verò docent esse concretum substantiale constans ex materia, & ex quodam modo substantiali illi superaddito, per quod dicit habitudinem ad peculiarem quantitatem: alij autem affirmant esse solam materiam, quæ prout connotat speciales dispositiones antecedentes, exigit hanc quantitatem, potius quam aliam. Nostrum autem erit seligere modum dicendi menti D. Thom. magis conformem. Quod, vt cum maiori perspicuitate consequamur, dubium per diuersas conclusiones decidemus.

§ I.

Excluditur primus modus explicandi sigillationem materiæ.

18 DIcendum est primò, materiam quantitate signatam, quæ est primum principium indiuiduationis, non importare quantitatem, vt formaliter habitam, aut per modum formæ sibi mediatè, vel immediatè actu inhærentis.

Hanc conclusionem docet D. Thom. *opusc. 70. quæst. 4. art. 2. & opusc. 29. & opusc. 32. cap. 3.* vbi inquit: *Dicitur, quod materia sub certis dimensionibus est causa indiuiduationis, non quod dimensiones causent indiuiduum; cum accidens non causet suum subiectum: sed quia per dimensiones certas causatur indiuiduum hic, & nunc, sicut per signum proprium indiuidui.* Vnde sic docent nobiliores Thomistæ Caiet. 1. *p. q.* 29. *art.* 1. Flandria 2. *Metaph. q.* 29. *art.* 4. Iauellus 5. *Metaph. qu.* 15. Bañez 1. *p. q.* 5. *art.* 1. Zumel ibidem tractatu de principio indiuiduationis *conclus.* 2. Gonzalez *quæst.* 11. *art.* 1. *disp.* 23. & alij plures.

Probatur ratione desumpta ex verbis D. Thom. nuper relatis: quoniam indiuiduum, seu prima substantia est vnum per se directè ponibile in prædicamento substantiæ, tanquam fundamentum omnium graduum prædicti generis: qua de causa Aristot. in prædicamentis primam substantiam vocat *maximè substantiam*: sed hæc non possent saluari, si principium prædicti indiuidui importaret formaliter quantitatem: ergo materia, vt signata quantitate, quo pacto est prima radix indiuiduationis, non dicit quantitatem formaliter habitam. Maior, & consequentia constant. Minor etiam ostenditur: quia primum principium indiuiduationis pertinet intrinsecè ad compositionem, & constitutionem indiuidui: ergo si afferret formaliter quantitatem, jam hæc ingrederetur ad indiuidui compositionem: sed ex rebus diuersorum prædicamentorum, quales sunt substantia, & quantitas, nequit fieri vnum per se: ergo si materia in esse principij indiuiduationis importaret formaliter quantitatem, indiuiduum non posset esse vnum per se, nec posset collocari in prædicamento substantiæ.

Confirmatur primò: nam id, quod est fundamentum cæterorum in aliqua linea, nequit formaliter constitui per id, quod est extra prædictam lineam: sed substantia prima, seu indiuidua est fundamentum aliorum in genere substantiæ: ergo nequit constitui per aliquid, quod sit extra istud genus: constitueretur autem, si primum illius principium, nempe materia signata, diceret formaliter, & exercitè quantitatem: ergo materia vt signata, & vt principium indiuiduationis, nequit quantitatem afferre formaliter, & exercitè.

Confirmatur secundò: nam quod conuenit alicui ratione formæ vt actu, & formaliter informantis, nequit ei conuenire, vt præsupponitur ad talem formam: sed materia, vt præsupponitur ad quantitatem, est *hæc* positiuè, ac proinde principium indiuiduationis compositi: ergo in esse talis principij non dicit quantitatem formaliter, & exercitè habitam. Probatur minor: quia *hæc* quantitas recipitur in *hac* singulari materia positiuè: sed quantitas supponit materiam, cui inest: ergo materia, vt præsupponitur ad quantitatem, est *hæc* positiuè.

19 Respondebis primò huic rationi, quod duo pertinent ad vnitatem indiuidualem substantiæ: primum esse indiuisum in se; secundum esse diuisum ab alijs: ex quibus prius spectat ad essentiam indiuiduationis; secundum verò se habet ad instar proprietatis illius.

Quan-

Quantitas autem non concurrit formaliter ad primum; sed solum desideratur ad secundum. Et ideo non sequitur, quod indiuiduum essentialiter acceptum sit ens per accidens; sed tantum colligitur, quod fundet quandam proprietatem entitatiuè accidentalem. Quod nullum est inconueniens.

Sed hanc distinctionem, & doctrinam (quam Caier. vocat, & non immeritò, chimericam) facilè possumus euertere. *Primò*: quia idem est constitutiuum rei, & eius distinctiuum à quolibet alio: ergo si substantia constituitur indiuidua sine quantitate, etiam absque quantitate distinguetur ab alijs indiuiduis: vel è conuerso si quantitas est distinctiuum indiuidui, etiam erit constitutiuum illius. *Secundò*: quoniam id, quod constituit speciem, distinguit eam à qualibet alia specie: ergo pariter, quod constituit indiuiduum, distinguet ipsum à quolibet alio: ergo repugnat, quantitatem non desiderari ad constitutionem indiuidui, & requiri ad diuisionem illius. *Tertiò*: nam illa ratio, quæ constituit indiuiduum indiuisum in se, vel potest inueniri in alijs indiuiduis, vel non? Primum dici non potest: quia iam prædicta ratio esset; & non esset propria huius indiuidui: quod apertè repugnat. Secundum verò suadet, prædictam rationem reddere indiuiduum, & indiuisum in se, & diuisum à quolibet alio: nam hoc ipso, quod indiuiduum habeat aliquid in se, quod nequeat in alijs indiuiduis repertri non potest non ex vi huius distingui ab omnibus alijs. Sicut quia species habet vltimam differentiam, quæ alijs speciebus conuenire non potest, per illam differt ab omnibus speciebus. *Quartò*: quia diuisio, seu distinctio duorum indiuiduorum debet esse substantialis, non solum denominatiuè, ex eo scilicet, quod versetur inter substantias; sed formaliter, nempe intra genus substantiæ: aliàs Christus Dominus, & Iudas essent idem realiter substantialiter: quod est absurdum, sed quantitas vtpote purum accidens, nequit esse principium distinctionis, quæ sit formaliter, & entitatiuè substantialis: siquidem hæc petit causam formaliter intrinsecam eiusdem ordinis: ergo quantitas formaliter sumpta non concurrit ad indiuiduum, nec quoad esse indiuisum in se (esto, quod hæc sit adæquata essentia illius) nec quoad esse diuisum ab alijs (esto id pertineat ad eius proprietatem) sed hæc omnia saluantur, quin quantitas ad ea formaliter, & vt habita concurrat. *Quintò*, & vltimò: quia saltem per diuinam potentiam potest indiuiduum substantiale manere in rerum natura absque quantitate; sicut è conuerso quantitas in Eucharistia subsistit absque propria substantia: & tamen prædictum indiuiduum maneret substantialiter diuisum, seu distinctum ab omnibus alijs indiuiduis: ergo esse diuisum indiuidui non prouenit formaliter à quantitate habita; aliàs non posset absque illa conseruari, sicut nec esse extensum sine quantitate, vel coloratum absque colore.

20 Respondebis secundò ex ijs solùm haberi, quod quantitas non pertineat in rectò, & per modum formæ ad rationem indiuidui substantialis, minimè vero, quod non pertineat in obliquo, vt exercitè habita; non enim repugnat, quod ad vnitatem rei ponibilis in vna linea, desideretur aliquid in obliquo, quod ad aliam lineam spectet. Et ita esse indiuisum, licet sit pro formali substantia, potest petere quantitatem formaliter habitam importatam in obliquo. Ex quo vlterius fiet, quod materia sigillata non dicat se, & quantitatem in rectò; sed se in rectò, & in obliquo quantitatem; vtrumque tamen formaliter.

Sed contra: quia licet non sit contra rationem entis per se, & directè ponibilis in prædicamento, afferre aliquid in obliquo, quod sit extra propriam lineam; quando illud obliquum est extrinsecum; secus autem, quando est intrinsecum. Et hac ratione accidentia in abstracto sunt entia per se, & directè ponibilia in prædicamento; secùs verò sumpta in concreto: quia licet tam in abstracto, quam in concreto, habeant connotare substantiam; nihilominus abstracta dicunt substantiam, vt obliquum purè extrinsecum, & extra eorum essentiam; concreta verò dicunt eandem substantiam, vt obliquum intrinsecum, ex quo, & ex propria entitate componuntur. Constat autem, quod in sententia Aduersariorum quantitas intrinsecè, & formaliter concurrit ad vnitatem numericam, quatenus hæc importat *esse* diuisum: ergo hac euasione non saluatur, quod indiuiduum sit ens per se directè collocabile in genere substantiæ. Eò vel maximè, quod ex rebus diuersorum prædicamentorum habentibus integras, & completas essentias, nequit fieri vnum ens per se, siue vtraque res sumatur in rectò, siue vna in rectò, & altera in obliquo, sed per hoc, quod substantia sumatur in rectò, & quantitas in obliquo, non excluditur, quod sint res diuersorum prædicamentorum habentes essentias completas: ergo indiuiduum, si vtramque importet, non potest esse vnum ens per se, directè ponibile in prædicamento.

Deindè impugnatur hæc responsio: nam materia, priusquam dicat, aut afferat quantitatem formaliter habitam adhuc in obliquo; dicit habitudinem ad eandem quantitatem, vt habendam; sed eo ipso, quod materia respiciat hanc determinatè quantitatem est *hæc*, & singularis positiuè: ergo vt sit *hæc* positiuè, non requiritur, quod dicat quantitatem, vt connotatum intrinsecum, & formaliter habitum; sed sufficit dicere illam, vt obliquum extrinsecum, & habitum radicaliter: constat autem, quod materia est primum principium indiuiduationis, quatenus est *hæc* positiuè: ergo materia signata, quæ est indiuiduationis radix, non importat quantitatem, vel in rectò, vel in obliquo, vt formaliter, & exercitè habitam.

§. II.

Refutatur secundus dicendi modus.

21 Dicendum est secundò, materiam signatam quantitate, quæ est principium indiuiduationis, non dicere formaliter aliquem modum substantialem sibi superadditum, & determinantè ad hanc potius quantitatem, quam ad illam. Ita D. Thom. locis proximè conclusione citatis, quem sequuntur communiter eius discipuli.

Fundamentum est: nam id, quod habet rationem oppositam propriæ rationi, per quam materia constituitur in esse radicis indiuiduationis, nequit conducere, vt materia constituatur in esse prædictæ radicis: atqui ille modus substantialis habet rationem oppositam propriæ rationi, per quam materia est indiuiduationis principium: ergo nequit conducere; vt constituatur in esse talis principij: ergo materia signata quantitate non dicit formaliter prædictum modum. Maior, & vtraque consequentia constant. Minor autem probatur: quia materia habet rationem primi principij indiuiduationis, quatenus est primum subiectum non receptum, nec receptibile in alio: sed ille modus recipitur in alio, vt ex se liquet: ergo habet rationem oppositam illi rationi, per quam materia est indiuiduationis principium. Qua etiam de causa quantitas non desideratur ad indiuiduationem sub conceptu formæ inhærentis; sed sub alia diuersa ratione, quam q. 5. explicabimus.

Confir-

Confirmatur, quia actus physicè singularis præsupponit subiectum physicè singulare: sed prædictus modus esset physicè singularis: ergo supponeret materiam factam *hanc*, & singularem positiuè: ergo materiam pro priori ad illum modum, atque ideò, secundum quod non dependet ab eo, est *hæc* positiuè, & principium indiuiduationis. Maior, in qua sola potest esse difficultas suadetur: quoniam actuatio physica debet esse inter extrema physicè, & actu distincta: sed nequit dari distinctio actualis, nisi inter extrema actu, & positiuè singularia: ergo materia recipiens illum modum, & vt præsupposita ad ipsum, est *hæc*, & positiuè singularis. In quo distinguitur actuatio physica à metaphysica: hæc enim, cùm solum fiat per rationem cum fundamento in re, non petit extrema actu distincta, atque ideò nec positiuè singularia, quatenus sunt extrema prædictæ compositionis.

Confirmatur secundò: nam ideò forma substantialis nequit esse prima radix indiuiduationis, nec constituere materiam in esse radicis, quia est de se communicabilis pluribus, vt constat ex dictis *dub.* 1. sed quicumque modus substantialis est etiam de se communicabilis alijs, cùm habeat rationem actus, & formæ: ergo nequit deseruire, vt materia sit principium indiuiduationis. Et quamvis dicatur, hunc modum identificari cum materia prima, & consequenter esse incommunicabilem, sicut illa: adhuc persistit vis nostræ rationis: quia tum sequitur, quod ille modus ex se, & ex proprijs meritis non conducat, vt materia sit radix indiuiduationis; siquidem non confert materiæ vllam incommunicabilitatem, sed eam potiùs mutuatur à materia.

22 Sed obijcies: implicat, quod id, quod non est actus purus, influat, seu causet in actu secundo, nisi illi superaddatur aliquid, quod se habeat per modum exercitij, & causalitatis: ob quam rationem materia, & forma ad causandum compositum indigent vnione à se distincta; & causa efficiens creata indiget actione, vt ponderauimus *in libr. Physicorum, disput. 6. quæst. 2.* ergo, vt materia sit exercitè principium, & causa indiuiduationis compositi, indiget aliquo sibi superaddito: sed nihil aptius potest pro hoc munere excogitari, quam modus substantialis determinans materiam ad certam quantitatem, vt discurrenti constabit: ergo materia signata, quæ est principium indiuiduationis importat prædictum modum. ¶ Confirmatur: quia materia, vt sigillata dicit se ipsam, vt exigentem determinatam quantitatem: sed materia est de se indifferens ad omnem quantitatem: ergo debet determinari per aliquid intrinsecum: quod nequit esse aliud, nisi prædictus modus substantialis.

Respondetur huic obiectioni negando primam consequentiam: quia materiam esse exercitè radicem indiuiduationis non importat formaliter actum secundum; sed potiùs dicit ipsam potentialitatem materiæ, vt omnino incommunicabilem alteri: & ideò non oportet, quod superaddatur aliquid materiæ, per quod constituatur in esse radicis. Sicut quia materiam appetere formam nondum habitam non est actus secundus; ideò non requirit aliquid præter ipsam materiam, vt connotantem ipsius formæ priuationem, iuxta dicta *in libr. Physicor. disput. 3. quæst. 7.* Ita etiam, quia radicare indiuiduationem non est actus secundus, sed solum quædam exigentia determinatæ formæ, & compositi; propterea non petit aliud, nisi ipsam nudam entitatem materiæ in recto, connotando dispositiones antecedentes: nam ex vi huius sufficienter determinatur ad certam quantitatem, quod est ipsum signari, vel sigillari. Diximus, materiam in esse radicis non importare *formaliter actum secundum*; quia licet nunquam sit radix indiuiduationis, quin in eodem instanti adsit aliqua actualitas à materia distincta, videlicet compositum, forma, & vnio substantialis, hæc tamen non desiderantur, vt materia constituatur formaliter in esse radicis; sed concurrunt aliunde, & ob alias exigentias. ¶ Ad confirmationem respondemus, quod licet materia secundum se sit indifferens ad omnem quantitatem; potest nihilominus sufficienter determinari, quin importet aliquid, nisi suam entitatem, vt connotantem quoddam obliquum extrinsecum. Sed hæc ex iis, quæ iam subiicimus, lucem accipient.

§. III.

Vltimus modus dicendi eligitur, & probatur.

23 Dicendum est tertiò, materiam signatam quantitate, quæ est principium indiuiduationis, esse materiam præhabentem per modum radicis hanc quantitatem potiùs, quam illam. Hanc conclusionem docet D. Thom. locis pro prima citatis, & præcipuè *opusculo 70. quæst. 4. art. 2. ad 3.* vbi docet, materiam esse principium indiuiduationis *ratione dimensionum in ea præintellectarum*, seu præcontentarum: quod idem est, ac per modum radicis illas dimensiones præcontinentis. Vnde hanc conclusionem docent Authores ibidem relati, ex quibus Bañez eam vocat valde subtilem, probabilissimam, & D. Thomæ conformem.

Probatur vnica ratione: quia materia, est principium indiuiduationis, non secundum se, sed vt signata quantitate, vt *quæst. 2.* ostendimus: sed materia signata quantitate non importat ipsam quantitatem formaliter habitam, nec modum substantialem, per quem ad ipsam determinetur, vt *hac quæst.* ostensum est: ergo dicit se ipsam, vt præhabentem per modum radicis hanc quantitatem, potiùs quam illam. Probatur consequentia: tum quia non superest alius modus explicandi sigillationem materiæ ad quantitatem. Tum etiam quia iste modus est prior, & congruentior alijs: prior quidem, nam prius est, materiam præcontinere per modum radicis quantitatem, quàm illam habere formaliter, vel alium modum à se diuersum: congruentior verò, quia non extrahit materiam à linea substantiæ, nec à conceptu primi, & puri subiecti omnino irreceptibilis. Tum etiam, quia quantitas habet quodammodo esse indiuiduam ex se, & indiuiduationis principium, vt *quæst. 5.* ostendemus: ergo cum materia nequeat esse radix indiuiduationis, nec secundum se accepta, nec vt affecta quantitate; erit ipsamet materia, vt præhabens radicaliter quantitatem.

24 Si autem inquiras, per quid materia prima ex se indifferens, determinetur ad præhabendam radicaliter hanc quantitatem, potius quam illam? Respondetur determinari per suammet entitatem, connotando tamen, si compositum fiat per generationem, quod in tempore antecedenti ad instans generationis præcesserint peculiares eæ dispositiones, potius quam illæ: si verò fiat per creationem, quod Deus illud producat per suos actus intellectus, & voluntatis, vt virtualiter, & eminenter continent hoc potius compositum, quam illud. Nam hæc est peculiaris conditio, & vt sic dicamus, ingenium proprium materiæ, quod connotando prædictas dispositiones, vel actus, per suam entitatem propendat magis in hanc quantitatem, quam in illam, quod est eam radicaliter præhabere, vel ad ipsam sigillari. Licet enim ex se sit indifferens ad omnes quantitates in singulari accepta; omnes tamen, quantum est de se

præcon-

præcontinet: & ideò nihil illi deest ex parte sui, vt hanc determinet, radicet, nisi connotare aliquid, quod hanc potiùs exigat, quam aliam. Quamobrem hoc ipso, quod præcesserint illæ dispositiones, & actus; manet per suam entitatem determinata, & sigillata ad certam quantitatem; & fit radix determinati indiuidui. Ad quod ampliùs illustrandum non desunt exempla: nam in primis species Angelica repræsentat existentiam exercitam huius indiuidui, quam antea non repræsentabat; licet nihil prædictæ speciei realiter superaddatur: quia habebat, quantum est de se, quidquid desideratur ad illam repræsentandam; & solùm deficiebat connotatum productionis, & exercitij existentiæ: vnde eo posito statim eam exercitè repræsentat. Deinde relatio paternitatis existens in Petro terminatur, quantum est de se, ad omnes filios: & ideo posita generatione secundi filij, statim sine aliqua additione terminatur ad ipsum; quin aliud desideretur, nisi hoc extrinsecum connotatum. Denique ipsamet materia appetit formas appetitu nunc desiderij, nunc complacentiæ, iuxta diuersa connotata absentiæ, vel præsentiæ formarum: quia videlicet habet per se ipsam, quidquid intrinsecè, & in recto ad appetendum desideratur; & solùm deficiunt ei illa extrinseca connotata. Ita ergo licet ex se sit indifferens; si tamen connotet speciales dispositiones antecedentes, determinatur per se ipsam ad continendum, & radicandum exercitè hanc quantitatem, potius quam aliam. Videantur, quæ supra diximus *disp. 2. q. 6. §. 3.* vbi diluimus aliquas difficultates, quæ hic possent nos præpedire.

25 Sed obijcies: nam si relatio paternitatis tantum negatiuè se extenderet ad filios (hoc est, si non haberet aliquid, per quod illos respiceret; licet nec ei repugnaret eos respicere) non posset positiuè extendi ad nouum filium, nisi ei aliquid de nouo adderetur: sed materia prima solum est vna num. negatiuè, vt diximus *in lib. Phys. disp. 3. q. 3.* ergo nisi ei de nouo aliquid in recto superaddatur, non poterit fieri *hæc* numero positiuè, & consequenter nec sigillari ad determinatam quantitatem, nec esse radix indiuiduationis compositi.

Respondetur, materiam ita se habere indifferenter ad plura indiuidua (in quo consistit eius vnitas numerica negatiua) quod tamen habeat in esse entis omnem realitatem desideratam, vt sit vna numero positiuè. Sed quia illam non habet in esse recti ob defectum connotati supra explicati; propterea secundum se accepta non est negatiuè vna. Quamobrem per solam connotationem prædicti obliqui, & absque additione alterius realitatis in recto importatæ, fit vna numero positiuè, & radix exercitè indiuiduationis. Sicut species angelica, quia habet quidquid in esse entis requiritur ad repræsentandum exercitè nouum indiuiduum; per solam eius connotationem incipit illud exercitè repræsentare, quin ad hoc egeat aliqua realitate sibi superaddita. Quod à fortiori in præsenti admittendum est: quoniam vnitas numerica positiua materiæ, est vnitas puræ potentiæ omnino irreceptibilis in alio: vnde nequit importare aliquem actum: hic enim, & receptibilis est, & excludit conceptum puræ potentiæ, vt ex terminis liquet: constat autem, quod si aliquid superaddatur materiæ in recto, illud habet rationem actus: ergo materia non fit *hæc*, & indiuidua positiuè per aliquid sibi intrinsecè, & in recto superadditum; sed per suammet entitatem, connotando tamen, tanquam obliquum extrinsecum dispositiones antecedentes: nam his positis continet radicaliter quantitatem determinatam.

26 Dices: dispositiones antecedentes determinant materiam ad præcontinendum specialiter hanc quantitatem, potiùs quam illam: ergo radix indiuiduationis potiùs conuenit prædictis dispositionibus, quam quantitati. Sicut quia facta comparatione inter formam substantialem, & quantitatem, hæc determinat materiam ad formam; propterea quantitas est potiori iure radix indiuiduationis, quam forma.

Respondetur negando consequentiam: tum quia dispositiones antecedentes solùm importantur in obliquo: quantitas verò, vt radicaliter præhabita, importatur in recto; nam est ipsamet entitas materiæ primæ. Tùm etiam quia dispositiones antecedentes solum determinant materiam extrinsecè, quantitas autem, vt præhabita determinat intrinsecè. Tùm præterea, quia quantitas subsequens, vt præhabita determinat permanenter, & in *facto esse*: secus verò dispositiones antecedentes, vt ex se liquet. Tum denique; nam alia accidentia nullo modo sunt ex se indiuidua: quantitas verò hoc habet speciale, vt per se ipsam quodammodo indiuiduetur. Quæ omnia satis ostendunt quantitatem, vt præhabitam esse speciali titulo radicem indiuiduationis compositi substantialis, & anteire in prædicta ratione, tam dispositiones antecedentes, quam formam substantialem.

§. IV.

Diluuntur argumenta contra primam conclusionem.

27 FErrara 1. *contra Gentes, c. 21.* Soncinas 7. *Metaph. quæst. 34.* Nazarius 1. *p. q. 3. art. 2. q. vnic.* defendunt, materiam signatam quantitate, quæ est radix indiuiduationis, importare quantitatem actu, & formaliter habitam, & sibi saltem in suo toto inhærentem. Quod suadent pluribus D. Thom. testimonijs, quibus congruentiùs §. 6. occurremus. Et ideo eis nunc relictis probatur primò hæc opinio ratione: quoniam materia non est *hæc* positiuè, & principium indiuiduationis, nisi ipsa sit diuisa ab alia materia: sed materia non diuiditur, nisi per quantitatem formaliter, & exercitè habitam: ergo materia signata (quæ est hæc positiuè) importat formaliter quantitatem. Minorem docet D. Thom. pluribus in locis, & præcipuè *opusc. 70. quæst. 4. art. 2.* vbi inquit: *Materia non est diuisibilis, nisi per quantitatem. Vnde Philosoph. dicit 1. Physicorum, quod semota quantitate, manet substantia indiuisibilis. Et ideò materia efficitur hæc, & signata, secundum quod est sub dimensionibus.*

Confirmatur: quia nulla potentia limitatur, determinatur, & appropriatur alicui, nisi per actum informantem, qui illius indifferentiam determinet ad vnum: sed materia est potentia summè indifferens: ergo nequit limitari, determinari, & appropriari alicui composito, nisi per aliquem actum sibi mediatè, vel immediatè inhærentem: sed hic actus est quantitas, per quam sigillatur: ergo materia signata importat formaliter quantitatem. Eo, vel maximè, quod quantitas, vt radicaliter solùm præcontenta, habet esse indistinctè, & confusè in potentialitate materiæ: atque ideò est improportionata, vt eam limitet, & determinet ad certum indiuiduum.

Respondetur argumento distinguendo minorem: *Materia non diuiditur in partes integrales, aut in tota formaliter integralia, nisi ratione quantitatis formaliter habitæ*, concedimus minorem. *Non diuiditur in partes subiectiuas, aut in tota formaliter substantialia, nisi ratione quantitatis formaliter habitæ*, negamus minorem, & consequentiam. Itaque aliud est loqui de par-

tibus

tibus subiectiuis, quæ nihil aliud sunt, quam plura indiuidua, & tota substantialia, quæ suo modo subijciuntur toto substantiali in communi accepto: aliud verò de partibus integralibus, quæ nihil aliud sunt, quam partes entitatiuæ eiusdem indiuidui. Priores illæ partes sunt formaliter, & in recto substantiales; posteriores verò sunt in recto, & formaliter quantitatiuæ, & accidentales; & solum dicuntur substantiales denominatiuè, vt latè ostendimus *d. 5. q. 1.* Quamvis ergo ad diuisionem in vtrasque partes desideretur quantitas; aliter tamen, & aliter: nam ad diuisionem in partes integrales requiritur quantitas formaliter, & in recto habita: ad subiectiuas verò sufficit quantitas præcontenta radicaliter in materia. Quoniam materiam habere partes integrales est effectus formalis quantitatis, vt loco nuper citato statuimus: qui proinde absque quantitate formaliter habita dari nequit. At materiam diuidi in partes subiectiuas, seu tota substantialia est effectus pertinens formaliter ad genus substantiæ: quamobrem nequit formaliter, & in recto præstari à quantitate formaliter habita, cum ita accepta sit accidens: sed debet communicari à quantitate radicaliter præhabita, quæ prout sic est substantia, nempè ipsa materia prima continens quantitatem. Et in hoc sensu loquitur D. Thom. cum asserit, materiam fieri *hanc*, & signatam, secundum quod *est* sub dimensionibus, nempè radicaliter, & secundum exigentiam, non verò actu, & exercitè.

Ad confirmationem patet ex dictis §. *præced.* vbi ostendimus, materiam præcontinendo radicaliter hanc quantitatem, potius quam aliam, determinari, tum in se, tum ad certum indiuiduum. Ad præcontinendum verò ipsam quantitatem signari per solam suam entitatem in recto acceptam, connotando tanquam, vt obliquum dispositiones antecedentes. Quę doctrina non euertitur, per id, quod additur in hac confirmatione; nam in materia signata, & sigillata ad quantitatem per connotationem dispositionum antecedentium non continetur quęlibet quantitas indistinctè, & in confuso; sed quantitas determinata, & certa: vnde ex vi huius potest materia sufficienter limitari, & determinari ad certum indiuiduum, eiusque indiuiduationem radicaliter fundare.

28 Secundò arguitur: nam quantitas ex se, & ex proprijs meritis habet esse indiuiduam, saltem quoad *esse* diuisum ab alijs: sed quod est formaliter tale, debet esse talis conditionis, vt ipsum dumtaxat sit tale formaliter, vel ea solum, quę ipsum actu, & formaliter participant: ergo materia nequit esse formaliter singularis, saltem quoad esse diuisum, nisi habeat actu, & formaliter quantitatem. § Confirmatur pręcludendo tacitam euasionem: quia licet in genere causę efficientis possit id, quod est formaliter tale procedere ab eo, quod solum virtualiter, vel eminenter est tale; in genere tamen causæ formalis, vel materialis nequit effectus esse formaliter talis, nisi per causam, quæ sit talis formaliter: & ideo nihil valet esse formaliter calidum, nisi vel sit ignis, vel habeat calorem formalem participatum ab igne: sed esse formaliter diuisum ab alio est effectus quantitatis in genere causæ formalis: ergo nihil potest esse formaliter diuisum ab alio, nisi actu, & formaliter habeat quantitatem: ergo materia, vt sit singularis positiuè, & diuisa ab alijs, debet importare quantitatem mediatè, aut immediatè sibi formaliter inhærentem.

Respondetur ad argumentum negando minorem vniuersaliter intellectam: nam vt quantitas dicatur peculiari titulo radix singularitatis quoad *esse* diuisum, sufficit, quod materia nequeat fieri positiuè singularis, & diuisa ab alijs, nisi præcontinendo radicaliter ipsam quantitatem: iam enim prædictus effectus reuocatur ad quantitatem, non quidem, vt formaliter habitam; sed vt virtualiter præcontentam. § Vnde ad confirmationem, quæ traditam responsionem impugnat, dicendum est, quod *esse* diuisum materiæ, & compositi substantialis, & esse diuisum quantitatis (licet vtrumque sit formaliter tale) nihilominus sunt rationis longè diuersæ, vt ex se liquet. Et ideo *esse* diuisum materiæ, & compositi, non petit quantitatem, vt formaliter habitam, & vt communicantem per modum causæ formalis prædictum effectum: imò id apertè repugnat, vt constat ex supra dictis. Sicut si darentur duo colores formaliter tales; diuersæ tamen speciei: neuter posset esse talis per alium formaliter, sed ad summum per illud, vt virtualiter participatum, & præcontentum in se. Alia argumenta solent formari pro hac sententia, quæ impugnant sigillationem materiæ, vt à nobis exponitur: sed hæc soluta manent *ex dictis* §. *præced.* vnde non est, cur in eis enodandis immoremur.

§. V.

Occurritur rationibus contra tertiam assertionem.

29 Aduersus secundam conclusionem nihil se se offert alicuius momenti præter ea, quæ §. 2. obiecimus, & diluimus. Tertiam autem euertere conantur Suarez *disp.* 5. *Metaph. sect.* 3. Quæ impugnatur primò: quoniam materia priùs est singularis, & *hæc* positiuè, quam præcontineat quantitatem hanc: ergo materia non est principium indiuiduationis vel propriæ, vel compositi, vt signata quantitate, quatenus per hoc significatur materia, vt certam quantitatem radicaliter continet. Consequentia liquet ex hactenus traditis in hoc dubio. Antecedens autem probatur: quia materia eodem modo præcontinet suos effectus, quo illos causat, & recipit: sed prius recipit, & causat formam substantialem, quam quantitatem: ergo prius continet hanc formam substantialem, quam hanc quantitatem: sed pro illo priori, in quo materia continet hanc formam, est singularis, & hæc positiuè: ergo materia priùs est singularis, & *hæc* positiuè, quam præcontineat hanc quantitatem.

Confirmatur: quoniam materiam præcontinere effectum est illud respicere: sed materia priùs respicit formam substantialem, quam quantitatem: ergo priùs continet hanc formam, quam hanc quantitatem. Suadetur minor: tum quia forma substantialis est actus primarius, & potissimus materiæ: ergo respicitur ab ea, priusquam alij actus. Tum etiam, quia materia prius respicit ea, quæ sunt proprij generis, quam extranea, forma autem est eiusdem generis cum materia secus verò quantitas, vt ex se liquet: ergo. Tum denique, quia materia non respicit hanc quantitatem, nisi propter hanc formam: respicit quippe hanc quantitatem, vt per eam disponatur ad huius formæ receptionem: ergo magis, atque ideo prius, respicit formam substantialem, quam quantitatem.

Ad argumentum respondetur negando antecedens. Ad cuius probationem dicendum, materiam, & eius effectus posse dupliciter considerari: primò in genere causæ materialis receptiuæ: secundò in genere causæ materialis dispositiuæ, vt constat ex supra dictis *disp.* 2. *q.* 7. vbi hæc causarum genera, & earum causalitates, ac prioritates ex professo explicuimus. Si ergo materia conferatur cum forma substantiali, & quantitate in genere causæ materialis receptiuæ, prius continet formam, quam

quam quantitatem: quia priùs recipit illam, quam istam. Si verò comparetur ad eos in genere causæ dispositiuæ; priùs continet quantitatem, quam formam: quia disponitur per quantitatem ad formæ receptionem. Et sicut non est inconueniens, quod supposita diuisione finis in finem *cui*, & in finem *cuius gratia*, aliquid sit priùs alio per modum finis *cui*, & posterius eo per modum finis *cuius gratia*: vnde solet dici redemptionem generis humani esse finem *cui* Incarnationis; ipsam verò Incarnationem, seu Christum Dominum esse finem *cuius gratia* respectu humani generis, & se diuerso modo alternatim præcedere. Ita quia causa materialis diuiditur in receptiuam, & dispositiuam, possunt forma, & quantitas diuersimode inter se, & cum materia conferri. Et quidem in genere causę receptiuæ forma præcontinetur prius, quia complet materiam, vt recipiat quantitatem: in genere autem causę dispositiuę prius quantitas continetur, quia disponit materiam, vt recipiat formam. Vnde quia materiam determinari, & fieri *hanc* pertinet ad genus causę dispositiuę, cum per hoc aptetur ad receptionem huius formę substantialis, & ad constitutionem huius compositi: propterea dicendum est, *hanc* materiam priùs continere hanc quantitatem, quam formam hanc: licet absolutè, vel in genere causę materialis receptiuę priùs contineat formam, quam quantitatem. Nam frequenter pręcontinentia effectus, qui absolutè est posterior, desideratur, vt causa determinetur, & compleatur ad continendum effectum priorem: sicut causa efficiens per continentiam finis, qui in executione est posterior, completur, & determinatur ad continendum peculiaria media, quę in executione pręcedunt.

Ex quibus ad confirmationem respondemus, distinguendo minorem: & si intelligatur de respectu, seu habitudine in genere causę materialis receptiuę, concedatur: si verò in genere causę dispositiuę, negetur. Quia licet materia secundum se, & in genere causę materialis receptiuę, prius dicat ordinem ad formam, quam ad quantitatem: nihilominus materia, vt *hæc*, & in genere causę materialis dispositiuè, priùs respicit hanc quantitatem, quam formam: quia non disponitur, nec fit *hæc* per formam, sed per hanc quantitatem, saltem vt habitam radicaliter. Nec oppositum suadent probationes inductę. Non quidem prima: nam ex eo, quod forma sit potissimus, & primarius actus materię; solum sequitur, quod prius absolutè respiciatur à materia secundum se; secus verò a materia, vt est *hæc* positiuè: nam provt sic non reduplicat materiæ essentiam, sed determinationem indiuidualem, quæ prouenit à quantitate, vt radicaliter præcontenta. Non secunda: quia præcisè conuincit, quod prima, vt consideranti constabit. Non denique tertia: quia ex eo, quod materia respiciat quantitatem propter formam recipiendam, non excluditur, quod in genere causæ dispositiuæ quantitas præcedat formam: sicut nec ex eo, quod media respiciantur propter finem, excluditur, quod illum in executione præcedant: sed solum infertur, quod finis sit prior in intentione & forma in genere causæ materialis receptiuæ, vt patet ex dictis.

30 Replicabis: quoniam præhabitio formæ secundæ necessariò supponit præhabitionem formæ primæ: sicut forma secunda supponit primam: sed materia præhabet quantitatem, vt formam secundam; formam verò substantialem præhabet, vt formam primam: ergo priùs præhabet hanc formam substantialem, quam hanc quantitatem.

Respondetur: quod licet quantitas sit essentialiter forma secunda, & quoad conceptum formæ secundæ debeat supponere formam primam; nihilominus eius adæquata ratio non consistit in prædicto conceptu, seu expressione; sed habet alia prædicata, veputa esse dispositionem materiæ, esse extensionem substantiæ &c. Et secundum has posteriores rationes non explicat conceptum effectus, vel formæ secundæ; licet neque illam imbibere neget. Vnde potest optimè sub conceptu formæ secundę dependere à forma substantiali, illamque supponere; & tamen sub conceptu dispositionis supponi ad prædictam formam, & sigillare, ac determinare materiam, vt recipiat hanc potiùs formam, quam illam, vt hactenus explicuimus. Quod ampliùs illustrari potest exemplo gratiæ, & contritionis, per quæ iustificatur adultus extra sacramentum: nam licet contritio sit actus secundus ortus à gratia, illamque sub hac expressione supponat: tamen simul est dispositio ad gratiam, eamque sub hoc conceptu antecedit. Et ideo si fiat comparatio inter gratiam, & contritionem, vt se habent in genere causæ dispositiuę, priùs in Deo tanquam in primo efficiente continetur contritio, quam gratia; si verò in alijs generibus, atque ideo absolutè conferatur, prius in Deo continetur gratia, quam contritio. Idemquè in pręsenti difficultate dicendum est.

31 Secundò arguitur: quia si materia signata, quę est principium indiuiduationis, importat quantitatem, vt radicaliter pręcontentam; vel est talis, vt pręcontinet quantitatem terminatam, vel vt pręcontinet interminatam: neutrum dici potest: ergo &c. Probatur minor: nam ex vna parte D. Thom. *opusc.* 70. *quæst.* 4. *art.* 2. docet, materiam fieri *hanc* per quantitatem interminatam, non vero vt terminatam, & certam: alias Petrus puer, & idem Petrus vir non esset idem indiuiduum, siquidem non habet quantitatem eodem modo terminatam. Ex alia autem parte quantitas interminata non est certa, & determinata, vt liquet ex ipsis terminis: & consequenter nequit conducere, vt materia fiat *hæc* positiuè, & determinatè: quo pacto est radix indiuiduationis.

Respondetur negando minorem quoad secundam partem. Ad cuius probationem dicimus, quantitatem interminatam non importare quantitatem, quæ careat omni termino, aut sit infinita, vel quantitatem, quæ non sit certa, & determinata, quoad esse indiuiduale. Sed nomine quantitatis interminatæ significatur quantitas, secundum quod præcedit terminationem, formationem, & perfectionem, quam habet à forma substantiali, & quam explicat, vt recepta in toto composito. Vnde D. Thom. *in* 4. *d.* 11. *q.* 1. *a.* 1. *quæstiunc.* 3. *ad* 4. inquit *Dimensio, quæ præintelligitur ante formam substantialem in materia, non habet esse completum: quia non est dimensio terminata: terminatio enim dimensionis est per formam.* Vnde quia quantitas, vt præhabita radicaliter in materia (quo pacto est principium indiuiduationis) præcedit formam: propterea in esse talis principij dicitur quantitas interminata: licet eadem, & in eodem instanti sit re ipsa terminata; cum supponat formam in genere causæ materialis receptiuæ, eaque mediante inhæreat toti composito. Sicut eadem contritio, quæ vt disponit ad gratiam, eamque præcedit, non est formata: in eodem instanti formatur per ipsam gratiam, quatenus ab eadem procedit, ipsamque subsequitur.

Nec refert, si huic doctrinæ opponas D. Thom. *opusc. de principio indiuiduationis* asserentem, quod materia signata quantitate determinata est principium indiuiduationis. ¶ Non inquam, refert: quia nulla est contradictio in eo, quod quantitas sit simul interminata, & determinata: quantitas enim non dicitur *determinata*, quia sit terminata modo nuper explicato, sed quia est quantitas *hæc* singularis: *interminata* verò dicitur, qua-

lenus præcedit formam. Et quia quantitas, secundum quod est principium indiuiduationis, simul habet, & esse *hanc* positiuè, & formam in genere causæ dispositiuæ anteire; meritò D. Thom. in diuersis locis asserit principium indiuiduationis esse materiam signatam *quantitate interminata, & determinata*.

§. IV.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

32 Ex dictis apparet intelligentia diuersorum testimoniorum D. Thom. circa materiam hactenus elucidatam, quæ licet videantur, vel inter se, vel cum nostris assertionibus pugnare, tamen ex dictis ita conciliantur, vt & sibi optimè cohæreant, & doctrinam traditam corroborent, & illustrent. Quamobrem maluimus ea vero filo, vt sic dicamus, colligere, quam diuersis dubijs spargere: tum, quia simul collata lucem sibi mutuo præstant: tum quia vna interpretatione plura exponemus; quin cogamur eandem doctrinam diuersis locis inculcare, non absque lectoris fastidio.

33 In primis ergo S. Doct. solet asserere, materiam primam esse primam radicem indiuiduationis, nulla facta mentione quantitatis, vt in 1. *p. qu.* 34. *art* 3. *ad* 2. & alibi sæpè. Imò *opusc.* 32. docet, *solam materiam* esse indiuiduationis principium. Alijs verò in locis id attribuit non soli materiæ, sed materiæ simul, & quantitati, vt 3. *p. q.* 77. *a.* 3. & alibi sæpè. In quo tamen nulla datur contradictio: nam in prioribus locis loquitur de radice indiuiduationis omnino prima, licet non omnino sufficienti: & hæc est sola materia prima. In posterioribus verò loquitur de radice prima, & omnino sufficienti: & hæc est materia signata quantitate, vt explicuimus *dub.* 2. Vel in prioribus loquitur de eo, quod radix indiuiduationis dicit in recto; & hoc est sola materia: in posterioribus autem loquitur de eo, quod prędicta radix importat, tum in recto, tum in obliquo; & hoc pacto complectitur etiam quantitatem, vt statuimus in hoc dub. §. 3.

34 Deindè idem S. Doct. aliquando asserit, materiam signatam quantitate esse principium indiuiduationis, quoad *esse*, *vt* 3. *p. q.* 77. *art.* 2. *& quodlib.* 7. *art.* 10. *& opusc.* 70. *quæst.* 4. *art.* 2. & alijs pluribus locis, quæ congerunt Auctores relati §. 4. In alijs verò locis docet materiam signatam quantitate, & subiectam dimensionibus non esse principium indiuiduationis quoad *esse*, sed solum quoad *demonstrari, & cognosci*, vt *opusc.* 32. *cap.* 3. vbi ait: *Cum ergo forma recipitur in materia circumscriptis omnibus per intellectum dimensionibus, fit aliquid existens in genere substantiæ, & vltimum, completam habens rationem indiuidui in substantia: sed non fit hic, & nunc demonstrabile sine dimensionibus determinatis, & certis*. Idemque docet *opusc.* 29. & alibi. Quæ optimè componuntur ex dictis: nam in prioribus locis loquitur de materia signata quantitate radicaliter præhabita; quo pacto est principium indiuiduationis quoad *esse*, vt supra diximus §. 3. In posterioribus verò loquitur de materia, vt signata quantitate formaliter, & in exercitio habita: qua ratione non est principium indiuiduationis quoad *esse*, vt ostendimus §. 1. Est autem prædicta quantitas formaliter habita principium indiuiduationis quoad *cognosci*; quia per ipsam sensibiliter innotescit aliquid esse indiuiduum, & singulare substantiæ.

35 Præterea Angelicus Præceptor aliquando docet, non posse dari indiuiduum separatum à quantitate, vt *quodlib.* 7. *art.* 10. & alijs in locis. Aliquando verò docet, posse dari indiuiduum absque quantitate, vt *opusc.* 32. & alibi sæpè. In quo nulla inuenitur contradictio: nam in prioribus loquitur de quantitate, vt radicaliter præhabita: in posterioribus verò de quantitate habita formaliter, & exercitè. Vnde vtrumque assertum verum est: nam licet nequeat indiuiduum non continere radicaliter quantitatem; potest tamen diuinitus sine illa in actu habita reperiri. Vel in prioribus loquitur de substantia, vt sensibiliter indiuidua; in posterioribus autem, vt indiuidua absolutè: quia etsi substantia nuda à quantitate maneat adhuc absolutè singularis; nequit tamen eius singularitas sensibiliter innotescere.

Ex quibus omnibus colligitur, doctrinam, quam circa indiuiduationem substantiæ materialis hactenus tradidimus esse, non solum consonam rationi, vt hucusquè ostendere curauimus; sed esse valde conformem menti D. Thom. quam vbique consequi summoperè studemus. Nam iuxta prædictam doctrinam omnia dicta S. Doct. optimè cohærent, & miram habent inter se consonantiam. Imò verò, & ipsa testimonia, quæ alias videntur dissidere, componuntur rectè, & nostram doctrinam illustrant. Vnde prædictus dicendi modus iure præferendus est alijs opinionibus, tum extraneorum, tum Thomistarum, qui aliter in hac causa discurrunt.

QVÆSTIO IV.

Vtrum subiectum sit prima radix indiuiduationis accidentium?

Post notitiam indiuiduationis substantiæ succedit, vt de indiuiduatione accidentium disseramus. In qua difficultate supponimus, accidentia habere suas hæcceitates, seu differentias numericas, per quas metaphysicè, & proximè indiuiduantur. Inuestigamus autem primam, & præcipuam radicem physicam prædictæ differentiæ; & vnde proueniat, quod intra eandem speciem dentur accidentia solo numero distincta. Quod suppetitis, quæ de indiuiduatione substantiæ diximus, haud arduum erit determinare.

§. I.

Sententia Thomistica propugnatur.

36 Dicendum est, primam radicem indiuiduationis accidentium esse subiectum, in quo recipiuntur. Ita Aristot. 5. *Metaph. text.* 15. D. Thom. ibidem, & 1. *p. q.* 29. *art.* 1. vbi ait: *Accidentia indiuiduantur per subiectum; dicitur enim hæc albedo, in quantum est in hoc subiecto*. Et *q.* 39. *art.* 3. inquit: *Accidentia, sicut esse habent in subiecto, ita ex subiecto suscipiunt vnitatem, & multitudinem*. Idem docet 3. *p. qu.* 77. *art.* 2. *& opusc.* 29. & alijs pluribus locis, quæ passim lector offendet. Vnde hanc conclusionem amplectuntur omnes Thomisticæ, quos proindè opus non est in particulari referre.

Ratio fundamentalis desumitur ex dictis *dub.* 2. & potest sic formari: quoniam distinctio materialis non desumitur radicaliter a forma, sed à materia, vt ibidem ex professo ostendimus: atqui subiectum se habet, vt materia respectu suorum accidentium; cum ea recipiat, & sustentet: ergo subiectum est radix indiuiduationis, & distinctionis numericæ prædictorum accidentium.

¶ Confirmatur, & explicatur: nam illud est prima radix indiuiduationis alicuius formæ, per quod forma habet esse indiuisam in se, seu esse incommunicabilem alteri, vt subiecto inferioritatis, & esse diuisam ab alijs formis: nihil enim amplius desiderari potest ad rationem formæ indiuiduæ: sed hæc omnia conueniunt accidenti ratione subiecti, in quo recipitur: hoc ergo est prima radix indiuiduationis illius. Suadetur minor quoad vtramque partem: & prima quidem: nam forma, quantum est de se, est communicabilis alteri, vt subiecto informationis, & consequenter alteri etiam vt subiecto prædicationis, & inferioritatis: at hoc ipso, quod sit recepta in aliquo subiecto jam determinatur per illud, & ita limitatur, vt nequeat alteri subiecto naturaliter inesse, nec de aliquo inferiori prædicari: ergo accidens habet à subiecto cui inhæret esse indiuisum in se, seu esse incommunicabile alteri, vt subiecto inferioritatis. Secunda etiam pars ostenditur: quia per ipsummet est aliquid indiuisum in se, & diuisum à quolibet alio: ergo si accidens habet à subiecto, tanquam à radice esse indiuisum in se, habebit etiam per illud esse diuisum ab alijs. ¶ Ad hæc: sicut in definitione accidentis in communi ponitur subiectum in communi, vt cum dicitur, *Simitas est curuitas nasi*: ita in definitione accidentis indiuidui ponitur subiectum in indiuiduo, vt si dicas, *Hæc simitas est curuitas huius nasi*: ergo sicut prima radix accidentium in communi est eorum subiectum in communi: ita etiam prima radix eorum, vt sunt indiuidua, est eorum subiectum indiuiduum cui inhærent: nam sicut communis ratio accidentis sumitur per respectum ad substantiam, tanquam ad fundamentum sui esse: ita vltima eorum ratio, nempe differentia numerica, importat habitudinem ad substantiam singularem, tanquam ad primam sui radicem.

37 Sed obijcies: quoniam compositum, cui insunt accidentia, non habet esse indiuiduum, & principium indiuiduationis illorum, nisi ratione materiæ signatæ quantitate: ergo ratio radicis indiuiduationis accidentium potius materiæ, quam composito attribuenda est: quia propter quod vnumquodque tale, & illud magis.

Respondetur, nos in præsenti loqui de primo principio sufficienti ad indiuiduationem accidentium: & istius ratio non materiæ conuenit, sed soli composito substantiali. Quoniam accidentia sunt formæ secundæ, & in ratione talium debent indiuiduari: quamobrem opus est, quod primum principium sufficiens ad eorum indiuiduationem includat formam primam, seu substantialem. Vnde licet aliàs compositum habeat esse indiuiduum ratione materiæ; tamen ad indiuiduandum radicaliter accidentia concurrit non præcisè ratione materiæ, sed adæquatè ratione sui, & omnium, quæ ad suam compositionem spectant. Materia verò se habet, vt prima radix insufficiens & remota.

Replicabis: nam illa est sufficiens radix indiuiduationis, per quam redditur sufficiens ratio, ob quam accidentia sint *hæc* positiuè, & distinguantur ab alijs; sed materia esse *hanc* est sufficiens ratio, ob quam accidentia sint *hæc*, & ab alijs differant: ergo materia est sufficiens radix indiuiduationis eorum. Minor liquet: quia hoc ipso, quod materia, sit *hæc*, sequitur *hoc* compositum: & ad hoc compositum sequuntur hæc accidentia. Vnde si quæratur, quare dentur *hæc* accidentia? benè respondetur, quia insunt huic composito: & compositum esse *hoc*, quia habent materiam *hanc*. Ergo materia est sufficiens ratio, ob quam accidentia sint *hæc*.

Respondetur, materiam esse sufficientem rationem accidentium, loquendo de ratione innitente in bonitate, & infallibilitate consequentiæ; non verò de ratione dicente sufficientiam causæ, & principij in esse rei. Nam licet per consequentiam logicam benè inferatur, quod si materia est *hæc*, sequuntur *hæc* accidentia determinatè, & non alia: nequeunt tamen accidentia per sequelam physicam, & veram causalitatem consequi suam indiuiduationem à sola materia; sed postulant totum compositum. Vnde sicut negatio auxilij efficacis est sufficiens, vt per consequentiam logicam inferamus futurum esse peccatum; & tamen causa peccati non est prædicta negatio auxilij, sed voluntas creaturæ, quę connotando illam negationem deficit: ita positio huius materię sufficit, vt legitimè inferamus fore, vt sint *hoc* compositum, & *hæc* accidentia: sed insufficiens est, vt re ipsa causetur indiuiduatio accidentium absque concursu formæ, & compositi: hæc quippè omnia desiderantur ad radicem complectam indiuiduationis formæ secundæ. Adde, hanc obiectionem, & eius replicam ad summum euincere materiam primam esse radicem sufficientem indiuiduationis accidentium per modum primi principij *quo*; non verò vt principium *quod*: huius quippè ratio soli composito competit, sicut & existere vt *quod*. Vnde non infertur materiam esse absolutè radicem indiuiduationis accidentium: quia facta comparatione inter principium *quod*, & *quo*, illud præferendum est: qua ratione actiones dicuntur suppositorum, non verò formarum: quia eæ agunt, vt principium *quo*, illæ verò, vt principium *quod*.

§. II.

Fit obuiam argumentis in contrarium.

38 OPpositam opinionem tuetur Suarez *disput. 5. Metaph. sect. 7.* & alij plures. Quæ potest suaderi primò: quia vnumquodque per id est vnum numero, per quod est ens: sed accidens per semetipsum est intrinsece ens: ergo per se ipsum est vnum numero: ergo non est vnum numero per subiectum. ¶ Respondetur, hoc argumentum solum conuincere, quod accidens sit vnum numero proximè, & formaliter per suam hæcceitatem, seu differentiam numericam: minimè verò excludere, quod hæc differentia habeat aliquam radicem à se distinctam: & hanc asserimus esse subiectum, cui inest accidens.

39 Secundò arguitur: nam ideo accidens indiuiduaretur per subiectum, quia dicit habitudinem ad ipsum: sed hæc ratio est nulla: ergo subiectum non est radix indiuiduationis suorum accidentium. Probatur minor: tum quia duo accidentia solo numero distincta possunt dicere habitudinem ad idem subiectum: ergo non indiuiduantur per habitudinem ad ipsum; alias sicut subiectum est vnum, ita accidentia essent vnum indiuiduum. Tum etiam, quia aliqua accidentia respiciunt, non solum subiectum, sed etiam alium terminum a subiecto distinctum, vt patet in relationibus, & in actibus, & habitibus: ergo non est ratio, cur prædicta accidentia indiuiduentur per habitudinem ad subiectum, potius quam per respectum ad terminum: & ita fieri poterit, quod duæ relationes verbi gratia differant numero, propter diuersos terminos, quos attingunt; licet insint eidem subiecto.

Confirmatur: quia ex opposito fieret, quod omnia accidentia eiusdem speciei, quæ successiuè sunt in eodem subiecto, non distinguantur numero: & ita calor modo existens in aqua, qui postea perit, & calor denuo introductus in ea, essent idem numero calor: consequens est aperte falsum: ergo &c. Sequela ostenditur: tum quia vbi est eadem radix, & ratio indiuiduationis

saltem successiuè, debet permanere eadem indiuiduatio: sed in prædicto casu persisteret idem subiectum, quod dicitur radix indiuiduationis; ergo eadem indiuiduatio, & esse numericum accidentium permaneret. Tum etiam, nam quæ habent eandem formam specificam successiuè, sunt eiusdem speciei, eò quod forma est principium vnitatis specificæ: ergo si subiectum est principium indiuiduationis accidentium; omnia accidentia, quæ successiuè afficiunt idem subiectum habebunt eandem vnitatem numericam.

Respondetur animaduertendo, ideo accidentia indiuiduari à subiecto, quia illud se habet vt materia, à qua distinctio materialis qualis est numerica, radicaliter sumi debet. Porrò vt subiectum conferat vnitatem numericam oportet, quod sit vnum formaliter in esse subiecti: ad quod præter eius entitatem, quæ materialiter semper est eadem, requiritur inter alia, circunstantia eiusdem temporis. Vnde eadem entitas materialis subiecti connotans diuersa tempora, fit multiplex numero in munere subiecti, & potest subinde diuersam vnitatem numericam accidentibus impertiri. Ad eum sanè modum, quo locus consistit in vltima superficie corporis continentis locatum, non vtcumque accepta; sed quatenus substat relationi distantiæ ad polos mundi, & ad centrum terræ. Et ideo superficies eadem materialiter in esse rei solet variari formaliter in esse loci ob connotationem diuersæ substantiæ: vt contingit, quando locatum eadem superficie circumdatum mouetur. Quo supposito ad argumentum, concessa maiori: neganda est minor: ad cuius primam probationem dicimus posse fieri, quod duo accidentia solo numero diuersa dicant habitudinem ad idem subiectũ materialiter, & in esse rei; secus verò ad idem subiectum formaliter: quia debent connotare diuersa tempora. Ad secundam dicendum, accidentia ibi recensita respicere terminum vt causam formalem extrinsecam, à qua sumitur vnitas specifica: & ideò non indiuiduatur per habitudinem ad terminos; sed per respectum ad subiectum, quod habet rationem materiæ: à qua, & non à forma sumitur vnitas numerica, vt dictum est.

Ad confirmationem negamus sequelam. Et ad primam probationem respondemus, maiorem solum verificari, quando persistit eadem radix formaliter in esse radicis; secus verò si solum sit eadem entitatiuè, & materialiter. Et hoc posterius contingit, quoties diuersa accidentia insunt eidem subiecto: nam hoc ipso connotant diuersa tempora, & variatur subiectum in esse radicis indiuiduationis. Ad secundam, concesso antecedenti, negamus consequentiam. Et ratio disparitatis est satis nota: nam forma semper, & inuariabiliter retinet suam vnitatem specificam: quocirca, quæ informantur successiuè eadem forma specifica, debent esse successiuè eiusdem speciei. Subiectum autem variatur in esse subiecti ob connotationem diuersorum temporum: quamobrem accidentia, quæ successiuè insunt subiecto, non respiciunt idem subiectum formaliter in esse subiecti, sed diuersum formaliter ob connotationem diuersi temporis. Ex quo tamen non fit, quod tempus sit præcipua radix indiuiduationis: sicut neque ex eo, quod quantitas requiratur, vt materia sit principium indiuiduationis compositi, infertur quantitatem esse primariam radicem prædictæ indiuiduationis. Et ratio est eadem vtrobique: nam radix debet esse intrinseca, aut saltem immediata radicato: quod respectu compositi substantialis non conuenit quantitati; sed materiæ, nec respectu accidentium conuenit tempori, sed subiecto: quantitas enim, & tempus sunt purè extrinseca connotata.

40 Tertiò arguitur, quia accidens non est determinatum ad vnum subiectum, sed potest alia, & alia actuare: ergo non limitatur per subiectum: ergo nec per illud indiuiduatur. Vtraque consequentia constat. Et antecedens suadetur: tùm quia licet per causas naturales fieri nequeat, quod accidens inhærens huic subiecto transferatur ad aliud; fieri tamen potest per diuinam virtutem: ergo accidens illud, quantum est de se, non manet limitatum; sed retinet aptitudinem ad actuandum aliud, & aliud subiectum. Tùm etiam, quia idem subiectum, quod modo habet albedinem, potest recipere, saltem successiuè, alias albedines numero diuersas: ergo pariter eadem albedo, quæ modo actuat hoc subiectum, retinet capacitatem ad actuandum, saltem successiuè, alia subiecta.

Respondetur negando antecedens. Et ad primam probationem admittimus, quod accidens actuans *hoc* subiectum possit per diuinam virtutem transferri ad aliud. Hinc tamen non infertur, quod accidens dicat ex natura sua ordinem ad secundum subiectum: quod erat necessarium, vt diceretur respicere indifferenter subiectum & ad nullum determinari. Semper enim, vbicumque per diuinam potentiam constituatur, dicit habitudinem ad proprium, & sibi connaturale subiectum, è cuius potentia eductum est, vel saltem petit educi. Et per prædictum respectum fit *hoc* accidens numero positiuè; quin hic respectus etiam per diuinam potentiam auferri valeat. Quod etiam de accidentibus supernaturalibus intelligendum est: nam licèt hæc non educantur de naturali potentia subiecti, nec subiectum habeat ordinem exigentiæ respectu eorum; tamen secundum cursum sui ordini debent afficere aliquod determinatum subiectum, ipsumque respicere. Quapropter charitas Michaëlis nequit secundum communem cursum ordinis supernaturalis poni in Gabriele: & etiam si secundum extraordinariam prouidentiam poneretur in eo, respiceret adhuc Michaëlem, vt subiectum intra prædictum ordinem sibi proprium per ordinem, ad quod esset *hæc*.

Ad secundam probationem respondemus negando antecedens intellectum de eodem subiecto formaliter sumpto in esse subiecti, & radicis, vt constat ex dictis ad secundum argumentum. Si autem intelligatur de eodem subiecto considerato materialiter, & in esse rei, concesso antecedenti, negamus consequentiam. Et ratio disparitatis est: quoniam subiectum sumptum materialiter, & in esse rei habet maiorem amplitudinem, & capacitatem, quam forma accidentalis in eo recepta: vnde videmus, quod idem materialiter subiectum recipit naturaliter diuersa accidentia; idem verò accidens adhuc materialiter sumptum non informat naturaliter diuersa subiecta. Quamobrem ex eo, quod subiectum habeat capacitatem naturalem, vt diuersa accidentia recipiat, non infertur, quod accidens habeat similem capacitatem, vt diuersa subiecta informet: sicut neque ex eo, quod eadem materialiter, & negatiuè materia recipiat diuersas formas substantiales; colligitur quod eadem materialiter forma valeat successiuè informare diuersas materias.

41 Vltimò arguitur: nam saltem quantitas non indiuiduatur à subiecto; & tamen est accidens: ergo vniuersaliter loquendo subiectum non est radix indiuiduationis suorum acidentium. Maior suadetur: quantitas est indiuidua per se ipsam, & radix propriæ indiuiduationis, vt sæpius *in hac. disp.* asseruimus: ergo quantitas non indiuiduatur à subiecto. Vt huic argumento liquido satisfiat, & simul euoluatur, quod hactenus, vel obiter diximus, vel obscurè insinuauimus; sit.

QVÆSTIO V.

An, & quomodo quantitas sit ex se indiuidua, & indiuiduationis radix?

Licet quantitas secundum communem rationem accidentis censeatur comprehensa sub assertione *quæst. præced.* statuta: adhuc videndum restat, verum gaudeat speciali aliqua ratione, ob quam generalem illam regulam quodammodo superfugiat: quod determinandum est in præsenti.

Pro cuius luce animaduertendum est: quod sicut relatio diuina v. g. *Paternitas*, sumpta secundum suam vltimam rationem potest dupliciter considerari: primò secundum conceptum formæ hypostaticæ; secundò quoad munus expressum referendi Patrem ad Filium; quod breuius solet significari per esse *In*, & esse *Ad*. Ex quibus prior conceptus constituit personam Patris; non verò posterior; quia ordo Patris ad Filium concipitur, vt posterior generatione; persona verò Patris concipitur constituta ante generationem. Ita quantitas potest bifariam considerari: primò, vt est extensio substantiæ. secundò, vt est quoddam totum integrale constans ex suis partibus; atque ideò quatenus ita confertur cum eis, vt ipsa habeat rationem materiæ respectu illius. Et licet quantitas secundum hoc posterius munus considerata non neget, neque excludat ordinem ad subiectum: nihilominus ita accepta non explicat illum ordinem; sed tantum exprimit esse accidens talis conditionis, vt constet ex partibus eiusdem rationis, non curando ex vi huius, an ex partes dicant alias, vel non dicant ordinem ad subiectum. Supponimus igitur, quantitatem priori modo consideratam indiuiduari a subiecto, sicut & aliæ formæ accidentale, iuxta dicta *quæst. præced.* Dubitamus autem, an secundum posteriorem considerationem sit talis naturæ, vt indiuiduetur per se ipsam, & sit prima radix primæ indiuiduationis.

§. I.

Sententia D. Thom. eligitur, & defenditur.

42 Dicendum est, quantitatem hoc habere speciale inter omnia accidentia materialia, quod considerata quatenus est totum integale sit indiuidua per se, & ex se, tanquam ex prima radice. Hanc conclusionem docet D. Thom. 3. *p. q. 77. art. 2.* his verbis: *Ipsa quantitas dimensiua secundum se habet quandam indiuiduationem; ita quod possumus imaginari plures lineas eiusdem speciei differentes positione, quæ cadit in ratione huius quantitatis.* Et *quodlib. 7. art. 10.* vbi ait: *Quantitas non indiuiduatur solum ex subiecto, sicut alia accidentia; sed etiam ex situ, qui est de ratione ipsius quantitatis dimensiuæ, quæ est quantitas positionem habens.* Et *opusc. 70. q. 4. art. 2. ad 3.* inquit: *Quantitas habet duplicem rationem indiuiduationis: vnam ex subiecto, sicut, & quodlibet accidens: aliam ex se ipsa, in quantum habet situm, ratione cuius in abstrahendo à materia sensibili imaginamur hanc lineam, & hunc circulum.* Idemque repetit alijs locis. Vnde hanc sententiam docent Capreolus *in 2. d. 3. q. 1. art. 3.* Caietanus 1. *p. quæst. 29. artic. 1.* Ferrar. 4. *contra Gent. cap. 65.* & communiter Thomistæ.

Probatur vnico fundamento desumpto ex testimonijs D. Thomæ; quoniam quantitas inter omnia accidentia hoc habet speciale, quod constat partibus eiusdem rationis: sed hoc ipso habet aliquid ex se, per quod indiuiduetur, & fiat *hæc*, positiuè: ergo quantitas est quodammodo, nempe secundum munus supradictum, radix, & principium suæ indiuiduationis. Maiorem ostendimus *in Logica disp. 13. q. 1.* & in hoc opere *disp. 5. quæst. 1.* Minor autem suadetur: tum quia hoc ipso, quod partes quantitatis sint eiusdem rationis, distinguuntur solo numero; ergo possunt fundare vnitatem, & distinctionem purè numericam: ergo quantitas prædictis partibus constans habet aliquid, ex quo trahat propriam indiuiduationem. Tum etiam, quia vnitas numerica, cùm sit purè materialis debet desumi ab eo, quod habet rationem materiæ; sed partes eiusdem rationis comparatæ ad suum totum habent rationem materiæ respectu illius: ergo quantitas illis partibus constans habet in se, & ex propria linea aliquid, per quod indiuiduetur. Tum denique, nam partes prædictæ, hoc ipso, quod numero distinguantur, habent distinctam positionem, & fundant diuersos situs: ergo quantitas illis constans habet diuersam positionem, & situm, ac alia quantitas constans alijs partibus: sed quantitates habentes diuersum situm, & positionem nequeunt non realiter numero inter se differre: & ideò si darentur duæ lineæ separatæ, intelligerentur inter se distinctæ ob diuersum situm, & positionem: ergo hoc ipso, quod quantitas constet partibus eiusdem rationis, habet aliquid ex se, per quod indiuiduetur, & fiat *hæc* positiuè intra propriam lineam.

43 Sed aduersus hanc rationem objicies *primò*: quia nihil potest indiuiduari per id, quod pertinet ad eius speciem; cùm vnitas numerica, & specifica sint rationis longè diuersæ: sed habere partes eiusdem rationis pertinet ad conceptum specificum quantitatis: vt ex se liquet: ergo ex eo, quod quantitas constet partibus eiusdem rationis, non sequitur, quod sit indiuidua. *Secundò*: quia si vnitas numerica quantitatis sumeretur ab eo, quod pertinet ad eius speciem; sequeretur non distingui virtualiter vnitatem numericam, & specificam quantitatis, & non posse dari duas quantitates, solo numero diuersas: sicut quia vnitas numerica Angelorum sumitur ab aliquo pertinente ad eorum speciem; non distinguuntur virtualiter in eis vnitas specifica, & indiuidualis, nec possunt dari duo Angeli eiusdem speciei: consequens est omninò absurdum: ergo &c. *Tertiò*: nam propterea indiuiduum vagum non est ex se indiuiduum determinatè, quia licet dicat rationem singularis; illam tamen dicit vagè, & in communi: sed quantitas, etsi dicat partes numero distinctas, nihilominus non dicit illas distinctas signatè, & in particulari; sed solùm vagè, & in communi: ergo ex eo, quod constet prædictis partibus, non rectè colligitur esse ex se indiuiduam, & *hanc* numero positiuè. *Quartò*: nam quidquid reperitur in quantitate, debet esse forma, vel aliquid de linea formæ: cum enim quantitas secundum suam communem rationem sit forma, nihilque dicere potest, quod formæ rationem non habeat: sed vnitas numerica, vtpotè materialis, nequit desumi ab eo, quod habet rationem formæ: ergo quantitas, neque per se, neque per partes, quibus constat, potest esse vna numero positiuè; sed aliunde suam vnitatem mutuare debet. *Quintò* quoniam partes integrales, & partes subiectiuæ, eæ videlicet, quæ comparantur vt indiuidua ad speciem infimam, sunt rationis valdè diuersæ: vnde videmus totum integrale non prædicari de sua parte: hæc enim est falsa; *Dimidia vlna est vlna*: totum verò specificum prædicari de sua parte subiectiua: hæc enim est vera, *Hæc quantitas est quantitas*: ergo ex eo, quod

quan-

quantitas sit ex se totum integrale; non rectè refertur, quod possit comparari ad suas partes, vt ad partes subiectiuas, quæ differant numero, tanquam eiusdem speciei indiuidua. *Vltimò*: nam situs est prædicamentum diuersum à quantitate: ergo ex eo, quod quantitas distinguatur numero ab alia quantitate ob distinctum situm; non sequitur, quod distinguatur, ex se, sed magis ratione alterius.

Hæc obiecimus, vt ea enodando apertiùs ostenderemus robur rationis D. Thom. Vnde ad primam obiectionem respondemus, quod licet quantitas nequeat indiuiduari, per id, quod ad eius speciem pertinet, si sumatur in communi, quo pacto constituit speciem; benè tamen si consideretur in particulari intra propriam lineam. Nam sicut quia materia in communi est primum subiectum omninò irreceptibile; colligitur quod eadem materia connotando particulares dispositiones, & quantitatem, fiat *hæc* numero positiuè; quin per hoc extrahatur à propria linea: ita quia quantitas in communi secundum suam essentiam est totum integrale constans partibus solo numero diuersis; rectè colligitur eandem connotando particulare subiectum, & dispositiones antecedentes, fieri *hanc* positiuè; quin propterea deturbetur à propria linea. Sicut enim prima radix indiuiduationis materiæ est sola materia in recto, connotando quædam obliqua: ita prima radix indiuiduationis quantitatis est sola quantitas in recto importando aliqua connotata. In quo plurimum differt quantitas ab aliis formis accidentalibus; nam licet eæ indiuiduentur proximè per suas hæcceitates; tamen prima radix indiuiduationis earum non consistit in recto in prędictis formis, sed in subiecto, vt *dub. præced.* explicuimus. Prima autem radix indiuiduationis quantitatis, vt est totum integrale, non importat subiectum in recto, sed solam quantitatem connotando subiectum.

Ad secundam negamus sequelam, quam inductum exemplum non euincit: quia indiuiduatio Angelorum, ita fundatur in eorum specie, vt hæc nullum subiectum dicat in recto, vel connotet in obliquo: & ideo prædicta species manet omninò immultiplicabilis. Quantitas autem ita indiuiduatur radicaliter per suam speciem in recto, vt hæc connotet subiectum: & propterea iuxta diuersa subiecta, quæ connotat, potest numero multiplicari.

Ad tertiam respondemus, quod licet indiuiduum vagum nō sit indiuiduum determinatum, vt liquet ex terminis: nihilominus vt fiat *hoc* positiuè, & determinatè, non est necessarium illi superaddere aliud in recto: sed ipsummet connotando aliqua particularia, & determinata obliqua indiuiduatur per se ipsum: quia videlicet iam ex se, impetrabat prædictam indiuiduationem, saltem vagè, & in communi. Vnde obiectio hæc potiùs confirmat rationem nostram.

Ad quartam dicendum, quod licet à forma, quæ ita est forma, vt nullam importet diuersitatem materialem, nequeat vnitas numerica radicaliter desumi; benè tamen radicari valet in forma, quæ ex se, & in se affert aliquam diuersitatem materialem, saltem in communi. Quantitas autem hoc speciale habet inter omnes formas, quod constat partibus eiusdem rationis, & solum materialiter diuersis: quocirca potest esse radix propriæ vnitatis, & distinctionis numericæ. Nam illæmet partes, quæ in communi sumptæ constituunt speciem, eædem in particulari acceptæ, seu connotando subiectum particulare, & particulares dispositiones constituunt in recto indiuiduum.

Ad quintam respondetur, quod licet partes integrales, & partes subiectiuæ sint diuersæ rationis; sunt tamen ita inter se connexæ, vt accidens illud, quod ex se habet partes integrales, possit etiam ratione sui, & in recto diuidi in partes subiectiuas, seu in tota, quæ differant solo numero, quin dicat in recto aliquid extra proprium prædicamentum. Et propterea quantitas, quæ partibus integralibus constat, est in recto per se ipsam, tàm proximè, quàm radicaliter indiuidua, alia verò accidentia nequeunt ex se radicaliter diuidi in diuersa indiuidua; sed hoc habent à subiecto, tanquam à radice in recto importata.

Ad vltimam dicimus, quod licet situs formaliter sumptus, secundum quod est ordo partium, sit prædicamentum diuersum à quantitate; nihilominus situs radicaliter acceptus, seu forma, quæ propter diuersitatem partium exigit, & fundat diuersum situm formalem, nil aliud est, quam ipsa quantitas. Vt autem quantitas indiuiduetur per se ipsam, sufficit diuersitas situs radicalis: situs verò formalis tantum importatur in obliquo, deseruitque ad summum, vt manifestet sensibiliter diuersitatem numericam quantitatum. Nec hinc sequitur, quod situs radicaliter præcontentus in quantitate sit radix indiuiduationis quantitatis, ad eum modum, quo quantitas radicaliter præhabita in materia conducit ad distinctionem numericam materiæ. Est enim quoad hoc manifesta diuersitas inter vtrumque: nam quantitas habet ex se diuersitatem partium integralium: vnde potest, saltem radicaliter habita, deseruire, vt substantia indiuidualiter diuidatur. Situs autem formalis nullam habet ex se diuersitatem partium integralium, sicut nec alia accidentia à quantitate distincta: quamobrem, nec formaliter, nec radicaliter acceptus conducit ex se ad diuisionem numericam quantitatis: sed finis primarius, & radicalis huius diuisionis est ipsa quantitas in recto accepta, & inferens diuersos situs, vt constat ex dictis.

44 Ex quibus omnibus infertur maior confirmatio eorum, quæ supra *disp.* 3. *quæst.* 1. statuimus. Nam D. Thom. specialiter attribuit quantitati esse radicem propriæ indiuiduationis; vt liquet ex eius testimoniis *num.* 42. relatis: & conducere radicaliter habitam ad distinctionem numericam substantiæ materialis, vt constat ex dictis *q.* 2. & hoc non ob aliam rationem, nisi quia quantitas habet partes integrales, seu eiusdem rationis, vt patet ex S. Doct. verbis. Si autem substantia materialis, & omnia accidentia materialia haberent in propriis generibus partes entitatiuas; corrueret totus hic discursus D. Thom. nam tunc eadem ratione, qua quantitas est radix suæ indiuiduationis; etiam substantia, & alia accidentia propriam indiuiduationem ex sese fundarent: nihilque speciale haberet quantitas in hac parte. Imò verò potiori iure substantia esset radix omnis indiuiduationis; siquidem eius partes essent priores, & nobiliores, vt ex se liquet. Ergo iuxta mentem Angelici Doct. admitti non potest, quod substantia materialis, & omnia eius accidentia habeant intra suas proprias lineas partes entitatiuas, siue eiusdē rationis. Vnde Thomistæ, qui doctrinam à nobis *loc. citat.* statutam non admittunt; nequeunt hoc loco traditam defendere, vel si hanc, vt debent amplectuntur; immeritò illam impugnant. Tanta enim illationis vi assertiones vtrobique stabilitæ nectuntur, vt absque inconsequentiæ vitio nequeat vna absque altera defendi; sed vtraque simul debeat, vel admitti, vel refutari.

§. II.

§. II.

Conuelluntur aduersantia fundamenta.

45 Contrariam sententiam docet Durandus, & Aureolus apud Capreolum *in 2. d. 3. q. 1. art. 2.* Suarez *disp. 5. sua Metaph. sect. 3.* & alii. Potestque probari primò: quoniam vnumquodque, sicut est ens, ita est vnum quacumque vnitate; ergo quod non est magis ens, non est magis vnum: atqui quantitas non est magis ex se ens, quam plura alia accidentia: ergo non est magis ex se vna numero, quam illa. Minor subsumpta liquet: nam quantitas est imperfectior pluribus accidentibus: ergo non est magis ens, quam illa: perfectio enim consequitur entitatem.

Respondetur, quod licet vnumquodque ita sit vnum proximè, sicut est ens: & ideò quò fuerit ens perfectius, eò sit perfectius vnum. Nihilominus entitas, & perfectio non est regulanda penes vnitatem radicalem, siue penes radicem indiuiduationis; nam fieri potest, vt id, quod est perfectius sit magis communicabile, & consequenter, quod non determinetur ex se; sed indigeat limitari per aliud, quod se habeat, vt radix suæ indiuiduationis. Quod contingit in forma substantiali, vt ostendimus *quæst. 1.* idemque proportionabiliter euenit in aliis accidentibus diuersis à quantitate: nam cùm solum habeant rationem actus, & formæ, nihil intrinsecum dicunt, per quod radicaliter indiuiduentur. Quantitas verò, quia se habet vt totum integrale (sub qua ratione non exprimit conceptum formæ communicabilis; sed magis munus totius compositi) indiuiduatur radicaliter à se ipsa. Vndè licèt non sit perfectior aliis accidentibus, est magis vna radicaliter; quam alia.

46 Secundò arguitur: nam ideò forma substantialis non est ex se, tanquam ex prima radice indiuidua, quia est forma receptibilis, & ex se communicabilis: sed etiam quantitas est forma receptibilis, & communicabilis ex se: cum sit verum accidens: ergo quantitas non indiuiduatur radicaliter per se ipsam.

Ad hoc argumentum facilè constat ex dictis: nam forma substantialis, ita est forma communicabilis alteri, vt non habeat alterum conceptum, per quem propriam indiuiduationem radicet: & propterea nullo modo potest esse radix suæ indiuiduationis. Quantitas verò habet in sua linea, & conceptum formæ, & conceptum totius integralis ex suis partibus, tanquam ex materia compositi: & secundum hanc vltimam rationem non exprimit munus formæ; licet neque ipsum positiuè excludat, vt in limine quæstionis obseruauimus. Vnde argumentum solum concludit, quod quantitas sub conceptu formæ indiuiduatur à subiecto, sicut aliæ formæ accidentales, quod non negamus: minimè tamen excludit, quod quodammodo, hoc est sub alio conceptu sit indiuidua radicaliter à se ipsa, quod cùm D. Thom. defendimus.

47 Tertiò arguitur: quia quantitati non conuenit esse *hanc* ex conceptu generali accidentis; aliàs idem conueniret aliis accidentibus: sed neque id habet, quatenus est tale accidens: ergo ex nullo capite habet esse *hanc* positiuè ex se. Minor probatur: nam ideò alia accidentia non habent esse indiuidua ex se, quia vt sint *hæc*, nequeunt non recipere substantiam: sed quantitas, vt talis, nequit non substantiam respicere; siquidem secundum talitatem specificam est extensio substantiæ, & secundum talitatem numericam est *hæc* extẽsio huius substantiæ; ergo quantitas, vt tale accidens, non habet ex se esse *hanc* positiuè, sed à subiecto.

Respondetur negando minorem. Ad cuius probationem dicendum est, hanc differentiam reperiri inter quantitatem, & alia accidentia, quod istorum adæquata ratio, vt sunt *hæc*, consistit in recto in habitudine ad proprium subiectum; ita vt subiectum esse *hoc* sit tota ratio, propter quam accidentia sint *hæc*. Quantitas verò, vt est *hæc*, bipartitur in duos conceptus inadæquatos, nempè in conceptum formæ, & in conceptum compositi integralis ex suis partibus, velut ex materia constituti. Et secundum priorem conceptum indiuiduatur per habitudinem ad substantiam sumptam per modum radicis in recto: at secundum posteriorem indiuiduatur, & fit *hæc*, per se ipsam connotando hanc substantiam in obliquo. Vnde adæquata ratio illius, vt est *hæc*, non consistit in habitudine ad subiectum: sed potest concipi vt *hæc*, saltem inadæquatè, ex hoc ipso, quod constat suis partibus, tanquam materia: licet ista posterior ratio non neget, aut positiuè excludat illam priorem; sed per abstractionem purè præcisiuam illam non explicat. Sicut licet paternitas, vt constituit personam Patris, non exprimat *ad*, seu munus recipiendi exercitè Filium, illud tamen semper includit. Ex quo fit, quod reliqua accidentia semel præcisè indigeant subiecto ad sui indiuiduationem adæquatè acceptam, & importent illud in recto sub munere radicis: quantitas vero indiget subiecto semel, & iterum ad sui indiuiduationem; nam sub conceptu inadæquato formæ indiget subiecto, per modum radicis in recto importatæ; sub munere verò inadæquato compositi integralis indiget subiecto, tanquam extrinseco connotato, & in obliquo. Vnde vlterius fit, quod nequeant concipi duæ albedines separatæ à subiecto, & ab habitudine expressa ad subiectum, quæ distinguantur numero: eò quod ratio adæquata indiuiduandi albedines est earum subiectum. Possunt tamen concipi duæ quantitates sine expresso respectu ad subiectum, quæ solo numero distinguantur: quia quantitas ex se habet aliquam radicem, etsi inadæquatam, propriæ indiuiduationis. Quam diuersitatem tradit D. Thom. *quodlib. 7. art. 10.* & alibi sæpè.

48 Arguitur quartò: quia si quantitas est quodammodo indiuidua ex se, & hæc positiuè; sequitur posse duas quantitates solo numero diuersas esse in eodem subiecto, saltem supernaturaliter, & supposita earum inter se penetratione: consequens est falsum, vt constabit *ex quæst. sequ.* ergo, &c. Sequela ostenditur: quoniam ideo nequeunt alia accidentia solo numero diuersa esse in eodem subiecto, quia sumunt suam differentiam numericam à subiecto: ergo è conuerso si quantitates indiuiduantur ex se ipsis; poterunt, licet idem subiectum afficiant, solo numero distingui.

Respondetur negando minorem; saltem ex vi antecedentis (quidquid sit, an aliàs duæ quantitates, & duo accidentia solo numero distincta possint per diuinam potentiam in eodem subiecto constitui.) Ad probationem autem in contrarium negamus consequentiam: nam ratio, quæ probat in aliis accidentibus, etiam militat suo modo in quantitate: tum quia quantitas sub conceptu formæ (qui est ab illa omninò inseparabilis) indiuiduatur per subiectum importatum in recto per modum radicis. Tum etiam, quia adhuc sumpta per modum compositi integralis connotat subiectum, tanquam obliquum, per cuius connotationem in sua indiuiduatione complectur: vnde etiam ex hac parte nequit numero multiplicari, nisi multiplicetur subiectum. Sed pro horum maiori intelligentia sit,

QVÆSTIO VI.

Vtrum duo accidentia solo numero diuersa valeant simul esse in eodem subiecto?

HÆc difficultas est consectarium præcedentis, cui proindè illam immediatè annectimus. Procedit autem attentis non præcisè exigentijs naturalibus rerum; verum etiam per respectum ad potentiam Dei absolutam. Illiusque resolutio extremum huic disputationi fastigium imponet.

§. I.

Eligitur pars negatiua.

49 DIcendum est, repugnare per ordinem ad quancumque potentiam, quod duo accidentia solo numero diuersa sint in eodem subiecto. Hanc conclusionem docet D. Thom. 3. p. *quæst.* 35. *articulo quinto, & in* 4. *distinct.* 12. *quæstione prima, articulo primo, quæstiunc.* 3. vbi redarguens asserentes quantitatem panis peracta consecratione esse in aëre, tanquam in subiecto, inquit: *Cùm ergo omnes dimensiones sint eiusdem speciei, in quacumque materia sint, quia materia non intrat in definitionem earum: si dimensiones panis iterum sint sicut in subiecto in aëre; sequitur quod duo accidentia eiusdem speciei sunt in eodem subiecto: quod est contradictoria esse simul: quia accidentium eiusdem speciei numeratio non est, nisi ex subiecto. Vnde si subiectum sit vnum; sequitur illa accidentia esse plura, & non plura.* Et ideò ita docent communiter Thomistæ, Capreol. *in* 1. *d.* 7. *q.* 2. *art.* 3. Caiet. *loc. cit. ex* 3. *parte*, Hæruæus *quodlib.* 3. *q.* 9. Soncin. 7. *Metaph. q.* 7. Flandria, Nazar. Nauarrete, Gonzalez, & alij plures.

Fundamentum huius assertionis continetur in verbis D. Thom. proximè relatis, & potest ita proponi: quoniam si duo accidentia solo numero diuersa reciperentur in eodem subiecto; essent, & non essent duo: consequens implicat contradictionem: ergo, &c. Sequela quoad primam partem est manifesta. Quoad secundam verò probatur: quia prima radix distinctionis numericæ accidentium est eorum subiectum: ergo implicat, quod hoc non multiplicato, multiplicentur illa indiuidualiter: ergo accidentia eiusdem speciei recepta in eodem subiecto non essent duo. Sicut quia forma est primum principium distinctionis specificæ: repugnat, quod non multiplicata forma, multiplicetur species; & quod dentur duæ species habentes eandem specie formam.

50 Respondebis primò hanc rationem solum vrgere in accidentibus absolutis; secus verò in respectiuis: illa enim, cùm solum respiciant subiectum, nequeunt absque multiplicatione subiecti multiplicari: hæc verò, cùm respiciant etiam terminum, possunt ratione multiplicationis termini multiplicari; licet habeant idem subiectum.

Sed contra: nam distinctio purè numerica, cùm sit materialis debet desumi ab eo, quod habet rationem materiæ: at sic est, quod terminus respectu accidentis, à quo inspicitur, non est materia, sed forma extrinseca; subiectum verò habet rationem materiæ: ergo accidentia non desumunt vnitatem numericam à terminis, sed à subiecto: ergo ad multiplicationem numericam accidentium non sufficit multiplicatio terminorum; sed requiritur multiplicatio subiecti. Adde, non posse ex eadem radice sumi distinctionem formalem, seu specificam, & distinctionem numericam, seu materialem, vt supra ostendimus *quæstion.* 1. quare cùm accidentia sumant distinctionem specificam à termino, nequeunt desumere ab eo distinctionem numericam: sed hæc aliunde, nempè à subiecto desumenda est.

51 Respondebis secundò, prędictam rationem solùm tenere quantum ad accidentia connaturalia subiecto; non autem quantum ad alia, quæ supernaturaliter illi vnirentur, vtputa si Deus communicaret Petro albedinem illi connaturalem, & insuper aliam albedinem connaturalem non Petro, sed Ioanni: tunc quippè optimè saluaretur, prædicta accidentia esse numero diuersa, & habere distinctas radices suæ differentiæ numericæ. Nam albedo connaturalis Petro indiuiduaretur, ab illo: albedo autem connaturalis Ioanni supernaturaliter vnita Petro indiuiduaretur non à Petro, sed à Ioanne: nam accidens, vbicumque sit, indiuiduatur ab eo, quod respicit, vt connaturale sibi subiectum.

Hanc tamen euasionem dupliciter possumus præcludere. Primò quia gratis admisso, quod albedo Ioannis supernaturaliter constitueretur in Petro; fieri tamen nequit, quod simul Petrus retineat albedinem sibi connaturalem. Et ratio est: quoniam licet albedo Ioannis valeat Petro communicari; nihilominus non potest illi vniri per illum modum vnionis, quo vniretur Ioanni; sed per aliam vnionem Petro connaturalem: at sic est, quod albedo Petri etiam vniretur ipsi per alium modum vnionis eidem Petro connaturalem: ergo jam Petrus haberet simul duos sibi connaturales, & solo numero diuersos: & consequenter tradita euasio relabitur in inconueniens, quod vitare intendit. Minor, & vtraque consequentia constant, Major autem probatur, quia in hoc distinguitur modus à forma habente veram entitatem, quod forma potest diuinitus separari à subiecto, vel saltem id illi ex conceptu communi formæ non repugnat, de essentia autem modi est actu modificare subiectum, cuius est modus: ergo licet albedo Ioannis posset supernaturaliter ab eo separari, & in Petro constitui; modus tamen, quo Ioannes vnitur propriæ albedini, nequit vllo pacto ab eo separari, & alibi collocari: ergo Petrus vniretur illi albedini non per vnionem connaturalem Ioanni, sed per modum vnionis eidem Petro connaturalem.

Secundò confutatur illa euasio, ostendendo repugnare, quod albedo Ioannis vniatur Petro. Et ratio est: nam sicut ad producendum hunc numero ignem non sufficit quilibet ignis; sed requiritur determinatè ille ignis, intra cuius collectionem continetur, iuxta dicta *in lib. Physicorum, disput.* 15. *quæst.* 4. ita ad recipiendum hoc numero accidens non sufficit quodcumque subiectum; sed requiritur illud subiectum intra cuius collectionem continetur. Facta quippè diuisione materiæ, quodlibet subiectum in particulari continet quandam collectionem effectuum, & aliud aliam: neutrum tamen eorum potest per suam entitatem recipere aliquod accidens, nisi ad suam collectionem spectet. Vnde cum albedo Ioannis non pertineat ad collectionem accidentium Petri; nequit Petrus per suam entitatem recipere albedinem Ioannis. Videantur dicta loco nuper citato, & *disp.* 6. *eiusdem operis, quæst.* 1. *in responsione ad vltimum argumentum.*

52 Respondebis tertiò, quod licet duo accidentia nequeant recipi in eodem numero subiecto, quod sit idem, tam in esse rei, quam in esse subiecti, vt ratio nostra conuincit; benè tamen, si sit multiplex in ratione subiecti, quamvis vnum in esse entis: nam accidentia

non indiuiduantur per subiectum sumptum in esse rei; sed consideratum in esse subiecti. Porrò vt subiectum multiplicetur in esse subiecti sufficit, quod connotet diuersa tempora: quoniam ad identitatem subiecti in esse talis desideratur identitas temporis, vt diximus *in hac disputatione*, *numer.* 49. Vnde nulla repugnantia erit, quod in eodem subiecto sint duo accidentia solo numero distincta, connotantia tamen diuersa tempora, vtputa si vnum connotet tempus præsens, in quo producitur; aliud autem connotet tempus præteritum, in quo productum est.

Sed contra est: quoniam vnum, & idem numero subiectum connotare per suam entitatem diuersa tempora, ex quorum connotatione multiplicatur in esse subiecti, excedit eius naturalem virtutem: sed nec potest illi aliquid superaddi, vt prædicta tempora connotet: ergo impossibile absolutè est, quod subiectum idem in esse entis fiat multiplex in esse subiecti, ob connotationem diuersorum temporum, & consequenter, quod simul recipiat duo accidentia solo numero distincta. Vtraque consequentia liquet. Maior autem probatur: quia si idem subiectum potest per suam innatam, & naturalem virtutem connotare diuersa tempora, & fieri multiplex in esse subiecti, posset naturaliter habere plura accidentia solo numero diuersa: nam si heri v. g. recepit vnum calorem vt sex; poterit hodie, retinendo prædictum calorem connotantem tempus præteritum, recipere alium calorem, vt sex connotantem aliud tempus, videlicet præsens, & cras; ob diuersam connotationem recipiet alium calorem, vt sex: maximè cum prædicti calores non sint incompossibiles in se, vt supponunt. Aduersarij, & alias queant conducere, vt subiectum fortiùs, vel saltem citiùs agat. Consequens est omnino absurdum, & experientiæ, ac Philosophiæ contrarium: ergo subiectum idem in esse entis, nequit per virtutem sibi innatam, & naturalem connotare diuersa tempora, & multiplicari in ratione subiecti. Minor etiam ostenditur: quoniam subiectum per id habet connotare, & multiplicari in ratione subiecti, per quod est radix indiuiduationis: sed per solam suam entitatem naturalem habet esse radicem illius: ergo nihil illi superaddi potest ab ea diuersum, quod conducat ad connotationem diuersorum temporum, & multiplicationem in ratione subiecti. Qua etiam ratione probauimus *in lib. Physicorum*, *disput.* 4. *quæstion.* 5. materiam *hanc* singularem non posse supernaturaliter multiplicari in esse subiecti ad recipiendum simul duas formas substantiales: quia videlicet materia non recipit, nisi per suam entitatem, & innatam virtutem: & ideo quidquid illi superaddetur, nequit conducere, vt multiplicetur in ratione subiecti, & simul recipiat duas formas, vnde vel naturaliter poterit illas recipere, quod nemo dicet; vel non poterit adhuc supernaturaliter.

53 Objicies: nam idem subiectum potest nunc recipere accidens antea corruptum, vt puta visum, si hic supernaturaliter restituatur: ergo idem subiectum connotabit, & tempus præsens, in quo existit, & tempus præteritum, ad quod dicit habitudinem accidens illud, quod nunc in eo reproducitur: ergo jam idem subiectum in esse rei fit multiplex in esse subiecti.

Respondetur concedendo antecedens, & primam consequentiam, & negando secundam: quoniam licet illud subiectum simul connotet tempus præsens, & illud, quod alias est præteritum; nihilominus non habet vtramque connotationem sub munere subiecti: sed vnam quatenus existit, & est ens; aliam verò, quatenus est subiectum, & recipit. Vt autem posset recipere simul duo accidentia, opus erat connotare diuersa tempora in esse subiecti, & multiplicari sub hac ratione. Diximus illud subiectum in esse subiecti visus connotare tempus, *quod alias est præteritum*: quia non connotat illud *vt præteritum*: nam sicut visus, qui restituitur, non indiuiduatur per illud tempus, vt præteritum; aliàs non posset, cùm erat præsens, ab eo indiuiduare: ita subiectum visus non respicit illud tempus reduplicatiuè, vt præteritum; sed solùm illam portionem temporis, quæ alias præterita est.

Replicabis: quia subiectum illud recipit accidens præteritum, ad quod recipiendum non habet virtutem naturalem: ergo licet non habeat virtutem naturalem ad recipiendum simul duo accidentia; poterit nihilominus supernaturaliter ea simul recipere.

Respondetur, non ideo dici subiectum carere potentia ad recipiendum accidens præteritum, quia illi desit aliquid entitatis, vel capacitatis, quæ ab illius receptionem desiderantur; sed quia non connotat aliquod agens naturale, cuius virtute possit illa restitutio fieri. Supposito verò, quod visus per virtutem supernaturalem reproducatur, ipsum subiectum per suam entitatem, qua antea illud receperat, ipsum denuò recipit. Nam sicut visus primò productus, & postea reproductus est eiusdem rationis: ita recipitur in eadem entitate: vnde ex parte subiecti non requiritur maior virtus ad recipiendum accidens reproductum, quam ad recipiendum illud absolutè. Et ideo supernaturaliter fieri potest, quod subiectum iterum recipiat accidens, quod antea habuit: nam quod illud non reciperet, non oriebatur ex defectu capacitatis subiecti, sed defectu agentis naturalis, cuius virtutem potest Deus supplere. Cæterum quod duo accidentia solo numero diuersa non recipiantur in eodem numero subiecto, prouenit ex defectu virtutis receptiuæ entitatiuæ, & innatæ, quam nec subiectum habet ex se, nec Deus aliunde supplere valet, vt constat ex dictis. Et ideo per nullam potentiam est possibile, quod duo accidentia solo numero diuersa sint simul in eodem subiecto.

§. II.

Satisfit argumentis partis affirmatiuæ.

54 Oppositam nihilominus opinionem tuentur Scotus, Aureol. & alij, quos refert, & sequitur Suarez *disp.* 5. *Metaph. sect.* 8 Pro qua arguitur primò: quoniam non est minoris virtutis causa materialis in suo genere, quam causa efficiens, & finalis in proprijs generibus: sed idem numero agens potest simul elicere plures actiones solo numero diuersas, vt cum idem ignis simul calefacit plura ligna: & similiter potest idem finis finalizare plures actiones, vt cum idem bonum appetitur à pluribus: ergo pariter idem subiectum poterit simul recipere plures actiones, aut alia accidentia solo numero distincta.

Respondetur negando consequentiam: & ratio disparitatis est, quod distinctio numerica accidentium non sumitur ab agente, vel à fine; sed à subiecto: vnde licet sit idem agens, & idem finis, possunt dari plures actiones numero diuersæ ob diuersitatem numericam subiectorum: e conuerso autem, vbi subiectum est idem, nequit simul habere plura accidentia solo numero distincta; quamvis alia eorum principia extrinseca multiplicentur. Nec amplius probat illa proportio, quæ in argumento adducitur: quia vnaquæque causa debet esse potens in suo genere iuxta naturam, & conditionem generis sui.

55 Arguitur secundò: nam duæ species repræsentantes duo indiuidua eiusdem speciei vtputa Petrum, & Paulum

Paulum solo numero distinguuntur, & sunt eiusdem prorsus rationis, sicut obiecta, quę repręsentant, & à quibus suam vnitatem specificam desumunt: & nihilominus prędictę species recipiuntur in eodem numero subiecto, nempè in eadem potentia visiua, aut imaginatiua, aut intellectiua, vt ex se liquet: ergo accidentia solo numero diuersa possunt, saltem quando sunt ordinis cognoscibilis, recipi in eodem subiecto. Idemque argumentum fieri potest de ipsis cognitionibus, vt cum intellectus cognoscit simul per diuersas intellectiones plura indiuidua eiusdem speciei: tunc quippè prędictę intellectiones solo numero differunt, sicut obiecta, quę attingunt.

Confirmatur: quia licet accidentia habentia idem prorsus munus nequeant secundum potentiam ordinariam recipi in eodem subiecto: eo quod si vnum præstat illud munus, superfluit aliud: & natura abhorret superfluum: nihilominus quando præstant diuersa munera, possunt optimè in eodem subiecto constitui; licet sint eiusdem speciei: quia nullum eorum superfluit. Atqui accidentia in argumento relata, licet non differant specie; præstant tamen diuersa munera: nam per speciem Ioannis cognoscitur Ioannes, & non Petrus: & per speciem Petri cognoscitur Petrus, & non Ioannes; idemque de intellectionibus illis speciebus correspondentibus, proportionabiliter dicendum est. Possunt ergo huiusmodi accidentia solo numero distincta recipi naturaliter in eodem subiecto.

Ad argumentum respondetur negando maiorem: quam inserta probatio non euincit: nam licet Petrus, & Paulus solo numero differant in esse rei; distinguuntur tamen in esse obiecti repræsentabilis per prædictas species. Et ratio est: quoniam species repræsentans Paulum ita commensuratur cum illo, vt essentialiter repręsentet, nedum naturam Pauli, in qua conuenit cum Petro; sed etiam ipsam hæcceitatem Pauli, in qua distinguitur ab illo: ita vt illa hæcceitas, quæ comparata ad Paulum in esse rei sumptum, est extra eius essentiam; relata ad ipsum, vt repræsentatur per prædictam speciem, pertinet essentialiter ad eius rationem: nam repræsentatur non secundariò, aut ex consequenti; sed tanquam ratio *quæ* formalis, & primaria, licet inadæquata. Vnde prædictæ species differunt essentialiter: quia non specificantur ab obiectis in esse rei consideratis; sed ab eisdem sumptis in esse obiecti: quo pacto distinguuntur essentialiter, vt dictum est, & ampliùs declarabimus *in lib. de Anima disp.* 17. *quæst.* 1. Et quod diximus de speciebus, debet etiam cognitionibus eorumdem obiectorum proportionabiliter applicari. ¶ Vnde etiam patet ad confirmationem: nam illa distinctio munerum, quæ reperitur in speciebus, & cognitionibus obiectorum, quæ solo numero distinguuntur est adeo magna, vt arguat distinctionem essentialem specierum, & cognitionum. Quam si non inferret, minimè possent prædicta accidentia in eodem subiecto constitui: quia tunc prædicta munerum distinctio esset purè numerica, & materialis, vt ex se liquet: ac proinde deberet per ordinem ad diuersa subiecta desumi.

56 Arguitur tertiò: quoniam de facto reperiuntur duo accidentia ordinis naturalis in eodem numero subiecto: ergo absurdum est id denegare diuinæ potentię. Antecedens probatur: tum quia si duo luminosa applicentur eidem medio, producunt in eodem duas luces solo numero diuersas: cuius signum est, quod si aliquod corpus opacum ponatur inter prædicta luminosa, apparent duæ vmbræ: quod non contingeret, si vnicum præcisè lumen producerent. Tum etiam, quia si Petrus habeat duos filios, refertur ad eos per duas paternitates numero differentes: nam sicut adest ibi duplex *genuisse*, ita oportet, quod detur duplex relatio, quæ in ipso *genuisse* fundatur. Et ex opposito fieret, eandem relationem perire, & non perire: nam si mortuo primò filio manet secundus; periret relatio ad primum, & non periret respectu secundi; cum tamen supponatur esse eadem relatio.

Respondetur negando antecedens. Et ad primum exemplum in contrarium respondetur, prædicta luminosa producere diuersas numero luces, non tamen in eodem medio, & secundum eandem partem; sed in diuersis partibus medij, vt explicuimus *in lib. Physic. disp.* 15. *quæst.* 3. Ad secundum dicendum, Petrum eadem relatione paternitatis respicere omnes filios, vt ostendimus *in Logica disp.* 14. *quæst.* 7. Nec oppositum suadet inducta probatio: nam paternitas non fundatur super generationem huius filij, vt *huius*, sed vt filij: quæ ratio inuenitur in generatione cuiusuis filij, siue sit primus, siue secundus: vnde sufficit eadem numero relatio, vt pater referatur ad omnes. Nec hinc sequitur, quod eadem relatio pereat, & non pereat: sed tantum infertur, quod eadem relatio extendatur aliquando ad hunc filium, scilicet cum ille existit; & aliquando non extendatur, cum videlicet non existit. Perseuerat autem eadem paternitas, quotiescumque permanet aliquis filius: nam in quocumque filio reperitur propria ratio filiationis, quæ est vnica, & formalis ratio terminandi paternitatem.

57 Arguitur vltimò: quia eiusdem prorsus rationis sunt differentiæ indiuiduales, siue coniungantur alijs differentijs specificis, siue non: & ideo per eandem vnitatem numericam, per quam *hæc* albedo differt ab hac nigredine, à qua etiam distinguitur in specie; differt ab hac albedine, cum qua conuenit specificè: sed idem subiectum potest recipere duo accidentia numero, & specie distincta, vtputa hanc albedinem, & hanc nigredinem; valetque proinde esse radix differentiarum indiuidualium eorum: ergo pariter potest recipere duo accidentia solo numero distincta, vt hanc albedinem, & hanc albedinem, ac fundare diuersas eorum vnitates numericas.

Respondetur negando consequentiam. Et ratio disparitatis est, quod subiectum per diuersam formaliter rationem indiuiduat accidentia vnius speciei, ac indiuidua alterius speciei: ita vna ratio formalis ex parte potentiæ correspondeat omnibus albedinibus, & alia omnibus nigredinibus: Vnde mirum non est, quod accidentia, quæ sunt indiuidua diuersæ speciei, valeant in eodem subiecto constitui, & in eodem radicari. Cæterum accidentia eiusdem rationis recipiuntur in subiecto secundum eandem rationem se tenentem ex parte illius: & sicut prædicta ratio ex parte subiecti est vna, ita accidens (quod aliunde habet vnitatem specificam) nequit esse multiplex, sed debet etiam vnitatem numericam habere. Et hæc sufficiant dixisse de principio indiuiduationis, tam substantiæ, quam accidentium rerum materialium. Qui plura, vel eadem luculentius explicata voluerit, consulat N. Salmant. *tractatu* 1. per totum, & *tractatu* 7. *disp.* 1. *dub.* 5. & 6. & 7. vbi diffusè agunt de indiuiduatione Angelorum.

DISPV-

DISPVTATIO XV.

De essentia, existentia, & subsistentia.

HÆc disputatio vtilissima censetur, cum ad perfectam instructionem cuiuscumque Philosophi, cum & præcipuè ad eorum profectum, qui sacræ Theologiæ operam daturi sunt: nam frequenter in ea occurrunt difficultates circa illa, quæ titulus præfert. Et quamvis hic tractatus posset (fortè congruentiùs) *libro primo Physicorum* inseri; cum ibi agatur de principijs entis naturalis, de modo vnionis, & de composito substantiali: quæ comitantur subsistentia, existentia, & cum illis in eodem substantiæ ordine constituuntur: nihilominus, quod illum huic loco seruauerimus, duæ impulerunt rationes. Prima, ne disputationum ordo, qui in hoc Philosophico Cursu primitus reperiebatur, aliquo modo inuerteretur; sed omnia, quæ ad Physicorum libros spectant, antiquam methodum retinerent. Secunda, ne volumen illud, quod, debita mensura videbatur constare, plus æquo cresceret: & vt istud, quod satis exiguum erat, iustam quantitatem attingeret. Ad hæc quippè (licet leuia appareant) obligamur attendere; vt Scholasticorum, quibus per singulos annos præleguntur ij libri, profectui, ac leuamini consulamus. Aliquæ autem difficultates, quæ ad hanc disputationem pertinere videbantur, jam habentur alibi resolutæ: nam *in Log. disp. 4. quæst. 1. & 2.* statuimus, essentias rerum, antequam existant, esse quidem secundum se, & obiectiuè aliquid positiuum; in se verò, & subiectiuè esse actu nihil: & *in lib. Physic. disp. 6.* per totam declarauimus, in quo consistat essentia compositi substantialis. Vnde solum restat agere de eadem essentia comparata ad duos terminos, seu modos substantiales, qui dicuntur *subsistentia, & existentia:* nam hoc dumtaxat superest ad perfectam eiusdem essentiæ notitiam. Et licet ad Philosophum naturalem non pertineat agere de substantia, nisi materiali, & corporea: ob connexionem tamen doctrinæ non poterimus hanc materiam pertractare, quin extendamur ad omnem substantiam creatam: nam rationes *essentiæ, subsistentiæ*, & *existentiæ* vbilibet reperiuntur. Priùs tamen de subsistentia agemus, quam de existentia: quia illa naturaliter hanc præcedit.

QVÆSTIO I.

Vtrum subsistentia distinguatur realiter ab essentia?

SVbsistentiam, & essentiam, seu naturam aliquomodo inter se differre satis euincitur, tam ex mysterijs Fidei, quam ex principijs naturalibus. Nam in Deo multiplicantur subsistentiæ, non multiplicata natura: & Verbum diuinum assumpsit naturam humanam, non assumpta subsistentia. In creatis etiam natura sola, nec est vt *quod*, nec operatur vt *quod*, nec constituitur in prædicamento: suppositum verò ex natura, & subsistentia coalescens præstat hæc omnia, vt supra tetigimus *disp. 2. quæst. 3.* & amplius in hac *disp.* exponemus. Quod fieri non posset, si nulla inter naturam, & subsistentiam distinctio reperiretur. Difficultas autem est, vtrum hæc distinctio in creatis sit realis actualis; an verò virtualis, vel per solum intellectum. Ad cuius resolutionem, & vt termini quæstionis vtcumque innotescant, obseruandum est, nomine essentiæ, seu naturæ significari quidditatem rei, quæ per definitionem explicatur; nomine verò subsistentiæ creatæ id intelligi, quod ita complet naturam, vt eam reddat sistentem in se ipsa, & nulli alteri innitentem, aut communicabilem. Itaque natura sub conceptu naturæ significatur, vt forma abstracta, & quasi communicabilis, verbi gratia *humanitas:* ex illa vero, & subsistentia fit concretum, nempè *homo subsistens, suppositum, hypostasis, & persona* humana: quæ omnia quoad præsens idem sunt. Vnde natura est id, quo homo est homo: at subsistentia est id, quo hic homo est suppositum, seu substantia ita completa, vt existat per se positiuè, & non innitatur alteri. Inquirimus ergo, an distinctio realis inueniatur inter hæc.

§. I.

Communis sententia probatur.

1 DIcendum est, subsistentiam creatam distingui realiter à natura. Hanc conclusionem docet Aristot. 7. *Metaph. text. 21.* quem refert, & sequitur D. Thom. *quodlib. 2. quæst. 4. & 3. p. qu. 2. art. 2. & quæst. 4. art. 2.* & alibi sæpè. Idem tradunt communiter sancti Patres, quos refert Magister *in 1. d. 8. & d. 34.* Imò D. Epiphanius *in 7. Synodo, actu 6. tomo 5.* inquit: *Iacò hæretici errant, quia nihil aliud agunt, quam vt ostendant naturam, & hypostasim idem esse: quæ sane inter se differre veri Ecclesiæ Catholicæ alumni cognoscunt.* Vnde hanc sententiam docent omnes ferè Philosophi,

losophi, ac Theologi; quos proinde non oportet in particulari referre.

Primum, & præcipuum nostræ assertionis fundamentum desumitur ex mysterio Incarnationis; quoniam ea, quæ realiter separatur, realiter distinguuntur: sed natura creata realiter separatur à sua subsistentia: ergo distinguitur realiter ab illa. Minor probatur: quia Christus Dominus habet realiter naturam humanam: & tamen non habet subsistentiam humanam, seu creatam: aliàs inuenirentur in eo duę subsistentiæ, & consequenter duo supposita, diuinum videlicet, & humanum, quod damnat Fides contra Nestorium: ergo natura separatur realiter à propria subsistentia.

2 Respondebis primò cum Gabriele Vazquez *3. p. disp. 31. cap. 1. numero 4.* sufficere distinctionem virtualem, vel rationis inter naturam, & suppositum, vt natura humana dicatur assumpta, non vero suppositum: sicut eadem distinctio sufficit, vt suppositum Verbi assumat humanitatem, non verò natura diuina. § Sed contra: quia si semel humanitas, & suppositum humanum sunt realiter idem, nequit humanitas primariò, & per se assumi, quin suppositum secundariò, ex consequenti, vel aliquo alio modo realiter assumatur: sicut quia suppositum Verbi, & natura diuina sunt realiter idem, nequit Verbum vniri per se, & ratione sui humanitati, quin natura diuina ratione Verbi eidem humanitati realiter vniatur: atqui suppositum humanum nullo modo est assumptum à Verbo: ergo humanitas, & suppositum creatum, non solum virtualiter, & per rationem, verum, & realiter distinguuntur.

Confirmatur: quia si suppositum creatum, & natura essent realiter idem; esto posset natura assumi non assumpto supposito: tamen vbicumque esset natura: ibidem etiam conseruaretur eius suppositum: sicut quia natura diuina, & persona Verbi sunt idem realiter, vbicumque est Verbum, ibidem etiam est natura; licèt Verbum dicatur assumens humanitatem, non autem natura: sed in Christo Domino inuenitur natura humana; & non inuenitur humanum suppositum: nam fides negat, non solum suppositum humanum assumptum fuisse a Verbo; sed etiam quod in humanitate assumpta à Verbo inueniatur suppositum creatum: ergo humanitas, & suppositum humanum non sunt realiter idem. § Ad hæc Patres, & Theologi communiter docent, personalitatem Verbi subrogari loco personalitatis, seu subsistentiæ creatæ, eamque consumpsisse, & illius defectum supplere: hoc autem minimè posset verificari, si subsistentia creata non differret realiter ab humanitate: nam Verbum in eo euentu, nec consumeret personalitatem creatam, nec suppleret defectum illius: siquidem hæc realiter conseruaretur, sicut humanitas; cum sint realiter idem; sed potius Verbum humanitatem propria subsistentia affectam iterum terminaret: existeretquè proindè humanitas in duobus suppositis, proprio scilicet, & diuino. Quæ omnia absurda sunt, & non cohærent principiis fidei, vt satis ex se liquet.

3 Respondebis secundo cum Gabriele Biel *in 3. d. 1. q. 1. art. 3. dub. 2.* sufficere diuersum modum significandi harum vocum, *humanitas*, & *suppositum*, vt Verbum dicatur assumpsisse humanitatem, non assumpto supposito. Quia licet suppositum, & humanitas sint eadem realitas; tamen suppositum ex virtute vocabuli significat naturam per modum habentis, & non per modum habitæ: quare cum humanitas habeatur, & terminetur a Verbo diuino: non exercet in eo rationem suppositi, sed solius naturæ: & ideo Verbum dicitur assumpsisse naturam, & non assumpsisse suppositum.

Hæc tamen doctrina falsa omnino est, potestquè efficaciter refelli: tum quia si humanitas, & suppositum humanum sunt eadem realitas, licèt differant ex modo significandi: ergo in Christo Domino perseuerat tota realitas suppositi creati, & quidquid realiter desideratur ad constitutionem illius: ergo licèt Verbum, stando proprietati vocis, non dicatur assumpsisse suppositum; illud tamen realiter, & quoad rem significatã assumpsit. Hoc autem nemo Catholicorum concedet: quia Ecclesia damnans Nestorium ponentem duas personas in Christo Domino, non ad voces præcipuè, vt faciunt Nominales, sed ad res ipsas attendit: nec quæstio illa erat, vt aiunt, de nomine; sed de re equidem grauissima: atquè oppositum asserere plurimum derogat grauitati nostræ Fidei. Tùm etiam, quia hæc euasio admittit in humanitate, quidquid realitatis in ea asserebat Nestorius; & solum differt ab illo in modo loquendi: nàm realitatem, quàm ille vocabat suppositum, Gabriel appellat naturam. In quo rationabiliùs videtur loquutus Nestorius: nàm si in humanitate datur realiter, quidquid requiritur ad personæ constitutionem, cur non erit verè, & realiter persona? Respondere namquè, humanitatem existentem in Verbo non concipi, nec significari ad modum habentis, & per se stantis, ridiculum planè est: quia persona non constituitur realiter per nostros modos concipiendi, & significandi; sed per ea, quæ ad illius realitatem desiderantur. Tùm præterea, quia etiam aqua replens vas concipitur, & significatur per modum habitæ à vase, in eoquè existentis: & similiter aurum deaurans argentum concipitur, & significatur, vt habitum, & existens in argento: & nihilominus quia aqua, & aurum retinent realiter suam subsistentiam, propterea sunt supposita realiter distincta à vase, & argento, nec eis vniuntur in identitate suppositi; sed solum per contiguitatem, vel alia vnione accidentali: ergo si humanitas vnita Verbo retinet realitatem suæ subsistentiæ (quamvis significetur vt habita ab illo) erit suppositum creatum distinctum à Verbo, & illi per assistentiam, aut alium accidentalem modum vnitum, sicut aurum vnitur argento. Quod inconueniens vitatur dicendo, humanitatem nudam à realitatè propriæ subsistentiæ vnitam fuisse Verbo diuino, quod vices creatæ personalitatis suppleuit: atquè ideò vnionem illam fuisse substantialem, ex qua constitutum est vnicum, & verum suppositum humanæ naturæ.

Confirmantur hæc omnia, euertendo simul euasionem vtriusque Gabrielis: quoniam distinctio solùm virtualis, vel penes diuersum modum significandi, non impedit mutuam prædicationem, saltem identicam, intèr ea, quę sunt realiter idem, vt inductiuè potest ostendi: ergo si suppositum, & natura sunt idem realiter, istæ prædicationes *Petrus est hæc humanitas*, *Humanitas hæc est Petrus* erunt veræ, & admittendæ: consequens est absurdum: ergo &c. Probatur minor: quia non minus verè, nec minus propriè Christus est suppositum humanæ naturæ, ac Petrus: sed eæ prædicationes *Christus est sua humanitas*, *Humanitas hæc est Christus*, sunt falsæ, & reprobatæ in Concilio Basiliensi *sess. 22.* quæ inscribitur de erroribus Archiepiscopi Nazareni, cuius inter alias erant prædictæ propositiones: ergo suppositum, & natura nequeunt de se inuicem prædicari. Possent autem si suppositum non adderet supra naturam aliquid ab ea realiter diuersum: & hoc, quod addit, nil aliud est, quam subsistentia: hæc igitur differt realiter a natura;

§. II.

Eadem veritas alio fundamento suadetur.

4 SEd, nè dum Philosophum naturalem agimus, videamur ad vnicum asylum Fidei confugere, studebimus communem assertionem firmare alia ratione philosophica desumpta ex D. Thom. 3. *p q. 2. art. 2. ad 3. & c. 5. ad 1. & in 3. dist. 5. q. 2. a. 1. ad 2.* per quam etiam propriæ rationes suppositi, & subsistentiæ, (quæ haud facilè deprehenduntur) non parum innotescant. Potest autem sic formari: nam de ratione suppositi est esse substantiam ita completam, vt sistat in se positiuè, & nulli alteri intra genus substantiæ communicetur, vel communicari valeat: sed natura ex vi suæ entitatis non habet formaliter huiusmodi perseitatem, & incommunicabilitatem: ergo suppositum superaddit naturæ aliquid reale, per quod fiat in se, & per se sistens, & incommunicabilis alteri: ergo cum nihil addat, nisi subsistentiam: sequitur, quod subsistentia distinguatur realiter à natura. Vtraque consequentia videtur manifesta. Maior autem explicatur simul, & suadetur: quoniam multipliciter potest aliquid esse communicabile. Primò per modum vniuersalis, eo modo, quo gradus genericus, vel specificus communicatur suis inferioribus: & incommunicabilitas opposita est propria cuiuscumque rei singularis: hæc quippè ratione suæ hæcceitatis nequit esse in alio inferiori, vel de illo prædicari. Secundò per modum formæ inhærentis, eo modo, quo albedo communicatur subiecto: & incommunicabilitas opposita conuenit cuicumque substantiæ, siue totali, siue partiali: nam hæc ex communi conceptu substantiæ non valet communicari alteri, tanquam subiecto inhærentiæ. Tertiò per modum partis, eo modo, quo forma substantialis communicatur materiæ, & materia communicatur formæ, & partes integrales, vtputa pedes, & manus communicantur aliis partibus, ac composito: & incommunicabilitas opposita conuenit cuiuslis naturæ totali v. g. humanitati: ista enim non potest alteri, vt pars parti communicari, aut vniri. Quartò per modum quidditatis, & naturæ, eo modo, quo humanitas est in Petro, & natura quælibet in suo supposito; non quidem tanquam in subiecto, vel in comparte, sed velut in habente talem naturam; & incommunicabilitas opposita est propria suppositi; hoc quippè debet esse substantia adeò completa, perfecta, & terminata in proprio genere, vt sistat omninò in se, neque alteri intra suum genus innitatur, vel communicetur, vel ab alio habeatur, vt patet ex communi modo concipiendi. Vnde suppositum solet definiri, quod sit: *substantia perfecta incommunicabilis*: nam ly *incommunicabilis*, stat absolutè, & vniuersaliter, negatque proinde omnem communicationem substantialem excogitabilem.

Minor etiam ostenditur: quia licet humanitas singularis ex capite, quod est *hac* sit incommunicabilis per modum vniuersalis: & ex capite, quod est substantia sit incommunicabilis per modum formæ inhærentis: & ex capite, quod est natura totalis sit incommunicabilis per modum partis: tamen nihil habet, per quod sit incommunicabilis per modum naturæ, & quidditatis. Tum quia, cum ipsa humanitas sit quidditas, & natura; nulla est ratio, cur nequeat per modum quidditatis, & naturæ alteri communicari. Tum etiam, quia in humanitate singulari solum inuenitur esse *hanc*, & esse *substantiam*, & esse *naturam totalem*: sed per esse *hanc*, solum excluditur communicatio per modum vniuersalis; & per esse *substantiam*, solùm excluditur communicatio per modum formæ inhærentis; & per esse *naturam totalem*, solùm excluditur communicatio per modum partis: ergo nihil est in humanitate secundum propriam realitatem accepta; quod excludat communicationem per modum quidditatis, & naturæ. Tùm denique, quia humanitatem communicari alteri, vt habenti, & terminanti ipsam humanitatem non destruit proprium conceptum quidditatis, & naturæ: sed potiùs optimè concipitur, quod Petrus verbi gratia habeat humanitatem, per modum propriæ naturæ, & quidditatis. Ergo ex parte humanitatis secundum se acceptæ nihil reperitur, quod importet formaliter omnimodam sistentiam in se, & dicat omnimodam incommunicabilitatem. Vnde sequitur, quod non habeat perseitatem, & incommunicabilitatem propriam suppositi, hoc enim est ita completum, & terminatum in genere substantiæ, vt intra idem genus nequeat ab altero haberi, vel terminari. Quæ est doctrina D. Thom. *loco supracitato ex 3. sent. in corpore*, vbi inquit: *quod assumitur, trahitur ad aliquid completius, ipsum incompletum existens: & hoc est contra rationem personæ, quæ maximam completionem importat.*

5 Nec refert primò, si dicas, naturam v. g. Angelicam, si poneretur à parte rei nuda ab omni subsistentia à se distincta, vel sibi realiter superaddita, sistere in se positiuè, & nulli alteri inniti, aut communicari: quod, & nihil amplius desideratur ad rationem suppositi: ac proinde non videtur desiderari ad incommunicabilitatem propriam suppositi, quod addat naturæ aliquid ab ea distinctum.

Hoc inquam, non refert: quoniam de ratione suppositi est habere perseitatem positiuè, & formaliter; siue, quod idem est, suppositum debet habere talem modum, vt positiuè sistat in se, & excludat communicabilitatem respectu alterius. Natura autem Angelica si exueret subsistentiam sibi superadditam, solùm sisteret in se ipsa, quasi negatiuè, & radicaliter: quia licet non esset in alio habente ipsam; nihil tamen haberet, per quod prædictam communicationem, & communicabilitatem excluderet. Vnde sicut linea separata ab vltimo puncto est finita negatiuè, quia non se ampliùs extendit; & tamen non est finita positiuè, quia nihil habet, quod eam positiuè terminet impediendo continuationem cum alia linea: & propterea ad terminandum lineam positiuè requiritur punctum ab eadem linea distinctum, vt ostendimus *in lib. Physic. disput. 23. quæst. 1.* Ita proportionabiliter natura separata à subsistentia esset in se negatiuè, quia non esset in alio; sed non sisteret positiuè, quia nihil positivum haberet, quod eam determinaret, atque impediret formaliter proximè communicationem, & communicabilitatem alteri, tanquam habenti ipsam naturam: & ideò ad terminandam positiuè prædictam naturam requiritur subsistentia ab eadem natura distincta.

Explicatur hoc amplius: quia sicut de ratione naturæ accidentalis est esse in alio; ita de ratione naturæ substantialis est esse in se: ergo sicut natura accidentalis est positiuè in alio, non per solam suam entitatem, sed per aliquid à se diuersum, videlicet, per inhærentiam ad subjectum; ita etiam natura substantialis est positiuè in se, non per solam suam entitatem, sed per subsistentiam sibi superadditam, & inhærentiæ accidentium correspondentem. Vnde sicut natura accidentis separata ab inhærentia, solum negatiuè, & aptitudinaliter est in alio; quia videlicet quantum est de se, petit esse in subiecto, & alias non habet aliquid, per quod positiuè sit in illo: ita etiam natura substantialis separata a subsistentia esset negatiuè, & aptitudinaliter in se: quia nimirum petit ex se subsistentiam, & alias non habet aliquid, per quod fiat actu sistens positiuè in se, & excludat formaliter proxi-

mè communicabilitatem ad aliud.

6 Nec refert, si secundo dicas, non esse contra rationem suppositi, quod alteri communicetur: nam aurum est quoddam suppositum, & nihilominus communicatur argento: quod per aurum deauratur: vnde ex eò, quod natura possit secundum suam entitatem alteri cōmunicari; non infertur, quod in se, & alijs circumscriptis, non habeat quidquid desideratur ad propriam rationem suppositi.

Hoc, inquam, parum interest; quoniam licet suppositum possit alteri supposito vniri per quandam vnionem accidentalem, vtputa per contiguitatem: minimè tamen valet alteri communicari vnione substantiali, & ordinata ad constituendum vnum ens per se. Nec oppositum suadet exemplum in contrarium inductum: nam aurum, & argentum inter se vnita non constituunt vnum ens, sed sunt simpliciter plura in actu, & aggregatum quoddam per accidens. Cuius signum est, quod natura auri, nec in abstracto, nec in concreto prædicatur substantiuè, & in recto de argento, sed tantum adiectiuè, & adinstar accidentis: non enim dicimus: *Argentum est aurum*: sed *argentum est aureum*. Humanitas autem (& idem de alijs naturis subsistentibus) communicari potest alteri communicatione substantiali, & ordinata ad constituendum vnum ens per se: nam ex quidditate, & ex habenti talem quidditatem, fit vnum per se, videlicet ens habens talem quidditatem. Vnde videmus, quod natura in concreto significata prædicatur in recto, substantiuè, & essentialiter de habente ipsam, scilicet de suposito: verificatur enim non solum, quod Petrus *est humanus*, sed quod *est homo*. Id verò minimè contingeret, si natura esset in genere substantiæ omnino completa, & ex se incommunicabilis alteri.

7 Sed obijcies: nam gradus, vel conceptus specificus v. g. naturæ humanæ, qui est de se communicabilis per modum vniuersalis pluribus inferioribus, determinatur per hæcceitatem, seu differentiam numericam, & induit incommunicabilitatem oppositam: & tamen hæcceitas, seu differentia numerica non distinguitur realiter à conceptu specifico; sed tantum virtualiter: ergo ex eo, quod natura, quæ secundum se est communicabilis per modum quidditatis, determinetur, & fiat incommunicabilis per subsistentiam, non sequitur, quod hæc differat realiter à natura. ¶ Confirmatur: quia materia prima est ex se negatiuè indifferens, vt communicetur diuersis compositis substantialibus, & tamen fit *hæc* positiuè, & propria huius compositi per suammet entitatem connotando aliqua accidentia: ergo pariter, licet natura sit ex se communicabilis; poterit tamen incommunicabilis reddi per suammet entitatem connotando aliqua accidentia, aut alia obliqua.

Respondetur obiectioni negando consequentiam. Et ratio disparitatis est, quoniam communicabilitas per modum vniuersalis non est communicabilitas physica, & positiua: nullus quippe gradus inuenitur à parte rei, qui sit positiuè vniuersalis, & communis, vt ostendimus *in Log. disp. 3. quæst. 5.* sed prædicta communicabilitas est solùm logica, seu per nostros conceptus cum fundamento in re. Vnde non opotet, quod determinatiuum impediens talem communicabilitatem superaddatur conceptui specifico physicè, seu realiter: sed satis est superaddi logicè, & virtualiter. Humanitas autem, quamvis indiuidua, & singularis est communicabilis per modum quidditatis, nō dum logicè, & ex modo concipiendi; verum etiam physicè, & à parte rei: quia nihil habet ex se à parte rei, & attentis omnibus, quæ realiter affert, nempè materia, forma, & vnione, quod obsistat communicationi per modum quidditatis, & naturæ. Quamobrém opus est, quod ei realiter superaddatur aliquid, ratione cuius fiat ita completa, & sistens in se ipsa, vt nequeat vlterius alteri substantialiter communicari: quod superadditum nihil aliud est, quam subsistentia: & ideò oportet, quod hæc differat realiter à natura. ¶ Vnde ad confirmationem negamus consequentiam, & suppositum consequentis: quia non est assignabile aliquod accidens, vel aliud connotatum extrinsecum, per ordinem ad quod natura fiat incommunicabilis alteri, vt supposito habenti ipsam. Et ratio est: quia nullum est accidens, quod non sit communicabile, quantum est de se alteri, vt supposito, vel subiecto *quod*: vnde omne accidens est ineptum, vt præstet huiusmodi incommunicabilitatem naturæ. In cuius signum videmus, naturam quandam, nimirum humanitatem cum omnibus accidentibus sibi correspondentibus fuisse communicatam supposito diuino: quod non contingeret, si natura fieret incommunicabilis per sua accidentia, vel per eorum connotationem.

§. III.

Resoluuntur nonnullæ quæstiunculæ incidentes.

8 Ex dictis habetur resolutio aliquarum difficultatum, pro quibus solent alij peculiaria dubia instituere. Inquires ergo primò, an illud, quod suppositum addit supra naturam sit aliquid positiuum? Respondetur affirmatiuè. Hanc conclusionem egregiè docet, & probat Caietanus *3. p. q. 4. art. 1. §. Simpliciter autem*: cui subscribunt, non solum alij Thomistæ, sed etiam Suarez *disp. 33. Metaph. sect. 2. num. 10.* Valquez *3. p. disputat. 31. cap. 2. num. 10.* & communiter Theologi. Ratio sumitur ex dictis: quia illud, quod suppositum addit supra naturam; fundat incommunicabilitatem ad aliud suppositum, vt huc usque ostensum est: sed hæc incommunicabilitas non fundatur in alia negatione; sed in aliquo positiuo: ergo id, quod suppositum addit supra naturam, est aliquid positiuum. Probatur minor: tum quia omnis negatio fundatur in aliquo positiuo, & affirmationi innititur: ideo enim homo non est irrationalis, quia est rationalis: & ideo Angelo repugnat componi ex materia, quia est substantia completa spiritualis: ergo incommunicabilitas, seu repugnantia, quam suppositum affert, vt assumatur ab alio, non fundatur in alia negatione sed in aliquo positiuo. Tum etiam: quia repugnantia, quam habet humanitas v. g. Petri, vt assumatur ab alio, vel conuenit ei ex solis prædicatis proprijs humanitatis, vel aliunde? Primum dici non potest: nam humanitas cum omnibus suis prædicatis est assumpta à Verbo diuino. Dicendum ergo est, illam negationem haberi aliunde, & in alio fundari: repugnat autem fundari in alia negatione: ergo fundatur in aliquo positiuo. Ad hæc: Verbum diuinum suppleuit id, quod suppositum creatum præstat naturæ: ergo si suppositum creatum non communicat aliquid positiuum, sed solum negationem; sequitur quod Verbum non suppleuerit aliquid; sed nihil. Quo quid absurdius?

Deinde ostenditur eadem resolutio alio fundamento desumpto ex D. Thom. *1. p. quæst. 79. art. 2. & quæst. 30. art. 1.* quod potest ad hanc formam reduci. nam suppositum constituitur in esse suppositi per id, quod superaddit naturæ: sed suppositum in esse suppositi est aliquid positiuum: ergo id, quod suppositum naturæ superaddit, est quid positiuum. Minor probatur. tum quia id, quod est perfectissimum in genere substantiæ

nostra conclusio. Secundò respondetur omisso antecedenti, negandò consequentiam: & ratio disparitatis est satis manifesta: nam in Deo existentia est prædicatum essentiale: quocirca potest, quantum est ex vi huius, subsistentiam anteire. In creatis autem existentia est prædicatum omninò accidentale, nec priùs conueniens substantiæ, quam hæc constituatur extra omnes causas, & dependentiæ modos; inter quos computatur subsistentia: vnde nequit illam antecedere. § Ad tertiam constat ex supradictis, subsistentiam non esse modum existentiæ, aut determinationem illius, sed aliquid complens naturam, vt existat per se: quamobrem subsistere, in rigore loquendo non est per se existere; sed est esse aptum, & completum ad existendum per se.

42 Secundò arguitur: quia subsistentia est terminus vltimus naturæ; cum eam reddat vltimò completam, & incommunicabilem: ergo post subsistantiam non aduenit vlterior actualitas substantialis: ergo, vel dicendum est, existentiam substantiæ non esse substantialem, quod est absurdum; vel non aduenire post subsistentiam. § Confirmatur: quia si subsistentia præcedit existentiam, posset suppositum creatum assumi à persona diuina: consequens est absurdum, & contra communem Thomistarum sententiam: ergo &c. Sequela ostenditur: nam ideo natura creata potest assumi à diuina persona, quia potest priuari propria subsistentia, & terminari per subsistentiam diuinam: sed si suppositum constitueretur per subsistentiam, quæ antecederet existentiam, posset priuari prædicta existentia, & terminari per existentiam diuinam: ergo posset suppositum à persona diuina assumi.

Respondetur argumento, quod, sicut constat ex dictis *num.* 40. subsistentia non est vltimus terminus totius lineæ substantialis, sed tantum naturæ, vt completæ in ratione principij, & susceptiui *quod*. Vnde ita abest, vt excludat vltimiorem actualitatem existentiæ; quod potius aptet, & compleat naturam, vt possit existentiam recipere. § Ad confirmationem negamus sequelam; quia existentia est actus proprius suppositi, & eiusdem ordinis cum illo: quapropter sicut implicat, quod suppositum diuinum existat per existentiam creatam; ita implicat, quod suppositum creatum existat per existentiam diuinam. Vnde licet natura creata carens subsistentia propria valeat assumi ad diuinam subsistentiam, & consequenter ad existentiam; nequit tamen fieri, vt retenta subsistentia propria, terminetur per existentiam diuinam. Sed hoc amplius expendere spectat ad Theologos 3. *p. q.* 4. *art.* 2. Videantur quæ dicemus *num.* 48.

43 Vltimò arguitur: quia ex essentia, & subsistentia fit compositio realis, vt suprà diximus *num.* 39. sed hęc nequit saluari, nisi essentia existat ante subsistentiam: ergo existentia est prior, quam subsistentia. Probatur minor: quia omnis compositio realis fit inter extrema existentia, & actualia: ergo non est intelligibile, quod essentia, & subsistentia componant realiter, nisi priùs essentia existat. § Confirmatur: quia Verbum diuinum assumpsit humanitatem existentem: sed eam assumpsit ad subsistentiam: ergo natura existens præcedit subsistentiam, quod fieri non posset, si subsistentia esset prior, quam existentia. Probatur maior: nam quod assumitur præsupponitur productum ante assumptionem: sed quod est productum est existens; cùm fieri, & produci ordinentur ad esse: ergo Verbum diuinum assumpsit humanitatem existentem pro priori ad assumptionem, atque ideò ante subsistentiam.

Respondetur argumento negando minorem: quia licet ad compositionem realem sit necessarium, quod extrema illius existant in instanti reali compositionis; non tamen desideratur, quod existant perfectè pro priori ad ipsam compositionē: præsertim cùm in existendo dependent à composito, quod ex vtroque resultat. Vnde materia, & forma componunt realiter totum substantiale; & nihilominus pro illo priori intelliguntur existere, sed tantum exprimunt realitatem essentiæ cum ordine prætico ad existentiam. Quare cùm essentia, & subsistentia dependeat à supposito; nequeunt pro illo priori, in quo præintelliguntur illud constituere, habere existentiam: sed solum afferunt proprias entitates cum ordine ad existentiam totius: quæ sufficiunt ad realem compositionem.

Ad confirmationem respondemus, Verbum diuinum assumpsisse humanitatem existentem realiter pro toto instanti assumptionis; non quidem existentia creata, sed existentia ipsius Verbi. Pro illo autem priori, in quo præintelligitur assumptioni, nec est purum nihil, nec actu existens; sed importat realitatem actualem propriæ entitatis, vt est in via ad existendum. Sicut dum præintelligitur subsistentiæ propriæ, non est purum nihil, nec actu existit; sed tendit ad existendum. Et planè cùm natura dependeat a supposito; & existere sit esse extra causas, & dependentias; fieri non potest, vt natura existat, antequam vel sit in proprio supposito, vel assumatur ad diuinum. Quamuis autem actio productiua humanitatis potuerit illi conferre existentiam; impedita tamen fuit, ne vltimam actualitatem ipsi communicaret: sicut impedita est, ne subsistentiam produceret. Vnde solùm produxit realitatem naturæ; subsistentia verò, & existentia aliunde communicatæ sunt, nempe à Verbo.

QVÆSTIO IV.

An in composito substantiali dentur subsistentia, & existentia partiales?

DVplici modo possunt in composito substantiali cōstitui subsistentiæ, & existentiæ partiales: primò partialitate quasi integrali, & entitatiua: secundo partialitate essentiali. Nam sicut in composito physico, v. g. in homine distinguunt aliqui partes substantiales integrales, vtputa caput, manum, pedes, &c. ita etiam solent distinguere subsistentias prædictis partibus correspondentes, quasi alia sit subsistentia capitis, alia manus, & alia pedis. Et quemadmodum in eodem composito substantiali dantur duæ partes essentiales, nempè materia, & forma: sic etiam autumant nonnulli, admittendas esse duas subsistentias partiales, nimirum subsistentia materiæ, & subsistentiam formæ, ex quibus coalescat vna subsistentia completa totius compositi. Idemquè proportionabiliter asserunt de existentiis. Cęterum quia *suprà disp.* 5. *quæst.* 1. latè ostendimus falsitatem opinionis, quæ asserit dari partes substantiales entitatiuas intra genus substantiæ actu distinctas: excusamur denuò confutare sententiam, quæ adstruit subsistentias partiales, quasi integrales, illis partibus respondentes: Nam eis exclusis, nequeunt eæ subsistentiæ subsistere. Vnde difficultas deuoluitur ad subsistentias, & existentias partiales, quæ materiæ, & formæ correspondent. Et licèt videatur esse diuersa difficultas circa subsistentias, ac circa existentias: vtramque tamen sub eodem titulo comprehendimus: & quia satis affines sunt, & quia vnius decisio mutuò iuuabit ad aliam. Claritatis tamen gratia eas diuersis assertionibus resoluemus.

§. I.

Statuitur non dari subsistentias partiales.

44 Dicendum est, in composito substantiali non dari subsistentias partiales; sed materiam, formam, & compositum subsistere vna, & eadem, ac simplici subsistentia. Hanc conclusionem docet D.Th. *1. p. q. 29. art. 1. ad 2. & 3. p. q. 2. art. 2. ad 3. & in 3. ad Anibald. dist. 6. quaest. vnic. art. 1. ad 1. & 4. contra gentes cap.* 49. Quem sequuntur Aluarez, & Nazarius *loc. cit. ex 3. p.* Cabrera *ibid. q. 4. art. 2. disp.* 5. Ioan. à S. Thoma *in Physic. q. 7. art. 3. & 1. p. q. 3. disp. 4. art.* 2. N. à Cruce *ibid. disp. 16. dub. 1. n.* 409. N. Philippus *3. p. summa Philosoph. quaest. 18. art.* 5. & communiter Thomistæ. Quibus etiam consentiunt Vasq. *3. p. disp. 32. cap.* 2. Molina *1. p. q. 29. art. 2. disp.* 3. Fonseca *9. Metaph. cap. 8. quaest. 5. sect.* 4. & alij plures.

Probatur ratione: quia vnica subsistentia sufficit, vt compositum subsistat vt *quod*, & partes eius vt *quo*: ergo in composito substantiali non datur, nisi vnica, & simplex subsistentia. Consequentia patet: quia natura abhorret superflua: ergo si vnica subsistentia sufficit, vt subsistat totum, & partes eius; non datur in composito, nisi vnica, & simplex subsistentia. Antecedens verò suadetur: quia impossibile est, quod aliqua subsistentia reddat totum subsistens vt *quod*, quin reddat illius partes subsistentes vt *quo*: ergo vnica subsistentia sufficit, vt compositum subsistat, vt *quod*, & partes eius vt *quo*.

¶ Confirmatur: quia in Christo Domino non datur, nisi vnica, & simplex subsistentia, vt fides docet: ergo neque in alijs suppositis debent subsistentiæ multiplicari. Probatur consequentia, tum à paritate: si enim subsistentia Christi terminans humanitatem reddit etiam subsistentes partes illius, pariter subsistentia terminans compositum vt *quod*, terminabit partes eius vt *quo*. Tum etiam, & præcipuè, quia hoc vnico exemplo infringuntur omnes rationes, quibus Aduersarij conantur ostendere necessitatem subsistentiarum partialium: militant quippè eodem modo in partibus essentialibus humanitatis Christi, vt eas diluendo ostendemus: vnde si humanitas illa, & ipsius partes subsistunt vna, & eadem subsistentia; pariter alia composita substantialia, & eorum partes poterunt eadem subsistentia subsistere.

45 Respondebis cum Suario, sufficere quidem, vt compositum, & eius partes subsistant, vnam subsistentiam hanc totalem: hanc tamen non esse simplicem; sed componi ex duabus subsistentijs partialibus: ad eum modum, quo natura totalis, quæ per subsistentiam terminatur, non est vna per simplicitatem, sed per compositionem: coalescit enim ex materia, & forma. Cùm enim subsistentia sit modus, & terminus proportionatus naturæ, oportet quod sit composita eadem compositione.

Sed contra: nam in primis hæc responsio non occurrit exemplo in confirmatione adducto, ex quo manifestè deprehenditur, superfluum esse ponere plures subsistentias partiales; sed sufficere vnicam, & simplicem subsistentiam. Deinde refellitur efficaciter, nam repugnat, ex duabus subsistentijs partialibus constitui vnicam subsistentiam, quæ sit simpliciter, & physicè vna, & apta, vt suppositum subsistat per se simpliciter; nisi illæ subsistentiæ partiales vniantur inter se per modum actus, & potentiæ: at sic est, quod repugnat, duas subsistentias vniri prædicto modo: ergo non dantur subsistentiæ partiales, nec ex illis componitur subsistentia compositi. Maior ostenditur: tum quia omnis compositio physica, & simpliciter talis fit ex actu, & potentia: tum quia partes essentiales, nempè materia, & forma, quibus omninò æquiparat hæc solutio earum subsistentias, vniuntur inter se per modum actus, & potentiæ: ergo repugnat, quod ex duabus subsistentijs partialibus componatur alia subsistentia totalis, quæ sit simpliciter vna, nisi subsistentiæ partiales vniantur inter se per modum actus, & potentiæ. Minor autem probatur: quoniam implicat, aliquid intra eandem lineam habere simul rationem actus, & potentiæ: sed omnis subsistentia est actus in linea substantiali: ergo nequit intra eandem lineam subsistendi vniri alteri subsistentiæ, tanquam potentia suo actui.

Confirmatur primò: quia si vna subsistentia posset per modum potentiæ vniri alteri, tanquam actui; eo ipso amitteret rationem termini in linea subsistendi: sed de ratione subsistentiæ est, quod sit terminus in prædicta linea: ergo repugnat, subsistentiam vniri subsistentiæ, sicut potentia vnitur actui. Minor, & consequentia constant. Maior autem suadetur: tum quia de ratione termini est esse vltimum in linea, in qua est terminus: sed hoc ipso, quod subsistentia respiceret aliam subsistentiam, tanquam actum, non posset esse vltimum in linea subsistendi; sed esset in potentia ad alium terminum intra eandem lineam: ergo amitteret rationem termini in linea subsistendi. Tum etiam, quia nihil magis destruit conceptum termini, quam ratio terminabilis: sed si vna subsistentia vniretur alteri, esset terminabilis per illam: ergo amitteret propriam rationem termini in illa linea.

Confirmatur secundò: nam repugnat, subsistentiam vniri subsistentiæ, & non recipere effectum formalem illius, & denominari ab ea: sicut generaliter repugnat, aliquid vniri formæ, vel termino, & non participare proprium eius effectum, & denominationem, vt inductione potest ostendi: atqui vna subsistentia nequit recipere effectum formalem primarium alterius subsistentiæ, nec denominari ab illa: ergo repugnat, quod illi vniatur. Minor ostenditur: quia effectus proprius, & denominatio, quæ tribuit quælibet subsistentia, est *esse subsistens*, sicut albedo facit album, & relatio relatum, &c. sed sic est, quod vna subsistentia nequit reddi, & denominari formaliter subsistens per subsistentiam à se distinctam: ergo nequit recipere proprium effectum alterius subsistentiæ, nec denominari ab illa. Minor liquet; quia id, quod est formaliter tale per se ipsum vt *quo*, nequit reddi formaliter tale per aliud: qua ratione albedo, quia per se ipsam est alba vt *quo*, & ratio formalis dealbandi, nequit reddi formaliter alba per aliquid à se distinctum: sed quælibet subsistentia est ratio formalis subsistendi, & subsistens, vt *quo*: ergo repugnat, subsistentiam reddi, & denominari formaliter subsistentem per aliquid à se distinctum.

46 Confirmatur tandem: quia inexplicabile est, quid conferant eæ subsistentiæ partiales partibus essentialibus, nempè materiæ, & formæ: ergo huiusmodi subsistentiæ repugnant. Probatur antecedens: nam subsistentia nequit tribuere formæ v. g. equi, quod sistat in se; siquidem est in subiecto: neque quod sit independens, vel incommunicabilis; cùm dependeat à materia, & illi communicetur: neque quod operetur vt *quod*; cùm solum influat vt *quo*, & cum dependentia à toto supposito: neque quod possit per se ipsam terminare actionem; cùm non fiat, nisi per eductionem à materia, & per actionem productiuam totius compositi: nihil ergo est excogitabile, quod subsistentia possit tribuere prædictæ formæ: ac proinde forma materialis non habebit propriam subsistentiam. Quod si hoc concedatur (vt tandem concedit Suarius *disp. 34. Metaph. sect. 5.*

sect. 5. num. 14) inuictum conficitur argumentum ad ostendendum, materiam primam non habere propriam subsistentiam partialem. Tum quia omnis pars debet respicere alteram partem: ergo si in equo v. g. non datur subsistentia partialis ex parte formæ, non dabitur ex parte materiæ. Tum etiam, quia perfectior est forma materialis, quam materia: ergo si illa est incapax propriæ subsistentiæ; minus capax erit hæc.

Ea verò, quæ in fauorem suæ responsionis adducebat citatus Auctor, parum illi fauent, sed manent exclusa ex dictis. Quia non oportet, quod terminus componatur eadem compositione, qua componitur illius terminabile; sed potiùs desideratur oppositum: eò quod omnis terminus importat vltimitatem, & simplicitatem. Vnde videmus, partes lineæ terminari puncto, quod caret partibus. Et planè cùm humanitas Christi Domini constans partibus essentialibus terminetur vnica, & simplici subsistentia, quæ afficiendo humanitatem terminat etiam ipsius partes: edocemur hoc exemplo oppositam Suario Philosophiam statuendam etiam esse in alijs compositis: & quia nulla est ratio, quæ non militet æqualiter, tam in illa humanitate, quam in alijs: & quia illa proportio, quam inter partes subsistentiæ, & partes naturæ statuere intendit prædictus Auctor, non obseruetur in Christo. Præsertim cùm doceat, formam materialem, quæ est pars essentiæ, non afferre propriam subsistentiam partialem; sed subsistere per subsistentiam totius compositi.

§. II.

Excluduntur existentiæ partiales.

47 Dicendum est, in composito substantiali non dari existentias partiales; sed compositum, & eius partes vna, & eadem existentia existere. Sic docet D. Thom. pluribus in locis, & præcipuè *3. p. q. 17. art. 2. & 1. 2. quæst. 4. art. 5. ad 2.* vbi ait: *Idem est esse formæ, & materiæ, & hoc idem est esse compositi.* Vnde sic docent Capreolus, Caiet. Ferrar. Soncin. Vincentius, Bañez, Nazarius Atauxo, quos refert, & sequitur Ortiz *in Physica tract. 2. proœmial. conferentia 3.* Nauarrete *1. q. p. 3. art. 4. controuers. 18.* Aluarez *3. p. q. 4. art. 1.* Ioan. à S. Thom. *in Physica q. 7. art. 5. & 1. p. q. 3. disp. 4. art. 4.* N. à Cruce *ibid. art. 4. disp. 17. dub. 2. à num. 460.* N. Philippus *3. p. summa Philosoph. q. 19. art. 5.* & communiter Thomistæ.

In suadendo hanc assertionem parum immorabimur: quia eius veritas satis apertè habetur ex alibi dictis: quę potiùs colligemus, quam noua fundamenta cudamus. Primò ergo probatur ratione: quoniam existentia substantiæ, & subsistentia mutuò sibi correspondent: eò quod, vel subsistentia est ratio recipiendi existentiam, vt asserunt Thomistæ; vel quia subsistentia est modus existentiæ, vt autumant Aduersarij: atqui in composito substantiali non est, nisi vnica subsistentia, vt constat ex dictis §. *praeced.* ergo in composito substantiali non est, nisi vnica existentia. ¶ Secunda ratio est huiusmodi: quia materia prima non habet propriam existentiam partialem: ergo compositum, & eius partes existunt vnica existentia. Consequentia liquet: quia non potest intelligi compositio ex existentijs, nisi quælibet pars essentialis suam vendicet existentiam. Antecedens autem ostendimus ex professo *in lib. Physic. disp. 3. quæst. 4.* vbi illius probationes videri possunt. ¶ Tertium fundamentum est: quoniam existere est sistere extra causas, causalitates, & dependentiæ modos: sed antequam existat totum compositum, partes eius non sistunt extra omnes causas, causalitates, & dependentiæ modos: ergo non habent existentiam ante existentiam compositi. Quam rationem expendimus loco nuper citato.

48 Quartò suadetur conclusio alio fundamento desumpto ex Aristot. *7. Metaph. text. 26.* & D. Thom. *1. p. q. 45. art. 8.* quod potest sic formari: quoniam illius est *esse*, cuius est *fieri*: at fieri non est partium materialium; sed suppositi: ergo existentia, seu *esse*, non conuenit partibus per se, sed ratione suppositi: & consequenter per existentiam, qua suppositum existit, existent etiam partes illius, quin opus sit existentias multiplicare. Vtraque consequentia infertur legitimè ex præmissis. Maior autem est Philosophi, & D. Thom. *locis citatis*, & satis ex se liquet: nam fieri ordinatur ad esse, & illud communicat rei productæ: ergo illius est *esse*, cuius est *fieri*. Minor verò suadetur: tum quia eius est fieri, cuius est facere, seu operari: sed operari est suppositi, vt docent communiter Philosophi: ergo & fieri. Tum etiam, quia fieri est rei per se subsistentis: sed solùm suppositum subsistit per se: non verò partes materiales: ergo. Tum denique, quia fieri est eius, quod per se primò intenditur: sed suppositum intenditur per se primò, non autem partes; cùm ista sint propter totum, & ordinentur ad illud: ergo fieri, propriè loquendo, non est partium materialium, sed suppositi. Quod optimè docuit Angelicus Doctor, *2. contra gentes cap. 43.* his verbis: *Sicut vnicuique creato conuenit fieri; sic sibi conuenit esse: esse autem non conuenit formæ tantum, nec materiæ tantum; sed composito; materia enim non est, nisi in potentia; forma verò est, qua aliquid est, est enim actus: vnde restat, quod compositum propriè sit.*

Confirmatur, & explicatur: quia actio non communicat existentiam, nisi in vltimo termino suæ actiuitatis, & exercitij, & in quo denique sistit: atqui actio non sistit in productione partium, sed transit ad suppositum, & eo producto sistit, & quiescit: ergo actio non communicat per se primò existentiam partibus materialibus, sed supposito; & eo mediante partibus. Consequentia patet: quia si darentur existentiæ partiales, non possent non ex vi actionis productiuæ priùs communicari partibus, quam composito: ergo si actio productiua non communicat existentiam, antequam producat compositum; sequitur partes non habere proprias subsistentias partiales. Minor liquet: quia partes sub formalitate partium non sunt propter se; sed propter compositum, ad ipsumquè ex natura sua ordinantur: ergo actio productiua non sistit in partibus, sed progreditur ad suppositum: imò si in partibus sisteret; iam illæ in esse termini non essent partes, sed quædam tota. Maior etiam constat: quoniam existentia est id, in quo sistit actio, & quod eam vltimò terminat: eò quod fieri ordinatur ad *esse*: ergo actio non communicat *esse*, nisi in vltimo sui exercitij.

Dices: viuere in viuentibus est *esse*, vt docet Aristot. *2. de Anima textu 37.* sed viuere non multiplicatur iuxta multiplicationem suppositi; sed penes diuersitatem naturæ, vt constat in Christo domino, in quo est vnicum suppositum, & duplex viuere, creatum videlicet, & increatum: ergo cum in composito substantiali sit duplex natura partialis, & vna totalis; sequitur, quod debeat etiam esse duplex *esse* partiale, & vnum totale. ¶ Respondetur ex D. Thom. *3. p. quæstione 17. articulo secundo, & quodlib. 9. art. 3.* Aristotelem loco citato non loqui de esse existentiæ, sed de esse specifico, seu essentiæ. Quare in Christo, in quo est duplex viuere, etiam est duplex esse specificum, & essentiale, videlicet natura diuina, & humana. Et tamen esse existen-

tiæ

respondeas, essentiam rei posse bifariam considerari, vno modo intra suas causas, quo pacto distinguitur realiter ab existentia, tanquam non ens ab ente, nec vllam habet connexionem cum illa: altero modo extra suas, qua ratione est idem realiter cum existentia, neque ista de illa accidentaliter prædicatur, sed necessariò, & per se: nam sicut essentia extra causas est aliquid essentialiter, ita est essentialiter existens; cum idem sit esse existens, ac esse aliquid, vel non esse nihil.

Hoc inquam non refert, sed potest efficaciter refelli: quoniam hæc propositio v. g. *Petrus est existens*, est vera, & accidentalis, vt omnes Logici, & Metaphysici concedunt: sed subiectum huius propositionis non est Petrus, vt manens intra suas causas; aliàs prædicatio esset falsa, cum res intra causas non sit existens: ergo est aliquid positum extra causas: atqui non est ipse Petrus reduplicatiuè vt existens; aliàs prædicatio esset necessaria, & identica: ergo est Petrus specificatiuè acceptus, siue res, quæ subsitat existentiæ, & denominatur existens. Existentia ergò prædicatur accidentaliter, & contingenter de rebus positis extra causas, ac proindè debet distingui realiter ab illis, non quidem negatiuè, tanquam ab ente non existente, vel manente intra causas, sed velut ab ente existente, & posito à parte rei. Vnde cum dicitur, existentiam prædicari essentialiter de re existente; non est ita intelligendum, quod prædicetur essentialiter de re, quæ existit specificatiuè accepta; sed facta reduplicatione supra statum essendi extra causas, qui est effectus formalis existentiæ. Nec idem prorsus est esse existens, reduplicando existentiam, ac esse aliquid, vel non esse purum nihil: quia inter nihil, & existentiam datur medium, nempè entitas rei, quæ subest existentiæ, & denominatur existens.

Dices: hæc prædicatio, *vas est aureum*, est accidentalis; & tamen prædicatum non distinguitur realiter à subiecto: ergo ex eo, quod hæc prædicatio, *Essentia est existens* sit accidentalis, non rectè colligitur distinctio realis inter essentiam, & existentiam.

Respondetur primò, nos non inde colligere diuersitatem realem inter essentiam, & existentiam, quia hæc prædicatur vtcumque accidentaliter de illa; sed quia ita prædicatur accidentaliter, vt nec sit de conceptu existentiæ, nec de essentia alterius tertij ex vtraque constituti, nec prouenìant ab eadem indiuisibili forma. Quæ autem ita se habent, debent realiter distingui: quia carent omni principio identitatis, vt supra ponderauimus. ¶ Secundò respondetur negando minorem, quia vas aureum realiter distinguitur ab auro: cum supra illud addat figuram, ratione cuius illud prædicatum sit accidentale subiecto. Sicut enim hæc est accidentalis, *Aurum est vas*, quia accidit auro habere figuram vasis: ita hæc est accidentalis, *Vas est aurum*, quia figuræ vasis accidit habere aurum pro subiecto.

§. III.

Obuiæ aliæ difficultates extricantur.

23 VT breuitati consulamus, & quæstiones aliàs vtiles non relinquamus intactas, curabimus eas ex dictis breuiter determinare. Primò ergo inquiri potest, an existentia sit entitatiuè accidens? Respondemus, quod licet existentia sit accidens prædicabile respectu cuiuscumque naturæ, vt constat ex supra dictis; nihilominus existentia substantiæ (de qua præcipuè loquimur) non est accidens prædicamentale, sed aliquid substantiale. Hæc resolutio est contra Molinam supracitatum asserentem, existentiam substantiæ non distingui realiter ab eius duratione, quæ est accidens, vt vidimus in *lib. Physicorum*. Sed eam docent D. Thom. 4. *Metaph. lect.* 3. his verbis: *Esse rei quamuis sit aliud ab eius essentia, non tamen est intelligendum, quod est aliquid superadditum ad modum accidentis*. Quod repetit aliis locis. Vnde sic docent communiter Thomistæ. Fundamentum est: quoniam actus adæquatus, & potentia proxima illi correspondens debent esse eiusdem ordinis: qua ratione quia in creatis actus operandi est entitatiuè accidens, potentia immediatè operatiua nequit esse substantia, vt vidimus *in lib. Physic. disp.* 10. *q.* 2. sed existentia substantiæ comparatur, ad eius essentiam, tanquam actus adæquatus ad potentiam proximam: ergo debet esse eiusdem ordinis: & consequenter existentia substantiæ non poterit esse accidens entitatiuè, nec ad prædicamenta accidentium pertinere. ¶ Confirmatur: quia *esse* entitatiuè accidentale est *esse* secundum quid: sed substantia habet *esse*, siue existere simpliciter: ergo non existit per existentiam entitatiuè accidentalem, sed per *esse* de genere substantiæ. Si autem D. Thom. aut alij graues Auctores existentiam substantiæ appellant accidens; loquuntur de accidenti prædicabili: quia omnis existentia creata est extra essentiam rei. Nec est aduersus hanc doctrinam obiectio alicuius momenti, cui opus sit satisfacere.

24 Secundò inquiri solet, an hoc substantiale, quod importat existentia, sit modus, vel entitas, aut realitas? Respondetur, existentiam esse ram ab essentia realiter distinctam. Sic docet D. Thom. *opusc.* 48. *cap.* 2. vbi ait: *existentia, & essentia differunt realiter, vt duæ diuersæ res*. Idemquè apertè significat *quodlib.* 2. *art.* 3. *& lib.* 2. *contra gent. cap.* 52. vbi sine vllo addito docet, existentiam, & essentiam distingui. Vnde sic docent Bañez 1. *p. q.* 3. *art.* 2. *dub.* 2. referens Capreol. Caiet. Ferrar. Soncinat. & alios, Ioannes à S. Thom. ibidem *disp.* 4. *art.* 3. N. Philip. loco supra cit. & alij plures. Probatur ratione: quia existentia est ratio formalis, vt quæcumque realitas creata sit aliquid: in tantum enim dicitur aliquid ens reale, in quantum dicit ordinem ad existentiam: sed modus nequit esse ratio formalis omnis realitatis; aliàs excederetur ab effectu: ergo existentia non est modus, sed realitas. ¶ Confirmatur: quia *esse*, vt inquit D. Thom. *quæst.* 7. *de potent. art.* 2. *ad* 9. est actualitas omnium actuum, & perfectio omnium perfectionum: sed modus est imperfectissimum quid in genere entis, cum sit minimæ entitatis: ergo existentia non est modus. Vnde distinctio inter essentiam, & existentiam est simpliciter realis, seu rei à re.

Sed obijcies: subsistentia est modus substantialis, vt supra *num.* 11. statuimus: ergo idem de existentia dicendum est: id quippè conuincere videtur paritatis ratio inter vtramque: cum vna, & altera sit terminus substantiæ, & essentiæ. ¶ Respondetur negando consequentiam. Tùm quia existentia est longè perfectior, quam subsistentia: vnde licet hæc sit modus; illa debet realitatis rationem habere. Tùm etiam quia effectus formalis subsistentiæ est solum ita complere, & modificare substantiam, vt eam reddat incommunicabilem: ad quod non requiritur, quod subsistentia sit realitas, sed sufficit esse modum. Effectus autem proprius existentiæ est reddere rem extra causas, illamque formaliter extrahere ex nihilo, & facere, quod sit exercitè ens: qui effectus est adeo nobilis, vt postulet prouenire non à modo, sed à re. Tùm præterea, quia essentiæ substantiæ intimior est subsistentia, quam existentia; cum illa conueniat rebus in actu signato; & per eam reddantur proximè aptæ ad recipiendam existentiam; hæc verò

rò sit purè ab extrinseco ex agentis influxu: vnde licèt substantia valeat sibi annectere subsistentiam, vt modum proprium; non tamen existentiam. Per quæ sufficienter redditur disparitatis ratio inter vtramque, quam intendebatur obiectio.

25 Tertiò inquires, quænam sit perfectior essentia, vel existentia? Respondetur existentiam absolutè, & attentis omnibus esse perfectiorem essentia actuali, quę illi subijcitur. Hanc resolutionem docet, & probat D. Thom. *q. 7. de potentia art. 2. ad 9* his verbis: *Hoc, quod dico esse est inter omnia perfectissimum. Quod ex hoc patet: quia actus est semper perfectior potentia: quælibet autem forma signata non intelligitur in actu, nisi per hoc, quod per esse ponitur: nam humanitas, vel igneitas potest considerari, vt in potentia materiæ existens, vel in virtute agentis, vel etiam in intellectu: sed per hoc, quod habet esse efficitur actu existens. Vnde patet, quod hoc, quod dico esse, est actualitas omnium actuum, & propter hoc est perfectio omnium perfectionum*. Idem docet *1. p. q. 4. art. 2. & quæst. 8. art. 1.* & alibi sæpè. Quam sequuntur Bañez *1. p. q. 4. dub. 3.* Ioannes à S. Thom. ibidem *disp. 4. art. 4.*, Nauarrete *controuers. 14. §. 7.* Ledesma *de perfectione diuina. q. 12.* N. Blasius à Conceptione *disp. 6. Metaph. quæst. 41.* & alij.

Ratio est: quoniam in quocumque ordine, actus adæquatus est simpliciter perfectior, quam potentia à qua per se primò respicitur: nam perfectio sumitur ab actualitate: sed in ordine entis essentia se habet, vt potentia per se primò respiciens existentiam, tanquam actum adæquatum: ergo existentia est simpliciter, & attentis omnibus, perfectior, quam essentia. Diximus in maiori *actum adæquatum* esse perfectiorem potentia, à qua *respicitur per se primò*, vt tacitè præocuparemus aliquas euasiones, & instantias: nam licet accidens comparetur vt actus ad substantiam; hæc tamen non respicit per se primò accidens, sed secundariò, & vt actum extranei ordinis: & licet aliqui actus inadæquati non sint perfectiores potentia; actus verò adæquatè actuans potentiam, debet eam simpliciter excedere in perfectione. Nec in oppositum poterit aliquod exemplum adduci.

Confirmatur primò: nam ideo forma substantialis est perfectior simpliciter, quam materia; quia hæc comparatur ad illam, vt potentia ad actum adæquatum, & primarium: sed eodem modo essentia comparatur ad existentiam: ergo existentia est perfectior simpliciter, quam essentia. ¶ Confirmatur secundò: quia actualitas vniuersalis, & in toto ordine entis perfectior simpliciter est, quam actuatio in determinato genere, vel specie: sed existentia est actualitas vniuersalissima, & respectu totius entis, & omnium formalitatum: essentia verò solum importat actualitatem in determinato genere, vel specie, in quibus ipsa quidditas constituitur: ergo existentia excedit simpliciter essentiæ perfectionem. ¶ Obserua tamen, hæc intelligenda esse de existentia sub proprio conceptu existentiæ, & quatenus est actus entis; non verò quatenus est *esse* tale, vt puta humanum, vel equinum: quia sub expressione huius limitationis non affert, nisi specificationem, aut determinationem, quam habet à potentia, quam actuat: secundum quam rationem euidens est, non excedere essentiam, sed esse effectum illius.

26 Sed obijcies *primò*: nam vna res non dicitur perfectior alia ratione existentiæ, sed ratione essentiæ, vt cum comparamus hominem, & lapidem: ergo perfectio rei sumitur ab essentia: ergo hæc est perfectior, quam existentia. *Secundò*: quia illud est perfectius, per quod Deo magis assimilamur: sed magis assimilamur illi per essentiam, quam per existentiam; siquidem ratio imaginis Dei non conuenit omnibus existentibus, sed soli naturæ intellectiuæ: ergo essentia est perfectior, quam existentia. *Tertiò*: quoniam illud, quod conuenit necessariò, perfectius est eo, quod conuenit contingenter: atqui essentia conuenit necessariò? existentia verò contingenter, vt constat ex dictis: ergo est.

Ad primam obiectionem respondemus, comparationem rerum fieri per id, quod est vnicuique proprium: vnde cum quælibet res vendicet sibi peculiarem essentiam; existentia verò sit actus vniuersalis, & omnibus rebus communis, & non habeat determinationem, nisi ab essentiis: propterea excessus rerum in perfectione non attenditur penes existentiam: sed penes prædicata essentialia. Ex hoc autem minimè infertur maior perfectio essentiæ, sed potiùs maior determinatio, & actualitas magis contracta. ¶ Ad secundam respondetur, quod vt aliquid sit imago Dei debet esse existens modo proprio ipsius Dei, hoc est, cum vita intellectiua: quod quia non conuenit omnibus existentibus; propterea non dicuntur esse imagines illius. Nec inde infertur, quod gradus essentialis intellectiui sit perfectior, quam existentia: quia prædictus gradus non fundat rationem imaginis, nisi quatenus concernit existentiam, saltem in actu signato: nam essentia Dei non est intelligere vtcumque; sed intelligere, quod est suum esse, iuxta illud. *Ego sum qui sum.* ¶ Ad tertiam neganda est maior vniuersaliter intellecta: aliqua enim conueniunt accidentaliter, saltem prædicabiliter, quæ excedunt in perfectione illa, quæ prædicantur per se: vt videre est in vnione hypostatica comparata ad humanitatem Christi Domini, & in visione beatifica comparata ad intellectū. Vnde ex vi huius non colligitur, quod existentia sit minus perfecta, quam essentia; sed magis infertur oppositum: nam *esse* est adeò magna perfectio, vt nulli creaturæ conueniat per se, & necessariò, sed contingenter, nimirum ex influxu primi agentis, qui est ipsum *esse* per se.

§. IV.

Occurritur argumentis opinionis aduersæ.

27 Contrariam nobis sententiam tuentur Scotus *in 3. d. 6. q. 1.* Durand. *in 1. dist. 8. q. 2.* Gabriel, & alij Nominales. quibus subscribunt Valentia *1. p. q. 3. punct. 4.* Suarez *disp. 31. Metaph. sect. 4.* Vazq. *3. p. disp. 72. cap. vlt.* & alij Moderni eiusdem familiæ. Probatur primò ex D. Thom. *1. p. q. 50. art. 5. in corpore*, vbi docet *esse* ita comparari ad formam, sicut rotunditas ad circulum: sed rotunditas non distinguitur realiter à circulo: ergo neque existentia à forma, vel essentia.

Respondetur negando consequentiam, quam non suadet testimonium D. Thom. nam S. Doct. non adduxit illam comparationem, vt explicaret distinctionem inter formam, & existentiam; sed vt ostenderet, formam esse inseparabilem à suo *esse*, sicut circulus à rotunditate. Licet in hoc etiam sit sua disparitas; quia circulus per nullam potentiam valet separari à rotunditate; forma verò, etsi naturaliter nequeat separari à proprio esse (quod tantum intendebat D. Thom.) potest tamen supernaturaliter denudari ab illo, si existentia diuina suppleat munus existentiæ creatæ, vt in mysterio Incarnationis contigisse supponimus.

28 Secundo arguitur: quia existentia est id, quo res formaliter constituitur extra causas: sed qualibet res per suam entitatem extra causas formaliter constituitur: ergo existentia nil aliud est, quam entitas, seu essentia rei positæ extra causas. Suadetur minor: nam per id formali-

maliter est aliquid extra causas, per quod est extra nihil: sed quælibet res per suam entitatem est extra nihil: cum ratione illius differat ab eo: ergo per suam entitatem est formaliter extra causas. ¶ Confirmatur primò: quia per id formaliter res est existens, per quod terminat actionem agentis: implicat enim terminare actionem, nisi quod est existens: sed quælibet res per suam entitatem, & ante aliud sibi superadditum terminat actionem agentis: ergo per suam entitatem est formaliter existens. ¶ Confirmatur secundò: quia vt res dicatur producta in fieri, sufficit, quod per suam entitatem dependeat in fieri ab influxu agentis: ergo vt dicatur producta in facto esse, sufficit, quod per suam entitatem dependeat in facto esse ab agente: sed rem esse existentem est esse productam in facto esse: ergo existentia est formaliter entitas rei, vt dependens exercitè, & in facto esse ab agente.

Ad argumentum respondetur, existentiam esse id, quo aliquid constituitur extra causas non vtcumquè; sed formaliter, perfectè, & cum vltima actualitate: essentia autem ratione sui, solum ponitur extra causas realiter, & subiectiuè, & tanquam recipiens *esse*: vnde non sequitur, quod essentia sit existentia. Et cum dicitur, quod per illud res constituitur extra causas, per quod constituitur extra nihil: eodem modo respondendum est: nam res per realitatem suæ essentiæ, solum fit extra nihil realiter, & subiectiuè; vltimatè autem, & formaliter habet esse extra nihil per actualitatem existentiæ sibi superadditam. Quod magis perspicuum fiet obseruando, quod nihil dupliciter dicitur: vno modo obiectiuè, quando videlicet aliquid obiectiuè, & secundum se consideratum nullam entitatem importat, sed solam carentiam, vti cæcitas se habet: alio modo quoad statum, cum nimirum aliquid obiectiuè, & secundum se dicit entitatem, eam tamen non habet exercitè in se; sed continetur in causis, vti se habet homo, antequam producatur. Quælibet ergo essentia rei positiuè est per semetipsam priori modo extra nihil: quia eius conceptus obiectiuus non est conceptus carentiæ, sed entis. Posteriori autem modo non est per se solam extra nihil, nec destruit statum continentiæ in causis; sed ad id indiget actualitate existentiæ sibi realiter superadditæ: hæc quippè est, quæ nihilum formaliter, & complerè destruit: essentia autem actualis, solum illud destruit realiter, quatenus subijcitur existentiæ, & dependenter ab illa egreditur à suis causis. Sicut materia prima pro priori ad formam substantialem, solum est extra nihil inchoatiuè, & realiter: formaliter autem, & complerè non fit extra nihil, nisi dependenter à forma, & quatenus actuatur per illam. Videantur dicta *in lib. Physic. disp. 3. q. 4.*

Ad primam confirmationem respondetur eodem modo: nam cum *esse* sit finis, & vltimus terminus actionis; essentia, vt præintelligitur ad *esse*, solum terminat actionem inchoatiuè, & realiter, quatenus per actionem productiuam fit subiectum exercitum existentiæ. Vnde non infertur, quod essentia per solam suam entitatem sit simpliciter existens; sed tantùm, quod incipiat produci, & quod existentiam recipiat. Quod etiam potest declarari exemplo supra adducto materiæ primæ.

Ad secundam respondemus, repugnare, quod essentia adhuc in fieri dicatur produci, nisi etiam in fieri connotet existentiam habitam pro eodem instanti reali. At in facto esse, non solum eam connotat, sed etiam illam importat in recto, tanquam actum, à quo formaliter, & completè denominatur existens. Vnde quamvis terminus produci in fieri importet in recto solam entitatem essentiæ; illam tamen importat, vt tendentem ad vltimam actualitatem, quam actio, vt iam perfecta communicat. Et ideo in facto esse dicit, non solum propriam realitatem; sed etiam realitatem existentiæ, à qua denominatur existens formaliter, & perfectè. Sicut etiam repugnat intelligere materiam, vt productam in facto esse, nisi eam intelligamus sub forma; licet hæc ab illa realiter distinguatur.

29 Tertiò arguitur, & impugnatur doctrina nuper tradita: quia existentia nequit realiter recipi in essentia; ergo, vel existentia non datur, vel non differt realiter ab essentia. Consequentia patet. Antecedens verò suadetur: nam vel existentia recipitur in essentia existente, vel in essentia non existente? neutrum dici potest: ergo &c. Probatur minor quoad primam partem: quoniam si existentia recipitur in essentia existente: ergo essentia non habet existere per aliquid sibi realiter superadditum, sed per propriam entitatem actualem: subiectum quippè non habet à forma id, secundum quod præsupponitur ad illam. Secunda etiam pars ostenditur: tùm quia id, quod non est existens, est actu nihil: ergo si existentia reciperetur in essentia non existente, reciperetur in nihilo: quod repugnat. Tum etiam, quia essentia, si semel differt ab existentia, debet esse causa illius: sed omnis causa præsupponitur ad effectum, & pro illo priori debet existere realiter; aliàs non valeret realiter influere: ergo existentia nequit recipi in essentia non existente.

Huic argumento, quod magni faciunt Aduersarij, facilè respondetur negando antecedens. Ad cuius probationem dicendum est, existentiam recipi in essentia, non vt est intra suas causas, nec quatenus reduplicatiuè existit, sed in eius entitate, quæ aliàs specificatiuè existit realiter in illo instanti per ipsam existentiam: pro illo autem priori causalitatis, in quo existentiam præcedit, non explicat munus existendi perfectè; vel id, quod habet ab existentia; sed solum munus se subijciendi existentiæ in genere causæ materialis. Nec hinc sequitur, quod essentia pro illo priori sit nihil: nam licet pro illo non explicet omnibus modis esse aliquid; nihilominus jam exprimit propriam realitatem, vt subiectã existentiæ, & eam recipientem: quod satis est, ne purum nihil dicatur: maximè cum in illo instanti sit realiter existens. Porrò essentia non causat existentiam in genere causæ efficientis, quæ petit in proprio genere præsupponi existens: sed solum in genere causæ materialis, quæ non influit, vt existens: sed vt explicat capacitatem recipiendi vlteriorem actum. Vnde non requiritur, quod præsupponatur existens ante id, quod recipit: sed fieri potest, vt per id, quod recipit, fiat existens. Quæ omnia illustrari possunt exemplo materiæ primæ: si enim inquiratur, an forma substantialis recipiatur in materia informata, vel in materia non informata? Respondendum ab omnibus est, recipi in materia informata realiter in illo instanti reali; in priori autem suæ causalitatis non informata, sed capaci informationis, & illi subiecta. Et similiter si inquiratur, an forma recipiatur in materia existenti; vel in materia non existenti? Respondetur recipi in materia realiter existenti in illo instanti, pro priori autem suæ causalitatis non existenti, sed tendenti ad existentiam, quam habet mediante forma: quod est existere realiter, & inchoatiuè. Idem ergo ad argumentum proportionabiliter respondemus.

30 Quartò arguitur: nam si essentia, & existentia realiter distinguerentur, possent ab inuicem realiter separari, saltem per diuinam potentiam: vbi enim aliqua sunt penitus inseparabilia, nullum signum præstant, vt prudenter iudicemus distingui realiter inter se: atque essentia, & existentia sunt realiter inseparabiles, etiam per respectum ad diuinam potentiam: neque enim potest dari realiter essentia absque existentia, neque è con-

conuerso: ergo non distinguuntur realiter. ¶ Confirmatur, & declaratur: quia remota existentia, nihil entitatis manet in essentia, sed solum veritas obiectiua, vel non repugnantia, vt producatur: ergo essentia, vt verè est aliquid, non differt realiter ab existentia, sed coincidit cum illa.

Respondetur argumento negando maiorem: plura enim realiter distinguuntur, quæ nequeunt realiter separari: nam separatio supra distinctionem extremorum addit mutuam eorum independentiam: multa autem differunt, quæ mutuò dependent, & nequeunt proinde separata consistere. Sic compositum substantiale, & materia realiter distinguuntur: & tamen nequit dari compositum absque materia, & materia absque composito. Quantitas etiam, & figura differunt realiter: quæ tamen nequeunt separata conseruari. Vnde falsum est, quod seclusa separabilitate, non maneat signum distinctionis: nam oppositum satis apparet, tum exemplis relatis, tùm ratione præsenti materiæ. Quia cum adæquata ratio existentiæ sit constituere completè, & in facto esse rem extra causas, implicat dari existentiam absque essentia, & essentiam sine existentia; quamvis inter se realiter distinguantur. Adde, posse essentiam creatam absque existentia creata existere, si terminetur per existentiam diuinam: vt in mysterio Incarnationis contingit: quod satis conuincit distinctionem realem inter vtramque.

Ad confirmationem respondemus, dupliciter posse remoueri existentiam ab essentia: vno modo remotione separationis, ita quod essentia priuetur omni existentia: altero modo remotione distinctionis, ita vt essentia concipiatur distincta ab existentia. Essentiam ergo priori modo remotam ab existentia, fatemur nihil esse in se, sed tantum manere obiectiuè, & in statu possibilitatis. At si remoueatur posteriori modo ab existentia, adhuc est aliquid reale subiectiuè, & exercitè: quia licet non sit formaliter ipsum *esse*; illi tamen subijcitur, ipsumquè recipit in se. Hoc enim est proprium essentiæ creatæ: quippè quæ non dicitur existere, quia sit ipsum *esse*, sed quia recipit esse à Deo, cui soli competit *esse* per essentiam, sine distinctione ab illa. Quæ etiam possunt explicari exemplo materiæ primæ sæpè repetito: hæc quippè, si ab ea omnis forma per veram separationem remoueretur, nihil esset, nisi tantum obiectiuè, ob essentialem dependentiam ab ea. Supposita verò forma, licet remoueatur à materia remotione distinctionis; adhuc materia est aliqua vera realitas distincta à forma. Idem igitur in nostro casu proportionabiliter dicendum est.

31 Vltimò arguitur: nam ex eo, quod existentia distinguatur realiter ab essentia, plura inconuenientia sequuntur: ergo negare oportet prædictam distinctionem. Antecedens suadetur: nam in primis sequitur, quod existentia sit actus purus: siquidem ex vna parte est actus; & ex alia ponitur distinctus ab omni potentialitate essentiæ creatæ. Sequitur deinde, quod sit accidens prædicamentale: nam aduenit enti completo, & constituto in actu per formam substantialem. Sequitur præterea, quod existentia indigeat alia existentia, vt ipsa existat: nam existentiæ creatæ contingenter conuenit existere: qua ratione probauimus, essentiam existere per aliquid à se distinctum. Tandem sequitur dari relationem realem inter essentiam, & existentiam, & vtramque immediatè afficere; cùm distinctio ordinem, & relationem importet; hoc autem est impossibile: nam essentia nequit substare relationi, aut illi communicare esse, nisi mediante existentia.

Respondemus negando antecedens. Et ad primam illius probationem negamus sequelam: quia existentia, licet sit actus ab essentia creatæ diuersus; nihilominus recipitur in eadem essentia. Omnis autem actus receptus ex hoc ipso limitatur, & contrahit nonnullam potentialitatem: quocirca existentia creata, neque est actus purus, neque infinitus. Oppositum verò contingeret, si non differret realiter ab essentia, vt Aduersarij adstruunt: tunc quippè sicut esset actus irreceptus, esset etiam actus purus, & infinitus.

Ad secundam etiam est neganda sequela: nam vt supra *num.* 23. vidimus, existentia, & essentia se habent vt actus, & potentia intra eundem ordinem: & propterea existentia substantiæ est entitatiuè substantialis, & existentia accidentis est entitatiuè accidentalis. Vndè illud axioma, *Quod aduenit enti in actu* &c. nequit, propriè loquendo adaptari existentiæ: nam est vltimus actus lineæ substantiæ, & ante ipsam omnia intelliguntur in potentia. Quod autem supponat formam, per quam ens est essentialiter in actu, parum refert: nam forma solum est actus pertinens ad lineam essentiæ; sed non complet vltimatè totam lineam substantiæ. Vndè solùm euincitur, quod ea, quæ supponunt formam, sint extra essentiam, & se habeant, vt accidentia prædicabilia; minimè verò, quod sint adæquatè extra genus substantiæ, tanquam vera accidentia prædicamentalia. Quod explicari potest exemplo subsistentiæ, quæ supponit formam: & nihilominus plures ex Aduersarijs docent esse entitatiuè quid substantiale.

Ad tertiam negamus sequelam: nam existentia est essentialiter existens vt *quo*: quia eius quidditas essentialiter consistit in eo, quod sit ratio existendi, seu ponendi alia extra causas. Vndè sicut relatio non indiget alia relatione, vt referatur, quia est essentialiter ratio referendi: ita existentia non indiget alia existentia, vt existat, quia est essentialiter ratio existendi. Dicitur tamen existentia existere contingenter vt *quod*: quia existit simul cum toto: & huic contingenter conuenit *esse*.

Ad quartam potest concedi sequela: quia non est inconueniens, quod essentia, & existentia realiter ad inuicem referantur, sicut ab inuicem distinguuntur. Huiusmodi verò relatio non recipitur, neque in essentia sola, neque in existentia sola; sed in essentia existente, siue in concreto substantiali, quod ex vtraque coalescit. Sicut probabile est, dari relationem prædicamentalem inter materiam, & formam, quin prædicta relatio recipiatur in sola materia, vel in sola forma; sed in composito ex vtraque constituto. Vnde non sequitur, quod essentia communicet esse accidenti, vel illi substet ante existentiam; sed quod mediante existentia præstet ea munera. Sicut materia mediante forma substet relationi, per quam refertur.

QVÆSTIO III.

An subsistentia, & existentia realiter distinguantur, & qualiter comparentur inter se?

HActenus considerauimus existentiam, & subsistentiam per respectum ad essentiam: superest, vt eas inter se conferamus. Circa quod duo præcipuè discutienda occurrunt. Primum, an distinguantur realiter? Secundum, quænam illarum sit prior? Vtramque autem difficultatem sub eodem titulo coniungimus, quia connexæ sunt, & vnius decisio viam parabit ad alteram. Nomine autem existentiæ solam substantiæ existentiam significamus: esse quippè accidentium à sub-

subsistentia distingui euidentiùs est, vt in dubium possit reuocari.

§. I.

Decisio primæ difficultatis ex Angelico Doctore.

32 Dicendum est, subsistentiam realiter distingui ab existentia. Sic docet D. Thom. locis statim referendis: quem sequuntur Caietanus 3. *p. quæst.* 4. *art.* 2. Ferrara 2. *contra Gentes cap.* 43. Bañez 1. *p. quæst.* 3. *art.* 3. *dub.* 1. Ioann. à S. Thom. *ibid. disput.* 4. *art.* 3. *in principio*, Nauarrete *tom.* 1. *controuers.* 19. Nazarius 1. *p. quæst.* 50. *art.* 3. *controuers.* 3. Aluarez *de Incarnat. disp.* 23. Cabrer. 3. *parte quæstion.* 4. *art.* 2. *disp.* 3. §. 4. Labat. *de Trinit. disput.* 3. *dub.* 1. §. 3. N. Philippus 3. *p. summæ Philosoph. quæst.* 20. *art.* 1. & communiter Thomistæ. Quibus etiam suffragantur omnes ferè Auctores, qui dicunt existentiam non distingui realiter ab essentia; à qua tamen fatentur subsistentiam realiter differre.

Et quia nonnulli Thomistæ oppositam sententiam tuentur: oportet ostendere, quam longè in hac parte dissideant à mente Nostri Doctoris: quod perspicuum fiet sequentia testimonia legenti. Nam 3. *p. quæst.* 17. *art.* 2. *ad* 1. inquit: *Esse consequitur naturam, non sicut habentem esse; sed sicut qua aliquid est; personam autem, seu hypostasim consequitur, sicut habentem esse.* Sed id, quod consequitur ad aliud, differt realiter ab eo: qua ratione ex mente D. D. Thom. *esse* differt realiter à natura: ergo etiam *esse* differt realiter à supposito quatenus tali: quod non contingeret, si existentia esset realiter subsistentia. Præterea 1. *p. quæst.* 50. *art.* 2. *ad* 3. docet, quod existentia facit compositionem, non solùm cum essentia, sed etiam cum supposito: si autem esset idem realiter cum subsistentia, non posset facere compositionem cum supposito, sed potiùs illud formaliter constitueret: ergo. *Deinde quodl.* 2. *qu.* 2. *art.* 4. docet, quod *esse* non est de ratione suppositi: at subsistentia pertinet ad illius rationem, imò illam formaliter constituit: ergo secundum D. Thom. existentia subsistentiæ, & subsistentia non sunt realiter idem. *Tandem* S. Doctor, tanquam diuersas quæstiones tractat, an in creatis sit idem essentia, & existentia; & an essentia, & suppositum sint idem, vt videre est *quodlib.* 2. *art.* 3. *&* 4. *& in* 2. *dist.* 3. *quæst. art.* 1. *&* 2. Quod superfluum foret, si existentia, & subsistentia non distinguerentur realiter: tunc quippè, semel ostensa diuersitate inter essentiam, & existentiam, relinquebatur demonstrata differentia inter essentiam, & suppositum. Quæ omnia simul sumpta adeò persuadent D. Thom. stare pro nostra assertione; vt oppositum secundum eius mentem asserere, sit manifesta violentia, cui satisfacere non oportet.

33 Secundò probatur conclusio ratione desumpta ex D. Thom. *loco citato ex* 3. *parte*, quæ sic formatur: nam actus distinguitur realiter à suo susceptiuo reali: sed, suppositum est susceptiuum reale *quod* existentiæ: ergo existentia distinguitur realiter à supposito: ergo etiam differt realiter à subsistentia. Hæc secunda consequentia legitimè infertur ex prima: nam suppositum constituitur formaliter per subsistentiam: vnde si existentia differt realiter à supposito, & in eo recipitur; necessum est, quod supponat realiter subsistentiam, & ab illa proinde realiter distinguatur. Minor autem ostenditur: quia illud suscipit, vt *quod* existentiam, quod fit vt *quod*, & operatur, vt *quod*: nam fieri ordinatur ad esse, & esse ad operari: atqui fieri vt *quod*, & operari, vt *quod* est proprium suppositi, vt communiter docent Theologi, & Philosophi: ergo suppositum suscipit realiter, vt *quod* existentiam.

34 Tertiò probatur eadem assertio alia ratione desumpta ex D. Thom. *quodlib. citato*: quoniam id, quod est de intrinseca ratione suppositi, distinguitur realiter ab eo, quod accidit supposito, & est adæquatè extra propriam rationem illius: sed subsistentia est de intrinseca ratione suppositi; existentia verò accidit illi, estquè adæquatè extra eius rationem: ergo existentia, & subsistentia realiter distinguuntur. Maior, & consequentia constant. Minor autem, quoad primam partem est satis manifesta: tum quia subsistentia constituit formaliter suppositum: tum quia in definitione suppositi ponitur subsistentia in recto: tum quia de supposito essentialiter prædicatur, & ideo hæc est æternæ veritatis: *Suppositum est subsistentia subsistens incommunicabiliter.* Quæ omnia euidenter euincunt, subsistentiam pertinere ad intrinsecam rationem, seu constitutionem suppositi. Secunda etiam eiusdem minoris pars ostenditur: quoniam existentia non conuenit necessariò, & essentialiter supposito; aliàs hæc propositio: *Suppositum existit*: foret æternæ veritatis: quod est absurdum: ergo existentia conuenit supposito accidentaliter, estquè adæquatè extra rationem illius.

Confirmatur primò: quia suppositum est idem, ac prima substantia directè ponibilis in prædicamento: sed prædicta substantia non constituitur realiter per existentiam: eò quod omnia, quæ in prædicamentis collocantur ab existentia præscindunt; & concernunt præcisè prædicata necessaria: ergo suppositum non constituitur formaliter realiter per existentiam: atqui per subsistentiam realiter, & formaliter constituitur: existentia igitur, & subsistentia non sunt realiter idem.

Confirmatur secundò, & explicatur ampliùs *ex dictis quæstion. præced.* §. 2. quoniam existentia, & subsistentia carent omni principio identitatis: ergo non sunt realiter idem. Probatur antecedens: nam in primis existentia non est de conceptu subsistentiæ: aliàs de quocumque prædicatur subsistentia, prædicaretur etiam existentia: & consequenter sicut hæc prædicatio est ab æterno vera: *Homo est subsistens*; ita etiam hæc esset vera ab æterno: *Homo est existens*, quod nemo concedet. Rursus existentia non est, de conceptu alicuius tertij, in quo identificetur cum subsistentia: non enim aliud tertium excogitari potest, nisi suppositum; de cuius tamen conceptu non est existere, vt nuper vidimus. Tandem existentia, & subsistentia non ducunt ortum ab eadem forma; sed à principijs longè diuersis: nam subsistentia oritur à substantia completa, tanquam modus illi intraneus; existentia verò est purè ab extrinseco, & accidentalis. Hæc autem poterant esse principia identitatis inter vtramque: ergo existentia, & subsistentia carent omni principio identitatis. Alias rationes Theologicas desumptas ex mysterijs Trinitatis, & Incarnationis possemus formare in fauorem nostræ assertionis: quas tamen consultò omittimus, quia rationes allatæ illam satis apud Philosophos euincunt. Videantur Auctores supra relati, & præcipuè Labat. §. 4. & 5. vbi duo argumenta Theologica neruosè vrget.

§. II.

Resoluitur posterior difficultas.

35 DIcendum est secundò, subsistentiam esse priorem existentia, & priùs conuenire naturæ. Sic docet D. Thom. omnibus locis, in quibus statuit proprium susceptiuum existentiæ non esse solam naturam, sed suppositum ex natura, & subsistentia constitutum. Hoc tradit 3. *p. qu.* 17. *art.* 2. cuius verba supra dedimus, & *quodlib.* 9. *art.* 3. *& in* 3. *ad Anibald. dist.* 6. *quæst. vnic. art.* 2. vbi ait: *Esse est actus suppositi, vt quod est; forma verò, vt quo est.* Et addit: *Quod propriè, nec partes, nec accidentia habent esse, sed tantum suppositum completum.* Cùm ergo suppositum constituatur per subsistentiam; planè sequitur, quod sicut suppositum præcedit *esse*, ita subsistentia debeat anteire existentiam. Vnde sic docent Caietanus, Bañez, Nauarr. 1. *p. q.* 3. Ioann. à S. Thom. *ib. disp.* 4. *art.* 2. Nazarius *quæst.* 50. *art.* 2. Labat vbi *supra* §. 7. Cabrera 3. *parte quæstion.* 2. *art.* 11. *disput.* 2. §. 5. *& quæstion.* 4. *art.* 2. *disp.* 3. §. 5. N. Philippus vbi *supra art.* 2. & communiter Thomistæ.

Ratio fundamentalis continetur in verbis D. Thom. nuper relatis, & potest sic formari: quoniam id, quod pertinet ad susceptiuum *quod* existentiæ, nequit non præcedere ipsam existentiam: eò quod susceptiuum alicuius actus, & omnia, quæ ad illius constitutionem spectant, præsupponuntur ad actum: sed subsistentia pertinet ad susceptiuum *quod* existentiæ, illudquè constituit: ergo præsupponitur ad existentiam. Suadetur minor: nam susceptiuum *quod* existentiæ est suppositum: subsistentia autem pertinet ad rationem suppositi, illudquè constituit, vt satis constat *ex dictis* §. *præced. ergo &c.*

Confirmatur: quia existentia non recipitur, tanquam in susceptiuo *quod* adæquato in sola natura: ergo recipitur in supposito, siue in natura terminata, & completa per subsistentiam: ergo subsistentia præcedit realiter existentiam. Vtraque consequentia est satis manifesta, Antecedens verò probatur: nam existentia, in eo, velut in supposito quod, recipitur, quod fit vt *quod*; siquidem, idem est fieri, ac recipere existentiam: sed natura sola non fit, vt *quod*: ergo existentia non recipitur in natura velut in susceptiuo *quod*, & adæquato. Minor liquet: quoniam illud fit vt *quod*, quod simpliciter fit, & generatur: sed sola natura non dicitur simpliciter fieri, aut generari, vt patet, tam in diuinis, quam in creatis: non enim dicimus in diuinis naturam generari, vel produci, sed Filium: nec dicimus humanitatem fieri, vel esse filiam, sed suppositum: ergo natura sola non fit vt *quod*.

Ad hæc existentia supponit totum id, quod directè ponitur in prædicamento; eò quod omnia directè in prædicamento collocabilia abstrahunt ab existentia, illamquè præcedunt: constat autem naturam terminatam subsistentia directè constitui in prædicamento substantiæ; siquidem suppositum, quod essentialiter importat, tàm naturam, quam subsistentiam, directe collocatur in illo: ergo subsistentia præcedit realiter existentiam.

36 Secundò probatur eadem conclusio ratione desumpta ex dictis §. *præced.* quoniam illud conuenit prius naturæ, quod est ipsi intimius, & magis ab intrinseco, & necessariò competit ipsi, vt ex terminis constare videtur: sed subsistentia est naturæ intimior, quam existentia, & conuenit ei magis ab intrinseco, & necessariò, quam illa: ergo subsistentia priùs conuenit naturæ, quam existentia, & consequenter præcedit ipsam. Probatur minor, tum quia subsistentia fundatur in ipsa natura totali; hæc quippè petit habere talem modum, quo sistat in se ipsa, & non habeatur ab alio: existentia verò conuenit purè ab extrinseco ex influxu causæ efficientis: ergo intimior est naturæ subsistentia, quam existentia. Tum etiam, quia priùs cum fundamento in re intelligimus, subsistentiam conuenire naturæ, quam existentiam; siquidem cum fundamento concipimus naturam, antequam existat, constitui in prædicamento; in quo tamen non constituitur, nisi terminata per subsistentiam; ergo hæc est intimior, quam illa. Tum denique, quia in ratione suppositi solùm importantur ea, quæ pertinent ad naturam completam, & sunt illi intrinseca: sed ad rationem suppositi essentialiter pertinet subsistentia, non verò existentia, vt satis constat ex dictis n. 34. intimior ergo est respectu naturæ subsistentia, quam existentia.

37 Sed obijcies: nam priùs, & intimiùs est, quod conuenit ratione primi conceptus, quam quod conuenit ratione conceptus subsequentis: sed existentia conuenit naturæ ratione primi conceptus; subsistentia verò ratione conceptus subsequentis: ergo existentia est prior, atque intimior, quam subsistentia. Probatur minor: quia existere conuenit naturæ ratione gradus entis; omne quippè ens respicit existentiam: subsistere autem competit naturæ ex conceptu substantiæ; sola enim substantia valet subsistere: constat autem conceptum entis esse priorem conceptu substantiæ: ergo existentia conuenit naturæ ratione primi conceptus; subsistentia verò ratione conceptus subsequentis. Quod satis apertè significat D. Thom. 1. *p. q.* 8. *art.* 1. his verbis: *Esse autem est illud, quod est magis intimum cuilibet, & quod profundiùs omnibus inest; cum sit formale respectu omnium, quæ in re sunt.*

Respondetur, existentiam non conuenire enti, nisi sit completum per subsistentiam: & ideo ens non prius respicit existentiam, quam per subsistentiam compleatur, & terminetur. Vnde non rectè comparantur subsistentia, & existentia eidem, vel diuersis gradibus, quasi communi vtriusque susceptiuo: quia existentia nullum gradum actuat, nisi completum per subsistentiam: quocircà debet eam supponere ex parte sui susceptiui. Nec ratio obiectioni inserta suadet oppositum: nam sicut conceptus entis non est aliquid vniuocum, vel præscindens à substantia, & accidenti; sed importat immediatè ipsa inferiora, vt proportionabiliter se habentia inter se: ita non respicit existentiam in communi abstrahentem ab existentiis substantiæ, & accidentis; sed quatenus imbibitum in substantia respicit existentiam propriam substantiæ, & vt inclusum in accidenti respicit existentiam propriam accidentis. Quare cùm existentia substantiæ non habeat aliud susceptiuum *quod*, nisi suppositum, aut naturam terminatam per subsistentiam; debet subsistentiam supponere, ac proinde nequit esse intimior, quam illa. Per quod patet ad verba D. Thom. nam in eis non fit comparatio inter esse, & subsistentiam; sed inter *esse*; & ea, quæ simul cum illo reperiuntur in eodem supposito, vt satis liquet ex ipsis verbis. Vnde subsistentia non se habet vt extremum comparationis, sed vt complens susceptiuum *quod* extremorum, quæ comparantur, & in substantia subsistente reperiuntur.

38 Vltimò, & satis vrgenter probatur conclusio alio fundamento desumpto ex D. Thom. locis statim referendis: quoniam existentia in quocumque ordine est vltima, & perfectissima actualitas talis ordinis: ergo existentia substantiæ non præsupponitur ad subsistentiam,

tiam, sed eam supponit. Patet consequentia: quia si existentia præcederet subsistentiam; iam hæc esset vltima actualitas in linea substantiæ; & quæ tàm naturam, quàm illius existentiam vltimò compleret, ac determinaret: & consequenter existentia non haberet rationem vltimæ actualitatis in tali linea. Antecedens est expressum D. Thom. 1. p. q. 3. a. 4. vbi ait: *Esse est actualitas omnis formæ*. Et q. 4 a. 1. ad 3. inquit: *Ipsum esse est perfectissimum omnium: comparatur enim ad omnia, vt actus*. Et q. 7. de potent. a. 2. ad 9. dicit: *Hoc, quod dico esse, est actualitas omnium actuum: & propter hoc perfectio omnium perfectionum*. Et q. vnic. de Anima, art. 6. ad 2. hæc habet: *Ipsum esse est actus vltimus, qui participabilis est ab omnibus: ipsum autem nihil participat*. Idemque constat ex communi modo concipiendi.

Confirmatur: quia existere est sistere extra omnes causas, causalitates, & dependentiæ modos, saltem proprij generis: sed substantia creata dependet à modo subsistentiæ, vt constat ex dictis, & non negatur ab Aduersarijs: ergo non existit, antequam habeat subsistentiam: & consequenter subsistentia præcedit existentiam. Eo, vel maximè, quod sicut natura non fit vt *quod*, & per se; sed ad productionem suppositi; ita non existit vt *quod*, & per se, sed vt *quo*, & in supposito: atqui suppositum constituitur intrinsecè per subsistentiam, & ita constitutum recipit existentiam: ergo impossibile est, quod natura sit existens antequam habeat modum subsistentiæ. Si enim natura non existit ante suppositum, nec istud datur ante subsistentiam; non potest natura existere priusquam per subsistentiam compleatur. Quod forte in causa fuit, vt hic modus, dicatur *subsistentia*, quasi *sub existentia*: nam complet naturam, vt existentiæ subsit.

§. III.

Diluuntur argumenta contra primam conclusionem.

39 OPpositam primæ assertioni sententiam defendit Bañes 1. p. q. 3. art. 4. dub. 11. Et pro eadem referuntur Capreol. in 3. d. 5. q. 3. art. 3. Palud. dub. 1. q. 1. a. 3. Ægidius de Anima, text. 9. Zumel 1. p. q. 3. a. 4. Quibus etiam consentiunt nonnulli ex recentioribus Thomistis.

Probatur auctoritate D. Thom. *primò*, nam 1. p. q. 29. art. 2. & q. 21. de veritate, art. 1. pro eodem vsurpat existentiam, & subsistentiam: ergo, vel loquitur impropriè, quod non est dicendum; vel sunt realiter idem. *Secundò*, nam 3. p. q. 19. a. 1. & in alijs locis, docet, existentiam pertinere ad constitutionem suppositi: quod falsum esset, si à subsistentia distingueretur realiter. *Tertiò*, quia 1. p. q. 29. a. 3. & alibi sæpè docet, personam dicere id, quod est perfectissimum in natura: si autem existentia non esset subsistentia, vel ratio constitutiua suppositi, prædicta doctrina foret falsitati obnoxia; siquidem adhuc deficeret personæ actus existentiæ, qui importat satis magnam perfectionem. *Quartò* quoniam opusc. 42. tr. 2. c. 2. duplicem tantum compositionem admittit, physicam videlicet, ex materia, & forma; & metaphysicam ex esse, & essentia: si vero subsistentia distingueretur realiter ab *esse*, daretur duplex compositio metaphysica, vna ex essentia, & subsistentia, & alia ex supposito, & existentia: ergo &c. *Quintò*, nam 1. p. q. 3. a. 4. probat, quod in Deo non distinguitur suppositum à natura, quia esse in Deo non differt à natura: quæ ratio nihil conuinceret, si existentia differret à subsistentia, per quam suppositum constituitur: *Vltimò*, quoniam 3. p. q. 17. art. 2. colligit in Christo Domino non esse, nisi vnicum *esse*, quia in eo non est, nisi vnicum suppositum: quæ consecutio nulla foret, si subsistentia, qua suppositum constituitur, non esset idem realiter, ac esse, vel existentia.

Hæc tamen non obligant, vt recedemus à vera S. Doctoris sententia, quam locis n. 32. relatis satis perspicuè educemus; sed possunt facilè exponi. Ad primum ergo respondemus, subsistentiam posse dupliciter accipi: primò strictissimè, & sic sumpta consistit in modo complente naturam in se ipsa, & reddente eam proximè capacem existendi, vt constat ex dictis *dub.* 1. Et de subsistentia hoc modo accepta loquimur in præsenti, & loquitur S. Doctor. in locis pro nostra sententia relatis. Secundo accipitur communiter, & sic importat modum essendi per se oppositum inhærentiæ. Et subsistentia sic sumpta coincidit realiter cum existentia substantiæ. Qui modus loquendi non est omnino improprius, nec infrequens; & illi se accommodauit D. Th. locis relatis in obiectione: parum enim suam referebat exponere ibidem distinctionem rigorosam inter subsistentiam, & existentiam.

Ad secundum respondetur, quod suppositum potest dupliciter sumi: vno modo metaphysicè; quo pacto solum importat ea, quæ dicit in suo conceptu obiectiuo, & sine quibus apprehendi non potest: & hac ratione constituitur per solam subsistentiam, & excludit actum existendi, vt sibi accidentalem, & extrinsecum. Secundò sumitur physicè; quo pacto dicit omnia, quæ pertinent ad substantialem integritatem illius: inter quæ existentia meritò computatur; vnde potest, & debet sub hac consideratione aliquomodo per illam constitui. Cum ergo D. Thom. docet, existentiam pertinere ad rationem suppositi, loquitur de supposito physicè accepto: vnde non negat, quod existentia differat realiter à subsistentia, per quam suppositum metaphysicè constituitur.

Ad tertium respondemus, ideò personam dici perfectissimum, quod est in natura, quia existit, & subsistit vt *quod*, nō verò quia de eius conceptu metaphysico sit existere. Adde, personam posse etiam dici perfectissimum, quod est in natura, quia si comparetur ad alia supposita, omnia in perfectione excedit: nam est suppositum, non cuiusuis naturæ, sed rationalis. § Ad quartum dicendum est, dari verè in substantiis materialibus triplicem illam compositionem: communiter tamen non recensetur compositio metaphysica ex essentia, & subsistentia: quia in ordine metaphysico non est vltima, sed vialis, & ordinata ad compositionem ex supposito, & existentia. § Ad quintum dicimus, optimum esse illum modū arguendi; quia vbi esse nō distinguitur à natura; inintelligibile est, quid possit suppositum naturæ superaddere: intimior enim est subsistentia, quā existentia; vnde natura, quæ sibi identificat *esse*, potiori iure identificabit subsistentiam, & suppositum. § Ad vltimum, respondemus, illam consequentiam etiam esse legitimam; quia licet existentia distinguatur realiter à subsistentia; nihilominus est actus proprius suppositi, & subsistentiæ commensuratus; quocirca vbi non est, nisi vnica subsistentia, & vnicum suppositum nequit multiplex existentia reperiri.

40. Secundò arguitur, ratione: quia subsistentia, & existentia substantiæ habent eosdem effectus, aut quasi effectus formales: ergo non distinguuntur realiter. Suadetur antecedens: tum quia effectus existentiæ substantiæ est existere per se: sed subsistere, quod est effectus proprius subsistentiæ, idem dicit, ac existere per se: ergo habent eosdem effectus. Tum etiam, quia effectus proprius existentiæ importat vltimam actualitatem intra

genus substantiæ: sed hanc vltimam actualitatem præstat subsistentia; siquidem reddit naturam incommunicabilem: quod non contingeret, si superesset vltimior actualitas, cui posset natura vniri: ac communicari: ergo existentia, & subsistentia, eisdem effectibus gaudent. Tum denique, quia subsistens idem valet, ac substantialiter existens: sed subsistens est tale per subsistentiam; & existens substantialiter est tale per existentiam substantiæ: ergo idem effectus communicatur per subsistentiam, ac per existentiam substantiæ.

Respondetur negando antecedens: nam subsistentia, & existentia substantiæ habent effectus longè diuersos, & prædicata satis opposita, vt constat ex his: quæ §. 1. diximus. Ad primam autem illius probationem respondemus, effectum proprium existentiæ esse existere per se, hoc est constituere actu, & formaliter substantiam extra suas causas. Effectus verò subsistentiæ non est existere, sed est ita complere substantiam, vt eam reddat alteri incommunicabilem, tanquam habenti *quod*, & conferre naturæ vltimam completionem, vt fiat proximè capax existentiæ. Vnde sicut hæc proxima habilitas realiter distinguitur ab existentia, & est prior, quam illa; ita effectus proprius subsistentiæ differt realiter ab effectu existentiæ, & ipsum realiter antecedit. Quod satis euincit distinctionẽ realem inter vtramque.

Ad secundam respondetur, existentiam tribuere actualitatem simpliciter, & omnibus modis vltimam intra genus substantiæ: postquam nihil substantiale potest aduenire. Subsistentia verò non complet naturam vltimò simpliciter; sed cum addito, nempè ab intrinseco, & vt habilitans ad vltimam actualitatem prouenientem ab extrinseco, videlicet ad existentiam. Sicut punctum vltimò complet lineam intrinsecè, & vt quid ad eius rationem spectans: post quod tamen superest existentia lineæ, quæ tàm ab ea, quàm à puncto realiter differt. Vnde licet subsistentia reddat naturam alteri incommunicabilem, hoc est, non vnibilem alteri, tanquam toti habenti ipsam; nihilominus non reddit eam incommunicabilem vltimæ actualitati, per quam extra suas causas constituitur; sed potiùs eam complet, vt hunc effectum suscipiat.

Ad tertiam constat ex dictis, quod subsistens, quatenus est effectus proprius subsistentiæ non est idem, ac existens actu, & exercitè per se; sed significat id, quod est proximè aptum ad existendum. Vnde satis differt ab effectu proprio existentiæ, qui non est reddere aptum ad existendum; sed ponere actu rem extra causas. Quod magis perspicuum fiet, si animaduertatur, quod sicut ens potest sumi dupliciter, videlicet nominaliter, & participaliter: & priori modo significat rem, quæ abstrahit ab existentia; posteriori autem modo importat eam sub exercitio existendi. Ita etiam subsistens potest bifariam accipi, primò nominaliter: & idem valet, ac res, quæ potest existere per se; abstrahit tamen ab existentia. Secundò participaliter: & idem valet, ac res actu per se existens, dicensque expresse, & formaliter existentiam. Priori modo est effectus proprius subsistentiæ: posteriori vero existentiæ. Vnde non sequitur, quod ipsæ sint idem inter se: sed magis, quod distinguantur. Alia argumenta possent formari contra distinctionem subsistentiæ, & existentiæ desumpta ex eo, quod subsistentia nequit mediare inter naturam, & *esse*, ad quæ tamen congruentiùs occurremus §. *sequenti*.

§. IV.

Fundamenta aduersus secundam assertionem connectuntur.

41 OPinionem secundæ conclusioni contrariam amplectuntur Suarez *disp.* 34. *Metaph. sect.* 4. & 3. *p. q.* 2. *disp.* 8. *sect.* 4. Vazq. 1. *p. disp.* 126. *cap.* 2. & 3. & alij Moderni. Probatur primò: quia inter essentiam, & existentiam datur immediata proportio: ergo essentia recipit immediatè existentiam, absque subsistentiæ interuentu. Consequentia constat: quia illa proportio consistit in habitudine subiecti ad proprium actum: ergo si essentia proportionatur immediatè subsistentiæ, poterit illam immediatè recipere. Antecedens verò probatur: quia essentia definitur per habitudinem ad *esse*: sed quælibet potentia definitur per actum, quem immediatè respicit, & cui est proportionata: ergo inter essentiam, & existentiam datur immediatè proportio.

Confirmatur primò: nam ita se habet subsistentia ad substantiam, sicut inhærentia actualis ad accidens: sed in accidentibus essentia non respicit existentiam mediante inhærentia, sed immediatè: priùs enim est, quod accidens existat, quam quod inhæreat: & sic videmus accidentia eucharistica existere, & non inhærere: ergo substantia respicit immediatè existentiam, & non media subsistentia. ¶ Confirmatur secũdò, quia in Deo prius est existere, quam subsistere: ergo etiam in creaturis. ¶ Confirmatur tertio: quia modus supponit rem, cuius est modus: sed subsistere est particularis modus existendi; cum sit idem, ac existere per se: ergo subsistentia præsupponit existentiam.

Respondetur ad argumentum, inter essentiam, & existentiam dari proportionem immediatam, non quidem tanquam inter actum, & subiectum *quod*, sed velut inter actum, & subiectum *quo*: nam essentia solum habet rationem susceptiui *quo* existentiæ: ratio vero susceptiui *quod* est propria suppositi, quod per essentiam, & subsistentiam constituitur. Ad probationem verò in contrarium respondemus sufficere, quod essentia sit subiectum *quo* existentiæ; vt queat per habitudinem ad ipsum definiri: sicut potentiæ animæ definiuntur per ordinem ad suos actus; quos tamen non recipiunt vt *quod*, sed tantum vt *quo*.

Ad primam confirmationem respondemus, omissa maiori, negando minorem: quia cum existere sit esse extra omnes causas, causalitates, & dependentiæ modos, & accidens ex natura sua dependeat à subiecto, cui inhæret; non prius naturaliter existit, quam eidem subiecto insit: & ideo prior naturaliter est inhærentia, quam existentia accidentis. Nec oppositum suadet inducta probatio: quia licet, naturaliter loquendo, nequeat posterius conseruari ablato priori, a quo naturaliter dependeat; potest tamen diuinitus, si illud prius non habeat essentialiter, sed tantum connaturaliter, vt in præsenti contingit. An autem hinc colligatur, posse diuinitus substantiam existere sine subsistentia, sicut accidens absque inhærentia; alia quæstio est, cuius resolutio parum refert ad præsentis dubij decisionem. Videatur N. Philippus *loc. supra cit. a.* 3. & Ioan. à S. Th. 1. *p. q.* 3. *disp.* 4. *art.* 2. *circa medium*.

Ad secundam respondetur primò cum Cabrera, negando antecedens: quia licet in Deo subsistentiæ relatiuæ supponant existentiam: subsistentia tamen absoluta ad existentiam supponitur. Vnde potius roboratur nostra

stere in se, quam substare extraneis. Tandem licet tribuat esse principium *quod* operandi; tamen huiusmodi conceptus supponit naturam sistere in se vt *quod*, seu omninò completè, cùm prius sit esse, quam operari. Maneat igitur hoc, quod est naturam sistere positiuè in se ipsa, esse radicem, & rationem à priori omnium effectuum, quos subsistentia tribuit naturæ.

Confirmatur, & explicatur: quia ita se habet subsistentia ad substantiam, sicut inhærentia ad accidens: sed primarius effectus inhærentiæ est constituere positiuè accidens in alio: neque enim est imaginabile, quid prius conferat accidenti: ergo primarius effectus subsistentiæ est constituere substantiam positiuè in se, vel per se: quod explicatur per negationem essendi *in alio*. Consultò in hac resolutione diximus, *loquendo de effectibus, quos subsistentia communicat naturæ completa*, &c. propter ea, quæ infrà *num*, 52. dicemus, de subsistentia animæ rationalis, quæ non est natura completa; sed pars naturæ.

13 Denique inquires, in quo differant subsistentia, & personalitas? Respõdetur solùm differre in eo, quod subsistentia reperitur in quacumque natura, tàm intellectiua; quam irrationali, personalitas autem solùm conuenit naturæ intellectiuæ: nam ille modus, qui appellatur generali vocabulo *subsistentia*, coniunctus naturæ intellectiuæ vocatur ob specialem huius dignitatẽ peculiari nomine *personalitas*. Et eadem differentia reperitur inter suppositũ, & personam: vnde solent definiri, *suppositum est natura completa substantia incommunicabiliter subsistens: Persona est rationalis naturæ indiuidua substantia incommunicabiliter subsistens*. Ex quo fit, quod omnis persona sit etiam suppositum; è conuerso autem non omne suppositum est persona. Quod satis constat ex dictis.

§. IV.

Refertur sententia nostræ assertioni contraria.

14 DVraudus *in* 1. *dist.* 34. *q.* 1. Henricus *quodlib.* 4. *q.* 4. Okam *quodlib.* 4. *quæst.* 11. & nonnulli ex antiquioribus docent, subsistentiam nihil realiter addere suprà naturam: vnde consequenter asserunt, suppositum, & naturam non distingui à parte rei, sed solùm secundum diuersum modum significandi, quatenus eadem realitas, quæ in abstracto vocatur v. g. *humanitas*, in concreto dicitur *homo*: & ideò concedunt, quod realiter loquendo Petrus est sua humanitas, & humanitas Petri est Petrus. Cui opinioni suffragatur re ipsa Scotus *in* 3. *d.* 1. *quæst.* 1. licèt verbis differre videatur, vt rectè obseruauit Suarez *disp.* 34. *Metaph. sect.* 2. *num.* 10.

Probatur primò hæc sententia ex Aristot. 7. *Metaph. cap.* 11. vbi asserit *quidquid est*, esse idem cum eo, *cuius est*: sed *quidquid est* importat naturam, & id, *cuius est*, significat suppositum: ergo natura, & suppositum sunt idem: ergo suppositum non addit suprà naturam aliquid ab ea realiter diuersum.

Respondetur, quidditatem esse idem cum eo, cuius est quidditas, si illud sumatur quoad essentialia; secus verò si consideretur secundum ea, quæ sunt præter ipsam quidditatem; qualia sunt omnia accidentia essentiæ, tam prædicamentalia, vt albedo, & figura, quàm prædicabilia, vt subsistentia, & existentia. Arist. autem loquitur de eo, cuius quidditas est priori modo considerato. Vnde non negat, quod suppositum adæquatè acceptum distingnatur realiter à natura, non solum ratione accidentium prædicamentalium; sed etiam ratione modi, quem subsistentia superaddit naturæ. Quæ solutio sumitur ex D. Thom. *quæst. vnica. de verbo increato art.* 3. vbi ad argumentum 14. quod erat huiusmodi: *Christus est homo: homo autem est humanitas: quia essentia rei est idem cum eo, cuius est essentia: ergo Christus est sua humanitas*, respondet in hunc modum: *Dicendum, quod est falsa, homo est humanitas: Non enim omninò idem significatur per vtrumque: quia vt Philosophus dicit in* 7. *Metaphys. quidquid est, id est, essentia vniuscuiusque, est idem cum eo, quantum ad ea, quæ sunt per se; non autem quantum ad ea, quæ sunt per accidens. Et ideò quidquid sit illud, cui potest aliquid accidere præter naturam suæ speciei, non est idem cum sua essentia. Homini autem multa accidunt præter essentiam speciei. Vnde patet, quod non est omninò idem homo, & humanitas. Nam humanitas dicitur, quæ aliquis est homo: & sic in sua significatione includit sola ea, quæ pertinent ad essentiam speciei. Homo autem dicitur, qui habet humanitatem, in quo etiam multa sunt alia præter essentiam speciei.*

15 Secundò arguitur: nam concretum, & abstractum non differunt ex parte rei significatæ, sed solum ex modo significandi: album enim; vt dicitur in prædicamentis, solam qualitatem; seu albedinem significat: licet albedo significet illam, vt per se stantem, album autem, vt alteri inhærentem: at sic est, quod homo, & humanitas se habent velut concretum, & abstractum; vt liquet ex ipsis terminis: ergo homo, & humanitas, seu suppositum, & natura solum distinguuntur ex modo significandi; ex parte verò rei significatæ sunt idem realiter.

Respondetur, nomen concretum, tàm substantiæ, quàm accidentis posse bifariam accipi, videlicet logicè, & physicè. Si logicè consideretur: significat formam, & connotat subiectum: quo etiam pacto logicè loquendo definiendum est, vt statuimus in Logica *disp.* 5. *q.* 2. Si autem consideretur physicè; significat in recto non solum formam, sed etiam subiectum, seu suppositum illius: quia importat illud ens completum, quod ex forma, & subiecto, vel supposito constituitur. Et propterea si hoc nomen *homo* sumatur logicè, significat in recto solam quidditatem, siue humanitatem, connotando suppositum ex ea constitutum, quod est ens per se, & directè collocatur in prædicamento. Si verò sumatur physicè, vt sumendum est *in præsenti*, non solum humanitatem, sed etiam suppositum importat in recto. Et hoc pacto differt simpliciter à nomine abstracto; etiam ex parte rei significatæ: nam humanitas solam quidditatem significat. Vnde argumentum retorquendum est in aduersarios: nam album physicè acceptum non est sola albedo; sed aliquid præter illam asserit, nempè subiectum, quod ab ipsa realiter distinguitur: ergo pariter homo physicè loquendo, non est sola humanitas, sed aliquid dicit præter ipsam, nimirum suppositum ex eadem, & ex subsistentia intrinsecè constitutum.

16 Tertiò, & vrgentiùs arguitur: quoniam in Angelis suppositum non distinguitur realiter à natura: ergo neque in substantiis corporeis. Consequentia patet: tum à paritate rationis: tum quia rationes a nobis factæ sunt vniuersales: & ideò probant, vel vtrobique, vel nullibi. Antecedens autem docet expressè D. Thom. 1. *p. q.* 3. *art.* 3. his verbis: *In his, quæ non sunt composita ex materia, & forma, in quibus indiuiduatio non est per materiam indiuiduantem, sed ipsæ formæ per se indiuiduantur, oportet, quod ipsæ formæ sint supposita subsistentia. Vnde in eis non differt suppositum, & natura.* Et 4. *contra gentes capite* 55. *in responsione ad* 4. inquit:

Conuenientiùs assumpta est humana natura, quam Angelica: quia in homine aliud est natura, aliud persona; cùm sit ex materia, & forma compositus: non autem in Angelo, quia immaterialis est. Quod repetit *quæst. 9. de potentia art. 3. ad 4. & in 3. d. 35. q. 1. art. 3. & opusc. 37. c. 4.* versus medium, & alibi sæpè.

Vt huic argumento, quod difficultatem non leuem continet, liquido satisfiat, obserua *primò* cum Ioanne à S. Thom. 1. *p. disp. 4. art.* 1. circa ternam difficultatem, quod suppositum potest dupliciter sumi: primò formaliter, quo pacto distinguitur à natura, vt hactenus in hoc dubio ostendimus: secundò radicaliter, qua ratione non distinguitur à substantia completa, in qua subsistentia radicatur. Ad eum sanè modum, quo proprietates v. g. hominis formaliter sumptæ distinguuntur realiter ab hominis essentia, & sunt quædam accidentia illi superaddita: radicaliter autem accepta non differunt realiter ab essentia; sed sunt ipsamet essentia, quæ proprietates formaliter sumptas radicat. Obserua *secundò*, subsistentiam non originari à natura considerata secundum gradus communes, vt pura secundum vnitatem specificam; sed sumpta secundum suam singularitatem, & vnitatem numericam. Nam cum subsistentia conferat naturæ vltimam incommunicabilitatem, vt constat ex dictis §. 2. oportet, quod supponat naturam factam incommunicabilem alijs modis communicationis: inter quos computatur communicatio per modum vniuersalis, vt ibidem obseruauimus. Quare cùm singularitas excludat prædictam communicationem; opus est, quod subsistentia supponat naturam factam singularem positiuè, & ab eadem provt sic originetur. Quod attestatur, & mysterium Incarnationis, in quo humanitas singularis terminatur per subsistentiam diuinam: & communis vsus definientium suppositum, vel personam: omnes enim adducunt substantiam indiuiduam. Obserua *tertiò*, singularitatem diuerso modo conuenire Angelis, ac substantijs corporeis: nam istæ fiunt positiuè singulares, non ex vi suæ speciei, sed connotando aliqua extrinseca à se distincta, vt statuimus *disp. præced.* Angeli verò non indigent aliquo extrinseco, vt fiant positiuè singulares: sed per suam vnitatem specificam fundant repugnantiam ad multiplicationem numericam, vt ostendunt N. Salmant. *tract. 7. disp. 1. dub. 6. & 7.* Ex quo vlterius fit, quod vnitas numerica in substantijs corporeis importet conceptum positiuum superadditum vnitati specificæ, & ab ea virtualiter diuersum: at in Angelis non dicit conceptum distinctum virtualiter à prædicatis specificis; sed ipsa vnitas specifica est etiam numerica: licet expressio singularitatis, & indiuiduationis non sit prædicatum specificum.

Hinc ad argumentum respondetur negando antecedens intellectum de supposito, & subsistentia formaliter sumptis: hæc quippè sic accepta differunt realiter ab omni natura creata, vt docet D. Thom. *quodlib. 2. quæst. 4.* vbi rem hanc discutit ex professo, & 3. *p. q. 17. art. 1.* vbi inquit: *Natura secundum se considerata, provt in abstracto significatur; non verè potest prædicari de supposito, seu persona, nisi in Deo, in quo non differt, quo est, & quod est.* Et loquens specialiter de natura Angeli *eadem 3. p. q. 4. art. 1. ad 3.* docet, Deum potuisse assumere prædictam naturam impediendo eius personalitatem. Quod fieri minimè posset, si in Angelis suppositum, & natura essent prorsus idem. Ad probationem autem antecedentis respondetur, Angelicum Doctorem in illis testimonijs non loqui de supposito sumpto formaliter, sed radicaliter: nec de subsistentia originata; sed de originante, hoc est de natura singulari, ad quam sequitur subsistentia, atque suppositum. Vnde meritò asserit, suppositum hoc pacto acceptum non distingui à natura angelica, benè autem à natura corporea: quia vt suprà obseruauimus vnitas numerica, à qua originatur subsistentia, non differt virtualiter in Angelis ab eorum vnitate specifica, nec sumitur per ordinem ad principia extrinseca: in corporalibus verò differt virtualiter à natura, & contrahitur per respectum, vel connotationem ad aliqua extrinseca, nempè ad dispositiones antecedentes, & ad certam quantitatem.

Et quod S. Doctor ampliùs non intendat, satis constat ipso testimonio in contrarium adducto *ex 4. contra gentes*: nam asserit *conuenientiùs* fuisse, quod verbum assumeret naturam humanam, quam Angelicam, apertè supponens vtrumque esse possibile. Si autem natura angelica esset per se ipsam suppositum; repugnaret profectò eius assumptio: quia suppositum nequit trahi ad vnionem cum persona, vt docet ipse D. Thom. 3. *p. q. 4. art. 2.* Ex eo autem, quod suppositum radicaliter sumptum distinguatur à natura humana, & non ab angelica; optimè colligit conuenientiùs fuisse, quod Verbum assumeret illam potiùs, quam istam: nam vt rectè obseruauit Ferrara ad illum locum §. *sed quæret aliquis*, licet subsistentia formaliter accepta distinguatur à natura, tàm angelica, quàm humana; nihilominus intimior est illi, quam huic: eò quod radix ipsius non distinguitur adhuc virtualiter à natura angelica, benè autem ab humana. Vbi autem est maior intimitas inter aliqua, ibi est minus conueniens eorundem separatio. Et proptereà conuenientiùs fuit assumere naturam humanam nudam à sua subsistentia, quam naturam angelicam subsistentia propria priuatam. Videatur etiam N. Blasius à Conceptione *in sua Metaphys. disp. 8. quæst. 1. §. 2.* vbi alijs vijs non contemnendis sanctum Doctorem exponit.

QVÆSTIO II.

Vtrum essentia, & existentia realiter distinguantur?

EXistentiæ creatæ nomine intelligitur illa actualitas, qua creatura constituitur formaliter extra suas causas, & transit vltimatè à statu possibilitatis ad statum essendi à parte rei. Quam rationem supponimus, non esse aliquam denominationem extrinsecam desumptam à principio rem producente: nam *esse* est intimum vnicuique: atque ideò, vel debet esse ipsa essentia, vel eam intrinsecè afficere. Dubitamus autem, vtrum existentia differat realiter ab essentia, quæ denominatur existens.

§. I.

Præfertur sententia Angelici Doctoris.

17 DIcendum est, existentiam realiter distingui ab essentia. Hanc conclusionem docet D. Thom. *quodlib. 3. art. 20.* vbi ait: *Omnis alia res præter Deum est ens participatiuè: ita quod aliud sit in ea substantia, aliud ipsum esse participatum.* Et *quodlib. 2. art. 3.* vbi inquit: *In qualibet creatura est aliud ipsa creatura, quæ habet esse, & ipsum esse eius.* Et *opusc. 48. cap. 7.* vbi dicit: *Esse essentiæ, & esse actualis existentiæ differunt realiter.* Idem repetit *2. contra gent. cap. 52. & opusc. 42. cap. 5. & 1. p. q. 50. art. 2. ad 3.* & alijs pluribus locis, quæ passim lector ostendet. Vnde hanc assertionem

docens

docent communiter S. Doctoris discipuli Capreolus *in 1. d. 8. q. 1.* Ægidius *in 3. d. 6. p. 3. quæst. 1. art. 2.* Ferrara *2. contra gentes cap. 52.* Caiet. *de ente, & essentia cap. 5. q. 10. & 1. p. q. 3. art. 4.* vbi etiam Bañez, Zumel, Nauarrette, Nazarius, Gonzalez, Ioannes à S. Th. N. Andreas à Cruce, & alij expositores, Ledesma de perfectione diuina *quæst. 4. art. 2. concl. 4.* Cabrera *3. p. q. 2. art. 2. disp. 2. §. 5.* Flandria *4. Metaph. q. 3. art. 4.* Soncinas *ibidem quæst. 12.* Iauelus de transcendentalibus *cap. 4.* Ortiz *in Physica tract. 2. conferent. 2.* N. Philippus *3. p. summa philosophica quæst. 19. art. 3.* Blasius à Conceptione *disp. 6. Metaph. quæst. 1.* & alij Thomistæ. Quibus etiam suffragantur B. Albertus apud Caiet. *loc. cit. de ente, & essentia,* Molina *1. p. q. 3. disp. 1.* Conimbric. *1. Physic. cap. 3. q. 3. art. 1.* Rubio *ibidem tract. de materia q. 2.* & alij plures.

Probatur primò ratione desumpta ex D. Thom. *1. p. q. 3. art. 4.* quæ potest ad hanc formam reduci: nam existentia creata recipitur realiter in essentia: ergo differt realiter ab illa. Consequentia est manifesta. Antecedens verò probatur: quoniam si existentia non reciperetur realiter in essentia, esset infinita, & illimitata: consequens est absurdum: ergo existentia recipitur realiter in essentia. Sequela ostenditur: nam actus non limitatur, & finitur, nisi per potentiam: eò quod vnumquodque limitatur per suum oppositum: sed existentia est quidam actus: ergo si non recipitur in essentia (quæ sola potest ad ipsam comparari, vt potentia) erit infinita, & illimitata. Et hac de causa docet frequenter D. Th. quod si albedo separaretur à subiecto, & ab ordine ad subiectum, esset infinita in ratione albedinis: quia videlicet nihil haberet, per quod eius species determinaretur, aut valeret in linea albedinis limitari. Ob quam etiam rationem quilibet Angelus est de facto aliquo modo infinitus in sua specie, & habet illam in tota sua plenitudine: quia nimirum prædicta species non dicit habitudinem ad aliquam potentiam receptiuam, per quam diuidatur, & limitetur: vnde conseruat in se illimitatam perfectionem sibi propriam.

18 Pluribus vijs conantur Aduersarij robur huius argumenti diluere. Respondent primò, nullum esse inconueniens, quod existentia v. g. hominis dicatur quodammodo infinita, hoc est, non limitata per aliquod subiectum; sed habens totam perfectionem suæ speciei. Si enim non repugnat, quod Angelus habeat de facto speciem simili modo infinitam, vt communiter docent Thomistæ: nihil oberit, quod existentia hominis, aut alterius cuiuscumque essentiæ dicatur esse prædita ratione infinita.

Sed ij non penetrant vim argumenti, quod proinde sic instaurandum est: nam si existentia creata non reciperetur realiter in essentia, esset infinita simpliciter in linea entis: consequens est absurdum, & implicatorium: ergo &c. Sequela suadetur: quia existentia non est actus huius, aut alterius lineæ particularis; sed est actus vniuersalissimus totius entis: atqui actus non limitatur, nec exuit vniuersalitatem: quam ex se habet, nisi per potentiam, in qua realiter recipitur: ergo existentia creata, si non reciperetur realiter in essentia, esset infinita simpliciter in linea entis. Maior constat: quia sicut essentia creata vniuersalissimè accepta est potentia ad *esse*, tanquam ad actum sibi proprium: ita *esse*, siue existentia creata est actus vniuersalissimus respiciens, vt potentiam sibi propriam vniuersalissimam rationem entis. Vnde licet *esse* actuet omnes rationes particulares; neutrius tamen, vt particularis est actus proprius: sed omnes respicit, quatenus sunt *ens*, & in hac ratione conueniunt. Et ideo *esse* non habet ex se, quod sit esse hominis, vel esse equi: sed has determinationes sortitur, quia recipitur in essentia hominis, & equi, & aliarum creaturarum. Ex quo liquet manifesta differentia inter *esse*, & essentiam vniuscuiusque Angeli: hæc quippè solum est actus in determinata specie: quamobrem ex eo, quod intra illam non limitetur, solum habet infinitatem secundum quid, & cum addito. At existentia est actus vniuersalissimus, & proprius lineæ generalissimæ entis: quapropter si non limitaretur per aliquam potentiam receptiuam, esset actus infinitus simpliciter in dicta linea, & vniuersalitatem sibi propriam retineret.

Nec refert, si dicas, non esse necessarium, vt actus limitetur per potentiam, quod in ea realiter recipiatur: vt constat in conceptu *rationalis*, qui limitatur per gradum animalis, tanquam actus per potentiam, licet in eo realiter non recipiatur: vnde etiam poterit limitari existentia per essentiam, quamvis realiter non recipiatur in illa. ¶ Non, inquam hoc refert: tùm quia sicut *rationale* est actus metaphysicus, & metaphysicè limitatus; ita vnitur potentiæ metaphysicæ, nempè gradui generico animalis, & per vnionem metaphysicam, hoc est per identitatem retinentem distinctionem virtualem inter extrema: ergo vt *esse* hominis, quod est actus physicus, physicè limitetur, debet recipi physicè, & in potentia physica, vt paritatis ratio conuincit: sed non habet aliam potentiam, nisi essentiam: ergo, vt limitetur physicè debet recipi realiter in essentia. Tum etiam, & præcipuè, quia *rationale* non limitatur, nisi logicè, & ex nostro modo concipiendi per genus: realiter enim limitatur ex eo, quod consequitur formam physicè limitatam, nempè animam: si enim forma non esset physicè limitata ob determinationem ad peculiarem potentiam, & subiectum; eius propria differentia, & quidditas esset etiam logicè infinita; saltem in propria specie: atqui existentia est actus physicus, cuius non potest designari aliud determinatiuum, nisi essentia: ergo si non recipitur realiter in essentia, erit physicè infinita. Tum præterea, quia conceptus logici, & metaphysici fundantur in esse physico, & illi debent proportionari; ergo priùs debemus designare principium physicè limitans actum essendi, quam designemus principium, ex quo metaphysicè, aut logicè limitatur: & si physicè non limitatur, nec limitabitur metaphysicè: sed non est aliud principium limitatus physicè actum, nisi potentia: ergo si existentia non recipitur physicè in potentia sibi correspondente, nempè in essentia; erit tam physicè, quam metaphysicè infinita. Ob quam rationem *esse* Dei quod physicè non recipitur in essentia, nequit limitari metaphysicè; sed excludendo primam limitationem excludit etiam secundam, & manet illimitatum in omni ordine, habens plenitudinem essendi iuxta illud Exodi 3. *Ego sum, qui sum.*

19 Secundo respondent alij, non requiri ad limitationem actus, quod recipiatur realiter in alio; sed sufficere: quod recipiatur ab alio: nam hoc ipso erit actus participatus, ac subinde finitus. Quarè cum existentia creaturarum recipiatur per participationem à Deo, tanquam à primò principio agente; ex hoc ipso euadet finita, licet non recipiatur realiter in aliqua potentia.

Hanc tamen euasionem, qua vtuntur Durandus, & Suarius, haud arduum erit præcludere. Nam sicut propria ratio specifica cuiuscumque rei non regulatur primariò per respectum ad causas extrinsecas, qualis est efficiens; sed per respectum ad principia intrinseca, ex quibus constituitur; ita limitatio creaturarum non ex habitudine ad Deum primam causam efficientem; sed ex proprijs, & intrinsecis earum principijs venanda est: ergo priùs debemus designare rationem, cur existentia

crea-

municari: minimè verò, quod vel existat, & operetur vt *quod*; vel sistat in se, & non in supposito, tanquam in habente ipsam. Vnum autem saltem horum desideratur, vt aliquid dicatur per se subsistere. Neque etiam secunda: quia S. Doct. tantum intendit, quod materia prima ex parte rei factæ præcedat aliqualiter totum, cui conuenit fieri per se: nam partes sunt priores composito in genere causæ materialis: ex quo tamen minimè fit, quod terminent per se creationem, vel per se subsistant.

¶ Ad confirmationem dicendum est, materiam primam conseruari per eandem actionem, per quam quam conseruatur compositum, in quo est. Huiusmodi autem actio conseruatiua est propria Dei: nam sicut illi conuenit producere principaliter *esse* rerum; vt *dub. seq.* dicemus, ita etiam conuenit res in suo esse conseruare. Et licet prædicta actio de facto non producat materiam, sed eam supponat productam; nihilominus est adeo vniuersalis, vtpotè attingens ens sub ratione vniuersalissima entis, quod si materiam non supponeret, eam extraheret è nihilo. Vnde non indigemus ad aliam specialiorem actionem pro conseruatione materiæ primæ recurrere.

52 Arguitur quartò: quia in homine dantur subsistētiæ partiales: ergo idem de aliis compositis dicendum est, vt paritatis ratio videtur conuincere. Suadetur antecedens: quia anima rationalis, quæ est vera hominis pars, vendicat sibi propriam subsistentiam: sed hæc non est subsistentia totius hominis: nam quod est proprium partis nequit conuenire toti composito: ergo est subsistentia partialis, cui proinde alia subsistentia ex parte materiæ correspondebit: ex quibus componatur subsistentia totalis, seu totius hominis. Maior, in qua sola poterat esse difficultas, est certa: quoniam anima rationalis separata à corpore subsistit naturaliter per se: atqui per vnionem ad corpus non amittit prędictam subsistentiam: ergo adhuc vnita corpori retinet subsistentiam sibi propriam.

53 Sunt, qui ab hoc argumento se expediant negando, quod anima rationalis habeat in rigore propriam subsistentiam, siue in corpore, siue extra illud. Et ad contrariam probationem dicunt, modum essendi per se, quem habet anima separata, non esse subsistentiam: tùm quia subsistentia in substantia rationali est personalitas: anima autem rationalis non est persona: vnde ille modus essendi per se nequit esse subsistentia. Tum etiam, quia subsistentia tribuit incommunicabilitatem substantiæ, quam terminat: constat autem, animam rationalem non esse incommunicabilem: ergo non terminatur per subsistentiam. Modus igitur essendi per se, qui competit animæ rationali, est rationis longè diuersæ à subsistentia. Vnde non sequitur, quod in homine debeant diuersæ subsistentiæ distingui.

Sed propter hæc non est deserenda communis sententia Philosophorum, ac Theologorum asserentium cum D. Thom. *1. p. q. 75. art. 2.* animam rationalem vendicare sibi propriam, & specialem subsistentiam. Quibus etiam rationes satis efficaces subsidio sunt: nam id, quod per se terminat creationem, nequit non propriam subsistentiam habere; eò quod creari per se, est proprium rei per se subsistentis: sed anima rationalis terminat per se creationem: ergo habet propriam subsistentiam. Deinde: effectus proprij subsistentiæ sunt esse vt *quod*, & operari vt *quod*: sed anima rationalis est, & operatur vt *quod*; cum sit, & operetur independenter à corpore, vt separationis status attestatur: ergo terminatur per propriam subsistentiam. Ad hæc: anima Christi Domini in triduo mortis eius fuit terminata per subsistentiam diuinam, vt communiter docent Thelogi: sed substantia illa subrogata est loco eius, quod anima suæ naturæ relicta haberet: ergo anima illa sibi relicta terminaretur per subsistentiam propriam: idemque de aliis animabus dicendum est. Quod ampliùs ostendemus *in lib. de Anima disp. 5. per totam*.

Nec oppositum euincunt contraria motiua. Non primum: quia subsistentia substantiæ rationalis solum est personalitas in natura completa; secùs verò in incompleta, qualis est anima rationalis. Vnde non sequitur, quod huius subsistentia, prout ipsam præcisè afficit, sit dicenda personalitas; vel quod animam faciat personam: eò quod persona est perfectæ naturæ indiuidua substantia: anima autem non est natura completa, sed pars illius. Videatur D. Thom. *1. p. q. 29. a. 1. ad 5.* Nec etiam secundum; quia subsistentia, licet habet ex se vim sufficientem ad tribuendam omnimodam incommunicabilitatem, nihilominus eam non tribuit, nisi subiecto, in quo aliæ præuiæ incommunicabilitates supponuntur. Vnde quia natura totalis verbi gratia humanitas habet iam incommunicabilitatem per modum formæ inhærentis, & per modum partis, & per modum vniuersalis: propterea subsistentia ei vnita tribuit illi vltimam completionem, & incommunicabilitatem, ita vt nequeat esse in alio, iuxta ea, quæ supra diximus *quæst. 1. §. 2.* Anima autem rationalis, licet sit incommunicabilis per modum formæ inhærentis, & per modum vniuersalis; adhuc tamen est communicabilis composito per modum partis: quamobrem subsistentia eius propria nequit illi vltimam incommunicabilitatem conferre, vsque dum sit in toto supposito, vel composito, super quod totam suam vim explicat, sicut in subiecto omnium suorum effectuum plenè capaci. Vnde anima rationalis, solum habet à subsistentia esse vt *quod*, & operari vt *quod*, & etiam incommunicabilitatem vt *quo*: nam licet ipsa nequeat vt *quod* denominari incommunicabilis, valet tamen dici incommunicabilis vt *quo*: quia secundum ea, quæ secum, & ex se affert, potest ita vniri materiæ, vt totam humanitatem simpliciter compleat, & reddat alteri supposito incommunicabilem. Quod satis est, vt dicatur etiam prædictum effectum à subsistentia participare.

54 Ad argumentum ergo negatur antecedens. Et ad illius probationem concessa maiori, negamus minorem: quia anima rationalis communicat materiæ, & composito subsistentiam, & existentiam, qua ipsa subsistit, & existit independenter à corpore, vnde superfluum foret alias subsistentias, vel existentias multiplicare. Quod perspicuè tradit Angelicus Doct. pluribus in locis, & præcipuè in *1. d. 8. q. 5. art. 2. ad 2.* vbi ait: *Anima sine dubio habet esse perfectum: & hoc ipsum esse, quod est anima per se, fit esse coniuncti: esse enim coniuncti non est, nisi esse ipsius formæ.* Et *1. p. quæst. 76. art. 1. ad 5.* inquit: *Dicendum, quod animam illud esse, in quo subsistit, communicat materiæ corporali, ex qua, & anima intellectiua fit vnum: ita quod illud esse est totius compositi, & etiam ipsius animæ: quod non accidit in aliis formis, quæ non sunt subsistentes.* Et ratio est, quam D. Thom. in his verbis tangit: nam forma communicando se, communicat, quod in se habet: vnde si habuerit ex se subsistentiam, & existentiam; illas cōmunicabit materiæ, & composito: & consequenter, tam forma, quam materia, & compositum subsistet, & existent per eandem subsistentiam, & existentiam; quin opus sit illas multiplicare. Porrò prædicta subsistentia non est dicenda, propriè loquendo, totalis, vel partialis; sed subsistentia vnica, & simplex, quæ dum afficit solam animam communicat se totam; sed non totaliter: at dum se explicat supra humanitatem, se totam, & totaliter communicat; illique, mediante anima, impertitur omnes suos effectus, tam positiuos, quam priuatiuos.

55 Sed

55 Sed obijcies: nam subsistentia hominis non est purè spiritualis: sed subsistentia animæ est purè spiritualis: ergo homo non subsistit per subsistentiam animæ. Maior, in qua sola est difficultas ostenditur: quia si subsistentia, seu personalitas hominis esset purè spiritualis, homo dicendus esset persona spiritualis, licet habeat naturam corpoream: sicut quia personalitas Christi est increata, Christus dicitur persona increata, licet habeat naturam creatam, nempè humanitatem: consequens est omnino absurdum; cùm homo sit quędam prima substantia corporea: ergo. ¶ Confirmatur: quia cùm homo moritur, corrumpitur *esse* hominis: & tamen non corrumpitur *esse* animę; siquidem hęc perseuerat cum suo esse in rerum natura: ergo *esse* hominis, & *esse* animę non sunt idem.

Respondetur obiectioni negando antecedens: quia sicut anima rationalis, licet purè spiritualis, potest immediatè vniri, & actuare materiam: ita subsistentia animę, licet purè spiritualis, valet terminare naturã corpoream: maximè cum conueniat humanitati ratione animę, quam terminat per se primò. Ad probationem autem in contrarium negamus sequelam, quia licet personalitas hominis sit spiritualis, debetur tamẽ naturę totalis corporeæ: & ideo totus homo denominatur persona corporea, ad distinctionem Angeli, qui est persona spiritualis, tam ex parte personalitatis, quam ex parte naturę. Christus autem est persona increata: quia illius subsistentia est propria naturæ increatę, & nulli naturę creatę debetur, quamvis illam de facto terminet. ¶ Ad confirmationem respondemus, in hominis corruptione deficere *esse* essentię ob dissolutionem partium essentialium; *esse* verò existentiæ non deficere absolutè, sed tantum desinere *esse* hominis manendo in anima separata: & ideo prędictum *esse* est corruptibile terminatiuè, non verò entitatiuè: quia licet desinat terminare, non desinit absolutè. Quam responsionem tradit D. Thom. *q. vnic. de Anima, art. 1. ad 14.* his verbis: *Dicendum, quod illud, quod propriè corrumpitur non est forma, neque materia, neque ipsum esse; sed compositum. Dicitur autem esse corporis corruptibile, in quantum corpus per corruptionem deficit ab illo esse, quod erat sibi, & animæ commune, quod remanet in anima subsistente.* Per quod satis diluuntur alia, quæ opponit Suarez; quin aliam solutionem exposcant.

QVÆSTIO V.

A quibus, & quomodo subsistentia, & existentiæ producantur?

AD perfectam notitiam subsistentiæ, & existentiæ, quarum propriam conditionem hactenus elucidare studuimus; superesse videtur, vt explicemus, à quibus principijs, & quo pacto producantur. In qua difficultate (vt sic titulum explicemus) supponimus, subsistentiam, & existentiam non produci per se, & in abstracto, sed simul, & concretiuè ad naturam, quam afficiunt. Nam cum fieri sit rei subsistentis, & existentis per se; nequit conuenire subsistentiæ, & existentiæ seorsim, & in abstracto consideratis: quia non sunt res subsistens, & existens; sed modificationes, & actualitates illius. Vndè solum potest dubitari de illis, vt communicatis, & applicatis rei, quæ producitur. Circa quod duo possunt inquiri: primum, vtrum procedant ab essentia, tanquam à principio efficiente per dimanationem, eo modo, quo passiones fluunt ab illa? Secundum, an producantur effectiuè principaliter ab agente creato; an verò debeant in solum Deum tanquam in causam principalem reduci? Proceduntque eæ difficultates in suppositis, quæ producuntur per generationem: nam subsistentias, & existentias eorum, quæ creantur, vti sunt Angeli, & cœli, produci à solo Deo extra controuersiam est.

§. I.

Decisio prioris difficultatis.

56 DIcendum est primò, subsistentiam, & existentiam non dimanare à natura. Hanc docet D. Thom. *1. p. q. 3. art. 4. & 1. contra gentes, cap. 22. & libr. 3. cap. 65.* Quem sequuntur Caietanus *3. p. q. 4. art. 3.* Medin. *ibid. art. 2.* Cabrer. *eodem art. disput. 7.* Bañez *1. p. q. 3. art. 4. dub. 4. concl. vlt.* Zumel *ibidem concl. 6.* Ledesma *de perfectione diuina, quæst. 4. art. 3. pagina 222.* N. Blasius *disputat. 7. Metaphysic. quæst. 3. conclus. 3.* & alij plures.

Probatur ratione: quia id, quod dimanat ab alio, comparatur vt terminus secundarius ad primarium respectu eiusdem actionis: sed subsistentia, & existentia non se habent vt terminus secundarius ad naturam, tanquam ad terminum primarium actionis generatiuæ: ergo subsistentia, & existentia, non dimanant à natura. Maior constat: tum quia seclulo illo ordine termini primarij, & secundarij eiusdem actionis, non manet fundamentum ad explicãdum dimanationem vnius ab alio. Tum etiam, quia hac ratione proprietates dicuntur dimanare ab essentia: quia videlicet essentia se habet, vt terminus primarius productionis, defertque causalitatem agentis vsque ad proprietates, velut ad terminum secundarium. Tum denique, quia ea, quæ non comparantur inter se cum ordine termini primarij, & secundarij, vel non attinguntur per eandem actionem; vel constituunt eius terminum adæquatum primarium: velut diuersæ formalitates illius: sed hoc ipso vnum non dimanat ab alio; sed mutuo inter se dependent in terminando primariò actionem: ergo id, quod dimanat ab alio comparatur sicut terminus primarius ad secundarium respectu eiusdem actionis. Minor liquet: quia sola essentia nequit esse terminus primarius actionis productiuæ: eo quod productio est rei subsistentis, vt communicans ipsi existentiam: essentia autem non habet subsistere, & existere, nisi per subsistentiam, & existentiam: eæ igitur non comparantur ad essentiam, tanquam termini secundarij ad primarium; sed simul cum ea constituunt terminum primarium generationis.

Confirmatur primò: quia principium influens per dimanationem concurrit ad effectum in genere causæ efficientis: sed essentia nequit concurrere in genere causæ efficientis ad productionem suæ subsistentiæ, & existentiæ: ergo illa nequeunt dimanare ab illa. Maior constat ex dictis *in lib. Physic. disp. 10. quæst. 5.* Minor autem probatur: quia vnumquodque influit in genere causæ efficientis, secundum quod est in actu, sed essentia ante existentiam, & subsistentiam non est in actu: ergo nequit influere in genere causę efficientis. ¶ Confirmatur secundò: quia si essentia esset causa suæ subsistentiæ, & existentiæ per dimanationem; esset etiam eodem modo causa sui: consequens implicat contradictionem: ergo. Sequela ostenditur: quia producere est dare *esse*: sed si essentia esset principium à quo dimanaret sua existentia, ipsa sibi ab intrinseco daret *esse*: ergo se redderet existentem: ergo esset causa sui. Vnde D. Thom. *loco supra citato ex 1. p.* inquit: *Impossibile*

est, quod esse sit causatum ex principijs essentialibus rei: quia nulla res sufficit, quod sit sibi causa essendi, si habeat esse causatum. Ex quibus apparet manifesta differentia inter proprietates, & existentiam, & subsistentiam: illae enim sufficienter continentur in essentia, eamquè supponunt simpliciter productam: vnde possunt fluere ab ea. Subsistentia verò, & existentia non continentur in solis principijs essentialibus, neque supponunt essentiam productam, & existentem: quamobrem nequeunt ab ea dimanare.

57 Nec refert, si contra hanc conclusionem objicias *primò*: nam qui dat formam, dat consequentia ad formã, ipsa forma actiuè concurrente: sed subsistentia, & existentia consequuntur essentiam: ergo qui producit essentiam; producit, mediante essentia actiuè concurrente, subsistentiam, & existentiam. *Secundò*: quia appetitus naturalis affert secum efficaciam aliquam ad consequendum rem appetitam: sed essentia naturaliter appetit suam subsistentiam, & existentiam; cùm eae conferant ipsi maximam perfectionem: ergo essentia habet aliquam efficaciam ad eas consequendas: & consequenter influet aliquo modo actiuè in illas. *Tertiò*, quia secundum D. Thom. 3. *parte quaest. 17. art. 12. ad 1. Hoc est proprius homini Christo, quod persona subsistens in humana natura eius, non sit causata ex principijs humanã natura*: ergo in alijs hominibus subsistentia, vel personalitas causantur ex principijs naturae; atque ideo dimanabunt ad illam. *Quartò*, & vltimò, quia idem S. Doctor. *in 3. distinct. 5. quaest. 3. art. 3. ad 3.* tradit, quod si humanitas dimitteretur à Verbo, statim sine noua actione consequeretur propriam personalitatem: hoc autem non potest saluari, nisi personalitas dimanet à natura sibi relicta, eo proportionali modo, quo frigiditas, sublatis impedimentis, dimanat ab aqua: ergo ita asserendum est.

Haec inquam, non referunt; sed facilè diluuntur ex dictis. Ad primam enim obiectionem respondemus, formam concurrere actiuè ad ea, quae formam consequuntur, tanquam termini secundarij eam supponentes iam existentem; non verò ad ea, quae ita consequuntur formam, vt illam compleant in ratione termini primarij. Quarè cùm essentia comparetur ad subsistentiam, & existentiam hoc posteriori modo; sequitur, quod non concurrat actiuè ad illas; sed tantum in genere causae, quasi materialis receptiuae, vel terminabilis.

Ad secundam dicendum est, appetitum essentiae ad subsistentiam, & existentiam esse talem in genere causae materialis: sicut materia appetit formam: vnde non affert efficaciam, vt essentia possit, adhuc per dimanationem, se reducere ad actum existendi, & subsistendi: sed haec reductio fit purè ab extrinseco.

Ad tertiam respondemus, personalitates creatas causari à principijs naturae in genere causae materialis, eo modo, quo D. Thom. 2. contra gentes loquens de existentia inquit: *Forma est principium essendi, in quantum est complementum substantiae, cuius actus est ipsum esse: sicut diaphanum est aeri principium lucendi.* Diaphanum autem non influit actiuè in lucem, sed se habet materialiter, & dispositiuè. Vnde non sequitur, quod personalitas creata dimanet à natura; sed tantum, quod causetur ab ea: in quo differt à personalitate Christi, quae nullo modo causatur.

Ad quartam respondemus, quod si humanitas Christi dimitteretur à Verbo, sortiretur de nouo propriam subsistentiam, & existentiam non per nouam actionem, nec per dimanationem ab humanitate, sicut frigiditas dimanat ab aqua; sed per actionem, qua primò producta est. Huiusmodi autem actio non est aliqua actio creata (cuius permanentiam, vel formalem in se, vel virtualem in termino primario, arduum foret explicare in praesenti materia) sed est actio Spiritus Sancti, qui sine concursu agentis creati produxit animam: & sacram illam humanitatem, vt tradit D. Thom. 3. *p. quaest.* 32. per totam, & non communicauit illis subsistentiam, & existentiam, quia Verbum praeuenit, & impediuit hos effectus. Praedicta verò actio manet adhuc formaliter in Deo: vnde seclusa Verbi terminatione, sese extenderet ad communicandum humanitati subsistentiam, & existentiam propriam absque alterius actionis interuentu. Ex quo tamen minimè infertur fore, quod subsistentia, & existentia dimanarent tunc à natura.

§. II.

Posterior difficultas resoluitur.

58 Dicendum est secundò, subsistentiam posse produci ab agente creato, tanquam à causa principali. Hanc conclusionem docent, vel supponunt communiter Philosophi: quos proinde superuacaneum esset referre. Et facilè suadetur: quoniam frequenter agens creatum est causa principalis alterius suppositi, vt cum *ignis generat ignem*, & equus equum: sed suppositum importat in recto subsistentiam; & per eam constituitur in ratione termini *qui* generationis: ergo agens creatum potest per modum causae principalis producere subsistentiam. § Confirmatur, & simul praecluditur tacita euasio: quoniam licet ad producendum principaliter suppositum, non sit necessarium efficere subsistentiam; sed satis sit illam attingere, & vnire, vt constat in generatione hominis, in qua subsistentia animae per creationem producta applicatur, & trahitur per generationem ad corpus; nihilominus nullum est fundamentum ad id asserendum in alijs suppositis corruptibilibus, vt puta in equo: eò quod eorum subsistentiae, nec fiunt per creationem, nec explicant perfectionem excedentem virtutem principij: ergo agens creatum potest producere subsistentiam sui effectus.

59 Sed objicies: nam agens creatum nihil potest producere, nisi per eductionem: semper enim debet agere circa subiectum suae actioni praesuppositum: sed subsistentia non fit per eductionem: ergo agens creatum nequit producere subsistentiam. Probatur minor: quia subiectum formae eductae debet praesupponi sub reali illius priuatione, vt statuimus *in lib. Physic. disp.* 4. *q.* 3. sed natura, quae est subiectum subsistentiae, nequit sub reali illius priuatione ad ipsam praesupponi; cum ante eam sit actu nihil: ergo subsistentia nequit fieri per eductionem.

Respondetur negando minorem. Ad cuius probationem dicendum est, subsistentias materiales comproduci ad productionem formae: vnde priuatio, quae sufficit ad eductionem formae, sufficit, vt subsistentia etiam dicatur coëduci. Quamobrem non oportet, vel quod in forma, vel quod in tota essentia, in qua subsistentia immediatè recipitur, praefuerit priuatio subsistentiae; sed satis est, quod praecesserit in materia, quae est primum subiectum illius, licet non adaequatum. Fiet enim cum eius trasmutatione; quod, & nihil aliud, desideratur ad eductionem eorum, quae formam comitantur: & potest declarari exemplo accidentium, quae rem genitam consequuntur, vt diximus *loco supra citato quaest.* 4.

60 Dicendum est tertiò, nullum agens creatum producere principaliter existentiam sui effectus, sed tantum instrumentaliter. Hanc conclusionem non solum docet, sed acutissimis etiam rationibus probat D. Thom. pluri-

pluribus *in locis*, vt 3. *contra Gentes cap.* 66. vbi sex rationes adducit, & *quæst.* 3. *de potentia*, *art.* 1. *in corpore* vbi ait: *Nulla res dat esse, nisi in quantum est in ea participatio diuinæ virtutis*. Et *articulo* 7. *in corpore*, inquit: *Nec aliquid dat esse, nisi per virtutem Dei: ipsum enim esse est communissimus effectus, primus, & intimior alijs effectibus; & ideo soli Deo competit secundum propriam virtutem talis effectus. Vnde vt dicitur in lib. de causis propositione* 9. *intelligentia non dat esse, nisi prout est in illa virtus diuina*. Idem repetit 1. *p. quæst.* 8. *art.* 1. & *quæst.* 45. *art.* 5. vnde hanc sententiam amplectuntur Caiet. loco immediatè citato, Ferrara *loc. cit. ex* 3. *contra gentes*, Flandria 4. *Metaph. quæst.* 3. *art.* 6. Ledesma de perfectione diuina *q.* 16. per totam, Nauarrete *controuers.* 15. *concl.* 2. N. Philippus 3. *p. summa Philos. q.* 19. *art.* 3. N. Blasius *disp.* 7. *Metaph. quæst.* 2. & communiter Thomistę.

Probatur ratione primò: quia de ratione causę principalis est continere in virtute actiua perfectionem sui effectus: at sic est, quod in agente creato nulla est virtus actiua, quę contineat perfectionem existentię: ergo nullum agens creatum producit existentiam sui effectus per modum causę principalis; sed ad summum per modum instrumenti. Maior, & consequentia constant. Minor autem suadetur: quia imprimis essentia, seu natura non adęquat perfectionem existentię, vt statuimus supra *num.* 25. deinde existentia agentis non est virtus actiua, vt ostendemus *num.* 68. ergo nulla virtus actiua est in agente, quæ contineat perfectionem existentiæ. Quod enim potentiæ proximè operatiuæ illam non prę-contineant, relinquitur manifestum ex dictis: nihil enim continetur proximè in potentijs, nisi quod præhabetur radicaliter in natura.

Confirmatur: nam aliquis effectus designandus est, qui sit proprius Dei, & quem agentia creata nequeant attingere virtute propria; sed solum vt instrumenta virtuti diuinæ subordinata: atqui nullus aptior effectus designari potest, quam existentia: hæc igitur est effectus proprius Dei; quam proinde agentia creata non valent attingere virtute propria, sed solum instrumentaliter. Probatur minor: nam effectus proprius Dei debet esse vniuersalissimus, & actualissimus, vtpotè causæ vniuersalissimæ, atque actualissimæ correspondens: sed nihil est ita vniuersale, & actuale sicut *esse*: cùm existentia in omnibus reperiatur, & omnia actuet: ergo nullus aptior effectus potest excogitari, vt sit Dei proprius, quam existentia. § Ad hæc ordo effectuum debet esse secundum ordinem causarum, ita vt causæ particulari effectus particularis; & vniuersali vniuersalis; & vniuersaliori vniuersalior, & denique vniuersalissimæ vniuersalissimus correspondeat: sed Deus est vniuersalissima causa, & existentia est effectus vniuersalissimus: ergo existentia est effectus proprius Dei: constat autem, illum effectum dici proprium alicuius causæ, quem ipsa potest virtute propria producere, reliquæ verò solum instrumentaliter, & in virtute illius: ergo existentia producitur principaliter à solo Deo; ab alijs verò agentibus instrumentaliter.

61 Secundò probatur ratione desumpta ex D. Thom. *quæst.* 7. *de verit. art.* 2. quam possumus sic formare: nam quando plures causæ conueniunt in productione alicuius effectus communis, præter effectus particulares, qui vnicuique correspondent; prædictus effectus non attingitur ab illis causis virtute propria, sed in virtute alicuius agentis communis, cui omnes in agendo subordinantur; atqui omnia agentia creata conueniunt vniuersaliter in producendo existentiam, præter effectus particulares vnicuique causæ correspondentes: ergo non producunt illam principaliter, & virtute propria; sed instrumentaliter, & cum subordinatione ad Deum, tanquam ad causam vniuersalem, cui prædictus effectus correspondet. Consequentia constat. Minor etiam liquet: nam calor calefaciens facit calidum *esse*: ædificator ædificans facit domum *esse*: equus generans facit equum *esse*, & sic de alijs: ergo omnia agentia creata præter effectus particulares suæ virtuti correspondentes attingunt existentiam, velut effectum communem, in quo conueniunt. Maior autem probatur: tum quia proprius effectus dicitur ille, qui correspondet virtuti propriæ: ergo è conuerso effectus, qui non est proprius, sed communis pluribus agentibus, non correspondet eorum virtuti propriæ; sed alteri agenti superiori tribuendus est: ac proinde prædicta agentia non attingent huiusmodi effectum, nisi vt instrumenta subordinata superiori agenti, tanquam causæ principali. Tum etiam, nam ob hanc rationem, quia in orbibus Planetarum, præter motus illis proprios deprehendimus motum quendam omnibus communem, reducimus illum motum non in ipsos Planetarum orbes, sed in sphæram aliam superiorem, cuius sit proprius, & à qua inferiores cœli reuoluantur: ergo effectus communis pluribus causis particularibus reducendus est, non ad virtutem propriam ipsarum causarum; sed ad virtutem agentis superioris, in cuius virtute causæ particulares prædictum effectum attingant. Alias rationes satis efficaces adducit D. Thom. *locis citatis*, quas breuitatis gratia non expendimus. Videatur Ledesma vbi supra, qui excellentiam huius effectus, qui est *esse*, optimè explicuit, & illustrauit.

§. III.

Diluuntur argumenta contra tertiam conclusionem.

62 ADuersus primam, & secundam assertionem non occurrunt difficultates alicuius momenti, quibus opus sit satisfacere. Opinionem verò vltimæ conclusioni oppositam asserentem, quod agentia creata producunt principaliter existentiam suorum effectuum, tuetur Scotus *in* 4. *d.* 1. *q.* 1. Cui suppetias ferunt plures ex illis Modernis, quibus familiare est à D. Thom. recedere. Probatur primò ex eodem S. Doct. qui hanc sententiam tradere videtur pluribus in locis nam 3. *contra Gentes, capite* 66. inquit: *Esse est communis effectus omnium agentium: nam omne agens facit esse actu*. Et idem docet *cap.* 67. & *quæst.* 7. *de potentia art.* 2. ait: *Omnes causæ creatæ communicant in vno effectu, qui est esse*. Ex quibus testimonijs desumitur primum fundamentum huius opinionis: quia vnumquodque agens producit principaliter id, in quo effectus illi assimilatur, & per quod agens constituitur in actu ad agendum: sed causa, & effectus assimilantur in *esse*, & causa constituitur in actu per existentiam: ergo quælibet causa producit principaliter existentiam sui effectus. Sicut enim calidum potest principaliter producere effectum, vt calidum: quia assimilatur illi in calore, & agens calidum per calorem constituitur in actu ad agendum: ita & ob eandem rationem ens actu existens poterit producere aliquid, vt existens.

Respondetur, quod ex auctoritatibus D. Thom. solùm conuincitur, agentia creata attingere effectiuè existentiam suorum effectuum. Quod autem eam attingant per modum causæ principalis, ex illis testimonijs non deducitur; sed potius oppositum: quia effectus, in quo conueniunt omnia agentia creata, neutrius est proprius; sed attribuendus est primæ, & vniuersalissimæ,

causæ.

causæ, cuius virtute alia agentia ad prædictum effectum applicantur, vt constat ex secundo fundamento nostræ assertionis. Nec contra hoc facit illud argumentum, quod ex prædictis testimoniis formatur: quoniam non omnes rationes, in quibus agens, & effectus assimilantur, producuntur principaliter ab agente creato; sed tantum illæ, quę intra virtutem agentis pręcontinentur, vt patet in generatione hominis: nam licet pater, & filius assimilentur in anima, imò & in existentia, & subsistentia; nihil tamen horum efficitur à patre, sed à Deo. Vnde cum existentia non contineatur in natura, quę est primum principium agendi; nequit attingi principaliter ab agente creato, licet assimiletur effectui in existentia. Et quamvis existentia deseruiat ad constituendum agens in actu essendi, & sit etiam conditio ad agendum; nihilominus non est ratio agendi, nec principium radicale, aut proximum operandi, vt declarabimus *quæst. sequent.* Quamobrem valde differt à calore, per quem calidum agit: & non oportet, quod attingatur principaliter ab agente creato, sed solum instrumentaliter.

63 Arguitur secundò: nam causa attingens principaliter effectum primarium debet etiam principaliter ex vi eiusdem actionis attingere effectum secundarium: sed existentia est effectus secundarius formæ, v. g. equi: ergo cùm equus generans equum attingat principaliter eius formam; debet etiam principaliter ex vi eiusdem actionis existentiam illius producere. ¶ Confirmatur: quia educere formam est illam extrahere à potentia materiæ ad actum existendi: sed agens creatum educit principaliter formam genitam: ergo attingit principaliter existentiam illius. Præsertim cùm producere effectum nihil aliud sit, quam illi existentiam communicare: vnde vel nullum agens creatum producit principaliter effectum, quod est absurdum; vel producet principaliter existentiam.

Respondetur, quod licet agens producens effectum primarium efficiat etiam effectum secundarium, qui rigorosè est talis, & dimanat à primario; non tamen attingit indispensabiliter id, quod impropriè dicitur secundarius effectus. Existentia autem non dicitur effectus secundarius formæ, quia ab ea dimanet, vt statuimus *numero* 56. sed quia eam necessariò supponit, & afficit, ac per ipsam determinatur. Et ideo non sequitur, quod si agens creatum producit principaliter formam, producat principaliter existentiam; sed solum, quod etiam attingat instrumentaliter, & in virtute Dei. Itaque actio equi v. g. generantis equum potest sumi dupliciter: primò, secundum quod est actio propria equi, & ab eo, tanquam à causa principali procedit: & hoc pacto attingit principaliter formam eductam, & suppositum equi denuò geniti; & ibi sistit, quin sub hac formalitate ad existentiam effectus primariò, vel secundariò extendatur. Secundò potest considerari, secundum quod est actio equi moti, & applicati per virtutem Dei ad agendum: qua ratione prædicta actio correspondet Deo, vt agenti principali, & equo, tanquam instrumento. Et hoc posteriori modo attingit existentiam, vt effectum secundarium; non quidem formæ, sed executionis: quia videlicet formam indispensabiliter præsupponit. Vnde licet actio generatiua attingat formam, & existentiam effectus, aliter tamen, & aliter: nam formam attingit principaliter, & quatenus est actio equi generantis: existentiam verò attingit instrumentaliter, & quatenus est actio equi, vt instrumenti diuinæ virtutis.

Ad confirmationem respondemus, quod licet educere formam sit eam extrahere ad actum existentiæ; ad hoc tamen non desideratur, quod actio educens formam producat principaliter existentiam, sed satis est, quod illi existentiam vniat, vel quod existentiam instrumentaliter producat, vt patet in generatione hominis: nam pater extrahit filium ad actum existendi, licet eius existentiam non producat: sed tantum communicet. Vnde patet ad id, quod additur: nam vt aliquis communicet existentiam effectui non requiritur, quod illam producat, saltem principaliter; sed satis est, quod illam determinet, & applicet effectui, quem principaliter producit.

64 Arguitur tertiò: nam qui producit principaliter gradum entis, producit etiam principaliter existentiam: hæc quippè directè correspondet prædicto gradui: sed agentia creata possunt producere principaliter gradum entis: ergo, & existentiam. Probatur minor: nam repugnat produci gradus inferiores, quin producatur gradus superior: sed agentia creata producunt principaliter gradus inferiores ad ens, v. g. viuere, aut sentire, vt ex se liquet: ergo producunt principaliter gradum entis.

Respondetur negando minorem: nam sicut existentia ob suam vniuersalitatem est effectus reducendus ad primum, & vniuersalissimum agens, tanquam ad causam principalem, in cuius virtute attingitur ab agentibus creatis: ita etiam gradus entis, ob eandem vniuersalitatem, est effectus proprius Dei, & nequit ab agentibus creatis, nisi instrumentaliter effici. Ad probationem autem in contrarium dicendum est, quod licet gradus inferiores nequeant produci absque superioribus; non infertur, quod ab eodem agente omnes principaliter producantur: sed possunt aliqui ab vno agente, & alij ab alio principaliter produci. Sicut etiam gradus superiores nequeunt absque inferioribus produci: & nihilominus agens concurrens principaliter ad gradum superiorem potest inferiorem instrumentaliter attingere: cælum enim producit principaliter gradum corporis, & instrumentaliter gradum viuentis, qui est inferior ad illum.

Dices: omne instrumentum debet habere actionem præuiam, per quam disponat ad effectum agentis principalis, vt statuimus *in lib. Physic. disput.* 12. *quæst.* 2. sed respectu entis nequit dari aliquis effectus præuius; cum ens sit primus conceptus, qui reperitur in effectu producto: ergo, vel agens creatum attingit effectiuè principaliter gradum entis: vel nequit illum effectiuè attingere adhuc instrumentaliter.

Respondetur prænotando duo: primò non esse necessarium, quod effectus agentis principalis, & instrumenti distinguantur inter se; sed sufficere, vt dicant duos conceptus obiectiuos, & diuersos gradus eiusdem rei. Secundò effectum instrumenti non debere indispensabiliter præcedere effectum agentis principalis, nisi in eo genere causæ, in quo determinat, & disponit ad illum: quare cum determinare, ac disponere pertineat ad genus causæ materialis dispositiuæ, satis est, quod effectus proprius instrumenti præcedat in hoc genere effectum agentis principalis, quamvis ad ipsum in alijs generibus subsequatur. Hinc ergo ad obiectionem, concessa maiori in prædicto sensu, neganda est minor: quia licet conceptus entis sit prior gradibus inferioribus in genere causæ, quasi virtualiter receptiuæ: tamen inferiores gradus præcedunt conceptum entis in genere causæ, quasi virtualiter dispositiuæ: quia illum limitant, & determinant: ens quippè fit tale iuxta talitatem graduum inferiorum, per quos transcendit. Quod satis est, vt effectus proprius agentis creati præcedat illum, quem instrumentaliter attingit: & vt eorum actio, quatenus attingit gradus particulares, præcedat aliquomodo seipsam: nam eundem ordinem seruant actiones, quem habent earum termini.

65 Vltimò arguitur: nam causa principaliter concurrens ad conseruationem, concurrit etiam principaliter ad illius *esse*, quod conseruat: eò quod conseruatio est continuata productio: sed cœli, & elementa concurrunt principaliter ad conseruationem mixtorum, vt docere videtur D. Thom. 1. *p. q.* 104. *art.* 2. ergo saltem cœli, & elementa producunt principaliter *esse* mixtorum.

Respondetur negando minorem, quam non docet D. Thom. loco citato. Sed differentia intenta à S. Doctore inter cœlos, & elementa ex vna parte, & causas particulares ex alia, consistit in eo, quod causa particularis attingit præcisè *esse* suorum effectuum, dum sunt in fieri: nam postea effectus non dependent ab illis. Causa verò vniuersalis, quales sunt cœli, attingit prædictum *esse*, quandiu effectus in rerum natura persistit. Neutra tamen producit illud *esse*, nisi instrumentaliter, & in virtute agentis vniuersalissimi, & ita actualis, vt sit suum *esse*, qui est Deus O. M. Adde, cœlos, & elementa dici conseruare *esse* horum inferiorum, quia conseruant vnionem materiæ ad formas, & earum esse: ad quod satis est efficere, & conseruare dispositiones, à quibus formæ mixtorum, & earum esse dependent.

QVÆSTIO VI.

Qualiter subsistentia, & existentia ad operandum concurrant?

POstquam ostendimus, quomodo subsistentia, & existentia producantur; videndum est, qualiter concurrant ad operationem, & se habeant ad agendum. Hoc enim videtur ad eorum perfectam notitiam tantum deesse: & eò explicato disputationem hanc absoluemus.

§. I.

Explicatur veritas duabus assertionibus.

66 DIcendum est primò, subsistentiam se habere *per se* ad operationem, non vt principium *quo*, sed vt determinans principium *quo*, & constituens principium *quod*, & adæquatum ad operandum. Hanc conclusionem contra vnum Vasquez, infra referendum docent communiter Theologi, & Philosophi, dum asserunt *Actiones esse suppositorum*, seu subsistentium: cum enim subsistentia sit ratio constituens suppositum, nequit non concurrere per se ad operationem: si semel hæc non est naturæ vt *quod*, sed suppositi. Prædictum autem axioma desumptum ex Aristot. 1. *Metaph. cap.* 1. *& lib.* 1. *de Anima text.* 64. explicant, & admittunt in hoc sensu D. Ioan. Damasc. *lib.* 3. *de fide cap.* 15. D. Thom. 1. *p. q* 75. *art.* 2. *&* 3. *p. q.* 19. *art.* 1. *ad* 3. *& q.* 20. *art.* 1. *ad* 2. *& q.* 35. *art.* 1. *& in* 1. *dist.* 5. *q.* 1. *a.* 1. vbi hæc habet: *Actiones sunt suppositorum, & essentia, non agit; sed est principium actus in supposito: non enim humanitas generat; sed Sortes virtute suæ naturæ. In creaturis autem essentia realiter differt à natura: & ideo nullus actus propriè de supposito prædicatur, nisi causaliter.* Vnde hanc sententiam docent Flandria 1. *Metaph. quæst.* 5. *art.* 2. Acturicensis de gratia Christi *quæst.* 5. *dub.* 3. *pag.* 379. Nazarius 3. *p. q.* 1. *controu.* 3. Aluarez *disp.* 5. Illustrissimus Godoi *tract.* 1. *disp.* 5. §. 2. *à num.* 18. Suarez *disp.* 4. *sect.* 5. *& in Metaph. disp.* 34. *sect.* 7. *num.* 10. & alij plures Estque, & iam pridem fuit, sententia adeò communis, vt meritò Ioannes ille Theologus disputans contra Græcos in Concilio Florentino, ipsoque approbante dixerit: *sess.* 18. *prope finem*: *Porrò autem actiones iuxta omnium Philosophorum scholam suppositorum esse videntur, vt in hominum genere fieri videmus. Quamvis enim hic homo, hoc est persona, vel suppositum generet, eius tamen substantia generationis eiusmodi principium est; quandoquidem actiones suppositorum, vt diximus, sunt: quæ quidem substantia, vel essentia in homine, cum sit humanitas, humanæ generationis principium existit, quo generat hominem.*

Probatur ratione desumpta ex D. Thom. 3 *p. q.* 35. *art.* 1. quæ potest ad hanc formam reduci: nam illud est principium *quod* proximum operationis, quod est subiectum *quod* proximum existentiæ: sed subiectum *quod* proximum existentiæ non est sola natura; sed suppositum constitutum ex natura, & subsistentia: ergo principium *quod* proximum operationis non est sola natura, sed suppositum, vt addit subsistentiam supra naturam: ergo subsistentia se habet per se in ordine ad operationem, licet non vt principium *quo* (huius quippè ratio est propria naturæ) sed saltem vt complens, & constituens principium *quod* proximum operandi. Hæc secunda consequentia manifestè ex prima colligitur: prima autem ex præmissis. Maior autem est certa: quia cum operari supponat *esse*, & illi proportionetur, illud erit principium *quod* operationis, quod est principium *quod* existentiæ. Eò, vel maximè, quod non minor integritas, & vt sic dicamus, completio requiritur, vt aliquid sit principium operandi, quam vt sit subiectum recipiens *esse*. Minor denique constat ex supra dictis à *num.* 35. vbi ex professo ostendimus, subsistentiam supponi per se ad existentiam, & complere naturam, vt existat. Vnde non oportet in hoc ampliùs immorari.

Confirmatur: nam sola humanitas v. g. non est principium *quod* generationis: ergo aliquid illi addendum est, vt detur prædictum principium *quod*: atque hoc superadditum nil aliud est, quam subsistentia: hæc igitur concurrit per se ad operationem, non quidem vt principium *quo*, seu ratio radicalis agendi, sed tanquam complens prædictam rationem, & constituens principium *quod*, & adæquatum operandi. Hæc secunda consequentia liquet ex præmissis. Minor autem subsumpta ostenditur: quia hoc ipso, quod humanitati superadditur subsistentia, coalescit quoddam concretum substantiale, nempe *homo*, quod sicut est substantialiter vt *quod*, ita potest esse principium *quod* operandi. Antecedens verò, in quo præcipuè poterat esse difficultas, suadetur: tum quia si sola humanitas esset principium *quod* operandi, sola humanitas diceretur pater; huius quippe ratio propriè conuenit principio vt *quod* generanti: consequens est absurdum; cum nomen patris sit proprium suppositi, vt satis ex se liquet: ergo sola humanitas non est principium *quod* generandi. Tum quia illud, quod se habet vt forma constitutiua alterius, non est, nec operatur vt *quod*, sed vt *quo*: est enim id, *quo* aliud est, & *quo* operatur: ob quam rationem Aristot. 1. de *Anima text.* 64. asserit: *Melius dici animam non misereri, aut discere, aut ratiocinari: sed hominem anima*: atqui humanitas est forma totalis, qua constituitur homo. ergo humanitas non generat vt *quod*. Tum denique quia principium *quod*, & terminus *qui* generationis mutuò sibi correspondent: sed sola humanitas non est terminus *qui* generationis, vt supra ostendimus *disput.* 2. *quæst.* 3. ergo sola humanitas non est principium *quod* generationis.

67 Quæ omnia vrgenter roborantur ex ijs, quæ ex

Fidei

Fidei principijs edocemur: nam in diuinis sola natura non generat, sed suppositum ex natura, & subsistentia constitutum, ita vt subsistentia pertineat per se ad principium *quod* generationis: aliàs distinctio realis, quæ fundatur in processione vnius ab alio, versatur inter naturam generantis, & naturam geniti, & non inter suppositum genitum; quod est hæreticum. Vnde Innocentius III. *in cap. Damnamus* de Summa Trinitate, declarauit, veram esse sententiam Magistri sententiarum asserentis, essentiam diuinam non generare, erroris damnans oppositam assertionem Ioachimi Abbatis. Idem etiam (licet non æquali certitudine) suadetur ex mysterio Incarnationis: nam principium pro nobis satisfaciens vt *quod*, non est sola humanitas Christi, vt perperam autumat Vazquez; sed est Christus, seu Verbum in humanitate subsistens, vt omnes Theologi edocti ex innumeris testimonijs Scripturæ (quæ propriè interpretanda sunt) communiter docent. Asserere enim, Christum Dominum ideò dici pro nobis satisfecisse, & pro nobis passum fuisse, & nos redemisse, quia sustentabat humanitatem hæc omnia vt *quod* operantem: sicut aqua (quod est Vazquez exemplum) dicitur calefacere, quia præcisè sustentat calorem calefacientem; plurimum derogat excellentiæ nostræ redemptionis, & communi Fidelium sensui. Vnde Nazarius supra citatus censet (censuram, nec reijcimus, nec probamus) oppositum dicendi modum esse erroneum, & hæresi proximum. Maneat ergo principium *quod* operandi non esse solam naturam, sed id, quod ex natura, & subsistentia coalescit: atque ideò subsistentiam pertinere per se ad principium *quod* operandi.

68 Dicendum est secundò, existentiam neque esse principium *quo*, nec constituere principium *quod* operandi; sed tantum esse conditionem ad agendum. Hanc conclusionem docent communiter Theologi, & Philosophi, & illi præcipuè, quos *supra num. 17. & num. 32.* dedimus. Vnde non oportet illos in particulari referre.

Suadetur breuiter quoad omnes partes: prima quidē, nam in primis existentia nō est ratio agendi: ergo non est principium *quo* operationis. Antecedens probatur: tum quia proprium est naturæ esse radicem, seu rationem agendi, vt declarauimus *in lib. Physic. disp. 7. q. 1.* sed existentia est adæquatè extra naturā, seu essentiam, vt *supra n. 17.* statuimus: ergo existentia non est ratio agendi. Tum etiam, quia omnis operatio est quædam inclinatio principij operatiui ad communicandum, vel consequendum bonum: sed inclinatio consequitur per se naturam: & ideo in diuersis naturis sūt diuersæ inclinationes: ergo cum existentia sit adæquatè extra conceptum naturæ creatæ, nequit esse principium vt *quo* operandi. Tum denique, quia si esset principium *quo* agendi, vbi non esset, nisi vnica existentia, eaque increata, non possent reperiri, nisi increatæ operationes: consequens est absurdum, vt liquet in Christo Domino, qui habet existentiam increatam, & operationes creatas: ergo &c. ¶ Secunda etiam pars ostenditur: quia hoc ipso, quod intelligatur suppositum, intelligitur principium *quod* operandi proximum, & adæquatū: sed existentia est adæquatè extra conceptum suppositi; cum nec sit natura, vt modo dicebamus, nec subsistentia, vt supra statuimus *num. 32.* ergo subsistentia non constituit principium *quod* operandi. Minor liquet: nam ita se habet vnumquodque ad *esse*; sicut ad operari: sed suppositum est subiectum *quod* receptiuum existentiæ, quin hæc requiratur ad illud constituendum in esse subiecti: ergo suppositum est principium *quod* operandi, quin subsistentia intret conceptum suppositi ad constituendum illud in ratione dicti principij. ¶ Vltima denique pars est per se manifesta: nam quod actu non existit, est actu nihil; ergo vt aliquid sit realiter principium *quod* operandi, debet afferre existentiam, saltem vt conditionem.

§. II.

Occurritur fundamentis oppositis.

69 Opinionem primę conclusioni contrariam defendit Vasquez *3. p. disp. 9. cap. 4. & cap. 7.* Quę potest probari ex Aristot. *1. Metaph. cap. 1.* vbi docet, *actiones esse singularium*: sed natura per se ipsam potest esse singularis, & non constituitur in esse talis per subsistentiam: ergo natura per se ipsam est principium *quod* operandi, quin subsistentia integret huius rationem.

Sed hoc parum premit: nam actiones sunt quidem singularium, non vtcumquè, sed habentium esse vt *quod*, siue completè: vnde cum natura absque subsistentia non sit vt *quod*, sed tantum vt *quo*; sequitur, subsistentiam desiderari per se ad constituendum principium *quod* operandi. Idque satis liquet ex ipso contextu Philosophi: nam postquam dixit: *Actiones, & generationes omnes in singulari versantur*; statim adiecit: *Non enim hominem, nisi per accidens sanat, qui medetur. sed Calliam, aut Socratem, aut alium quempiam eorum, qui sic dicuntur*. Callias autem, & Socrates, & similia nomina non naturam significant, sed suppositum, & res subsistentes in natura. Vnde auctoritas in Aduersarium retorquenda est.

70 Secundò arguitur: quia si non sola natura, sed suppositum, adeoque, & subsistentia, esset principium operandi; sequeretur, quod variato supposito, variarentur etiam operationes: eæ quippè specificantur à principio operatiuo: atqui ex variatione suppositi non sequitur variatio in operationibus: ergo signum est, quod nec suppositum, nec subsistentia concurrunt per se, & tanquam principium ad operationem; sed tantum sustentant principium adæquatum operandi, nempè naturam. Minor ostenditur: quia humanitas Christi existens in supposito diuino habet easdem specie operationes, quas eliceret existens in creato, & proprio supposito: ergo ex variatione suppositi, non sequitur, quod operationes varientur. ¶ Confirmatur: quia ita se habet Verbum ad humanitatem, quam terminat, sicut aqua ad calorem, quem sustentat: sed aqua non est principium per se calefactionis procedentis à calore, sed tantum potest dici principium per accidens calefaciendi, quatenus sustentat calorem, qui calefacit: ergo Verbum sustentans humanitatem (& idem est de alijs suppositis) non est principium influens in operationes humanitatis; sed tantum poterit dici principium per accidens prędictarum operationum, quatenus sustentat humanitatem illas elicientem, vt principium *quod*.

Respondetur argumento negando sequelam: nam operationes non à quocumque principio specificantur (si verum est actiones à principio efficiente sumere speciem) sed specificantur a principio *quo*, seu à ratione agendi. Vnde videmus, calefactionem procedentem à diuersis suppositis, vtputa ab homine, & ab equo esse eiusdem speciei essentialis: quia videlicet procedunt vtrobique a principio *quo* eiusdem speciei, nempè à calore; licet agentia vt *quod* sint diuersa. Et ob eandem rationem visio beatifica est eiusdem speciei in homine, & in Angelo: quia nimirum procedit ab eodem principio *quo*, seu ratione agendi, scilicet à lumine glorię, licet principia videntia vt *quod* sint diuersa. Et quidem quod a subsistentia non sit desumenda species actionis quamvis ad eandem concurrat, ex eo liquet: quoniam

65 Vltimò arguitur: nam causa principaliter concurrens ad conseruationem, concurrit etiam principaliter ad illius *esse*, quod conseruat: eò quod conseruatio est continuata productio: sed cœli, & elementa concurrunt principaliter ad conseruationem mixtorum, vt docere videtur D. Thom. 1. *p. q.* 104. *art.* 2. ergo saltem cœli, & elementa producunt principaliter *esse* mixtorum.

Respondetur negando minorem, quam non docet D. Thom. loco citato. Sed differentia intenta à S. Doctore inter cœlos, & elementa ex vna parte, & causas particulares ex alia, consistit in eo, quod causa particularis attingit præcisè *esse* suorum effectuum, dum sunt in fieri: nam postea effectus non dependent ab illis. Causa verò vniuersalis, quales sunt cœli, attingit prædictum *esse*, quandiu effectus in rerum natura persistit. Neutra tamen producit illud *esse*, nisi instrumentaliter, & in virtute agentis vniuersalissimi, & ita actualis, vt sit suum *esse*, qui est Deus O. M. Adde, cœlos, & elementa dici conseruare *esse* horum inferiorum, quia conseruant vnionem materiæ ad formas, & earum esse: ad quod satis est efficere, & conseruare dispositiones, à quibus formæ mixtorum, & earum esse dependent.

QVÆSTIO VI.

Qualiter subsistentia, & existentia ad operandum concurrant?

POstquam ostendimus, quomodo subsistentia, & existentia producantur; videndum est, qualiter concurrant ad operationem, & se habeant ad agendum. Hoc enim videtur ad eorum perfectam notitiam tantum deesse: & eò explicato disputationem hanc absoluemus.

§. I.

Explicatur veritas duabus assertionibus.

66 DIcendum est primò, subsistentiam se habere *per se* ad operationem, non vt principium *quo*, sed vt determinans principium *quo*, & constituens principium *quod*, & adæquatum ad operandum. Hanc conclusionem contra vnum Vasquez, intra referendum docent communiter Theologi, & Philosophi, dum asserunt *Actiones esse suppositorum*, seu subsistentium: cum enim subsistentia sit ratio constituens suppositum, nequit non concurrere per se ad operationem: si semel hæc non est naturæ vt *quod*, sed suppositi. Prædictum autem axioma desumptum ex Aristot. 1. *Metaph. cap.* 1. *& lib.* 1. *de Anima text.* 64. explicant, & admittunt in hoc sensu D. Ioan. Damasc. *lib.* 3. *de fide cap.* 15. D. Thom. 1. *p. q* 75. *art.* 2. *&* 3. *p. q.* 19. *art.* 1. *ad* 3. *& q.* 20. *art.* 1. *ad* 2. *& q.* 35. *art.* 1. *& in* 1. *dist.* 5. *q.* 1. *a.* 1. vbi hæc habet: *Actiones sunt suppositorum, & essentia, non agit; sed est principium actus in supposito: non enim humanitas generat; sed Sortes virtute sua naturæ. In creaturis autem essentia realiter differt à natura: & ideo nullus actus propriè de supposito prædicatur, nisi causaliter.* Vnde hanc sententiam docent Flandria 1. *Metaph. quæst.* 5. *art.* 2. Aduticensis *de gratia Christi quæst.* 5. *dub.* 3. *pag.* 379. Nazarius 3. *p. q.* 1. *controu.* 3. Aluarez *disp.* 5. Illustrissimus Godoi *tract.* 1. *disp.* 5. §. 2. *à num.* 18. Suarez *disp.* 4. *sect.* 5. *& in Metaph. disp.* 34. *sect.* 7. *num.* 10. & alij plures. Estque, & iam pridem fuit, sententia adeò communis, vt meritò Ioannes ille Theologus disputans contra Græcos in Concilio Florentino, ipsoque approbante dixerit: *sess.* 18. *prope finem*: *Porrò autem actiones iuxta omnium Philosophorum scholam suppositorum esse videntur, vt in hominum genere fieri videmus. Quamvis enim hic homo, hoc est persona, vel suppositum generet, eius tamen substantia generationis eiusmodi principium est; quandoquidem actiones suppositorum, vt diximus, sunt: quæ quidem substantia, vel essentia in homine, cum sit humanitas, humanæ generationis principium existit, quo generat hominem.*

Probatur ratione desumpta ex D. Thom. 3. *p. q.* 35. *art.* 1. quæ potest ad hanc formam reduci: nam illud est principium *quod* proximum operationis, quod est subiectum *quod* proximum existentiæ: sed subiectum *quod* proximum existentiæ non est sola natura; sed suppositum constitutum ex natura, & subsistentia: ergo principium *quod* proximum operationis non est sola natura, sed suppositum, vt addit subsistentiam supranaturam: ergo subsistentia se habet per se in ordine ad operationem, licet non vt principium *quo* (huius quippe ratio est propria naturæ) sed saltem vt complens, & constituens principium *quod* proximum operandi. Hæc secunda consequentia manifestè ex prima colligitur: prima autem ex præmissis. Maior autem est certa: quia cum operari supponat *esse*, & illi proportionetur, illud erit principium *quod* operationis, quod est principium *quod* existentiæ. Eò, vel maximè, quod non minor integritas, & vt sic dicamus, completio requiritur, vt aliquid sit principium operandi, quam vt sit subiectum recipiens *esse*. Minor denique constat ex supra dictis à *num.* 35. vbi ex professo ostendimus, subsistentiam supponi per se ad existentiam, & complere naturam, vt existat. Vnde non oportet in hoc ampliùs immorari.

Confirmatur: nam sola humanitas v. g. non est principium *quod* generationis: ergo aliquid illi addendum est, vt detur prædictum principium *quod*: atque hoc superadditum nil aliud est, quam subsistentia: hæc igitur concurrit per se ad operationem, non quidem vt principium *quo*, seu ratio radicalis agendi, sed tanquam complens prædictam rationem, & constituens principium *quod*, & adæquatum operandi. Hæc secunda consequentia liquet ex præmissis. Minor autem subsumpta ostenditur: quia hoc ipso, quod humanitati superadditur subsistentia, coalescit quoddam concretum substantiale, nempe *homo*, quod sicut est substantialiter vt *quod*, ita potest esse principium *quod* operandi. Antecedens verò, in quo præcipuè poterat esse difficultas, suadetur: tum quia si sola humanitas esset principium *quod* operandi, sola humanitas diceretur pater; huius quippe ratio propriè conuenit principio vt *quod* generanti: consequens est absurdum; cum nomen patris sit proprium suppositi, vt satis ex se liquet: ergo sola humanitas non est principium *quod* generandi. Tum quia illud, quod se habet vt forma constitutiua alterius, non est, nec operatur vt *quod*, sed vt *quo*: est enim id, *quo* aliud est, & *quo* operatur: ob quam rationem Aristot. 1. de *Anima text.* 64. asserit: *Melius dici animam non misereri, aut discere, aut ratiocinari: sed hominem anima*: atqui humanitas est forma totalis, qua constituitur homo. ergo humanitas non generat vt *quod*. Tum denique quia principium *quod*, & terminus *qui* generationis mutuò sibi correspondent: sed sola humanitas non est terminus *qui* generationis, vt supra ostendimus *disput.* 2. *quæst.* 3. ergo sola humanitas non est principium *quod* generationis.

67 Quæ omnia vrgenter roborantur ex ijs, quæ ex

Fides

Fidei principijs edocemur: nam in diuinis sola natura non generat, sed suppositum ex natura, & subsistentia constitutum, ita vt subsistentia pertineat per se ad principium *quod* generationis: aliàs distinctio realis, quæ fundatur in processione vnius ab alio, versatur inter naturam generantis, & naturam geniti, & non inter suppositum genitum; quod est hæreticum. Vnde Innocentius III. *in cap. Damnamus* de Summa Trinitate, declarauit, veram esse sententiam Magistri sententiarum asserentis, essentiam diuinam non generare, erroris damnans oppositam assertionem Ioachimi Abbatis. Idem etiam (licet non æquali certitudine) suadetur ex mysterio Incarnationis: nam principium pro nobis satisfaciens vt *quod*, non est sola humanitas Christi, vt perperam autumat Vazquez; sed est Christus, seu Verbum in humanitate subsistens, vt omnes Theologi edocti ex innumeris testimonijs Scripturæ (quæ propriè interpretanda sunt) communiter docent. Asserere enim, Christum Dominum ideò dici pro nobis satisfecisse, & pro nobis passum fuisse, & nos redemisse, quia sustentabat humanitatem hæc omnia vt *quod* operantem: sicut aqua (quod est Vazquez exemplum) dicitur calefacere, quia præcisè sustentat calorem calefacientem; plurimum derogat excellentiæ nostræ redemptionis, & communi Fidelium sensui. Vnde Nazarius supra citatus censet (censuram, nec reijcimus, nec probamus) oppositum dicendi modum esse erroneum, & hæresi proximum. Maneat ergo principium *quod* operandi non esse solam naturam, sed id, quod ex natura, & subsistentia coalescit: atque ideò subsistentiam pertinere per se ad principium *quod* operandi.

68 Dicendum est secundò, existentiam neque esse principium *quo*, nec constituere principium *quod* operandi; sed tantum esse conditionem ad agendum. Hanc conclusionem docent communiter Theologi, & Philosophi, & illi præcipuè, quos *supra num. 17. & num. 32.* dedimus. Vnde non oportet illos in particulari referre.

Suadetur breuiter quoad omnes partes: prima quidē, nam in primis existentia nō est ratio agendi: ergo non est principium *quo* operationis. Antecedens probatur: tum quia proprium est naturæ esse radicem, seu rationem agendi, vt declarauimus *in lib. Physic. disp. 7. q. 1.* sed existentia est adæquatè extra naturā, seu essentiam, vt *supra n. 17.* statuimus: ergo existentia non est ratio agendi. Tum etiam, quia omnis operatio est quædam inclinatio principij operatiui ad communicandum, vel consequendum bonum: sed inclinatio consequitur per se naturam: & ideo in diuersis naturis sūt diuersæ inclinationes: ergo cum existentia sit adæquatè extra conceptum naturæ creatæ, nequit esse principium vt *quo* operandi. Tum denique, quia si esset principium *quo* agendi, vbi non esset, nisi vnica existentia, eaquè increata, non possent reperiri, nisi increatæ operationes: consequens est absurdum, vt liquet in Christo Domino, qui habet existentiam increatam, & operationes creatas: ergo &c. ¶ Secunda etiam pars ostenditur: quia hoc ipso, quod intelligatur suppositum, intelligitur principium *quod* operandi proximum, & adæquatū: sed existentia est adæquatè extra conceptum suppositi; cum nec sit natura, vt modo dicebamus, nec subsistentia, vt supra statuimus *num. 32.* ergo subsistentia non constituit principium *quod* operandi. Minor liquet: nam ita se habet vnumquodque ad *esse*, sicut ad operari: sed suppositum est subiectum *quod* receptiuum existentiæ, quin hæc requiratur ad illud constituendum in esse subiecti: ergo suppositum est principium *quod* operandi, quin subsistentia intret conceptum suppositi ad constituendum illud in ratione dicti principij. ¶ Vltima denique pars est per se manifesta: nam quod actu non existit, est actu nihil; ergo vt aliquid sit realiter principium *quod* operandi, debet afferre existentiam, saltem vt conditionem.

§. II.

Occurritur fundamentis oppositis.

69 Opinionem primę conclusioni contrariam defendit Vasquez *3. p. disp. 9. cap. 4. & cap. 7.* Quę potest probari ex Aristot. 1. *Metaph cap. 1.* vbi docet, *actiones esse singularium*: sed natura per se ipsam potest esse singularis, & non constituitur in esse talis per subsistentiam: ergo natura per se ipsam est principium *quod* operandi, quin subsistentia integret huius rationem.

Sed hoc parum premit: nam actiones sunt quidem singularium, non vtcumquè, sed habentium esse vt *quod*, siue completè: vnde cum natura absque subsistentia non sit vt *quod*, sed tantum vt *quo*; sequitur, subsistentiam desiderari per se ad constituendum principium *quod* operandi. Idque satis liquet ex ipso contextu Philosophi: nam postquam dixit: *Actiones, & generationes omnes in singulari versantur*; statim adiecit: *Non enim hominem, nisi per accidens sanat, qui medetur. sed Calliam, aut Socratem, aut alium quempiam eorum, qui sic dicuntur.* Callias autem, & Socrates, & similia nomina non naturam significant, sed suppositum, & res subsistentes in natura. Vnde auctoritas in Aduersarium retorquenda est.

70 Secundò arguitur: quia si non sola natura, sed suppositum, adeoque, & subsistentia, esset principium operandi; sequeretur, quod variato supposito, variarentur etiam operationes: eæ quippè specificantur à principio operatiuo: atqui ex variatione suppositi non sequitur variatio in operationibus: ergo signum est, quod nec suppositum, nec subsistentia concurrunt per se, & tanquam principium ad operationem; sed tantum sustentant principium adæquatum operandi, nempè naturam. Minor ostenditur: quia humanitas Christi existens in supposito diuino habet easdem specie operationes, quas eliceret existens in creato, & proprio supposito: ergo ex variatione suppositi, non sequitur, quod operationes varientur. ¶ Confirmatur: quia ita se habet Verbum ad humanitatem, quam terminat, sicut aqua ad calorem, quem sustentat: sed aqua non est principium per se calefactionis procedentis à calore, sed tantum potest dici principium per accidens calefaciendi, quatenus sustentat calorem, qui calefacit: ergo Verbum sustentans humanitatem (& idem est de alijs suppositis) non est principium influens in operationes humanitatis; sed tantum poterit dici principium per accidens prędictarum operationum, quatenus sustentat humanitatem illas elicientem, vt principium *quod*.

Respondetur argumento negando sequelam: nam operationes non à quocumque principio specificantur (si verum est actiones à principio efficiente sumere species) sed specificantur à principio *quo*, seu à ratione agendi. Vnde videmus, calefactionem procedentem à diuersis suppositis, vtputa ab homine, & ab equo esse eiusdem speciei essentialis: quia videlicet procedunt vtrobique à principio *quo* eiusdem speciei, nempè à calore; licet agentia vt *quod* sint diuersa. Et ob eandem rationem visio beatifica est eiusdem speciei in homine, & in Angelo: quia nimirum procedit ab eodem principio *quo*, seu ratione agendi, scilicet à lumine glorię, licet principia videntia vt *quod* sint diuersa. Et quidem quod à subsistentia non sit desumenda species actionis quamvis ad eandem concurrat, ex eo liquet: quoniam

subsistentia non dat speciem supposito, aut principio *quod*; sed munus conferendi speciem est proprium naturę, seu formę: subsistentia autem solum complet prędictam naturam constituendo suppositum. ¶ Ad confirmationem negamus maiorem, quę satis deprimit excellentiam operationum, & meritorum Christi Domini; cum excludat ab eis omnem verum influxum suppositi diuini. Ratio autem differentię inter Verbum sustentans humanitatem, & aquam sustinentem calorem est satis manifesta: quia suppositum complet naturam, tàm in linea essendi, quàm in linea opererandi, quæ ad lineam essendi per se consequitur: vnde suppositum connaturale naturæ, & Verbum diuinum loco alterius suppositi subrogatum, nequeunt non per se influere in operationes naturæ. Aqua autem, nec est subiectum connaturale calori, nec illius vices potest connaturaliter supplere: cum calor sit quasi violenter in illa: & ideo calefactio nõ tribuitur aquę vt calefacienti *quod*, sed igni, vel alteri supposito, cuius calor sit propria virtus. Itaque quælibet actio petit principium *quod*, connaturale, vel aliquid, quod perfectè eius rationem suppleat: & ideo operationes humanitatis existentis in Verbo sunt ab eodem, tanquam à principio *quod*, vtpotè perfectissimè supplente defectum suppositi creati: at operatio caloris existentis in aqua nequit attribui aquæ, tanquam principio *quod*; cum aqua non suppleat modo connaturali, aut excellentiori defectum proprij principij *quod*, sed tantum sit quoddam subiectum calori violenter substans.

71 Tertiò arguitur: quia anima rationalis saparata operatur, vt *quod*: & tamen non est suppositum: ergo operari vt *quod* non est proprium suppositi: & consequenter subsistentia, quæ est ratio suppositi constitutiua, non desiderabitur ad operandum vt *quod*. ¶ Confirmatur: quia accidentia Eucharistica operantur vt *quod*, & nihilominus non habent subsistentiam: cum hæc sit proprius modus substantiæ: subsistentia igitur non desideratur ad operandum, vt quid constituens principium *quod*.

Hæc tamen leuia sunt: ad argumentum enim respondemus, quod licet anima separata non sit suppositum: est tamen substantia per se subsistens, & constituta per subsistentiam. Cum autem asserimus, subsistentiam desiderari ad constitutionem principij *quod* operandi, non loquimur determinatè de principio *quod* importante naturam completam, vt homo: sed de hoc, vel de principio dicente partem substantiæ adeo nobilem, quod petat per se subsistere, vt anima rationalis. Siue enim aliquid sit substantia completa, siue incompleta, nunquam operabitur, nisi prius constituatur, & compleatur in ratione principij *quod* operandi per subsistentiam. Ideò verò dicitur communiter, quod actiones sunt suppositorum: quia in omnibus aliis naturis, intellectiua excepta, nihil subsistit, nisi suppositum. ¶ Ad confirmationem respondemus, accidentia eucharistica propriè loquendo, non operari vt *quod*, sed tantum vt *quo*: semper enim influunt, vt virtus subordinata proprio supposito, quod in eis virtualiter perseuerat. Si verò dicantur operari vt *quod*, sicut & *subsistere*, est locutio impropria, & reddit sensum negatiuum: quia videlicet illa accidentia non sunt actu, & positiuè in subiecto, vel in principio *quod* operandi: licet non habeant modum positiuum essendi in se, & per se, vel operandi ratione sui.

72 Aduersus secundam conclusionem sentiunt plures Moderni, & præcipuè illi, qui docent existentiam non distingui à natura: ij enim consequenter asserunt existentiam, non solum esse conditionem ad agendum; sed etiam principium *quo*, seu rationem agendi. Quod potest probari primò: quia vnumquodque operatur, secundum quod est in actu: sed quælibet res constituitur in actu per existentiam: ergo existentia est ratio, seu principium agendi. ¶ Confirmatur primò: quia ita se habet magis ad magis, sicut simpliciter ad simpliciter: sed vnumquodque agit, secundum quod est in actu: ergo erit magis actiuum per id, per quod magis constituitur in actu: at sic est, quod per existentiam vltimò, & perfectè constituitur in actu, vt constat ex iis, quæ in hac disputatione statuimus: existentia igitur est principium operandi. ¶ Confirmatur secundò: quia operari sequitur *esse*, vt tenet commune Philosophorum proloquium: hoc autem non posset verificari, si existentia non esset ratio agendi: ergo &c. ¶ Confirmatur tertiò: quia operari, vel se communicare, est actus perfecti: sed existentia est, quæ potissimè perficit: ergo est præcipua ratio agendi. ¶ Confirmatur denique: quia existentia creata est participatio existentiæ diuinæ: sed hæc est Deo ratio agendi: ergo illa est creaturæ ratio operandi; aliàs nil similitudinis daretur inter eos.

Sed hæc solùm conuincunt, existentiam esse conditionem per se desideratam ad operandum, vt constabit ea diluendo. Ad argumentum respondetur, quod licet vnumquodque operetur, secundum quod est in actu: aliter tamen ad agendum concurrit actus existentiæ, & actus specificus, seu constitutiuus naturæ. Ille enim se habet, vt conditio: iste verò vt principium *quo*, seu ratio agendi. Quia esse principium, & radicem motus, & quietis est propria ratio naturæ, vt declarauimus *in libr. Physicorum, disputation. 7. quæstion. 1.* existentia verò est adæquatè extra conceptum cuiuscunque naturæ creatæ: vnde non se habet per modum principij? sed est ratio essendi, & conditio ad operandum. ¶ Per quod soluitur prima confirmatio: nam cùm existentia non sit absolutè principium constituens in actu agendi; vanè infertur, quod sit magis actiua, vel principium præcipuum operandi: quia comparatiuum supponit absolutum; & eo negato negatur. ¶ Ad secundam dicendum, quod operari sequitur ad *esse* naturæ, sicut ad principium naturæ, ad *esse* verò existentiæ, tanquam ad conditionem, vt natura influat: nec aliud prædicat vulgare illud axioma. ¶ Ad tertiam respondemus, quod cum dicitur *operari esse actum perfecti*, per ly *perfecti* significatur suppositum, vel substantia per se subsistens, vt sumitur ex D. Thom. *prima parte quæst. 29. artic. 3.* & alibi sæpè. Quare cùm existentia non sit ratio constitutiua suppositi, vel rei subsistentis; non sequitur, quod intret rationem principij *quod*, vel *quo* operandi: sed est conditio, vt prædictum principium influat. ¶ Ad vltimum negamus consequentiam ob manifestam rationem disparitatis: nam existentia in Deo pertinet ad conceptum naturæ: essentia enim diuina est absque vlla distinctione suum *esse*: vnde prædicta existentia potest, & debet esse principium operandi. Existentia verò creata est adęquatè extra conceptum naturę: vnde nullo modo est principium agendi. Porrò similitudo reperta inter existentiam creatam, & diuinam est tantummodo inadæquata, & non quoad omnia munera; sed tantum quantum ad munus vltimæ actualitatis in linea substantiæ.

73 Arguitur secundo: quia causa creata licet non producat principaliter existentiam sui effectus secundù se acceptam; illam tamen producit principaliter, saltem vt determinatam, & limitatam, vt docent aliqui Thomistæ: cum enim agens creatum producat principaliter essentiam, per quam existentia limitatur; debet etiam attingere principaliter existentiam vt limitatam: ergo causa creata habet aliquam virtutem actiuam, per quam præcontineat existentiam effectus prædicto modo con-

sidera-

siderarum: atqui nihil aptiùs excogitari potest ad producendum existentiam effectus, quam existentia principij: hæc igitur est ratio agendi, seu principium operandi. ¶ Et confirmatur: quia agentia creata attingunt saltem instrumentaliter existentiam suorum effectuum, vt supra *num.* 63. diximus: ergo habent aliquam virtutem ad id præstandum: nulla autem potest esse magis proportionata, quam existentia ob maximam similitudinem cum effectu: ergo existentia est principium operativum, saltem vt *quo*, & instrumentaliter.

Respondetur argumento negando maiorem: nam cum existentia adhuc limitata excedat in perfectione, sicut, & in actualitate naturam, quæ est primum principium intrinsecum operandi; nequit adhuc limitata produci principaliter ab agente creato. Nec oppositum suadet inserta probatio: quia sicut ex eo, quod agens creatum producat principaliter dispositiones, per ordinem, ad quas anima rationalis indiuiduatur, & fit hæc; non sequitur, quod attingat principaliter hæcceitatem animæ rationalis: ita etiam ex eo, quod producat principaliter essentiam, per habitudinem, ad quam existentia limitatur, minimè colligitur, quod producat principaliter existentiam limitatam, vel limitationem intrinsecam existentiæ. ¶ Ad confirmationem negamus minorem: quia virtus, per quam instrumentum agit, non adæquat perfectionem effectus, nec est eiusdem rationis cum illo: vnde existentia inepta est ad producendũ instrumentaliter aliam existentiam. Prædicta ergo virtus communicatur creaturis ex vi motionis, qua ad productionem suorum effectuum applicantur à Deo. Nam prædicta ratio importat duplicem formalitatem: aliam applicationis virtutis creatæ ad operandum proprios effectus: & hæc est prima, & propria ratio dictæ motionis: à qua proinde præmotio simpliciter appellatur. Alia est formalitas virtutis, qua prædicta præmotio Dei eleuat virtutem creatam ad producendum instrumentaliter existentiam suorum effectuum, ad quam virtus creata non sufficiebat: sub quo munere est virtus constitutiua creaturarum in esse instrumenti Dei, vt vniuersalissimi agentis. Et hæc pro expositione librorum de Generatione, & Corruptione dixisse sufficiant, quæ sint vtinam in laudem, & honorem omnipotentis Dei, B. V. Mariæ, & Angelici Doctoris D. Thomæ.

F I N I S.

INDEX RERVM NOTABILIVM:

In quo littera D. disputationem, littera N. numerum marginalem, col. columnam P. verò paginam designat.

Non

INDEX RERVM NOTABILIVM.

FINIS.